

370.64
Α' ΓΥΜ
ΝΕΟ

1123

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Γ. ΣΑΡΗ
καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβαρείῳ Λυκείῳ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Τιμᾶται	Δρ. 29.30
Β. βλιδσημουν	" 11.30
Πρόσθετος φόρος 10 ορού	", 1.10
'Αριθ. 'Εγμείσεως 14931	
" " Άδειας κυκλοφορίας 616	
	<hr/>
	10 8-23

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Εκδοτής ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗΣ
ΟΔΟΣ ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1928

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Γ. ΣΑΡΗ
καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Εκδότης Μιχαήλ Σ. Ζηκάκης
οδός Πεσματζόγλου και πανεπιστημίου

1928

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συλλογέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδότου.

Αθηναγόρας



Σημείωσις δεὸς τοὺς μαθητάς. "Οπου ὑπάρχει ἀστερίσκος, ζίγτει τὴν ἔξηγησιν τῆς λέξεως ἢ τοῦ πράγματος εἰς τὸ **Παραδρημα B'** τοῦ βιβλίου.



ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΣΛΟΓΟΣ

1. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Στὸ Χριστό, στὸ Κάστρο.

"Άλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

— Τὸ Γιάννη τὸ Νυφιώτη καὶ τὸν Ἀργύρη τῆς Μυλωνοῦς, τοὺς ἔκλεισε τὸ χιόνι ἀπάν' στὸ Κάστρο, τὸ μὲν πέρα πάντα, στὸ Στοι-
θώτὸ τὸν ἀνήφορο τὸν ἀκούσατε;

Οὐτως διδίλησεν δὲ παπᾶ Φραγκούλης δὲ Σακελλάριος, ἀφ' οὗ
ἔκκαιμε τὴν εὐχαριστίαν τοῦ ἐξ ὁσπρίων καὶ ἐλαιῶν οἰκογενειακοῦ
δεῖπνου, τὴν ἑσπέραν τῆς 23ης Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 186...
Παρόντες ἡσαν, πλὴν τῆς παπαδιᾶς, τῶν δύο ἀγάμων θυγατέρων
καὶ τοῦ δωδεκαετοῦς υἱοῦ, δὲ γείτονας δὲ Πανάγος δὲ Μαραγκούδης,
πεντηκοντούτης, οἰκογενειάρχης, ἀναδάς διὰ νὰ εἴπῃ μίαν καλη-
σπέραν καὶ νὰ πίῃ μίαν ρακιά, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰς τὸ παπα-
δόσπιτο κι' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὰ ἡ Καναλάκαινα, μεμακρυσμένη
συγγενής, ἐλθοῦσα διὰ νὰ φέρῃ τὴν προσφοράν της, χήρα ἑη-
κοντοῦτις, εὐλαβής, πρόθυμος νὰ τρέχῃ εἰς ζλας τὰς λειτουργίας
καὶ νὰ ὑπηρετῇ δωρεάν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἑξωκλήσια.

— Τὸν ἀκούσαμε κι' ἡμεῖς, παπᾶ, ἀπῆγτησεν δὲ γείτονας δὲ Πανάγος ἔτος εἰπανε.

— Τι, εἰπανε; Είναι σίγουρο, σᾶς λέω, ἐπανέλαβεν δὲ παπᾶ
Φραγκούλης. Οἱ βλογχένοι, δὲ θὰ βάλουν ποτὲ γνώση. Ἐπῆγαν
μὲ τέτοιον καιρὸ νὰ κατεβάσουν ξύλα, ἀπάν' ἀπ' τοῦ Κουρούπη
τὰ κατσάβραχα, στὸ Στοιβωτό, ἐκεὶ ποὺ δὲν μπορεῖ γίδι νὰ πα-
τήσῃ. Καλὰ νὰ τὰ παθαίνουν!

— Μυαλὸ δὲν ἔχουν, αὐτὸς οὐ κόσμους, θὰ πῶ, εἶπεν γῆ θειὰ τὸ Μαλαμώ. Τώρα οἱ ἀθρῷποι γινῆκαν ἀπόκοτοι*.

— Νὰ εἰχανε τάχα τίποτα κ' μπάνια μαζί τε; εἶπεν γῆ παπαδιά.

— Ποιὸς τοῦ ξέρε; εἶπεν γῆ θειὰ τὸ Μαλαμώ.

— Θὰ εἰχανε, θὰ εἰχανε κουμπάνια, ὑπέλαθεν δὲ Πανάγος ὁ μαραγκός. Ἀλλοιως δὲ γένεται. Πήγανε μὲ τὰ ζεμπίλια* τους γεμᾶτα. Καὶ τουφέκι θὰ εἰχαν, καὶ θηλειές σταίγουν γιὰ τὰ κοτύφια. Εἰχαν πάρει κι' ἀλάτι* μπόλικο μαζί τους, γιὰ νὰ τ' ἀλατίσουν γιὰ τὰ Χριστούγεννα.

— Τώρα Χριστούγεννα θὰ κάμουν ἀπάντη στὸ Στοιβωτὸ τάχα; εἶπε μετ' οίκτου γῆ παπαδιά.

— Νὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς ἔφερνε βοήθεια; ἐψιθύρισεν δὲ ιερεύς, δστις ἐφαίνετο κάτι μελετῶν μέσα του. Ἡτον ἔως πενηνταπέντε ἐτῶν δὲ ιερεύς, μεσαιπόλιος, ὑψηλός, ἀκμαῖος καὶ μὲ ἀγαθωτάτην φυσιογνωμίαν. Εἰς τὴν νεότητά του ὑπῆρξε ναυτικός, καὶ ἐφαίνετο διατηρῶν ἀκόμη λανθανούσας δυνάμεις, ητο δὲ τολμηρὸς καὶ ἀκάματος.

— Τί βοήθεια νὰ τοὺς κάμουνε; εἶπεν δὲ Πανάγος ὁ μαραγκός. Ἀπ' τὴν στεριὰ δ τόπος δὲν πατιέται. Ἐρριξε, ἐρριξε χιόνι κι' ἀκόμα ρίχνει. Χρόνια εἰχε νὰ κάμη τέτοια βαρυχειμωνιά. Ὁ "Αἰς Θανάσης* ἔγιν" ἔνα μὲ τὰ Καμπιά. Ἡ Μυγδαλιὰ* δὲν ξεχωρίζει ἀπ' τοῦ Κουρούπη.

‘Ο Πανάγος ὡνόμαζε τέσσαρας ἀπεχούσας ἀλλήλων κορυφὰς τῆς νήσου. ‘Ο παπᾶ Φραγκούλης ἐπανέλαθεν ἐρωτηματικῶς :

— Κι' ἀπ' τὴν θάλασσα, μαστρο-Πανάγο;

— Ἀπ' τὴν θάλασσα, παπᾶ, τὰ ἵδια καὶ χειρότερα. Γραιολεβάντες* δυνατός, φουρτοῦνα, κυαμέτ*. Ὁλο καὶ φρεσκάρει. Ξέδι μοναχό. Ποσ μπορεῖς νὰ ξεμυτίσῃς ὅξι ἀπ' τὸ λιμάνι, κατὰ τ' Ἀσπρόνησο!

— Ἀπὸ σοφρᾶν τὸ ξέρω, Πανάγο, μὰ ἀπὸ σταθέτ;

‘Ο ιερεὺς ἐπρόφερεν] σύτῳ τοὺς ὄρους sopra vento καὶ sotto vento, [γῆτοι τὸ ὑπερήνεμον καὶ ὑπήνεμον, ἐννοῶν εἰδικώτερον τὸ βορειανατολικὸν καὶ τὸ μεσημβρινοδυτικόν.

— Ἀπὸ σταθέτ, παπᾶ... μὰ εἶναι φόβος μήν τονε γυρίσῃ στὸ μαΐστρο*.

— Μὰ . . . τότε πρέπει νὰ πέσουμε νὰ πεθάνουμε, εἰπεν ώς ἐν συμπεράσματι ὁ Ἱερεὺς. Δὲν είναι λόγια αὐτά, Πανάγο.

— "Ε! παπᾶ μ'", ὁ καθένας τώρα ἔχει τὸ λογαριασμό τ'. Δὲν πάει ἄλλος νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι του στὸν τρουβᾶ, κατάλαβες, γιὰ νὰ γλυτώσ' ἐσένα.

‘Ο παπᾶ Φραγκούλης ἐστέναξεν, ώς νὰ φκτίρε τὴν Ἰδιοτέλειαν καὶ μικροψυχίαν, ἡς ζῶσα ἥχω ἐγίνετο ὁ Πανάγος.

— Καὶ τί θὰ πάθουνε, τὸ κάτω κάτω; ἐπανέλαβεν, ώς διὰ ν' ἀναπαύσῃ τὴν συνείδησίν του ὁ μαραγκός. Νά, θὰ είναι χωμένοι σὲ καμμιὰ σπηλιά, τσακμάκι θάχουν μαζί τους, ξύλα μπό. λικα. Μακάρι νὰ μούχε κι' ἐμὲ ἡ Πανάγαινα ἀπόψε στὴν παραστιά* μου τὴ φωτιά ποὺ θεν' ἔχουν αὐτόν. Γιὰ μιὰ βδομάδα, πάντα θὰ εἴχανε κουμπάνια, καὶ δὲν είναι παραπάν' ἀπὸ πέντε μέρες ποὺ ἀγρίεψε ὁ χειμῶνας.

— Νὰ πήγαινε τώρα κανένας νὰ λειτουργήσῃ τὸ Χριστό, στὸ Κάστρο, ἐπανέλαβεν ὁ Ἱερεὺς, θὰ είχε διπλὸ μισθό, ποὺ θὰ τοὺς ἔφερνε κι' αὐτοὺς βοήθεια. Πέρσι ποὺ ἤταν ἐλαφρότερος ὁ χειμῶνας, δὲν πήγαμε. . . Φέτος ποὺ είναι βαρύς. . .

Καὶ διεκόπη, ώς νὰ είπε πολλά. ‘Ο ἀγαθὸς Ἱερεὺς είχεν ἥθος ἀνθρώπου λέγοντος οίονει κατὰ δόσεις δ', τι είχε νὰ εἴπῃ· ἐκ τῶν ὑστέρων θὰ φανῇ ὅτι είχε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ὅτι δλα τὰ προσίμια ταῦτα ἥσαν μεμελετημένα.

— Καὶ γιατί δὲν κάνει καλὸν καιρὸν ὁ Χριστός, παπᾶ, ἀν θέλῃ νὰ πάνε νὰ τὸν λειτουργήσουνε στὴν ἑορτή του; εἰπεν αὐθαδώς ὁ μαστρο-Πανάγος.

‘Ο Ἱερεὺς τὸν ἐκοίταξε μὲ λοξὸν βλέμμα, καὶ είτα ἥπιως τοῦ εἶπε:

— "Ε! Πανάγο, γείτονα, δὲν ξέρουμε, βλέπω, τὶ λέμε. . . Ποῦ εἴμαστε ἡμεῖς ἵκανοι νὰ τὰ καταλάδουμε αὐτά! . . . Ἀλλο τὸ γενικὸ καὶ ἄλλο τὸ μερικὸ καὶ τὸ τοπικό, Πανάγο. . . 'Η βαρυχειμωνιὰ γίνεται γιὰ τὸ καλό, καὶ γιὰ τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς καὶ γιὰ τὴν ὑγείαν ἀκόμα. 'Ανάγκη ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει νὰ πάνε νὰ τὸν λειτουργήσουνε... Μὰ δπου είναι μία μερικὴ προαιρεσίς καλή, κι' ἔχει κανεὶς καὶ χρέος νὰ πληρώσῃ, ἀς είναι καὶ τόλμη ἀκόμα, καὶ δπου πρόκειται νὰ βοηθήσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, καθὼς ἐδῶ, ἐκεὶ ὁ Θεὸς ἔρχεται βοηθός, καὶ ἐναντίον τοῦ καιροῦ, καὶ μὲ χίλια ἐμπόδια. . . Ἐκεὶ ὁ Θεὸς συντρέχει καὶ μὲ εὔκολίας

πολλάς καὶ μὲ θαῦμα ἀκόμα, τί νομίζεις, Πανάγο; Ὑπειτα, πῶς θέλεις νὰ κάμη ὁ Χριστὸς καλὸν καιρό, ἀφοῦ ἄλλες χρονιές ἔκαμε κι' ἐμεῖς ἀπὸ ἀμέλεια δὲν πήγαμε νὰ τὸν λειτουργήσουμε; Ὅλοι οἱ παρόντες ἡκροάσθησαν ἐν σιωπῇ τὴν σύντομον καὶ αὐτοσχέδιον ταύτην διδαχὴν τοῦ παπᾶ. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὰ ἔσπευσε νὰ εἴπῃ:

— Ἀλήθεια, παπᾶ μ', δὲν εἰναι καλὸ πρᾶμα αὐτοδά, θὰ πῶ, ν' ἀφήγουν τόσα χρόνια τώρα τὸ Χριστὸ ἀλειτούργητο, τὴν ἡμέρα τῆς Γέννας του... Γιὰ ταῦτο θὰ μᾶς χαλάσ' κι' οὐ Θεός!

— Κι' εἴχαμε κάμει κι' ἔνα τάξιμο πέρυσι τὸ Δωδεκάμερο... ἀλήθεια, παπαδιά; εἰπεν αἴφνης στραφεὶς πρὸς τὴν συμβίᾳν του ὁ ιερεύς.

— Η παπαδιὰ τὸν ἐκοιταξεν ώς νὰ μήνη ἐνόει.

— Όποὺ ἦταν ἀρρωστος αὐτὸς ὁ Λαμπράκης, ἐπανέλαβεν ὁ ιερεύς, δεικνύων τὸν δωδεκαετῆ υἱόν του. Θυμᾶσαι τὸ τάμα ποὺ κάκαμε;

— Η παπαδιὰ ἐσιώπα.

— Ἐταξες, ἀν γλυτώσῃ, νὰ πᾶμε, σὰ-μπροστά, νὰ λειτουργήσωμε τὸ Χριστό, τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς του.

— Τὸ θυμοῦμα, εἶπε οείουσα τὴν κεφαλὴν ἡ παπαδιά.

Τῷ ὄντι, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ παπᾶ, δ ὁδεκαετῆς Σπῦρος, ὃν αὐτὸς ἀπεκάλει εἰρωνικῶς καὶ θωπευτικῶς Λαμπράκην, ἔνεκα τῆς ἀκρας ἴσχυντητος καὶ ἀδυνατικας, ἐξ τῆς ἔφεγγεν οἰονελ τὸ προσωπάκι του, εἶχε κινδυνεύσει ν' ἀποθάνη πέρυσι τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων. Η παπαδιά, ἥτις ἡγγιζεν ἥδη τὸ πεντηκοστόν, καὶ τὸν εἴχε μόνον καὶ διστερόγονον, κατόπιν τεσσάρων ἐπιζώντων κορασίων, ὃν αἱ δύο πρώται ἥσαν ὑπανδρευμέναι ἥδη, ἡ παπαδιὰ εἶχε τάξει, ἀν ἐγλύτωνε τὸ ἀγόρι της, νὰ ὑπάγῃ τοῦ χρόνου νὰ λειτουργήσῃ τὸν Χριστόν.

Τὸ ἐνεθυμεῖτο καὶ τὸ ἐσυλλογίζετο πρὸ ἡμερῶν, καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῆς διμιλίας τοῦ παπᾶ αὐτὸ μόνον ἐσκέπτετο. Ἄλλ' ἔδειπεν διτι ἐφέτος θὰ ἥτο δυσκολώτατον, φοβερόν, ἀνήκουστον τόλμημα, ἔνεκα τοῦ βαρέος χειμῶνος, καὶ ἐφέροντε διτι ὁ Χριστὸς θὰ ἥτο συγγνώμων καὶ θὰ παρεχώρει νέαν προθεσμίαν.

Ἐν τούτοις, γνωρίζουσα τὴν συνήθη τακτικὴν τοῦ παπᾶ, ώς καὶ τὴν ἴσχυρογνωμοσύνην του, ἀπεφάσισεν ἐνδομύχως νὰ μήνη ἀντιλέξῃ. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ἡρωικώτερον καὶ

εἰς πολλοὺς ἀπίστευτοι· ὅπου ἀποφασίσῃ νὰ ὑπάγῃ ὁ παπᾶς, νὰ ὑπάγῃ κι' αὐτὴ μαζὶ του. Ἡτο γυνὴ δειλοτάτη, ἀλλὰ μόνον ἐν δσῳ εὑρίσκετο μακρὰν τοῦ παπᾶ. "Οταν ἦτο πλησίον τοῦ παπᾶ τῆς ἐλάμβανε θάρρος, ἢ καρδια τῆς ἔζεσταίνετο, καὶ δὲν ἐφοδεῖτο τοὺς κινδύνους. Ἐὰν τυχὸν ἀνεχώρει ὁ παπᾶς, χωρὶς αὐτῆς, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Κάστρον, ἢ καρδοῦλά της θὰ ἔτρεμεν ὡς τὸ πουλάκι τὸ κυνηγημένον. Ἀλλ' ἐὰν τὴν ἔπαιρνε μαζὶ του, θὰ ἦτο ἡσυχωτάτη.

"Ἡ μεγάλη κόρη, ἡ εἰκοσαέτις τὸ Μυγδαλιώ, ἐνόησεν ἀμέσως τὰ τρέχοντα καὶ ἥρχισε, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς μητρός της καθημένη, πλησίον τῆς ἑστίας, νὰ δλολύζῃ ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸ οὖς τῆς μητρός της:

— Ποῦ θὰ πάτε, θὰ πῶ; Παλαβώσετε, θὰ πῶ; ... Μὲ τέτοιον καὶρό! ... Νὰ πάτε στὸ Κάστρο! Ὡχ καημένη... Τί νὰ γίνω; Ἡ γεωτέρα κόρη, ἢ δεκαεξατίς τὸ Βασώ, ἀρχίσασα καὶ αὐτὴ νὰ ἐννοήῃ, ὑπεψιθύρισε:

— Τί λέει; ... Θὰ πάνε στὸ Κάστρο; ... Κι' ἄρχισες τὰ κλάματα! Μουρλάθηκες! Σιώπα, θὰ μὲ πάρουν κι' ἐμὲ μαζὶ! ... Θὰ μὲ πάρετε, μᾶς;

— Σαύτ! Λ' φάξτε! εἰπεν αὐστηρῶς ἢ παπαδιά.

— Τί τρέχει; εἰπεν ἡ θειά τὸ Μαλαμώ, ἀκούσασα τοὺς ψιθυρισμοὺς ἐκείθεν τῆς ἑστίας.

— Τίποτε, Μαλαμώ, εἰπε μὲ αὐστηρὸν βλέμμα ὁ παπᾶς· ἥσυχασε. Πανάγο, εἰπε στραφεὶς πρὸς τὸν γείτονα τὸν μαραγκόν, εὑρὼν εὐσχημὸν τρόπον νὰ τὸν ἀποπέμψῃ, δὲν πᾶς, νᾶχης τὴν εὐχήν, νὰ πῆς τοῦ μπάρμπα Στεφανῆ τοῦ Μπέρκα γάρθῃ ἀπὸ δῶ, τόνε θέλω νὰ τ' πῶ; ...

“Ο Πανάγος ὁ Μαραγκός ἡγέρθη ὑψηλός, μεγαλόσωμος, ὀλίγον κυρτός, τινάξας τὰ σκέλη του.

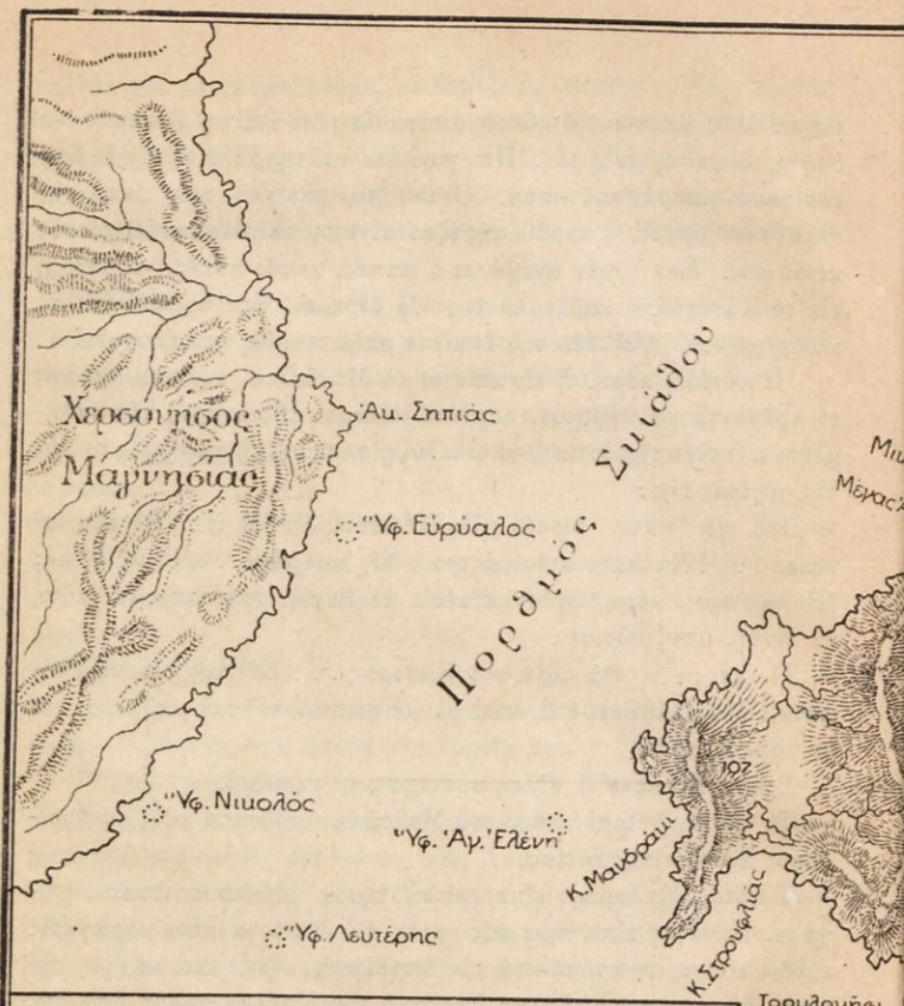
— Πηγαίνω, παπᾶ, εἰπε. Θέλω κι' ἐγώ νὰ πάω νὰ ίδω μὴ μόχη τίποτα ἢ Πανάγαινα γιὰ νὰ φᾶμ' ἀπόψε.

— Πήγαινε νὰ τοῦ πῆς πρῶτα κι' ὕστερα γυρίζεις καὶ τρῶτε.

— “Ἡ εὐχή σου. Καληγύχτα, παπαδιά. Κι' ἐξηλθε.

— Τί λέει, θὰ πῶ, εἰπεν ἡ θειά τὸ Μαλαμώ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πανάγου. Θὰ πᾶς στὸ Κάστρο, παπᾶ;

— Νὰ ίδουμε τὶ θὰ μᾶς πῆ κι' ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ὁ Μπέρκας.



Η ΝΗΣΟΣ ΣΚΙΑΘΟΣ

Κλίμαξ 1:75,000

Έξηγησις σημείων:

Κ = Καραφλιζανάμα

Σ = Σταυρός

ΑΑ = Άγια Αναστασία

ΑΚ = Άγ. Κωνσταντίνος

ΚΠ = Κρύο Πηγάδι

ΠΗ = Προφήτης Ηλίας

ΠΚ = Παναγία Κεχριά



— Ιγώ, ἔνας -ιμ, εἶπεν ἡ θειά τὸ Μαλαμώ, ἀ θὲ πᾶς, ἔρχουμι.

— Κι' ίγώ, εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Δὲν εἶναι γιὰ νάρθης ἐσύ, παπαδιά, εἶπεν δὲν ερευές. Φτάνει ποὺ θὰ κακοπαθήσω ἐγώ. Δὲν πρέπει νὰ λείψουμε κι' οἱ δυὸι ἀπ' τὸ σπίτι.

— Ιγώ τόκαμα τοῦ τάμα, εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Μὰ ἀν πάω ἐγώ τὸ ίδιο εἶναι.

— Δὲν εἴμαι γῆσυχη ἀν δὲν εἴμαι κουντά σου, παπᾶ μ', εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Κι' ἡμᾶς ποὺ θὰ μᾶς ἀφήσετε! ἔκραξε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ἀφθαλμοὺς τὸ Μυγδαλιώ.

— Σιώπα, κανημένη, εἶπε τὸ Βασώ. Θὰ μὲ πάρ' νε κι' ἐμένα μαζί, σιώπα!

— Ναί, ἔσένα σ' φαίνεται πὼς εἰσ' ἀκόμα μικρή, χαδούλα* μ'. Γιατὶ ἔτσ' σ' ἐμάθανε. Δὲ φταῖς ἔσύ, εἶπε τὸ Μυγδαλιώ, ἐκχύνουσα τὴν ἐνδόμυχον γῆγειαν της ἐπὶ τῇ τύχῃ τῆς ἀδελφῆς της, γῆτις, ώς μικροτέρα, δὲν είχε «χρυφθῆ» ἀκόμη, γῆτοι δὲν ἀπείργετο τῆς κοινωνίας, ώς οἱ πρὸς γάμον ὥριμοι, καὶ ἀπέλαυνε σχετικῆς τινος ἐλευθερίας.

‘Ο μικρὸς Λαμπράκης εἶχε πέσει ἐπὶ τὸν τράχηλον τῆς μητρός του.

— Θὰ μὲ πάρετε κι' ἐμένα μαζί, μάνα; ἐψιθύρισε περιπτυσσόμενος τὸν λαιμόν της.

— Τι λές, χαδούλη* μ'! τι λές, πιστὶ μ'; ἀπήντησε φιλοῦσα αὐτὸν ἡ παπαδιά. Έγώ, ἀν πάω, γιὰ σένα θὰ πάω, γυιέ μ', κι' ἀν ἀπομείνω, γιὰ σένα θ' ἀπομείνω, γυιόκα μ', γιὰ νὰ μὴν χρυώσῃς. “Οπως ἀποφασίσῃ δὲν παπᾶς σ', μικρό μ''. Τώρα σύρ' νὰ πῆς τὴν προσευχή σ' καὶ νὰ κάμης μετάνοια τὸ παπᾶ σ', νὰ πλαγιάσῃς, γιὰ νὰ μὴ μαργάρωνης*, κανάρι μ'!

— Ναί, θὰ πᾶς σὲ μὲ δὲ θὰ πᾶς! ἔκραξε τὸ Μυγδαλιώ, ἀπαντῶσα, εἰς ἓν ρῆμα τῆς μητρός της.

— Σιωπάτε! ἀκόμη δὲν ἀποφασίσαμε τίποτε, κι' ἐσηκώσατε ἐπανάσταση, εἶπεν δὲν παπᾶς. Νὰ ίδουμε τι θὰ μᾶς πῇ κι' δὲ μπάρμπα Στεφανῆς...

Βήμα γηούσθη εἰς τὸν πρόδομον. Ἡνοίχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν δὲ μπάρμπα Στεφανῆς δὲ Μπέρκος, ὑψηλός, στιβαρός, σχεδὸν

έξηκοντούτης, μὲ παχὺν φαιδὸν μύστακα, μὲ σκληρὸν καὶ γῆισ-
κακὲς ὅδέρμα, φορῶν πλατύν κοῦκκον καὶ καμιζόλαν^{*} μαλλίνην βα-
θυκύανον, μὲ τὸ ζωνάρι κόκκινον δύο πιθαμές πλατύ. Κατόπιν
τούτου ἐφάνη καὶ ἄλλη μορφή, δρθή ἴσταμένη παρὰ τὴν θύραν.
Ἔτοι δ Πανάγος ὁ μαραγκός, ὅστις, ἀν καὶ εἶχεν ἀφήσει τὴν
καλὴν νύκτα, εἰπὼν ὅτι θὰ μετέβαινεν σίκαδε, νὰ δειπνήσῃ, οὐχ
ἡτού, κεντηθείσης, φαίνεται, τῆς περιεργείας του νὰ μάθῃ τὶ τὸν
γῆθελαν τὸν μπάρμπα Στεφανῆ τὸν Μπέρκον, ἀνέδη καὶ πάλιν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ.

— Καπετάν Στεφανῆ, εἰπεν ὁ ιερεύς, τί λές, μ' αὐτὸν τὸν
καιρό, μπορεῖ κανεὶς νὰ πάγῃ στὸ Κάστρο, μὲ τ' βάρκα, ἀπὸ σταδέτ;
— Ἀπὸ σταδέτ; . . . μὲ τ' βάρκα; . . . στὸ Κάστρο; . . . γῆκού-
σθη ἀπὸ τῆς θύρας ώς καινή τις πρωθύστερος καὶ ἀνάστροφος
ἐρωτηματικὴ γῆχώ. Ἔτοι ὁ μαστρο-Πανάγος ὁ μαραγκός, μὲ τὴν
κεφαλὴν προέχουσαν ώς τὸ ἀνώφλιον, μὲ τὴν μίαν πλευρὰν ὀίσ-
νει κολλημένην ἐπὶ τοῦ παραστάτου.

‘Αλλ’ ὁ μπάρμπα Στεφανῆς, μόλις γῆκουσε τὴν ἐρώτησιν τοῦ
ιερέως, καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῇ πλέον τοῦ δευτερολέπτου, μὲ τὴν
γονδρήν, ταχεῖαν κι’ ἐμπερδεμένην προφοράν του ἀνέκραξε :

— Μπράδο! Μπράδο! ἀκοῦσ! ἀκοῦσ! Στὸ Κάστρο; μετὰ χ-
ρᾶς! ὅρεξη νάχης, ὅρεξη νάχης, παπᾶ!

— Νὰ ἀγθρωπος, εἰπεν ὁ παπᾶς. “Ετοι σὲ θέλω, Στεφανῆ! Τί
λές, εἰναι κίνδυνος;

— Κίνδυνος, λέει; Ντίπ, καταντίπ, καθόλ;. Ἐγὼ σᾶς παίρνω
ἀπάνου μ', παπᾶ. Μονάχα πῶς μπορεῖ νὰ κρυώσετε, τίποτε ἄλλο.
Θαρθῆ, θαρθῆ κι' ἡ παπαδιά, θαρθῆ κι' ἄλλος κόσμος, πολὺς
κόσμος; Ἡ βάρκα είναι μεγάλη, κατάλαβες, παίρνει κι τριάντα
νομάτοι, κι σαράντα νομάτοι, κι μ' οὐλες τις κουμπάνιες σας,
μὲ τὰ σέγια^{*} σας, μὲ τὰ πράματά σας. Κι' ἡ φουρτούνα τώρα,
κατάλαβες, ὅσον πάει κι πέφτ. Ταχιὰ θάχουμε καλωσύνη, μπο-
νάτσα, κάλμα. “Ολο κι καλοσ’ νεύει, νά, τώρα καλοσύνεψε!

‘Ως διὰ νὰ ψεύσῃ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ γέροντος πορθμέως,
δένεις συριγμὸς παγεροῦ βορρᾶ γῆκούσθη σείων τὰ δένδρα τοῦ κή-
που καὶ τοὺς ξυλοτοίχους τοῦ παγειρέου ἐπὶ τοῦ σκεπαστοῦ ἔξω-
στου τῆς οἰκίας, αἱ βελοι δὲ καὶ τὰ παράθυρα ἀπήντησαν διὰ γο-
εροῦ στεναγμοῦ.

— Νὰ! ἀκοῦς; καλοσύνεψε! εἰπε καγχάζων θριαμβευτικῶς διπατρο-Πανάγος.

— Σιώπα ἐσύ, δὲν ξέρ’ εἶσύ, ἀνέκραξεν ὁ Στεφανῆς. Ἐσύ ξέρ’ νὰ πελεκᾶς στραβόξυλα* καὶ νὰ καρφώνης μαδέρια.* Αὐτὴ εἰναι: ή ιτερνή δύναμη τῆς φουρτούνας, εἰναι: ἀέρας ποὺ φ’ χομάχαι: Αὔριο θὰ μαλακώσ’ ὁ καιρός, σᾶς λέω ἐγώ. Μπορεῖ νάχουμε ἀκόμα καὶ καμμιὰ μικρὴ χιονιά, δὲ σᾶς λέω, μὰ ήμεῖς, ἀπὸ σταθέτ, ἀνάγκη δὲν ἔχουμε.

— Καὶ σὰν τόνε γυρίσῃ στὸ μαῖστρο; ἐπέμεινεν διπατρογκός.

— Κὶ χωρὶς νὰ τόνε γυρίσῃ στὸ μαῖστρο, ἐγὼ σ’ λέω πῶς ἀπ’ τὴν Κεχριὰ κι* ἔκει θέν’ ἔχουμε θαλασσίτσα, εἰπε τρίθων τὰς χεῖρας δι Στεφανῆς. Αὐτὰ εἰναι ἀποθαλασσιὲς* καὶ δὲ λείπουν, κατάλαβες, κι* δι κόρρος μπουκάρει* δλοένα, κι* οὖλο στρήβει*. Μὰ δὲ μᾶς πειράζ* ήμας αὐτό. Ἐγὼ σᾶς παίρνω ἀπάνου μ’, δι Στεφανῆς σᾶς παίρνει ἀπάν’ τ’!

— Μπράδο, Στεφανῆ, τώρα μ’ ἔκαμες ν’ ἀποφασίσω. Ἡπιες ραχί; Τραύα κι* ἄλλο ἔνα, εἰπεν δι παπᾶς.

— Ἐχω πιῇ πέντε* ἔξι ώς τώρα, ἔτσι νάχω τὴν εύχη σ’, παπᾶ.

— Πιέ κι* ἄλλο ἔνα νὰ γίνουν ἑφτά.

*Ο μπάρπα Στεφανῆς ἐρρόφησε γενναίχν δόσιν ἐκ τῆς μικρᾶς φιάλης, τῆς πάντοτε κενουμένης καὶ οὐδέποτε στειρευούσης τοῦ ιερατικοῦ μελάθρου.

— Εἰσαστ’ ἔτοιμοι, εἰσαστ’ ἔτοιμοι; εἰπεν ἀκολούθως. Πήρες τὰ ίερά σ’, παπᾶ, τὰ χαρτιά σ’ οὖλα, τάχεις ἔτοιμα; *Ἐχετε τίποτε πράματα νὰ σᾶς κουβαλήσω, γιὰ νάμαστ’ ἀσένιο*;

— Ἀπὸ τώρα; εἰπεν δι παπᾶ Φραγκούλης.

— Ἀπὸ τώρα! Τί λέες; Νὰ εἰμαστ’ ἀ-πρόντο*, παπᾶ. Ἐγὼ στὰς δύο θάρρων νὰ σᾶς φωνάζω, κι* ἔσεις νὰ εἰσαστ’ ἀλέστα*. Διάδασε τὶ θὰ διαβάσῃς, παπᾶ, κι* στὲς τρεῖς νὰ μπαρκάρουμε.

— Ἐγὼ θὰ εἰμαι ξυπνητὸς ἀπ’ τὴν μιά, εἰπεν δι ίερεύς, γιατὶ ἔχω τὸ ξυπνητήρι μου... κι* ἔπειτα εἰμαι καὶ μοναχός μου ξυπνητήρι. Μὰ στὲς τρεῖς εἰναι πολὺ νωρίς. Νὰ χαράξῃ, Στεφανῆ, καὶ νὰ μπαρκάρουμε.

— Στὲς τρεῖς, στὲς τέσσερες, παπᾶ, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ δι ἀέρας, νὰ τὸν ἔχουμε πρίμα ώς τές Κουκ’ναριές, νάχουμε μέρα μπροστά μας. Ἀπὸ κεὶ ώς τὸ Μανδράκι κι* ώς τὸν Ἀσέλγη, τραυσούμε

σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ κουπί. Ἀπὸ κεῖ ώς τὶς Κεχριὲς κι' ώς τὴν Ἄγιαν Ἐλένη, θὰ μᾶς παίρνῃ ἀγάλια-ἀγάλια μὲ τὸ πανάκι. Κι' ἀπ' τὴν Ἄγιαν Ἐλένη κι' ἔκει, ἂν δὲν μπορέσουμε νὰ μ' ντάρουμε*...

— Ε, ὅστερα;

— Ἐγώ θαλασσώνω* καὶ βγαίνω στὴ στεριά, καὶ σᾶς τραυῳ μὲ τὴ μπαρούμα* ώς τὸν Ἀι Σώστη.

Ἐκάγχασαν δλοι πρὸς τὸν ἀστεῖσμὸν τοῦ ἀπλούκου ναύτου, ὃ δὲ παπᾶς, δστις ἐφοδεῖτο καὶ αὐτὸς τὴν τροπήν τοῦ ἀνέμου εἰς τὸ μέρος, περὶ οὐ δ λόγος, παρετήρησε πρὸς παραμυθίαν τῶν ἀκροατῶν :

— Μὰ ἐγὼ λέω ὅτι θὰ μπορέσουμε στεριὰ νὰ τραυγήξουμε στὴν ἀκρογιαλιά, τὸν κρεμνὸ τὸν ἀνήφορο, Ὅσο ψηλὰ κι' ἀν τὸ στοίβαξε τὸ χιόνι στὰ βουνά, στὲς ἀκρογιαλιές δ τόπος πατιέται. Ἐμειναν σύμφωνοι νὰ ἐλθῃ δ λεμβούχος νὰ τοὺς δώσῃ εἰδηγίαν εἰς τὰς τρεῖς, διὰ τὰ ἑτοιμασθοῦν, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας νὰ ἐκχινήσωσιν.

Ο παπᾶ Φραγκούλης διέταξε τότε νὰ τεθῶσιν εἰς σάκκους κι προσφοραὶ δσας είχε, καὶ τινα δίπυρα, καὶ εἰς δύο μεγάλα κλειδοπινάκια* ἔθεσεν ἐλαίας καὶ χαβιάρι. Ἐγέμισε δύο ἑπταοκάδους φλάσκας* μὲ οινον ἀπὸ τὴν ἐσοδείαν του. Ἐτύλιξεν εἰς χαρτία δύο γῆ τρία ἔνηροχτάποδα, καὶ μικρὸν κυτίον τὸ ἐγέμισεν ισχάδας* καὶ μεγαλόρραγας σταφίδας. Τὰ δύο παπαδοκόριτσα, μὲ τὰ παράπονα καὶ τοὺς γογγυσμούς της γή μία, μὲ τοὺς κρυψίους γέλωτας καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ταξιδίου γή ἀλλη, ἔδρασαν δσας αὐγὰ εἰχαν, ἔως τέσσαρας δωδεκάδας, καὶ τὰ ἔθεσαν εἰς τὸν πάτον ἐνδὲς καλαθίου, τὸ δόποιον ἀπεγέμισαν είτα μὲ δύο πρόσφορα τυλιγμένα εἰς δθόνας μὲ κηρία καὶ ~~καὶ~~ λίθανον. Προσέτι δ παπᾶ Φραγκούλης είχε παρακκλέσει τὸν μπάρμπα-Στεφανῆν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ σπίτια δύο ἐμποροπλοιάρχων φίλων του, ἐκ τῶν παραχειμαζόντων μὲ τὰ πλοιά των εἰς τὸν λιμένα, νὰ τοὺς παρακαλέσῃ ἐκ μέρους του νὰ τοῦ στείλουν, ἀν τοὺς εύρισκετο, δλίγον κρέας σαλάδο*, ἐξ ἔκεινου τὸ δόποιον μαγειρεύουν εἰς τὰ πλοιά τὰ ἐκτελοῦντα μακρούς πλοῦς. Ἐκείνοι φιλοτιμηθέντες ἔστειλαν δύο μεγάλα τεμάχια, ἔως πέντε δκάδας τὰ δύο. Ὁλας ταύτας τὰς προμηθείας ἔκαμψεν δ παπᾶς προβλεπτικῶς διὰ τοὺς ἀποκλεισθέντας εἰς τὸ βουνὸν ἀπὸ τὴν χιόνα, περὶ ὧν ἔγινε λόγος ἐν ἀρχῇ, καθὼς καὶ δι' ἔαυτὸν καὶ τοὺς μεθ' ἔαυτοῦ συνεκδημήσοντας προσκυνητάς,

καὶ ὅσον ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ θυμώσῃ καὶ πάλιν ὁ καιρὸς καὶ νὰ τοὺς κλείσῃ ὁ χειμὼν εἰς τὸ Κάστρον, ἀν ἐν τοσούτῳ ἔμελλον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ Κάστρο σῶσι καὶ ὑγιεῖς.

Πρὶν κατακλιθῇ, ὁ παπᾶς Φραγκούλης ἔστειλε μήνυμα εἰς τὸν συνεφημέριόν του τὸν παπᾶ' Ἀλέξην, ὅστις ἄλλως ἦτο καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς ἑδομάδος, διτὶ δὲν θὰ ἦτο συλλειτουργὸς τὴν ἐπιοῦσαν, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ἐν τῷ ἐνοριακῷ ναῷ, καθ' ὅσον ἀπεφάσισε, σὺν Θεῷ βοηθῷ, νὰ ὑπάγῃ νὰ λειτουργήσῃ τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ Κάστρον.

Εἶχαν πάρει εἰδῆσιν ἀφ' ἑσπέρας δύο τρεῖς ἐνορίτισσαι γειτόνισσαι τοῦ παπᾶ, διότι ὁ Πανάγιος ἔξελθὼν ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν γυναικά του, καὶ αὕτη τὸ διηγήθη εἰς τὰς γειτονίσσας. Ἔπισης καὶ ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ ἐστάλη νὰ φέρῃ εἰδῆσιν εἰς τὸν κύρῳ Ἀλεξανδρῆν τὸν ϕάλτην, μεθ' ὁ ἔξελθοῦσα ἔσπευσε νὰ προσηλυτίσῃ δύο ἡ τρεῖς πανηγυριστὰς καὶ ἄλλας τόσας προσκυνητρίας. . . Ὅταν ἔμελλαν νὰ ἐπιθιβασθῶσιν, εὐρέθησαν δεκαπέντε ἄτομα. Ἡ ἀπόφασις τοῦ παπᾶ καὶ ἡ γενναιότης τοῦ μπάρπα Στεφανῆ, μετὰ τὴν πρώτην ἔκπληξιν, ἐνέδαλε θάρρος εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Ἡσαν δὲ ὅλοι ἔξεινων, οἵτινες συχνὰ τρέχουσιν, ἀρρηγτον εὑρίσκοντες ἥδονήν, εἰς πανηγύρεις καὶ εἰς ἀξωκκλήσια. Ἡσαν ὁ παπᾶς Φραγκούλης μετὰ τῆς παπαδίας, τῆς Βασώς καὶ τοῦ Σπύρου, ὁ μπάρπα Στεφανῆς μετὰ τοῦ δεκαπεπτατοῦς υἱοῦ, ὅστις ἦτο καὶ ὁ ναύτης του, ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ὁ κύρῳ Ἀλεξανδρῆς ἐ ϕάλτης, τρεῖς ἄλλοι πανηγυρισταὶ καὶ τέσσαρες προσκυνήτριαι.

Τὴν τελευταίαν στιγμὴν προσετέθη καὶ δέκατος ἔκτος. Οὗτος ἦτο ὁ Βασίλης τῆς Μυλωναῦ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀργύρη, τοῦ ἀποκλεισμένου ἀπὸ τὰς χιόνας. Ἡλθεν εἰς τὴν ἀποδάθραν μὲ σάκκον πλήρη τροφίμων καὶ μὲ ἄλλα τινὰ ἐφόδια διὰ τὴν ἐκδρομήν. Ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἵερεύς :

- Πῶς τὸ ἔμαθες, Βασίλη; τοῦ λέγει.
- Τὸ ἔμαθι, παπᾶ, ἀπ' τὸ μάστρο-Πανάγιο τὸ μαραγκό.
- Τί ὥρα καὶ ποῦ τὸν εἰδεῖς;
- Κατὰ τὰς δέκα τὸν ηὔρα εἰς τὸ καπηλειὸ τοῦ Γιάννη τοῦ Μπούμπουνα. Εἶχε φάει φωμὶ κι' ἐδγῆκε νὰ πιῇ δύο τρία κρασιὰ μὲ τὸ ίσανάρι*. Ἐλεγε πῶς ἀποφασίσατε νὰ πάτε στὸ Κάστρο, καὶ σᾶς ἐκκατάκρινε γιὰ τὴν τόλμη. Μὰ ἐγὼ τὸ χάρηκα, γιατὶ ἀνη-

συχῶ γιὰ κεῖνον τὸν ἀδερφό μου, καὶ θέλω νάρθῳ μαζὶ σας, ὃν μὲ παίρνετε.

— "Ἄς εἰναι, καλῶς νάρθῃς, εἰπεν δὲ οὐρεύς.

Ἐξέπλευσαν. Ἐστράφησαν πρὸς τὸ μεσημβρινοῦτικὸν τοῦ λι-
μένος, ἔδαλαν πλώρη τὸ ἀκρωτήριον Καλαμάκι. Ὁ ἄνεμος ἦτο
βοηθητικός, καὶ δὲ πλοῦς εὔοίωνος ἥρχιζε. Ναὶ μὲν, ἐκρύωναν
πολὺ, ἀλλ᾽ ἦσαν δλοὶ βαρέως ἐνδεδυμένοι. Ὁ παπᾶς ἐκάθισεν εἰς
τὸ πηγάλιον φορῶν τὴν γουνάκι του. Ἡ πρεσβύτερα εἶχε τὸ σάλι
της τὸ διπλὸ, ἡ θειὰ Μαλαμώ εἶχε τὸ βαρὺ γουνάκι καὶ τὴν κου-
ζούνα* της. Ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ἦτο μὲ τὴν νιτσεράδα* του,
μὲ τὸν αηρωτὸν πιλόν του μὲ τὸν ἴμαντα δεδεμένον ὑπὸ τὸν πώ-
γωνα, μὲ τὰ μακρὰ πτερύγια σκεπάζοντα τὰ ὄτα, καὶ δὲ υἱός του
Σπύρος, δὲ καλούμενος κοινῶς τὸ Μπερκάκι, μὲ τὰς πρεκνάδας
καὶ μὲ τὰς βούλλας εἰς τὸ πρόσωπον, ἦτο μὲ τὰ μανίκια τῆς μαλ-
λινῆς καμιζόλας του ἀνασφουγγωμένος ώς τοὺς ἀγκῶνας.

Εὐευχῶς δὲν ἐχάριζεν, ἀλλ᾽ δὲ ἄνεμος ἦτο παγερός. Αἴθριος ὁ
οὐρανός, σαρωμένος ἀπὸ τὸν βορρᾶν. Ἡ σελήνη ἦτο εἰς τὸ πρῶτον
τέταρτον καὶ εἶχε δύσει πρὸ πολλοῦ. Τὰ ἀστρα ἔτρεμαν εἰς τὸ
στερέωμα, ἡ πούλια ἐμεσουράνει, ὁ γαλαζίας ἔζωνε τὸν οὐρανόν.
Ο πῆχυς* καὶ ἡ ἄρκτος καὶ ὁ ἀστήρ τοῦ πόλου ἔλαμπαν μὲ δαθεῖαν
λάμψιν ἐκεὶ ἐπάνω. Ἡ θάλασσα ἔφρισεν ὑπὸ τὴν πνοήν τοῦ βορ-
ρᾶ, καὶ ἥκούντο τὰ κύματα πλήγτοντα μετὰ ρόχθου τὴν ἀκτήν,
εἰς ἣν μελαγχολικῶς ἀπήντα δὲ φλοιοῦσδος τοῦ ὅδατος περὶ τὴν πρῷ-
ραν τῆς μεγάλης καὶ δυνατῆς βάρκας.

"Ἐκαμφαν τὸ Καλαμάκι, καὶ ἀκόμα δὲν εἶχε χαράξει. Ἡρ-
χίσε μόλις νὰ γλυκοχαράζῃ πέραν τῆς ἀγκάλης τοῦ Πλατανιᾶ.
Ἐφεξαν εἰς τὸν Στρουφλιᾶ, ἀντικρὺ τοῦ τερπνοῦ καὶ συνηρεφοῦς
δάσους τῶν πιτύων, ἔξ οῦ δὲ θέσις ὀνομάζεται Κουκούναριές. Τότε
οἱ ἐπιδάται εἶδον ἀλλήλους ὑπὸ τὸ πρῶτον λυκαυγὲς τῆς ἡμέρας,
ώς νὰ ἔδειπαν ἀλλήλους πρώτην φοράν. Πρόσωπα ὡχρὰ καὶ
χείλη μελανά, ρίνες ἐρυθραὶ καὶ χειρες κοκκαλιασμέναι. Ἡ θειὰ
τὸ Μαλαμώ εἶχεν ἀποκοιμηθῆ δἰς ἥδη ὑπὸ τὴν πρύμνην, δπου
ἔσκεπε τὸ πρόσωπόν της μὲ τὴν μαύρην μανδήλαν ώς τὴν ρίνα,
μὲ τὴν ρίνα σχεδὸν ώς τὰ γόνατα. Ὁ κύρος Ἀλεξανδρῆς εἶχε πάρει
δύο τροπάρια παραπλεύρων αὐτῆς, δονειρευόμενος ὅτι ἦτο ἀκόμη
εἰς τὴν κλίνην του, καὶ ἀπορῶν πῶς αὕτη ἐκινεῖτο εὐρύθμως ώς
βρεφικὸν λίκνον. Ὁ υἱὸς τοῦ παπᾶ ὁ Σπύρος ἐκαμψε συχνὲς

μετάνοιες, καὶ ὅσον αἷμα εἶχεν, εἶχε συρρεύσει ὅλον εἰς τὴν ρῆνά του, ηὗτις ἡτο καὶ τὸ μόνον ὄρατὸν μέλος τοῦ σώματός του. Ἡ παπαδιὰ ἐν τῇ εὐσεβεῖ φιλοστοργίᾳ τῆς εἶχε κρίνει ὅτι ὥφειλε νὰ τὸν πάρη μαζί, ἀφ' οὐ δι' αὐτὸν ἡτο τὸ τάξιμον. Τὸν ἀπέσπασεν ἀποτόμως τῆς κλίνης, τὸν ἔνιψε καὶ τὸν ἐνέδυσε μὲ διπλὰ ὑποκάμισα, δύο φανέλλας, χονδρὸν μάλλινον γελέκιον, διπλοῦν σακκάκι κι' ἐπανωφόρι, καὶ περιετύλιξε τὸν λαιμόν του μὲ χνοῶδες δλομάλλινον μανδήλιον ποικιλόχρουν καὶ ραδδωτόν, μικρὸν καταπίπτον ἐπὶ τὸ στέρον καὶ τὰ νῶτα. Τώρα παρὰ τὴν πρύμνην ἀριστερόθεν τοῦ παπᾶ καθημένη, ἀριστερά τῆς εἶχε τὸν Σπύρον, καὶ ζητοῦσα αὐτομάτως νὰ ψηλαφήσῃ τοὺς βραχίονας καὶ τὸ στῆθός του, δὲν εὑρισκε σχεδὸν σάρκα ὑπὸ τὴν βαρεῖαν σκευήν, δι' ἡς εἶχε περιχαρακώσει τὸν υἱόν της.

‘Ο παπᾶς, δοτις δὲν εἶχεν ἀποδάλει τὴν φαιδρότητά του, οὐδὲν ἔπαινε ν' ἀνταλλάσσῃ ἀστεῖσμοὺς καὶ σκώμματα μὲ τὸν μπάρμπα Στεφανῆν, στρεφόμενος πρὸς αὐτὴν ἐνίστε τῆς ἔλεγε :

— Νά, γι' αὐτόνε τὸ Δαμπράκη, τὸ γυιό σου, τὰ παθαίνουμε αὐτά, παπαδιά.

— Καὶ τί πάθαμε μὲ τ' δύναμι' τ' Θεοῦ; ἀπήντα ἡ παπαδιά, ηὗτις, κατὰ βάθος, πολὺ ἀνησύχει μὲ αὐτὸ τὸ παράτολμον ταξίδιον. Εὔτυχως, ἡ παρουσία τοῦ παπᾶ τῆς ἔδιδε θάρρος...

‘Ο παπᾶς δὲν ἔπαινε νὰ ἀστεῖζεται καὶ μὲ δλας τὰς ἐν τῷ πλοιαρίῳ ἐνοριτίσσας του...’ Άλλὰ τὸ κυριώτερον θῦμά του ἡτον ὁ Ἀλεξανδρῆς ὁ ψάλτης. ‘Εξαφνα τὸν ἡρώτα :

— Δὲν μοῦ λές, Ἀλεξανδρῆ, τί θὰ πῇ τώρα στὴν καταβασία τῶν Χριστουγέννων, δ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμᾶν ;.. Ποιὸς εἰν' αὐτὸς, δ ἀνυψώσας ;

— Νά, δ ἀνηψιός σας, ἀπήντα ὁ κύρος Ἀλεξανδρῆς, μὴ ἐννοῶν ἄλλως τὴν λέξιν.

— Καὶ τί θὰ πῇ σκῦλα Βαβυλὼν τῆς βασιλίδος Σιών; ἡρώτα πάλιν ὁ παπᾶς.

— Νά, σκῦλα Βαβυλὼν, ἀπήντα ὁ ψάλτης, νομίζων ὅτι περὶ σκύλας πράγματι ἐπρόκειτο.

Ταῦτα ἐλέγοντο ἐν ὅσῳ ἡτο ὑπήνεμος ἡ βάρκα, μὲ τὰς κώπας βραδυποροῦσα, δεξιόθεν παραπλέουσα τὸν Ἀνάγυρον καὶ τὸν Ἀσέληνον, ἀριστερόθεν πελαγωμένη ἀντικρὺ [τῶν βουνῶν] τῶν

Τρικέρων καὶ τοῦ Ἀρτεμισίου¹. Ὁ παπᾶς Φραγκούλης ἐκάθητο κυθερών εἰς τὸ πηδάλιον, οἱ ἄλλοι ἔσογήθουν εἰς τὴν κωπηλασίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ κύρος Ἀλεξανδρῆς² ἀν καὶ «ἀτζαμῆς» περὶ τὰ ναυτικὰ πράγματα, γῆστάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ κωπηλατήσῃ διὰ νὰ ζεσταθῇ. Κι' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ ἐκωπηλάτησε σχεδὸν ἐπὶ ήμέσειαν ὥραν. Εὔτυχῶς, ἀν κι' ἐκρύωναν ὅλοι, καὶ αἱ ψυχραὶ ριπαὶ αἱ κατερχόμεναι ἀπὸ τῶν χιονοφόρτων ὁρέων ἔξυριζον τὰ ὤτα καὶ τοὺς λαιμούς των, εἶχον ὅμως τοὺς πόδας θερμούς, τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς γειτνιάσεως τοῦ πόντου. Ὁ ἥλιος εἶχε προβάλει ἀπὸ τὰ σύννεφα ἐπ' ὅλης στιγμᾶς (ἥλιος μὲ τὰ δόντια, γριὰ μὲ τὰ χταπόδια! ἀνέκραξεν ὁ Δαμπράκης), διότι, ἐνῷ τὴν νύκτα γῆθρίαζε κι' ἐγίνετο «ὅ σύρανδος καντήλι», τὴν ήμέραν συνήγοντο πάλιν τὰ νέφη, καὶ ὁ βορρᾶς ἐφαίνετο ὑποχωρῶν εἰς τὸν ἀπηλιώτην³, ὡς νὰ ἡπειλεῖτο βροχή· ἀλλὰ μόλις ἐπρόσαλε, κι' ἐφάνη ὡς νὰ ἔθλεπε ποία ἡτο ὡς ὑψηλοτέρα καὶ ἐγγυτέρα κορυφὴ ἐκ τῶν καταλεύκων ὁρέων δλόγυρα, ἡ τοῦ Πηλίου ἡ ἡ τοῦ Ὅθρους, διὰ νὰ σπεύσῃ τὸ ταχύτερον νὰ κρυφθῇ. Άλλὰ τὰ νέφη, σωρευθέντα πάλιν, τὸν ἀπήλλαξαν τοῦ κόπου τούτου.

Ἡ ἀκριβῆς ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ μεσημέρινοῦ λιμένος ἔως τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς νήσου, ὅπου ἔπλεον, θὰ ἡτο ὡς δέκα ναυτικῶν μιλίων. Ὁ παπᾶς ἔβλεπεν δτι ἥθελον νυκτώσει, πρὶν φθάσωσιν εἰς τὸ Κάστρον. Ἡτο μεσημέρια ἡδη, καὶ δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὴν Κεχρεάν, τὴν ὥραίν μελαγχολικὴν κοιλάδα, μὲ τὰς ἐλαιοφύτους κλιτούς, μὲ τὸν Ἀραδιάν, τὸν πυκνὸν δρυμῶνά της, μὲ τὸ ρεῦμα καὶ τοὺς πλατάνους καὶ τοὺς νερομύλους της. Ὁταν ἔφθασαν εἰς τὴν Κεχρεάν, συνέβη ἐκείνο τὸ ὄποιον ὁ μὲν κακόμαντις Πανάγος προέλεγεν, ὁ δὲ Στεφανῆς δὲν ἤγγονει καὶ ὁ παπᾶς Φραγκούλης προέβλεπεν. Εἴτε τροπὴ εἰς τὸν μαΐστρον ἡτο, εἴτε ἀποθαλασσιὰ καὶ «μπουκάρισμα τοῦ κόρφου», τὰ κύματα γῆρχισαν νὰ ὀγκοῦνται κατάπρωφρα τοῦ μικροῦ σκάφους, καὶ ἡ βάρκα μὲ τὸ λευκὸν πανίον της, καὶ μὲ τὸν φλόκον⁴ καὶ τὴν ἀντένα⁵ της, γῆρχισε νὰ σκιρτᾷ ἐπὶ τῶν κυμάτων, ὅμοια μὲ ἑλληνοαλβανὸν χορεύοντα γῆραικονδικὸν χοροὺς μὲ τὸν λευκὸν χιτῶνα

1. Ἐκ παραδομῆς φαίνεται: ἔγραψεν οὕτω ὁ συγγραφεὺς ἀντὶ τῆς Σημαδος.

2. Αλεξ. Γ. Σαρῆ. — Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 2

ἀνεμιζοντα, μὲ τὸν ἔνα βραχίονα τριγωνοειδῆ εἰς τὴν μέσην, μὲ τὸν ἄλλον ὑψιτενή καὶ παίζοντα τὰ δάκτυλα.

Αἱ γυναικεῖς γῆραχισαν νὰ δειλιώσιν. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμῷ γῆράτα τὸν παπᾶ ἀν δὲν ἡτο καλὸν ν' ἀποδιδασθῶσι καὶ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κεχρεάν νὰ λειτουργήσωσιν, ὅπως ἐορτάσωσιν ἔκει τὰ Χριστούγεννα. Οὐ καὶ Ἀλεξανδρῆς ζαλισθεὶς ἐξάρωσεν εἰς μίαν γωνίαν, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιβάται μεγάλως ἀνησύχουν. Μόνον δύο ἄνδρες δὲν ἔδειλασαν, ὁ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ ὁ παπᾶ Φραγκούλης.

Εἰς τῶν ἐπιβάτων ἐπρότεινε ν' ἀράξωσι προσωρινῶς εἰς τὴν Κεχρεάν, ἔως ὅτου κοπάσῃ ὁ ἀνεμος. Οὐ Στεφανῆς καὶ ὁ ἵερεὺς συνεννοοῦντο διὰ νευμάτων. Ἀπειχον ἀκόμη ἀπὸ τὸ Κάστρον ὑπὲρ τὰ τρία μίλια. Δύο μέση τὴν ἡδύναντο νὰ δοκιμάσωσιν, ἀν τὰ εὔρισκον τελεσφόρα· ἥ νὰ συστείλωσι τὰ ἱστία καὶ νὰ προχωρήσωσι μὲ τὰς κώπτες, καταφρονοῦντες τὸν ἀφόρητον διὰ τὰς γυναικας μάλιστα σάλον, περιόρεχόμενοι ἀπὸ τὰ θραυσμένα καὶ εἰσπηδῶντα εἰς τὸ σκάρος κύματα, ριγοῦντες καὶ δεινῶς πάσχοντες, ἥ ν' ἀποδιδικτοῦσιν εἰς τὴν Ἑηράν καὶ νὰ δοκιμάσωσιν ἀν θὰ εὐρισκον δρομίσκον τινά, ὅχι πολὺ πλακωμένον ἀπὸ τὴν χιόνα, ὅστε νὰ είναι βατίδς εἰς ἀνθρώπους. Πτυάρια καὶ ἀξίνας δύο-τρεῖς είχε πάρει μαζί του ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς, προσθέπων δτι ἵσως θὰ ἐχρησίμευον διὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμον πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀποκλεισμένου ἀδελφοῦ του. Οὐ παπᾶ Φραγκούλης ἀπεφάνθη δτι, ἀφοῦ ἔξ ἀπαντος θὰ ἐνύχτωναν, κάλλιον θὰ ἡτο νὰ δοκιμάσωσι τὸ πρῶτον, διότι κέρδος θὰ ἡτο, εἰπεν, δσον ὀλίγον καὶ ἀν ἡδύναντο νὰ προχωρήσωσι διὰ θαλάσσης, καὶ ὕστερον θὰ είχον καιρὸν νὰ καταφύγωσι καὶ εἰς τὴν δευτέραν μέθοδον.

Τὸ δημόσιο, ἐπιφανεῖς ἀκόμη μίαν φοράν, ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν. Ήτο τρίτη καὶ ἡμίσεια ὥρα. Καὶ δημόσιος ἐχαμήλωνεν, ἐχαμήλωνε. Καὶ ἡ βαρκούλα τοῦ μπάρμπα Στεφανῆς μὲ τὸ ἀνθρώπων φορτίον τῆς ἐχόρευεν, ἐχόρευεν ἐπάνω εἰς τὸ κῦμα, πότε ἀνερχομένη εἰς ὑγρὰ ὅρη, πότε κατερχομένη εἰς ρευστὰς κοιλάδας, νῦν μὲν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ καταποντισθῇ εἰς τὴν ἀδυσσον, νῦν δὲ ἑτοίμη νὰ κατασυντριβῇ κατὰ τῆς κρημνώδους ἀκτῆς. Καὶ δημόσιος ἔλεγε μέσα του τὴν Πχράκλησιν ὅλην ἀπὸ τὸ «Πολλοῖς συνεχόμενος» ἔως τὸ «Πάντων προστατεύεις». Καὶ δημάρμπα Στεφανῆς ἐστενοχωρεῖτο μὴ δυνάμενος ἐπὶ παρουσίᾳ

τοῦ παπᾶ νὰ ἐκχύσῃ ἀλευθέρως τὰς ἀφελεῖς βλασφημίας του, τὰς ἁποίας ἐμάσσα κι' ἔπνιγε μέσα του, ὑποτονθορύζων «Σκύλιασε, ὁ διαλόκαιρος, λύσσαξε! Θὰ σκάσῃς, ἀντίχριστε, Τοῦρκο!..» Κι' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἔλεγε τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», κι' ἐπανελάμβανεν, «Ἐλα, Κ' στέ μ! Βόηθα, Παναϊτά μ!». Καὶ τὰ κύματα ἐπληγτον τὴν πρῷραν, ἐπληγτον τὰ πλευρὰ τοῦ σκάφους, καὶ εἰσορμῶντα εἰς τὸ κῦτος ἐκτύπων τὰ νῶτα, ἐκτύπων τοὺς βραχίονας τῶν ἐπιδιατῶν. Καὶ ὁ ἥλιος ἔχαμήλωνεν, ἔχαμήλωνε. Καὶ ἡ βαρκούλα ἐκιγδύνευε ν' ἀφανισθῇ. Καὶ ἡ ἀπορρὼξ βραχώδης ἀκτὴ ἐφαίνετο διαφιλονεικοῦσα τὴν λείαν πρὸς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

Τέλος ἥρχισε νὰ σκοτεινάζῃ. Ἐνύκτωσεν ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, καθ' ἦν θὰ ἔδλεπον ἀντικρὺ τὸ Κάστρον, οὐ ἀπεῖχον τώρα δύο ἀκόμη μίλια. Νέφη, συσσωρευμένα πρὸς ἀνατολάς, ἥμποδιζον νὰ φανῇ τὸ παρήγορον φέγγος τῆς σελήνης. Ἀλλ' ὁ ἀνεμος, ἀντὶ νὰ πέσῃ, ἔδυνάμωνε, καὶ ἀγρίευε καὶ ἐθέριευε, καὶ ὁ πλοῦς κατέστη ἀδύνατος τοῦ λοιποῦ. Δὲν ἔδλεπον πλέον οὔτε ἐμπρὸς οὔτε δεξιὰ τίποτε, εἰ μὴ δύο δγκούς φαιούς, ἀμαυρούς.

Ἐντυχώς ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ἐγνώριζε καλὰ τὸ μέρος.
— 'Εδω, ἐδῶ, εἰν' ἔνα λιμανάκι, παπᾶ, κάτ' ἀπ' τὸ Πρυτ., ἀποκάτ' ἀπ' τὴν 'Αγία 'Αναστασιά, στὰ Μποστάνια.

— Θυμάσαι καλά, Στεφανῆ;

— "Οπως ξέρ' εις ἡ ἀγιωσύνη σ' τὰ γράμματα τις ἐκκλησιᾶς ἀπ' οὗτου, παπᾶ, ἔτσι κι' ἐγὼ τὰ ξέρω ἀπ' οὗτου, δλα τὰ λιμανάκια, τοὺς κάδους*, κι τις ἀμμουδιές, δλες τις ξέρεις κι τὰ γκρίφια* κι τὰ θαλάμια*.

Καὶ προσήγγισαν μὲ πολὺν κόπον καὶ ἀγῶνα καὶ βάσανον, βρεγμένοι, θαλασσοπνιγμένοι, μισοπαγωμένοι.

— 'Εκεῖ, ἔκει διαναστάει*.

'Υπήρχεν ἐν θαλάσσιον μάρμαρον, ὡς φυσικὴ ἀποδάθρα, πότε καλυπτόμενον ἀπὸ τὸ κῦμα, πότε ἀνέχον υπεράνω τῆς θαλάσσης. Τὴν φορὰν ταύτην τὸ ἐκάλυπτε καὶ δὲν τὸ ἐκάλυπτε τὸ κῦμα. Ἐπληγίσασαν καὶ ἥσθάνθησαν πάραυτα τὸ εὐάρεστον αἰσθημα τῆς παύσεως τοῦ σάλου καὶ τῆς προσεγγίσεως εἰς σκεπαστὸν κι' εὐλίμενον μέρος.

— Πάντα κατευόδιο! εἰπε ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ὁ κύρ-

“Αλεξανδρῆς, δστις τότε ἔξεζαλίσθη κι’ ἐστάθη εἰς τοὺς πόδας του. Ἐπήδησαν εἰς εἰς ἔξω ἔξεφόρτωσαν τὰς ἀποσκευὰς καὶ ηλά- φρυναν τὴν βάρκαν.

‘Ανάμεσα εἰς τὸ μάρμαρον καὶ εἰς τὴν κρημνώδη ἀκτὴν ἐσχη- ματίζετο μικρὰ ἀμμουδιά, δση θὰ ἥρκει διὰ νὰ σύρῃ ἀλιεὺς τὴν φαροπούλαν του, γυρμένην ἐπὶ τὴν μίαν πλευρὰν ἐπὶ τῆς ἀμμού, καὶ νὰ ἔξαπλωθῇ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν νὰ κοιμηθῇ θεωρῶν τοὺς ἀστέρας.

— Τώρα νὰ σύρουμε τὴν βάρκα, παπᾶ, εἰπεν ὁ μπάρμπα Στεφα- νῆς, κι’ ὕστερα οἱ ἄνδρες νὰ φορτωθοῦμε δλα τὰ πράγματα καὶ ν’ ἀρχίσουμε σιγά-σιγά ν’ ἀνεβαίνουμε. “Ἄς πάρουν κι’ οἱ γυναικες ὅ,τι μποροῦν.

— Νὰ τώρα τὶ ἀξίζε νάχα τὸ μ’λάρι μαζί μ, εἰπεν ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς² σοῦ εἰπα, μπάρμπα Στεφανῆ, νὰ τὸ μπαρκάρουμε, δὲ θέλησες.

“Εσυραν τὴν λέμδον. Ἡναψαν τὰ δύο φανάρια ποὺ είχαν. Ὁ Βασίλης ἔλαβε τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας του, καὶ ἀπομακρυ- θεὶς προσωρινῶς ἥρχισε νὰ κατοπτεύῃ ποῦ θὰ εῦρισκε μονοπάτι δχι πολὺ πατημένον ἀπὸ τὴν χιόνα, ὥστε νὰ δύνανται ἀνθρώποις νὰ βαδίσωσιν. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνο ώς τὸ Κάστρον, τὸ δποῖον διεκρίνετο ώς πελώριος ἀμαυρὸς ὅγκος ὑψηλὰ πρὸς βορρᾶν, ή ὅδὸς δὲν θὰ ἥτο πλέον τῆς δρας, ἀλλ’ εἰς ἣν κατάστασιν ἥτο τώρα ὁ δρόμος ἀπὸ τὰς χιόνας, τίς οἶδεν ἂν θὰ ἥρκει καὶ τὸ τρι- πλάσιον τοῦ χρόνου ὅπως φθάσωσιν. Ἐδείπνησαν δλοι ἐπὶ ποδὸς μὲ δίπυρα καὶ μὲ ἐλαίας καὶ ἔπιον δλίγον οἶνον ἢ ρακήν.

‘Ο Βασίλης ἐπανελθὼν ἀνήγγειλεν δτι ἀγεῦρε τὸ μονοπάτι, πλακωμένον πολὺ ἀπὸ τὴν χιόνα, ἀλλ’ δτι μὲ πολὺν κόπον, ἀν- προπορεύωνται δύο ἀνθρώποις καὶ ἔχισονται, ἐπίζει νὰ φθάσουν εἰς τὸ Κάστρον τὸ γρηγορώτερον... ἔως τὰ μεσάνυκτα. Ἐφορτώ- θησαν τὰς ἀποσκευάς. ‘Ο κύρος Ἀλεξανδρῆς ἔλαβε τὸ ἔνα φανάρι καὶ μία τῶν γυναικῶν τὸ ἄλλο. ‘Ο Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς, δ. μπάρμπα Στεφανῆς καὶ δ. υἱός του ἔλαβον τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας καὶ προπορεύομενοι ἥρχισαν νὰ ἔχισονται. ‘Ο δρομίσκος ἀνήρχετο ἔρτων εἰς τὸν κρημνὸν κατ’ ἀρχάς, εἰτα κατήρχετο εἰς ἓν παραθαλάσσιον κοίλωμα. Ἐπάτουν προσεκτικῶς, ώς νὰ ἐμε- τροῦσαν τὰ βήματά των. ‘Η σελήνη είχεν ἀπαλλαγὴ τῶν νεφῶν καὶ προσεπάθει νὰ φέγγῃ τὸν δρόμον μὲ τὸ κρυερὸν φῶς της. Ἔν-

στε ἔχαναν τὸ χάραγμα τοῦ δρόμου, ἀπεπλανῶντο κι' εύρισκοντο αἰφνῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς πελωρίων βράχων, κάτω τῶν ὅποιῶν ἀδυσσος ἥγοιγε τὸ στόμα της, καὶ πάλιν κατέβαινον μὲ τρεμουλιαστὰ γόνατα, κρατούμενοι ἐκ τῶν πετρῶν καὶ τῶν θάμνων. Ἀνεῖρπον εἰς τὸν κρημνὸν ὡς μικρὸν κοπάδιον αἰγῶν ἀποπλανηθὲν καὶ ἀπαγόμενον διπίσω εἰς τὴν μάνδραν ἀπὸ τοὺς δύο βοσκούς του, οἵτινες τὸ ἀνεξήτησαν κρατοῦντες φανάρια, καὶ μακρόθεν ἀν τοὺς ἔθλεπέ τις ἥδυνατο νὰ τοὺς ἐκλάθῃ ὡς συστρεφόμενον κρικωτὸν τέρας, φωσφορίζον τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν οὐράν, μὲ τοὺς δύο φανούς. Μὲ ὅλον τὸ ξειρόνισμα, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ τις πόσον ἀτελῶς ἐνηργεῖτο, ἐπάτουν ἐνίστε σφαλερῶς, κι' ἔχωντο ὡς τὸ γόνυ καὶ ὡς τὸν μηρὸν εἰς τὴν χιόνα.

Ἐπλησίαζε μεσάνυκτα ὅταν ἔφθασαν ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ Κάστρου, μισσοπνιγμένοι, παγωμένοι, ἀλμυροὶ ἀπὸ θάλασσαν καὶ λευκοὶ ἀπὸ χιόνα, μελανιασμένοι τὰ χείλη, ἀλλὰ θερμοὶ τὴν καρδίαν. Ἐκεὶ ἐπάνω, πρὶν διέλθωσι τὴν γέφυραν, ἀπὸ τὴν σιδερόπορταν τοῦ Κάστρου, ἤκουοθησαν φωναί: .

— Ποιοί εἰστε; Ποιοί εἰστε;

Καὶ ἀντήχησε βαρὺς ὁ τρυγμὸς τῶν ἐσκωριασμένων στροφέων, ὡς νὰ ἔδοκιμαζέ τις νὰ κλείσῃ ἔσωθεν τὴν σιδηρᾶν πύλην. Ἦκουσθη δὲ καὶ μικρὸς κρότος, ὡς ὁ τῆς ὑψώσεως σκανδάλης τουφεκίου.

— Καλοί! καλοί! πατριώτες! ἀπήγνησεν ὁ μπάρμπα Στεφανῆς.

Μὰ ἐσεῖς ποιοί εἰστε;

— Πέτε μας τὰ ὄνόματά σας!

— Ἡμεῖς εἴμαστε....ἥρχισεν ὁ μπάρμπα Στεφανῆς, καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ βλέμματος ἐσυμβουλεύετο τὸν παπᾶν.

— Μπᾶ! αὐτὴ είναι ἡ φωνὴ τ' ἀδερφοῦ μου, ἀγέκραξεν ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς. Καὶ είτα, ἐντείνας τὴν φωνήν:

— Ἀργύρη! Έγὼ είμαι!.... ἐφώναξε.

— Τόσο καλύτερα.... μᾶς ἔδγαλαν κι' ἀπὸ ἔναν κόπο, ἐψιθύρισεν ὁ ιερεύς.

Ἄνεδησαν εἰς τὸ Κάστρον, ὅπου συνήγνησαν τὸν Ἀργύρην τῆς Μυλωνοῦς καὶ τὸν σύντροφόν του τὸν Γιάννην τὸν Νυφιώτην. Οὗτοι ἐν δλίγοις διηγήθησαν πῶς τοὺς είχε κλείσει τὸ χιόνι ἐπάνω στὸ Στοιθωτό, ὅπου ἐτρύπωσαν δύο νύκτας εἰς μίαν σπηλιάν, καὶ πῶς τὴν προχθές, ἦτοι εἰς τὰς 22 τοῦ μηνός, ἐλθόντες

τοὺς ἀπηλευθέρωσαν ἐκεῖθεν, ἐκτοπίσαντες μεγάλους δύκους χιόνις, δύο αἰγοδοσιούς, δὲ Γιαλῆς δὲ Κόνιζας καὶ δὲ Πιώργης δὲ Μπάντας, οἵτινες καὶ εὑρίσκοντο τὴν στιγμὴν ταύτην μὲ δόλον τὸ αἰπόλιόν των εἰς τὸ φρούριον.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ὅπερ ἀλλαχοῦ περιεγράψαμεν, ἦτο γιγαντιαῖος βράχος φυτρωμένος ἐκεῖ παρὰ τὸ πέλαγος, προεκβολὴ τῆς γῆς πρὸς τὸν πόντον, ὡς νὰ ἔδειχνεν ἡ ἔγρα τὸν γρόνθιον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὴν προεκάλει· φοβερὸς μονοκόμματος γρανίτης ἀλίκευτος, διοπούντος ποσὶ ἀρχίζει ἡ κυριότης τοῦ ἐνὸς καὶ ποσὶ σταματᾷ ἡ δικαιοδοσία τοῦ ἄλλου. Προσφιλῆς σκοπὸς τοῦ Βορρᾶ καὶ τῶν γειτόνων του, τοῦ Καικίου* καὶ τοῦ Ἀργέστου,* ὥν τὸ στάδιον εὐρὺ ἐκτείνεται ἀναμέσον τῆς Χαλκιδικῆς, τοῦ Θερμαϊκοῦ, τοῦ Ὄλύμπου καὶ τοῦ Πηλίου· μεμονωμένος ὑψιτενής βράχος, ἐφ' οὗ οἱ κάτοικοι ἐξ ἀνάγκης εἰχον κλεισθῆ διὰ φύλαξιν κατὰ τῶν πειρατῶν καὶ τῶν βαρθάρων, ἐγκαταλιπόντες αὐτὸν ἔρημον μετὰ τὸ 1821, ὅτε ἐκτίσθη ἡ σημερινὴ μεσημβρινὴ πολίχνη. Μέχρι πρὸ δὲ λίγων ἐτῶν ἐσώζοντο ἀκόμη οἰκίαι τινὲς μὲ τὰς στέγας καὶ τὰ πατώματά των ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἀλλὰ τελευταῖον ἡ δλιγωρία τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, δὲ σκνος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτωνται τὸ Κάστρον συγνότερα, καὶ ἡ ἀσυνειδησία δλιγων τινῶν συλαγωγῶν, πλεονεκτῶν ἡ οἰκοδόμων, εἰχε καταστήσει ἐρειπίων σωρὸν τὸ Κάστρον. Ἐντεῦθεν ἀμελήσαντες καὶ οἱ ἐφημέριοι τῆς σημερινῆς πολίχνης, ἀφηγναν ἀπὸ ἐτῶν ἥδη ἀλειτούργητον τὸν ναὸν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς.

Ο ναὸς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἦτο ἡ παλαιὰ μητρόπολις τοῦ φρουρίου. Ο ναῖσκος,* πρὸ ἐκατονταετηρίδων κτισθεὶς, ἵστατο ἀκόμη εὐπρεπῆς καὶ σχι πολὺ ἐφθαρμένος. Ο παπᾶς Φραγκούλης καὶ ἡ συνοδεία του φθάσαντες εἰσῆλθον τέλος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ καρδία των ἡσθάνθη θάλπος καὶ γλυκύτητα ἀφατον. Ο ἱερεὺς ἐψιθύρισε μετ' ἐνδομύχου συγκινήσεως τὸ «εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἰκόν σου», κι' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ἀφ' οὗ γλλαξε τὴν φοτάνα τῆς τὴν βρεγμένην κι' ἐφόρεσεν ἄλλην στεγνήν καὶ τὸ γ' νάκι τῆς τὸ καλό, τὰ δποῖα εὐτυχῶς εἰχεν εἰς ἀδασταγήν* καλῶς φυλαγμένα ὑπὸ τὴν πρῷραν τῆς βάρκας, ἔδεσε μέγα σά-

ρωθησον ἐκ στοιβῶν καὶ χαμοκλάδων, καὶ ἥρχισε νὰ σαρώνῃ τὸ
ἔδυφος τοῦ ναοῦ, ἐν ὧ αἱ γυναικεῖς αἱ ἄλλαι ἡναπτικὴν ἐπιμελῶς
τὰ κανδήλια, καὶ ἤναψαν μέγα πλῆθος κηρίων εἰς δύο μανουάλια,
καὶ παρεσκεύασαν μεγάλην πυράν μὲ Ἑηρὰ ἔύλα καὶ κλάδους εἰς
τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπου ἐσχηματίζετο μακρὸν στένωμα πα-
ράλληλον τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου, κλεισμένον ὑπὸ σωζόμενου ὁρ-
θοῦ τοιχίου γείτονος οἰκοδομῆς, κι' ἐγέμισαν ἀνθρώκας τὸ μέγα
πύρωνον, τὸ σωζόμενον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βῆματος, κι' ἔθεσαν τὸ
πύρωνον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ρίψασαι ἀφθονον λίθανον εἰς
τοὺς ἀνθρώκας. Καὶ ὠσφράνθη Κύριος ὁ Θεὸς δόσμὴν
εὐωδίας.

“Ἐλαμψε δὲ τότε ὁ ναὸς ὅλος, καὶ ἥστραψεν ἐπάνω εἰς τὸν
θόλον ὁ Παντοκράτωρ μὲ τὴν μεγάλην κι' ἐπιβλητικὴν μορφήν, καὶ
ἡκτινοδόλησε τὸ ἐπίχρυσον καὶ λεπτουργημένον μὲ μυρίας γλυ-
φὰς τέμπλον, μὲ τὰς περικαλλεῖς τῆς ἀρίστης διεζαντινῆς
τέχνης εἰκόνας του, μὲ τὴν μεγάλην εἰκόνα τῆς Γεννή-
σεως, ὅπου «Παρθένος καθέζεται τὰ Χερουσθεῖμ μιμουμένη»,
ὅπου θεσπεσίως μαρμάρουσιν αἱ μορφαὶ τοῦ θείου Βρέφους καὶ
τῆς ἀμώμου Λευκοῦς, ὅπου ζωνταναὶ παρίστανται αἱ ὄψεις τῶν ἀγ-
γέλων, τῶν μάγων καὶ τῶν ποιμένων, ὅπου νομίζει τις στίλει
ὁ χρυσός, εὐωδιάζει ὁ λίθινος καὶ βαλσαμώνει ἡ σμύρνα, καὶ ὅπου,
ώς ἐξαν ἡ γραφικὴ ἐλάλει, φαντάζεται τις ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι
ἀκούει τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ»!... Ἐν τῷ μέσῳ δὲ κρέ-
μαται ὁ μέγας δρειχάλκινος καὶ πολύκλαδος πολυέλαιος, καὶ ὀλό-
γυρα ὁ κρεμαστὸς χαρός, μὲ τὰς εἰκόνας τῶν Προφητῶν καὶ Ἀπο-
στόλων, ὡρὲ, ἐτελοῦντο τὸ πάλαι αἱ σεμνοὶ γάμοι τῶν χριστια-
νικῶν ἀνδρογύνων. Καὶ ὀλόγυρα αἱ μορφαὶ τῶν Μαρτύρων, Ὅσιων,
καὶ Ὄμολογητῶν. Ἰστανται ἐπὶ τῶν τοίχων ἡρεμοῦντες, ἀπαθεῖς,
ὅποιοι ἐν τῷ Παραδεῖσῳ, εὐθὺν καὶ κατὰ πρόσωπον βλέποντες, ὡς
βλέπουσι καθαρῶς τὴν Ἀγίαν Τριάδα. . . Καὶ εἰς τὴν χιβάδα τοῦ
ἱεροῦ βῆματος, ὄφηλά, ἐφαίνετο στεφανουμένη ὑπὸ ἀγγέλων ἡ τῶν
Οὐρανῶν Πλατυτέρα. Καὶ κατωτέρω περὶ τὸ θυσιαστήριον ἴσταντο,
ἄρρητον σεμνότητα ἀποπνέουσι, αἱ μορφαὶ τῶν μεγάλων Πατέ-
ρων, τοῦ Ἀδελφοθέου, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ
τοῦ Διαλόγου, κι' ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἔχαιρον διότι ἔμελλον ν' ἀκού-
σωσι καὶ πάλιν τὰς εὐχὰς καὶ τοὺς ὅμνους τῆς Εὐχαριστίας, οὓς
αὗτοί ἐν Πνεύματι συνέθεσαν. Πέριξ δὲ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτός, εἰ-
κονίζετο περιτέχνως ὅλον τὸ Δωδεκάορτον, καὶ τὰ τάγματα τῶν

Ἄγγέλων, καὶ ἡ Βρεφοκτονία, καὶ οἱ κόλποι τοῦ Ἀδραὰμ καὶ διηστής ὁ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διμολογήσας.

Οταν ἔφθασαν εἰς τὸ Κάστρον καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, τόσον θάλπος ἐθώπευσε τὴν ψυχήν των, ὥστε; ἀν καὶ ἡσαν κατάκοποι, καὶ ἀν ἐνύσταζόν τινες αὐτῶν, ἡσθάνθησαν τόσον τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ζῶσι καὶ τοῦ νὰ ἔχωσι φθάσει αἰσίως εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας των, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ὥστε τοὺς ἔφυγε πᾶσα νύστα καὶ πᾶσα κόπωσις. Οἱ αἰπόλοι εἶχον ἀνάψει ἔξω δύο πυρσούς, τὸν ἔνα ἐμπροσθεν τοῦ ιεροῦ βῆματος, τὸν ἄλλον πρὸς τὸ βόρειον μέρος. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἡ θερμότης ἦτο λίαν εὐάρεστος, τῇ βοηθείᾳ τῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν πυρῶν. Καὶ εἶχον σωρεύει παμπόλλας δέσμας ἔγρων ἔνδυσιν καὶ κλάδων οἱ ἑκεὶ καταψυγόντες αἰπόλοι μὲ τὰς ὀλίγας αλγας καὶ τὰ ἐρίφιά των, δσα δὲν εἶχον ψοφήσει ἀκόμη ἡπὸ τὸν βαρὺν χειμῶνα τοῦ ἔτους ἑκείνου, οἱ τραχεῖς αἰπόλοι, οἵτινες εἶχον σώσει καὶ τοὺς δύο ὑλοτόμους ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς χιόνος. Καὶ εἴτα διερεύεις ἔβαλεν εὐλογητὸν καὶ ἐψάλη ἡ «λιτή» τῆς μεγαλοπρεποῦς ἑορτῆς, μεθ' ὃ δικύρος Ἀλεξανδρῆς ἥρχισε τὰς ἀναγνώσεις, καὶ δοις ἡσαν νυστασμένοι ἀπεκοιμήθησαν σιγὰ εἰς τὰ στασιδιά των, (Α!) Εμελλον ἅρα τοῦ προφητάνακτος οἱ θεσπέσιοι ὑμνοι ἀπὸ φαλμῶν νὰ καταντήσωσιν ἀνάγνωσις νυστακτική, καὶ ως ἀνάγνωσις νὰ παραλείπωνται ὅλως ως φορτικόν τι καὶ παρέλκον!) βαυκαλιζόμενοι ἀπὸ τὴν ἔρρινον καὶ μονότονον ἀπαγγελίαν τοῦ κύρου Ἀλεξανδρῆ....

‘Αλλ’ ὅτε διερεύεις ἔψαλε τὸ «Δεῦτε ἵδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη δικειστός,» τότε αἱ μαρφαὶ τῶν ἀγίων ἐφάνησαν ως νὰ ἐφαιδρύνθησαν εἰς τοὺς τοίχους· «ἀκολουθήσωμεν λοιπόν, ἔνθα δοδεύει διδαστήρ», καὶ δικύρος Ἀλεξανδρῆς ἐνθουσιῶν ἔλαβε τὴν ὑψηλὴν καλάμην καὶ ἔσεισε τὸν πολυέλαιον μὲ τὰς λαμπάδας ὅλας ἀνγημένας· «ἄγγελοι ὑμνοῦσιν, ἀκαταπαύστως ἑκεῖ», κι’ ἔσεισθη δινάδος ἀπὸ τὴν βροντώδη φωνὴν τοῦ παπα Φραγκούλη μετὰ πάθους φάλλοντος: «δόξα ἐν ὑψίστοις λέγοντες τῷ σήμερον ἐν σπηλαίῳ τεχθέντι· καὶ οἱ ἄγγελοι οἱ ζωγραφιστοί, οἱ περικυκλοῦντες τὸν Παντοκράτορα ἀνω εἰς τὸν θόλον, ἔτειναν τὸ οὖς, ἀγαγνωρίσαντες οἰκείον αὐτοῖς τὸν ὑμνον.... Καὶ εἴτα διερεύεις ἐπῆρε καιρόν*, καὶ ἥρχισε νὰ προσφέρῃ τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως*.

* *

Αἴφνης ἡκούσθησαν φωναὶ ἔξωθεν τοῦ ναοῦ. Ἐξῆλθόν τινες τῶν ἀνδρῶν νὰ ἰδωσι τέ τρέχει. Ἐξῆλθε κι' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, κι' ὁ κύρῳ Αλεξανδρῆς ἔμεινε μὲ τὰ γυαλιὰ εἰς τὰ ὅμματα, βλέπων πρὸς τὴν θύραν ἀριστερά του, καὶ διέκοψε τὴν φαλμωδίαν του. Ὁ παπᾶς ἔρριψεν αὐστηρὸν βλέμμα πρὸς τὸν ψάλτην καὶ τὸν ἐκάρφωσεν εἰς τὴν θέσιν του.

Τὰς φωνὰς εἶχον ρήξει ὁ εἰς τῶν αἰπόλων καὶ ὁ εἰς τῶν ὄλοτόμων, οἵτινες ἔτυχον καθήμενοι παρὰ τὸν πυρσόν, ἀνατολικῶς τοῦ ναῖσκου. Διὰ τῶν φωνῶν τούτων εἶχον ἀπαντήσει εἰς τινας κραυγὰς ἐλθούσας ἀπ' ἀντικρύ, ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ Κάστρου καὶ τῆς βραχώδους ἀκτῆς τοῦ Κουρούπη ἐσχηματίζετο ἐπισφαλής ὅρμος, ὁ Μικρὸς Γιαλός. Αἱ κραυγαὶ ἥρχοντο ἀκριθῶς ἐκ τῆς γειτονίας τῶν ἀπεσπασμένων βράχων καὶ σκοπέλων ὑπὸ τὴν φοβερὰν ἀκτὴν τοῦ Κουρούπη.

Παρῆλθε πολλὴ ὥρα ἕως οὖ ἐννοήσωσι τὶ τρέχει. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἶχον ἐξέλθει τοῦ ναοῦ. Ἐμεινον μόνοι ὁ Ἱερεὺς, ὅστις ἐκρατεῖτο ἀκλόνητος εἰς τὸ χρέος του, φορεμένος ἡδη τὰ Ἱερὰ ἄμφια, ἐτοιμαζόμενος νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν προσκομιδήν, καὶ ὁ κύρῳ Αλεξανδρῆς, τὸν ὅποιον ἐκράτει τὸ βλέμμα τοῦ Ἱερέως. Ἐν τούτοις, κατ' εἰκασίαν μᾶλλον ἢ ἐκ βεβαίας πληροφορίας, ἐνόησαν διὰ ἐκεῖ ὑπὸ τὸν Κουρούπη εἰχε προσαράξει πλοῖον ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐρχόμενον. Ἡ σελήνη εἰχε δύσει, καὶ ὁ πυρσὸς δὲν ἔρριπτε πόρρω τὸ φῶς. Ἐδλεπον ἀμυδρῶς ἐκεῖ ἀπέναντι, εἰς ἀπόστασιν μιλίου σχεδόν, ἐπὶ τοῦ μαυρισμένου δύκου τῶν ἀλικτύπων βράχων, ἐδλεπον σῶμά τι ἀμυδρῶς κινούμενον, μελανώτερον τῶν βράχων. Ἀντίχουν ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, μεγεθυνόμεναι ὑπὸ τὰς ἥχους, κραυγαὶ ἀγωνίας καὶ ταραχῆς, ὅμοιαι μὲν εἰκόναις, τὰς ὅποιας ἐκχύνουσι κινδυνεύοντες ἀνθρώποις ἢ ναυαγοὶ σαστισμένοι.

Οἱ ἀνδρες ἔσπευσαν νὰ ρίψωσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ὅσα κλαδία εἶχον πρόχειρα ἀκόμη, σχηματίζοντες δύκωδεστέραν τὴν φλόγα. Ἄλλο μέσον βοηθείας δὲν εἶχον ταχύ. Ἐν τούτοις ὁ Στεφανῆς ὁ πορθμεὺς καὶ ὁ Μπάντας καὶ ὁ Νυφιώτης ὁ Γιάννης καὶ ὁ Ἀργύρης καὶ ὁ ἀδελφός του ἔλαθον ἀνὰ ἔνα δαυλὸν καὶ τὰ δύο φανάρια, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κατέλθωσι τρέχοντες εἰς τὸν Μικρὸν Γιαλόν. Ἄλλ' ἐὰν ὁ κρημνώδης δρομίσκος δὲν ἦτο χιονισμένος,

Θὰ ἐχρειάζετο σχεδὸν ήμίσεια ὥρα διὰ νὰ κατέληθη τις ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Κάστρον, καὶ τώρα ὅπου ἡτο χιονισμένος, καὶ ἡτο νύξ, τρίτη ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυκτα, οὕτε μία ὥρα δὲν θὰ ἥρκει. Εἰς μίαν δὲ ὥραν ἥδύναντο νὰ κατασυντριβῶσι δεκάδες πλοίων καὶ νὰ πνιγῶσιν ἑκατοντάδες ἀνθρώπων. Οὐχ ἡττον οἱ ἀξεστοι ἐκείνοις ἀνθρώποι, ἐκ τῆς αὐθορμήτου ἐκείνης φιλανθρωπίας, ἡτις εἶναι οἰνοὶ φυσικὴ ὁρμή, ὡς συμπάθεια τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν σάρκα, καὶ εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον αἰσθημα τὸ συγκίνοῦν τὴν καρδίαν μετὰ τὴν πρώτην ἔκπληξιν, καὶ πρὶν προφθάσχοι πνεύσῃ ἡ παγερὰ πνοὴ τῆς φιλαυτίας καὶ ἀδιαφορίας, οἱ ἀνθρώποι, λέγω, ἐκείνοις ἔλαθον τοὺς δαυλούς των, κι' ἔτρεξαν ἔξω τῆς πύλης καὶ τῆς γεφύρας, καὶ ἥρχισαν νὰ τρέχωσι τὸν κατήφορον. Οἱ λοιποὶ, μείναντες ἐπάνω, ἡσχολοῦντο ν' ἀνανεῶσιν ὅλοντεν τὴν φλόγα, μὴ παύοντες νὰ ρίπτωσι ἕγρα κλαδία εἰς τὸ πῦρ.

Οἱ ιερεὺς ἐδράδυνεν ἐπίτηδες εἰς τὴν Πρόθεσιν, κι' ἐμνημόνευσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὅσα ὀνόματα εἰχεν ἀποθημένα, σὺ μόνον τὰ ἰδικὰ του καὶ τῶν ἐλθόντων πανηγυριστῶν, ἀλλὰ καὶ δλων τῶν ἐνοριτῶν του, σὺ μόνον ὅσα εἰχε γραπτά, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐκ μνήμης ἐγνώριζεν ὁ ἐγνώριζε δ' ἐκ μνήμης δλα τὰ ὀνόματα τῆς πολιχνῆς, ἀποθημένα καὶ ζωντανά. Ἐδεήθη καὶ ὑπέρ διασώσεως τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου, περὶ σὺ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἐξήγησιν, ἀμέσως εἰχεν ἐννοήσει τὰ συμβάντα. Τέλος αἱ χραυγαὶ κατὰ μικρὸν ἔπαισαν, ήσυχα ἐπῆλθεν. Ἐφάνη δι τι βωδὴ συμφορὰ εἰχεν ἐνσκήψει ἡ δι τι ἡ δυσχέρεια ἔλαθε πέρας. Δύο ἄλλοι ἀνδρες, ἀνησυχήσαντες, ἐξηλθον ἔως τὴν Ἀγίαν Κυριακήν*, πέραν τῆς ξυλείνης γεφύρας, μὲ δύο πυρσοὺς εἰς τὰς χεῖρας.

Παρῆλθεν δλιγη ὥρα· διερεὺς ἀργά-ἀργά ἐμδῆκεν εἰς τὴν λειτουργίαν, ἐλπίζων νὰ ἥρχοντο ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ ἀπόντες. Ἄλλο γι λειτουργία προσυχώρει, καὶ ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο. Τέλος, εἰς τὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ», ἐπέστρεψαν πρῶτοι οἱ τελευταῖοι ἐξελθόντες πρὸς ἐπισκόπησιν, εἴτα εἰσῆλθεν δι μπάρμπα Στεφανῆς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καταβάντες εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ μετ' αὐτὸν τρεῖς ἀγνωστοὶ μὲ ναυτικὰ ἐνδύματα καὶ μὲ κηρωτοὺς ἐπενδύτας. Ἐφθασαν ἔλοις ἀκριβῶς δπως ἀσπασθῶσι τὰς εἰκόνας καὶ λάδωσι τὸ ἀντίδωρον.

Ἐν φ δι κύρ 'Αλεξανδρῆς ἀνεγίνωσκε τὸ «Ἐύλογήσω τὸν Κύριον,» οἱ ἀνδρες ἐξηγοῦντο ταπεινῇ τῇ φωνῇ τὰ συμβάντα. Τὸ

έξοχείλαν πλοιον ἦτο τὸ γολεττὶ* τοῦ καπετάν Κωσταντῆ τοῦ Λημνιαραίου*, αὐτοπροσώπως παρόντος ἔκει. Ὁ Ἰδιος, ἀνὴρ μεσῆλιξ, βραχὺς τὸ σῶμα, μὲ δόρὸν μύστακα, διηγεῖτο τὰ ἑξῆς: Πρὸ δύο ἡμερῶν ἦτο προσωριμισμένος εἰς τὴν Δάφνην, τὸν μεσημβρινὸν δρμὸν τοῦ Ἀγίου Ὄρους, ἀλλ' ὁ βοριαῖς τὸν ἔξούριασε,* αἱ ἀλυσίδες τῶν ἀγκυρῶν του ἐκόπησαν ὑπὸ τῆς βίας τοῦ ἀνέμου, καὶ παρεσύρθη διὰ μιᾶς δέκα μίλια μακράν. Μάτην προσεπάθησε μὲ δλας τὰς δυνάμεις του νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸν Κωφόν, τὸν γνωστὸν δρμὸν τῆς Συκιαῖς, τοῦ μεσαίου λαιμοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, ὃπου ἂμα εἰσπλεύσῃ τις δὲν βλέπει πλέον πόθεν εἰσέπλευσεν, ἀλλ' ὅπου δυσκόλως εἰσπλέει τις. Ὁ δρμὸς δμοιάζει μὲ λίμνη μεσόγειον, μὴ ἔχουσαν δρατὸν στόμιον, τόσον είναι ἀσφαλής. Καὶ τὸ γολεττὶ Ἑυλάρμενον*, μετὰ ματαίας προσπαθείας παρεσύρθη ὑπὸ τῆς τριχυμίας πρὸς τὰς νήσους, ὃπου τὴν νύκτα ἐκείνην τῶν Χριστουγέννων οἱ ἀγωνιῶντες ναυδάται εἶδον ἔξαφνα φῶς, ὡς φάρον δδηγοῦντα αὐτούς, τοὺς πυρσοὺς οὓς είχον ἀνάψει ἐμπροσθεν τοῦ ναΐσκου τοῦ Χριστοῦ οἱ τραχεῖς αἰπόλοι. Ὁ πυρσὸς ἐκείνος ἐφάνη πρὸς αὐτοὺς ὡς θείον πράγματι θαῦμα, ὡς νὰ ἐθερμαίνοντο περὶ αὐτὸν ἀγραυλοῦντες οἱ ποιμένες ἐκείνοι οἱ ἀκούσαντες τὸ Δόξα ἐν ψήστοις. Ἐπληγίασαν, φερόμενοι μᾶλλον ἢ πλέοντες πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ τότε ἐκινδύνευσαν νὰ κατασυντριβῶσιν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Κουρούπη. Εὔτυχῶς, δι' ἐπιτηδείου χειρισμοῦ ἀπέψυγον τὴν καταστροφήν, κι' ἐκάθισαν τὸ σκάφος εἰς τὰ ρηγά, ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὃπου τόσον καλὰ ἦτο ἔξησφαλισμένον, δσον δὲν ἤδυνατο νὰ είναι μὲ τὰς δύο ἀγκύρας του, τὰς μεινάσας ὡς ὁμήρους εἰς τὸν βυθὸν τοῦ δρμού τῆς Δάφνης.

Εφεξεν δὲ θεός τὴν χαρμόσυνον ἡμέραν, καὶ οἱ αἰπόλοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ σφάξωσι καὶ φήσωσι δύο τρυφερὰ ἐρίφια, ἐνῷ οἱ δύο ὑλοτόμοι είχαν φέρει ἀπὸ τὸ βουνὸν πολλὰς δωδεκάδας κοσσύφια ἀλατισμένα· καὶ δὲ καπετάν Κωσταντῆς ἀνεδίθασεν ἀπό τὸ γολεττὶ, τὸ δόποιον οὐδένα κίνδυνον διέτρεχεν, δπως ἦτο καθισμένον, ἀν δὲν ἔπνεε νότος ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς νὰ τὸ ἀπωθήσῃ πρὸς τὸ πέλαγος, ἀνεδίθασε δύο ἀσκοὺς γενναίους οῖνου καὶ ἐν καλάθιον μὲ αὐγὰ καὶ κασκαβάλι·^{} τῆς Αἴνου, καὶ ἡμίσειαν δωδεκάδα δρυνίθας καὶ μικρὸν βυτίον μὲ σκομδία. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ηὔφρανθησαν, ἔορτάσαντες τὰ Χριστούγεννα μετὰ σπανίας μεγαλοπρεπείας ἐπὶ τοῦ ἐρήμου ἐκείνου βράχου.

Τὴν νύκτα ἐκοιμήθησαν ἐν μέσῳ ἀρθόνων πυρῶν, μὲν ἀρκετὰ δὲ σκεπάσματα καὶ καπότες, δσα καὶ οἱ ἐκ τῆς πολίχνης πανηγυρισταὶ εἶχαν φέρει μεθ' ἔχυτῶν, καὶ οἱ αἰγοθοσκοὶ εἶχαν εἰς τὸ Κάστρον, καὶ δὲ Ἀγίμνου φιλότιμος καραβοκύρης ἐκόμισεν ἀπὸ τὸ πλοιόν του.

Τὴν ἐπαύριον δὲ ἀνεμος ἐκόπασε, τὸ ψῦχος ἥλαττώθη πολύ, καὶ ἐπωφελούμενοι τὴν ἀνοκωχὴν τοῦ χειμῶνος ἀπεφάσισκαν ν' ἀπέλθωσιν.¹ Οἱ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ δὲ οἱ υἱοί του μετὰ δύο ἀλλῶν βοηθῶν ἐπανῆλθον εἰς τὴν μικρὰν ἀμμουδίαν ὑπὸ τὰ Μποστάνια, καθείλκυσαν τὴν λέμβον, ἐπέδησαν αὐτῆς, καὶ, κάμψαντες τὸ Κάστρον, τὴν ἔφεραν ἀπὸ «σοφράν» εἰς τὸ βορειανατολικὸν μέρος. Τῇ βοηθείᾳ τῆς δυνατῆς βάρκας τοῦ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ τῆς μικρᾶς φελούκας^{*} τοῦ Λημνίου κυβερνήτου, τόσοι βραχίονες συμπονήσαντες δὲν ἐδράδυναν νὰ ξεκαθίσωσιν ἀπὸ τὴν ἄμμον τὸ γολεττί, τὸ δοποῖον δὲν εἶχε πάθει τίποτε, ἀλλ' ἐφαίνετο ως μαλακῶς πλαγιασμένον καὶ ἀναπαυόμενον κατόπιν πολλῶν κόπων. Καὶ ἀποχαιρετίσαντες τοὺς αἰπόλους, ἐπειδιδάσθησαν οἱ μὲν εἰς τὸ γολεττί, οἱ δὲ εἰς τὴν βάρκαν, πότε ρυμουλκουμένην, πότε ρυμουλκοῦσαν, καὶ μὲ ίστια καὶ μὲ κώπας πλέοντες, διὰ τῆς βορειανατολικῆς ὁδοῦ τὴν φοράν ταύτην, ως συντομωτέρας καὶ εὐπλοωτέρας εἰς τὴν κάθισδον, ἔφθασαν αἰσίως εἰς τὴν πολίχνην.

1891.

Ιστορέα ἐνδὸς σκύλου.

Ἐμμ. Ροΐδου.

Ὦς νὰ ἦτο χθεσινὴ ἐνθυμοῦμαι τὴν ἥδη τεσσαρακονταετὴ τοῦ σκύλου ἐκείνου ἴστορίαν.

Ημην τότε μαθητὴς τῆς πρώτης τάξεως τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου εἰς τὸ ἐλληνοχμερικανικὸν λύκειον τοῦ μακαρίτου Χρίστου Εὐαγγελίδου.

Ἐρχόμενος ἐξ Ἰταλίας δὲν εὑρέθην ὅσον ἐφοδιούμην εἰς τὴν Σύραν ἔνιτεμένος. Πολλοὶ τωόντι ἀπέμενον ἀκόμη εἰς τὴν ὑμνηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὁρφανίδου^{*} ἔγραψην τοῦ Ἰταλοῦ πατριώτας ἐκ τῶν φιλοξενηθέντων μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848¹. Οἱ Ἰταλοὶ ἦσαν οἱ πλειστοὶ ἥκοντας ξυραφίων, καθα-

1. Ιδε εἰς τὸ Β' Παράρτημα τὴν λέξιν Ραδέσκης.

ρισταὶ κηλίδων, συγκολληταὶ σπασμένων πινακίων, ἀνακαινισταὶ παλαιών ὑποδημάτων, διακοσμηταὶ τῶν νεκρικῶν φερέτρων, ὑπαίθριοι τηγανισταὶ σμαριδῶν καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως ζωγράφοι, λιθοξόοι, χροδοδιάσκαλοι καὶ μουσικοί. Αἱ ἀξιώσεις τῶν καλλιτεχνῶν τούτων περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης, ὃ δὲ βίος δὲν ἦτο τότε δύως σήμερον ἀκριβός. Ἀντὶ εἰκοσιπέντε τὸν μῆνα δραχμῶν ἥδυνατό τις νὰ εὔρῃ ὀλόκληρον μονώροφον εἰκίσκον εἰς τὰ Βαπόρια* καὶ ἀκόμη εὐθηγότερον, ἀν εἰχεν ἀμβλεῖαν τὴν ὄσφρησιν, παρὰ τὰ Βυρσοδεψεῖα, καὶ μὲ ἐν μόνον σφάντζικον* νὰ χορτάσῃ κεφτέδες, στουφάδον καὶ καπαμᾶς εἰς τὰ αὐτοκαλούμενα «εύρωπαικὰ ἔνοδοχεῖα».

Ἄναλογος τῆς τοιαύτης τοῦ βίου εὐθηγίας καὶ τῆς πληθώρας διδασκάλων ἦτο τῶν μουσικῶν μαθημάτων ἡ τιμή, οἱ δὲ φιλόμουσοι πάσης κοινωνικῆς τάξεως Ἐρμουπολίται ὠφελοῦντο τῆς εὐκαιρίας, δύως διδαχθώσιν ἔκαστος ἀντὶ μικρᾶς θυσίας τὸ ὅργανον τῆς ἐκλογῆς του. Οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἀντίχησαν δσα τότε εἰς τὴν Σύραν βιολία, φλάσιτα, τρόμπαι, πίφερα, μανδολίνα, κόρνα καὶ κλαρινέτα. Ὁ περιερχόμενος τὰς στενωποὺς τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα τὰς Κυριακάς, ἐπνίγετο εἰς κύματα μελωδίας ἔξορμῶντα ἐκ παντὸς παραθύρου. Οὐδ' ἥδυνατο νὰ καθίσῃ εἰς τὴν ἔδραν κουρέου ἢ τὴν τράπεζαν καφενείου χωρὶς νὰ εὔρεθῇ ἀντιμέτωπος πατριώτου τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου* καὶ τοῦ Κορεγίου* ζητοῦντος τὴν ὅδειαν νὰ είκονίσῃ ἀντὶ τριδράχμου «τὴν εὐγενῆ καὶ ἐκφραστικὴν κεφαλήν του», ἢ νὰ ψοφήσῃ δ σκύλος, δ γάτος ἢ δ ψιττακός του, χωρὶς νὰ δεχθῇ αὐθηγμερὸν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ προτείνοντος νὰ βαλσαμώσῃ τὸ λείψανον τοῦ «ἀξιεράστου ζώου». Ἄν δὲ ἔκινδυνευει νὰ μεταβῇ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς διακεκριμένον τῆς συριανῆς κοινωνίας μέλος, τότε δχι νὰ κρυώσῃ, ἀλλ' οὐδὲ κᾶν νὰ ξεψυχήσῃ ἐπερίμεναν οἱ προσφερόμενοι νὰ διαιωνίσωσι διὰ γυψίνου ἐκμάγματος τὴν ὄψιν «τοῦ ἐπιφανοῦς μεταστάντος» ἢ νὰ ὑμνήσωσι τὰ ἀλησμόνητα ἔργα του εἰς τὰ ἔγκριτα τῆς Ἰταλίας φύλλα...

Εξ ὅλων τῶν Ἰταλῶν ἀποίκων διασκεδαστικώτατος ἦτο βεσσίως δ πρώην γαριβαλδηνὸς λοχίας Γιαμβατίστας, δ προτιμήσας παντὸς ὄλλου τὸ ἐπάγγελμα σαλτιβάγκου ἢ θαυματοποιοῦ, τὸ ὄποιον μετήρχετο ἐπὶ τῆς πλατείας, ἀκριθῶς ἀντικρὺ τοῦ λυκείου, πρὸς

μεγάλην τῶν ὑποτρόφων χαράν. Τὸν θίασον ἀπετέλουν ὁ ρηθεὶς Γιαμδατίστας, ὁ δωδεκαετῆς υἱός του Κάρλος καὶ μεγαλόσωμος σγουρόσκυλος, φέρων τὸ σνομα Πλούτων.

Τὰ θαύματα τοῦ θιατάρχου, αἱ λαθροχειρίαι πεσσῶν, αἱ σφαιροδολίαι, αἱ πυραμίδες καὶ αἱ καταπόσεις φλεγόντων ἀνθράκων ἥσχαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων, καὶ ἔτι κοινότερα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὰ «θανάτιμα πηδήματα», ὁ χορὸς μεταξὺ αὐγῶν καὶ αἱ ἔξαρθρώσεις. Πολὺ μᾶλλον τούτων εἴλκυε τὴν περιέργειαν καὶ τὰ πεντάλεπτα τῶν Συριανῶν ὁ σκύλος, ζητωκραυγάζων ἢ μᾶλλον ζητωγαυγίζων ὑπὲρ τοῦ Γαριβαλδηή*, ἦτοι πρὸ πασσάλου ἐνδυθέντος κόκκινον χιτῶνα, ἢ ὅρμῶν νὰ σπαράξῃ τὸν Ἰησουΐτην* ἢ τὸν Ραδέσκην*, τὸν αὐτὸν δηλαδὴ πάσσαλον φέροντα μαῦρον ράσον ἢ ἀσπρόχρυσον στολὴν καὶ πίλον πτερωτὸν αὐτοτριακοῦ στρατάρχου. Ἀκόμη νοστιμώτερος ἦτον δταν ὅρθιος ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχιερατικὸν διάδημα ἐκ χρυσοχάρτου ἐμιμεῖτο τὸν Πάπαν Πίον* Νόννον, εὐλογῶν διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του τὰ πλήθη τῶν πιστῶν, καὶ ἔξισου διέπρεπεν εἰς τὴν λεγομένην κρίσιν τοῦ Πάριδος, ἀπονέμων ἀλανθάστως τὸ μῆλον ἢ μᾶλλον πορτοκάλιον εἰς τὴν ὥραιοτέραν ἐκ τῶν προσαγομένων πλύστρων ἢ παραχράν.

Ἄλλὰ πρὸ πάντων ἀλησμόνητος ἦτο δταν, βαδίζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ κρατῶν μεταξὺ τῶν διόδων μικρὸν δίσκου, περιήρχετο μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τὰς τάξεις τῶν θεατῶν ταπεινῶς ὑποκλινόμενος πρὸ ἕκαστου καὶ ἔπειτα προσηλώνων ἐπ’ αὐτοῦ ἀνεκφράστου γλυκύτητος ἐπαιτικὸν βλέμμα. Κάλλιστα δὲ γνωρίζων πόσον ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡγαπᾶτο, εὐθὺς μετὰ τὴν περιφορὰν τοῦ δίσκου εἰς τὴν πλατείαν, εἰσώρμα εἰς τὸ λύκειον, εὐθυμος καὶ θορυβώδης ἀν διεσκεδάζομεν εἰς τὴν αὐλὴν ἢ τοὺς διαδρόμους, ἄφωνος, αἰδήμων καὶ συνεσταλμένος ἀν εύρισκόμενα εἰς τῶν παραδόσεων τὰς αἰθούσας. Ἡμέραν ἐν τούτοις τινὰ ὁ διδάσκαλος τῆς κατηγήσεως, ὁ τότε ἀπλοῦς ἱερεὺς καὶ ἔπειτα ἐπίσκοπος Χαλκίδος ἀσιδιμος Δαχίδ Μολοχάδης, μὴ γνωρίζων τὸν εἰσερχόμενον, ἥγειρε τὴν ράβδον του νὰ τὸν ἀποδιώξῃ. Ἄλλὰ πρὶν ἡ ράβδος καταπέσῃ συνητήθησαν τοῦ καλοῦ ἱερέως καὶ τοῦ καλοῦ σκύλου οἱ ὄφθαλμοὶ καὶ ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεως ἐκείνης ἦσαν ἡ ἀπόθεσις τῆς ράβδου καὶ ἡ προσθήκη πενταλέπτου εἰς τὸ γέρανον τῶν μαθητῶν.

Οὗτοι διεσκέδαζον ἐνίστε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Πλούτωνος εἰς δεινὴν ἀληθῶς δοκιμασίαν. Ἀντὶ χαλκίου κέρματος εἰς τὸν δίσκον ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν κατὰ γῆς τεμάχιον ἀρτου, κυριούραν ἥ καὶ κατημέρι * . Ἄλλ' εἰς ποιὸν ἀρα ἀνήκε τὸ σῦτω προσφερόμενον, εἰς τὸν θίασον ώς τὰ πεντάλεπτα ἔταιρικῶς, ἥ τὸν εἰσπράκτορα προσωπικῶς; Τοῦτο ἦτο τούλαχιστον ἀμφιδολον. Τὸ τίμιον ὅμως τετράποδον, ἀντὶ νὰ λύσῃ αὐθαιρέτως τὸ ζήτημα ὑπὲρ ἔαυτοῦ, καταβροχθίζον τὸ προσφερόμενον, ἔθετε κατὰ γῆς τὸν δίσκον, ἐπρόσθετεν εἰς τὰ νομίσματα τὴν εἰδος προσφράν, ἀλάμδανε καὶ πάλιν εἰς τὸ στόμα τὸν δίσκον καὶ ἔτρεχε νὰ παραδώσῃ ἀκέραιον τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ εἰς τοὺς κυρίους του. Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ ἦτο τόσον μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος, καθόσον οὐδεμία ὑπῆρχε βεβαιότης, δτὶ θὰ ἡμείνετο λαμβάνον δλα τὰ φαγώσιμα. Οἱ θαυματοποιοὶ ὑπερηγάπων βεβαίως τὸν σκύλον τῶν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔτρωγαν ἥ τούλαχιστον δὲν ἔχορταιναν οἱ ἴδιοι καθ' ἡμέραν.

Ὑπῆρχον ἐν τούτοις καὶ τινες κατ' ἔτος ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποῖας ὅχι μόνον ἔτρωγαν, ἀλλὰ καὶ ἔπιναν οἱ Ἰταλοί, μέχρι κόρου, πανηγυρίζοντες διὰ συμποσίου τὴν ἐπέτειον ἐπαναστατικοῦ τινος κατορθώματος. Ἀφθόνως τότε ἔρρεεν ὁ οίνος τῆς Σαντορίνης, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐνθυμίζων εἰς τοὺς ἐξօρίστους τῆς πατρίδος τῶν τὸ γλυκὺ Δάκρυον τοῦ Χριστοῦ * ἥ τὸ βαρὺ νέκταρ τῆς Μαρσάλας*.

Ἐκ τοιαύτης ἐπιστρέψων ἡμέραν τινὰ ὑπερεύθυμος εὐωχίας ἀπεδύθη εἰς τὴν συνήθη ἐπὶ τῆς πλατείας παράστασιν δι Γιαμβατίστας, καὶ κατὰ κακήν του τύχην δὲν παρέλειψε τὴν πυραμίδα. Αὕτη ἀποτελεῖται, ως πάντες γνωρίζουσιν, ἐκ στιβάδος παντοίων ἀλλεπαλλήλων σκευῶν, τραπεζίων, καθισμάτων, βαρελίων, σταμνίων καὶ φιαλῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πάντων τούτων ἀνύψωσιν ώς ἀγάλματος τοῦ θαυματοποιοῦ. Τῶν πυραμίδων τούτων ἡ στερεότητος δὲν εἰναι ἀκριβῶς ὅση καὶ ἥ τῶν αἰγυπτιακῶν, καὶ πολλὴ ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἀναβάτου ἀσφάλεια πατήματος καὶ προσοχὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ἀσταθοῦς αὐτοῦ ισορροπίας. Ταύτην καθίσταντον τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ ἀτμοὶ τοῦ θηραϊκοῦ οἴνου ἔτι ἀσταθεστέραν. Καὶ κατώρθωσε μὲν δι Γιαμβατίστας ν' ἀκινητήσῃ ἐπὶ τινας στιγμὰς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ βάθρου, ἀλλ' αἰφνης, ἐνῷ

έσταύρωσεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς χεῖρας πρὸς ἀπομίμησιν τοῦ Βοναπάρτε*, τὸ δλον σίκοδόμημα ἐσείσθη καὶ κατέπεσε μετὰ φοβεροῦ πατάγου, τοῦ ὅποιου ὑπερεῖχεν ὁ δξύτερος ἡχος τῶν συντριβομένων ὑαλίων.

Οἱ θεαταὶ ἐπίστευσαν κατ' ἀρχὰς ὅτι περιείχετο καὶ ὁ σεισμὸς οὗτος εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς παραστάσεως. Ἡ ζημία δυστυχῶς ἦτο πραγματικὴ καὶ πολὺ ἀνωτέρα τῆς ἐν ἀρχῇ ὑπολογισθείσης. Πλὴν τῶν σταμνίων καὶ φιαλῶν εἰχον σπάσει κατὰ τὴν πτῶσιν καὶ ἀμφότερα τὰ ὀστᾶ τῆς κνήμης τοῦ δυστυχοῦς σχοινοδάτου, τὸν ὅποιον θέσαντες οἱ προσδραμόντες κλητῆρες ἐντὸς φορείου μετεκόμισαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ δύρομένου Κάρλου καὶ τοῦ Πλούτωνος, τοῦ ὅποιου δὲν ἐφαίνετο μικροτέρα ἢ ἄφωνος λύπη.

Ο τότε ἀρχίατρος τοῦ συριανοῦ νοσοκομείου ἦτο ὅχι μόνον καλὸς χειρουργός, ἀλλὰ καὶ κάλλιστος ἄνθρωπος. Εὐσπλαχνισθεὶς τοὺς ἀθλίους ἐκείνους, ἐφίλος ἔγενησε πλὴν τοῦ παθόντος εἰς τὸ κατάστημα τὸν υἱόν του καὶ τὸν σκύλον.

Τὸ διπλοῦν κάταγμα τοῦ θαυματοποιοῦ ἀπεδείχθη ἀνεπίδεκτον συγκολλήσεως καὶ ἐπεδιάλλετο ἀναποδράστως τῆς κνήμης ἡ ἀποκοπή. Ο αἰθήρ, τὸ χλωροφόρμιον καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τοῦ φύκους τοπικὴ ἀναισθησία δὲν ἤσαν ἀκόμη συνήθη ἐν Σύρῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ δὲ παθὼν ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ ἀμείωτον τῆς ἐγχειρήσεως τὴν δόδυνην. Πρὶν ἡ προδῆ ἐις ταύτην, διέταξεν ὁ ἱατρὸς ἐκ φόδου συγκινήσεως τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου, κατὰ τὴν παράκλησιν ὅμως αὐτοῦ ἐστερξε νὰ μείνῃ ὁ σκύλος.

Ο σχοινοδάτης, περιβαλὼν διὰ τοῦ βραχίονος τὴν οὐλότριχα κεφαλὴν τοῦ πιστοῦ συντρόφου του, ἐστήριξεν αὐτὴν εἰς τὴν ἴσικήν του, καὶ εὐθὺς ἐπειτα ἥρχισε τῆς μαχαίρας καὶ τοῦ πρίονος ἡ ἐργασία.

Οἱ ἐκ τῆς δξύτητος τοῦ πόνου στεναγμοὶ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου ἥρεθιζον τὸν Πλούτωνα, μὴ δυνάμενον νὰ μαντεύσῃ διὰ τίνα λόγον ἐθασάνιζαν τὸν αὐθέντην του τόσον σκληρῷ. "Οτε δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐγχειρήσεως ἐλιποθύμησεν οὗτος ἐκ τῆς ἀφθόνου τοῦ αἵματος ροής, ἀπομείνας δ σκύλος ἐλεύθερος ὥρμησε νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, δαγκάνων τὸν γυμνὸν βραχίονα τοῦ χει-

ρουργούς. Ἀλλ' οὗτος ἡτο, ώς εἴπομεν, ἀγαθώτατος ἄνθρωπος.
Ἄντι νὰ θυμώσῃ, ἔσπευσε νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς πρὸς ἐπίδειξιν
ζῆλου κακοποιοῦντας τὸν Πλούτωνα νοσοκόμους, διατάξας γένεθλην
ἀνενόχλητος παρὰ τὴν κλίνην τοῦ κυρίου του.

Εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ νοσοκομείου αἱθουσαν ἔτυχε νὰ παραμένῃ
πρὸς τελείαν ἀνάρρωσιν καὶ ἀλλος Ἰταλός, πλανόδιος ἐκριζωτής
δόδοντων καὶ πωλητής μαγικῶν φίλτρων, μετερχόμενος τὸ ἐμπό-
ριόν του εἰς τὰ χωρία, διπού εὔκολωτέρα ἡτο ή εὔρεσις ἀγοραστῶν.

Ο ἀγύρτης οὗτος, κάλλιστα γνωρίζων τὴν δεκαροσυλλεκτικὴν
τοῦ Πλούτωνος ἴκανότητα, ἐσκέφθη ἐν τῷ πλήθει τῆς ἀσυνεῖδη-
σίας του νὰ στερήσῃ τῆς μόνης του παρηγορίας τὸν ἡκρωτηρια-
σμένον αὐτοῦ συμπατριώτην. Ὡφελούμενος ἐκ τῆς ἀπούσιας τοῦ
νέου Κάρλου, τοποθετηθέντος διὰ συστάσεως τοῦ Ιατροῦ εἰς ἴκα-
νῶς ἀπέχον βαφείον, ἡσχολήθη διὰ παντοίων περιποιήσεων νὰ
ἔλκυσῃ τοῦ σκύλου τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἑξόδου
του ἐκ τοῦ νοσοκομείου κατώρθωσε νὰ προπεμφθῇ παρ' αὐτοῦ
μέχρι τῆς ἀκρας τῆς δόσου. Ἐκεῖ δικαῖος ἐπέμεινεν διπού τοῦ Πλούτωνα νὰ
τὸν ἀποχαιρετήσῃ, οὔτε διὰ θωπειῶν, οὔτε διὰ τῆς ἐπιδειξεως
δρεκτικοῦ ἀλλάντος πειθόμενος νὰ προδῆ περαιτέρω. Ἀποτυχού-
σης τῆς ἀποπείρας διαφθορᾶς, ἡναγκάσθη δ ἄρπαξ νὰ καταφύγῃ
εἰς τὴν χρῆσιν σχοινίου, διὰ τοῦ δόποιου παρέσυρε τὸ ταλαιπωρον
ζῷον, δὲ μὲν θορυβωδῶς διαμαρτυρόμενον, δὲ δὲ κινδυνεύον διὰ
τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ νὰ πνιγῃ. Καθ' ὅδὸν ἔτυχε νὰ συναντήσῃ
νοσοκόμον, εἰς τὸν δόποιον διηγήθη διτι, ἀγοράσας παρὰ τοῦ κυ-
ρίου του τὸν σκύλον, εἶχε δικαίωμα νὰ τὸν συμπαραλάβῃ καὶ
ἀκοντα εἰς τὰ Χροῦσα*.

Ἡ ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ συντρόφου του λύπη καὶ η ἐκ τῆς
πρώην κακῆς διαίτης δυσκρασία τοσοῦτον ἐδείνωσαν τὴν κατάστα-
σιν τοῦ δυστυχοῦς θαυματοποιοῦ, ώστε ἐρχόμενος πρωΐαν τινὰ δ
νιέός του νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εὔρε τὴν κλίνην κενήν καὶ τὸν πα-
τέρα του ἐντὸς φερέτρου ἔτοιμον πρὸς μετακόμισιν εἰς τὴν τελευ-
ταίαν του κατοικίαν.

*Οκτὼ μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν του ἡμέρας καὶ δύο ὥρας μετὰ τὴν ἐκ-
φοράντοις νεκροῦ διπού τοῦ Πλούτωνα, διτις εἶχε κατορθώσει νὰ δραπετεύσῃ
ἀπὸ τὰ Χροῦσα, ἔξεν ἐπιμόνως τὴν ἑξώθυραν τοῦ νοσοκομείου.

*Ἀλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 3

Ταύτην ήνοιεῖε δυστυχῶς εἰς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ θυρωροῦ τελειόφοιτος τῆς ιατρικῆς σχολῆς, προσληφθεὶς ώς βοηθὸς τοῦ χειρουργοῦ. Ὁ ἀποτρόπαιος ἐκεῖνος ἀνθρωπος ἡσχολεῖτο πρὸς διαδόγμασιν τοῦ δνόματός του εἰς πειράματα ζωντοτομίας, τῆς συνισταμένης, ώς γνωστόν, εἰς τὴν ἀντί πτώματος ἀνατομήν ζωντανοῦ θύματος πρὸς ἐπισκόπησιν τῆς λειτουργίας τῶν ἐσωτερικῶν του ὄργάνων, τῆς κινήσεως τῶν μυών καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς τομῆς τοῦ νεύρου ἢ τῆς ἔξαιρέσεως ἐγκεφαλικοῦ λοδοῦ. Αἱ θηριωδίαι αὗται ἐνδέχεται μὲν νὰ εἰναι χρήσιμοι εἰς τοὺς σπουδαστάς, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐπροκάλεσαν καὶ ἔξακολουθοῦσι προκαλοῦσαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς διαμαρτυρήσεις πάντων τῶν ἔχοντων σπλάγχνα.

Ἡ θέα τοῦ καλοῦ ἐκείνου ζώου, ἀσθμαίγοντος ἐκ τοῦ μακροῦ δρόμου, τοῦ σείοντος τὴν οὐρὰν καὶ μὲ ἀνθρώπινον βλέμμα ἵκετεύοντος νὰ τοῦ ἀνοιχθῇ ἡ θύρα τῆς αἰθουσῆς, ὅπου ὑπέθετεν ἀκόμη εὑρισκόμενον τὸν αὐθέντηρον του, δὲν ἴσχυσε νὰ μαλάχῃ τὴν λιθίνην τοῦ ζωστόμου καρδίαν. Συλλαβὼν τὸν ἀνύποπτον Πλούτωνα καὶ δέσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης ἥρχισε νὰ κρεουργῇ τὰς σάρκας του ἀνηλεῶς.

Ἐνῷ εἰς τοιαύτην παρεδίδετο διασκέδασιν, ἐπέστρεψεν ὁ Κάρλος εἰς τὸ νοσοκομεῖον πρὸς παραλαβὴν τῆς πενιχρᾶς πατρικῆς κληρονομίας, ἥτοι δέματος θεατρικῶν ἐνδυμάτων. Ὁ ἐκ τῆς μαχαίρας πόνος καὶ ἡ αἰσθησις τῆς προσεγγίσεως τοῦ νεαροῦ κυρίου του μετέδωκαν εἰς τὸν Πλούτωνα δυνάμεις ἕκανάς νὰ συντρίψῃ τὰ δεσμά του καὶ νὰ προβάλῃ κάτωθεν τῆς θύρας τὸν δασύμαλλον αὐτοῦ πόδα καταιματωμένον. Σπαραξικάρδιος ἀντίχησε τότε ἡ διψδία τοῦ πρὸ τῆς κλειστῆς θύρας κλαίοντος παιδίου καὶ τοῦ ὅπισθεν αὐτῆς γαερῶς ὑλακτοῦντος σκύλου. Ὁ θύριδος ἐκεῖνος προσείλκυσε τὸν ιατρόν, εἰς τοῦ δποίου τὸ βροντοφώνημα ἤναγκάσθη ὁ ζωστόμος νὰ ὑπακούσῃ, ἀνοίγων τὴν θύραν. Ὁ Πλούτων ἐχύθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δρφανοῦ, ὁ δὲ ιατρὸς ἐπέδειξε καὶ πάλιν τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς του, δἰς πτύσας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βδελυροῦ δημίου καὶ ἐπειτα περιδέσας μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὰς χαινούσας τοῦ θύματος πληγάς, εἰς τὸ δποίον διέταξε νὰ προσφέρωσε πινάκιον γάλακτος καὶ νὰ τὸ ἀφίσωσιν ἐπειτα νὰ ἡσυχάσῃ.

* * *

Ἄδύνατον θμως ἦτο νὰ εὕρη δὲ Πλούτων ησυχίαν πρὸ τῆς ἀνεύρέσεως καὶ τοῦ πρεσβυτέρου του κυρίου.

Εὐθὺς ὡς ἔμεινε μόνος, ὥρθώθη ἐπὶ τῶν κλονουμένων ποδῶν του καὶ ἔσπευσεν εἰς τὸ θεραπευτήριον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μητράν ὑπόστεγον αὐλήν, διοῦ ἀπεθέτοντο μέχρι τῆς ἐκφορᾶς των οἱ ἀποθανόντες. ‘Οδηγὸν ἔχων τὴν ἀλάνθαστον ρίνα του καὶ ὅτε μὲν τὴν γῆν, ὅτε δὲ τὸν ἄνεμον ὀσφραινόμενος κατώρθωσε ν' ἀνεύρη καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν δόδον πρὸς τὸ νεκροταφεῖον.

‘Η ἐλεεινὴ ἐν τούτοις καὶ ἀλλόκοτος ὄψις τοῦ τυλιγμένου εἰς αἷμαδαφῇ πανία ἔκεινου σκύλου ἔκινε τὴν περιέργειαν τῶν διαβατῶν καὶ ἔξηγειρε τὴν ἀσυνείδητον παιδικὴν ὡμότητα τῶν ἀγυιοπαΐδων, οἵτινες ἔτρεχον κατόπιν αὐτοῦ κραυγάζοντες καὶ λιθοδολοῦντες.

Τὴν ὥραν ἔκεινην ἔξελθόντες οἱ μαθηταὶ τοῦ λυκείου εἰς τὸν συνήθη ἐσπερινὸν περίπατον ἀνήρχοντο ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει τὸν ἀνήφορον τῆς Ἀνω Σύρου. Αἱ τάξεις διεσπάσθησαν ἀμέσως καὶ πάντες ἐτρέξαμεν εἰς βοϊθειαν τοῦ κινδυνεύοντος φίλου μας, ἐνῷ ἐπρόδαλε πνευστιῶν δὲ Κάρλος ἔξι ἀλλης δόδοι. ‘Αλλ’ ἦτο πλέον ἀργά. ‘Ο Πλούτων, τοῦ ὅποιου ἔξηγντλησαν τὰς τελευταὶς δυνάμεις ή δρμὴ τοῦ δρόμου, ὁ τρόμος καὶ οἱ λιθοδολισμοί, κατέπεσε πληγίον τῆς πύλης τοῦ νεκροταφείου, μόλις προφθάσας νὰ γλύψῃ τὰς χειρας τοῦ παιδίου πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ πρὸ τῶν γονάτων του.

Συλλέξαντες διὸ ἐράνου τρεις δραχμὰς κατεπείσαμεν διὸ αὐτῶν τὸν νεκροθάπτην ν' ἀποθέσῃ τὸ λείφανον του Πλούτωνος εἰς λάκκον σκαφέντα πλησίον τοῦ νεκροταφείου, ἀφοῦ ἀδύνατον ἦτο νὰ παρῇ ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ τὸν λόγον διτοι εἶχε τέσσαρας πόδας.

1893.

2. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

Α'. ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

Ο Ορφεὺς καὶ αἱ Σειρῆνες.

Σπ. Βασιλειάδου.

Εἰσαγωγή: Διηγείται ὁ Ρέννος,
εἰς ἐκ τῶν Ἀργοναυτῶν, πρὸς τὸν
ἀδελφόν του Πυγμαλίωνα καὶ τὴν
σύζυγον αὐτοῦ Γαλάτειαν.

Ρέννος.

Αἱ Σειρῆνες ἦσαν θυγατέρες τῆς Μελπομένης καὶ τοῦ Ἀχελώου. Παῖζουσαι ἐν Σικελίᾳ ποτὲ μετὰ τῆς Περσεφόνης, ἀφῆκαν αὐτὴν δειλῶς ν' ἀρπασθῇ ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, ἡ δὲ Δῆμητρα, ὁργισθεῖσα, μετεμόρφωσεν αὐτὰς εἰς τέρατα, τηρηθείσης μόνης τῆς παρθενικῆς αὐτῶν μορφῆς. Παρὰ τὰ τυρρηνικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας Ἀγθέμουσα ἐλέγετο ἡ χαριεστάτη νῆσος, διοπού κατόκησαν. Ἡσαν δὲ τρεῖς. Ἡ Παρθενόπη ἐκιθάριζεν, ἡ Λευκωσία γῦλει, ἡ δὲ Λίγεια ἐμελώδει· τοιαύτη δὲ ἀπετελείτο συναυλία καὶ μουσική, ὥστε οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων φθάνων ἐκεῖ ἥδυνατο ν' ἄντιστη πρὸς τὰ γόνητρα τῆς μολπῆς των καὶ νὰ μὴ λησμονήσῃ πατρίδα, φίλους, γονεῖς, ἐκεῖ παρ' αὐταῖς κεχηγώς, καταλείπων τὸ πλοιον αὐτοῦ εἰς τοὺς σκοπέλους καὶ τὴν ζωήν του εἰς πάντα θάνατον.

“Ηλθομεν ἐκεῖ. Εἴδομεν μακρόθεν τὸ κάλλος αὐτῶν τὸ ἔμυθητον, εἴδομεν κατακεκλυμένην τὴν νῆσον ἀπὸ λευκᾶς ὅστα ἀνθρώπων· λεπτὴ εὐώδης αὔρα ἔφερε μέχρις ἡμῶν τῆς οὐρανίας μουσικῆς των τοὺς πρώτους μελιχροὺς τόνους. Αἱ χειρεῖς γητόνησαν, αἱ κώπαι ἐπληγσον τὴν γαληνιώσαν θάλασσαν ὡς λιπόθυμοι, εἰτα δ' ἡγέρθημεν ἀπαντες ἔνθεοι προσορώντες τὰς Σειρῆνας· καὶ πρῶτος δὲ νεαρὸς Βοῦτος, ἐταῖρος ἡμῶν, ἐμμανής ἀπὸ τοῦ μέλους των ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, πλέων πρὸς αὐτάς. Οὐδεὶς παρεκώλυσεν αὐτόν· ἀλλ' ἀνελάδομεν τὰς κώπας ἐν μέθη μαγικῇ καὶ ἡ Ἀργὼ ἔφέρετο πετῶσα πρὸς τὴν ἀρρητὸν ὀρμονίαν τῶν Σειρήνων. Τὸ πᾶν ἐλησμονήθη, τὸ πᾶν ἀπώλετο. Τι δέ μέλλων θάνατος ἀπέναντι τοῦ ἀκουομένου μέλους; “Ἄς ἀπεθνήσκομεν!

Αἴφνης ἀπὸ τῆς πρώτας τῆς Ἀργοῦς τότε ἡκούσθη ἄλλη μολπή, ἄλλη μελψόία, ἄλλος τόνος οὐράνιος. Ἡτο δὲ Ορφεύς· Ὁποῖον μέλος ἀπὸ τὰ χείλη του, διοπού τόνοι ἀπὸ τῆς λύρας του,

· ὅποια ἄρμονία ἦτο ἐκείνη, φίλοι μου! Ἡ ἀναδυομένη ἀπὸ τοῦ κύματος Ἀφροδίτη καὶ εἰς τὰ ὅμματα θνητοῦ θὰ ἦτο δλιγάτερον ὥραία, δλιγάτερον γοῆτις καὶ ἔνθεος τῆς μουσικῆς ἐκείνης. Μικρὸν καὶ αἱ κώπαι πάλιν ἔστησαν. Οἱ Ἀργοναῦται ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ὁρφέα, ὁ Ὁρφεὺς ώς θεὸς ἡγωνίζετο πρὸς τὰς Σειρῆνας. Εἰς τὴν μεγίστη νάνάτασιν τῆς φωνῆς τοῦ ἀθανάτου μελῳδοῦ ἡ Ἀργώ ὑμίλησεν, αἱ δὲ Σειρῆνες νικηθεῖσαι ἐπεσαν εἰς τὸ κῦμα καὶ ἀπέλπιδες ἐπνίγησαν. Ἐσώθημεν.

Γαλάτεια.

· Αλλ’ ὅποιον λοιπὸν ἄσμα θεσπέσιον ἀνεφώνησεν ὁ Ὁρφεύς;
· Ω, ἐὰν ἤκουον τὸ ἄσμά του!

Ρέννος.

· Η μνήμη μου διέτωσε, Γαλάτεια, τὰ ἔπη του, ἀλλὰ τὸ μέλος του ποία ἀηδόνος γλῶσσα θὰ ἐτόλμα ν’ ἀπεμιμεῖτο ποτέ;

Γαλάτεια.

· Ω, ἀς ἀκούσωμεν, Ρέννε, τὰ ἔπη κἀν!

Ρέννος.

· Ιδοὺ αὐτά :

Παρῆλθον ἡμέραι καὶ χρόνοι μεγάλοι,
εἰς βάτους ἐπνίγη τὸ εὐβοτὸν κλῆμα,
ἡ κόμη γονέων σεπτῶν ἐλευκάνθη,
καὶ μείρακες ἥδη τὰ βρέφη θὰ είναι,
ἀφ’ ὅτου τῆς ξένης ἡ ἄλμη μᾶς ζῆ.

· Ο ναύτης μὲ μόχθους ἵθύρων τὸ σκάφος
ἐν μέσῳ λαιλάπων, κι’ ἐν μέσῳ θηρίων
ο πλάνης περῶν τῶν ἐρήμων τὰ πλάτη,
πρὸς τ’ ἀστρα τὸ βλέμμα ποσάκις ἐγείρει
ποθῶν νὰ εἰκάσῃ τὴν πάτριον γῆν! . .

· Εκεῖ εἰς ἐκάστον καλύβην πατρώαν,
ἐκεῖ εἰς ἑστίας φαιδρὰν λαμπηδόνα,
η ὅπου τὸ κῦμα ἐκπνέει, τὴν δελλην
συνέρχεται δλος δ οἶκος εὐχέτης
καὶ κλαίει ἀπόντας γονεῖς, ἀδελφούς.

Ἄ, τίς ἔορτὴ καὶ φιλήματα ποῖα,
ὅπόταν τὸ φίλτατον ἔδαφος φθάσῃ
ἔκεī ὅπου πρῶτον τὸν ἥλιον εἰδεῖς
καὶ φθίνει τὸ στῆθος πιστῆς σου συνεύνου·
κι' ὑγραινεται τὸ δύμα μητρὸς γηραιᾶς!

1872.

Βιογραφία τοῦ Ἐρεγθεέου.

γ

Ἀλεξ. P. Ραγκαβῆ.

Ἐν μιᾷ τῶν ὡραίων ἀττικῶν ἡμερῶν, ἐνῷ λαμπρὸς ἡγείρετο
ὁ ἥλιος ὑπὲρ τὸν Ὑμηττὸν καὶ χρυσοῦς ἔχρισθη ὁ ἀντιπέραν
Πάρνης, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκρο-
πόλεως, ἔσω τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ λιγανοῦ του, ὅπερ, ὡς γνωστόν,
βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ καταβαίνωσιν αἱ ἰδέαι, καὶ περὶ αὐτὸν ἵσταντο
αἱ τρεῖς θυγατέρες του, ἄδουσαι καὶ ποικίλλουσαι τὸν πέπλον τῆς
Ἀθηνᾶς.

Αἴφνις πρὸς τὴν εἰσοδον τῆς πόλεως ἡκούσθησαν φωναὶ ὅπω-
σοῦν θορυβώδεις, ὡς ἀνθρώπων φιλονεικούντων, καὶ διὰ μιᾶς ἡ
Ἄγραυλος καὶ ἡ Ἐρηση ἀνεπήδησαν ἐρυθριώσαι σφοδρῶς.

— Οχι! δὲν εἰν' ἔκεινος, εἶπον καὶ αἱ δύο συγχρόνως, ἴδουσαι
ὅτι οἱ προσερχόμενοι καὶ οὕτω μεγαλοφώνως ὅμιλοῦντες ἦσαν
εἰς ἀνήρ εὑρωστος καὶ ἀθλητικός, ὑγρὸν ἔχων τὸ βλέμμα, μακρὸν
τὸν πώγωνα καὶ κυματοῦσαν τὴν κόμην, καὶ μία γυνὴ εὔσχη-
μος, γαλανὴ καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἴδικός μου είναι, ἔλεγεν ὁ ἀνήρ μετὰ ζωγρότητος.

— Παντάπασιν, ἀπατᾶπαι, διότι είναι ἴδικός μου, ἀπεκρίνετο ἡ
γυνὴ μεθ' ὑπεροφίας.

— Οὐδεὶς μέχρι τοῦτο μοὶ εἶπε ποτὲ ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ
ἀνήρ ὀργιζόμενος.

— Αντὶ νὰ παροξυνώμεθα, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνὴ, ἴδου·
ἐδῶ πρόχειρος δικαστής ἀς τῷ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἡρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ο τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνήρ, διεσχυρίζομαι ὅτι είναι ἴδι-
κόν μου κτήμα, καὶ ἔχω ἀπείρους αὐτοῦ ἀποδείξεις.

— Καὶ κηρύττω ἐξ ἐναντίας, ὑπέλαθεν ἡ γυνὴ, ὅτι είναι ἴδικός
μου, καὶ οὐδεὶς ποτὲ μοὶ τὸν ἡμφεσθήτησε. Θέλομεν νὰ κρίνης
μεταξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔχρινα γῆδη, ἀπεκρίθη δὲ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἐν ἐπιτρέπητε, δὲν εἰναι οὔτε τοῦ ἑνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἰναι ἰδικός μου, διότι εἴμαι Κέκροψ, δὲ βασιλεύς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν δὲ ἀνήρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἰπεν δὲ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι ἐγὼ εἴμαι δὲ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ δὲ Αθηνᾶ, ἐπρόσθεσεν δὲ γυνὴ.

— Α! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη δὲ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, δὲ δύναμαι νὰ εἰπω, εἰναι δὲ γῇ αὕτη εἰναι ἰδική σας καὶ οὐχὶ ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο, πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ δὲ θυητός;

— Εγὼ τὴν ζωννύω εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ, ἐν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέψω, εἰπεν δὲ Ποσειδῶν.

— Εγὼ προστατεύω καὶ σώζω τούς κατόκους αὐτῆς, καὶ δὲ πόλις αὕτη εἰναι ἰδική μου ἐπώνυμος, εἰπεν δὲ Αθηνᾶ.

— Δηλαδὴ ἰδική μου, εἰπε καθ' ἔαυτὸν δὲ Κέκροψ.

— Ἰδική σου σήμερον, ὑπέλαθεν δὲ θεά, ἀναγνοῦσσα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ νοῦ του. Κεκροπία καλεῖται ἐν δσῷ σύγκειται ἐκ τινῶν εὐτελῶν καλυθῶν, ἐρριμμένων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τραχέος σκοπέλου. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ δόνομα Αθηναὶ θέλει ἵδει φθάνουσαν τὴν δόξαν της μέχρι τῶν ἀστέρων. θέλει ζήσει μέχρις ἐσχάτων αἰώνων καὶ θέλει ἀναδειχθῆ εἰς εὐπρέπειαν λαμπροτέρα πάσης χώρας τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ δύρα νῶτά μου τῇ φέρω θησαυροὺς ἀπὸ περάτων τῆς γῆς, εἰπεν δὲ Ποσειδῶν, καὶ τῇ παρασκευάζω τὰς δόσους τῆς δόξης καὶ τῆς ἴσχύος της.

— Εγὼ, ὑπέλαθεν δὲ Αθηνᾶ, τῇ δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν σύνεσιν εἰς τὰς βουλάς, γῆτις σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καὶ δμως, εἰπεν ὁργιζόμενος δὲ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, δὲ γὰρ κακοσαι δὲ προστατεύεις, ἀφήνεις ἔρματον εἰς τὰς ληστρικὰς εἰσβολὰς τῶν Αόνων* ἐκ Βοιωτίας.

— Δὲν τὴν βλάπτουσιν, ἀπεκρίθη πικρῶς δὲ Αθηνᾶ, δσον οἱ βάρη διὰ τοῦ λιχανοῦ του, βλέπω, δὲ γε οὐ ποσχέσεις σας, μεγά-

— Βλέπω, ἀπεκρίθη δὲ Κέκροψ, ἀφ' οὐ ἔξεσεν δλίγον τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ λιχανοῦ του, βλέπω, δὲ γε οὐ ποσχέσεις σας, μεγά-

λαι, ὑπερβολικαὶ ἔκατέρωθεν, ισοζυγοῦσι περίπου. Ἐπίσης ἐξισοῦνται καὶ ὅσα κακὰ ἐπιφέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Ἐπὶ τῶν παρόντων κακῶν δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν πρόκρισίν μου· ἐπὶ δὲ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν πῶς νὰ ἐπιφέρω κρίσιν ἐγὼ ὁ ἐφήμερος, ἐγὼ δὲ μὴ ἔχων τὴν προφητικὴν χάριν τοῦ μέλλοντος; Εἰμὶ ἀπλοῦς ἀνθρώπος, καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἔξιος εὐγνωμοσύνης λογίζεται οὐχὶ διπλὰ ὑπισχνούμενος, ἀλλ' ὁ ἀληθῶς εὐεργετῶν. Ἀν τοῦτο ισχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὁλυμπὸν, πράξατέ τι ἐμπρός μου ὑπὲρ τούτου τοῦ τόπου, καὶ εἰς τὴν μεγαλύτεραν εὐποιίαν διθῆσεται τὸ μεγαλύτερον γέρας.

Ἄμφοτεροι οἱ θεοὶ ἔνευσαν τότε, ὡς ἂν ἔλεγον:

— Μὰ τὸν Δία, δι' ἀνθρώπον ἀνόγητα δὲν ὄμιλει.

— Μάλιστα, εἶπεν δὲ Ποσειδῶν· καὶ ίδού!

Καὶ διὰ τῆς τριαίνης του ἐπληγῆς βιαίως τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ δὲ βράχος ἐσείσθη σφοδρῶς, καὶ ἐσχίσθη δίχα, καὶ ἡ τρίαινα ἐδυθίσθη μέχρι τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς καὶ ἀνέψη φρέαρ πλησθὲν ὕδατος, ὅπερ ἐβόα διὰ τῆς μεγάλης φωνῆς τῆς θαλάσσης.

— Ιδού! ἐπανέλαβεν δὲ Ποσειδῶν, δίδωμι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν αὐχμηρὸν Ἀττικήν, δίδωμι τὴν θάλασσαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πετρώδους ἀκτῆς. Ἡ πυρὰ τοῦ ἥλιου ἥθελεν ἀποξηράνει πᾶσαν τὴν ζωτικὴν αὐτῆς ἴκμαδα, ἥθελεν ἀπορροφήσει τὰ σπάνια νάματα τῶν ρυάκων τῆς, ἀπομαράνει ριζηδὸν τὰ φυτά τῆς καὶ μεταβάλει τὴν γῆν τῆς εἰς φλέγουσαν κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε! Τεχνητὸς ρύαξ θέλει ἀνασύρεσθαι ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς καὶ θέλει διαχέει δρόσον καὶ ζωὴν ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ μεταβάλλει τὴν ἔρημον εἰς εὐθαλῆ καὶ εὔφορον κήπον. Προσέτι δέ, δταν μαστίζῃ τὸ Αἴγαλον δέντος, θέλει κυματεῖ καὶ τὸ φρεάτιον τοῦτο ὕδωρ, εἰς ἔνδειξιν δτι δωροῦμαι δι' αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθηναῖς τὴν θάλασσαν, ητις θέλει εἰναι τοῦ πλούτου αὐτῶν ἡ πηγὴ, τῶν θριάμβων αὐτῶν τὸ πεδίον, καὶ θέλει περιφέρει τὰς τροπαιούχους σημαίας των δπου περιφέρει τὰ κύματά της.

— Αὐτά, εἶπεν δὲ Κέκροψ, δὲν εἰν' εὐκαταφρόνητα· ἀλλ' ὁ δικαστής, ἵνα κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει γ' ἀκούσῃ τὰ μέρη ὅμιλοτερα.

Αὐτὴ ἡτο πλαγία πρόσκλησις εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, δπως καὶ αὐτὴ διμιλήσῃ.

Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησε καὶ αὐτὴ τὴν γῆν διὰ τοῦ ποδός

της, καὶ ἀμέσως ἀνεφύη ὡς πηγυαῖος θαλλὸς ἐλαῖας, δστις, ταχέως βλαστάνων, ηὔξησεν εἰς εὐθαλὲς καὶ πολύκαρπον δένδρον.
Ο Κέκροφ ἐτέρπετο ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ καὶ ηὔφραίνετο δροσιζόμενος ὑπὸ τὴν σκιάν του.
Η δὲ Ἀθηνᾶ, κόψασα, τῷ προσέφερεν
τῶν κρασίνων καρπῶν αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Κέκροφ, προσαγαγών
αὐτὸν εἰς τὸ στόμα του, διέστρεψε τὸ πρόσωπον σιωπῶν.
Ἐν τούτοις οἱ καρποὶ ὥριμάσαντες, ἀπὸ πρασίνων ἔγειναν μέλανες, καὶ
ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωσε καὶ ἐκ δευτέρου καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα, δστις,
ἀπογευσάμενος, τὸν εὔρεν ήδον γενέσιν, καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς
κρίσεώς του ἀπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, πρὸς ὃν εἰχεν ἐντελῶς κλίνει,
γῆρασεν ἥδη ἀδιοράτως νὰ τρέπηται κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— “Αν τὸ οὐδωρ γονιμοποιήῃ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ίδου
τῆς γονιμότητος αὐτῆς τὸ ἄριστον προσέον. Αὐτό, ἐνδύον καὶ πε-
διάδας καὶ ὅρη, θέλει μεταβάλλει τὴν ἔρημον τῆς Ἀττικῆς εἰς
χαριέστατον κῆπον. Αὐτοῦ δὲ καρπὸς ἔσται τῶν κατοίκων αὐτῆς
τροφὴ προσφιλής. Ο δὲ ὅπος αὐτοῦ οὐ μόνον ἔσται τῶν τεχνῶν
βοηθός, ἀλλ' ἀφανεῖς ἐγκλείων τὰς τοῦ ἥλιου ἀκτίνας, δωρήσεται
ἐπὶ γῆς τὸ οὐράνιον φῶς καὶ παρατενεῖ ἐν τῇ νυκτὶ τὴν ἡμέραν.
Αλλὰ πρὸ πάντων ἐν τῷ δένδρῳ τούτῳ δωροῦμαι ὑμῖν τὸ ὑπέρ-
τατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως θυγατέρα. Αὕτη
ἔστι τῶν ἀνθρώπων ἡ μεγαλουργὸς εὐεργέτις, αὐτῇ ἡ πλουτοδό-
τις θεά, αὕτη ἡ τῶν ἐθνῶν ἐμπεδοῦσα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐη-
μερίαν ριζοῦσα. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νίκαι, ἡς
οὐχ ἡττον θαλλὸς τῆς ἐλαῖας μου θέλει ἀμείβει, τότε συμβάλλον-
ται εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν εὐτυχίαν, δταν μόνον προπαρασκευά-
ζωσι τὴν εἰρήνην. Αλλως φυτεύουσι χωρὶς νὰ θερίζωσι, κατα-
στρέψουσι χωρὶς νὰ σίκοδομῶσιν. Εὐτυχῆς δὲ λαός δὲσπασάμε-
νος τὴν εἰρήνην, καὶ νικῶν οὐχὶ ἵνα νικήσῃ, ἀλλ' ἵνα διατηρήσῃ
τὸν θησαυρὸν αὐτῆς. Πᾶσα ημέρα αὐτοῦ ημέρα εὐδαιμονίας, πᾶν
βῆμα αὐτοῦ τὸν προάγει εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος αὐτοῦ μετα-
βάλλεται εἰς χρυσόν.

Ο Κέκροφ τότε ἀπεκρίθη·

— ‘Αμφότερα τὰ δῶρα ὑμῶν εἰσι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Αλλ'
ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐμὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην κρίσιν ἀνετέθη ἡ δεινὴ
αἴρεσις μεταξὺ τῶν δύο, ἐπικαλοῦμαι μὲν ἀμφοτέρους ἰλέους εἰς
τὴν χώραν ταύτην, ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀνατίθημι εἰς τὸν
ἐπαγγελλόμενον δχι τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων καὶ τὴν ἐκ τού-

των μεγάλην, ἀλλὰ στιγμιαίαν λαμπρότητα τὴν παραχωρῶ εἰς τὸν χορηγοῦντα ήμιν τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης, καὶ τὸ γῆμερον, ἀλλὰ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

“Αμα δὲ ταῦτα εἶπεν, ὁ Ποσειδῶν ἀνεπήδησε θυμωθεὶς, καὶ ἐπάταξε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριάνης του, ἵς τὰ ἔχη τῶν δόδοντων φαίνονται μέχρι τοῦθε ἐπὶ τοῦ βράχου. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐδύθισθη βιαίως εἰς τὸ Αλγαῖον, οὗ τὸν φρέζοντα κύματα ἀνεπήδησαν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ.

“Η δὲ Ἀθηνᾶ, ἡρέμα διὰ τῆς χειρὸς καὶ εὔμενῶς νεύσασα πρὸς τὸν Κέκροπα, ἀπέβλεψε μετὰ ταῦτα πρὸς τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ αἰφνίδιος τις στοχασμὸς ἐφάνη ἀναφυεὶς ἐντὸς τῆς σοφῆς κεφαλῆς της. Μακρὸν δὲ καὶ σκεπτικὸν ἐπ’ αὐτὰς προσήλωσε θλέμμα, καὶ ἐπειτα ἀπέπτη εἰς τοὺς ἀέρας, φῶς καὶ ἀρώματα διαχύσασα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

—Πόσον γλυκεῖς καὶ ήγεμονικοὶ οἱ γλαυκοὶ ὄφθαλμοι τῆς θεᾶς, εἶπεν ἡ Πάνδροσος, ἡ μία τῶν θυγατέρων τοῦ Κέκροπος. Τὸ θλέμμα της ὡς βέλος μοι διεπέρασε τὴν καρδίαν, καὶ ὡς φλὸξ μοι ἀνῆπτε τὸ αἷμα.

—Πόσον δὲν δμοιάζει τὴν ὥραλαν καὶ μεγαλοπρεπῆ θεάν τὸ δύσμορφον αὐτὸ ξόχνον της, εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Ἐρση, δεικνύουσα τὸ ξύλινον ἄγαλμα, εἰς οὐ τὸ αὐτοσχέδιον βάθρον ἐκάθητο.

—Δὲν γιξεύρω, εἶπεν ἡ τρίτη ἀδελφὴ Ἀγραυλος, ἀν ἀξίζῃ νὰ κοπιάζωμεν κεντῶσαι δι’ αὐτὸ πέπλον. Ἐγὼ δὲν κεντῶ πλέον προτιμῶ νὰ κρεμάσω στέμματα εἰς τὸ δόρυ τοῦ Ἀρεως.

—Καὶ ἐγώ, εἶπεν ἡ Ἐρση, νὰ καλλιεργήσω τὰς μυρσίνας, ἃς ἐφύτευσα περὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἐρμοῦ.

—Αφετε, πιστεύσατε μοι, τὸν Ἐρμῆν καὶ τὸν Ἀργην, εἶπεν ἡ Πάνδροσος. Μὴ ἀσέβειαν πρὸς τὸ ιερὸν ἄγαλμα. Ο πατέρο μας εἶπεν δι: τοιοῦτον, ὅποιον εἰναι, ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

—Αληθῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσε, πάτερ; ἡρώτησαν αἱ δύο κόραι.

—Οταν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εύρισκωμεν τὴν καταγωγὴν τού, ἀπεκρίθη δ Κέκροψ, ὑπεκφεύγων τὴν ἐρώτησιν, πρέπει νὰ τὸ πιστεύωμεν ὡς πεμφθὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ διιπετὲς νὰ τὸ δνομάζωμεν.

Καὶ ἀπῆλθεν, ὅπως, καλέσας οἰκοδόμους, περιτειχίσῃ εἰς τὸν

αὐτὸν περίσσολον τὰ ίερὰ καὶ ὄρατὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μνημόσυνα, παρὰ τὰ ξόανα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἐρμοῦ, τὴν θάλασσαν· ἢ τὸ φρέαρ τοῦ Ποσειδῶνος μετὰ τοῦ ζχνους τῆς τριαίνης αὐτοῦ, καὶ τὴν ἑλαῖαν τῆς Ἀθηνᾶς.

— Μή παραμελήτε, ἀδελφαι, τὴν εὔσεδῆ ἡμῶν ἐργασίαν, ἐπανέλαβε παραινούσα ἡ Πάνδροσος. Τὰ Ἀθήναια μετ' ὅλιγον θέλουσιν ἐπιστῆ· πρέπει δὲ πέπλος νὰ είναι ἔτοιμος.

‘Αλλ’ ἐνῷ αἱ δύο κόραι ἥρχοντο νὰ καθίσωσι παρὰ τὴν ἀδελφήν των, αἰφνῆς ἔστησαν ἀμφότεραι, ἐφάνησαν ἀκροώμεναι, καὶ ἔπειτα, ώς δύο νέαι ἔλαφοι, ὥρμησαν ὅμοι τρέχουσαι πρὸς τὴν πύλην τῆς ἀκροπόλεως, δι’ ἣς εἰσήρχοντο δύο νέοι ἔξοχοι ὥραιοτητος, δὲ μὲν ρωμαλέος καὶ ἀνδρικός, τὴν δψιν ἔχων καταπληκτικήν, τὸ βλέμμα εὐγενὲς καὶ σπινθηροδόλον, καὶ τὸ βάδισμα στιβαρόν· δέ, νεανικός, τρυφερός καὶ κοῦφος, ὥστε ἐφανετο πετῶν ὅταν ἐπεριπάτει. ‘Ο πρῶτος ἦτον δὲ Ἄρης, δὲ δεύτερος δὲ Ἐρμῆς.

Τὴν δὲ ἐπαύριον δὲ Κέκροψ είχεν ἥδη περατώσει τὸν περίσσολὸν του, οὐχὶ δμως καὶ αἱ θυγατέρες του τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς, διότι, ἂν ἡ Πάνδροσος ἔβλεπεν ἐμπρός της μόνον τὸ ἐργον της, αἱ ἄλλαι δύο, μεταξὺ ἐργαζόμεναι, ἔβλεπον τὸν Ἐρμῆν καὶ τὸν Ἄρην.

— Δὲν μοὶ λέγετε, ἀδελφαι, εἰπεν ἀφελῶς ἡ Πάνδροσος, καθημένη μετ’ αὐτῶν καὶ κεντῶσα εἰς τὴν σκιὰν τῆς ιερᾶς ἑλαῖας, ποίαν εὐχαρίστησιν εὑρίσκετε εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν δύο ἐκείνων ξένων, ὥστε δι’ αὐτοὺς ν’ ἀμελήτε τὴν ιερὰν ἐργασίαν σας; Ποσὶ ὑπάγετε μετ’ αὐτῶν καὶ τί λέγετε, ὅταν ἕρχωνται; ‘Εχω πολλὴν περιέργειαν νὰ τὸ μάθω.

— “Ω! ἀδελφή, είναι κάκιστον πρᾶγμα ἡ περιέργεια, εἰπεν δὲ Ἐρση, καὶ σὲ συμβουλεύω πολὺ νὰ τὴν ἀπομάθης.

— Δὲν ἡμπορῶ νὰ ἐννοήσω, εἰπεν δὲ Ἀγραυλος, πῶς εὑρίσκονται περιεργοι ἀνθρωποι! Είναι δι’ ἐμὲ ἀνεξήγητον πάθος. Τὶ τοις μέλει διὰ τῶν ἄλλων τὰ μυστικά; Διατί, δὲν περιορίζονται εἰς τὰ ἴδια τῶν;

— “Οταν δὲν θέλετε, ἀδελφαι, νὰ μ’ εἰπῆτε δι’ τι σᾶς ἐρωτῶ, εἰπεν δὲ Πάνδροσος μετὰ πολλῆς ἀφελείας, ἐννοεῖται, διὰ δὲν ἐπιμένω. ‘Ομολογῶ δμως διὰ εἰμαι περιέργος.

‘Εγῷ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἀγέλασμψεν αἰφνῆς δὲ σύρανός, καὶ

·αύρα μυροδόλος περιεχύθη περὶ τὴν ἀκρόπολιν, ἐκ φωτεινῆς δὲ νεφέλης ἐπεφάνη εἰς τὰς τρεμούσας κόρας ἡ Ἀθηνᾶ, γνώριμος ἐκ τῶν αἰθερίων γλαυκῶν δρυθαλμῶν της, ἐκ τοῦ ἔγχους καὶ τῆς ἀσπίδος της, καὶ ἐκ τοῦ ποδήρους χιτῶνός της, ἐφ' οὐ ἀπαισίως ἐμόρφωσεν ἡ τερατώδης κεφαλὴ τῆς Γοργόνος. Στᾶσα δ' ἐμπρὸς τῶν νεανίδων,

— Σᾶς εἰδα χθὲς εὔσεβεις καὶ ἐπιμελεῖς, εἰπε· σᾶς φέρω ἐν δεῖγμα τῆς ἐμπιστοσύνης μου.

Λαδοῦσα δὲ μικρὸν κιβώτιον ὑπὸ τὴν ἀσπίδα της,

— Σᾶς παραδίδω, προσέθηκε, τούτου τὴν παρακαταθήκην. Φυλάξατέ το ἐπιμελῶς καὶ προσέξατε μὴ τύχῃ καὶ ἀνοιχθῇ.

Εἰπε, καὶ εἰποῦσα ἀπέπτη. Αἱ δὲ κόραι ἔμειναν ἀκίνητοι, ἀφωνοὶ καὶ σχεδὸν ἄπνοοι.

·Αλλὰ κατ' ὅλιγον ἔρχισαν νὰ συνέρχωνται.

— Ἡ Ἀθηνᾶ! εἰπεν ἡ Πάνδροσος.

— Ἡ Ἀθηνᾶ! ἡ Ἀθηνᾶ! ἐπανέλαθον αἱ ἄλλαι δύο.

·Ἐπειτα δὲ τὰ βλέμματα καὶ τῶν τριῶν ἐστράφησαν πρὸς τὸ κιβώτιον.

— Αλλὰ τὸ κιβώτιον τοῦτο; εἰπεν ἡ Ἀγραυλος. Τί ἀρά νὰ εἰναι; τί περιλαμβάνει;

— Τί παραδόξον μυστήριον! εἰπεν ἡ Ἔρση.

— Ιερὰ παρακαταθήκη, εἰπεν ἡ Πάνδροσος· ἡ θεὰ μᾶς τὴν ἐνεπιστεύθη πρέπει νὰ τὴν φυλάξωμεν μετὰ φόδου καὶ μετὰ πίστεως.

— Ω! ἀναμφιδόλως, ὑπέλαθεν ἡ Ἔρση, πρέπει νὰ τὴν φυλάξωμεν. ·Αλλὰ τί ἀρά γε περιέχει;

— Ισως ἀγνωστόν τινα θησαυρόν, εἰπεν ἡ Ἀγραυλος, ἐνῷ ἔστραπτον οἱ δρυθαλμοὶ της· Ισως πολυτίμους λίθους ἐκ τῶν κορυφῶν ἡ τῶν φαραγγῶν τοῦ Ολύμπου.

— Ισως νέκταρ ἡ ἀμέροσίαν, προσέθηκεν ἡ Ἔρση. ·Ισως τι οὐράνιον προὶὸν ἀγνωστὸν εἰς τὴν γῆν.

— Η φάρμακόν τι δίδον τὴν ἀθενασίαν, εἰπεν ἡ Ἔρση. ·Ω! ἀν μόνον ἡτο δυνατὸν νὰ τὸ ἴδωμεν!

— Απαγε! εἰπεν ἡ Πάνδροσος. ·Η Ἀθηνᾶ ἀπηγόρευε τὸ ἀνοιχθῆ τὸ κιβώτιον.

— Απαγε! ἀναμφιδόλως! ἀπεκρίθη ἡ Ἔρση. Βεβαίως ἡ Ἀθηνᾶ εἰπε νὰ μὴ ἀνοιχθῇ ἀλλ' ἥθελον τόσον νὰ γίνεται τὸ περιέχει!

— "Ω! Μίαν μόνον γωνίαν ἀν ἡτο δυνατὸν νὰ διεγείρωμεν, εἰπεν
ἡ "Αγραυλος.

— Φυλαχθῆτε, ἀδελφαί, φυλαχθῆτε, εἰπεν ἡ Πάνδροσος. Ἐνθυ-
μηθῆτε τῆς θεᾶς τὸν λόγον.

— Τῆς θεᾶς τὸν λόγον τὸν ἐνθυμούμεθα· τίς τὸν λησμονεῖ; ὑπέ-
λαβεν ἡ "Ερση. 'Αλλ' ἔν μόνον βλέμμα δύναται τόσον νὰ βλάψῃ;

— Αφῆτε τοῦτο, εἰπεν ὁ Πάνδροσος· νικήσατε τὴν περιέργειάν
σας· αἰδέσθητε τὴν θεάν· φοβήθητε τὴν δργήν της.

Αἱ κόραι ὑπήκουσαν, καὶ ἥρχισαν νὰ κεντῶσι σιωπηλῶς.
'Αλλὰ μετ' ὅλιγα λεπτά:

— "Αγραυλε! εἰπεν ἡ "Ερση.

— "Ερση! ἀπεκρίθη αὐτῇ.

— Μόνον ἔν βλέμμα! εἰπεν ἐκείνη.

— "Ἐν μόνον βλέμμα, ἀπεκρίθη ἡ "Αγραυλος, τί θὰ βλάψῃ; Ἰδέ,
τὸ πῶμα ὑποχωρεῖ. 'Ολίγον ἀν τὸ ὀθήσω, ἀνοίγει.

— 'Ολίγον μόνον, εἰπεν ἡ "Ερση, καὶ τὸ κλείομεν πάλιν ἀμέσως.

— Πρὸς 'Αθηνᾶς, σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφαί· σᾶς ἔξορκίζω νὰ μὴ
πράξῃτε τοῦτο· ἀνέκραξεν ἡ Πάνδροσος.

— 'Αλλ' ἀμέσως θὰ τὸ κλείσωμεν πάλιν, ἐπανέλαβεν ἡ "Αγραυ-
λος, κρατοῦσα ἥδη εἰς τὰς χειρας τὸ πῶμα. 'Η 'Αθηνᾶ εἶνε ἥδη
εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ πατρός της· οὔτε θὰ ὑποπτεύσῃ, διτι τὸ ἥγγι-
σαμεν. Νὰ τὸ ἀνοίξω;

— Μή, μή! εἰπεν ὁ Πάνδροσος.

— "Ανοιξε, ἀνοιξε, εἰπεν ἡ "Ερση.

— Τὸ ἀνοίγω λοιπόν, εἰπεν ἡ "Αγραυλος.

— "Ω! ἐγὼ φεύγω, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπον, ἀνέκραξεν ἡ
Πάνδροσος, ἐγερθεῖσα καὶ δρομαίως μακρυνομένη.

— "Ανοιξε, ἀνοιξε, ἐπανέλαβεν ἡ "Ερση. "Ἐν μόνον βλέμμα
καὶ ἀμέσως τὸ κλείεις. Καὶ ἡ "Αγραυλος διὰ ταχείας κινήσεως
τῆς χειρὸς ἀνέψηε τὸ πῶμα.

— "Α! ἀνεφώνησαν καὶ αἱ δύο συγχρόνως, καὶ κατέρριψαν
πάλιν τὸ πῶμα, μείνασαι ως ἀπολελιθωμέναι, διότι εἰς τὸ κιβώ-
τιον ἀντὶ πολυτίμων κόσμων καὶ θησαυρῶν, εἶδον κείμενον...
βρέφος. 'Ενῷ δ' αὕται ἀνεφώνουν ἐκπληγτόμεναι, κορώνη ἥγερθη
ἐκ τῶν κλάδων τῆς οερᾶς ἐλαίας καὶ, δέειται κραυγὴν ἀφεῖσα,
διέσχισε πρὸς βορρᾶν τὸν ἄερα.

* *

*'Εν τούτοις δ' ή 'Αθηνᾶ. ἀφ' οὗ, παραδοῦσα αὐταῖς τὸ κιδώτιον, ἐπέδη τοῦ νέφους τῆς πάλιν, ἀπ' αὐτοῦ ἐπέδλεψεν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν μέλλουσαν πόλιν τῆς μετὰ στοργῆς καὶ μερίμνης, καὶ εἶδεν αὐτὴν καταλήγλως κειμένην διὰ τὸ προωρισμένον αὐτῆς μεγαλεῖον, καὶ τὸ φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως ὡς βασιλικὸν στέμμα ἐπιστέφον αὐτήν, καὶ πρὸς ἀνατολὰς μὲν τὸν Ὑμηττόν, πρὸς νότον δὲ τὸ Μουσεῖον, πρὸς δυσμάς δὲ τὸν Ἀρειον Πάγον, περιβάλλοντας αὐτὴν ὡς φυσικὰ ὄχυρωματα. Ἀλλὰ πρὸς βορρᾶν τὴν εἶδεν ἀφρακτὸν μέχρι τοῦ ἀπέχοντος Βριλησσοῦ, καὶ ἐλυπήθη. "Ωρμησεν ἐπομένως πρὸς τὸ ὅρος ἐκεῖνο, ἔκσψεν ἔνα τέμαχον αὐτοῦ διὰ τῆς αἰχμῆς τῆς λόγχης τῆς, ὅπως τὸν θέση περιτείχισμα ἤκτα τὴν ἀσθενὴ θέσιν, καὶ ἀφ' οὗ ἔπειλεν αὐτὸν εἰς τὴν παλάμην τῆς, τὸν ἐφορτώθη εἰς τὸν ὕμον, καὶ ἀπέπιη πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

"Ἀλλὰ καθ' ὅδὸν τὴν ἀπίντησεν ἡ λάλος κορώνη, ητις εἶχεν ἀναπτηγή ἀπὸ τῆς ἑλαίας καὶ τὴν προσείπεν ὡς ἐπεται:

— Κρά, κρά ! Κυρά 'Αθηνᾶ, κυρά 'Αθηνᾶ !

— Τί θέλεις, κορώνη μου, καὶ μ' ἀναχαιτίζεις ! Ὑπάγω νὰ φράξω τὴν καλήν μου πόλιν, νὰ ἔχῃ βράχους ὡς ἐπάλξεις, καὶ ὡς πυργώματα ὅρη.

— Κρά, κρά, εἰπεν ἡ κορώνη. Ὁχυρώνεις καὶ φράττεις, καὶ αἱ κόραι ἀνέψιαν τὸ κιδώτιον, καὶ δὲ γῆις εἶδε τὸ βρέφος καὶ ἔξεπλάγη.

— Κακή κορώνη, κακῶν ἀγγελε ! μὴ φθάσῃς νὰ πατήσῃς τὴν Ἀκρόπολιν ποτὲ πλέον ! Τὸ κιδώτιον, τὸ κιδώτιον ! ἀνέκραξεν ἡ 'Αθηνᾶ καὶ ἀνέψιεν εὐρέως τοὺς ὁρθαλμούς, τὸ στόμα καὶ τὰς χειρας, λησμονοῦσα τὸ ἄχθος τῆς, ὅπερ, πεσόν, ἔμεινε δι' αἰώνων κείμενον κατὰ γῆς καὶ ὠνομάσθη Λυκαδηττός ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα ἀνθρώπων.

Καὶ ἡ μὲν κορώνη, τῆς θεᾶς τρομάζουσα τὴν ἀράν, ἔκτοτε οὐδέποτε πλέον ἐπέδη τῆς Ἀκροπόλεως· ἡ δὲ θεὰ ἐπὶ τῇ εὐθὺ πρὸς κύτην, καὶ, ἀσφάτως, ἀλλ' ὅρως ταῦτη, εἶδε τὰς δύο κόρας κυπούσας ὑπὲρ τὴν λάρνακα καὶ πολυπραγμούσας περὶ τὸ βρέφος.

— Ἐπάρατοι σεῖς καὶ ἡ ἀπιστος περιέργειά σας ! Κακκαὶ κακῶς ἀπόλοισθε ! ἔκραξεν ἡ θεὰ καὶ ἡ κραυγὴ τῆς ἀντήχησεν ὡς βροντὴ εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ Βριλησσοῦ καὶ τῆς Πάρνηθος· καὶ ἔνευσε φοιβερά, καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ, καὶ ἐσείσθησαν τῶν δυστυχῶν νεανίδων αἱ φρένες καὶ αἱ καρδίαι.

— "Ερση, "Ερση! τί είναι τὸ βαθὺ τοῦτο σκότος; ἐφώναξεν ἀναπηδῶσα ἡ Ἀγραυλος. Διατί ως φλεγομένη πίσσα διαρρέει ὁ οὐρανός; διατί τὰ ὅρη παλαίσουσιν ως μαινόμενα; διατί ἡ γῆ συστρέφεται, στροβιλίζουσα;

— "Ακουσον, ἀνέκραξεν ἡ "Ερση, ἡ θάλασσα βοᾷ ως ἐκ μυρίων στομάτων καὶ κορυθαντιώσα τινάσσεται" ὁ οὐρανὸς ἐρράγη καὶ προχέει ὄλακτούντας τοὺς καταρράκτας του, καὶ ὁ βορρᾶς συρίζει συναυλίαν μετὰ τοῦ νότου! "Η φύσις ὅλη μυκᾶται ως σφαγιαζομένη.

— "Ω! πῶς οἱ οὐρανοὶ ἀνεψιθησαν! εἰπεν ἡ Ἀγραυλος. Ποιον φῶς, χιλιοπλάσιον τοῦ φωτὸς τῆς γῆρας, διεχύθη ἐπὶ τῆς γῆς! Ιδέ! Ιδὲ τὰ χαρίεντα δάση! Ιδέ, Ιδὲ τοὺς λειμῶνας. Ιδέ, Ιδέ, τὰ ἄνθη, τοὺς ρύακας καὶ τοὺς λόφους! "Ω! πῶς ἡ γῆ σχίζεται! Φῶς ἐκχείται ἐκ τῆς χαινούσης πληγῆς της. Αἱ Ἐρινύες!* "Ερση! φρίχη! Αἱ Ἐρινύες ἔξερχονται! "Οχι! δὲν είναι αἱ Ἐρινύες! Είναι ὁ "Αρης! ὁ ἀνδρεῖός μου "Αρης! Πάλλει τὴν φονερὰν λόγγην του καὶ μὲ καλεῖ εἰς χορόν!

— "Ω! Ποίος ἤχος πλήττει τὴν ἀκοήν μου, ἔλεγε συγχρόνως ἡ "Ερση. Ποία ἐπουράνιος μουσικὴ διαχείται ἐπὶ τῆς γῆς! "Ακουσον, ἄκουσον τὰς μυρίας κιθάρας, ἄκουσον, ἄκουσον τοὺς χιλιοστόμους αὐλούς, ἄκουσον τὰ χίλια μέλη συγχεόμενα εἰς ἐν μέλος. 'Αλλὰ πῶς! προχωροῦσιν αἱ Ἐρινύες, τρίζουσαι τοὺς ὄδόντας, καὶ ὄλακτούσαι ως πειναλέαι λύκαιναι! "Οχι! δὲν είναι αἱ Ἐρινύες, είναι ὁ καλός μου Ἐρμῆς, γλυκὺ μειδιῶν, τὴν τρίχορδον λύραν του κρούων καὶ προσκαλῶν με εἰς τὸν χορόν.

Καὶ συγχρόνως ἀνέκρουσαν ἀμφότεραι ἡσυχα ἀνέκραστον καὶ ἀνήκουστον, οὕτε διοφυριμόν, οὕτε ἀλαλαγμόν, ἀλλ' ἀμφοτέρων μετέχον, καὶ ἐκπλήττον τὴν ἤχῳ τῶν πέριξ σπηλαίων. Κρατούμεναι δ' ἐκ τῶν χειρῶν, ἥρχισαν ἀλλόκοτον ὅρχησιν, συνισταμένην εἰς ἀλματα καὶ στροφὰς παραφόρους, ὃν ἐκάστη τὰς ἐπληγίαζεν εἰς τοῦ κρητινοῦ τὸ ἀφρακτὸν χείλος. Ἔπιστᾶσαι δ' εἰς αὐτό, ἔξετεναν ἀμφότεραι μειδιῶσαι τὰς χειρας, καὶ

— "Ελθέ, ω φίλατας "Αρη, ἐλθέ, ω Ἐρμῆ, προφέρουσαι, ἐπήδησαν ἐμπρὸς καὶ κατὰ τῶν βράχων ριψθείσαι μετὰ μεγάλης κραυγῆς, κακῷ συνετρίβησαν.

Τοιαύτη ἦν ἡ πρώτη ποινὴ τῆς πρώτης γυναικείας περιεργείας ἐν Ἀθήναις.

Τὴν λύπην τῆς Πανδρόσου διὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ἀφίνομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ συμπεράνῃ, καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὃσον δὲν τὴν γῆξεύρομεν. Πιθανὸν δὲ φαίνεται, ὅτι ἀπέδωκεν εἰς τὰς θανούσιας αὐτῆς ἀδελφάς τὰ τελευταῖα καθήκοντα, ἐνταφιάσασα αὐτάς εἰς τὸ σπήλαιον, παρ' ὧ ἐκρημνίσθησαν, ὡς ἐνεταφίασε καὶ τὸν πατέρα τῆς, ὅταν μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν, εἰς τὸ ἱερὸν ἔδαφος παρὰ τὴν ἐλαίαν τῆς Ἀθηνᾶς· τὸ δὲ βρέφος, τῆς θεᾶς τὸν τρόφιμον, ἀνέθιρεψε καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Ἐρεχθέα ἢ Ἐριχθόνιον.

Τὸ βρέφος τοῦτο ηὔξησεν ἐπὶ τῶν βασιλέων Κραναοῦ καὶ Ἀμφικτύονος, καὶ μετὰ ταῦτα ἔγεινε καὶ αὐτὸς βασιλεὺς. Ἐπειδὴ δὲ ἵτο χωλὸς εἰς βαθὺ μὲν ὕστε ἡγαγκάσθη, δπως μετακινήται, νὰ ἐφεύρῃ μηχανήν, ἦν ἐκάλεσεν ἄμαξαν, ἵσως διὰ τοῦτο, μὴ δυνάμενος νὰ μεταβαίνῃ διον θῆτελε συνεχῶς εἰς τὸν τόπον, ὃν καθιέρωσε τῆς προστάτιδος αὐτοῦ ἡ νίκη, ὥκοδόμησεν ἐν αὐτῷ τούτῳ τὸν οἰκόν του, τὸν μὲν ἔνα τοῖχον στηρίζων ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς δὲ τὸν ἄλλον περιλαβὼν καὶ τὸ φρέαρ, καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τῆς τριαίνης τὰ ἵχνη καὶ τὸν τάφον τοῦ Κέκροπος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ διεπετές ξόανον.

‘Ἄλλ’ ὁ Ποσειδῶν, διον θεὸς καὶ ἀν εἰναι, γῆξεύρομεν ὅτι εἰναι φύτει ὀργίλος. ‘Αμα λοιπὸν ἡττηθεὶς, ἔβυθίσθη, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸν ὠκεανόν, πνέων τρικυμίαν καὶ θύελλαν, καὶ εύτυχία ὅτι τότε ἀκόμη δὲν διέτρεχον τὰς θαλάσσας στόλοις, ἄλλως θὰ κατεποντίζοντο αὐτανδροί.

‘Αφ’ οὐ δ’ ἔμεινε χωνεύων τὸν θυμόν του τεσσαράκοντα περίπου στιγμάς, ἀς ἡμεῖς οἱ ὠκύμοροι ὀνομάζομεν ἔτη, ἀνήλθε διὰ σιφωνος εἰς τὸν “Ολυμπὸν καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Δία, ἐκδίκησιν μελετῶν.

—Τί ἔχει ὁ ἀγαθός μου ἀδελφὸς καὶ πνευστικὴ ὡς τὰς φύσας τοῦ ‘Ηφαίστου εἰς τῆς Αἴτνης τὰ ἔργοστάσια! ἡρώτησεν δὲ Ζεύς.

—Εἰς αὐθάδης... εἶπεν δὲ Ποσειδῶν, ἀποπνιγόμενος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ του,—δὲν ἔξητασσα ἀν Αἰγύπτιος ἢ ἀν Πελασγὸς... διότι φαίνεται τὴν φύσιν διπλοῦς... δὲ βασιλεὺς... δὲ οἰκιστής... δὲν γῆξεύρω τί τοῦ βράχου ἐκείνου, ὃν ὠνόμασε Κεκροπίαν... δὲ Κέκροψ τέλος...

— "Ε ! τί δέ Κέκροψ ; ήρώωτησεν δέ Ζεύς, γελῶν διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν ἔξαψιν.

Αλλὰ τὸ τις ήτο δύσκολον νὰ εἰπῇ δέ Ποσειδῶν διότι πῶς νὰ κατηγορήσῃ τὸν Κέκροπα, δτι, αἱρεθεὶς δικαστής, ἀπεφάσισε κατὰ συνεῖδησιν, καὶ πῶς νὰ τὸ παραστήσῃ ως ἔγκλημα εἰς τὸν Δία, δτι ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἀδικίωσε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ; Ανάγκη λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἀφορμῆς νὰ εὑρεθῇ πρόφασις.

— Άλλ' δέ Κέκροψ, ὑπέλαθεν δέ παντεπόπτης Ζεύς, πρὸ πολλῶν στιγμῶν, ἦ ἐτῶν, ως λέγουσιν οἱ ἀνθρώποι, ἀνήκει ηδη εἰς τὸν ἀδελφὸν Ηλούτωνα καὶ ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύει ηδη ἐν Ἀθήναις δέ θετὸς αὐτοῦ υἱός Ἐρεχθεύς.

Ίδον ἑτοίμη ή πρόφασις καὶ πρὸς τούτοις ή ἐκδίκησις κατὰ τοῦ Ἐρεχθέως περιελάμβανεν σὺ μόνον τὸν δικαστήγ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίζηλον, διότι δέ Ἐρεχθεὺς ήτο θετὸς ἀμφοτέρων.

— Μηδὲ, περὶ τούτου τοῦ Ἐρεχθέως ηθελον νὰ εἰπῶ, ἀπήντησεν ἀμέσως δέ Ποσειδῶν. Ἡξεύρεις τι ἐπραξεν ; Ό αὐθάδης αὐτὸς ἐπολέμει τοὺς γείτονάς του Ἐλευσίνοις καὶ ἐπειδὴ δὲ υἱός μου Εὔμολπος ηλθεν ἐκ Θράκης εἰς βοργίθειαν αὐτῶν, ἐτόλμησε καὶ μοὶ τὸν ἐφόνευσεν ! Ακούεις, πάτερ ἀνδρῶν τε θεῶν τε ; Τὸν υἱόν μου ! Ό Ἐρεχθεὺς μοι ἐφόνευσε τὸν υἱόν μου !

— Ατρέμας ἔχει, ἀγαπητέ, εἰπεν δέ Ζεὺς μετ' ἀμιμήτου ηρεμίας. Δι ; ἔνα τῶν θυητῶν τούτων σκωλήκων ὀργίζεσαι ; Νὰ κινήσω μόνον τὸν βραχίονά μου, καταστρέψω πάσας τὰς γενεὰς αὐτῶν.

— Κλινητὸν λοιπόν, εἰπεν δέ φιλέκδικος Ποσειδῶν.

— Οὐ φροντίζεις, Ἔνοσίχθων*, ἀπεκρίθη δέ Ζεύς· καὶ ἐκτείνας τὴν χειρα, ἔλαθεν ἀπὸ τῆς διπλοθήκης τῆς Αἴτνης ἔνα του κεραυνόν, καὶ χασμώμενος τὸν ἀφῆκε νὰ πέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐρεχθέως.

— Ίδοιού, φίλτατε, τῷ εἰπεν ὑπαγε τώρα ν' ἀναπαυθῆς. Άν δέ Ζέφυρος σοὶ ἔστρωσε μαλακὴν τὴν κοίτην σου, ἀπλωσον τὸν ἔνα βραχίονα εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν καὶ τὸν ἔτερον εἰς τὴν Εἰρηναίαν καὶ ρέγχε τὸν ρόχθον τοῦ Ὥκεανοῦ.

— Ο δέ Ἐρεχθεὺς ἔπεσεν ἐμβρόντητος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐνετκφίασαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς οἰκίας του.

— Άλλο ἔκει, ἐξ ἀλλης γωνίας τοῦ Ὀλύμπου, ηκούσθησαν μεγάλαι φωναὶ καὶ ή Ἀθηνᾶ εἰσώρμησεν ἐρωτῶσα τίς ἐφόνευσε τὸν υἱόν της.

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 4

— Εὐφύμει, παρθένε, γῆθέλησε νὰ εἰπῇ ὁ Ζεύς.

‘Αλλ’ ἔκεινη εἰς ἀστεῖσμοὺς δὲν ἦτο ποσῶς διατεθειμένη, καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους της ἔνευε φοβερός, ἐνῷ ἀφ’ ἑτέρου ὁ Ποσειδῶν ἡγριοῦτο. Λοιδορίαις ἥρχισαν ἔκατέρωθεν νὰ διαφεύγωσι τὰ θεῖα στόματα καὶ ἡ Ἔρις ἥρχισε νὰ ἐπικροτῇ, τρίζουσα τοὺς ὅδοντας, ὅτι ὁ θρίαμβός της ἥθελεν ἀνανεῳθῆ ἐνώπιον τοῦ Διός. Τοῦτον αὐτὸς τὸν κίνδυνον αἰσθανόμενος

— “Ο, τι ἔγινεν, ἔγινεν, εἰπε· τώρα εἰρήνην, παρακαλῶ. Ὁ ἀγαπητός σου Ἐρεχθεὺς ἀπέθανε, φίλη Τριτογένεια*. ἀς τιμᾶται ώς ἥρως, καὶ ἀς μείνῃ ὁ οἰκός του ἐσαεὶ σεβόμενος ώς. Ἰδικός σου ναός, ὅπου μετὰ σοῦ νὰ λατρεύηται καὶ ἡ πιστή σου Πάνδροσος, ἡ ἡξεύρουσα νὰ μὴ πολυπραγμανῇ. Καὶ σὺ προσέτι, ἀδελφέ, προσέθηκεν ἔπειτα βλέπων τοῦ Ποσειδῶνος τὴν ὄργην ἐτοίμην νὰ ἔκραγῃ,· ἔχε καὶ σὺ τὸ μέρος σου εἰς τὸν οἶκον τοῦτον. “Οπου σᾶς διέγρεσε θεία ἀντιζηλία, ἀς σᾶς ἐνώσῃ ἀνθρωπίνη λατρεία. “Ἄς θύωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ εἰς σὲ καὶ εἰς τὸν Ἐρεχθέα ἀναίμακτα θύματα, διότι ἔκανὸν αἷμα μεταξύ σας ἔχύθη.

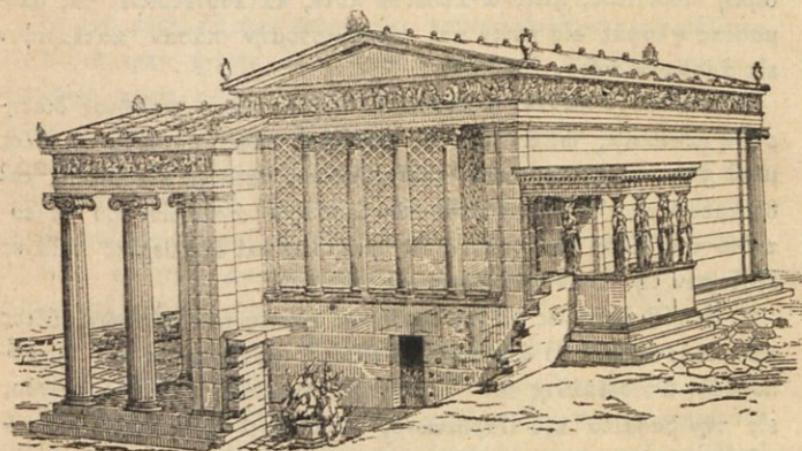
Μετὰ τὴν ἐτυμηγορίαν λοιπὸν ταύτην, ήτις, ώς πᾶσαι τῶν ὑπερτάτων ἀρχόντιων αἱ ἐτυμηγορίαι, ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν αὐλικῶν τοῦ Ὄλύμπου ώς δεῖγμα ὑπερτάτης δικαστικῆς ἀγχινοίας, καὶ ἐπανέφερεν εἰς αὐτὸν πάλιν τὴν ἀρμονίαν, οἱ Ἀθηναῖοι καθιέρωσαν τὸν οἶκον τοῦ Ἐρεχθέως ἢ τὸ Ἐρέχθειον εἰς ναὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, καὶ δικασκευάσαντες αὐτὸν ἀναλόγως, ἐτέλουν ἐν αὐτῷ τῆς θεᾶς τὴν λατρείαν.

Μετά τινας δ’ ἔκατοντα ετηρίδας, ἐπελθὼν ὁ Πέρσης κατὰ τῆς Ἐλλάδος καὶ ἀσεδῶς συλήσας τοὺς ναοὺς αὐτῆς, ἐπυρπόλησε καὶ τὸ Ἐρέχθειον μετ’ αὐτῆς τῆς ἐλαίας, πρὸς μεγίστην θλιψίην τῶν Ἀθηναίων.

‘Αλλ’ ὅποια ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ αὐτῶν καὶ ὅποια ἡ ἔκπληξις, ὅταν μετὰ μίαν ἡμέραν, ἀνελθόντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ τυράννου, ὅπως θύσωσιν εἰς τὰ ἐρεπτια τοῦ ναοῦ, εὔρον εἰς τὴν ἵερὰν ἐλαίαν ποδιαῖσιν ἢ διποδιαῖσιν θαλλόν, θλαστήσαντα ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐπὶ τοῦ κεκαυμένου στελέχους!

Μετὰ βαθείας εὐλαβείας ἐδέχθησαν δλοι τὸ θαῦμα καὶ ἀμα διὰ τῶν ἐνδόξων ἔκεινων ἀνδραγαθημάτων ἐσωσαν τῆς Ἐλλάδος τὴν ἐλευθερίαν, ἐμνήσθησαν τῆς προστάτιδος αὐτῶν θεᾶς, καὶ σὺ μόνον τὴν ἀνήγειραν τὸν μεγαλοπρεπῆ Παρθενῶνα, ἃλλ’ ἀνφορούμησαν ἐν

Ολυμπιάδι 92α καὶ 93η τὸ Ἐρέχθειον μετὰ λαμπρότητος καὶ εὐ-
πρεπείας ἀπεριγράπτου, τὸν πολυτελῆ εἰς αὐτὸν ἐφαρμόσαντες Ἰώ-
νιον ρυθμόν, περιστήσαντες τρεῖς στοάς, ὃν τὴν μίαν ἀντὶ κιονών
στηρίζουσι παρθένοι γλυπταί, τὰ γλαφυρὰ κιονόκρανα εἰς ἐπι-
χάλκους ἔλικας κάμψαντες, τὰς βάσεις διὰ κομφῶν πλοκάμων πε-
ρικοσμήσαντες, τὸν λίθον εἰς ὅμοιότητα λεπτῶν ποικίλαντες ἀνθε-
μίων καὶ πᾶν τὸ οἰκοδόμημα διὰ γραφῆς καὶ γλυφῆς πλουσίως
καθωρᾶσαντες. Διήρεσαν δὲ τὸν διλον ναὸν διχα, τὸ μὲν αὐτοῦ,



Ἀναπαράστασις τοῦ Ἐρεχθείου

(ἀποφις ἀπὸ ΝΔ.)

τὸν τάφον περιέχον τοῦ Ἐρεχθέως, τῇ Παλλάδῃ καθιερώσαντες
καὶ τῷ Ποσειδῶνι, τὸ δέ, τὴν ἑλαίαν ἐγκλείσον καὶ τὸ φρέαρ καὶ
καὶ τὸν τοῦ Κέκροπος τάφον καὶ τὸ ἀρχαῖον τῆς Ἀθηνᾶς ξά-
νον, εἰς τὴν Πάνδροσον ἀναβάντες. Ἀρχιτέκτονες δὲ τοῦ ἀρχιτεκτο-
νικοῦ τούτου ἀριστουργήματος ἦσαν ὁ Ἀρχίλοχος καὶ ὁ Φιλοκλῆς.

Μόλις δὲ εἶχε περατωθῆ ὁ ναός, καὶ μετὰ ἐν ἕτος (ἐν Ὁλυμ-
πιάδι 93η, γ') ἐξερράγη πυρκαϊξ ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὅλι-
λον τὸν ἔσθλαψε, πιθανῶς μόνον τῆς στέγης τὴν ἔυλικήν.

Αἰώνες παρηλθον ἔκτοτε, ἐφ' ὃν ὁ ναὸς οὗτος ἦν τῶν Ἀθηνῶν
τὸ ἐγκαύχημα καὶ ἡ ἐγγύησις τῆς προστασίας τῆς Ἀθηνᾶς καὶ
τοῦ Ποσειδῶνος. Ἀλλ' ἦλθον καὶ αἰώνες, καθ' οὓς ἀπέθανον ὁ
Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ. Τότε αἱ Ἀθηναὶ, μετασχηματίσασαι,

ἀριέρωταν τὸν κομψὸν ναὸν εἰς τὸν ἀληθῆ Θεὸν τῶν χριστιανῶν.

“Οτε δημώς ἐπέστη χρόνος, καθ’ ὅ, καὶ αἱ Ἀθῆναι ἀπέθανον εἰς τὴν ἀλευθερίαν, τότε τὸ ἀριστεύργημα τοῦτο τῆς οἰκοδομικῆς, τὸ περιλαχθὲν καὶ στεγάστην δύο ἀλληλοδιαδόχους θρησκείας, κατερρύη καὶ αὐτὸς λίθος πρὸς λίθον, καὶ τέλος ἡ μὲν πρόστασις τῶν σεμνῶν Κρυπτᾶίων ἐδεῖη λόγῳ εἰς κατοίκημα τῶν γυναικῶν τοῦ Ὁθωμανοῦ φρουράρχου, ὃ δὲ σηκός τοῦ ναοῦ ἐγένετο ἀποθήκη πυριτιδῶς, ἥτις, ἀναφθεῖτά ποτε, κατασυνέτριψε τὰς θυματίας γυναῖκας εἰς κόνιν καὶ τὴν οἰκοδομὴν πᾶσαν κατέρριψεν εἰς ἄμερρον σωρὸν ἔρειπίων.

‘Αλλ’ οὐχὶ πᾶσαν· ἡ πρόστασις τοῦ μεγάλου πυλῶνος διετηρήθη ἀκεράτη, ώς ἂν ἐμενεν ἐπίτιγδες, ἐπως συνδέσῃ τὸ τέλος μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ναοῦ τεύτου, ὅπως παιᾶνες ἀλευθερίας καὶ θριάμβων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν βαρδάρων ἀγιάστως τοῦ τελευταίου του λίθου τὴν πιτῶσιν, ώς θριάμβων καὶ ἀλευθερίας παιᾶνες ἐδόξασαν τὴν θέσιν τῶν θεμελίων αὐτοῦ.

‘Η νύξ ἦτον, ώς πᾶσαι σχεδὸν αἱ νύκτες τῶν Ἀθηνῶν, εὔδιεσσαν διάστερος. Ὁ ἀτρόμητος Γούρκας*, φρουράρχος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀποσεισάσης τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἐκάθητο σύννους εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ Παρθενῶνος· ἀλλ’ ἀντὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὸν σιδηροῦν κύκλον τῶν ἑχθρικῶν, δπλων, ἀτινα ἐζώννυσον τὸν ἵερὸν λόφον, ἥ εἰς τὸν ἀνδρεῖον καὶ καρτερικὸν λόχον τῷ προμάχῳ αὐτοῦ, προσῆγλου τοὺς ὁρθολιμοὺς ἀνκποτάτιως εἰς τὴν μόνην ἐναπολειπομένην στοὰν τοῦ λαμπροῦ ἔρειπίου.

‘Ανελογίζετο ἀρχὰς τὰς διαχρότους τύχας τοῦ σεβαστοῦ οἰκοδομῆματος τεύτου καὶ προστανέδχινε διὰ τὴν μνήμην του τοὺς αἰώνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ’ ἥ τὸν βαρδάροτην τὸν ἐξωλέθρευτε, μέχρι τῶν χρόνων καθ’ οὐς οἱ θεοὶ τὸν καθίδρουν, ἥ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς τῶν δπλων καὶ τῶν κινδύνων προτέρευεν εἰς τοῦ ἔρειπίου τὴν μελαγχολικὴν καλλονὴν τὸν αὐτόματον φόρον τοῦ θυμασμοῦ του;

Οὐχὶ! ‘Ο δρεσίτροφος πολεμιστὴς μικρὸν ἐγνώριζεν, οὐδὲ πολὺ ἐμερίμνα περὶ τῶν συμβάντων τοῦ ἀρχαίου μνημείου, οὐδὲ ἐμέθυεν εἰς ἐκστάσεις καλλιτεχνικάς. Ἀλλ’ ἡ καρδία του ἐπέτα πρὸς τὸ μονῆρες ἔρειπιον, διότι εἰς αὐτὸς εἶχεν ἐναποθέτει τὴν γυναικα καὶ τὰ παιδία του, διὰ τοι μετὰ τὴν πατρίδα του εἶχεν ἀγαπητὸν ἐπὶ γῆς. Ἐφέρετο δὲ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὰς μελλούσας

γῆμέρας, καθ' ἄτι, διὰ τῆς σπάθης του καὶ διὰ τῆς σπάθης τῶν συστρατιών του ἀπαλλαγεῖσα, ἔμελλεν ή 'Ελλάς ν' ἀναθάλη καὶ πάλιν εἰς τὴν αὔραν τῆς ἐλευθερίας, καθ' ἀτι η γυνή του ἔμελλε νὰ στηρίζηται, σύζυγος ὑπερήφανος ἀνδρὸς ἐλευθέρου, μήτηρ ἐλευθέρων υἱῶν, ἐπὶ τοῦ τροπαιούχου βραχίονός του, καθ' ἀτι τὰ τέκνα του, μὴ αἰσχυνόμενα διὰ τὸ ἔθνος των καὶ διὰ τὴν καταγωγήν των, ἔμελλον ν' ἀμιλλῶνται ὅπως ὑπηρετήσωσι τὴν πατρίδα των ἐπίσης ἐντίμως, ὡς ὑπηρέτησεν αὐτὴν ὁ πατήρ των.

'Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἐπαγωγῶν τούτων ὀνείρων τοῦ μέλλοντος, περιέρερεν ἐνίστε ἀδιάφορον βλέμμα εἰς τὸν ὑπὸ πυρίνων μετεώρων κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν διασχιζόμενον οὐρανὸν καὶ παρηκολούθει προκλητικῶς μειδιῶν τὴν φλογερὰν παραδελήν, ἣν διέγραψε διὰ τῶν ἀέρων ή βόμβα κατερχομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν στοάν· διότι ἐν αὐτῇ ἐστέγαζον τὰς φίλας κερχαλὰς αἱ κολοσσεῖαι μαρμάριναι δοκοί, αἱ ἀψηφήσασαι τὸ δρέπανον τῶν αἰώνων, καὶ διότι ἐπὶ τῶν ἀκαταστρόφων τούτων δοκῶν ή πρόναια τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰχε χύει χῶμα βιθύ, ὅπως προφυλάξῃ ἔτι μᾶλλον αὐτὰς ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας τῶν βομβῶν ἐπαφῆς.

'Αλλὰ τοῦ ἀνθρώπου ή πρόνοια! Τὸν μὲν στρατηγόν, ταῦτα ἀναλογιζόμενον, προσέδιλεν αἴρνης σφαῖρα θανατηφόρος καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν ἐπὶ τῶν ἐρεπίων, ὃν ἥρωϊκῶς προηγωνίζετο. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον εἰς νύκτα, ὡς ταύτην εὑδίταιν, βόμβος συρίζουσα ὡς τεράστιος δρις, ἐνέσκηψε μετὰ πτυτάγου εἰς τὴν μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας ἔξασφαλισθεῖσαν στοάν, ἐδυθίσθη εἰς τὸ χῶμα ὡς λίθος εἰς βύωρ, καὶ ἀνεπήδησε ργαγεῖσα μετὰ φοβερᾶς βροντῆς εἰς μυρία συντρίμματα. 'Αλλὰ συγχρόνως, εἰς τὸν κλονισμὸν τῆς ἐκρήγεως, βογήσυμενον ὑπὸ τοῦ ἐπιδιχρύνοντος χώματος, ἐρράγησαν αἱ δοκοὶ καὶ κατεκρημνίσθησαν βραχεῖαι, συμπαρασύρουσαι καὶ μέρος τοῦ οἰκοδομῆματος.

Τότε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φοβεροῦ δούπου ἡγέρθη ὁξεῖς κραυγὴ, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ πάντα ἐκάλυψε σιγὴ τοῦ θυνάτου. 'Ην δὲ αὕτη ἡ κραυγὴ τῶν νέων θυμάτων τῆς ἐλευθερίας, ἐκπεμπομένη ἐκ τῶν καταρρεόντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος.

Η καταδέκη τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγῶν.
Σπυρ. Λάμπρου.

“Η ἐν Ἀργινούσαις νίκη ὑπῆρξε μία τῶν ἐπιφανεστάτων διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλλὰ δυστυχώς, ἀντὶ νὰ δοξάσῃ τὴν πόλιν, κατήσχυνεν αὐτήν, οἱ δὲ νικηφόροι στρατηγοί, ἀντὶ νὰ στεφανωθῶσιν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν εὐγνωμογούντων, ἔπιον τὸ κώνειον τῆς ἀχαριστίας.

“Εθος ἵερὸν ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἑλλησιν νὰ μὴ μένωσιν καταφα τὰ πιώματα τῶν νεκρῶν. Ἡ περὶ τῶν ἀποιχομένων θρησκευτικὴ αὕτη φροντὶς ἡτο πολὺ ἐπιθλητικωτέρα διατὰν οἱ θανόντες εἶχον πέσει μαχόμενοι ὑπὲρ πατρίδος. Πρῶτον ἔργον τῶν πολεμησάντων ὑπῆρχε μετὰ τὴν μάχην νὰ τύχωσι σπουδῶν πρὸς ἐνταφιασμὸν τῶν νεκρῶν. Ὁ Νικίας χάριν δύο μόνον νεκρῶν, διαλαθόντων κατὰ τὴν συναγωγὴν τῶν πεσόντων ἐν τῇ εἰς τὴν Κορινθίαν ἀποδάσει αὐτοῦ¹, ἐννοήσας, διειπον, ἐσταμάτησε κατὰ τὸν πλοῦν τὸν νικηφόρον αὐτοῦ στόλον. “Οτε δὲ οἱ ἐν Δηλίῳ νικήσαντες Βοιωτοὶ ἐπὶ δεκαεπτά δλας ἥμιέρας δὲν ἀπέδιδον εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ἐξαρτῶντες τὴν ἀπόδοσιν ἀπὸ τοῦ δρου τῆς ἐκκενώσεως τοῦ Δηλίου, ή πρᾶξις αὐτῶν κατεκρίθη ὡς ἀνέβεια.

Μετὰ τοιαύτης εὐλαβείας προσκειμένων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, διδυνηρὰν συναίσθησιν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἡ εἰδησίας διειπον τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ναυαγούς τῆς λαμπρᾶς ἐν Ἀργινούσαις νίκης δὲν ἐκάλυψε κατὰ τὰ νενομισμένα ἡ γῆ, ἀλλ’ διειπον τῆς θαλάσσης.

Τές ἡτο δ ἔνοχος τῆς ἀνιέρου ταύτης ἀκηδίας; Οἱ στρατηγοὶ ἡσαν ἀληθῶς ὑπεύθυνοι ἐπὶ τῇ περισυναγωγῇ τῶν νεκρῶν. Ἀλλ’ οἱ στρατηγοὶ δὲν παρημέλησαν τοῦ ἐπιθεθλημένου αὐτοῖς καθήκοντος. ‘Απ’ ἐναντίας δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης οἱ στρατηγοὶ διέταξαν δύο τῶν τριηράρχων, τὸν Θρασύδουλον καὶ τὸν Θηραμένην, νὰ σώσωσι τοὺς ναυαγούς καὶ περισυναγάγωσι τοὺς νεκρούς. Ἀλλὰ σφρόδρος ἀνεμοὶ ἐγείρων τρικυμίαν διεκώλυσεν αὐτούς· διετέλεσεν, οὐδεὶς πλέον ἥδύνατο νὰ γίνη λόγος περὶ ἐκτελέσεως τῆς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν διθείσης διαταγῆς.

Καὶ δημως οἱ στρατηγοί, πλὴν τοῦ Κόνωνος, διετέλεσεν συνεπο-

1. τῇ γενομένῃ εὐθὺς μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν εἰς Ἀθήνας μεταφοράν τῶν ἐν Σφακτηρίᾳ Σπαρτιατῶν (425).

λέμησε κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίᾳν, παύονται ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἀθηναίων καὶ καλοῦνται εἰς τὰς Ἀθήνας. Δύο αὐτῶν, δὲ Πρωτόμαχος καὶ δὲ Ἀντιγένης, δὲν ἐπανῆλθον, κατὰ δὲ τῶν ἐπιστρεψάντων ἐξ στρέφεται ἡ ὀργὴ τοῦ δῆμου, ἐρεθίζομέν τους ὑπὸ τοῦ φιλάρχου Θυραμένους, δοτικούς, ἀν διπήρεται πταῖσμα ἐν τῇ μη ἀναιρέσει τῶν ναυαγῶν καὶ τῶν νεκρῶν, ἵτο δὲ μάλιστα ἔνοχος, καὶ ὑπὸ δημαρχῶν, οἷς δὲ Ἀρχέδαιμος, δὲ Κλεοφῶν, δὲ Κλειγένης. Οἱ στρατηγοί, ἐλθόντες εἰς τὰς Ἀθήνας, συλλαμβάνονται καὶ φυλακίζονται.

Ἡ ἀπολογία αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δῆμου φαίνεται πειθουσα τὰ πλήθη. Ἄλλος δὲ κατὰ τῶν στρατηγῶν ἐνεργοῦντες ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡτο ἥδη ἀργά. Ἄλλὰ κατὰ τὴν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς δευτέρας ἐκκλησίας ἐπελθοῦσαν οἰκογενειακὴν ἑορτὴν τῶν Ἀπατούρων⁸, ἐν γῇ, ἀναζωπυρουμένων τῶν συγγενεικῶν αἰσθημάτων, ἐγίνετο ζωηροτέρα καὶ ἡ τῶν θανόντων οἰκείων μνήμη καὶ ἐπιφανέστεραι καθίσταντο αἱ ἐνδείξεις τοῦ πένθους, οἱ περὶ τὸν Θυραμένην παρεσκεύασσαν πολλοὺς ἀνθρώπους φοροῦντας ἴματια μέλανα καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους, ὡς συνείθιζον οἱ πενθοῦντες. Ἡ θέα τῶν οὔτω παρουσιαζομένων ὡς τεθλιψμένων συγγενῶν τῶν ἀτάφων θυμάτων τῆς ναυμαχίας παρώντες τοὺς Ἀθηναίους. Οὕτως, δτε καὶ πάλιν συνεκροτήθη ἡ ἐκκλησία τοῦ δῆμου, τὸ πλήθος ἡτο ὀργισμένον, καὶ ἡ θέσις τῶν στρατηγῶν εἰχε μεταβολὴθη.

Εὐθὺς ὡς συνγήθεν δὲ λαὸς εἰς ἐκκλησίαν, ἐξ τῆς ἔλειπον οἱ ἀριστοὶ τῶν πολιτῶν, ἀπόντες ἐν τῷ στόλῳ, εἰσῆγθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρότασις τοῦ Καλλιένου, καθ' ἣν ἡ μὲν κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία ἐκγρύπτσαντο περατιωθεῖσαι ἐν τῇ προηγγηθείσῃ ἐκκλησίᾳ, ἐκκλοῦντο δὲ νῦν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ψηφίσωσι κατὰ φυλάς, εἰς δύο δι' ἑκάστην τούτων διδρίας, ἀν ἐθεώρουν ἀδικήσαντας τοὺς στρατηγούς. Καταψηφιζόμενοι, ἔμελλον νὰ θανατωθῶσι, δημευσομένης τῆς περιουσίας αὐτῶν. Εἰς μάτην ἀντέστησαν δὲ συγγενῆς τοῦ Περικλέους Εὔρυπτόλεμος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πολιτῶν, ἐλέγχοντες τὸ παράνομον τοῦ προσδουλεύματος. Τὸ πλήθος ἔδόξα καὶ ἡπείλει, ἐξερεθίσθεν καὶ ὑπὸ τινος, διατεινομένου δτι ἡτο ἐκ τῶν ναυαγῶν, σωθεῖς ἐπὶ βυτίου ἀλφίτων, καὶ δτι εἰχεν ἀκούσει τῆς κραυγῆς τῶν ἀπολλυμένων, παρακαλούντων αὐτόν, ἐὰν σωθῇ, ν' ἀναγγείλῃ

εἰς τὴν πόλιν δτι οἱ στρατηγοὶ ἀφῆκκν ν' ἀπολεσθῶσι τεύτη ἀνδραγαθῆται ταῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδως. Καὶ αὐτοὶ οἱ πρυτάνεις, φο-
βηθέντες, ἐδέχθησαν νὰ προδάλωσιν εἰς ψήφισιν τὴν πρότασιν
τοῦ Καλλιξένου. Μόνον εἰς τῶν πρυτάνεων δὲν συγκατένευσε,
λέγων δτι θεωρεῖ πρέπον νὰ ποιήσῃ πάντα κατὰ νόμουν. 'Ο μενο-
ψηφῆσας ἡτο Σωκράτης, διὸ διὸ τοῦ Σωφρονίσκου. Καὶ πάλιν ἔλαθε
τὸν λόγον ὁ Εὔρυπτόλεμος, ὑπομιμήσκων σὺν τοῖς ἄλλοις, δτι
κατὰ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας η ἀπόφασις ἔπρεπε νὰ γίνῃ χω-
ριστὰ δι' ἔνα ἔκαστον τῶν στρατηγῶν. 'Αλλ' ἡ πρότασις αὐτοῦ
ἀπορρίπτεται καὶ ἡ γνώμη τοῦ Καλλιξένου γίνεται δεκτῇ. Οἱ δὲ
στρατηγοὶ κατεψηφίζονται καὶ πίνουσι τὸ κώνειον ἀπαντες κατὰ
τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 406 π. Χ., οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ Διομέδοντος ἔξαι-
ρουμένου, δτις εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην εἰχε προτείνει νὰ σπεύσῃ
ἄπαξ δ στόλος πρὸς διάσωσιν τῶν ναυαρχῶν.

'Απὸ τοῦ στόματος τῶν μαρτύρων οὐδεμίᾳ ἡκούσθη μεμφιμοι-
ρίᾳ κατὰ τοῦ ἀδίκου λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, δτις παρέδιδεν αὐτοὺς
εἰς τοὺς δημιουροὺς ἀντὶ νὰ κοιμήσῃ διὰ τῶν προσηκόντων στεφά-
νων. Μόνος διομέδων ἀνέψειν, ἀγόμενος ἐπὶ τὸν θάνατον, τὰ
χεῖλη, ἀλλ' ἵνα προφέρῃ εὐχάρις ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ συστήσῃ
εἰς τοὺς συμπολίτας ν' ἀποδώστωσιν εἰς τοὺς θεοὺς τὰς θυσίας, δι-
οὶ στρατηγοὶ εἰχον τάξει αὐτοῖς πρὸ τῆς μάχης.

Μετ' ὀλίγα ἔτη ἐν μέσῳ τῶν μεταμεληθέντων αὐτοῦ συμπολι-
τῶν περιφρονούμενος καὶ μισούμενος κατέστρεψεν διοκτήτης Καλλιξένος
ἔκουσίως τὸν βίον δι' ἀστίτιας. 'Αλλ' ἡ μετάνοια τῶν Ἀθηναίων
δὲν ἤγιόν τοι πλέον νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀπώλειαν, ἡνὶ διέστη ἡ πο-
λις, παραδοῦσα εἰς θάνατον τοὺς ἐν Ἀργινούσαις νικητάς.

1886.

•Ο νέὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

'Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου.

Τὸ σχέδιον τοῦ Κασσάνδρου,— τὸ σχέδιον δλων τῶν φιλοδό-
ξων,— ἡτο τὰ πάντα νὰ καταπατήσῃ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στέμμα.

Τώρα δη 'Ολυμπιάδες δὲν ὑπῆρχε πλέον, διὰ νὰ ταράττῃ μὲ τὸ
μέγχα δνομά της, μὲ τὴν ἀνήσυχον φιλοδοξίαν τῆς καὶ μὲ τὴν
ἄγρυπνον ἐκδίκησίν της, τὰ δνειρά τῶν ἀρχομανῶν διεδόχων.
"Α... ἐκείνη ἐξηρχνίσθη, καὶ διοκτήτης μειδιᾶς ἐνδομύχως,
διότι εὔχεται, δλοὶ μὲ τὴν ἱδίαν εύκολίαν νὰ ἐκλείψουν.

Αλλὰ τὸ παιδίον, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τῆς Ρωξάνης, ἀν καὶ ἀνετρέψειο ἀμυθής, παρημελημένος, ἐγκάθειρχτος, ἦτο ἔμως τὸ λατρευτὸν εἶδωλον τῆς Μακεδονίας, καὶ ὁ Κάσσανδρος ἀνησύχει.

— Μία νέα ἔκδοσις "Αρριδαίου*", ἔλεγε γελῶν ὁ Γλαυκίας, πιστὸς τοῦ Κασσάνδρου φίλος. Ἄφες το νὰ ζήσῃ· ἀν ἡ Μακεδονία ἀγαπᾷ τὸ τέκνον τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ ἀγαπᾷ διότι δινειροπολεῖ ν' ἀνεύρῃ εἰς αὐτὸ σταγόνας ἐκ τοῦ πολυτίμου ἑκείνου αἴματος. "Οταν δὲν τὰς ἀνεύρῃ, δημοσιεύειν εἰς τὰς φλέβας τοῦ Αρριδαίου, ὁ Ἀλέξανδρος θὰ παύσῃ νὰ είναι τὸ εἶδωλον τῆς χώρας.

— Ἡμπορῷ ἀρά γε ἀόρχτος νὰ τὸν ἵσω;

— Ἡμπορεῖς. Ἄφοι διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἥλθεις. Αὐτὴ ἐδῶ ἡ θέσις είναι κατάλληλος· δύνασαι ἀόρχτος νὰ ἴσης καὶ τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον.

"Ο Κάσσανδρος ἐπληγήσας καὶ εἶδε τὸ δωμάτιον τῆς ἐγκαθείρκτου, τὸ ὄπιον σύνεποτε ὁ ζωσγόνος ἥλιος ἐφώτιζε, καὶ εἶδε τὸ ὠραίον σκιατρχφές πρόσωπον τῆς Ρωξάνης νὰ λάμπῃ. Ποῦ τὴν εὑρίσκει τὴν λάμψιν;

Πληγέον της καὶ κρατῶν ἐλαφρὰ τὴν ἐσθῆτά της, κάθηται ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος. "Ο ἕδιος ὁ Ἀλέξανδρος, θὰ ἔλεγες, μὲ τὸ ἀετειον βλέμμα καὶ τὴν ὑπερήφανον κατατομήν. Η λάμψις τῶν βλεμμάτων τῆς Ρωξάνης μεταδίδεται εἰς τοὺς ὠραίους τοῦ παιδίου δρθικλμούς.

"Η χήρα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅμιλει περὶ τοῦ συζύγου τῆς καὶ δσάκις περὶ αὐτοῦ ὅμιλει, καὶ βασάνους καὶ σκότη καὶ περιορισμοὺς καὶ τὰ πάντα λησμονεῖ.

— Παιδί μου, σὲ λατρεύω, ἀλλὰ καὶ σὲ σέδεμμα· εἰς τὰς φλέβας σου ρέει τὸ εὐγενέστερον ἐλληνικὸν αἷμα. "Ο πατήρ σου, ἀπόγονος τῶν Ἡρακλειδῶν, μεγάλων προσγόνων γίγας ἀπόγονος, δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ νὰ σοῦ δώσῃ διδασκάλους ὡς τὸν Ἀριστοτέλην. Καὶ μένεις, ὡς παρακαταθήκη πολύτιμε, εἰς τὰς ἰδιαίς μου χεῖρας, διὰ νὰ πλασθῆς ἀξιος υἱός του... Τέκνον μου! ἐγὼ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζω μίαν μόνην σελίδα, καὶ τὴν παρηκολούθησα αὐτόπτις τὴν σελίδα αὐτήν, τὴν ὠραιοτέραν ἐξ ὅσων ποτὲ ἀνέγραψαν αἱ ὀλόλαμπροι τῆς ἱστορίας δέλτοι. Είναι ἡ βασιλεία τοῦ πατρός σου, σὲ πόλεμοι του, αἱ κατακτήσεις του, ἡ παντοκρατορία του, ὁ ήρωας μός

του... Καὶ διηγείτο μὲν λάμποντα ὅμματα, τὰς σελίδας τῆς ἴστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀλεξάνδρου τῆς.

Καὶ τὸ παιδίον τὸ σκιατραφές, ἐζωγονεῖτο ἀπὸ τὰς εὐεργετικὰς ἀκτίνας τοῦ ἥλιου πατρός του.

— Ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τίποτε δὲν γνωρίζω· τὴν θεωρίαν τὴν ἑδύδαξεν εἰς τὸν πατέρα σου ὁ Σταγειρίτης Ἀριστοτέλης, τὸν ὄποιον πολὺ ὁ Ἀλέξανδρος ἔθαψε καὶ πρὸς τὸν ὄποιον πολὺ γράμματα. Ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν ἐφηρμοσμένην, θὰ τὴν εὕρης εἰς ὃσα ἔχω νὰ σου διηγηθῶ, ςπὸ τὸν βίον τοῦ πατρός σου:

Εἰς τὴν μεγάλην πατρίδα μου, ἡ δουλεία ἐμάραινε καὶ ὁ δεσποτισμὸς ἐνέκρωνεν· αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ πατρός σου δὲν ἤσαν κατατήσεις ἑδάφους· ἦτο ἡ νίκη τοῦ πνεύματος ἐναντίον τῆς ὅλης.

Τιμωρῶν τοὺς Πέρσας, διότι ἔδειθήλωσαν τὰ ἄγια τῆς Ἀττικῆς ἑδάφη, δὲν κατέκτησε τὴν Περσίαν, τοὺς Πέρσας κατέκτησε καὶ ἡγαπήθη καὶ τηλογήθη καὶ ὑπὸ τῶν φίλων καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων.

Ηθελε τὸν κόσμον δλον, μίαν Ἑλλάδα μεγάλην. Ἡθελε νὰ είναι Αἰολος καὶ ν' ἀφίνῃ ἀπὸ τὸν ἀσκόν του μίαν αὔραν μόνον νὰ πνέῃ, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρου τοῦ κόσμου, αὔραν ζωογόνον καὶ ζεδωρον, τὴν αὔραν τῆς ἑλευθερίας.

Τόσον γλυκὺς ἐφέρετο πρὸς τοὺς ἡττηθέντας, ὥστε ἐλητημάνουν τὴν ἡττάν των, διότι ὑπὸ τοιούτου νικητοῦ ἡττήθησαν.

— Καὶ τώρα, ἀγαπητὴ μῆτερ, συνεπληρώθη τὸ μέγα τοῦ πατρός μου ἔργον;

— Τὸ ἔργον τοῦ πατρός σου μένει ἀνεκπλήρωτον, ἀλλ᾽ ἐφεύθη καὶ αὐξάνει εἰς τὸ πεῖσμα τῶν καταπατούντων αὐτό. Ἐκείνος ἐνεφύσα εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν τὴν θείαν πνοήν του. Ἀπέθανε, καὶ ἐκείνοις ἀκριβῶς, οἱ ὄποιοι μετ' αὐτοῦ ἐθεωροῦντο ἀγήτητοι καὶ ἀθάνατοι, ἐκείνοις, ὑπὸ ἀλλα νεύματα τώρα, ἐξυπηρετοῦντες ταπεινούς καὶ ἰδιοτελεῖς σκοπούς ἀναξίων σφετεριστῶν, ἀπεδειχθῆσαν κατώτεροι ἔαυτῶν καὶ ἀπώλεσαν καὶ τοὺς στεφάνους τῆς νίκης καὶ τὸ ἄψογον ὄνομά των.

— Διατί νὰ εἰμι καὶ μικρὸς ἀκόμη; Ἀλλὰ δεκαοκτὼ ἐτῶν ὁ πατήρ μου δὲν ἐνίκησεν, δπως μοὶ εἶπες, τὸν ἵερὸν τῶν Θηραίων λόχον; Μετὰ πέντε ἔτη, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνίσταται καὶ πάλιν, καὶ ὁ

κόσμος θ' ἀναπνεύσῃ καὶ θ' ἀνακευφισθῇ. 'Ο 'Αλέξανδρος δὲν ἀπέθανε!

'Ο 'Αλέξανδρος θ' ἀποθάνη.

— Δὲν σοῦ τὸ ἔλεγα; Τὸ παιδίον δὲν εἶναι ἀμαθέες, γνωρίζει τὴν ἐνδοξοτέραν σελίδα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, γνωρίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ πατρός του. Εἰς τὰς φλέβας του, ἀν κυκλοφορῇ τῆς Ἀσιανῆς τὸ ὄλόθερμον αἷμα, κυκλοφορεῖ καὶ τὸ εὐγενὲς καὶ μεγαλουργὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου αἷμα. Τὸ παιδίον πρέπει ν' ἀποθάνη. Γνωρίζει ν' ἀγαπᾷ, γνωρίζει καὶ νὰ μισῇ ἀς ἀποθάνη! Εἶναι βαρὺ διὰ τὴν παιδικήν κεφαλήν του τὸ στέμμα τοῦ πατρός του.

— Ἐνῷ διὰ τὴν ἴδιαν σου κεφαλήν, Κάσσανδρε, τὸ στέμμα δὲν εἶναι βαρύ;

— 'Ἄς καλύψῃ ἡ κρύα πλάκη τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον, καὶ τότε θὰ σοῦ δώσω ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν σου. 'Ἄς ὑπάγουν εἰς ἄλλον κόσμον ν' ἀποτελειώσουν τὴν διδασκαλίαν των.

— Κατεδικάσθησαν;

Καὶ ὁ Κάσσανδρος εἶπε, μὲ τὴν μεταλλικὴν φωνήν του, τὰς λέξεις ταύτας, τὰς ὅποιας ή ἱστορία διεφύλαξε:

»Μηδενὸς εἰδότος, κατάσφαξον τὸν παῖδα καὶ τὴν μητέρα, ἀπόκρυψον τὰ σώματα, μηδενὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπαγγείλης τὸ γεγονός.«

1899

Β' ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

'Ανέλπιστος βεντένα.

('Απὸ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1921).

Nik. Καρβούνη.

Μετάγυχτα. Μισσαφαγωμένος ὁ δίσκος τῆς σελήνης ἐναρκιστεύετο ἀνάμεσα εἰς τ' ἄστρα, τὰ ὅποια διεκρίνεντο μόνον εἰς κάποιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν φλεγόμενον σταθμὸν τοῦ Σαρίκιος*. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὅποια ὠδήγηει κατὰ μῆκος τοῦ Πουρούκη* πρὸς τὴν Ἀγκυραν, ἐκαίετο ἀπὸ ἐνωρίς τὸ μεγάλο διώροφον εἰκημα σπισθεν τῶν γραφείων τοῦ σταθμοῦ καὶ ἡ ἀνταύγεια τῶν φλογῶν δὲν ἀφινε νὰ φαίνεται ἀπὸ τὸν «Σταθμὸν* Στρατιᾶς» ἡ μαρμαρυγὴ τοῦ καθαροῦ γυκτίου στερεώματος. Ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν ἐνὸς ισογείου

φωτισμένου, ἀπὸ τὸ δόποιῶν γῆκονετο δὲ κρότος τῶν γραφομηχνῶν, ἐπερίμενε τὸ αὐτοκίνητον διὰ νὰ πάρῃ τὸν σύνδεσμον* ἀξιωματικὸν ποὺ θὰ ἔφερνε τὴν διαταγὴν τῆς Στρατιᾶς πρὸς τὸ Σῶμα Στρατοῦ.

‘Ο σύνδεσμος ἔδιγήκεν ἀπὸ τὸ ίσογειον μαζὶ μ' ἔνα ἀξιωματικὸν τῆς Στρατιᾶς. ‘Ο σύντροφός του τὸν ἐπερίμενε ηδη τυλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, μέσα εἰς τὸ αὐτοκίνητον. ‘Ο σύνδεσμος ἡρώτησε τὸν σωφέρο :

— Ξέρεις τὸ δρόμον γιὰ τὸ Καργκίν*;

— Νὰ σου πῶ ἐγὼ πῶς θὰ πάτε, διέκοψεν δὲ ἀξιωματικὸς τῆς Στρατιᾶς. Τραυάτε κανένα δύο χιλιόμετρα ίσχ τὸ δρόμο πεὺ περνᾷ ἀπὸ τὴν ἀκροποταμιά. Χτερά ἀνεδχίνετε τὸν ἀνήφορο δεξιά σας. Θὰ βρήτε ἔναν αὐχένα δπου θὰ ιδήτε ἔνα ἐρημωμένο χωριό. Ἀπὸ κεῖ θὰ καταλάβετε μοναχοὶ σας.

‘Η πληροφορία δὲν ητο ἀρκετή. Ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ὑπῆρχαν σαφέστεραι δηγίαι περὶ τῶν ἁδεύτεων διὰ μέσου αὐτῶν τῶν ἐρημῶν. ‘Ο σωφέρο «ἔσχαλε ἐμπρός», ἐθεωρίαθη ὅτι τὸ μάνλιχερ ητο εἰς τὴν θέσιν του, διπλα του, ἐπικάσε τὸ τιμόνι καὶ εἶπεν :

— “Ωρα μας καλή. Στὸν αὐχένα θὰ ρωτήσουμε τὸ φεγγάρι νὰ μᾶς δείξῃ τὸ δρόμο . . .

‘Ο σύνδεσμος ἐπειράχθη κάπως. ‘Εσκυψε πρὸς τὸν σωφέρο καὶ τὸν ἡρώτησε μὲ κάποιον θυμόν :

— Φοβᾶσαι ; καὶ προσέθετε μαλακώτερα: ἔχεις ἀρκετὴ μπενζίνα ;

— “Εως γιὰ τριάντα χιλιόμετρα θὰ φθάσῃ.

‘Η ἀπόστασις, κατὰ τὸν χάρτην, ητο μόνον εἴκοσι δύο. Ἀλλὰ πότε εἰλεύειται τὴν ἀλγίθειαν δὲ χάρτης αὐτός; ‘Οπωράζηποτε κατιρόδειορθώσεως τοῦ πράγματος δὲν ὑπῆρχε. Τὸ αὐτοκίνητον ἔτρεχε πλέον εἰς τὰ σκότη.

Μία καμπή τῆς ὁδοῦ εἶχεν ἀποκρύψει τὸν καταυγαζόμενον ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰν σιδηροδρομικὸν σταθμόν. Εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς σελήνης τὰ βουνά τῆς κιμωλίας ἐπρίνοντο ὥσταν χιονισμέναι ἀκρώρειαι Ίμπλαΐων. ‘Η σιγὴ τῆς γυντίας ητο βρείτα. ‘Η παγερότης τοῦ ἀγνώστου καὶ δὲ τσουχτερὸς γυντερινὸς ἄνεμος ἔκαμπαν τοὺς δύο ἐπιδίτας νὰ σφικτοκουμβώσουν τοὺς μανδύας τῶν καὶ νὰ σιωποῦν. Ἐκάπνισαν ἀπὸ ἔνα τσιγάρο καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποκοιμηθοῦν ἐμπατούσαν ὀλίγον φωμὶ καὶ τυρὶ ποὺ εἶχεν εὑρεθῆ εἰς τὴν

τσέπην τοῦ συγδέσμου. Τὸ αὐτοκίνητον ἀνέδαινε τώρα εἰς τὸ βουνόν.

Τὸ ἔδαφος ἦτο σκηρότατον. Εἰς τὸ στενὸν μονοπάτι μὲ τὴν μεγάλην κλίσιν, τὶς φοβερὲς κορδέλλες καὶ τὰς ἀποτέμνους καμπάς, τὸ ὄποιον ἐσχημάτιζεν ἴδιότροπα ζύγκ-ζάγκ* εἰς τὴν ἀπόκρυμνον πλαγιάν, μόλις ἔχωροῦσε τὸ αὐτοκίνητον. Οἱ δύο ἀριστερὲς του τροχοῖς ἔκοπταν τὸ ἀμμῶδες χῶμα τοῦ χείλους τοῦ μονοπατιοῦ καὶ ἐκινδύνευαν νὰ εὑρεθοῦν καμμίαν στιγμὴν μετέωροι εἰς τὸ κενόν. Ὁ σωφέρ, ἀσθμακίνων ἀπὸ τὴν ταραχήν του, διὰ ν' ἀπόφυγη τὸ κατρακύλισμα εἰς τὸ ἀριστερὰ χαῖνον ἐρεδῶδες Βάραθρον, ἀπὸ τὸ ὄποιον ἀνέβαιναν ἐνίστε ριπκί ξέμου παγερά, ἐκρατοῦσε τὸ αὐτοκίνητον τόσον πληγέον εἰς τὴν παρειὰν τῶν ὑψηλάτων, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ νὰ θρυμματισθῇ, ἀν προσέκρουεν εἰς καμμίαν ἀπότομον στροφῆν.

Κανεὶς πλέον δὲν ἐνύσταζεν εἰς τὸ αὐτοκίνητον. Ἡ βεβαιότης τοῦ κάθε στιγμὴν ἐπικειμένου κινδύνου καταδραθρώσεως καὶ ἡ ἀδεσποιότης ἀν θά κατώρθωναν νὰ φθάσουν εἰς τὸν αὐχενα καὶ εἰς τὸ Καργκνὸν εἰχαν ἐντείνει τὰς αἰσθήσεις των, τὰ νευρά των, τὴν προσοχήν των. Εἰς κάθε καμπήν, ὅπου τὰ χώματα ἤσαν φαγωμένα, δόλοι ἐπέζευχν καὶ μὲ μυρίας προσφυλάξεις ἐπεργοῦσαν τὸ αὐτοκίνητον «σπρωχτά». Ἐπειτα ἡ ἀνωφέρεις ἔγινε τόσον ἀπότομος, ὥστε ἡ μηχανὴ κατελήφθη ἀπὸ παταγώδεις σπασμοὺς ὅμοίους πρὸς ἐκπυρσοκροτήσεις, τὸ δὲ αὐτοκίνητον ἥρχισε νὰ κυλᾷ πρὸς τὰ ὄπισω. Ἰσα-ἴσα ἐπρόφθασαν νὰ πηδήσουν, νὰ τὸ σταματήσουν μὲ δύο πέτρες κάτω ἀπὸ τοὺς ὄπισθίους τροχοὺς καὶ, ἀφοῦ ὁ σωφέρ ἐξανακάθισεν εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἔκαμεν ἐμπρὸς δόλοταχῶς, οἱ δύο ἐπιβάται τὸ ἐσπρωχᾶν εἰς τὸν αὐχένα. Ὁπίσω ἀπ' αὐτὸν ἥρχισεν ἔνα ὀροπέδιον μ' ἐλαχφρὰν κατωφέρειαν πρὸς νότον.

Ἐσταμάτησαν δόλοι μουσκευμένοι εἰς τὸν ἴδρωτα· ὁ σύνδεσμος καὶ ὁ σύντροφός του ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ σπρωξίματος τοῦ αὐτοκίνητου· ὁ σωφέρ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν του. Μὲ τὴν βεβίθειαν σπίρτων, μιᾶς πυξίδος καὶ τοῦ χάρτου ἀνεκάλυψαν διτὶ εἰχαν διανύσει πέντε μόνον χιλιόμετρα ἐντὸς μιᾶς ὥρας καὶ τριῶν τετάρτων. Ὁ σωφέρ ἀνήγγειλεν διτὶ ἡ βενζίνα εὐρίσκετο περὶ τὸ τέλος της.

— Ἐδὼ ποὺ εἰμάστε—εἶπεν ὁ σύνδεσμος—δὲν ἔχει συζήτησι. Θὰ τραυμάσουμε ἐμπρὸς ζσο ἔχουμε μπενζίνα καὶ ὕπτερα θὰ προχωρήσουμε πεζοί.

Ο σωφέρ ἔμεινεν ἐμδρόντητος. Ή ἀπόφασις αὐτῇ ἐσήμαινεν
ὅτι ἡτο ἐνδεχόμενον νὰ μείνῃ δλομόναχος εἰς τὴν ἀγρίαν ἔκει-
νην ἐρημιά, φύλαξ τοῦ νεκροῦ αὐτοκινήτου του, διὰ τὸ δποῖον
εἶχεν εὐθύνην.

Ἐκίνησαν καὶ πάλιν δλοι σιωπῆλοι. Ἀρῆκαν ἀριστερὰ τὸ
ἐρημωμένο χωριὸ κι' ἐτραυοῦσαν σχεδὸν εἰς τὴν τύχην. Ο σωφέρ
φαίνεται ὅτι ἔδλεπε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ φαντάσματα Τσέτηδων*,
διότι ἔκινε σπασμωδικὰ τὸ κεφάλι του χωρίς νὰ προσέχῃ ἐμπρός.
Τὸ αὐτοκίνητον προσέκρουσεν εἰς ἕνα ὄχθον καὶ δλίγων ἔλειψε νὰ
τιναχθοῦν δλοι κατὰ γῆς. Ο σύνδεσμος ἀξιωματικὸς ἔγινε μανι-
ώδης, παρὰ τὴν γνωστήν του ἀγαθότητα. Ἐφώναξε πρὸς τὸν σωφέρ:
— Μωρὲ τί σπαράζεις τὸ κεφάλι σου δεξιά κι' ἀριστερὰ σὰν τὸ
σκοτωμένο τὸ φίδι; Κοίτα ἐμπρός σου, σοῦ λέγω! Δική μας δου-
λειὰ είναι: νάχουμε τὸ νοῦ μας γιὰ τὰ συναπαντήματα.

Ἐν μέσῳ φρικτῶν καὶ ἔξαντλητικῶν κλυδωνισμῶν τὸ αὐτοκί-
νητον ἔφθασεν εἰς ἕνα πλάτωμα τοῦ βιουνοῦ, διόπου δλοι ἐπέκευσαν.
Η βενζίνα εἶχεν ἔξαντληθή. Δεξιὰ ἐμπάργκαν δγκος κορυφῶν
μυστηριώδεις, ἐχθρικοί, ἀπειλητικοί. Ἐμπρὸς διεγράφετο μία
καμπύλη κορυφογραμμή. Δεξιὰ κατάμαυρον χάος ἐφανέρωνεν ὅτι
τὸ πλάτωμα κατεκρημνίζετο εἰς βαθεῖαν κοιλάδων. Μία ἐχθρικὴ
πυρὰ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ὠμοίαζε πρὸς ὑπερμέγεθες ἀστρον,
τὸ δποῖον εἶχε πέσει ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Τὸ θέαμα ἡτο ἀγρίως
γρατιον καὶ μεγαλοπρεπές.

Ἐξαφνα ὁ σωφέρ ἐτέντωσε τὰ χέρια του πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ
ἔμεινεν ἀναυδος, ώταν κεραυνόπληκτος. Ο σύνδεσμος καὶ ὁ σύν-
τροφός του ἐστράφησαν αὐτομάτως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν χε-
ριῶν τοῦ σωφέρου. Εἰς ἀπόστασιν δλίγων μέτρων ἕνας δγκος πε-
ριεργος, δμοίος πρὸς θηρίον μυθολογικόν, ἐμκυρολογοῦσε μέσα
εἰς συστάδα θάμνων. Ο σωφέρ ἐδέχθη μίαν ἀναληπτικὴν ἐλαφράν
γροθιάν καὶ οἱ τρεῖς ἐπροχώρησαν ἀργὰ πρὸς τὸν παράξενον δγκον.

Ητο ἕνα ἔγκαταλειειμμένον καμιόν,* ὑγειονομικόν, τὸ δποῖον
εἶχε διαφύγει ἀπὸ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Σιδρῆ-Χισ-
σάρ*. Ἀφοῦ ἔξηγκριθώθη διὰ προχείρου ἀνιχνεύσεως ὅτι κανεὶς
δὲν εὑρίσκετο εἰς τὰ πέριξ ἦ μέσα εἰς αὐτό, ὁ σωφέρ εἶπεν:

— Ωραῖος καιρός, κύριε ὑπίλαρχε! Ἐχουμε τώρα δύσ αὐτοκί-
νητα καὶ σταλιά μπενζίνα.

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἦτο τρομερόν. Μία μόνον ἀπέμενεν ἐλπίς. Μήπως τυχὸν εἶχε λησμονῆθῆ κανένας τενεκές βενζίνας εἰς τὸ καμπόνι; Βιαστικὴ ἔρευνα ἔφερεν εἰς φῶς ἐνὸς σπίρτου δύο δλοκλήρους, γεμάτους. Ἕνοιχθη δ ἔνας κι ἐγέμισε τὴν ἀποθήκην τῆς μηχανῆς. Ὁ ἄλλος ἐφορτώθη δίπλα εἰς τὸ μάνλιχερ τοῦ σωφέρ, δ ὅποιος ἐλησμόνησε καὶ τοὺς Τσέτηδες καὶ τὴν νευρικότητά του. Τὸ αὐτοκίνητον ἔξεκίνησε μετ' ὀλίγα λεπτὰ πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τῆς καμπύλης κορυφογραμμῆς. Ὁ δηγός του εἶχεν ἀνεύρει τὴν θυροβόηδη διάθεσίν του. Τὸ αὐτοκίνητον ἐπὶ πτερῶν ἀνέμων, ὥσαν γὰ τοιχεῖ παραφρονήσει, διεσκέλισε βουνά, ἐκυλίσθη εἰς κοιλάδας καὶ τὸ πρῶτον ἔξυπνησε τὸν καταυλισμὸν εἰς τὸ Καργκίν.

1921.

"Οπως εἰς τὰ μυθιστορήματα.

Παύλου Νιρβάνα.

Προχθὲς τὸ ἀπόγευμα εἶχαν διακομισθῆ ὀλίγοι τραυματίαι εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Ζαππείου*. Οἱ νοσοκόμοι τοὺς παρέλαβαν, κατὰ τὴν κρατοῦσαν τάξιν, τοὺς προσέφεραν τὰς φροντίδας τῆς πρώτης καθαριότητος, τοὺς ἥλαξαν, τοὺς ἐκούρευσαν καὶ τοὺς ἐτοποθέτησαν εἰς τὰ κρεββάτια τῶν, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ κατόπιν ἡ ἀφιξεισις τοῦ ἐπιδέσμου, ἡ πιστοποίησις τῆς καταστάσεως τῶν τραυμάτων — ἐλαφρῶν τῶν περισσοτέρων — καὶ ἡ νέα ἐπίδεσις. Οἱ γενναῖοι, ἐν τῷ μεταξύ, βυθισμένοι εἰς τὴν μακαριότητα μιᾶς ἀναπάυσεως, τῆς ὁποίας τὴν ὑπαρξίν εἶχον λησμονήσει μῆνας δλοκλήρους εἰς τὸ χαράκωμα καὶ ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον, ἐπερίμεναν τὴν σειράν τους καὶ τὸν Ιατρόν, δ ὅποιος εἶχεν ἀρχίσει ἥδη τὸ ἔργον του ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς αἰθούσης.

Εἰς δύο γειτονικὰ κρεββάτια ἦσαν τοποθετημένοι δύο φαντάροι, ποὺ δὲν εἶχαν δώσει κανένα σημεῖον ἀναγνωρίσεως μεταξύ τῶν. Ὁχι βεδαίως διότι δὲν εἶχαν προηγηθῆ ἀμοιβαῖαι παρουσιάσεις. Αὗτα εἶναι ἀστειότητες διὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐδαπτίσθησαν εἰς τὴν ίδιαν κολυμβήθραν τοῦ αἴματος. Ἀλλὰ δ ἔνας ἀπὸ τοὺς τραυματίας, μὲ τὸν ἐπίδεσμον εἰς τὸ χέρι, ματαίως ἐπροσάθησε νὰ ἐπικοινωνήσῃ, δπως καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του, μὲ τὸν γείτονά του, τὸν γείτονα τοῦ πόνου, ποὺ εἶναι δ πολυτιμότερος σύντροφος εἰς τὰς μακρὰς ἀνιαρὰς ὥρας τῆς νοσοκομειακῆς αἰ-

θεύσης. Ὁ γείτονάς του εἶχε σκεπασμένον τὸ πρόσωπον ἀπὸ ἐπιδέσμους, καλύπτοντας προφανῶς διάφορα αἰματηρὰ ἡραβουργήματα, ποὺ εἶχαν χαράξει ἐπάνω του τὰ θραύσματα μιᾶς ἔχθρικῆς ἔβιδος. "Ενα μάτι ἔμενε μονάχα ἐλεύθερον ἀπὸ δλον αὐτὸ τὸ ἀπροσδιόριστον μπαλόνι*, ποῦ ἀντιπροσώπευεν ἓνα ἀνθρώπινον κεφάλι. Ἀλλὰ καὶ τὸ μάτι αὐτὸ ἥτο κλειστὸν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὴν ἔξαντλησιν τοῦ ταξιδίου.

— Σὰν καλὰ εἴμαστε ἑδῶ, συνάδελφε! Τί λές; . . . εἰπεν δ τραυματίας, μὲ τὸν ἐπίδεσμον εἰς τὸ χέρι, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ κλειστὸ μάτι, τὸ ὅποιον ἐπροσπάθησε ν' ἀνοίξῃ μὲ τὴν συναδελφικήν του προσφώνησιν.

Ἀλλὰ τὸ μάτι δὲν ἥνιοιξε καὶ ὁ κρούσας ματαίως τὴν θύραν τοῦ γείτονός του γενναῖος ἐμουρμούρισε, μὲ κάποιαν δικαιολογημένην ἀπογοήτευσιν :

— Μωρὲ γείτονας νὰ σοῦ πετύχῃ! Αὐτός, μωρὲ μάτια μου, ἔχει σκοπὸ νὰ πάρῃ ἑδῶ πέρα μονοροῦφι δλον τὸν ὄπνο, ποὺ ἔχχασε στὸ μεγάλο γλέντι. Καὶ, ἐλεεινολογήσας τὴν τύχην του, ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν.

Σὲ λιγάκι, σὲ λευκὲς ποδιές, σὲ λευκὲς σκούριες, τὸ λευκὸν καρροτσάκι μὲ τὰ ἀντιτηπτικὰ καὶ τοὺς ἐπιδέσμους, δλη ἡ λευκὴ λιτανεία τῆς ἐπιδέσεως ἐπληγίασε καὶ πρὸς τὰ δύο γείτονικὰ κρεβδάτια. Ὁ τραυματίας, μὲ τὸν ἐπίδεσμον εἰς τὸ χέρι, ὑπεβλήθη πρῶτος εἰς τὴν διεδικασίαν τῆς ἀλλαγῆς.

— Δὲν ἔχεις σπουδαῖα πράμματα, παιδί μου . . . τοῦ εἰπεν δ Ιατρός. Σὲ λίγες μέρες θὰ εἰσαι καλά.

Καὶ ἐπροσώρησε πρὸς τὸν δεύτερον, ἐνῷ δ πρῶτος, τακτοποιῶν τὸ χέρι του εἰς μίαν ἀναπαυτικὴν θέσιν, ἐπροσπαθοῦσε νὰ βεβχιώθῃ, ἀν θ' ἀποφασίσῃ τὸ κλειστὸ μάτι τοῦ ὄπναρᾶ συναδέλφου του, ν' ἀνοίξῃ ἐπὶ τέλους. "Οταν ἀφγρέθησαν σὲ ἐπίδειμοι, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς λευκὲς ποδιές, τοὺς δίσκους τῶν ἐργαλείων καὶ τὰ στιλπνὰ δοχεῖα τοῦ ἀποστειρωτικοῦ κλιδάνου, μὲ τὰ βχμδάκια καὶ τὶς γάζες, ποὺ εἶχαν τεθῆ εἰς ἐνέργειαν γύρω ἀπὸ τὸν τρχυματίαν διὰ τὴν ἀλλαγὴν, διέκρινεν εὐχαρίστως, ζτι ἀντὶ ἐνδές ματιοῦ, εἰς τὸ ὠργωμένον ἐκείνο ἀπὸ τὴν δδίδα πρόσωπον, ἥνοιξαν δύο μάτια. — "Αν δὲν ξανακλείσουν πάλι, εἰπεν ἀπομέσα του, θὰ κάνουμε καμμιὰ κουβέντα..."

Καὶ ἐπερίμενε νὰ τελειώσῃ ἡ ιεροτελεστία τῆς ἀλλαγῆς διὰ νὰ ἀνανεώσῃ τὴν φιλικὴν ἐπίθεσιν.

Ἄλλὰ δὲν ἐπερίμενε πολύ. "Οταν ἀπεμακρύνθη ἡ λευκὴ λιτανεῖα, τὰ δύο ἔκεινα μάτια ἐστράφησαν διάγυρα, κατεσκόπευσαν τὴν αἰθουσαν ἐπάνω, κάτω, γύρω, καὶ ἐσταμάτησαν μίαν στιγμὴν τὸ βλέμμα των ἐπάνω εἰς τὸν γείτονα, ὁ δποῖος ἐσχεδίαζε τώρα νὰ μήν τὰ ἀφήσῃ νὰ ἔσανακλείσουν. "Εξαφνα ὅμως εἶδε τὰ μάτια ἔκεινα ν' ἀνοίγουν διλέγνα περισσότερον, νὰ στρογγυλεύουν, νὰ καρφώνωνται ἐκστατικὰ ἐπάνω του. Καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ δμιλήσῃ αὐτός, ἤκουσεν ἔνα ἔναρθρον στεναγμόν :

— Βρὲ Μῆτσο, ἐσὺ εἰσαι ;

"Αλλὰ ποῖος ἦτον, ἐπὶ τέλους, ὁ συνάδελφος ποὺ τὸν ἐρωτοῦσε μὲ τόσην λαχτάραν ἀν ἦτον ὁ Μῆτσος. Κάτω ἀπὸ τὸ παχὺ στρῶμα τῶν ἐπιδέσμων, δὲν ἤμποροῦσε νὰ διακρίνῃ τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δρθάνοικτα ἔκεινα, ἐκστατικὰ καὶ διακρυσμένα, τώρα, μάτια.

— Ἐγώ ! εἰπε. Καὶ τοῦ λόγου σου, συνάδελφε ;

· Ή φωνὴ συνεπλήρωσε τὴν ἀναγγώρισιν.

— Μωρὲ Μῆτσο, ἐγώ ποιὸς εἴμαι ; Δὲν μὲ γνωρίζεις ;

Σὲ λίγο οἱ δύο ἀδελφοί, ποὺ πέντε χρόνια ἐπολεμοῦσαν καὶ πέντε χρόνια είχαν νὰ ίδουν ὁ ἔνας τὸν ἄλλον, εύρεθησαν σφι-χταγκαλιασμένοι ἐν μέσῳ τῆς ἐπευφημούσης τὸ θέαμα αἰθούσης, ὅπου ὁ πόνος ἔδιδε τώρα τὸ χέρι του εἰς τὴν τρυφερότητα. "Α-παράλλακτα δηλαδή, δημος εἰς τὰ μυθιστορήματα.

1921.

Γ'. ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ.

Συγάντησις στὸ βουνό.

"Αναστ. Πεζοπόδου.

Καθὼς ἐπεργοῦσα ἀπὸ μίαν ρεματιάν, ἤκουσα φωνὰς εὐθύμους : — Κύριε !... Κύριε !....

Μοῦ ἐφάνη, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀπόκρημνον πλαγιὰν κατρακυλοῦσαν ἀγριόγιδα. Ἐσταμάτησα καὶ ἔβαλα τὴν παλάμην μου πρὸ τῶν δρψαλμῶν μου. Παρετήρησα, ὅτι τρεῖς ἀνθρωποι κατέβαινον ὡς βέλη. Αἱ χαιρετιστήριαι φωναὶ των ἐξηκολούθησαν καὶ ἀφύπνι-

· Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 5

ζαν μὲ εὐχαριστημένην ἔκπληξιν τὴν κοιμισμένην ἡγώ του ρουμανιοῦ*: Κύριε!... Κύριε!...

Πρὸ τοῦ νὰ ἀντιληφθῶ περισσότερον τὸ φαινόμενον, τρία παλικαράκια ἀνεπήδησαν γύρω μου. Ἡσαν τόσα ἐλαστικὰ τόπια· τὰ ὅποια προτοῦ νὰ ἀδρανήσουν ἀναπάλλονται εἰς τὸ ἔδαφος.

— Σὲ συναντῶμεν πάλιν! μοῦ εἰπαν μὲ λαχανιασμένην φωνῆν.

— Ἐ, φίλοι μου, δ Θεὸς εἶναι μεγάλος καὶ ἡ Ἀττικὴ εἶναι μικρά.

Ἐκαθίσαμεν εἰς ἔνα βραχάκι. Βρυσούλα ἀσημόφωνη ἔρρεεν εἰς τὴν βάσιν του καὶ ἐλαφρόν, δαντελένιο πολυτρίχι ἐστόλιζε τὰ δροσερὰ χειλάκια της. Ὁ ἡχός της ἦτο βιολισμὸς τῶν παλαιῶν μελῳδιῶν.

— Απὸ ποῦ ἐρχόσαστε; ἥρωτησα.

Μοῦ ὠνόμασαν μίαν διεύθυνσιν.

— Απὸ ποιό μονοπάτι;

— Τὰ μονοπάτια τὰ κατηργήσαμεν. Ἀνοίγομεν καινούργια εἰς τὰ βουγά.

Πράγματι τὸ μέρος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἥρχοντο καὶ ἡ διεύθυνσις, τὴν δόπιαν εἶχαν λάβει, δὲν εἶχε κανὲν μονοπάτι. Ἐπρεπε νὰ ἡσαν χαλυβδόποδες ἄνθρωποι, διὰ νὰ ἐπερνοῦσαν τοιούτους δύγκολιθους.

Ἐκοίταξα τὰ τρία παλικαράκια. Τὸ πρόσωπόν των ἦτο ἥλιοκαές. Εἶχε τὴν ἔκφρασιν, ποῦ ἔδωσε εἰς τὰς χαλκίνας μορφάς του δ Μενιέ*. Ἐφοροῦσαν ραβδωτὴν φανελλίτσαν. Γυμνὸς ἦτο δ ἵσχυρὸς λατιμός των, ἡμίγυμνα τὰ μελαψὰ μπράτσα των καὶ ἡ κόμη των μαύρη, κοντή, κομμένη εἰς τὸν τράχηλον, ἀλλὰ πυκνή, ἔστεφε θαυμαστὰ κεφάλια, τὰ ὅποια ἐθώπευσε τὸ ὑπαιθρον μὲ τὰς μυριάδας τῶν πνοῶν του. Εἰς τὸν ὄμον των εἶχαν δεμένον ἔνα σακκίδιον, κοντὸ ἦτο τὸ πανταλόνι των καὶ τὰς κνήμας των ἔσφιγγαν γκέττες χρώματος χακί. Ἐφοροῦσαν ἐλαφρὸς ἀρδύλας μὲ σόλες ἀπὸ λάστιχον καὶ ἐκρατοῦσαν ὑψηλὰ ἀλπενστέκε*. Ἡταν μία ἀπὸ τὰς σπανιωτέρας πεζοδρομικὰς συντροφιάς, ποῦ συνήνησα εἰς τὴν δρεινήν Ἀττικήν.

Αφύρεσαν τὰ σακκίδιά των ἀπὸ τοὺς ὅμοις των, ἔδγαλαν ἀπὸ ἐκεῖ μέσα τὰ τρόφιμά των καὶ ἥρχισαν νὰ προγευματίζουν, μὲ ἥράκλειον ὅρεξιν. Ἄν ἡσαν εἰς κανὲν ἀθηναϊκὸν ζαχαροπλαστεῖον, ζήτημα ἂν θὰ ἔτρωγαν μίαν κρέμαν.

— Απὸ ποῦ ἐρχόσαστε σεῖς; μὲ ἥρωτησαν.

Εἰπα μίαν διεύθυνσιν.

— Περιπατᾶτε ἐξ ὥρας; Ἡμεῖς βαδίζομεν δικτὸν ἔως αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Καὶ γιὰ ποῦ εἰσθε;

Ἄνεφεραν ἔνα δρόμον.

— "Ωστε δὲν γυρίζετε ἀπόψε εἰς τὴν πόλιν;

— "Οχι, θὰ μείνωμεν στὸ βουνό.

— Θὰ βρέξῃ, εἰπα. Ἡ ζέστη εἶναι πνιγηρά. Τὰς ὑπονοίας μου περὶ βροχῆς ἐνίσχυσε καὶ ἔνας βλάχος, ποῦ συνήντησα στὴν παραπάνω βρύσῃ.

— "Εχει ἔξωκκλήσια!

— Κοιμᾶσθε τὴν νύκτα στὰ ἔξωκκλήσια;

— Ναι. Σεις;

— Καμμίαν φοράν.

— Δὲν εἰναι ὥραιον νὰ κοιμᾶται κανεὶς τὴν νύκτα εἰς ἔνα ἐρημικὸν ἔξωκκλήσι καὶ νὰ ἀκούῃ τὴν βροχὴν νὰ πέφτῃ εἰς τὴν παλιάν του στέγην;

— Καὶ νὰ τρίζουν αἱ οεραὶ εἰκόνες.

— Ποῦ τὸ ξέρετε;

— Κάποτε τὴν νύκτα ἥκουσα αὐτὸ τὸ τρίζιμον.

— Ναι. Εἰδατε τὶ συγκίνησιν φέρει: μέσα εἰς τὴν ἀπόλυτον ἔκεινην ἡσυχίαν.

"Ησαν τρεις ψυχαὶ ἀπλαῖ καὶ παιδικαὶ. Ἄπὸ τὴν περαιτέρῳ συνομιλίαν μας ἀντελήθην ὅτι ἡ φύσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζουσαν τὸν περισσότερον καιρὸν τῆς ὥραιας νεότητός των, τοὺς εἶχε λεπιύνει τὴν εὐχισθησίαν των. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὰ βουνὰ καὶ αἱ ἀναβάσεις των είχαν διαπλάσει τὸ σῶμα των λυγερὸν, εὐθυτενές, λαμπάδα. Ἐχαίρετο κανεὶς νὰ τοὺς βλέπῃ.

"Οταν ἐτελείωταν τὸ πρόγευμά των, ἔσκυψαν καὶ ἥπιαν νεράκι εἰς τὴν πηγήν. Διὰ ποτήρι ἔχρησιμοποίησαν τὰς δύο παλάμας των ἡνωμένας. Ὁ ίδρως των εἶχε στεγνώσει εἰς τὰ μαλλιά των. Τὸν ἀπήλειψαν μὲ ἄφθονον λούσιμον. Ἐκάθισαν εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ στεγνώσουν.

Τοὺς ἔθλεπα καὶ ἐσκεπτόμην: Ἄλλα τὶ θὰ ἥτο λοιπόν, ἡ ἀθηναϊκὴ νεολαία, ἀν ἐμιμεῖτο τὸ παράδειγμά των; Ἀντὶ τῆς σκόνης τῶν δρόμων νὰ εἰσέπνεε τὸ ἄρωμα τῶν ἐλατιών, τῶν πεύκων, τοῦ θυμαριοῦ. Ἡ φύσις ἔδωσεν εἰς τὴν πόλιν μας ὀλίγας

παλμοὶ ὑπῆρξαν πολύτιμος καθοδήγησις. Τὸ τμῆμα εἶχεν ἐκτρα-
πὴ ἀπὸ τὴν κατεύθυνσίν του. Ἐδάδιζεν ἀκριβῶς πρὸς ἀνατολάς.

Διὰ ν' ἀλλάξῃ κατεύθυνσιν ἔπρεπε ν' ἀναβῇ τὴν ἀριστερὰν
κυρτότητα τοῦ ἐδάφους. Τὰ σύννεφα ἐσκέπασαν καὶ πάλιν τὸν
βορειγὸν σύρανόν. Τὸ τμῆμα ἐπροχωροῦσεν ἀργὰ πρὸς τὸν ἐλαφρὸν
ἀνήφορον, σιωπηλόν. Ἐπειτα ἥρχισε μία ἀρκετὰ ἔντονος κατω-
φέρεια. Εἰς τὸ βάθος τῆς ἐφαίνετο ὡσάν νὰ ἐσίγα ἀπειλητικὸν
πέλαγος ἐρέδους. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μία λάμψις ἀσταθῆς
ἐφώτιζε δι' ὀλίγας στιγμὰς μίαν μορφὴν ἐφίππου εἰς κάποιαν
ἀπόστασιν. Ἡτο ἔνας ἀπὸ τοὺς προπορευομένους ἀξιωματικούς, ὁ
ὅποιος ἐσυμβούλευετο μὲ σπίρτα τὴν πυξίδα του.

Τὸ Κερπόγλου ἥρχισε ν' ἀποκτᾷ τὴν γοητείαν ἀνεφίκτου
ἰδανικοῦ. Ἡτο τὸ πεθητὸν τέρμα τοῦ ἡμερησίου καμάτου, τὸ
ὅποιον δὲν ἐφαίνετο. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὠμοιαζε πρὸς τ' ἄλλα,
τὰ ἐλεεινὰ χωριά, τὰ ὅποια εὐρίσκοντο τόσον εὔκολα εἰς τὸ τέλος
τῆς μακρᾶς ἡμερησίας πορείας διὰ τῆς ἐρήμου. Μάτην ἐστρέφοντο
τόσα κεφάλια δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μάτην κατώπτευαν τόσα μά-
τια τὸ αἰνιγμα τοῦ σκότους κατ' εὐθείαν ἐμπρός, μὲ τὸν πόθον τῆς
ἀνακαλύψεως τῶν φωτῶν ἐνὸς καταυλισμοῦ, ποὺ καταγάζουν μὲ
τόσην χαρὰν τὴν ψυχὴν τοῦ κουρασμένου στρατιώτου, διότι εἰναι
ἡ βεβαία ὑπόσχεσις μιᾶς βαθειᾶς ἀναπαύσεως.

Ἐξαφνα γήκούσθησαν βγαλτισμοὶ πολλῶν ἀγθρώπων καὶ ζῷων
δεξιά. Τὸ τμῆμα ἐσταμάτησεν. Ὁλοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὰ ἐκεῖ,
ἄκινητοι καὶ σιωπηλοί, προσπαθοῦντες ν' ἀρπάξουν μίαν λέξιν
ἀπὸ τὸν συγκεχυμένον βόμβον τῶν συνομιλιῶν ποὺ ἐξεπορεύετο
ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἀντιδιαβαίνοντων.

Ο προπορευόμενος ἀξιωματικὸς ἐφώναξεν ἔξαφνα :

— Ποῖοι εἰσθε σεῖς ;

Μία φωνὴ μέσα ἀπὸ τὸ σκότος ἀπεκρίθη :

— Μεταγωγικὰ τῆς δευτέρας μεραρχίας.

— Μήν ἔρετε ποῦ εἰναι τὸ Κερπόγλου ;

— Ἐδῶ χάμω πέντε λεπτὰ τὸν κατήφορο. Ἀπὸ κεὶ ἐρχόμαστε.

— Ωρα σας καλή !

— Γειά σας !

Ωσάν νὰ μὴν εἴχαν περάσει δύο ώρες περιπλανήσεως εἰς τὸ
ἄγνωστον τῆς νυκτὸς τῆς ἐρήμου, τὸ τμῆμα ἐλησμόνησε καὶ τὴν
πορείαν τῆς ἡμέρας καὶ τὴν κούρασιν καὶ ἥρχισε νὰ ρυθμίζῃ τὸ

βῆμά του μὲ τὸν γοργὸν ἥχον ἐνὸς ἀθηναϊκοῦ τραγουδιοῦ.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ εἰς μίαν καμπήν τοῦ κατωφερικοῦ δρόμου ἐφάνησαν μεγάλαι πυραὶ, τριγύρω ἀπὸ τὰς ὁποίας διεκρίνοντο σκιαὶ κινούμεναι. Ὁ γνώριμος βόμβος τοῦ καταυλισμοῦ ἐφαίδρυνε τώρα τὴν νύκτα. Τὰ ἀστρα ἡμποροῦσαν νὰ κοιμηθοῦν. Ποιος τὰ ἔχειάζετο πλέον; Εἰς τὴν ἀντχύγειαν μεγάλης πυρᾶς τὸ χαγιάτι* τοῦ τζαμιοῦ τοῦ Κερπόγλου ἐφάνταζεν εἰς τὰ μάτια τῶν περιπλανηθέντων ὥραιστερον ἀπὸ τὴν ὑγρὰν διαφάνειαν τοῦ Παρθενῶνος, λουσμένου εἰς τὸ σεληγόφως νυκτὸς ἀττικῆς.

1921.

Δεξιά, καπετάνιε!

('Απὸ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1921).

N. Καρβούνη.

*Ἀπὸ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Κίου ἐκπλέει τὸ ἐπίταχτον διὰ τὰ Δαρδανέλλια. Τὰ κατάφυτα, παραδείσια βουνὰ γίνονται δόλονεν γλαικὰ ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν καὶ τὰ νερὰ εἶναι ἔρεμα καὶ γαλανά.

Χίλιοι ἄνδρες συνωστίζονται εἰς τὸ κατάστρωμα ἀπὸ τὴν ἀκραν τῆς πρώρας τοῦ ἀτμοπλοίου ἔως τὸ ἀκρότατον τῆς πρύμνης. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἔχουν καταβῆ εἰς τὸ σαλονάκι τῆς πρύμνης, ἔξαιρετικῶς στενόχωρον διὰ τριάντα ἀτομά. Μέσα εἰς τὰ τρία ἀμπάρια εἶναι στοιβαγμένα τὰ ἀλογα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὰ μεταγωγικὰ τοῦ Σώματος. Οἱ φαντάροι εἶναι πολυάσχολοι εἰς τὸ κατάστρωμα. Κρεμοῦν τοὺς γυλιούς, τὰ ὅπλα, τὰ παγούρια, ἀπὸ τὰ σίδερα τοῦ παραπέτου*, ἀπὸ τὰ σχοινιά, ἀπὸ τοὺς στύλους τῆς πρυμναίας τέντας, ἀπὸ παντοῦ. Ἀνοίγουν τὴν ἀντίσκηνα καὶ τὰ κουμδώνουν ἀνὰ δύο, ἀνὰ τρία, ἀνὰ τέσσαρα καὶ αὐτοσχεδιάζουν τέντες καὶ σωρεύουν γυλιούς καὶ οἰκοδομοῦν καταφύγια διὰ τὴν νύκτα. Εἰς τὰ κάρρα τῶν μεταγωγικῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι παρατεταγμένα εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ καταστρώματος, ἐτοποθετήθησαν διὰ τὸ ταξίδι οἱ λοχίαι, ἀφοῦ ἐστρωσαν τὶς κουβέρτες των. Καὶ οἱ φαντάροι, ἀφοῦ ἐτακτοποιήθησαν, ξαπλώνονται ὅπως καθεὶς ἡμπορεῖ καὶ ἀρχίζει τὸ τραγοῦδι, τὸ πειραγμα, τὸ γέλοιο τῆς ἀμεριμνησίας, τὸ ὅπειρον ἐδόθη μόνον εἰς τὰ παιδιά καὶ τοὺς πολεμιστάς μας ὡς εὔνοια τοῦ θεοῦ.

Τὸ πλοίον προχωρεῖ. Πλησιάζει τώρα νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν κόλπον

τῆς Κίου. Δεξιά μας εὑρίσκεται τὸ ἀκρωτήριον τῆς γλώσσης, ἡ ὅποια τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας.

Τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ στρατοῦ, τὸ ὅποιον μεταφέρεται εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ μετώπου, ἀποτελεῖται ἀπὸ κρᾶμα δλῶν τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων. Μανιάτες, Ρουμελιώτες, Μιτυληναῖοι, Μακεδόνες, Κυκλαδῖοι, Θεσσαλοί, Μικρασιαῖται—ἀδελφωμένοι εἰς τὸ χακί, συνάδελφοι εἰς τὴ βόλι—δλοι εὐθυμοί, δλοι ἔτοιμοι διὰ νέας δάφνας, δλοι παιδὶα τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὅποια ἐπανῆλθεν εἰς τὰ γνώριμα αὐτὰ ἀσιατικά τῆς παράλια, που εἶδαν ἄλλοτε τὰς ἀττικὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων.

Τὸ πλοῖον παρέπλευσε τώρα τὸ βόρειον ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου καὶ στρέφεται πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ διὰ νὰ περάσῃ ἔξω ἀπὸ τὴν Καλόλιμνον*. Πρὸς βορρᾶν διακρίνονται ἀχνότατα² μέσα εἰς τὸ μέγα διάστημα κάποιαι κορυφαῖ. Είναι τὰ Πριγκιπονήσια. Ἡ Πόλις εἶναι ἐκεῖ κάπου, διέγον βορειότερον, εἰς ἀπόστασιν τριῶν δρῶν ἀπ' ἑδῶ. Οἱ φαντάροι τὸ γνωρίζουν, διότι πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ἔκαμαν εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν τοῦ Βοσπόρου³.

Διὰ μιᾶς τὰ τραγούδια, αἱ φωναί, τὰ πειράγματα, τὰ γέλοια, σταματοῦν. Ἐπίσημος σιγῇ ἀπλώνεται εἰς τὸ κατάστρωμα. Ἀκούεται μόνον ὁ ρυθμικὸς δοῦπος τῆς ἔλικος καὶ ὁ παφλασμὸς τῶν νερῶν εἰς τές μάσκες⁴ τοῦ ἀτμοπλοίου. Οἱ φαντάροι σηκώνονται ὅρθιοι. Μερικοὶ σκαρφαλώνουν εἰς τές σχοίνινες σκάλες τῶν καταρτιῶν. Ἀλλοι ἀναβαίνουν εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ σκάφους καὶ κρεμοῦν τὰ πόδια των πρὸς τὰ ἔξω. Ἀλλοι στέκονται ὅρθιοι στὶς κρεμασμένες βάρκες. Ὁλοι ἀτενίζουν πρὸς ἐν σημεῖον. Είναι τάσον πληγσίον! Ὁλίγα λεπτὰ περνοῦν ἐν σιγῇ, ἀκινησίᾳ καὶ ἐν ἀτενίσμῳ. Ποτὸς ἐσήμανε προσοχήν; Ποτὸς ἐσήμανε προσευχήν; Μόνον δοι εἶδαν αὐτὸ τὸ θέαμα τὸ γνωρίζουν. Διότι ἥκουσαν δλοι τὸ μέγα σάλπισμα ἀπὸ τὴν φωτεινὴν ἀπεραντωσύνην τ' οὐρανοῦ, ἀπὸ τὰ γαλανὰ βάθη τοῦ πελάγους, ἀπὸ τὰ ἄδυτα τοῦ εἶναι των. Ἡ ὄμιχλη ποὺ θαμβώνει τὰ πέριξ δὲν εἶναι εἰς τὸν ἀέρα. Είναι εἰς τὰ μάτια. Είναι ὅμως παράξενη ὄμιχλη, διότι βλέπει κανεὶς τώρα καθαρὰ ὅτι δὲν ἐφαίνετο πρίν. Ἐναν τραῦλλον χρυσόν.

1. Ἐν τάγμα τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ εὑρίσκετο ἔκει ἀπὸ τοῦ "Ιουλίου 1920 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1921 ὑπὸ τὰς δικταγάς τῶν Ἀγγλων, τῶν κατεχόντων τὰ μέρη ἔκεινα. "Εδρα του ἦτο τὸ χωρίον Μπέικος.

Μία κίνησις, ώσταν ξύπνημα πελάγους εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἀνέμου ριπήν, ζωντανεύει ἔξαφνα τὸ ἀκίνητον ἐκεῖνο ἀνθρώπινον χακί. Καὶ ἀπὸ χίλια στήθη ἀναπηδᾷ μία καὶ μόνη φωνή :

— Δεξιά, καπετάνιε, δεξιά !

‘Αδιάφορον ἀν τὸ πλοίον στρέφεται ἀργὰ πρὸς τὸ ἀριστερά. Οἱ στρατιῶται γνωρίζουν ὅτι πλέουν τώρα πρὸς τὰ Δαρδανέλλια. ‘Ἄλλ’ ἀπὸ τὰ χείλη των, ἀλλ’ ἀπὸ τὰ στήθη των, ἀλλ’ ἀπὸ τὴν ψυχήν των προστάσσει ἡ Ρούμελη καὶ ὁ Μωριάς καὶ τὰ Νησιά καὶ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Μικρὰ Ασία. ‘Ομιλεῖ ἡ ψυχὴ τῆς φυλῆς. ‘Απευθύνεται ἡ Ἐλλὰς πρὸς τὸν ἑαυτόν της. Καὶ ώσταν ἐκ συνθήματος ἡ μεγάλη φωνὴ ἐπαναλαμβάνει :

— Δεξιά, καπετάνιε !

‘Ο πλοίαρχος, σιωπηλός, παρατηρεῖ ἐπίμονα τὸ πέλαγος. Φύλνεται ὅτι ὁ λογισμός του πηγαίνει ἐπίσης «δεξιά», ἀδιάφορον ἀν ἡ ρότα τοῦ πλοίου είναι τώρα ἀριστερά. Καὶ ὁ γέρων τιμονιέρης, εἰς τὸ ὄπισθεν τῆς γεφύρας ὑελόφρακτον ὑπόστεγον, καθὼς γυρίζει τὴν ρόδα τοῦ πηδαλίου, μονολογεῖ :

— Δεξιά... δεξιά... γι’ αὐτὸ τὸ «δεξιά» ἐσεῖς, βρὲ παιδιά, χρατᾶτε τὸ τιμόνι... .

1921.

Τὸ δρᾶμα τοῦ μεκρούλη.

Σπυρ. Μελᾶ.

‘Η γιαγιά ἔτινάχθη ἐπάνω.

— Μπᾶ, τροσομάρα μου ! . . .

Αἱ ρυτίδες, ποὺ καταβαίνουν ἀπὸ τὰ πτερύγια τῆς μύτης πρὸς τὸ σαγόνι, διεστάλγησαν ἐκπληγτικῶς, εἰς τὰ ὄχθειά της γαλάζια μάτια, πίσω ἀπὸ τὰ γυαλιά τῶν αὐτιῶν, ἐζωγραφίσθη ἀνησυχία, ἡ πλάκα τὸ σαπούνι τῆς ἔπεσεν ἀπὸ τὰ χέρια, ἐπέταξε τὸ ροῦχο ποὺ ἔτρινε στὴ σκάφη, κι’ ἐδγῆκε ὡς ἀνεμος ἀπὸ τὴν πόρτα. ‘Ο κόκορος τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ λειρὶ πίπτον κουτσαβάκικα, ως φέσι ἀσίκη[†] εὐζώνου τῆς φρουρᾶς, καὶ δλους τοὺς θηραυροὺς τοῦ Κροίσου εἰς τὴν οὐράν, ἐφαντάσθη ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αἰωνίου ἔγηματος τῶν ἀκαθαρσιῶν του κι’ ἐτράπη πάλιν εἰς φυγήν, μὲ χραυγὴν κινδύνου : Κότ-κότ-κότ-κότ ! . . . Καθαρὰ παρεξήγησις. Δὲν ἐπρόκειτο τώρα περὶ αὐτοῦ. ‘Η γιαγιά εἰχε ρίξει πρῶτα τὴ ματιά της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς λοσγείου, κατοικίας, ὅπου στέκεται καμαρωτὸς δ παλαιὸς κομμός, ἡ λάμπα μὲ τὸ θαμβὸ διπα-

ζούρ, τὴν φουρκέτα καὶ τὸ χάρτινο τριαντάρυλλο (δὲν τὴν ἀνάδουν ποτέ, εἰναι ως κάτι ἀπιστεύτως πολύτιμον, γιατὶ τὴν ἔχουν;) ἐκοίταξε κατόπιν τὴν θέσιν, δπου ἔπαιζε δ μικρὸς πρὸ δλίγου, καὶ ὅταν ἔδγαινεν ἀπὸ τὴν πόρταν τῆς μάνδρας, ἐφώναξε :

— Τὸ παιδί ! . . .

Τὰ πάντα ἡσαν πράγματι ἐν τάξει, κάτω ἀπὸ τὴν μικρὴ γαῖα : τὰ περίεργα χωματένια κάστρα, τὰ παλαιὰ τενεκεδένια κουτιά σαρδελλῶν, μιὰ κουδαρίστρα καὶ μάλιστα ἕνα μικρὸ στεφάνι ἀπὸ βαρέλι. 'Ο Δάκης δμως, δ τοσοδούλης, δ μπόμπιρας*, μὲ τὴν μεγάλη ξανθὴ κεφάλα, τὴν πλατισουδερὴ μύτη καὶ τὰ ἔξυπνα μάτια, εἰχεν ἔξαφανισθῇ.

Δὲν εἰναι ἡ πρώτη φορά. 'Ο διαβολάκος αὐτός, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἥρχισε νὰ περιπατῇ, κατελήφθη κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ παραφροσύνην τῶν κάτω ἄκρων. Φεύγει διαρκῶς, φεύγει μὲ διαθέσεις νὰ φθάσῃ πεζῇ μέχρι Θεσσαλονίκης. 'Η συνοικία στέλνει δπισθέν του δλόκληρον καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Τῆς δὲ γιαίς, τῆς κατηγένης, τῆς πηγαίνει τὸ στόμα ἑκάστοτε στὸ αὐτί.

Διότι, στὸν κόσμο, δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδάκι. Καὶ δ λάκης δμοίως : δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτήν. 'Η μητέρα του, κόρη τῆς γριας, ἀπέθανε μόλις τὸν ἐγέννησεν* δ πατέρχ του ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. Καὶ δ μικρὸς δὲν ἔχει ἄλλα χέρια νὰ τὸν χαΐδεψουν, ἀπ' αὐτὰ τ' ἀδύνατα καὶ δστεώδη, τὰ δποτια δλη τὴν ἡμέρα ξενοπλένουν, γιὰ νὰ τὸν θρέψουν. 'Η γιαγιά του χρησιμεύει ως πατέρας, δχι μόνον ὑπ' αὐτήν τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἀλληγον : δτι τῆς τραυῷ τὰ μουστάκια' (διότι ἔχει δλίγα). Μὲ μίαν λέξιν τὸν λατρεύει, μὲ τὴν τρυφερότητα ἑκείνην τῆς ζωῆς ποὺ σδήνει πρὸς τὴν ἀλληγον ποὺ μόλις βλαστάνει. "Αν διός της δὲν εἰναι μαῦρος ως κατράμι, τὸ χρεωστεῖ σ' αὐτόν. "Ενα χαμόγελο, ἔνα λογάκι δικό του καὶ ξεχνᾷ δλα τὰ πάθη της. Τὴν κόρη ποὺ ἔχασε, τὸ γαμδρό της, τὸν ἄνδρα της, τοὺς ἀφορήτους κόπους τοῦ καθηγμερινοῦ της ἀγώνος. Τὸν πλένει, τὸν κτενίζει, τὸν ταΐζει, τὸν ντύνει «σὰν πριγκιπόπουλο», τὸν χορεύει, τὸν τραγουδάει. "Ολα γίνονται θωπεύα πέριξ του.

Καὶ αὐτός, δ ἄθλιος, φεύγει. Μὰ γιατὶ ; Τί τὸν πιάνει ; . . . Ξέρω κι' ἔγώ ; Φαντασία : Πίσω ἀπὸ τὴν μάνδρα, μὲ τὴ σκάφη καὶ τὶς αιώνιες σαπουνάδεες, είναι δ μέγας, δ ἀχανῆς κόσμος. Διατηρεῖτε τὰς ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν σας χρόνων ; Ένθυμεῖσθε τί

κολοσσιαίον πρᾶγμα σᾶς ἐφαίνετο καὶ τὸ τελευταῖο παλιοσσοκάκι; Καὶ τί ἐκπλήξεις, τί θελκτικά, τί νέα καὶ ἀγνωστα πράγματα!.. "Απὸ τὴν γῆμέρα πούντο μικρὸς ἐπρόθαλε τὴν κεφάλα του, ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐλόπορταν, εἰς τὸν δρόμον, δὲν ἔχει μαζεμούς. Κατελγήθη ἀπὸ τὸν ἀποδημητικὸν πόθον τοῦ Μάρκου Πόλου* καὶ τοῦ Βάσκου δὲ Γάμα*. Ἐννοεῖ νὰ μεταναστεύῃ. Ἐχει τὸ αἰσθημα δεσμώτου, καταδίκου, ὁ ὄποιος ἀλλην σκέψιν δὲν ἔχει ἀπὸ αὐτήν: νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς γιὰ νὰ δραπετεύσῃ. Ἀρκεῖ νὰ λησμονηθῇ· γιὰ μιὰ στιγμοῦλα ἡ γιαγιά, ἔχει ποὺ ἀνεβοκατεβάζει ρυθμικῶς τοὺς ώμους, ἐπάνω στὴ σκάφη, καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ συλλογίζεται τὰ περασμένα, τὸ μακαρίτη μὲ τὶς μπότες, τὸ καμπτσίκι, τὸν θυμούς του, τὶς βρισιές του, τὸν ἀραμπᾶ ποὺ «τοὺς τὸν ἔκαναν κατάσκεση», τὸ σπιτάκι ποὺ «ἀποθήκεψαν» κι' ὕστερα τὸ πούλησαν, γιὰ νὰ βρῇ ὁ Λάκης καιρὸς—φράστ!... νὰ τὸ στρήψῃ.

Τὴ μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν πέντε δρόμους παρακάτω, ἐν μέσῳ παρέας ἐκ μικροσκοπικῶν, εἰ ὄποιοι τὸν ἔκαναν ἀλογο. Τὰ ὅπισθιά του δεινῶς ἐκακοποιήθησαν τότε ἀπὸ τὴν γιαγιάν. Ἄλλὰ δὲν είχαν θρήνησει ἀκόμη τὰ τσιμπήματα καὶ ὁ φίλος ἐδευτέρωσεν. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἰχεν ἀγκυροβολήσει ἐνώπιον ἐνὸς ταῦλα μὲ παστέλι. Τὰ τρυφερά του μέλη ἐγνώρισαν τώρα τὰ κεντήματα τῆς καρφίτσας. Δὲ βαρειέσθε! Οὐδεὶς γῆρως μυθιστορήματος ἔχει δραπετεύσει τοσάκις.

"Αλλ' αὐτή του, ἡ τελευταία, μοῦ φαίνεται ἀπόδρασις κάπως δικαιολογημένη. Μὰ ἡτο ζωὴ ἀυτή; Ἐκεῖ κάτω στὸν ἄλλον δρόμο, στὸ χαρτοπωλεῖον, τί πράγματα, σᾶς παρακαλῶ! Μιὰ φούσκα τόσο μεγάλη, πιὸ μεγάλη κι' ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Λάκη, γυαλιστερὴ καὶ πράσινη, γεμάτη ποιὸς ξέρει μὲ τί, καραγκιοζάκια ποὺ κάνουν τοῦμπες, ἀλεγάκια, σιδηρόδρομοι, σάλπιγγες, τούμπανα, στρατιωτάκια κι' ἔνας φασουλῆς ποὺ κλείνει τὰ χέρια του καὶ κτυπάει δυὸ τενεκεδάκια. Κι' αὐτόν, τὸ Λάκη, ὁ ὄποιος τὰ εἶδε ἀντίπροχθεις, ποὺ περάσανε μὲ τὴν γιαγιά, δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ κάνῃ βῆμα! Δὲν τὸν ἀφίνουν αὔτε νὰ τὰ λῦῃ! Τὸ σκᾶς ἦ δὲν τὸ σκᾶς;

"Ο φουκαρᾶς συνελήφθη, ἐνῷ ἔχάζευεν ἐμπρὸς εἰς αὐτὰ τὰ ἔξαισια πράγματα. Πρὸν βάλουν χέρι ἐπάνω του, γῆρχισε νὰ κλαίῃ σπαρακτικώτατα. Ικέτευε τὴ γιαγιά του νὰ τοῦ τ' ἀγοράσῃ δλα. Τὸν

ἀπίγγαγεν ἐν σιωπῇ, ἐνῷ αὐτὸς κλωτσοῦσε τὸν ἀέρα. Τὰ μάγουλά του καὶ ἡ πλατισσούδερή του μυτίτσα ἐμούσκευαν στὰ δάκρυα. ‘Ο προϋπολογισμὸς τῆς γριᾶς δὲν ἀντέχει δυστυχῶς εἰς τὰς πολυτελεῖας αὐτάς.’ Αλλως τε δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ, αὐτὴ τὴν τελευταία πλύση! Σᾶς παρακαλῶ, ἀν συναντήσετε μεθαύριο, στὸ χέρι της, αὐτὸν τὸν δρφανούλη, στὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὰ παιγνίδια, πάρτε του ἔνα φασουλῆ—ἔνα μεγάλο φασουλῆ ποῦ νὰ κλείνῃ τὰ χέρια. Γιατὶ φοβοῦμαι πολὺ διτὶ θὰ δώσῃ γι’ αὐτὸν ἡ γριούλα τοὺς κόπους μιᾶς δλοκλήρου μαρτυρικῆς ἑδδομάδος.

1921.

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ

Α' ΠΟΛΕΩΣ.

Η Ζάκυνθος.

Γρηγορίου Ξενοπούλου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας,—ΙΕ' αἰών—ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ δύο τμήματα: τὸ φρούριον καὶ τὸν αἰγιαλόν. Ἡ καθαυτὸ πόλις ἦτο ἐπάνω εἰς τὸ φρούριον· δὲ λεγόμενος «αἰγιαλὸς» εἶχεν δλίγα οἰκήματα διεσπαρμένα, τὰ ὅποια ἐγκατέλειπαν αἱ αἰγιαλῖται, διὰ νὰ ἐγκλεισθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ φρούριον, δσάκις ἐνεφανίζετο ὅποπτον πλοῖον καὶ ἡπειρεῖτο κατὰ τῆς νήσου ἐπιδρομῇ πειρατῶν.

Ἡ σημερινὴ πόλις είναι ἡ μοιραία ἔξελιξις τοῦ ἀρχεγόνου ἐκείνου «αἰγιαλοῦ». Τὸ φρούριον, δλονὲν ἀνωφελέστερον, παρήκμαζε διὰ τῶν αἰώνων καὶ ἡρημούτο, ἐνῷ ἀπεναντίας δ παρὰ τὴν θάλασσαν συνοικισμὸς κατέκτα δσημέραι εδαφος, ἐπυκνοῦτο. Σήμερον τὸ ἐνετικὸν φρούριον δὲν είναι παρὰ μεγαλοπρεπὲς ἐρεπίον δεσπόζον τῆς πόλεως κι’ ἔξεγειρον τὰς ἀναμνήσεις, μὲ τὰ σχεδὸν κατεστραμμένα τείχη του, τὰς ἐπάλξεις, τοὺς προμαχῶνας, τὰς τουφεκήθρας καὶ τοὺς λέοντας τοῦ ‘Ἀγίου Μάρκου’, τοὺς γλυπτοὺς ἐπὶ τῶν ὑπερθύρων. Ο εὔρυς του περίβολος, τὸν δποῖον δὲν είναι πλέον ἀνάγκη νὰ φράττουν σιδηραῖ πύλαι, τώρα περικλείει μόνον τὰς φυλακάς, δπου κρατοῦνται ὑπόδικοι καὶ κατάδικοι, καὶ τὸν σηματογράφον, τὸν «τηλέγραφον» δπως λέγεται ἐκείπερα, δ δποῖος σημειώνει—«σινιαλάρει»—τὰ καταπλέοντα ἀτμόπλοια. Αλλὰ κάτω ἡ πόλις καταλαμβάνει μέγα μέρος τῆς ἀνατο-

λικῆς παραλίας, ἐκτείνεται ἐμπρὸς πρὸς τὴν θάλασσαν μὲν μώλους καὶ προσχώσεις, ἀνέρχεται δὲ πρὸς τοὺς λόφους, μέχρι σχεδὸν τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, ἀπλώνεται παντοῦ, μεγαλώνει, ἔξωρατζεται μὲν νέα κτίρια, — δταν δὲν ἀσχημίζεται, δπως τώρα, μὲν ἐρείπια σεισμῶν — καὶ ἀντιτίθεται πάντοτε πρὸς τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἐρείπωσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐκεῖ — ἐπάνω, τὴν δποίαν διεδέχθη καὶ ὑπερευδοκίμησε. Ποίκιλης θὰ ἦτο τὸ θέαμα αὐτὸ διὰ τὸν Ζακύνθιον τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων Πρεβεδούρων*, ἀν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναστηθῇ ἀπὸ κανένα τάφου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Ἀναλήψεως !!.

* Ο εἰσπλέων διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν εὔρυχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα τῆς Ζακύνθου μένει ἔκθαμβος πρὸ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασίων, ποὺ στολίζουν τὴν πόλιν αὐτῆν, ἡ δποία φαίνεται μεγάλη καὶ ὥρατα. Μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὑπερυψήλους τῆς πύργους ἡκρωτηρίασαν ἢ κι' ἔξηφάνισαν οἱ τελευταῖοι σεισμοί, ἀλλὰ καὶ πάλιν μένουν τόσοι, δσοι εἰς καμμίαν ἀλλην ἐλληνικὴν πόλιν.

* Η πρώτη αὐτὴ ἐντύπωσις ἔξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν ἀποδίδαστιν. * Η Ζάκυνθος εἶναι ἡ χώρα τῶν καμπαναριῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν ἔξοχὴν ἐκκλησάκια, ποιητικὰ ξωκλήσια, μερικὰ δχι μεγαλύτερα ἀπὸ σπηλαῖαν ἢ καλύβην. Εἰς τὰ χωρία ἐκκλησίαι μεγάλαι, διπλαῖ καὶ τριπλαῖ, μὲ καμπαναριὰ δπως εἰς τὴν χώραν. Παντοῦ «οίκοι Θεοῦ»· παντοῦ ἀετώματα μὲ σταυρούς, παντοῦ κόγχαι μὲ θυρίδας, δπισθεν τῶν δποίων λάμπει τὸ φῶς τῆς ἀκοιμήτου κανόνηλας.

Καὶ τί ὥραιοι, τί πλούσιοι, τί καλλιτεχνικοὶ οἱ περισσότεροι· ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς αὐτοὺς ναούς! Εἰς ἀπλοῦν ρυθμὸν βασιλικῆς* χωρὶς θόλους, χωρὶς στήλας, χωρὶς λαβυρίνθους καὶ παρεκκλήσια, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀμυθήτους στολισμοὺς ξυλογλύπτων τέμπλων, ἐπιχρύσων, μὲ παλαιάς εἰκόνας καλῆς καὶ πολλάκις ἔξοχου τέχνης, μὲ δλόχληρον θησαυρὸν μανουαλίων, κανόηλῶν, πολυελαῖων ἀργυρῶν. * Ο σημαντικώτερος εἶναι δ ναὸς τῆς Φανερωμένης, ἐπὶ τῆς πλατείας Δοξαρᾶ, θαῦμα πλούτου καὶ φιλοκαλίας, δ κομψότερος, δ καλλιτεχνικώτερος ίσως ἐλληνικὸς ναός.

1. Τὸν καιρὸν ἐκείνον νεκροταφεῖς δὲν ὑπῆρχον καὶ οἱ νεκροὶ ἔθάπτοντο εἰς τὰς ἐκκλησίας. Σημ. τοῦ συγγραφέως.

Οἱ ναοὶ τῆς Ζεκύνθου εἰναι: οἰκοδομήματα αἰωνόδια. Ὁ νεώτερος ἀπὸ αὐτοὺς δὲν πιστεύω ν' ἀριθμῇ δλιγάτερα ἀπὸ ἑκατὸν χρόνια. Ἰδρύματα ἐποχῆς τρανοῦ πλούτου καὶ μεγάλης εὐσεβείας, ὅταν οἱ καλοὶ ἀνθρώποι ἀφιέρωναν τὰ «ὑπάρχοντά των» εἰς τὸν Θεόν, ἐπως σήμερον ἀφίνουν τὰς περιουσίας των εἰς τὸ ἔθνος.

Ἄλλα καὶ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα δὲν είναι ἐκεῖ περισσότερον νέα. Τὰ σπίτια τῆς Ζεκύνθου μετὰ δυσκολίας κρύπτουν ὑπὸ χθεσινὰ ἐπιχρίσματα τοὺς αἰῶνάς των. Ἀν δὲν ἦσαν οἱ μεγάλοι σεισμοί, ποὺ κατ' ἀνάγκην φέρουν κάποιαν ἀνακαίνισιν, ἡ πόλις θὰ ἦτο ἀκόμη ἐπως τὴν ἐποχὴν τῶν Βενετῶν. Καλόκτιστα παλατάκια, προωρισμένα ν' ἀντέχουν καὶ νὰ καταλήγουν εἰς θαλερά, γηρεμά, γλυκοθώρητα γεράματα, γειτονεύουν μὲ σπιτόπουλα, ποὺ εἰς ρυθμὸν καὶ χρῶμα φαίνονται ως εὔπειθη πατιδιά των. Τὴν ἀρμονίαν αὐτὴν τοῦ παλαιικοῦ, τοῦ ἡμαρτοῦ, τοῦ «βενετικοῦ», μόλις ἐδῶ κι' ἐκεὶ διακόπτει κανένα σπίτι καινούργιο, στιλπνόν, «ἀθηναϊκό». Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σπίτια, σχετικῶς καινούργια, κτισμένα πρὸ πενήντα χρόνων. Καὶ μεταξὺ τῶν παλαιών καὶ τῶν νέων, νεώτερον φαίνεται τὸ ώραιότερον: τὸ παλάτι τῶν Κομούτων ποὺ ἐνθυμίζει τὴν Φανερωμένην. Ἐγουν καὶ τὰ δύο τὴν ἵδιαν σχεδὸν ἥλικιαν καὶ τὴν ἵδιαν ἀγέραστην εὐμορφιάν· ἵσως διότι είχαν καὶ τὰ δύο τὸν ἵδιον καλλιτέχνην ἀρχιτέκτονα, τὸν Νικόλαον Κομοῦτον.

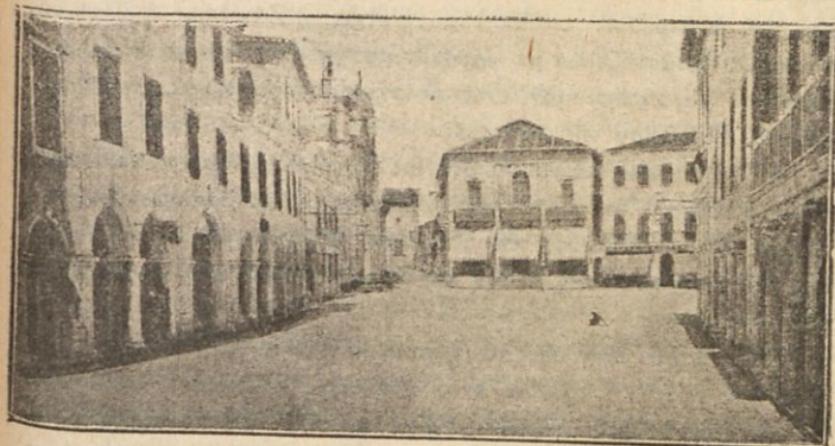
Οἱ χρακτηριστικώτεροι δρόμοις τῆς Ζεκύνθου δὲν εἰναι βένταια ἡ Στράτα-Μαρίνα (ὅδὸς Λομβάρδου σήμερον), ὁ παράλιος δρόμος, ὁ ἴσιος καὶ πλατύς, μὲ τὰ νέα σπίτια, μὲ τὰς ἀποδάθρας καὶ τὰ διπλᾶ πεζοδρόμια, ὁ σκεπάζων τὴν ὅπισθεν γηραιὰν πόλιν ως μίαν προσωπίδα νεότητος, ἀλλὰ ἡ ὁδὸς Ἀνεξαρτησίας, ως ἐδαπτίσθη τελευταίως ἡ φημισμένη Πλατεία Ροῦγα, ἡ παλιά.

Ἀρχίζει σχεδὸν ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν Πλατείαν τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τὴν σημερινὴν Πλατείαν τοῦ Σολωμοῦ, μικρὰν καὶ πλακόστρωτην, μὲ τὸν σεμνὸν τάφον τοῦ ποιητοῦ εἰς μίαν ἄκρην, ἀπέξω ἀπὸ τὴν λατινικὴν Μητρόπολιν, καὶ προσχωρεῖ διασχίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ως ἡ κυριωτέρα τῆς ἀρτηρία.

Ἀκανόνιστη, ἀλλοῦ πλατειὰ καὶ ἀλλοῦ στενή, ἀλλοῦ ἵσια καὶ ἀλλοῦ λοξή, μ' ἐλαφροὺς ἀνηφόρους καὶ κατηφόρους, τέμνεται κάθε τόσον ἀπὸ πολυάριθμα καὶ στενὰ καντούνια,* ποὺ ὁδηγοῦν

ἀπὸ ἑδῶ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὰς ἐπάνω συνοικίας.

Τὰ σπίτια τῆς ἔχουν «χολόνες», στοάς ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ Ζακύνθινοὶ ἡμποροῦν νὰ περνοῦν δληγη τὴν Ρούγαν προφυλαγμένοι ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον.



Η πλατεῖα τοῦ Ποιητοῦ ἐν Ζακύνθῳ.

Είναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸς δρόμος καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ καλὰ μαγαζεὶα εἶναι συσταρευμένα ἐδῶ. Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀθηναϊκή ὁδὸς Ἐρμοῦ* μόλις ὑπῆρχε σχεδιασμένη. Η Πλατεῖα Ρούγα είχε νὰ ἐπιδειξῃ μαγαζεῖα μὲ τόσην κομψότητα βιζλένα καὶ πολυτέλειαν, ποὺ θὰ τὰ ἔζήλευε καὶ ἡ ὁδὸς Σταδίου* ἦ σημερινή.

Αλλ' ἡ ἀκμή της ἐκείνη παρῆλθε. Καὶ ἡ Πλατεῖα Ρούγα ἀπομένει μὲ τὴν μελαγχολικήν της ὅψιν τὴν ὑποκίτρινην, γεμάτη ἀναμνήσεις, ἐγκαρτέρησιν διὰ τὸν ἐκπεσμὸν καὶ ποίησιν.

Τὴν ποίησιν αὐτὴν ποὺ ἀποπνέουν δλα τὰ παλαιὰ πράγματα, τὴν ἀπαντᾷ κανεὶς εἰς κάθε δῆμα. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι δρόμοι, οὐργοῖς τῆς Πλατείας Ρούγας, καὶ ἄλλαι γηραῖαι συνοικίαι, ἥγυροι καὶ ἐρημικαὶ, δπου αἱ μεταβολαὶ, αἱ νεώτεραι βεβηλώσεις, εἰναι δλίγαι· καὶ ἄλλαι πλατεῖαι μικραὶ — «πλατώματα», ὅπως τὰ λέγουν ἐκεῖ, — πλακόστρωτοι ως ἡ πλατεῖα τοῦ Ἀγίου

Μάρκου, καὶ περιοριζόμεναι ἀπὸ ἔνα παλάτι, ἀπὸ μίαν ἐκκλησίαν, ἀπὸ δύο τρία σπίτια, καὶ ἀπὸ πέντε-έξη χαμόσπιτα. Εἰς τὴν μέσην των ὑπάρχει πότε ἔνα δένδρον πυκνόφυλλον, ποὺ φάλλει στὸν ἄνεμον τραγούδια τοῦ παλιοῦ καιροῦ πότε μία κρήνη, ποὺ ἔκουρασθη νὰ χύνῃ τὸ νερόν της ἐπὶ δύο αἰώνας· καὶ πότε ὁ κορμὸς ἐνὸς δένδρου ποὺ ἀπέθανε, ἢ τὰ ἐρείπια ἀπλῶς μιᾶς βρύσης ποὺ ἐστείρευσε. . . 'Αλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ Ζάκυνθος ἡ ἀληθινή, ἡ γνησία, ἡ δμοιάζουσα μὲ «μικρὰν μεσημβρινὴν ιταλικὴν πόλιν», κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ἐνὸς ἐπισήμου περιηγητοῦ, τοῦ ἀρχιδουκὸς Ροδόλφου τῆς Αὐστρίας.

Αἱ προσθῆκαι, τὰ νέα κτίρια, οἱ νέοι δρόμοι καὶ αἱ νέαι πλατεῖαι, δὲν ἔχουν ἀκόμη τίποτε τὸ ίδιαίτερον καὶ δὲν δμοιάζουν μὲ τίποτε. Εἶναι Ζάκυνθος καὶ δὲν εἶναι· κάτι τι ξένον καὶ νόθον, ποὺ δὲν ἐνεκλιματίσθη ἀκόμη καὶ ἵσως δὲν θὰ ἐγκλιματίσθῃ παρὰ μετὰ ἔνα αἰώνα.

Κάτι τέτοιο εἶναι καὶ τὸ γήλεκτρικὸν φῶς, μὲ τὸ δροῦον ἐφώτισε τὴν πόλιν ἡ πρόνοια ἐνὸς ἀληθινὰ φιλοπόλιδος δημάρχου. "Ω! δὲν φαντάζεσθε πόσον ὀλίγον ταιριάζει εἰς τὰ μυστηριώδη καντούνια ἡ βάρδαρος ἀκτίς! Τὰς ἀμυράς, τὰς εὐγενεῖς ἐκείνας προσόψεις τῶν παλαιῶν σπιτιών, ποὺ μερικαὶ ἐπήρχαν πλέον τὸ χάλκινον χρῶμα, μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς ἀναπολῶ, δηπως τὰς ἔδλεπα κατὰ τὰς πατιδικάς μου νύκτας, ὑπὸ τὸ ἐρυθρωπὸν φῶς τοῦ νυσταλέου φανοῦ μὲ τὸ λάδι. . . Καὶ ἀκόμη περισσότερον μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς φαντάζωμαι ὑπὸ τὴν ἔξαφνικὴν ἀκτίνα τοῦ κλεπτοφάναρου, τὸ δροῦον περιέφεραν εἰς τὴν ζοφερὰν καὶ ποιητικὴν τῶν νύκτα, τὴν ρομαντικήν, μιὰ φορὰ κι' ἔναν καιρό, οἱ Βενετοὶ-Ζακυνθινοὶ μὲ τὶς περούκες καὶ τὰ κοντὰ πανταλόνια. . .

'Αλλ' ὁ δρομίσκος δποὺ κατοικεῖ ὁ κ. Δήμαρχος ἐπωνομάτιθη πρὸς τιμὴν του «ὅδὸς Προσδόου», καὶ ἡ πρόσδος δὲν σέβεται τίποτε, πολὺ δὲ δλιγώτερον τὰ ποιητικὰ ίνδάλματα. 'Η Ζάκυνθος φθίνει, ἐκλείπει καὶ... προσδεύει. Σιγά-σιγά, μὲ τὴν βραδύτητα τῆς ἀσφαλείας, τὸ ὡραῖον, τὸ γραφικόν, τὸ ποιητικόν, τὸ δύσκρηστον, ἀντικαθίσταται κι' ἐδῶ, δηπως παντοῦ, ἥπο τὸ ἄσχημον, τὸ ἀντιποιητικόν, τὸ πρακτικόν, τὸ ὡφέλιμον. Τὶς «λεντίκες» λόγου χάριν, τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐκεῖνα φορεῖα τῶν ἀρχοντισσῶν, ποὺ δὲν ὑπάρχουν τώρα παρὰ ως ἀρχαίστητες εἰς τὰ οἰκογενειακὰ μουσεῖα μερικῶν εὐγενῶν, διεδέχθησαν αἱ πεζόταται ἀμαξιὶ αἱ συρόμεναι

ἀπὸ κοινούς ἵππους, ὅπως θὰ διαδεχθοῦν καὶ αὐτάς μίαν ἡμέραν—καὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον ἀκόμη—τὰ τερατώδη αὐτοκίνητα. Οὕτω καὶ εἰς τὰς πλατείας μὲ τοὺς παλαιοὺς ἀπερίττους στολισμούς,—μία βρύση, ἔνα δένδρον, ἔνα ἄγαλμα τοῦ Μαίτλανδ*, μία προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ,—γίνονται τώρα ἀπόπειραι νεωτεριστικῶν πάρκων καὶ ἀλσούλλιων. Ο «Ἀμμος» π. χ., ἡ περιλάλητος λαϊκὴ συνοικία, ἐστολισθή καὶ αὐτὴ μὲ ἔνα κομματάκι προκυμαίας καὶ τώρα ἐσχάτως μὲ μίαν ἀπόπειραν δάσους. Ο πρῶτος ἀφελῆς κυματοθραύστης, μὲ τοὺς ἀπεράντους ὁγκολίθους, τοὺς δποίους ἐπρασίνιζαν τὰ θαλάσσια χόρτα καὶ ἐπὶ τῶν δποίων ἤρχοντο νὰ καθίσουν ρεμβώδεις γέροντες καὶ νέοι, ἐφράχθη τώρα μὲ μακρὰ τείχη καὶ κατέληγεν εἰς σωστὴν πλατεῖαν ἐπιθαλάσσιον, ἐπίσημον, ὅπου οἱ κουρασμένοι περιπατηταὶ ἔρχονται νὰ καθίσουν εἰς πάγκους τοῦ συρμοῦ. Η ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἡ τόσον μεγαλοπρεπῆς εἰς τὴν ἀπλότητά της, μὲ τὴν περίφημην ἐκείνην ζωγραφιὰν τῆς παλαιᾶς λιτανείας τοῦ Ἀγίου Λειψάνου ἐπὶ τοῦ στηθαίου τοῦ γυναικωνίτου, θ' ἀντικατασταθῆ ἐντὸς δλίγου ἀπὸ ἔνα μεγάλον βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ναόν, ποὺ θὰ στοιχίσῃ ἑκατομμύριον, ἀλλὰ ποὺ δὲν θὰ ταιριάζῃ καθόλου μὲ τὸ περιβάλλον,—πρὸ πάντων μὲ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο κωδωνοστάτιον, μικρογραφίαν τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Βενετίας—, καὶ ποὺ δὲν θὰ ἔχῃ καμμίαν ζωγραφιὰν λιτανείας εἰς τὸ στηθαίον τοῦ γυναικωνίτου του... Καὶ παραπλεύρως τῶν γηραιῶν καὶ ώραιῶν παλατίων μὲ τὰ οἰκόσημα, τὰ δποῖα ἐνθυμίζουν ἐκεῖνα ποὺ καθρεπτίζονται εἰς τὰ νερά τοῦ Ἀδρία, δὲν παύουν ν' ἀνεγείρωνται νέα, πλούσια, φαντακτερὰ καὶ πρόστυχα. Εύτυχως ποὺ είναι δλίγα. Διότι οἱ καλοὶ Ζακυνθινοὶ δὲν ἔχουν οὔτε τὰ μέσα οὔτε τὴν μανίκιν νὰ κτίζουν. Αὐτὸ τὸ ἀποφεύγουν δσον ἡμποροῦν, δσον τοὺς τὸ ἐπιτρέπει τούλαχιστον δ ὑποχθόνιος καὶ ἀμείλικτος Πλούτων μὲ τοὺς αἰωνίους σεισμούς του.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον τιφόντι διαδεβαίωσιν τοῦ Ἀστεροσκοπείου μας, ἀπὸ δλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας ἡ μᾶλλον εὔσειστας είναι ἡ Ζάκυνθος. Καὶ σχεδὸν ἐκ πρώτης ὅψεως, ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐννοήσῃ, διτὶ ἔχει ἐμπρός του μίαν πόλιν σεισμόπληκτον. Οὕτε είναι ἀνάγκη νὰ βλέπῃς ἐρείπια ἡ ρήγματα· διότι καὶ τὰ γερώτερα σπίτια, παρουσιάζουν ἐδῶ κάτι τι, σχεδὸν ἀδιόρατον—μίαν ἐλαφροτάτην ἔξαφνα, ἀνεπαίσθητον κλίσιν τοῦ γείσου τῆς στέγης,

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 6

— ποὺ σὲ κάμνει νὰ νομίζῃς ὅτι πρὸ μιᾶς στιγμῆς τὰ ἡρεμα κάτια σπίτια ἐπαυσαν τὸν τρελλόν των χορόν.

Αλλὰ ποῖος σεισμός, ποία συμφορά, ποία καταστροφή θὰ ἥτο ἵκανη νὰ θίξῃ τὴν παροιμιώδη φαιδρότητα τοῦ Ζάκυνθινοῦ; Πλούσιος ἢ ἀπένταρος, εὐτυχῆς ἢ κακομοίρης, μὲ βροχερὸν Αὔγουστον ἢ μὲ Μάην ἀβροχον, δὲ Ζάκυνθινὸς εἰναι πάντα δὲδιος,—γελαστός, εὐθυμος, εἱρων, εὐφυολόγος, ἀμέριμνος, γνωρίζων νῦν ἀπολαμβάνῃ τὸ πολὺ ἢ τὸ δλίγον ποὺ τοῦ παρέχει ἢ ζωὴν.

Ισως νὰ εἰναι αὐτὸ διποτέλεσμα καὶ δεῖγμα τοῦ μακροχρονίου πολιτισμοῦ του· Ισως καὶ νὰ μὴν ἔχῃ σχέσιν.

Αλλ' ὅτι ἡ Ζάκυνθος εἰναι τόπος πολιτισμένος, δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἀμφισσητῇ κανεῖς. Μίαν φορὰν ἡρώτησαν ἔνα ξένον, παρεπιδημον ἔκει, πῶς τοῦ φαίνεται ἡ πόλις. ‘Ο ξένος ὑπενθύμισε τὸ ἀνέκδοτον τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου, δὲ ποῖος ἐναυάγησε κάποτε εἰς ἄγνωστον γῆν, καὶ εἶδε γεωμετρικὰ σχήματα χαραγμένα εἰς τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου ἀκρογιαλιᾶς. «Καλοὶ ἀνθρωποι θὰ κατοικοῦν ἐδῶ», ἐσυλλογίσθη δὲ ναυαγὸς ἀναθαρρήσας. Καὶ δὲ ξένος προσέθεσε: «ἔτσι κι ἐγώ, δταν ἔφθασα στὴ Ζάκυνθον καὶ μοῦ εἶπαν πῶς ἔχει Ἀρχείον καὶ Βιβλιοθήκην, ἐσυλλογίσθηκα: καλὰ θὰ εἴμαι ἐδῶ».

Η Ζάκυνθος ἔχει τῷρντι πολύτιμον Ἀρχείον μὲ ἔγγραφα πεντακοσίων ἑτῶν· Δημοσίαν Βιβλιοθήκην μὲ τριάντα χιλιάδας τόμους· Λέσχας μὲ πολυτελεῖς αιθούσας χοροῦ καὶ πλούσια ἀναγνωστήρια· Δημοτικὸν Θέατρον, εὐρύχωρον καὶ κομψόν, δπου, πρὶν ἐκπέσῃ δὲ τόπος οἰκονομικῶς, ἐδόθησαν αἱ τελεότεραι ἐν Ἑλλάδι παραστάσεις ιταλικοῦ μελοδράματος· φιλανθρωπικὰ καταστήματα—Γηροκομεῖον, Νοσοκομεῖα κ.λ.π.— ἐν πρότυπον Ἐνεχυροδανειστήριον, τὸν «Μόντε», δλα ἐκεῖνα τὰ ἰδρύματα, τὰ χαρακτηρίζοντα μίαν κοινωνίαν προηγμένην, λειτουργοῦντα δὲ ἀκόμη καὶ τώρα μὲ πολλὴν εύσυνειδησίαν καὶ τιμιότητα.

Μεταξὺ τῶν ιστορικῶν κειμηλίων, τὰ δποῖα ἡ Ζάκυνθος ἐπιδεικνύει μὲ ὑπερηφάνειαν, εἰναι μερικὰ ποὺ ἀναδίδουν αἰγλην δόξην ἀληθινής.

Εἰναι τὸ σπίτι δπου ἐγεννήθη δ μέγας Σολωμός. Εἰναι ἀκόμη τὸ σπίτι δπου ἐγεννήθη δ μέγας Φώσκολος*. Μίαν ημέραν, κατὰ

τὴν εύτυχη ἔκφρασιν ἐνὸς Ζακυνθίνου ποιητοῦ, εἰς τὸ ταπεινὸν αὐτὸ σπιτάκι, ή 'Ελλὰς ἄλλαξ φιλὶ μὲ τὴν ἀδελφήν της Ἰταλίαν. Καὶ δὲ Δῆμος—πολιτισμένος Δῆμος—, ἡγόρασε τὸ σπιτάκι, ἐνετείχισεν ἀπ' ἔξω μίαν ἀναμνηστικὴν πλάκα καὶ ἐγκαθίδρυσε μέσα μικρὸν «Φωσκολιανὴν» Βιβλιοθήκην. Εὔγνωμων, βλέπετε, η πόλις πρὸς τὰ τέκνα ποὺ τὴν ἐδόξασαν.

Τὸ κέντρον τῆς μεγαλυτέρας της πλατείας κατέχει ὁ ἀνδριάς του φάλτου τῆς Ἐλευθερίας· καὶ παρακάτω ὑψώνεται μία στήλη ἐνεπίγραφος μὲ τὰ ὀνόματα τῶν Ζακυνθίων ποὺ ἐσκοτώθησαν εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον.

Δὲν είναι μόνον ποιητῶν γεννήτρια, ἀλλὰ καὶ ἡρώων καὶ πατριωτῶν ἐνθέρμων η ὥραία καὶ εὔφορος γῆ. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, η ἀγγλοσχρατουμένη Ζάκυνθος, η «έλληνικωτάτη», είχε γίνει η ἐστία τῶν Φιλικῶν καὶ τὸ ὅρμητήριον του Κολοκοτρώνη. Ὑπάρχει ἀκόμη δὲ κρυφὸς ναϊσκος, διου ὥρκίζοντο οἱ μύσται τῆς ἔθνικῆς ἰδέας, μεταξὺ τῶν κειμηλίων του τόπου.

Η Ζάκυνθος φημίζεται διὰ τὰς ὀνειρώδεις ἐξοχάς της, τὰ ἀνθητὰ της—«Ἀνθος τῆς Ἀνατολῆς» μόνη αὐτή,—τοὺς ποιητάς της, τις καντάδες της, τὰ πήλινα κανάτια της, τὰ σαπούνια της, τὰ μαντολάτα* της, τὴν πούδρα της, καὶ τὴν φιλοξενίαν της.

Η ζωή, εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν αὐτὴν πόλιν, είναι ἀκόμη εὐχάριστη. Μία μικρὰ ἐκδρομὴ μὲ τὴν βάρκαν ώς τὸ Κρύο Νερό—τὸ Ζακυνθινὸν αὐτὸ Φάληρον*—είναι ἵκανη ν' ἀφίσῃ ἀνεξαλείπους ἐντυπώσεις· ἀλλὰ μία μεγάλη ἐκδρομὴ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, εἰς τὰς θαυμασίας, τὰς βαθυπρασίους ἐκείνας ἐξοχάς, τὰς γεμάτας μυστήριον, είναι κάτι ποὺ δὲν λησμονεῖ ποτέ.

Μίαν φορὰν ἡσαν ἀξιοθέατα καὶ τὰ Ζακυνθινὰ Καρναβάλια, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν βενετικῶν, μοναδικὰ καὶ φημισμένα εἰς δῆλην τὴν Ἀνατολήν. Καὶ τὰ λαϊκὰ πανηγύρια εἰς τὰ ἔωκκλήσια, ἐπίσης χαρακτηριστικά.

Πολλὰ ἔχουν γραφῆ περὶ Ζακύνθου. Ἐντόπιοι καὶ ξένοι δὲν ἀποκάμνουν νὰ τὴν μελετοῦν, νὰ τὴν περιγράφουν, νὰ τὴν ἐξυμνοῦν. Ὑπάρχουν θησαυρισμέναι εἰς τὰς βιβλιοθήκας ὅλοκληροι σειραὶ σχετικαὶ μὲ τὴν Ζάκυνθον. Ἀλλὰ τὸ τελειότερον, τὸ πληρέστερον σύγγραμμα, είναι η Ζάκυνθος του ἀρχιδουκὸς τῆς Αύστριας Σαλ-βατώρ. Δύο τόμοι, μεγάλοι, ὀγκώδεις, πολυτελέστατοι, εἰκονογρα-

φημένοις πυκνῶς, μελετῶντες λεπτομερέστατα τὴν νῆσον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις.

1906.

Β' ΟΡΓΑΝΟΥ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

·Η καρδία.

Παύλου Νιρβάνα.

Δὲν ὑπάρχει θαυμαστότερον δργανον εἰς τὸν δργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν καρδίαν, θαυμαστότερον διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν του καὶ διὰ τὴν ὑψηλήν συναίσθησιν τῶν καθηκόντων του πρὸς τὴν ζωήν. Οἱ ποιηταί, ποὺ τὸ ὅμηραν, δὲν μᾶς εἰπαν ποτὲ οὕτε τὸ ἔν χιλιοστὸν τῆς δόξης του. Καὶ οἱ φυσιολόγοι, ποὺ θὰ ἡμπορεῦσαν νὰ μᾶς εἰποῦν περισσότερα, εἶναι συνήθως τόσον δλίγον ποιηταί. Καὶ ὅμως δὲ ὅμηρος τῆς καρδίας ἀνήκει περισσότερον εἰς αὐτούς, ποὺ γνωρίζουν ὅλα τὰ μυστικά της, δπως δὲ θύραμβος της ἀνήκει εἰς τοὺς παθολόγους, ποὺ παρακολουθοῦν τοὺς ἀγῶνας της, εἰς αὐτοὺς ποὺ ἀντικρύζουν τοὺς ἡρωισμούς της, ἡρωισμούς ἀφαντάστους κάποτε, εἰς αὐτοὺς ποὺ χειροκροτοῦν τοὺς θριάμβους της, θριάμβους καταπληκτικοὺς πάντοτε.

Κέντρον τῆς ζωῆς τὴν ὄντοταν. Ἀλλὰ κέντρον μόνον; Εἶναι δὲ ἀκοίμητος τροφοδότης της. Αὐτὴ ἔξαποστέλλει ἀενάως πρὸς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ ἀνθρωπίνου κράτους τὸ ζωογόνον ἐρυθρὸν νᾶμα, τὸ δποῖον τρέφει, ἀνακαΐζει, συγχρατεῖ τὴν ζωήν. Διότι αὐτὴ φροντίζει νὰ παραλάβῃ τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀκατάλληλον αἴμα τῶν φλεβῶν καὶ νὰ τὸ διαβιδάσῃ εἰς τοὺς πνεύμονας, οἱ δποῖοι θὰ τὸ δξιγονώσουν καὶ θὰ τὸ μεταβάλουν εἰς πορφυρᾶν ἀμβροσίαν. Αὐτὴ πάλιν μεριμνᾷ νὰ τὸ παραλάβῃ ἀπὸ τοὺς πνεύμονας καὶ νὰ τὸ ἔξακοντίσῃ πρὸς τὰ πέρατα τοῦ δργανισμοῦ, πρὸς τὸ τελευταῖον κύτταρον, τὸ δποῖον θ' ἀπέθνησκεν ἀνευ αὐτοῦ. Αὐτὴ εἶναι δ σφὸς ὄδραυλικὸς καὶ δέ μέγας τροφοδότης.

Ἄς λέγουν δι τι θέλουν διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ ἐγκεφάλου! Άλλὰ τί θὰ ἐγίνετο τὸ ὑπερευγενικὸν αὐτὸ δργανον, χωρὶς τὴν καρδίαν; Μίαν στιγμὴν νὰ τοῦ λείψῃ τὸ νᾶμα τοῦ αἵματος ποὺ τοῦ στέλλει ἐκείνη, μίαν στιγμὴν νὰ κοιμηθῇ ἡ πιστὴ τροφοδότις του καὶ χαῖρε σκέψις, χαῖρε φαντασία, χαῖρε ψυχή, χαῖρε δλόκληρον τὸ θαῦμα τοῦ ἐγκεφάλου. Ο ἀνθρωπός, ποὺ κατάκειται

λιπόθυμος, δυμοιος μὲν νεκρόν, είναι ὁ αὐθρωπος ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ δούλου ἔλειψε μίαν στιγμὴν τὸ αἷμα τῆς καρδίας. Μία στιγμὴ ἀκόμη χωρὶς τὰς ὑπηρεσίας τῆς καὶ είναι νεκρός, μὲ δλην τὴν δόξαν τοῦ ἐγκεφάλου του.

Ἡμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε λοιπὸν εὐθύνην μεγαλυτέραν ἀπέναντι τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ ὄργανου αὐτοῦ, τὸ δούλον οἱ ποιηταὶ ἐφαντάσθησαν προωρισμένον μόνον νὰ ὑπηρετῇ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἀγάπης; Ἡμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε καθήκοντα ὑψηλότερα καὶ βαρύτερα ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῆς πτωχῆς αὐτῆς καρδίας; Ἀλλὰ εἰδατε ποτὲ καὶ εὐορκοτέραν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν; Ὁλα τὰ ἀλλα ὄργανα ἔχουν τὰς στιγμὰς τῆς σχετικῆς ἀναπαύσεώς των, τὸν ὅπνον των ἡ τὸν λύθρογόν των. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀριστοκράτης ἐγκέφαλος φθάνουν στιγμαὶ ποὺ μᾶς ἀρνεῖται κατηγορηματικῶς τὰς ὑπηρεσίας του. Ἐχει ἀνάγκην νὰ ἔκουρασθῇ. Η καρδία δὲν γνωρίζει στιγμὴν ἀναπαύσεως. Ἐργάζεται νυχθυμερόν, ἐργάζεται χωρὶς διάλειμμα, ἀγρυπνεῖ μόνη αὐτὴ μὲ στοργὴν μητέρας εἰς τὴν ἀνάπαυσιν ὅλων^{τῶν} ἀλλων ὄργανων. Καὶ είναι καταπληκτικὸν νὰ σκέπτεται κανεὶς, ἀντικρύζων ἔνα αἰωνόβιον, δτι τὸν αἰῶνά του αὐτὸν τὸν ἐμέτρησε δευτερόλεπτον πρὸς δευτερόλεπτον μία πτωχὴ καρδία.

Καὶ δύμας πόσον ἐσυκοφαντήθη καὶ πόσον παρεγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους! Τὴν φανταζόμεθα ἔνα ὄργανον ἀσθενὲς καὶ εὐθραυστον, ώς κρύσταλλον. Είναι γίγας ἀντοχῆς! Πληγωμένη κάποτε, σακατεμένη, συντετριμμένη, δηλητηριασμένη, ἐξακολουθεῖ νὰ κάμνῃ τὸ καθήκον της, δπως δ πληγωμένος γῆρας, μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἀντοχῆς της. Παραπατεῖ ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὴν ἔξαντλησιν, ἔχει διαλείψεις καὶ δύμας, ἐνῷ τὴν φαντάζεται κανεὶς ἐτοιμαζομένην νὰ ὑποκύψῃ, ἔξαφνα ἀναλαμβάνει πάλιν σταθερὸν τὸ βῆμά της καὶ προχωρεῖ. Καὶ πρέπει νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τί συμβαίνει εἰς ὧρισμένας καρδιακὰς παθήσεις, νὰ ἔχῃ κάποιαν ἰδέαν τοῦ μηχανισμοῦ μὲ τὸν δούλον ἡ καρδία ὑπερνικῆ τὰ ἐμπόδια, ποὺ τῆς προσβάλλουν αἱ ἀνεπάρκειαι ἡ αἱ στενώσεις τῶν βαλβίδων της, ὑπερτροφοῦσα ἡ ἰδίᾳ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν ποθητὴν ἀντιρρόπησιν, πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν ἀμυδρὰν ἰδέαν ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαξίως τὴν μεγάλην αὐτὴν παρεξηγημένην καὶ τὰ ἀπίστευτα κάποτε, καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἱατροὺς ἀκόμη, θαύματά της.

Μία ἐποποιία δλόκληρος είναι οἱ ἀγῶνες τῆς καρδίας εἰς τοὺς
κινδύνους τῆς ζωῆς, ἀγῶνες δλων τῶν εἰδῶν καὶ δλων τῶν μορφῶν.

1920.

Γ' ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

•Ο· Ερμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

N. Γ. Πολίτου.

“Οτε ἀπεκαθάρθη τὸ Ἡραῖον ἐκ τῆς ἐπιχώσεως, ἣν ἐποίησεν
σύχι ὅγκος γῆς ἐκ τοῦ Κρονίου* ὄρους ἀποσπασθείς, ώς κατ'
ἀρχὰς ἐπιστεύθη, ἀλλὰ πρὸ πάντων τῶν καταρρυέντων πλινθίνων
τοίχων τὰ χώματα, εύρεθη τὸ βάθρον τιμαλφοῦς ἀναθήματος, τοῦ
ἐκ παρίου λίθου πραξιτελείου Ἡρμοῦ, ὃστις εὑρέθη πρηγῆς κα-
τακείμενος πρὸ τοῦ βάθρου δόποθεν κατέπεσεν, ἀποκεκρουμένην
μὲν ἔχων τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ τῶν γονάτων
καὶ κάτω, σχεδὸν δὲ παντελῶς ἀλύμαντα διατηρῶν τὴν κεφαλήν
καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα.

“Οτε ἐπεσκέψθη τὸν ναὸν δι Παυσανίας* εἶδεν ἴσταμενον ἐπὶ
τοῦ βάθρου του τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἀλλὰ Ἑγρῶς ἀναφέρει αὐτό, ἐν
βραχυλογίᾳ, ἃτις ἀνοίκειος ἀντικρυς καὶ παράδοξος φαίνεται
νῦν εἰς ἡμᾶς, μὴ ἐκτεθαμβημένους ώς ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἀλλης πλη-
θύος τῶν ἐν Ὁλυμπίᾳ ἀνακειμένων ἀριστουργημάτων. «Χρόνῳ δὲ
ὕστερον καὶ ἀλλα ἀνέθεσαν εἰς τὸ Ἡραῖον, Ἡρμῆν λίθου, Διόνυ-
σον δὲ φέρει νήπιον, τέχνῃ δέ ἐστι Πραξιτέλους». Δὲν ἐκδηλοῦται
ἐν ταῖς δλίγαις ταύταις λέξεσιν οὔτε δι θαυμασμός, δι θεμφαινό-
μενος ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ χρυσελεφαντίνου Διὸς τοῦ Φειδίου,
οὔτε δ τῆς πολιαῖς ἀρχαιότητος σεβασμὸς, δ παρορμήσας τὸν
περιηγητὴν εἰς λεπτομερῆ ἐξήγησιν τῶν ἐν τῇ λάρνακι τῶν Κυ-
ψελιδῶν* προστύπων ζφδέων. Οὐδὲ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἀνε-
τέθη τὸ ἄγαλμα, διδασκόμεθά τι ἀκριβές. Ἀλλ' ἀρκεῖ ἡμῖν ὅτι
μανθάνομεν τὸ σπουδαιότατον τοῦτο, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἔργον
πρωτότυπον ἐπιφανεστάτου τεχνίτου τῆς ἀρχαιότητος, τὸ πρῶτον
ἄν μη τὸ μόνον εὑρεθὲν ἔργον αὐτοῦ, τὸ πρῶτον καὶ τὸ κάλλιστον
πάντως τῶν ἐν Ὁλυμπίᾳ εὑρεθέντων πρωτοτύπων ἔργων ἀλλων
διασήμων ἀρχαίων τεχνιτῶν.

Τὸν δὲ χρόνον καθ' ὃν ἐποιήθη δυνάμεθα μετά τινος πιθανό-
τητος νὰ δρίσωμεν. Ο πατρῷος θεὸς τῶν Ἀρκάδων Ἡρμῆς φέρει

τὸν ἐν Ἡλιδὶ μέγιστα τιμώμενον Διόνυσον, ἰδρύθη δ' ἐξ ἀρχῆς τὸ ἄγαλμα ἐν τῷ Ἡραίῳ καὶ δὲν ἔκομίσθη ἀλλοθεν, ὡς δεικνύουσι καὶ τὰ νῶτα αὐτοῦ, ἀτινα ἀφείθησαν ἀνεπίξεστα, ὡς σχεδὸν ἀποκρυπτόμενα ὑπὸ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ. Εὔλογον λοιπὸν εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀνετέθη εἰς μνήμην κοινοῦ τινος ἀγώνος τῶν Ἡλείων καὶ Ἀρκάδων. Τοιαύτη δὲ κοινὴ σύμπραξις ἀναφέρεται ἐν ἔτει 343 π. Χ., δτε οἱ Ἡλεῖοι, συμμαχούντων τῶν Ἀρκάδων, κατετρόπωσαν τοὺς ἐπελθόντας εἰς Ἡλιν δημοκρατικοὺς φυγάδας, ζωγρήσαντες καὶ τετρακισχιλίους τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς μισθεφόρων. Τῆς λαμπρᾶς δὲ ταύτης νίκης καὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἀρκάδας συμμαχίας, ἥτις μακρὰ καὶ διαρκής προεμηνύετο διὰ τὴν προσχώρησιν ἀμφοτέρων εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον, μνημεῖον ἥτο ἵσως τὸ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἀνάθημα, δπερ κατὰ ταῦτα διὰ Πραξιτέλης ἐποίησεν ἐν ὁρίμῳ ἥλικίᾳ, ὀνομαστός ἦδη ὃν καὶ ἐξ ἄλλων ἔργων αὐτοῦ.

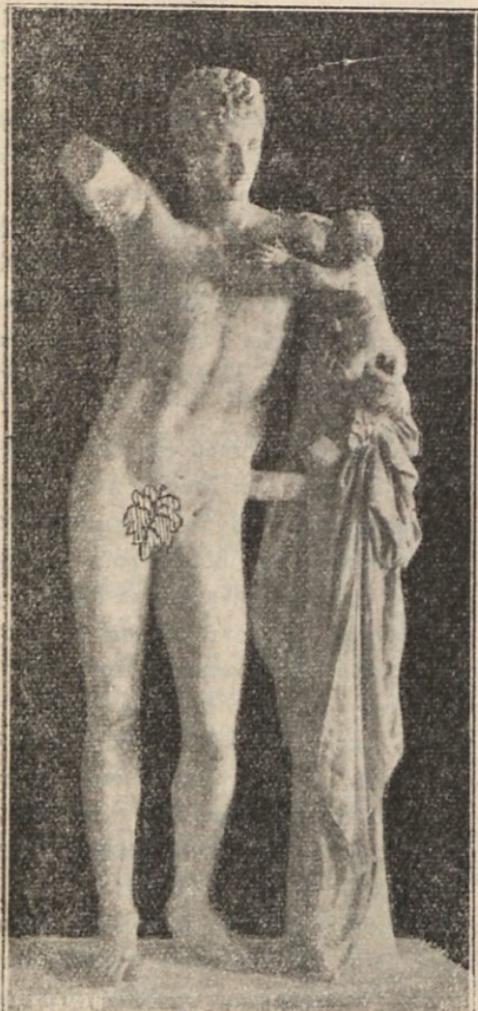
Καὶ εἰναι ἀληθῶς τὸ ἄγαλμα ἔργον μεγάλου τεχνίτου τεμόντος ἰδίας ὁδοὺς ἐν τῇ τέχνῃ, οὐχὶ δ' ὡς πολλοὶ λογοτελοὶ νεανίου μὴ κατορθώσαντος ἀκόμη ν' ἀποσείση τὸν ζυγὸν τῆς μιμήσεως τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ ν' ἀποδεῖξῃ καταφανῶς τὴν ἴδιαν εὐφυΐαν καὶ δεινότητα. Ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ τοὺς διακρίνοντας τὰ δημιουργήματα τοῦ Πραξιτέλους χαρακτήρας, οὓς ἐγινώσκομεν ἐκ μαρτυριῶν τῶν παλαιῶν καὶ ἐκ σφζομένων ἀπεικασμάτων ἔργων αὐτοῦ. Καὶ βλέποντες τὸν Ἐρμῆν ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἐποίήθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, τοῦ «καταμείξαντος ἀκρως τοῖς λιθίνοις ἔργοις τὰ τῆς ψυχῆς πάθη», τοῦ δεξιωτάτου τῶν μαρμαρογλύφων, τοῦ προσδόντος εἰς τὰ πλάσματα τῶν χειρῶν του ἀπαράμιλλον χάριν καὶ δυνηθέντος νὰ δημιουργήσῃ τύπους τελειοτάτους τοῦ ἴσεώδους καλοῦ χωρὶς κατ' ἐλάχιστον ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ἀληθείας.

Ο θεὸς ἀπεικονίζεται εἰς φυσικὸν μέγεθος, ὡς ἀνθηρὸς ἔφηδος καλλιστος τὸ εἶδος, πλήρης ζωῆς καὶ δυνάμεως, γυμνός, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ὑποδεεμένου σανδάλῳ. Τὸ βάρος δμῶς τοῦ σώματος δὲν πίπτει· δλον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδός, κατὰ τὸν πολυκλέίτειον τρόπον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου, ἐφ' οὐ ἐπερεῖδει τὴν ἀριστερὰν διθέος, ἀποθεὶς ἐπ' αὐτοῦ τὴν χλαμύδα, γραφικωτάτας σχηματίζουσαν πτυχὰς καὶ κατὰ τὸ πλειστον καλύπτουσαν τὸ στήριγμα. Οὕτως ἡ στάσις τοῦ Ἐρμοῦ παρίστατα ἀνετος, ἥρεμος καὶ ἀβίαστος, ὡς προσήγκει εἰς τοὺς ἀπόνως καὶ

ἀφροντίστως, εἰς τοὺς «ρεῖα* ζώοντας» θεοὺς τοῦ ἀρχαίου πολέμου.
Ἐπικάμπτων δὲ τὸ γόνυ εἶχεν ἐλεύθερον διὰ τῶν ἀκρων δακτύλων

ψαύοντα τὸ ἔδαφος
τὸν ἀριστερὸν πόδα.
Τούτων δ' ἔνεκα καὶ
τὸ περιγραμμα τοῦ
σώματος, μάλιστα τῆς
ὸσφύος καὶ τῶν μη-
ρῶν, σχηματίζεται ἀ-
βρότατον καὶ χαριέ-
στατον. "Οπως δὲ μὴ
τοῦ τοιούτου περι-
γράμματος μειώσῃ τὸ
κάλλος, δὲν ἔδειστα-
σεν ὁ τεχνίτης πρὸς
ἐπίτευξιν τῆς ἀναγ-
καίας στερεότητος νὰ
συνδέσῃ τὴν ὀσφύν
μετὰ τοῦ δένδρου δι'
ὑπερείσματος μὴ δι-
καιολογουμένου ὑπὸ^{τῆς} παραστάσεως, δι'
ἀπλοῦ δηλαδὴ παραλ-
ληγεπιπέδου. Ἡδύνα-
το μὲν εὐχερῶς νὰ δώ-
σῃ εἰς τὸ ὑπέρεισμα
τοῦτο σχῆμα κλάδου
τοῦ δένδρου, προσαρ-
μόζων αὐτὸ πρὸς τὴν
παράστασιν, ἀλλ' ἐ-
γίνωσκεν δτι καὶ μὲ
τοιοῦτο σχῆμα δὲν θὰ

ἔπαιε παρέχον αἰσθησιν βεβιασμένου παραπληρώματος." Οθεντρόέ-
κρινε τῆς μηχανικῆς δυσχερείας καθαρῶς μηχανικὸν ἐπικούρημα,
βέβηιος δτι οὐδεὶς θὰ ἔψεγεν αὐτὸν διέτι οὕτως ἔσωσεν ὅλην τοῦ
περιγράμματος τὴν χάριν, ως οὐδεὶς ἔψεξε τὸν Φειδίαν ἀναγκα-



σθέντα νὰ στηρίξῃ εἰς κίονα τὴν προτεταμένην δεξιὰν τῆς χρυσελεφαντίνης Παρθένου.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ἐρμοῦ κάθηται ὁ μικρὸς Διόνυσος, ὃν ὁ «παιδοκόρος» ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ἐπικαλούμενος θεὸς ὑποτίθεται φέρων πρὸς τὰς τροφοὺς Νύμφας. Τὸ θεῖον βρέφος περιβεβλημένα τὰ κάτω τοῦ σώματος ἔχον δι' ἴματίου, στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ὄμου τοῦ Ἐρμοῦ, τὴν δὲ λείπουσαν ἀριστερὰν φαίνεται διὰ προστεινε, ζητοῦν τι μετὰ πολλῆς ἐπιθυμίας· τοῦτο δ' ἐκφράζει τὸ αἰσθημα καὶ ἡ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν φορὰ τοῦ σώματος του. Καὶ εἰκάζουσι μὲν πολλοί, διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὁ Ἐρμῆς ἐμετεώριζε βότρυν, καὶ τὸν ἀγαπητὸν αὐτῷ καρπὸν ἔζητει νὰ λάβῃ ὁ Διόνυσος, καταλληλότατον ἀλλως ὅντα ὡς γνώρισμα πρὸς δήλωσιν αὐτοῦ, ἐλλείποντος ἀλλου συμβόλου πρὸς ἀναγνώρισιν. Ἄλλοι δ' δημως παρατηροῦσιν, διὰ τὸν Ἐρμῆς δὲν ἔχει ἐστραμμένα τὰ βλέμματα πρὸς τὸν παιδα, καὶ κλίνει μὲν πως πρὸς τοῦτον, καὶ τὴν κεφαλὴν κύπτει μικρὸν πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ τὸ ἀπλανὲς αὐτοῦ βλέμμα καὶ ἡ στάσις καθόλου ἀμφοτέρων δεικνύουσιν, διὰ τὸν ἔχουσί που προσηλωμένην τὴν δρασιν, ἀλλὰ τὴν ἀκοὴν μᾶλλον ἐντείνουσιν, ἀκούοντες ἥχον τινα. Καὶ λέγουσιν διὰ τὸν Ἐρμῆς ἐκροτάλιζε κρόταλα, ἢ ἔσειε βαλάντιον ἔχον νομίσματα, θέλγων διὰ τοῦ κρότου τὸν Διόνυσον, ἀλλοὶ δὲ πάλιν διὰ κρατῶν ρυτὸν* ἐπλήρου οἴνου τὸν κάνθαρον, τὸ ἀγγεῖον, ὅπερ εἶχεν ἐν τῇ ἀριστερᾷ διὰ παιζ. Ὁπως ἂν ἦ, εὐάρεστος λίαν ειγαί τῇ ἀντίθεσις τῆς ἥρεμίας τοῦ Ἐρμοῦ καὶ τοῦ ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας ταρασσομένου σώματος τοῦ Διονύσου.

Ἡ ἥρεμία δ' αὗτη τοῦ θεοῦ ἀποτυποῦται θαυμασίως ἐν τῇ κεφαλῇ μάλιστα αὐτοῦ, ἐκφραζόοσθη ὅμα καὶ ἀρρητόν τινα εὐμένειαν καὶ ἀγαθότητα. Παρέχει δ' ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος ἀπαράμιλλον τύπον νεανικοῦ κάλλους. Πρόσωπον ὠσειδές, μικρὸν πρὸς τὰ κάτω ἀποστενούμενον, ὀφθαλμοὶ γοργοὶ καὶ ἐπέρασται ἀπογεισούμενοι ὑπὸ ὀφρύων, αἰτινες ἥρεμα καμπυλοῦνται πρὸς τὰ ἄκρα, ρἱς εὐθυτενής, χείλη ἐπίμεστα, μέτωπον, σῦ τὸ σαρκῶδες δέρμα διὰ κολπούμενον σχηματίζει κατὰ τὸ μέσον στολίδα*. Περιστέφει δὲ τὸ κρανίον κόμη βραχεῖα καὶ σύλη, ἥη δ τεχνίτης ἀφῆκεν ἐπίτηδες τραχεῖαν, ἔξαρων οὕτω τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λείαν καὶ ἀπαλὴν σάρκα.

Ἡ ἔξεργασία δὲ τοῦ σώματος καὶ τῆς ἐσθῆτος καταδεικνύει

ὅτι εὐλόγως ἔξεθείαζον οἱ ἀρχαῖοι τὸν Πραξιτέλη ὃς ἀριστοτέ-
χνην ἔν τῇ μαρμαρογλυφίᾳ. Ἡ εὐανθής σάρξ καταφαίνεται, ὡς



προσφυῶς ἐρρήθη, δτὶ εἶναι θεοῦ δι' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος τρα-
φέντος, οὐδέποτε δ' αἰσθανθέντος ἀλγηδόνα. Ἡ λεία καὶ στίλ-
εουσα ἐπιδερμίς δὲν ἀποκρύπτει τὸ σφρίγος τοῦ ἀκμαίου σώματος

προσλαμβάνει δ' ὁ λίθος ἐπίφασιν ζωῆς καὶ αἰσθήσεως. Ἡ δὲ στήθης εἶναι μετ' ἐπιμελείας ἄκρας καὶ ἀληθείας ἐν ταύτῳ ἔξειργασμένη, οὕτως ὥστε καὶ σαφῶς διακρίνεται ἡ ἀδρομερὴς χλαμὺς τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ λεπτοῦφοις χιτῶνος τοῦ Διονύσου. Ἔδογθεὶ δὲ τῇς παραστάσεως τῷν ἀληθείαν καὶ διακρίσιμός τοῦ ἀγάλματος. Διότι χρωματισμένα δὲν ἦσαν μόνον τὰ μετάλλια προσαρτήματα, οἷον οἱ ἴμαντες τῶν σανδάλων καὶ τὸ κηρύκειον, ὅπερ ἔφερεν ἐν τῷ ἀριστερῷ διθέός, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑσθῆτος καὶ ἡ κόμη καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, ὡς γίνεται φανερὸν ἐκ τινῶν σωζομένων ἰχνῶν τοῦ χρωμάτισμοῦ. Γνωστὸν δὲ εἶναι ἐκ μαρτυριῶν συγγραφέων, ὅτι δὲ Πραξιτέλης ἐχρωμάτιζε τὰ ἔργα του καὶ κάλιστα αὐτῶν ἔκρινεν ἐκεῖνα, εἰς τὰ δποῖα συνειργάσθη καὶ διαχωρίσθη Νικίας.

1896

Αἱ στήλαι τοῦ Δεξέλεω καὶ τῆς Ἑγγησοῦς.

Χρίστου Τσούντα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες δὲν εἶχον χωριστὰ κοινὰ νεκροταφεῖα, δπως συνηθίζονται σήμερον, ἀλλὰ κατεσκεύαζον τοὺς τάφους των ἔξω τῶν πόλεων παρὰ τὰς δημοσίας ὁδούς, αἱ δποῖαι ἡρχίζονται ἀπὸ τὰς πύλας αὐτῶν καὶ ἔφερον εἰς τὰ χωρία ἢ ἄλλας πόλεις δεοντὸν δὲ περισσότερον ἐσυχνάζετο μία ὁδός, τόσον πυκνότερα καὶ τόσον πολυτελέστερα ἦσαν καὶ τὰ μνημεῖα, τὰ δποῖα ἀνηγείροντο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτῆς, μέχρι μεγάλης πολλάκις ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς πόλεως. Τοιουτοτρόπως οἱ νεκροὶ καὶ μετὰ θάνατον δὲν ἀπεκλείοντο τελείως ἀπὸ τῆς κίνησιν τῆς ζωῆς, καὶ δὲν περιωρίζοντο εἰς ιδίους περιφράκτους συνοικισμούς, τοὺς δποίους οἱ ζώντες μόνον κατ' ἀραιὰ διαλείμματα ἐπισκέπτονται. Διότι τότε καὶ δταν ἐξήρχοντο οἱ ἀνθρώποι ἐκ τῆς πόλεως χάριν ἐργασίας ἢ περιπάτου καὶ δταν ἐπέστρεφον εἰς αὐτήν, διέβαινον μεταξὺ τῶν τάφων καὶ ἔχαιρέτιζον τοὺς συγγενεῖς καὶ γνωρίμους, τῶν δποίων ἀλλοτε μόνον τὰ δνόματα, ἀλλοτε δὲ καὶ αἱ μορφαὶ ὀλόκληροι ἦσαν ἐσκαλισμέναι ἐπὶ στηλῶν, ἦτοι λιθίνων πλακῶν ἐστημένων ἐπὶ τῶν τάφων.

Μία τοιαύτη δόδος μὲ τάφους εἰς τὰ πλάγια ἀπεκαλύψθη εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως ὅχι μακρὰν τῆς κυριωτέρας πύλης αὐτῆς, ἥτις ὡνομάζετο *Δίπυλον* κατὰ

καλήν δὲ τύχην πολλοὶ ἐκ τῶν τάφων διέσωσαν σχετικῶς καλῶς τὴν παλαιὰν ἔξωτερικὴν μορφὴν των, καθὼς καὶ τὰς ἐπικειμένας στήλας, ὅστε δίδουν σαρῆ ἵδεαν περὶ τῶν ἑλληνικῶν νεκροταφείων καθόλου. Ἐκ τῶν στηλῶν προσελκύουν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου δύο μάλιστα, ἡ τοῦ Δεξιλεω καὶ ἡ τῆς Ἡγησοῦς, καὶ αὐταὶ εἰναι ἀξιαι ἵδιαιτέρας μνεῖας.

Τὸ ἐπιπικὸν τῶν Ἀθηναίων συνεκροτεῖτο ἐκ τῶν δυνατωτέρων καὶ εὐπορωτέρων νέων τῆς πόλεως, διότι καὶ εἰς ἀσκήσεις ἐπιπό-



νους ὑπεβάλλοντο οἱ ἐπεῖς καὶ δαπάνας πολλὰς ἔπρεπε νὰ καταβάλλουν ἐξ ἴδιων. Ἡτο ἄρα τὸ ἐπιπικὸν ἐπίλεκτον σώμα, τὸ λαμπρότερον καὶ ἀριστοκρατικώτερον τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ, εἰς αὐτὸ δὲ ἀνήκεν δὲ Δεξιλεως, διτις τὸ 394 π. Χ., εἰκοσαετῆς μόλις, ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν Κόρινθον. Ἡ στήλη του ἐστήθη εἰς τὸ μέρος, διου είναι οἱ τάφοι τῆς οἰκογενείας του, δὲ ἴδιος δμως ἐτάφη, ώς φαίνεται, εἰς τὸ διλύγον ἀνατολικώτερον κείμενον προάστειον τοῦ Ἑέω Κεραμεικοῦ, παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τοὺς κήπους καὶ τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀκαδημίας, διου οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαπτον τιμῆς χάριν δημοσίᾳ τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀπο-

θνήσκοντας ἐκεῖ ὑπῆρχε κοινὸν μνημεῖον τοῦ Δεξίλεω καὶ δέκα
ἄλλων συντρόφων του ὡς καὶ ἐνὸς ἀξιωματικοῦ, οἵτινες πάντες
ἔφονεύθησαν εἰς τὴν Κόρινθον.

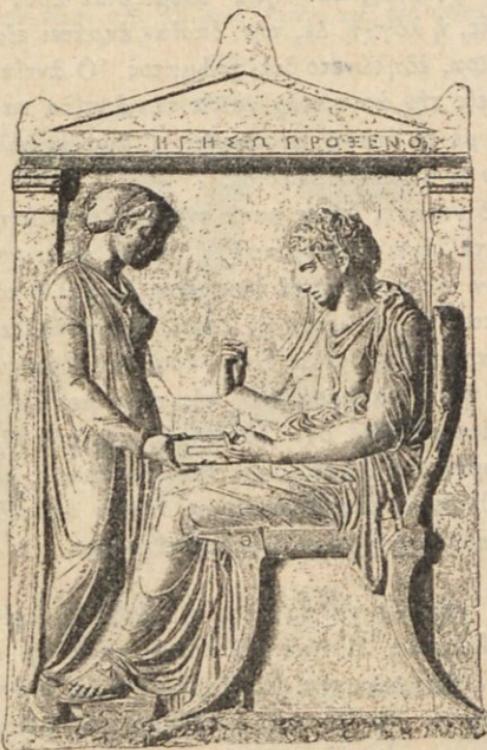
Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δεξίλεω εἰκονίζει τὸν νεαρὸν ἵππεα ἐπε-
λαύνοντα ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν καὶ ἀνατρέποντα ἔνα δπλίτην, τὸν
δποῖον ἑτοιμάζεται νὰ διατρυπήσῃ μὲ τὴν λόγχην. Τὴν σφοδρό-
τητα τῆς δρμῆς αὐτοῦ φανερώνει σαφῶς ἡ χλαμύς, τὴν δποίαν
φορεῖ ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, καὶ ἥτις ἀνεμίζεται πρὸς τὰ δπίσω εἰς
ώραίας πτυχάς, ἡ λόγχη δὲ, τὴν δποίαν ἐκράτει εἰς τὴν ὑψωμέ-
νην δεξιὰν χεῖρα, ἐδηλώνετο διὰ χρώματος. ‘Ο ἀντίπαλος τοῦ Δε-
ξίλεω ἔφερεν εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τὴν ἀσπίδα καὶ εἰς τὴν ἀλ-
λην τὸ ἔπος, μὲ τὸ δποῖον προσπαθεῖ ν’ ἀμυνθῆ, ἀλλὰ ματαίως·
ὅ θανάτος του εἶναι ἀναπόφευκτος.

“Οι καὶ δικητῆς ἔπεσε κατὰ τὴν ἔφεδον ταύτην ἡ δλίγον
ὑστερώτερον, τὸ λέγει ἡ ἐπιγραφή, ἡ δποία εἶναι χαραγμένη εἰς
τὸ κάτω ἄκρον τῆς στήλης, τὸ ἐμαρτύρει δὲ καὶ δ τόπος, δπου ἡ
στήλη ἐστέκετο. ‘Ο καλλιτέχνης δμως, δστις ἐλάξευσεν αὐτήν,
ἀπέφυγε νὰ παραστήσῃ τὸν Δεξίλεων τραυματιζόμενον ἡ ἀποθνή-
σκοντας αὐτὸς ἥθελε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους εἰ-
κόνα τοῦ ὠραίου ἔφύδου δχι κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ἀδυνατίας
του, ἀλλ’ ἵσχυρος καὶ ἀκμαίου ὡς ἡμιθέους ἥρωος, μόνον δὲ διὰ
τῆς ἐλαφρῶς θλιβερᾶς ἐκφράσεως, τὴν δποίαν προσέδωκεν εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ, ὑπηγίχθη τὸ ἐνδόξον τέλος του.

Περὶ τοὺς χρόνους τοῦ θανάτου τοῦ Δεξίλεω ἀπέθανε καὶ ἡ
θυγάτηρ τοῦ Προξένου Ἡγησὼ καὶ ἐτάρη παρὰ τὴν αὐτήν δδὸν
πλησίων ἄλλων συγγενῶν τῆς ἐστήθη, δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς
ἀνάγλυπτος στήλη. ‘Η Ἡγησὼ εἰκονίζεται εἰς αὐτήν καθημένη
ἐντὸς τοῦ οίκου τῆς ἐπὶ ἔδρας καὶ φοροῦσα πλούσια ἐνδύματα,
πρὸ αὐτῆς δὲ κρατεῖ μία δούλη ἀνοικτὴν πυξίδα, ἐκ τῆς δποίας
ἐλασθεν ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐν περιδέραιον καὶ φαίνεται νὰ τὸ παρα-
τηρῇ μὲ προσοχήν¹. Τὸ βλέμμα τῆς δμως δὲν εἶναι βλέμμα χαρᾶς

1. Τὸ περιδέραιον τῆς Ἡγησοῦς δὲν διακρίνεται σήμερον ἐπὶ τοῦ μαρμά-
ρου, διότι, δπως τὸ ἀκόντιον τοῦ Δεξίλεω, ἦτο καὶ αὐτὸς ἀπλῶς ἐξωγραφημέ-
νον ἐν γένει δὲ συνήθιζον οἱ ἀρχαῖοι νὰ χρωματίζουν τὰ λιθινὰ ἀγάλματα καὶ
ἀνάγλυφά των καὶ πολλάς λεπτομερείας δὲν τὰς ἐλαξεύον, ἀλλὰ τὰς ἐθήλωνον
μόνον διὰ τῶν χρωμάτων. Σημ. τοῦ συγγραφέως.

καὶ εὐχαριστήσεως διὰ τὸ ὡραῖον κόσμημα· ή μελαγχολία, ητις σκιάζει καὶ αὐτῆς τὸ γλυκὺ πρόσωπον μὲ τὰ λεπτὰ χαρακτηριστικά, δεικνύει σαφῶς διὰ πρόκειται περὶ χωρισμοῦ, περὶ τοῦ αἰωνίου χωρισμοῦ, τὸν ὅποιον προξενεῖ ὁ θάνατος· τὸ περιδέραιον εἶναι σύμβολον δλων τῶν ἀγαπητῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου καὶ δλων τῶν ἀθώων αὐτοῦ ἀπολαύσεων, τὰς δποίας ἀποχαιρετίζει διὰ παντὸς ή· Ἡγησὼ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας της. Ἐὰν



εἰς τὴν στήλην τοῦ Δεξίλεω εὗρομεν θαυμασίαν παράστασιν τοῦ ἥρωικοῦ στρατιώτου, ὃστις ἀποθνήσκει διὰ τὴν πατρίδα του, εἰς ταύτην ἔχομεν τὴν συγχινητικωτέραν ἔκφρασιν τοῦ τόσον ἀνθρωπίνου συναίσθηματος τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰς χαρὰς αὐτῆς. Λύπη καὶ πένθος κατέχει τὴν Ἡγησὼ διὰ τὴν στέρησιν αὐτῶν· ἀλλὰ δὲν ἐκδηλώνει τὸ συναίσθημά της μὲ βιαλας ἐκρήγεται πάθους, μὲ θρήνους καὶ δύσυρμούς· συγκρατεῖται εὐγενῶς καὶ σωφρόνως, ή ἐγκαρτέρησις δ' αὐτὴ καὶ ὑποταγὴ εἰς τὸ πεπρωμένον

αὐξάνει τὴν βαθεῖαν συμπάθειαν, τὴν ὅποιαν αἰσθάνεται ὁ θεατής, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς κόρης τοῦ Προξένου.

Τὰ δύο αὐτὰ παραδείγματα ὑποδεικνύουν εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα διπερ διήκει εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων. Τὸ πνεῦμα τοῦτο θὰ κατανοήσωμεν καλύτερον, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν δημοτικά τινα φράστα ἡμῶν διότι ὅπως καὶ εἰς αὐτὰ ὁ κλέφτης παραγγέλλει εἰς τοὺς συντρόφους του ν' ἀφίσουν εἰς τὸν τάφον του ἐν παράθυρον, διὰ νὰ βλέπῃ τὴν ἄνοιξιν ἀνθοῦσαν καὶ ν' ἀκούῃ τὸν κρότον τῶν τουφεκιῶν, σύτω καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα τῶν τάφων δεικνύουν βαθὺ αἰσθημα πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον. Ὁ ἀνθρωπὸς ἀπερχόμενος εἰς τὸν Ἀδην στρέφεται καὶ ρίπτει βλέμμα μελαγχολικὸν πρὸς πᾶν διὰ εἰναις ἡναγκασμένος νὰ καταλίπῃ ἡ ἀσπὶς καὶ τὸ δόρυ ἐλκύουν τὸν ἔνδρα, ὅπως τὸ βουνὸν καὶ τὸ καριοφίλι τὸν κλέφτην, ἡ γυνὴ ἐπιθυμεῖ νὰ μείνῃ ἀκόμη ἐδῶ ἐπάνω καὶ νὰ χαρῇ τὰ τέκνα τῆς (ὅπως ἀπεικονίζονται ταῦτα εἰς ἀλλας ἐπιτυμβίους στήλας) καὶ τὰ κοσμήματά της. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἰναις ἀνθρώπινα καὶ ποτὲ δὲν ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες νὰ τ' ἀποκρύψουν. Αντὶ δημως νὰ παριστάνουν εἰς τὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα τοὺς φόρους καὶ τὴν θλιψίν των διὰ τὸν θάνατον, παρίσταντον τὴν χαρὰν τῆς ἐδῶ ζωῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα εἰναις τὸ αὐτό. Ὁ θεατής, βλέπων τὸν Δεξιλεων ἀγωνιζόμενον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἡ τὴν Ἡγησὼ κοσμουμένην, αἰσθάνεται οἴκτον πρὸς τὰς νεαρὰς αὐτὰς ὑπάρχεις καὶ λυπεῖται διὰ τὸ προώρως κοπὲν νῆμα τῆς ζωῆς των, ἥτις ἔρρεε μεταξὺ τόσων γενναῖων πράξεων ἡ ἀθύων ἡδονῶν ἐὰν τὰ πρόσωπα ταῦτα εἰκονίζοντο κοπτόμενα καὶ διυρώμενα διὰ τὸν θάνατόν των, δὲν θὰ τὸν συνεχίνουν πλειότερον, ἵσως μάλιστα θὰ τοῦ ἐνέπνεον καὶ ἀποστροφήν.

1920.

Η ποιμπὴ τῶν Παναθηναίων.

Χρίστου Τσούντα.

Τὰ Παναθηναῖα ἦσαν ἡ μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηνῶν, διεκρίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ μικρά καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἐωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρκουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ήμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοὶ καὶ ἵππικοὶ ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψῳδῶν τὰ παιήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡγωνίζοντο μεταξύ των αὐληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ φάλλοντες μὲ συνοδείαν αὐλοῖς ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἥτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον, τὸ πένταθλον· ἡγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἀνδρες, οἱ ἔφηδοι καὶ οἱ παιᾶνες. Οἱ ἵππικοὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἄρματα (ὄχήματα ἐλαφρά), ἀλλ' ὑπῆρχαν καὶ αὐτῶν διάφορα εἰδη. Παρεκτός δὲ τεύτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἑέῆς ἀγῶνες· ἢ πυρρίχη, ἥτοι δρυχησις μὲ δπλα, ἢ λαμπαδηδρομία, ἥτοι δρόμος ἀνδρῶν χρατούντων ἀναμμένας λαμπάδας καὶ διάγων εὐανδρίας, κατὰ τὸν δποῖον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς ὅποιας ἦσαν διηγημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίαζε γέροντάς τινας, ἐνίκα δὲ ἢ ἐπιδείξασα τοὺς μᾶλλον θαλεροὺς καὶ ἀκμαίους. Τέλος, πιθανώτατα ἐτελοῦντο καὶ λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλυτέρων πλοιών. Τὰ βραβεῖα δέ, τὰ δποῖα ἐλάμβαναν οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρύματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ δποῖαι ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ. Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρκουν, ὡς εἴπομεν, ἀρκετὰς ήμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς «παννυχίδος», κατὰ τὴν δποίαν ἐτελεῖτο ἢ λαμπαδηδρομία.

Τὴν ἄλλην ήμέραν προσέφεραν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεάν των ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον, τὸν δποῖον ὄφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐργαστίναι δνομαζόμεναι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο διάριος σκοπὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲ μεγάλην τελετήν. Τὴν ήμέραν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πλεῖστοι ξένοι συνγθροίζοντο εἰς εἰς τὸν Ἐξω Κεραμεικὸν καὶ ἐκεὶ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηρύθυναν ἰδιαίτεροι ἄρχοντες, ἱεροποιοὶ δνομαζόμενοι, ἐλάμβαναν δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἵερεις καὶ ἱερεῖαι καὶ μάντεις διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἤκολούθουν ὡς δπλῖται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἔφιπποι καὶ μεταξύ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν δποίων συνε-

χροτεῖτο τὸ ἴππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξιαρχοί, τοὺς δὲ ἴππεῖς οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. Ἀλλοι τέλος ἥρχοντο δχούμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀρμάτων δηλαδὴ ἐκ τῶν δποίων πολλὰ τούλαχιστον εἰχαν διαιγωνισθῆ εἰς τοὺς ἴππικους ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν. Εἰς τὴν πομπὴν ἐλάμβαναν μέρος καὶ αἱ κανηφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι, φέρουσαι κάνιστρα καὶ ἄλλα σκεύη χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας· ἐκ τῶν ξένων δὲ ἡκολούθουν, πλὴν τῶν διαιρχῶν ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἦτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων, ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων, ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἦτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἐκατόμδην, αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἤσαν ὑποχρεωμέναι· νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα ἑκάστη.

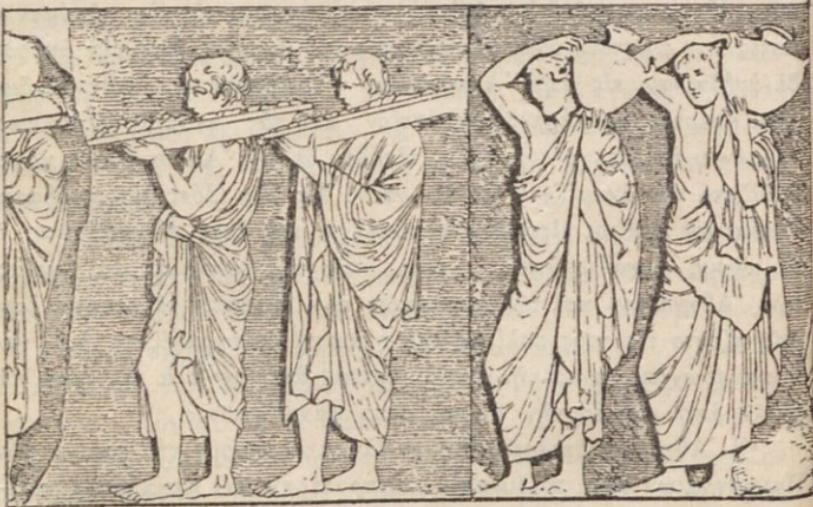
Ἡ πομπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν Ἐξω Κεραμείχον, ἔξεκίνει καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσήρχετο εἰς τὸν «Δρόμον», δστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγοράν, ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἔως ἔκει ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἵστιον ἀπὸ τὰς κεραίας πλοίου κινούμενον ἐπὶ τροχῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως, κατεβιδάζετο καὶ ἐκομίζετο εἰς τὸν ναόν. Τὰ ζῷα (βόες καὶ πρόβατα) ἀνέβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔκει ἐθυσιάζοντο, δὲ κῆρυξ μεγαλοφώνως ηὔχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐπεσφραγίζετο διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν δποίαν ἐπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, τὰ δποῖα ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὠνομάζοντο παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων δσον τὸ δυνατὸν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν· τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ξένους τὸ πλῆθος τῶν δποιτῶν καὶ ἵππεων της, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων πόλεων.

Τὴν λαμπρὰν αὕτην πομπὴν ἡθέλησεν δ Φειδίας νὰ παρα-
Αλεξ. Γ. Σαρῆ. —Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου 7



Τυπος της ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ζωφόρου.



Τυπος της βορείας πλευρᾶς τῆς ζωφόρου.

στήσῃ ἐπὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιότητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυῖας του· διότι δὲν προσπάθησε νὰ ἀπεικονίσῃ δλας ἐκείνας τὰς χιλιάδας λαοῦ παρελαύνοντος μὲ τάξιν καὶ δμοιόμορφον σχῆμα—ἡ εἰκὼν θὰ ἡτο τότε μι-



Τυπα τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς ζωφόρου.

κροπρεπής καὶ μονότονος — , ἀλλὰ παρέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης ποιμῆς δι-
αφόρους χαρακτηριστικὰς σκηνὰς πλύρεις ζωῆς καὶ κάλλους . Εἰς
τὴν ἀνατολικὴν πλευράν , ὅπου ἡτο ἡ εἰσοδος τοῦ ναοῦ , παριστά-
νοντο ἡ Ἀθηνᾶ , ἡ Ἡρα καὶ ἄλλοι θεοί , ἐλθόντες νὰ λά-
δουν μέρος εἰς τὴν ἑօρτὴν καὶ τὴν θυσίαν , ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν
εἰκονίζετο ἡ παράδοσις τοῦ πέπλου . Τὰς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν
ἄνδρες νέοι καὶ πρεσβύτεροι μὲ μακρὰ ἵματια , στηριζόμενοι εἰς
τὰς βακτηρίας τῶν καὶ συνδιαλεγόμενοι , ἄλλοι ἔφιπποι καλπά-
ζοντες ἡ ἐπὶ ἀρμάτων δχούμενοι , ἄλλοι διηγοῦντες τὰ θύματα ,
ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη σίνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες πρὸς
τούτοις παρθένοι φοροῦσαι πολυπτύχους χιτῶνας καὶ βαστάζου-
σαι σκεύη ἱερὰ ἡ ησύχως ἴσταμεναι . Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία , ἡ
θελκτικὴ σεμνότης τῶν παρθένων , ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀδίαστος στά-
σις τῶν συνδιαλεγομένων ἀνδρῶν , ἡ ζωηρότης τῶν ἵππων , ἡ δύ-
ναμις τῶν δυστροπούντων βιών καὶ τέλος ἡ κάρις ὅλων τῶν μορ-
φῶν καὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν δι : ἡ ζωφόρος εἶναι
ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου .

1901.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ

Α'. ΦΥΣΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

·Η ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς κορυφῆς
τοῦ Κισσάβου.

·Ανδρ. Καρκαβίτσα.

Ἡ κορυφὴ τοῦ ὅρους δὲν ἔχει ἀπλωματικόν την περιήλαστην μέριαν, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν δέξυνεται μέχρις ἐλαχίστου. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οἱ πέριξ χωρικοὶ ἥγειραν ἐκ πλακῶν μικρὸν τεῖχος, ἐκ τῶν συνήθων κατασκευασμάτων τῶν ποιμένων εἰς τὰ ὅρη. Χάμω δὲ τρία τέσσαρα σκαλοπάτια φέρουν εἰς δῶμα μέτρων τινῶν ἐντὸς τοῦ βουνοῦ, διπερ ἀφιεροῦται εἰς τὸν Ἀγίον Ἡλίαν.

Οτε ἀνήλθομεν ἐκεῖ, τὸ σκότος ἐδέσποζεν ἀκόμη εἰς τὸν αἰθέρα. Ἄλλ' ἐδέσποζε προσέτι καὶ ὁ ἄνεμος μανιώδης, ἀπειλῶν νὰ μᾶς ἐκσφενδονίσῃ εἰς τὸ χάος, ὥστε τάχιστα ἐζητήσαμεν φιλοξενίαν εἰς τὴν κατακόμβην τοῦ Ἀγίου. Ἐκτὸς τεμαχίων κηροῦ, ἐνδὸς χαμηλοῦ κηροστάτου καὶ δύο τριῶν εἰκόνων, ἐξ ὧν ἡ μία τοῦ Προφήτου ἐπὶ πλακὸς τοῦ βουνοῦ, ζωγραφηθεῖσα ἐκεῖ ἐπάνω ὑπό τινος ἐκ πλησιοχώρου κώμης ἀγιογράφου, οὐδὲν ἀλλοι εἴδομεν ἐν αὐτῷ. Ἄλλα καὶ δὲν ἡδυνάμεθα ἀλλοι τι νὰ ἰδωμεν, διότι τὸ ψυχὸς ἡτο δριμύτατον κι' ἐμένομεν ἀκίνητοι ἐντὸς τῶν μανδυῶν μας, συνεσπειρωμένοι εἰς μίαν γωνίαν, μετὰ πόθου ἀναλογιζόμενοι τὸν φοβερὸν καύσωνα τῆς Λαρίσης, δστις, δσον καὶ ἀν εἶναι φοβερός, δὲν ἀπειλεῖ δμως καὶ ἀπὸ πλευρίτιδα.

Μετ' ὀλίγον ἀνεφάνη διὰ τῆς ὀπῆς τῆς εἰσόδου ἡ χαραυγὴ τῆς ἡμέρας καὶ ἀνεπηδήσαμεν ὅλοι ἔξω. Ὁ παλαιὸς Ἔρως* κατήρχετο ν' ἀνατωρογονήσῃ τὴν ὅλην καὶ ν' ἀναπλάσῃ τὸ Χάος. Ἀπ' ἀνατολῶν κροκοβαρῆς πέπλος ἀνυψοῦτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν εἰς τὸν ὅρίζοντα· οἱ ἀστέρες ἔσθηγον δεὶς μετὰ τὸν ἀλλον ἐν λευκῇ φεγγοθολῇ· κάτω ἀπὸ τῶν δασῶν ἥρχοντο εἰς χαρμόσυνον χαιρέτισμα τῶν πτηγῶν τὰ κελαδήματα, καὶ ἀνω τῆς κεφαλῆς μας, ἐν μεγαλοπρεπεῖ πτήσει ἔκραζεν δεὶς μέγας ἀετός. Ὁπισθέν μας αἱ εὐρεῖαι θεσσαλικαὶ πεδιάδες ἥρχιζον ν' ἀποκαλύπτωνται καὶ νὰ μᾶς δεικνύωσιν ἐν ἀερώδει σκιᾷ ἀκόμη τὰς ἄκρας τῶν λόφων καὶ τοὺς μιναρέδες τῶν τζαμίων των· δεξιὰ ἐν βαθυπρασίνῳ δγκφ, συνεχόμενον μετὰ τῶν προπόδων τοῦ Κισσάβου.

καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἐξετείνετο μακρὺ τὸ Πήλιον, χανόμενον ἐν τῇ ἀποστάσει· ἀριστερὰ ὡρθοῦτο δὲ θεῖος Ὀλυμπος, δύγκώδης καὶ ἀπειλητικὸς μὲ τὴν ὑψίστην τριόδοντον κορυφὴν του ἀκτινοβολοῦσαν εἰς τὴν αὐγήν, ὡς τὴν κορῶνα τοῦ δημοτικοῦ τραχουδιοῦ, ἣν κρατεῖ ἐπάνω του δὲ οἰκέφαλος χρυσοπλουμισμένος ἀετός· ἐμπρός μας οἱ ἀτμοὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ ἥπλοῦντο εἰς ἔξαισίαν πυρκαϊὰν νεφῶν.

Ἄλλα μεγαλυτέρα πυρκαϊὰ ἤναπτεν ἥδη μακράν μας εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Πυρκαϊά, τῆς δποίας ή αἰματώδης ἀναλαμπὴ κατεφλόγιζεν εἰς ἡμικυκλικὴν ἔκτασιν ὅλον τὸν ἀνατολικὸν ὄριζοντα, ὡς ἔκτιναξις ὠκεανῶν βορείου σέλαος. Καὶ τότε εἴδομεν κατὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιόν μας τὸ Ἀγιον Ὄρος, ἀναδύον ἐκ τῆς θαλάσσης, ὡς παμεγίστην πυραμίδα ἵχνογραφουμένην πρὸ τοῦ φωτός· εἴτα δὲ ἀπεκαλύπτοντο διαδοχικῶς πρὸς τὸ ἀριστερὰ δύοντωτα κορυφαῖ βουνῶν λάμπουσαι καὶ κοιλάδες μεταξύ, ἐν λευκαζόσῃ δύσην δύμιχλης καὶ πεδιάδες βαθυκύανοι μὲ φαιὰ ἐδῶ κι' ἐκεῖ στίγματα συνοικισμῶν καὶ ἀκταὶ μὲ τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος καὶ τῶν ἀσμμῶν τοὺς σωρούς, εἰς ἀργυρᾶν ταινίαν συγχεόμεναι, καὶ κάτω ἡμῶν, σχεδὸν πρὸ τῶν ποδῶν μας, αἱ γιγαντώδεις γλώσσαι τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἡ θάλασσα τῆς Κασσάνδρας, εἰς τῆς δποίας ὅμως τὰ μολυβδόχροα κύματα δὲν ἀρμένιζε πλέον διφερός στόλος τῶν καταδρομέων καὶ τὸ μαῦρον καράβι τοῦ Σταθᾶ*!

Αἴφνης ἀνέδυσε βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μέσῳ φλογερῶν κυμάτων κατακόκκινος καὶ ἀλαμπής, πεπιεσμένος τὰς δύο παρειάς ὡς γιγαντιαία βαρδαρικὴ ἀσπίς, δὲ ήλιος. Τὸν ἐδλέπομεν ἀνερχόμενον εἰς τὸν ὄριζοντα μεγαλοπρεπῶς, βραδέως, ἀτενίζοντα ἡμᾶς κατάματα, ὡς νὰ ἕχειε νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ τὴν περιέργειάν μας. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης τὸν ἀτενίζομεν κατάματα, μ' ἔκφρασιν ὑπερτάτης ἐκπλήξεως ἐπὶ τῷ θεάματι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ θράσος ἔκεινο, τὸ δόποιον προσλαμβάνει εὐθὺς δὲνθρωπος, μόλις ἔδη ἀνίσχυρον κι' ἐξηυτελισμένον τὸν θεόν του. 'Αλλ' ὡσεὶ νὰ ἐθυμώθη διὰ τοῦτο, αἴφνης ἐστρογγυλώθη κι' ἔδαλε ποταμὸν ἀκτίνων κατεπάνω μας, ὥστε οἱ ἀνίσχυροι ὀφθαλμοὶ μας ἐκλείσθησαν τυφλοὶ καὶ δακρυσμένοι, ὡς νὰ ἐπάθομεν τὸ πάθημα τοῦ Τειρεσίου*.

Ἐντυχῶς δι' ἡμᾶς δὲ μέγας Ἀπόλλων δὲν εἶχε τὴν κακεντρέχειαν τῆς σεμνῆς Παρθένου. Οἱ ὀφθαλμοὶ μας ἀνέλαβον μετ' ὀλίγον τὴν δύναμιν των καὶ εἴδομεν κάτω τὸν κόλπον ὅλον, ἐν μολυ-

οδίνη ἀκινησίᾳ, λάμποντα ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ σύντροφοὶ μου ἔλεγον δὲ τὸ ἔβλεπον ἐκεῖ τὴν Ἱερὰν πόλιν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἐγὼ δικαῖος δὲν τὴν διέκρινα. Εἶδον δικαῖος εὐκρινῶς ἐδῶθεν καὶ τὸν Ἀγίον Στέφανον καὶ τὸ Διτόχωρον, καὶ τὴν Κατερίνα μὲ τοὺς κάμπους καὶ τὰς περιοχάς των καὶ τὸ τείχος τῆς Πλαταμῶνος, τὸ δποῖον ἀναθρώσκει ὅπισθεν τῆς μεθορίου γραμμῆς ἐπὶ λόφου, λευκὸν καὶ κομψόν, ὡς μαρμάρινον μηνημεῖον μεσαιωνικοῦ ἥρωος. Ἐδῶθεν δὲ ἀκόμη διεκρίνομεν τὴν σχισμάδα τῶν Τεμπῶν, ἀνω τῆς δποίας, ἐπὶ τῶν καταφύτων πλευρῶν τοῦ κάτω Ὀλύμπου, ἐφαίνοντο δὲ Ραψάνη καὶ δὲ Καρυά, δὲ Πυργετὸς καὶ δὲ Αἰγάνη καὶ μεθοριακοῖ τινες σταθμοί, μέχρις οὗ ὥρθος τοῦ εἰς δυσανάδατον ὄψος τὸ Ἱερὸν ὅρος, ζηλοτύπως ἀποκλείον ἀπὸ τῶν δφθαλμῶν μας τὰ ἐνδότερα τῆς Μακεδονίας.

/ Εἴχομεν δικαῖος ἐκ δεξιῶν ἄλλα τερπνὰ θεάματα. Ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου, φεγγοδισοῦντος ἥδη, δὲ Σκίαθος καὶ δὲ Σκόπελος ἔτεινον πρὸς τὸν ἥλιον τὰ δασά στήθη των, ὡς φιλόκαλοι πέρδικες, κι' ἐν συναφείᾳ φαινομενικῇ ἥρχιζεν ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ Πηλίου δὲ σειρὰ τῆς Γούρας, ἥρέμα προσαναθαίνουσα εἰς εὔγραμμα ὄψη, ἀνω τῶν δποίων ἐξεῖχε βραρὺς καὶ χιονισμένος δὲ Παρνασσός· ἔπειτα ἥρχοντο τὰ ὅρη τῶν Ἀγράφων ἐπιμήκηη, ὄψη γλά, δδοντατὰ ὡς σειρὰ φοβερῶν πύργων εἰς τείχος Κυκλώπειον· ειτα ἀνεπαισθήτως τὰ ἥρωικὰ Χάσια καὶ διὰ τῶν στενῶν τῆς Σιάπκας κατέληγον εἰς τὸν Ὀλυμπὸν, σχηματίζοντα οὕτω παμμεγίστην λεκάνην, εἰς τὸ Βάθος τῆς δποίας ἥπλοῦντο αἱ παχεῖαι πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, μὲ τὴν λοφοσειρὰν τοῦ Ριβενίου ἐν τῷ μέσῳ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ τὸν μέγαν Πηγειὸν, λάμποντα μέσῳ καψαλῶν ὄχθων, μὲ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, τὰ τζαμιά καὶ τὰς ἐκκλησίας των, τοὺς Ἐλληνας καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἐβραίους κατοίκους των, τοὺς δποίους δὲ ἥλιος ἐφώτιζεν ἥδη εἰς τὰ ἔργα των καὶ κατεψλόγιζε διὰ τῶν ἀκτίνων του. Τούτους δὲ ἵσως θέλων νὰ προφυλάξῃ δὲ γαθὸς Κλισσαδὸς εἶδομεν νὰ ρίπτῃ παχεῖαν τὴν σκιάν του μακράν, περιλαμβάνων σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ λαρισαίου πεδίου ὅπο τὴν προστασίαν του, ἐν φ τὴν κορυφὴν ἐξέτεινε μέχρι τῶν Χασίων.

Ποιος δικαῖος δύναται νὰ ἀντιστρατευθῇ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα; Τί δύναται νὰ κάμῃ τὸ ἀκίνητον ὅρος, δσον καὶ ἀν είναι μέγα, ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀκατηδόλον θεόν, δστις ἐμάστιζε τοὺς λευκούς ἵππους κι' ἔφερε τὸ πυρφόρον ἄρμα του μετὰ τάχους εἰς τὰ ὄψη;

Μικρὸν κατὰ μικρὸν περιεμάζευσεν δὲ γηραιός τὴν σκιάν του καὶ συνεσπειρώθη περὶ ἐαυτόν, ὡς χελώνη εἰς τὰ βήματα τοῦ διαβάτου.

‘Ημεῖς δημως ἑτρέμαμεν ἐκ τοῦ φύχους ἐκεῖ ἐπάνω κι’ ἔκρατούμεθα ἵσχυρῶς ἀπὸ τῶν πλακῶν ήν’ ἀντιστῶμεν εἰς τὰς πνοὰς τοῦ ἀνέμου. ’Αφ’ αὐτὸν δὲ ὁ ἥλιος ἔκρυψεν ὑπὸ τὰς ἀκτίνας του ὅλον τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον καὶ τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς καὶ τὰς πόλεις κι’ ἔχορτάσθημεν τοῦ θεάματος, τὸ διποτὸν διμολογῶ διτὶ μᾶς ἔκαμε νὰ λησμονῆσωμεν πάντα κόπον καὶ κούρασιν, ἥρχισαμεν νὰ κατερχώμεθα.

1892

•Ο χορὸς τῶν ὥρων.

Γρηγορίου Ξενοπούλου.

Εἰς ἕνα κύκλον, δῆπου ἔτυχα παρών, συνεζήτειτο ποίᾳ ἀπὸ τὰς ὥρας τῆς ἀθηναϊκῆς ἡμέρας εἶναι ἡ πλέον εὐχάριστος, τώρα τὸ καλοκαίρι. Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπω διτὶ ὁ κύκλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ νέους· διότι ἀν ἡσαν γέροις ἡ ἥλικια μένοι, θὰ συνεζήτουν ξωσά περὶ τοῦ ποίᾳ ὥρᾳ εἶναι ἡ πλέον δυσάρεστος καὶ ἀνυπόφορος. Οἱ γέροις δλα τὰ μουρμουρίζουν· οἱ νέοι δλα τὰ εύρισκουν ὥραια. Ποῖοι εἶναι οἱ εὐτυχέστεροι; ’Αλλ’ αξ ἔλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν τῶν νέων.

— Ἐμένα μοῦ ἀρέσει, εἰπεν ἔνας, ἡ ὥρα ποὺ ἔντον. Εἶναι πολὺ πρωὶ ἀκόμη. ’Ο ἥλιος μόλις ἔχει ξεπροσθάλει ἀπὸ τὸν Ὑμηττόν. Μόνον οἱ ἀνατολικοὶ τοῖχοι τῶν σπιτιῶν φωτίζονται. ’Η ἄλλη πόλις εἶναι βυθισμένη εἰς μίαν ὥραιαν καὶ δροσερὰν σκιάν. ’Ο δρόμος, καθαρός, σκιερός, φαίνεται καὶ αὐτὸς διτὶ μόλις ἔξυπνησε καὶ εἶναι φρέσκος φρέσκος . . . Οἱ δλίγοι διαβάται, ἀνθρωποι τοῦ λαοῦ, παιδιά, κορίτσια, εἶναι εὔθυμοι, λές καὶ ἀρχίζουν τὴν ἡμέραν των μὲ δρεξιν. Γίνομαι κι’ ἐγὼ εὔθυμος μαζὶ των. Τότε καὶ αὐτὸς τὸ βραχγὸν κουδούνι τοῦ σκουπιδιάρη μοῦ φαίνεται σὰν μουσική. ’Αλλὰ δὲ φλογερὸς ἥλιος ἀνεβαίνει, ἡ δροσερὰ σκιὰ ὑποχωρεῖ, ἡ μαγεία λύεται. Δὲν διαρκεῖ τόσον πολὺ ἡ ὥραια αὐτὴ ὥρα!

— Ἔγώ, εἰπεν ἔνας ἄλλος, δὲν ἔντον τόσον πρωΐ, ἀλλὰ καὶ μένα ἡ ὥρα ποὺ ἔντον μὲ ἀρέσει. ’Ενγοῶ τὸ ἀπόγευμα, μετὰ τὸν μεσημεριάτικον ὅπνον. Εἶναι μία ὥρα ποὺ δλοι οἱ κρότοι τοῦ δρόμου παύουν. Τὰ ἐργαλεῖα ἐγκαταλείπονται, τὰ χέρια ἀδρανοῦν, τὰ στόματα κλείουν. Καὶ τὰ μάτια ἐπίσης. ’Η μεγάλη ζέστη γαρ-

κώνει τοὺς ἀνθρώπους. "Ακρα ἡσυχέα, σιωπή.. ." Εξαφνα, ἀπὸ μακριά, ἀκούονται ἥχοι κουδουνιών, ποὺ πλησιάζουν ἀργά. Περνᾷ διδάξεις καὶ δίδει τὸ σύνθημα τῆς ἀφυπνίσεως. 'Ο μανάβης, νυσταλέος ἀκόμη, ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τὰ πεπόνια του. Σὲ λίγο νὰ καὶ διατσοπώλης, ποὺ φωνάζει «κρέμα-παγωτό!» Σηκώνομαι ἀπὸ τὸ κρεββάτι ἐλαφρὸς καὶ εὔθυμος. Μιὰ κουταλιὰ βύσσινο κι' ἔνα ποτήρι κρύο νερὸς συμπληρώνουν τὴν εὐτυχίαν μου.

— 'Εγὼ πάλι, εἶπε τρίτος, τρελλαίνομαι γιὰ τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ. Τί ἡρεμία, τί γαλήνη! Καὶ τί θαυμάσιο, δινειρευτὸ χρῶμα ποὺ παίρνουν τὰ βουνά, η θάλασσα, δέρλζων, τὰ δένδρα, τὰ σπίτια!.. Αὐτὴ τὴν ὥρα εἰμαι πάντα ἔξω. Πότε στὸ Ζάππειο, πότε στὸ Φάληρο, πότε στὴν Κηφισσιά. 'Αλλὰ παντοῦ τὴν θαυμάζω καὶ τὴν ἀπολαμβάνω. Βαστῷ τόσο λίγο, ποὺ μπορεὶ κανεὶς νὰ πῇ δεῖ εἰναι στιγμή. 'Αλλὰ τί μεγάλη στιγμή! Πόσον εὐτυχεῖς κάμνεις τοὺς ἀνθρώπους! Καὶ πόσο διαρκεῖ τὸ θέλγητρό της μέσα στὴν ψυχή!.. 'Η ὥρα τοῦ δειλινοῦ μοῦ φαίνεται σὰν μάγισσα, ποὺ κρατεῖ ἔνα χρυσὸ ραδὸν ἀπὸ τέσ τελευταῖς ἀκτίνες τοῦ ήλιου, καὶ μᾶς ἐγγίζει, καὶ μᾶς ἔκεινοράζει, καὶ μᾶς μεταμορφώνει. Οἱ κόποι, αἱ φροντίδες, αἱ ἐνοχλήσεις τῆς ήμέρας παύουν. "Έρχεται η ἀνάπτωσις, η δροσιά, η γαλήνη καὶ η εὐτυχία τῆς νυκτός.

— Εὐτυχία χωρὶς ἥλιο δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ τελεία! εἶπε τότε ἔνας ἄλλος. 'Εγὼ ἀγαπῶ τὸν ἥλιο. Καὶ ἡ ὥραιοτέρα ὥρα τῆς ήμέρας μου εἰναι τὸ μεσημέρι, ποὺ κατεβαίνω στὸ Φάληρο καὶ κάνω τὸ λουτρό μου. Γη καὶ θάλασσα, ἐλη η κτίσις πλημμυρισμένη ἀπὸ τὸ πιὸ θερμὸ χρυσάρι τούρανοῦ. Γδύνομαι καὶ, πρὶν νὰ πέσω στὴ θάλασσα, στέκομαι στὸν ἔξωστη τῆς καμπίνας μου, καὶ παίρνω τὸ ἥλιολουτρό μου." Επειτα στὴ θάλασσα τὴν ἥλιοφωτισμένη, ποὺ λές καὶ εἰναι ἥλιος καὶ νερὸ μαζί!.. Αὐτὴ εἰναι η ὥρα μου. Αὐτὴ μὲ ζωαγονεῖ καὶ μὲ κάμνει εὐτυχισμένο γιὰ δλη τὴν ήμέρα καὶ γιὰ δλη τὴ νύκτα. Καὶ βαστῷ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τέσ δικές σας.. . στιγμές. "Ωρα ὀλάκερη, ποὺ ἀν θέλω, τὴν παρατείνω ώς τὴν ὥρα ποὺ ἔυπνᾳ μετὰ τὸ μεσημέρι ὁ φίλος μας.

Δὲν ἡσαν ἄλλοι εἰς τὸν κύκλον, εἰδεμή θὰ ἥκουα τὸν ὅμνον καὶ πολλῶν ἄλλων ὡρῶν... Διότι ποια ὥρα τῆς ήμέρας καὶ τῆς νυκτὸς δὲν εἰναι ὥραια, καὶ ποια δὲν ἔχει τοὺς θαυμαστάς της μεταξὺ τῶν νέων κι' εὐτυχῶν ἀνθρώπων; Οἱ ἀρχαῖοι τὰς ἐφαντάζοντο ώς περικαλλεῖς νεάνιδας, ξανθάς, πολυθελγήτρους, θυγα-

τέρας τοῦ Ἡλίου. Καὶ ὅταν ἥκουσα τοὺς νέους ἐκείνους νὰ τὰς ἔκθειάζουν, μίαν μίαν, μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰδα ἐμπρός μου τὸν ἀθάνατον χορόν των καὶ ἐνθυμήθην τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ¹:

Μιὰ μιὰ προβαίνουν οἱ ξανθὸι
τοῦ ξανθοῦ Ἡλιου κόρες,
οἱ Ὡρες . . .

1910

B' ΠΟΛΕΩΣ

V Πρὸ τῆς Ρόδου.

N. Καρβούνη.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ μεταξὺ Σύμης καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς στενοῦ τὸ ἀτμόπλοιον στρέφεται πρὸς νότον. Δεξιὰ ἀπλοῦται ἡ βορεία τῆς Ρόδου ἀκτὴ εἰς ἔκτασιν ἀρκετήν. Ἀριστερὰ πυργοῦνται ἀπόκρημνα καὶ ἀγέρωχα τὰ μικρασιατικὰ βουνά, τῶν ὅποιων αἱ κορυφαὶ κατεκτήθησαν ἦδη ἀπὸ τὴν πυκνὴν στρατιὰν τῶν νεφῶν.

Ἡ Ρόδος δμως καταχγάζεται ἀκόμη ἀπὸ τὸν πρωινὸν ἥλιον. Ἡ κορυφὴ τοῦ Ἀταβύρου, τοῦ ὑψηλοτέρου τῆς βουνοῦ, ἀχνίζει ώσαν ρευστὴ ὑποκύανος σκιὰ ὑπεράγω τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν χαμηλοτέρων βουνῶν τῆς βορειῆς τῆς ἀκτῆς. Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸν ἡ μείζων τῶν Δωδεκανήσων φαίνεται μᾶλλον χαμηλὴ καὶ τὰ ὑψώματά τῆς ἔχουν ἔντονον τραπεζοειδὴ χαρακτήρα. Τὰ κυανωπὰ αὐτὰ τραπέζια ὑπέρκεινται τῆς παραλίας, εἰς τὴν ὅποιχν ἐξηπλώνετο ἄλλοτε ἡ Ἱάλυσος, ἡ πατρὶς τοῦ Τιμοκρέοντος*. Καὶ καθὼς τὸ ἀτμόπλοιον προσεγγίζει ὅλον τὸν πρὸς τὴν νῆσον, καὶ ἀρχίζουν νὰ διακρίνωνται λευκάζοντες συνοικισμοὶ εἰς τὰς πρὸς τὸ πέλαγος ποδιάς τῶν λόφων, ἡ ἀνάμνησις τοῦ Ροδίου ποιητοῦ ζωντανεύει αὐτομάτως. Αὐτὴν τὴν γενέθλιον ροδιακὴν παραλίαν ἔνοσταλγοῦσεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ξένος τοῦ Θεμιστοκλέους, τὸν ὅποιον εἰς λάμδους πικροὺς ἀπεκάλει: «ψεύσταν, ἀδικον, προδόταν», διότι δὲν διηγούσανταν αὐτὸν «ξείνον ἔόντα» διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ποθητὴν του πατρίδα.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς τραπεζοειδοῦς προεκτάσεως τῆς παραλίας διακρίγονται τώρα πυκνότεροι συνοικισμοὶ καὶ μία ὑπερύψηλος κεραία. Τὸ λευκὸν ποίμνιον τῶν σπιτιῶν, τὸ ὅποιον καταβαίνει πρὸς τὴν θάλασσαν, εἶναι, καθὼς μοῦ λέγει εὐγενικὸς

1. Τοῦ Ἰ. Γρυπάρη.

συνταξιδιώτης, τὸ Νεοχῶρι, ἐξωτερικὴ πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ προέκτασις τῆς περιτειχισμένης πρωτευόσης τῆς νήσου καὶ ἡ κεραία εἰναι· ἡ τοῦ Ἰταλικοῦ ἀσυρμάτου. Ἰταλικοῦ... Αἱ ἀναμνήσεις τῆς ώραίας μακρυνῆς ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνθήσεως τοῦ νησιωτικοῦ αὐτοῦ Ἑλληνισμοῦ διαλύονται διὰ μᾶς ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τῆς κεραίας αὐτῆς, ἡ δποίᾳ ἐπαναφέρει βιαίως τὸν νοῦν εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα...

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πλοῖον παρακάμπτει τὴν χθαμαλὴν ἀμμώδη γλῶσσαν, ἐπου κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας συρρέουν οἱ λουόμενοι, καὶ ἐμφανίζεται ἔξαφνα τὸ πανόραμα τῆς πόλεως μὲ τοὺς ἐναλίους πύργους καὶ τὴν ζώνην τῶν τειχῶν τῶν ἐπιποτῶν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου* τῆς Ἱερουσαλήμ, ώραίας καὶ ἀρχοντικῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς φθινοπωρινῆς μεσημέριας.

Ἡ Ρόδος ἔχει τρεῖς λιμένας, ἐκ τῶν δποίων δ μεσαῖος, κυκλικὸς σχεδόν, ἦτο δ περιώνυμος λιμὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως. Εἰς τὴν εἰσοδόν του ὁρθοῦτο δ Κολοσσός. Εἶχεν ὄψις 70 πήχεων καὶ κάτωθεν τῶν σκελῶν του διήρχοντο εἰσπλέουσαι αἱ τριήρεις. Ὁ Χάρης δ Λίνδιος ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν κατασκευὴν του τὸν ὀρείχαλκον τῆς νοτίας ἀκρας τῆς νήσου. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη δ Κολοσσὸς αὐτὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐθαυμάσθη ὡς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Σεισμὸς τὸν κατέρριψε, συντριβέντα κατὰ τὰ γόνατα. Μετὰ χίλια ἔτη οἱ Ἀραβεῖς, κατακτήσαντες τὴν Ρόδον, παρεχώρησαν τὰ συντρίμματα του ὀρείχαλκου, τὰ δποία ἔφραττον τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος, εἰς τοὺς Ἐδραίους τῆς νήσου. Οἱ Ἐδραῖοι ἀνέσυραν ἀπὸ τὸ πέλαγος ἐννεακόσια φορτώματα καμήλους ἀπὸ τὸ μέταλλον τοῦ Κολοσσοῦ.

Εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς λιμένας δὲν εἰναι δυνατὸν νὰ εἰσπλεύσῃ ἀτμόπλοιον συνήθους μεγέθους. Ὁ μεσαῖος εἰναι γεμάτος ἀπὸ ίστιοφόρα, μεταξὺ τῶν δποίων εύρισκεται ἡγκυροβολημένον ἅνα Ἰταλικὸν ἀντιτορπιλλικὸν καὶ μία μικρὰ ἔυληνη κανονιοφόρος. Εἰς τοὺς ἄλλους δύο ἀγκυροβολοῦσιν διλγιστα καϊκια. Βάρκες κινοῦνται πρὸς τὸ πέλαγος μόλις ἐνεφανίσθη καὶ ἡγκυροβολήσεν εἰς τὸν πρὸ τῶν παραλίων τειχῶν ἀναπεπταμένον ὅρμον τὸ ἀτμόπλοιον.

Ἡ λέμβος τοῦ λιμεναρχείου ἀργεῖ νὰ ἐμφανισθῇ. Ἐχομεν τοιουτορόπως καιρὸν νὰ θαυμάσωμεν τὸ πανόραμα τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

‘Η δψις της ἔχει χαρακτήρα καθαρῶς μεσαιωνικόν. Οἱ ἵπποι τοῦ τάγματος τοῦ ‘Αγίου Ἰωάννου τῆς ἀφῆκαν βαθεῖαν τὴν σφραγίδα τῆς διαβάσεώς των. Καὶ δμως, πρὶν ἀποδιδασθῶμεν, ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζει ἀκόμη ἀπὸ τὰ τεφρὰ τείχη καὶ τοὺς πολυγωνικούς ἡ στρογγύλους πύργους μὲ τοὺς διδύμους δδόντας τῷν ἐπάλξεων, αἰωρεῖται εἰς τὸ παλλόμενον μεσημβρινὸν φῶς ὑπεράνω τῆς νήσου ἡ ὁπτασία τόσων αἰώνων ἀκμῆς ἑλληνικῆς.

¶ Ἐπλατάγισαν εἰς τὰ γλαυκὰ νερὰ ποὺς ζώνουν τὴν Ρόδον αἱ κώπαι τῷν νεῶν, οἱ ὁποῖαι ἐξέπλευσαν διὰ τὸ Ἱλιον μὲ τοὺς μαχητὰς ἀπὸ τὴν

«Λίνδον, Ἰήλυσόν τε καὶ ἀργινόεντα* Κάμειρον»¹.

Εἶδον τὰ ἀπέναντι σκιερὰ καὶ δασέα βουνὰ τῆς Καρίας τὸν διάπλουν τῷν τολμηρῶν ποντοπόρων Ροδίων, οἱ ὁποῖοι ἐπλευσαν μέχρι τῆς Ἱδηρίας, ὅπου ἔκτισαν τὴν Ρόδην, κατακτηθεῖσαν βραδύτερον ἀπὸ τοὺς Μασσαλιώτας.

Καὶ ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦτον ἐξεκίνησεν ἡ Καλλιπάτειρα* διὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ὅπου παρέστη εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ βλαστοῦ τοῦ οἴκου της, τοῦ Πεισιρρόθου— διλυμπιονίκου ἐξ διλυμπιονικῶν. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Καλλιπάτειρας χειραγωγεῖ μίαν ἄλλην... Εἰς τὴν χρυσῆν ἀγνηγήν, τὴν ὁποίαν βρέχει δὲ λιος ἐπάνω εἰς τὴν νῆσον, περνᾷ διὰ μίαν στιγμὴν ἡ σεβασμία μορφὴ τοῦ ψάλτου τῆς Καλλιπάτειρας, τοῦ ἥρωος τοῦ Δρίσκου, διλυμπιονίκου εἰς τὸ στάδιον τοῦ καθήκοντος καὶ αὐτοῦ.

‘Ητο δλδία καὶ ἴσχυρὰ ἡ Ρόδος ἐπὶ αἰῶνας μακρούς. Αἱ τέχναι εἰχον ἑδῶ κοιτίδα φιλόστοργον. Τοῦ Λυσίππου* οἱ τέσσαρες ἐπποι ἀπ’ ἑδῶ ἐταξίδευσαν εἰς τὸ Βυζάντιον διὰ νὰ κασμήσουν τὸν Ἰππόδρομον καὶ διὰ ν’ ἀρπαγοῦν ἐκεῖθεν ἀπὸ τοὺς Ἐνετούς, οἱ δποῖοι ἐλάμπτρυναν μὲ τὸ ἔργον τοῦ Ροδίου καλλιτέχνου τὸν ‘Αγίον Μάρκον τῆς ἀλιπαγοῦς πρωτευούσης τοῦ Ἀδρία. Πόσας, δμως, μεταβολὰς εἰς τὸ κύλισμα τῷν αἰώνων δὲν εἶδεν ὁ Ρόδιος Ζεύς, ὁ «νώτοισιν Ἀταβυρίου μεδέων»!

‘Η σημερινὴ πόλις ἀπλώνεται εἰς τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ποδιάν λόφου ἐπιμήκους τραπεζοειδοῦς. Τὰ τείχη της, διασχιζόμενα

1. Ὁμήρου Ἰλιάς B, 656.

ἀπὸ πύργους, τὴν περιβάλλουν ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀπὸ Εηρᾶς.
Μέσα εἰς τὸν περίβολον συνωστίζονται τὰ σπίτια τῆς, πολλὰ τῶν
ὅποιων χρονολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν ἴπποτῶν.

Πρὸς τὰ δεξιά τοῦ περίβολου ἀπλώνεται ἡ νέα συνοικία τοῦ
Νεοχωρίου, μὲν λευκά, διώροφα κατὰ τὸ πλεῖστον σπίτια, μὲ ἐπαύ-
λεις περιβαλλομένας ἀπὸ κήπους. Ἐχει τὸ Νεοχώρι ἐκτάκτως
γραφικὸν καὶ χαροπόν χαρακτήρα, μὲ τὰς ὁμοιομόρφως ἔρυθρας
στέγας του, σκεπασμένας ἀπὸ κεραμίδια τῆς Μασσαλίας. Ἀνὰ
μέσον τῶν σπιτιών του δεσπόζει τὸ μέγαρον τῆς διοικήσεως. Ὁ
κτίτωρ τὸ προώριζε δι' ἐλληνικὸν προξενεῖον. Σήμερον κυματίζει
πρὸ τοῦ ἀετώματός του μία ὑπερμεγέθης σημαία ἵταλική.

Πρὸς τὸ ἀριστερὰ τοῦ περίβολου τῶν τειχῶν ἐκτείνεται εἰς
πράσινον πέλαγος φυτείας μία συνοικία ἐλληνική, ὅπου ἡ Μητρό-
πολις καὶ τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα.

Δύο πύργοι εἰς τὰς ἀντιμετώπους ἄκρας τοῦ πετάλου τοῦ με-
γαλυτέρου λιμένος περιβρέχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐπὶ τοῦ
βορειοτέρου, τοῦ πρὸς τὰ δεξιά, εύρεσκεται τώρα δὲ ἵταλικὸς ση-
μαφορικὸς σταθμός. Ἡ βάσις τοῦ πύργου εἶναι τετράγωνος μὲ
πλευρὰς ὅλις θαυμούσις πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς κλίσιν αἰσθητήν.
Τὸ σῶμα τοῦ πύργου εἶναι πολύγωνον. Εἰς τὴν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν
πέλαγος πλευράν τῆς πυραμιδοειδοῦς βάσεώς του εἶναι ἐντειχι-
σμένοι μαρμάρινοι θυρεοί ἴπποτῶν. Ὁ ἄλλος πύργος εἶναι ὑψη-
λότερος καὶ στρογγυλός.

Μερικὰ καδωνοστάσια, ἔνας ἡ δύο μιναρέδες ἀκοντίζονται
ὑπεράνω τοῦ λόφου τῶν σπιτιών τοῦ δχυροῦ περίβολου. Ἀριστε-
ρώτερα ἔνας φοίνιξ σαλεύει τὸν θύσανον τῶν πτεροειδῶν του φύλ-
λων ὑπεράνω μερικῶν στεγῶν. Παρὰ τὸ ἄκρον τῶν τειχῶν τῆς
ἄκτης τρεῖς ἡ τέσσαρες παλαιοὶ ἀνεμόμυλοι λίθινοι ἀκινητοῦν,
διότι εἶναι σκελετωμένα τὰ πτερά των.

Ἐπὶ τέλους ἐμφανίζεται ἡ λέμβος τοῦ λιμεναρχείου. Ἀναβαί-
νουν εἰς τὸ πλοῖον δὲ λιμενάρχης, δὲ ἀστυνόμος—ἀξιωματικὸς τῶν
καραμπινιέρων*, μὲ παχύν, ἀρειμάνιον μύστακα—καὶ τρεῖς νεα-
ροὶ καραμπινιέροι, ἐκ τῶν ὅποιων δὲ ἔνας τοποθετεῖται εἰς τὸ ἄκρον
ἄκρον τῆς κλίμακος τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐπιθεωροῦνται τὰ διαβατή-
ρια. Οἱ θέλοντες νῦν ἀποβιβασθοῦν παραδίδουν τὰ ἰδικά των εἰς τὸν
ἀστυνόμον καὶ λαμβάνουν ἀντ' αὐτῶν μίαν ἀδειαν ἐξόδου, τὴν
ὅποιαν ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ πλοῖον θὰ παραδώσουν εἰς τὸν ἐπὶ

τῆς κλίμακος σκοπὸν καραμπινέρον διὰ νὰ τοῖς ἀποδοθῇ τὸ δια-
βατήριον.

Απὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ιταλικῆς κατοχῆς οἱ βαρκάρηδες εἶναι
Τοῦρκοι κατὰ τὸ πλεῖστον. Ζητοῦν ιταλιστὶ μίαν τουρκικὴν λίραν
ἢ δέκα λιρέττες διὰ νὰ ἀποδιδάσουν καὶ ἐπιδιδάσουν καὶ πάλιν
τοὺς ταξιδιώτας.

Ἄς ἐπιβιδασθῶμεν τῆς μόνης ἑλληνικῆς βάρκας, ἡ ὅποια προ-
σήγγισε διὰ νὰ παραλάβῃ μερικούς Ρόδιους ἐπανερχομένους ἐκ
Σμύρνης. Ο γέρων βαρκάρης, ὅταν ἀπεμακρύθη τοῦ ιταλικοῦ
ἀτμοπλοίου, ἐσταμάτησε τὰ κουπιά του, ἐπεσκόπησε τοὺς ἐπιβά-
τας του καὶ εἶπεν :

— Εἶναι κανένας ξένος ἀπὸ σᾶς;

— Οχι, δλοι "Ελληνες.

Υστερα ἔσκυψε καὶ ἤρωτησε μὲ χαμηλοτέραν φωνὴν, εἰς τὴν
ὅποιαν ἐπάλλετο ἡ ἀνυπομονησία :

— Τί νέα, ἀδέρφια, ἀπὸ τὴν Σμύρνη; Τί γίνονται τὰ παιδιά στὸ
μέτωπο;

Χαίρε, ὦ Ρόδος! Ἡκούσαμεν τὴν ἑλληνικήν σου φωνήν.

Νοέμβριος 1921

Γ' ΒΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Αλωνάρης.

Άλεξάνδρου Μωραϊτίδου.

Αἱ θηγμωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται δλόχρυσοι, γύρω -γύρω,
ἄς πύργοι, εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔκεινο ὁροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι
σίτου καὶ κριθῆς, ἔτοιμοι πρὸς ἀλώνισμα τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ
Ἀλωνίσματος, τὸν μῆνα τὸν Ἀλωνάρην, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔκει-
νο ὁροπέδιον, ὅπου δλόκληρον, θαρρεῖς, μετώκησε τὸ χωρίον,
κάθε χωρικὸς μὲ τὴν θηγμωνιάν του, παρὰ τὴν ὅποιαν δλον τὸν
μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν, καὶ παρ' αὐτὴν κα-
θεύδων. Αἱ ἀλωνες, ἔδω καὶ ἔκει, λάμπουσι, σαρωμέναι, κυκλο-
τερεῖς, ώμαλισμέναι, πεπατημέναι, ἔτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δε-
μάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν αὔγην, ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ μία παμμεγίστη πέραν ἔκει, εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετρά-
λωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ Γέρο-Δήμου τοῦ πρωτογεωρ-
γοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὔγην πρωὶ - πρωὶ ἥρχισε τὸ

ἀλώνισμα, πρώτη αὐτὴ μὲ ̄ππους τέσσαρας, τέσσαρες πυρροξάνθους ̄ππους, οἱ ὅποιοι χοροπηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντρίβοντες αὐτά, ἀλωνίζοντες. Ὁ Γέρο-Δῆμος, κοντὸς καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὅπισθεν ὥθετ τοὺς ̄ππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετράλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμαίνων, συνελκόμενος μετὰ τῶν ̄ππων κύκλῳ, ἀλωνίζων, ἐνῷ οἱ παραγύιοι του παραστέκονται ὑπηρετοῦντες, «ὅτρηροι* θεράποντες». Ἐχει χωράφια καὶ ἀγροὺς ὁ Γέρο-Δῆμος πανταχοῦ. Χωράφια εἰς τὴν Ἀμμουδιά, χωράφια εἰς τὸν Κάμπο, χωράφια στὸν Ἀσέληνον, χωράφια στὶς Κουνίστρες. Ἐχει καὶ ἔνα δέφορο*, στὸν Ἀι-Γιαννιοῦ τὸ Ρέμα...

Τὴν αὐγήν, βαστοῦσεν ἀκόμα ὁ Αὔγερινός, ἥλθεν δὲ παπαχαραλαμπίτης* ἥγούμενος, δὲ Παπᾶ-Μηκάριος, καὶ ἔφαλεν ἀγιασμὸν καὶ ἤγιασε τὴν ἀλωνα τὴν μεγάλην τοῦ χωρίου, τὸ εὐρύχωρον κι' εὐρύκυκλον τοῦ Γέρο-Δήμου πετράλωνον, νὰ μὴ βασκάνουν τὸ ἀφθονόν του γέννημα τοῦ κόσμου τὰ βασκανοφόρα ὅμιματα, νὰ εὐλογήσῃ δὲ παπαχαραλαμπίτης τὴν ἐσοδείαν του, νὰ ἐσοδευθῇ καλῶς εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ πλουσίου γεωργοῦ· νὰ φάγῃ αὐτὸς καὶ δὲ οἰκός του, καὶ οἱ συγγενεῖς του ὅλοι, καὶ νὰ μοιράζῃ κάθε Σάδδατον δλοχρονίς, ζεστὰ ψιωμάκια, νὰ τρώγουν οἱ πτωχοί, νὰ συγχωροῦν, νὰ πάρῃ κι' δὲ παπαχαραλαμπίτης δύο κοιλά...

— "Α! "Α!

Ἡ φωνὴ τοῦ Γέρο-Δήμου, πρώτη πρώτη ἀκούεται ὅπισθεν τῶν τεσσάρων ̄ππων, ἔξεγείρουσα τοὺς γεωργούς, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὁροπέδιον, κοιμωμένους ὅλους ἀκόμη, παρὰ τὰς θημωνιάς των, αἴτινες ὡς πύργοι γύρω-γύρω ὑψοῦνται, πύργοι δλέξανθοι, δλόχρυσοι πύργοι. Ομοίως καὶ δὲ ιερεύς, βάλλων τὸν «Εὐλογήτόν», κινεῖ τοὺς ἐνορίτας του εἰς προσευχήν, ἐγειρομένους ἀπὸ τὰ στασίδια. Ἡ Κυρὰ Δήμαιν μὲ τὴν μανδήλαν της ἀναπεταρίκι* ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, μὲνα φορκάλι, σάρωθρον ἀγροτικὸν ἀπὸ ἀκανθωτὴν στοιθήν*, σαρώνει τὸν ἀστάχυα, τὸν ἀστάχυα τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμοις εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἴματισμούς της, πάντοτε. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσορμῶν κοπάδιον τῶν χηνῶν, αἴτινες μὲ τοὺς λαιμούς των τευτωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὅφεις, μὲ τὰ ράμφη ὡς πτύχα,

διλοχλήρους τοὺς διασπειρομένους ἀστάχυς καταπίνουσι, λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῷα.

Μετ' ὅλιγον ἔλαιοι αἱ ἀλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. "Ολον τὸ δροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγάς, οἱ δ-
ποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους των ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούς των.
— "Α ! "Α !

"Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα δ Γέρο-Δῆμος δ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος καὶ ἐις τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἔξεχει ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο δροπέδιον.

— "Α ! Λενίτσα ! "Α ! Μαργίτσα ! "Α ! φοραδίτσες μου !

Κοντὸς καὶ παχύς, μὲν ἐν πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, τὸν χειρίσιον*, μὲ ἀγοικτὰ τὰ στήθη, χωμένος μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχύων μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων κι' ἐγειρόμενος καὶ ξανα-
πίπτων καὶ πάλιν ἐγειρόμενος, μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων του κύκλους, τοὺς διποίους διμώς καταφθάνει η βροχεῖα καὶ μακρὰ μάστιξ κι' ἐρεθίζει αὐστηρὰ η φωνή του. Διασκελίζων μὲ τοὺς κοντούς του πόδας τ' ἀστάχυα, βροχεῖς ἀπὸ τὸ βύθισμα ἐν τῷ ἀχύρῳ, ἀργά-ἀργά, πίπτων κι' ἐγει-
ρόμενος, ώς διασκελίζει τις παχὺ χιόνος στρῶμα, τεντώνων τὰς χειρας, κραδαίνει τὴν μάστιγα, ἥχοδροντοῦσαν δεινῶς, ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν ἔκει, ώς νὰ θραύωνται συγχρόνως στελέχη δένδρων, ἐν κρότῳ, ὑπὸ τὴν βιαίαν τοῦ βορρᾶ πνοήν, τεντώνει τὸν λαιμόν του κι' ἐκδάλλει συνεχεῖς τὰς ἀπειλητικὰς ἀνακραυγάς του, ώς στε-
ναγμοὺς χαρᾶς, τὴν δόποιαν ἀπαντλεῖ ἀπὸ τῆς καλῆς τῶν ἀγρῶν του ἐσοδείας, ὃν τρεις θημωνιαὶ μεγάλαι καὶ παχεῖαι ώς πύργοι
ἴστανται ἔκει πρὸς ἀλώνισμα.

Οἱ ἵπποι, καὶ οἱ τέσσαρες, δεδεμένοι ἀπὸ τοῦ στύλου τῆς ἀλω-
νος, συμπληροῦσιν ἀδιακόπως τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους. Ἀνα-
τινάσσονται ἔντρομοι αἴφνης· ἀνυψοῦσι τὰς κεφαλάς των, ὑπερή-
φανοι τώρα, ώς ἐπαλλόμενοι ἐλεύθεροι ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ τινάσ-
σουσι τὴν χαίτην των τὴν πυρρόξανθον ἴδού, εὐφραινόμενοι διὰ τὴν πτερωτὴν των ἐκείνην, ὑπολογίζοντες μὲ τὸ μεγαλόφθιλμον
βλέμμα τὸ διάστημα, τὸ δόποιον ώς πνοὴ ἀνέμου θὰ διατρέξωσι
μέχρι τῆς παραλίας κάτω, νὰ βυθισθῶσιν εἰς τὰ κύματα, θαρροῦν,
νὰ κολυμβήσουν, νὰ δροσισθῶσιν, ν' ἀλωνίσουν καὶ τὸ κῦμα... Άλλ'

Ιδού τὸ σχοινίον συγκρατεῖ αὐτοὺς στερρῶς ἐπὶ τῆς ἀλωνος. Κλίνοντες τὴν ὑπερήφανον κεφαλήν των εἰς κλίσιν εῦμορφον θλίψεως ἦ καὶ ὀργῆς σθεναρᾶς, ὑπόκλισιν ἀληθινοῦ αἰχμαλώτου ἐν δεσμοῖς ἀρρήκτοις, καὶ βυθίζοντες τοὺς πόδας των μέχρι γονάτων μέσα εἰς τὰ διαλυθέντα ἥδη τοῦ θερισμοῦ δεμάτια, ἔξακολουθοῦσι: τοὺς ἀλλεπαλλήλους κύκλους των, περιστρεφόμενοι, καὶ οἱ τέσσαρες ὅμοι, ἐν τῇ ἀλωνι, κροαίνοντες* τοὺς πόδας, συνθλῶντες τὴν ἀργυρᾶν τοῦ σπαρτοῦ καλάμην, συντρίβοντες τοὺς χρυσοὺς ἀστάχους, καταπατοῦντες, βαρυποδίζοντες, ἀλωνίζοντες, τροχὸς ὠρολογίου ὑπτίως κινούμενος, ὑπὸ τὸν χαρμόσυνον τοῦ Γέρο-Δῆμου ἀλαλαγμόν καὶ τοὺς κραταιοὺς τῆς μάστιγός του κροταλισμούς.

— Τὰ ἐλένη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μ'!

Ἄκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα ὑποτρεμούσης γραίας, ἡτις βοηθεῖ τὸν υἱόν της τὸν Θανασόν, διοὺ μόνος, μ' ἔνα κατεσκληκότα ἵππον, ἀλωνίσας τὴν μικράν των θημωνιάν, καταπατῶν καὶ διδίοις μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τ' ἀστάχυα, δπισθεν τοῦ ἵππου, ἥδη σωρεύει τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς δρθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ δποία ὀνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ποὺ θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ φετινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἴδρωτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικάς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον διοὺ εἶπεν δ Θεὸς «ἐν ἴδρωτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου».

— Τὰ ἐλένη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μ'!

‘Υψώθη ὁ ἥλιος ἔως δύο κοντάρια εἰς τὸν ὄριζοντα τ' ἀλωναριοῦ, τὸν καταφλέγοντα μὲ φλόγας καυστικωτέρας τῆς βασιλωνίου καμίνου. ’Αλλ’ ίδού ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ φρέσκο, διοὺ τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, δσον δροσίζει τὰ στήθη των. Ζέφυρος, πνεύσας ἵσχυρός, προσάλλει καμαρωτός, ίδού, ἀπὸ πέραν, μὲ φαλτήρια ἀσρατα τῶν οὐρανῶν, τὸν δποίον ὑποδέχονται τὰ βουνά, πρώτα-πρώτα, ἀλλόμενα, ἐπαγαλλόμενα. Βάρδιτοι καὶ λύραι πνευμάτων ἡ νυμφῶν, θαρρεῖς, συνοδεύουσι τὴν δροσοσβόλον του πνοήν, καὶ αὐλοὶ τὴν προπέμπουσι γλυκύλαλοι, αὐλοὶ παρθένων, αὐλοὶ ποιμένων. Αἱ καρυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐώδους ἐσείσθησαν εἰς χαιρετισμόν, πρώται-πρώται, καλημερίζουσαι τὸν εὔχαριν αὐτῶν δμιλητήν, τὸν θαλερὸν καὶ εὔζωνα συμπαίκτορα, ἀπὸ τὰ μικρά των χρόνια :

Χαίρεται δέ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν δέρα. . . .

Κι' ίδου ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα, μ' ἐν πεντάχαλον* ξύλινον
ἐκλικμητήριον ἡ Γριὰ-Ζῆσαινα, μὲν μιὰ κατάμαυρη μανδήλα σκε-
πασμένη, χήρα πρόσφατος, προσφάτως ἀπολέσασα τὸν Γέρο-
Ζῆσον, τὸν ἄνδρα της, ἵνα καλὸν καὶ ρωμαλέον ἀκόμη γεωργόν,
δηγχθέντα ὑπὸ δψεως, κατὰ τὸ θέρισμα, φαρμακερᾶς ἐχίδνης, καὶ
ἀποθανόντα.

Καὶ τώρα ἡ γριὰ ἡ Ζῆσαινα βασανίζεται μόνη της, ξανεμί-
ζουσα μ' ἐν πεντάχαλον ξύλινον ἐκλικμητήριον, τὸν σωρὸν τοῦ
ἄλωνισθέντος γεννήματος, μόλις ἔπνευσεν δὲ Ζέφυρος, νὰ προλάβῃ
νὰ λιχνίσῃ ὡς τὸ μεσημέρι, δτε τὸ ἀγεράκι ψοφᾶ. Μόνη της
ἐκουδάλησε τὰ δειμάτια, μισθώσασα λέμβον, διότι δὲ ἀγρός της εἰ-
ναι παράλιος, καὶ ἐπιστατοῦσα μόνη, τὸ ἀλώνισε, καὶ τώρα μόνη
τὸ λιχνίζει τὸ γέννημα, ἀποχωρίζουσα τὸν καρπὸν ἀπὸ τὴν κάρ-
φην. Ο καρπός, σιτος ὥρατος πυρρόξανθος, σωρεύεται παρὰ τοὺς
πῦδας της, τὴν δὲ κάρφην λαμβάνων δὲ Ζέφυρος συσσωρεύει παρα-
πέρα εἰς ἀχύρον. Χωμένη μέσα εἰς τὸ ἀλωνισθέντα στάχυα ἡ μαύρη
ἡ Ζῆσαινα, ἐν μέσῳ τῆς ἀλωνος, βυθίζει καὶ μὲ τὰς δύο χειράς
της τὸ πεντάχαλον ἐκλικμητήριον μέσα εἰς τὸν ἔπαλὸν σωρόν,
εἰτα μὲ δύο χειράς σθεναράς ἀναρρίπτει κατέναντι τοῦ ἀνέμου τὸ
λικμώμενον γέννημα καλύπτουσα τοὺς δακρυσμένους δόφθαλμούς
της μὲ τὴν μαύρην μανδήλαν της, ἀμορφος, περιβαλλομένη ὑπὸ
τῶν ριπιζομένων ἀχύρων, ἀχυροσθριθής, ξανεμίζουσα.

Ξανεμίζει ἡ χήρα ἡ Ζῆσαινα καὶ κλαίει. Λιχνίζει καὶ μοιρο-
λογεῖ τὸν Γέρο-Ζῆσον τὸν ἄνδρα της :

Σὲ κλαῖνε κάμποι καὶ βουνά,
σὲ κλαῖν τὰ λιβαδάκια.
Σὲ κλαῖν βρυσοῦλες μὲ νερά,
ἀμπέλια καὶ χωράφια...
Ζῆσο μ', Ζῆσο μου !

Σὲ κλαίει καὶ τὸ ἀλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμέρο,
ποὺ χόρευες κι' ἀλώνιζες
κριθάρια καὶ σιτάρια
Ζῆσο μ', Ζῆσο μου !

Καὶ ξανεμίζει δλονὲν ἡ χήρα, δλη ἀχυροσθριθής, καὶ μοιρολογεῖ:

Σὲ κλαίει κι' ἡ χήρα ἡ Ζήσαινα
ποὺ ξανεμίζει ἡ ἔρμη,
πεντάρφανη, σὰν τ' ἄχυρο
ποὺ τὸ λιχνίζει δ ἀγέρας.

Ζῆσο μ', Ζῆσο μου!

Ο Γέρο-Δῆμος ὑψοῦται—ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον. Καὶ ὁ Ζέφυρος, δλονὲν δυναμούμενος, δσον προσεγγίζει εἰς τὰς ἐκπνοάς του, διασκελίζει τὰ βουνά, χοροπηδῶν μὲ μουσικὰ χοροπηδήματα, καὶ γλυκὺ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα, ἀπὸ τὸ πέραν μέρος, κελάδημα δλόδροσσον, δροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Χαίρετ' ὁ πεῦκος, χαίρεται,

Χαίρεται τὸν ἀέρα...

Ἐδράδυασεν.

Ο Γέρο-Δῆμος ἔξεζεψε τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα, τρώγοντες ἥρέμα νεοπατημένην καλάμην, ἡ Λενίτσα καὶ ἡ Μαργίτσα κι' οἱ ἄλλες δύο ἀκόμη φοραδίτες του, παρὰ τὴν αίματιὰν* τοῦ πετραλώνου, ἐνῷ ὁ Γέρο-Δῆμος, ἐπακουομβήσας παρὰ μίαν ἀπομείνασαν ἀκόμη θημωνιάν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' δλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του· τοῦτο παρασκευάζει ἡ Κυρά Δήμκινα, ἐκεὶ πλησίον, τηγανίζουσα νωπὰ δψάρια, ποὺ ἔφερεν δ γρύπος, καὶ διώκουσα συγχρόνως τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν ἀπὸ τὸ ἀλώνιον τῆς τὸ παμμέγιστον, οἰκονόμος πάντοτε εἰς τὰς ἐσοδείας τῆς, ὡς καὶ εἰς τοὺς ίματισμούς της.

— Ήσοῦ, ξένες! Ήσοῦ, ξένες!

Η χήρα πάλιν ἡ Ζήσαινα, παραπέρα, ἐπεράτωσεν ἥδη τὸ ξανέμισμα καὶ κάθηται νῆστις παρὰ τὸν σωρὸν τὸν καθηρὸν τοῦ γεννήματος, δπερ, εὐώδες, πυρρόξανθον καὶ ἀρεστὸν ὡς πᾶν νεογέννητον, λάμπει ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς ἀλωνος, ὑπὸ τὰς τελευταίας τῆς ἡμέρας αὐγάς, κινοῦν εἰς δάκρυα ἀτέλευτα τὴν χήραν, ἥτις, μαύρη, δκλάζουσα, παρακάθηται σιωπηλή, ὡς νύκτιον πτηνόν, ἀγευστος, κατάκοπος. Καὶ οὕτε ἀνοίγει τὸ στόμα τῆς ν' ἀποδιώξῃ τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν, δπερ, κυνηγγηθὲν παρὰ τῆς Κυρά-Δήματνας, εἰσώρμησεν εἰς τὸν σωρὸν τῆς χήρας, μὲ τοὺς λαιμούς του τοὺς μακροὺς κι' ἐλισσομένους ὡς ὅφεις, μὲ τὰ ράμφη τους ὥσπερ πτύα.

— Φάτε, κακημένες, φάτε!....

Είναι δι μήν τοῦ ἀλωνίσματος, δι μήν δι ἀλωνάρης. Παρὰ τὰς θημωνιάς τὰς χρυσᾶς, αἱ δποῖαι ὡς πύργοι οὐψοῦνται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔκεινο ὁροπέδιον, τὰ φαναράκια λάμπουν τὴν νύκτα, φεγγοσβόλουνται, φωτίζοντα τοὺς δειπνοῦντας ἔκει γεωργούς.

Γέλωτες ἑῶ, γέλωτες ἔκει. Ἀστεῖαι ἀναφωνήσεις κύκλῳ, ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θημωνιάν, παρὰ τὴν δποῖαν συγκεντροῦνται ἥδη διη τοῦ χωρικοῦ· ή καλύδη. Τὰ παιδία του, ή σύζυγός του, τὸ λίκνον του, τὸ κτῆνος, τὸ κυνάριόν του, αἱ ὅρνιθες, κλώσσαι μὲ τόσους λαιμάργους νεοσσούς.

Καὶ δταν ἀνατείλῃ πλέον ή σελήνη, διόχρυσος, χρυσίζουσα τὰς διοχρύσους τῶν σπορίμων θημωνιάς, ἔπειτα, μετὰ τὸ δειπνον, χαροὶ συγκροτοῦνται πρόχειροι, ἐπάνω εἰς τὰ πέτρινα ἀλώνια, καὶ τὰ παιδία, ἀπολέσαντα τὸν ὄπον εἰς τὴν δρόσον ἔκεινην τὴν νυκτερινήν, ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς θημωνιάς ὡς φύλακες διόξανθοι ἐπάνω εἰς χρυσᾶς ἐπάλξεις, τραχγουδοῦσι, παίζουσι, κρύπτονται ἐντὸς τῶν δεμάτων τοῦ σίτου· ἐνῷ οἱ ἵπποι, ξεκουραζόμενοι, περιφέρονται ἐλεύθεροι, χρεμετίζωντες ἀπὸ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ διώκοντες τὰ κοπάδια τῶν χηνῶν, αἴτινες, ἐξεγερθεῖσαι μὲ τὴν σελήνην, εἰσδάλλουσι μὲ τοὺς μακρούς λαιμούς των εἰς τὰς θημωνιάς, καταπίνουσαι τὰ στάχυα, ὡς τὰς μαρίδας οἱ γλάροι.

Ἄλλὰ τὰ ζωηρότερα γέλια, τὰ φαιδρότερα ἄσματα ἀκούονται ἀπὸ τὸ μέγα τοῦ Γερο-Δήμου πετράλωνον, ὅπου δι πλούσιος γέρων δειπνεῖ μὲ τὴν Κυρά-Δήμαινα καὶ μὲ τοὺς παραγυιούς του, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀλωνος, κρεμάτας μέγα φανάριον ἀπὸ τὸν στῦλόν της, ἐνῷ ή Δενίτσα καὶ ή Μαργίτσα καὶ οἱ ἄλλες δύο ἀκόμη φοραδίτεσ του, θρυμματίζουν, ἥρεμικ τρώγουσι, τὴν ἀργυρᾶν τοῦ ἀλωνίσματος καλάμην, ἔκει πληγίον, δμοτράπεζοι, πρὸς μεγάλην στενοχωρίαν τῆς Κυρά-Δήμαινας, φοβουμένης μὴ φάγωσιν αἱ φοράδες καὶ κανένα στάχυν.

Καὶ δ Θηνασός μὲ τὸ κατεσκληκός τὸ ἀλογον, τῆς γραίας τῆς πτωχῆς δι μοναχογυιός, ποὺ μὸνος του δι πτωχὸς σχεδὸν ἀλώνιζε, μὴ ἔχων ἄρτον καὶ προσφάγιον, περιέρχεται τ' ἀλώνια ἐστεμμένος τοὺς κροτάφους μὲ παχέα στάχυα, τῆς ἐσσοδείας τὸ φαιδρὸν δαι-

μόνιον, νὰ πῇ τίποτε, μὲ μίαν λύραν τρίχορδον, ἀγροτικήν, τονίζων τὴν εὐχὴν τὴν πρέπουσαν :

— Καὶ στὸ μύλο, μὲ τὸ καλό ! . . .

1901

Οἱ ἐμπρησμοὶ τῶν δασῶν.

Μιχ. Μητσάκη.

Πρόλογος. 'Ο συγγραφεὺς ἐκφράζει ἐν ἀρχῇ τὴν σφοδρὰν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ διὰ τὴν διαρραράτητα μερικῶν ἐκ τῶν χωρικῶν καὶ ποιμένων μας, οἵτινες, χάριν προσκαΐρου κέρδους, ἀνασθῆτοι: πρὸς τὴν ὥραιότητα τῆς φύσεως καὶ τὸ γενικώτερον συμφέρον τοῦ τόπου, πυρπολοῦσι τὰ δάση. Καθ' ἐκαστον θέρος, γράφει, δὲν ἀπομένει: σχεδὸν κλιτές, δὲν ἀπομένει σχεδὸν ράχις, δὲν ἀπομένει σχεδὸν δειράς, ἐφ' ἣς ἡ πυρκαϊά νὰ μὴ ἀπλώνῃ τὴν ἀπαίσιαν πορφύραν της... Πρὶν προφθάσῃ νὰ σθήσῃ ἡ μία φλόξι βλέπεις ἀμέσως ἀναλάμπουσαν ἀλλην, καὶ πρὶν ἀμαυρωθῇ ἔτι ἡ ἀστραπὴ ταύτης, βλέπεις ἀλλας δύο φεγγοθολούσας καὶ τέσσαρας ἔπειτα σπινθηρίζουσας παρέκει, καὶ δέκα δλίγω παραπέραν, ὡς τόσας κεφαλὰς Λερναίας "Γόρας ἀναφαινομένας πολλαπλασίας προτοῦ ἑξαφανισθῶσιν ἀκόμη ἐντελῶς αἱ προϋπάρχασαι... .

Πῶς ἔθαλλε πρὸ δλίγων ἀκόμη μηνῶν ἡ θυμασία αὐτῇ Πεντέλῃ! "Ηπόρει κανεὶς τῇ ἀληθείᾳ πῶς τόσον ἐγγὺς τῶν 'Αθηνῶν εἰχε κατορθωθῆν νὰ εὑρίσκεται τοιοῦτος βαθὺς δρυμός, τοιαύτη σπαργῶσα βλάστησις, τοιαύτης ρωμαλέας φύσεως ἐκπλήττουσα μεγαλοπρέπεια. "Οχι ὡς παραχθεῖσα βαθμηδόν, μετὰ κιώνων πάροδον καὶ δημιουργίαν, ἀλλ' ὡς διὰ μιᾶς, ἀπὸ κοινῆς ὀρμῆς, ἀναπηδήσασα ἐκ τοῦ ἔδαφους, θραύσασα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, ἀνέτεινεν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὰς πρασίνας λόγχας τῶν κλάδων της, τὰς φυλλῶδεις αἰχμὰς τῶν κορμῶν της, τὰς δέειας τῶν στελεχῶν της προσθολάς, στρατιὰ δλόκληρος δρυῶν, πλατάνων, ἐλαιῶν, πευκῶν, γῆτις ἀνερριχάτο ἐφ' δλῶν τῶν ὑψωμάτων τοῦ βουνοῦ, κατέκλυσε τὰ πρανή αὐτοῦ, ὑπερεφαλάγγιζε τὸν γυμνὸν 'Ιμητόν, καὶ ἔξεχύνετο ἐν μακρῷ παρατάξει εἰς τὴν ὅπισθεν αὐτοῦ πεδιάδα, καλύπτουσα πᾶσαν τὴν ἔκτασιν ἐπὶ ἀπόστασιν ὠρῶν ὑπὸ τὴν συνηρεφῆ αὐτῆς θολίαν. Βαθεῖαι ἔδυθιζοντο αἱ ρέζαι αὐτῶν εἰς τὸ ἔδαφος, δπως θαρεῖστηρίζονται αἱ πόδες τῶν ἀθλητῶν εἰς τὴν

γῆν προκαλούντων τὸν δυνάμενον νὰ τοὺς μετακινήσῃ ἐκεῖθεν. Γιγαντώδη ώρθοῦντο τὰ σώματά των, ως κολοσσῶν ισχύος καὶ εὐρωστίας. Ἀκμαῖα ἡγείροντο τὰ φυλλώματα αὐτῶν ἐν διηγεκεῖ πρὸς τὸν ἄνεμον πάλη, ἐν ἣ σπανίως ἔμενεν εἰς τοῦτον ἡ νίκη. Υπὸ τὸν παχὺν αὐτῶν φλοιὸν ἐμάντευες—ἡκουες σχεδὸν—κυκλοφοροῦντα τὸν χυμὸν τῆς ζωῆς, ως πλούσιον αἷμα κοχλάζον ἐντὸς νεανικῶν φλεδῶν.

Πλανώμενος μεταξὺ τῶν ἀτραπῶν αὐτῶν ἐπὶ μακρὸν δὲν συνήντας κανὲν ἀνθρώπινον ὅν, κανὲν δίπουν ἢ κανὲν τετράπουν. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐδοκίμαζες ποσῶς τὸ συναίσθημα τῆς ἐρημίας. Ἡ μοναξία δὲν σ' ἐπίειται, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας σ' εὐηρέστει. "Ολος δὲρυμὸς αὐτὸς ἐφαίνετο ζῶν. Εἰς τὰ βάθη αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν στολχῶν τῶν δένδρων του, ὑπὸ τὰς θαλλούσας στοάς του, ἐβασίλευεν ἀτάραχος σιγῇ, ἣν δὲν διέσπα τίποτε. Ἀλλ' ἡ σιγὴ αὕτη δὲν ἦτο νεκρά. "Ολος οἱ κολοσσοί αὐτοὶ ἐφαίνοντο ως νὰ ἡσαν ἐμψυχοι καὶ ως νὰ ἐσίγων ἀπολαμβάνοντες καθ' ἐκυτοὺς ἐν ἡρέμῳ μακριότητι τὴν ἥδονήν τῆς ὑπάρξεως. "Αλλ' ἐπάνω ἐκεῖ, ἀπὸ τῆς ὑπερνεφέλου καρυφῆς των, ἔβαλλον πάντοτε ἀδιάκοπον βοήν, ως βαρύγχον καὶ ἐναρμόνιον ὅμονον πρὸς τὸ ἄπειρον.

Σχεδὸν γωνία, εἴτε τῶν ἀνάντων πλευρῶν, εἴτε τῶν ὀλισθηρῶν ἀποκλίσεων, εἴτε τῶν σχιστῶν κοιλάδων, εἴτε τῶν δγκωδῶν νώτων του ὅρους, δὲν ἔμενε ἔηρά καὶ ἄγονος. Ὡς καταληφθὲν ὑπ' ἀνεξηγήτου ἐξάψεως δημιουργικῆς, τὸ ἔδαφος ἀνέδιδε κατὰ μυριάδας τὰ θαλερὰ τέκνα του. Ἀλλοῦ παρῆγε δένδρα μετέωρα καὶ ἀλλοῦ θαμνίδια χαμαιπετῆ, ἀλλοῦ ἐγέννα στελέχη ἀτινα δὲν θὰ ἥδυναντο νὰ πειπτυχθῶσι τρεῖς ἀνδρες καὶ ἀλλοῦ τρυφεροὺς κλωνας, ἀλλοῦ ἐξώθει εἰς τὸ φῶς στιβαροὺς ξυλίνους ὅγκους καὶ ἀλλοῦ ταπεινὰ ἀνθύλλια. Ἀλλ' ὅλα ἔφερον ἐν ἐκυτοῖς ἀφθονον τὸ σπέρμα του κάλλους καὶ τῆς ὑγείας, ὅλα ἡσαν βιώσιμα, ὅλα ἡσαν εὔχροα, ὅλα περιεπλέκοντο εἰς σφιγκτὸν ἐναγκαλισμόν, ὅλα περιεπύσσοντο ἀληγλα, ὅλα ἀπετέλουν μίαν μεγάλην καὶ συμπαγῆ οἰκογένειαν, ἀδελφὰ ἐν εὐμορφίᾳ καὶ ἐν ρώμῃ, ἐκεῖνα προστατεύοντα αὐτὰ καὶ αὐτὰ θωπεύοντα ἐκεῖνα, ἐκεῖνα παρέχοντα εἰς αὐτὰ τὴν σκιάν των καὶ αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των εἰς ἐκεῖνα. Ἡ γῆ ἐφαίνετο ἰδιαιτέραν καταβάλλουσα ἐπιμέλειαν ὅπως τ' ἀναπτύξῃ καὶ τρέφουσα αὐτὰ δι' ὅλης τῆς ἵκμάδος τῶν σπλάγχνων τῆς καὶ

έγγυνουπα εἰς τὰς ἀρτηρίας αὐτῶν δληγή της τὴν δύναμιν, ἀληθής μῆτηρ· γῆ.

«Θὰ γῆδύνασο νὰ μείνῃς γῆμέρας», ώς λέγει ὁ Ταίν*, περιγράφων ἐκεῖνος τὸ δάσος τοῦ Φονταινελβόλ*, «νὰ μείνῃς γῆμέρας, χανόμενος ὑπὸ τὰ φυλλώματα αὐτῶν, χωρὶς νὰ σκέπτεσαι τίποτε, χωρὶς νὰ ἐπιθυμῇς τίποτε, εὐχαριστημένος μόνον διότι βλέπεις, εὐτυχῆς ώς οἱ ἀρχαῖοι θεοί, οἱ θεοί τοῦ Ὁμήρου. Μήπο τὴν σκέπην αὐτῶν γῆσθάνεσο ἔσυτὸν γινόμενον μεγαλύτερον καὶ καλύτερον ἀφ' ὅτι εἰσαι. Ἐνόμιζες δὲ τὰ μεγάλα αὐτὰ δένδρα εἰναι γῆραες εὐδαίμονες καὶ γαλήνιαι. Καὶ ἐγίνεσο ἐπίσης εὐδαίμων καὶ ἐπίσης γαλήνιος θεώμενος· γαύτα. Σχεδὸν σοῦ γῆραχετο ὅρεξις νὰ τοῖς κραυγάσῃς θαυμάζων[†]: Πόσον ὥραία καὶ ισχυρὰ εἰσαι, ὃ δρῦς, πόσον ρωμαλέα, καὶ πόσον πρέπει νὰ σ' εὐχαριστῇ ἡ ισχύς σου[‡] αὐτη καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ φυλλώματός σου!». Μεταφερόμενος ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ «καὶ τῆς πλήξεως τῶν Ἀθηνῶν κατελαμβάνεσο ὑπὸ παραδόξου τινὸς συναισθήματος, ὃς οἱ πνεύμονές σου νὰ ηὔρυνοντο, νὰ ὡγκοῦντο, νὰ ἐμεγεθύνοντο, διὰ ν' ἀπορροφήσουν δληγή διὰ μιᾶς τὴν ζωσγόνον πνοήν, ητις διγέλαυνε διὰ τῶν φύλλων ἐκείνων. Οἱ δηγλητηριώδεις ἀτμοί, οὓς ἀπεκόμιζες ἐκ τῆς πόλεως ἐντός σου, καταστροφεῖς τῶν σπλαγχνῶν σου καὶ δολοφόνους τοῦ πνεύματός σου, διελύοντο καὶ ἔδιδον τόπον εἰς τὰ ἄυλα καὶ εὐεργετικὰ μόρια τοῦ αἰθέρος ἀτινα σοὶ ἔφερε, δροσίζοντα τὸ καίον στῆθός σου καὶ ἀνακουφίζοντα τὸ καταπεπονημένον μέτωπόν σου, ἢ αὔρα. Ἐρρόφας μεθ' γῆδοντης, ὅχι πλέον τὴν ἀηδὴν ἀναπνοήν τῶν ὅμοιών σου, ἀλλὰ τοῦ ὑπερηφάνου αὐτοῦ πλατάνου ἡ τῆς ἀγερώχου αὐτῆς ἐλάτης. Καὶ ἀνεξήγητός τις εὐεξία σὲ κατελάμβανε βαθμηδόν, ὡς ἀόρατος χειρὶς νὰ ἐνέχυνεν ἀνεπαισθήτως κατευναστικόν τι ὑγρὸν ἐντὸς τῶν ἴνων σου...»

Εἰς πᾶσαν γῆμέραν καὶ εἰς πᾶσαν ὥραν, εἴτε ὑπὸ τὸν ἀνηλεγῆ γῆλιον τοῦ θέρους, εἴτε ὑπὸ τὸν βαρὺν ἀνεμὸν τοῦ χειμῶνος, εἴτε ὑπὸ τὴν αἰγλήν τοῦ φωτός, εἴτε ὑπὸ τὸν μαγδύαν τοῦ ἐρέθους, τὸ μέγα δάσος γῆτο πάντοτε τὸ αὐτό: μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλον καὶ θαυμάσιον.

«Αν ἡ ἀτμόσφαιρα γῆτο γῆσυχος, οἱ κλάδοι αὐτοῦ μόλις ἐκινοῦντο γῆρέμα, ώς νὰ γῆθελον νὰ προσεγγίσουν μικρὸν μόνον πρὸς ἀλλήλους δσον γῆραχει διὰ ν' ἀνταλλάξουν ἐλαφράς τινας θωπείας.

Κανεὶς ἀρρυθμος θόρυβος, κανεὶς παράτονος ἥχος δὲν ὑψοῦτο. Ὡς μαγευθεὶς ὑπὸ μυστηριώδους δυνάμεως, ἀσφάλτου νύμφης κατεκούσης τὰ ἔγκατα αὐτοῦ, δικολοσσαῖος δρυμὸς ἐφαίνετο ὑπνώτων. Ἀκίνητος ἐξαπλούμενος καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν του, ἀνεπαύετο. Οἱ γηραιοὶ πλάτανοι καὶ αἱ αἰωνόδιοι πεῦχαι ἐδυθίζοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τοὺς στοχασμούς των. Ἡ χλόη ἐξετέλετο ἀπαλή – τάπης δὲν ὁ ποὺς ἡρέσκετο πατῶν, ἐνῷ ἄμα ἐφοβεῖτο μήπως βλάψῃ τὸν χρυσὸν του. Μακρὰν ἥκουες τὸ ἥδον κελάρυσμα μικρᾶς πηγῆς, χωρὶς νὰ τὴν βλέπῃς, δπως ἀκούει τις, χωρὶς νὰ βλέπῃ τὸν ὅμιλοντα αὐτὴν πρὸς αὐτόν, τὴν γλυκεῖχν ἐνδόμυχον φωνὴν ἥτις ἐν ταῖς στιγμαῖς τῆς θλίψεως, τῆς ἀποθαρρύνσεως, τοῦ καμάτου, τῷ λαλεῖ πόρρωθεν καὶ σιγά, ἀλλ' εὐδιακριτέρᾳ πασῶν, καὶ τὸν παρηγορεῖ καὶ τὸν ἀνακουφίζει καὶ τὸν ἔγκαρδιώνει καὶ τὸν ἐμψυχώνει. Κατήγντα τις ν' ἀποπλανᾶται ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ κάμνῃ ὑπὸ τὰ δένδρα αὐτὰ βίου ἀπηλλαγμένου φροντίδων καὶ παθῶν δνειρα – τὰ μωρότερα τῶν δνείρων.

"Αλλ' ὅταν ὁ δρίζων ἐξαφοῦτο καὶ ἐξαπελύετο ἀπὸ τῆς Πάρνηθος δι βορρᾶς καὶ συνεσκοτάζετο ὁ οὐρανός, ἡ ὄψις αὐτοῦ παρήλλασσεν ἐντελῶς. Ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων αὐτοῦ κορυφῶν μέχρι τῆς κάτω πόσας, ἥτις τὸ ἐστρώνυυε, τὸ δάσος ὅλον ἐξηγείρετο, ἐφρισσεν, ἐπαλλεν, ἀνεκινεῖτο, συνεταράσσετο, ἔδρεμεν. Ἄγριος καὶ ἀχαλίνωτος καταφερόμενος ἀνωθεν δι ἀνεμος, ὅταν ἐφθανεν εἰς τὰ δριά του εὑρίσκε τὸν ἴσχυρὸν δενδρώδη προμηχῶν ἀνακόπτοντα τὸν δρόμον αὐτοῦ. Οἱ κορμοὶ τῶν μεγάλων δρυῶν ὠρθοῦντο – προπύργια ὀχυρὰ ἀτινα δὲν ἥδυνατο νὰ ἀνατρέψῃ ἡ δρυμὴ του, καὶ τὰ ὑψηλὰ φυλλώματα ἵνηγείροντο – ἐπάλξεις καθ' ὅν ἥγωνίζετο ἀσκοπος ἡ ἴσχυς του! Ἀδύνατον νὰ διέλθῃ, ἀδύνατον νὰ διασπάσῃ, ἀδύνατον νὰ καταδάλη τὸν συνασπισμὸν τοῦτον τῶν γιγάντων. Αἱ ἔφοδοι αὐτοῦ ἐπήρχοντο δσον ἀλλεπάλληλοι καὶ μάταιαι, καὶ ἔφευγε πρὸς τὰ ὅπισω, καὶ ἀπεσύρετο ἐξηγντλημένος, καὶ πάλιν ἐπανήρχετο ἀνακτῶν δυνάμεις ἔπειτα μετὰ μείζονος λύσσης. Καὶ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τὸ θέλημά του, καὶ διὰ ν' ἀνοίξῃ δὰ παντὸς τρόπου δίσον, ἐνῷ ἐπεφέρετο συμπαγῆς καὶ βαρύς, μὲ δλας τὰς φάλαγγας τῶν πνοῶν του, ἐπὶ τῶν φυλλωμάτων καὶ προσεπάθει νὰ ὑπερβῇ αὐτὰ ἐν μανιώδει καλπασμῷ, κάτω ἐλεπτύνετο, ἐμηκύνετο, διεχωρίζετο καὶ προσεπάθει νὰ εἰσδύσῃ μεταξὺ τῶν στελεχῶν καὶ νὰ περάσῃ ἀπέναντι κατὰ

δξείας σφῆνας μεμονωμένων ἀπ' ἄλληλων φυσημάτων. Καὶ ἦν τότε ἀπερίγραπτος λαχή, ἀναπεμπομένη πανταχόθεν, ἐν ᾧ διέκρινες πάντας τοὺς ἥχους, καὶ τῆς βροντῆς τὸν πάταγον καὶ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τὸν θόρυβον καὶ τοῦ ποδοσθολητοῦ τὴν ταραχὴν καὶ τοῦ τυμπάνου τὸν κρότον καὶ τοῦ συριγμοῦ τὴν δξύτητα καὶ μουσικῆς φθόγγους καὶ ἀπελπισίας στοναχάς καὶ ὅπλων κλαγγὴν καὶ κοχλασμούς γελώτων. Ἀλλ' ὑπεράνω πάντων, δεσπόζων πάντων, ἔκρατει δὲ διηγεῖται φλοιόσθιος καὶ παφλασμὸς κυμάτων θραυσμένων ἐπὶ ἀπορρῶγος ἀκτῆς ἐν τρικυμίᾳ, θαλάσσης ἐν ὁργῇ, πόντου ἐν μανίᾳ, μαστιζομένου ὑπὸ τῆς καταιγίδος, καὶ ἐνόμιζες δτι εὑρίσκεσαι ἐν μέσῳ χειμαζομένῳ πελάγει, καὶ ἔτεινες σχεδὸν τὸ σύς ἀναμένων ν' ἀκούσῃς συμπληροῦντας τὴν δληγην σκηνὴν ριπταζομένων ἐπὶ τῶν βράχων πλοίων κριγμούς καὶ καταδυθιζομένων ναυαγῶν οἰμωγάς . . .

Ἐπέπρωτο ὅμως νὰ τὴν ἵδωμεν καὶ ὑπὸ ἄλλην μορφὴν, τὴν ὠραίατέραν, ἀλλ' ὑπὸ ἔποψιν ἀγριότητος καὶ ἀπαισιότητος δυστυχῶς, πασῶν, κρατήρα ἐρευγόμενον φλόγας, ἡφαίστειον ἀναπέμπον μέλανα καπνόν, Αἴτναν ἐν ἔκρηξει.

Εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπῆρχε τὸ θαλερὸν δάσος δὲν εὑρίσκεται πλέον παρὰ τέφρα καὶ σποδός. Ὁ ἄνεμος δὲν ἐμποδίζεται νῦν ἀπὸ τίποτε καὶ μαστίζει τὸ σρος ἀκράτητος καὶ ἐπιφέρεται ἐπὶ τῆς κάτω πεδιάδος ἐλεύθερος. Γυμνὰ ἥδη ἐκτείνονται τὰ πλευρὰ τοῦ δουνοῦ, φαλακρὰ καὶ πένθιμα. Ὡς ἀπορφανευθεῖσα ἡ γῆ ἀπλοῦται ταχυθρωπή καὶ στυγνή. Καὶ δὲ λιοστονεραννεῖ τώρα ἀκάλυπτον τὸ ἀποφιλωθὲν ἔδαφος, καὶ ἡ δρόσος τῆς νυκτὸς δὲν σταλάζει πλέον ἀργυρᾶ ἐπὶ τῶν φύλλων, ἀλλὰ ροφάται ὑπὸ τοῦ διψῶντος χώματος, καὶ ἐπὶ τοῦ τέως καταπρασίνου χλοεροῦ τάπητος στρώνυνται φαιδὲ καὶ πελιδνή κόνις.

Πέντε μόνον ἡμέραι τρέχουσαι διὰ νὰ συμπληρωθῇ τῆς οἰκτρᾶς μεταδολῆς τὸ ἀνόσιον ἔργον, πέντε ἡμέραι, τῶν δποίων ἡ ἀναλαμπὴν ἔφθινε μέχρι τῆς πρωτευούσης φέρουσα αἰσθητὸν κι' ἐν αὐτῇ τὸ καῦμα τῆς πυρκαϊᾶς.

Οἱοι ἡδυνγήθημεν νὰ γίνωμεν ἐν πάσῃ ἀνέσει θεαταὶ καὶ μάρτυρές της αὐτόπται ἐντεῦθεν. Καὶ ἀπεθυμάσαμεν, μολονότι λυπούμενοι, τὸ ἔκπαγλον δραμα τοῦ ἀποτεφρουμένου δρους. Θλιβερώτερον ὅμως καὶ συγκινητικώτερον θέαμα ἐμπρησμοῦ δάσους

ὅταν παρίστασθε εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς βεβχιωθῆτε δὲν
ὑπάρχει.

Ἐνθυμοῦμαι μίαν τοιαύτην πυρκαϊὰν μεγάλου δάσους ἐξ ἐλα-
τῶν ἐπὶ τοῦ Ταῦγέτου. Θά κατελάμβανεν ἀναμφιβόλως πλέον ἢ
πεντάρον περίμετρον τὸ εὐρὺ λήιον* τῶν φλογῶν. Τὸ πῦρ, ἀρ-
χόμενον ἀπὸ μιᾶς τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν, ἐφ' ἣς ἐτίνασσεν δρ-
γίλον τὴν ἐρυθρὰν χαίτην του, κατήρχετο βίαιον καὶ ἀκάθεκτον
τὰς κλιτοῦς αὐτῆς, ἐκυλινδεῖτο, ἐκυμαίνετο, ὡγκοῦτο ἀλλοῦ μέ-
χρις οὐρανοῦ ἐν πάσῃ τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἀλλοῦ κα-
τέπιπτεν εἰς θνήσκουσαν λάθον, ἀνέλαμπε πάλιν μετ' ὀλίγον
παρέκει φοβερώτερον, ἐσπινθήριζεν, ἐσύριζεν, ἔδσα, καὶ ἐδαρα-
θροῦτο τέλος εἰς τὸν μυχὸν παρακειμένης χαράδρας, εἰς τὰ ἔγ-
κατα τῆς ὁποίας ἀνέδραζε λυσσῶν. Ὁλόκληρος ἢ πλευρὰ τοῦ
ὅρους, ἐφ' ἣς εἰχεν ἐκραγῆ, ἐφαίνετο φωταγωγημένη, φανταστι-
κῶς πορφυρᾶ. Ἐνόμιζες δτι τὸ γηραιὸν βουνὸν εἰχε περιβληθῆ
παλλομένην βασιλικὴν ἀλουργίδα, βαφεῖσαν εἰς τὸ κίμα.

Τὸ στερέωμα κατηγλαῖζετο ἐπάνω ὑπὸ τῆς ἀνταυγείας, ἐρυ-
θρὸν καὶ αὐτό, κατέρυθρον, καθημαγμένον, ὡς δέκα γῆιοι νὰ
ἐπρόκειτο ν' ἀνέλθουν ἀπὸ τοῦ ὅριζοντος ἐπ' αὐτοῦ ἢ νὰ ἔδουν
δπίσω του. Ἐπὶ τῆς κάτω πεδιάδος μακρὰ σινδόνη φωτὸς ἐξετε-
νετο καλύπτουσα τὴν ἐγειρομένην ἀποτόμως ἐκ τοῦ ὅπνου της
φύσιν, ἡπλοῦτο, συνεστέλλετο, διεστέλλετο, καὶ ἔξικνουμένη μέ-
χρι τοῦ ρείθρου τοῦ διαυλακοῦντος τὴν χώραν ποταμοῦ ἐρρί-
πτετο ἐντὸς αὐτοῦ ἀντανακλωμένη καὶ μαρμαρίουσα οὔτως, ὥστ'
ἐκινεῖτο νὰ ὑποθέσῃς δτι δευτέρα πυρκαϊὰ ἀνέθρωσκεν ἀπὸ τῶν
ὑδάτων τούτου.

Καὶ ἀνήρχοντο πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐξανεμούμενα εἰς φλέγοντα
σύννεφα τὰ καιόμενα φυλλώματα, καὶ ἔτριζον καὶ ἔκριζον καὶ
ἐστέναζον οἱ πυρακτούμενοι κλάδοι, καὶ ἐδούπουν καταβαλλόμε-
νοι ὑπὸ τοῦ ἀκαταγωνίστου στοιχείου οἱ γηραιοὶ κορμοί. Ἀπὸ
τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας τοῦ ἐξοντουμένου δάσους ἀντή-
χει βαθεῖα οἰλιωγή, ὑπόκωφος μυκηθμός, σπαρακτικὸς γρός.
Ἐλεγες δτι ἀπέθνησκον ψυχαῖ. Ἄδυνατον νὰ μὴ ἐπόνουν τὴν
στιγμὴν ἐκείνην οἱ τρυφεροὶ αὐτοὶ κλωνίσκοι, οἵτινες συνεστρέ-
φοντο, ἐδιπλοῦντο, ἐλυγίζοντο ὑπὸ τὴν ἐπαφὴν τοῦ πυρός, ὡς νὰ
γίγνωνται, καὶ κατέπιπτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὡς νὰ τοὺς ἐξήντλει
ἡ ὁδύνη. Ἄδυνατον νὰ μὴ γῆσθάνοντο τίποτε τὰ ρωμαλέα αὐτὰ

στελέχη, ἀτινα, ἀψηφήσαντα πάροδον αἰώνων, ἀντιστάντα εἰς δρμὰς καταιγίδων, δερόμενα ἀφ' ὅτου ἐγεννήθησαν ὑπὸ ἀνέμων καὶ λαιλάπων, συνηθίσαντα νὰ ἐγείρουν πάντοτε ἀκατάδηλητον τὴν κεφαλήν, εὔρισκον τοιοῦτον ἀναπόφευκτον καὶ μοιραῖον τέλος.

‘Ο ἀνηλεής ἔχθρος δὲν ἔχειάζετο πολὺν καιρὸν οὕτε πολὺν κόπον διὰ νὰ ἔξαφανίσῃ τὰ νεαρὰ διενδρύλλια ἢ τὰ φύλλα ἢ τοὺς κλάδους. Ἀλλὰ τὸ ἔξοχον καὶ τὸ μᾶλλον λυπηρὸν τοῦ θεάματος ἦτο ὅταν προσέβαλλε τοὺς γηραιούς κορμούς, οὓς ἐσεβάσθησαν οἱ ἐνιαυτοί. Αἱ φλόγες περιεπτύσσοντο αὐτοὺς κατὰ μικρὸν ὡς διὰ νὰ τοὺς θωπεύσουν καὶ νὰ τοὺς ἐναγκαλισθοῦν ἐν στοργῇ ἀπαλαῖ καὶ μειλίχιοι ἔξετεινον ἐν ἀρχῇ τὰς δέειας γλώσσας των κατὰ μῆκος τοῦ δένδρου, ἀραιάς καὶ λεπτάς ἀλλὰ βαθμηδόν, ἐν διαστήματι στιγμῆς, προέβαινον, προέβαινον, ἐμηκύνοντο ὡς ἔρπετα ἔξελισσοντα τὰς σπείρας αὐτῶν, συνηγοῦντο, ἐπύκνουν τὰς γλώσσας των, ἀντὶ τῶν ἥτυχων καὶ συνεσταλμένων θωπειῶν, δι' ὧν Ἱρχιζόν, ἐτύλισσον ἄγριαις αὐτὸς ὡς ἐν μανιώδει περισφίγξει, τὸ ἐκάλυπτον παχεῖται ὡς νευρώδεις βραχίονες οἵτινες ἐφαίνοντο θέλοντες νὰ τὸ ἀποπνήσωσι, περιεδινοῦντο παταγοῦσαι ἀκατάσχετοι καὶ ἔλειχον αὐτὸς πανταχόθεν, καὶ ἔδακνον αὐτὸς λαιμάργως, καὶ ἔξηροντο εἰς ὕψος οὐρανομήκεις, καὶ κατεβίβρωσκον τὰ σπλάγχνα του, θρασεῖαι πλέον καὶ τραγικῶς ἀνηλεεῖς ἐν τῇ βεβαιότητι τῆς ὑπεροχῆς των ἀλλ' ἀμα, ὡς πρὸς εἰρωνείαν, τὸ ἐστόλιζον δσον ἥτοντα, καὶ ἐνέδυνον αὐτὸς δι' αἰγλῆς ἀπαραμίλλου, καὶ ἐπέθετο τῆς κορυφῆς του φέγγον διάδημα, καὶ τῷ προσέδιδον ἀκτινοθολίαν θριμβοῦσαν οὖλαν χαρᾶς καὶ θριάμβου· καὶ μετ' δλίγον δὲν ἦτο πλέον ἢ παμμεγέθης λαμπάς καὶ ἔπαινε καν νὰ παλαίη καὶ ἐγκατελείπετο εἰς τὴν διάθεσίν των καὶ ἡγαλίσκετο προφανῶς, βορὰ τοῦ ἀδηφάγου ἐπιδρομέως. Καὶ ὅταν καὶ τὴ τελευταία αὐτοῦ ἵζε ἀπεξηραίνετο, καὶ ὅταν διὸ χυμὸς ἀπορροφήθεις δὲν ἔζωογόνει τὰ διαβρωθέντα στήθη του, καὶ ὅταν δὲν ἀπέμενεν ἔξ αὐτοῦ ἢ ἀμορφος κατακόκκινος ὅγκος, ‘Ηρακλῆς μάτην ἀγωνισθεὶς ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν πυρίνου χιτῶνος, κατέπιπτε βαρὺ καὶ αἱ πέριξ ἥχοι ἀντελάλουν ἐπὶ ὥραν τῆς πτώσεώς του τὸ δούπημα...’

Νοὶ τοιοῦτοι ἐμπρησμοὶ ὑπῆρξαν ἔξαιρετικῶς πολυπληθεῖς κατὰ τὸ ἐφετινὸν ἴδιως θέρος. Καὶ ἡ κυθέρνησις γῆσθάνθη τὴν ἀνάγκην

νὰ φροντίσῃ πως περὶ αὐτῶν ἄλλως ἢ μέχρι τοῦδε. 'Αλλ' ἡμεῖς ἀντὶ παντὸς ἄλλου θὰ προετέλομεν νὰ ληφθῇ ἐν μόνον καὶ ἀπλούστατον μέτρον διὰ τὸ μέλλον: ὁ καταστρέφων ἄνευ λόγου καὶ ἀναποφεύκτου τινὸς αἰτίας δένδρα νὰ τιμωρήται ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ ὁ φονεὺς ἐμψύχου ὅντος. Καὶ εἰμεθα βέβαιοι ὅτι μόνον ἔκεινοι δυοι, εἴτε τοσοῦτον ἔηροι καὶ ἀκαλλιέργητοι τὸ πνεῦμα, εἴτε τοσοῦτον ψυχροὶ τὴν καρδίαν ὥστε νὰ μὴ αἰσθανθῶσι ποτὲ οἶανδήποτε συγκίνησιν ἐν αὐτῇ, ἕδυνγήθησαν νὰ περιπατήσωσιν ἐντὸς δάσους χωρὶς τὸ δάσος νὰ τοῖς «ὅμιλήσῃ», ὅπως λέγει ὁ Βαλζάκ*, μόνον ἔκεινοι δὲν θὰ εὕρωσι τὴν πρότασιν ἀρκούντως δικαιολογημένην. ~

1888

**Ἡ Μεγάλη Ἐεδοιράς εἰς τὰ ἑξωκκλησάκια
τῆς Ἀττικῆς.**

Ἀναστ. Πεζοπόδου.

Εἰς τὰς ἐρημίας τῆς Ἀττικῆς λαμπυρίζουν αὐτὰς τὰς ἑσπέρας χρυσᾶ ἀστεράκια. Είναι μερικὰ ἑξωκκλησάκια, ὅπου ψάλλονται αἱ ἀκολουθίαι τῆς Μεγάλης Ἐεδοιράδος. Συνοικισμοὶ ἀγροτῶν, οἱ δόποισι συνήθως μένουν ἀλειτούργητοι καθ' ὅλον τὸν χρόνον, συναθροίζονται ἐκεῖ κάθε βράδυ καὶ ἀκούουν σκυφτοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι πώς ἐμπειρόμενοι διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

"Οσοι αἰσθάνονται ἀδυνατισμένην τὴν πίστιν των θὰ τὴν τονώσουν ἀσφαλῶς, ἀν εἰσέλθουν ἀπὸ τὴν μικρούλαν θύραν τοῦ παλαιοῦ ναϊσκού εἰς τὸν μισοφωτισμένον χῶρόν του. Θ' ἀντικρύσουν δὲ ἐκεῖ κάτι συγκινητικόν. Τὴν πίστιν ἀπλοῖκῶν ἀνθρώπων, ἐκφραζομένην μὲ εἰλικρινῆ ταπεινοφροσύνην.

Δέν θὰ ἀτενίσουν χρυσοφορεμένους κληρικούς, πομπώδεις διακόσμους, χριστιανοὺς καὶ χριστιανὰς μὲ πολύτιμον ἐνδυμασίαν, δὲν θὰ ἀκούσουν ρυθμικὰς τετραφωνίας, δὲν θὰ ἐνατενίσουν ἀπαστράπτοντας πολυελαῖους, λαμπερὰς χρυσᾶς κανδήλας, ἀκτινοδόλοῦντα ἑξαπτέρυγα, μεγαλοπρεπῆ μανουαλια, λαμπρὰς καινουργεῖς εἰκόνας ἀγίων, ὑψηλοὺς φοίνικας, θάλλοντας ὑπὸ ἀνέφελον οὐρανόν. "Ανθρωποι τοῦ ἀγροῦ, πτωχικὰ ντυμένοι, μὲ ἐνωρὶς ρυτιδωμένον τὸ πρόσωπον καὶ ἀσπρισμένους τοὺς λόγους ἔχουν τὴν ἔκστασιν εἰς τὰ μάτια. Σβησμέναι, ωχραὶ καὶ ἀναιμικαὶ μορφαὶ

ἀγίων, καπνισμέναι ἀπὸ τὸν χρόνον, ἄκαμπτοι καὶ ἀπαθεῖς, παρα-
κολουθοῦν εἰς τοὺς τοίχους τὴν μακρὰν ἀκολουθίαν, αἰῶνας τώρα.
"Ασθενῆς εἶναι ή φωνὴ τοῦ γέροντος ιερέως καὶ φαίνεται ὡσάν νὰ
προέρχεται ἀπὸ βαθὺ σπήλαιον, — τόσον μυστηριώδες φαντάζει τὸ
χαμηλὸν ιερόν, διοῦ λειτουργεῖ. Εἰς τὸ παλαιὸν τέμπλον του
μόλις διακρίνονται αἱ ἄγιαι εἰκόνες εἰς τὸν ἀσρίστον φωτισμὸν
δύο τριῶν κρεμασμένων πτωχικῶν κανδηλιῶν καὶ δλίγων λεπτῶν
κηρίων. Ραγισμένη εἶναι ή φωνὴ τοῦ ψάλτου καὶ τὸ κερί που
κρατεῖ, διὰ νὰ φωτίζῃ τὰ κιτρινισμένα φύλλα τοῦ παλαιοῦ σκο-
ροφαγωμένου βιθλίου, ἀφίνει τρεμουλιαστὸν φῶς. "Ενας μικρού-
λάκος τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν φαλτικὴν καὶ ή δροσερή, φρέσκη, γε-
μάτη ἀπὸ νεαρὸν παλμὸν φωνὴ τοῦ παιδιοῦ ἀποτελεῖ τόσον ζωη-
ρὰν ἀντίθεσιν μέσα εἰς δληγὴν ἔκεινην τὴν παλαιοσύνην, καθὼς τὸ
λευκὸν καὶ φωτεινὸν χεράκι μιᾶς ἐγγονῆς, ποῦ ἀναδιψᾷ τὸ σεν-
τοῦκι τῆς γιαγιάς μὲ τὸ θαμβὸν περιεχόμενόν του.

"Ανθρωποι ἐπὶ αἰῶνας ἐλειτουργήθησαν εἰς τὰ παλαιὰ αὐτὰ
ἐρημοκαλησάκια, τὰ δποῖα, καθὼς ἀπομένουν ἡμιερειπωμένα ἀνά-
μεσα εἰς τοὺς πρασίνους ἀγροὺς μὲ μίαν ἀγριοσυκιὰν εἰς τὸ ιερόν
των ὅπισθεν, μὲ μίαν γηραιὰν δρῦν εἰς τὸ πλευρόν των, μὲ ἓνα
κυπαρίσσι πρὸ τῆς θύρας των ἔχον πυκνούς, χονδρ-άντος τοὺς ἀκλα-
δεύτους κλώνους του σχεδὸν ἀπὸ τὴν ρίζαν του, ἀποτελοῦν ἔνα
σκοτεινὸν αἴνιγμα τοῦ παρελθόντος. "Απὸ ποῖον ἄρχοντα τῆς
περιφερείας των προηλθον, εἰς ποίαν ἐκλιποῦσαν κοινότητα
ἀνήκον, ποίαν ἐποχὴν ἀκριδῶς ἐκτίσθησαν, ποίος μελαγχολικὸς
τεχνίτης ἔζωγράφισε τὰς θλιβεράς, σκιεράς τοιχογραφίας των,
ποίος θαλερὸς συνοικισμὸς νὰ τὰ περιέβαλλε, πόσας ἀνθρωπίνας
ίστορίας τοῦ αἰώνιου πόνου καὶ τῆς αἰώνιας χαρᾶς εἶδαν, πόσαι
θερμαὶ πνοαὶ ἔψαυσαν τὰς παλαιὰς εἰκόνας των, πόση γόνατα
ἡγγισαν τὰς ψυχρὰς πλάκας των καὶ πόσαι εἰλικρινεῖς δεήσεις
ἀνηλθον πρὸς τὸν χαμηλὸν μικρὸν θόλον των. Δὲν ἀπομένει τί-
ποτε ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν τοῦ παρελθόντος, ή δποῖα ἔφερε τὰ
δάκρυά της καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην της εἰς τὸ ὑπέρτατον ὅν.

Τὰ μνημεῖα, ποῦ ἐπιζοῦν τῶν ὡς ἀνεμος παρερχομένων γε-
νεῶν καὶ αἰώνων, οἱ ναοὶ τοῦ παρελθόντος, εἴτε εἶναι γιγαντιαῖαι
μητροπόλεις τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων μὲ τὴν θαυμαστὴν ἀρχιτε-
κτονικὴν των, εἴτε ταπεινὰ ἐκκλησιδάκια, γοητευτικὰ μικρογρα-

φίαι, παιγνιώδη ἀρχιτεκτονικὰ πονήματα, κλείοντα μέγα αἰσθημα
ἀπόμων καὶ διμάδων, μᾶς ὑποδάλλουν τὸν σεβασμὸν καὶ μᾶς συ-
κινοῦν. Τὸ δτὶ ἀνθρωποὶ ὅπως ἡμεῖς ἔκλιναν τὴν κεφαλὴν εἰς
τὸ ἥγιασμένον ἐσωτερικόν των εἶναι τόσον ἀπλοῦν εἰς τὴν ἔννοιάν
του, ἀλλὰ εἶναι ἐπιδητικὴ ἡ ἀνάμνησίς του, συγκινητικὸν τὸ
γεγονός πῶς αὐτὴ ἡ ζωὴ φεύγει καθὼς ὁ καπνὸς ἀπὸ τὸ ἵσχυὸν
ἀγιοκέρι. Εἰς τὰ παλαιὰ αὐτὰ ἐρημοκαλησάκια παρομοίᾳ ἐντύ-
πωσις εἶναι ζωηροτέρα, διότι παρουσιάζεται μὲ ἀπλότητα.

✓ Μίαν ἀπὸ τὰς παρούσας ἐσπέρας, καθὼς ἀκουμβοῦσα εἰς τὸν
κιτρινισμένον στῦλον παλαιοῦ ἔξωκαλησίου, μιχμάρινον στῦλον,
ποῦ ὁ χρόνος τοῦ ἔχει προσδώσει ἀπόχροιαν ἐλεφαντοστοῦ, καὶ
ἄκουσι τὴν μουρμουριστὴν φωνὴν τοῦ πολιοῦ ἱερέως, ἀνάμεσα εἰς
ἀπλοῖκους χωρικοὺς χριστιανούς, λησμονῆσαντας ἐκεῖ κάθε γη-
νην σκέψιν μὲ τὴν θερμουργὸν δύναμιν τῆς πίστεως, ὑπὸ τὴν μυ-
στικοπάθειαν τοῦ ἀσαφοῦς φωτισμοῦ μοῦ ἐφάνη, δτὶ ἡ παροῦσα
ζωὴ ἐξηφανίζετο σιγὰ-σιγὰ καὶ ὑπὸ διαφανῆ πέπλον ἀνεπρόδαλλε
ἡ ζωὴ περασμένων αἰώνων. Τὴν θέσιν τῶν πιστῶν τοῦ εἰκοστοῦ
αἰώνος κατελάμβανον οἱ πιστοὶ τοῦ δεκάτου ὅγδοου. Ἀρχοντες
τῆς Ἀττικῆς μὲ τὴν βαθυκύανον στολὴν των, περιστοιχιζόμενοι
ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς των προσηγούντο εἰς τὸν ναῖσκον. Σεμνὸς καὶ
ἐπιδηλητικὸς διερεύς μὲ τὰ χρυσοκέντητα ἄμφια του ἐνεφανίζετο
εἰς τὴν μικρὰν Ὡραίαν Πύλην, κρατῶν τὸ χρυσοδεμένον μὲ τὸ
κόκκινον βελοῦδο του εὐαγγέλιον, ἐνῷ αἱ τοιχογραφίαι εἰχαν
ζωηρούς τοὺς χρωματισμούς των. Τὸ πλήρωμα συνέδεε ἡ εὐλά-
βεια καὶ ἡ κοινὴ πίστις, ἀλλὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐκκλη-
σιαζομένων, ἀπὸ τὸν ἀρχοντα ἔως τὸν ταπεινὸν ἔυλοκόπον, ἔλαμπε
ἡ ἀσθεστη ἐλπὶς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἐθνους.
Εἰς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ οἱ χριστιανοὶ ἔβλεπαν τὰ ἰδικά των καὶ
τὸ προσκύνημά των ἦτο δισυπάστατον, βαθύτερον, ψυχικώτερον.

‘Αλλὰ ἡ βραχνὴ καὶ ραγισμένη φωνὴ τοῦ ἀγρότου ψάλτου
ὑψωθεῖσα ἔσχισε τὸν πέπλον καὶ ὑπ’ αὐτὸν ἐπανεφάνη ἡ πίστις
τῶν συγχρόνων. Ἐνῷ ἔνας χωρικὸς ἤναπτε τὸ κερί του πρὸ μιᾶς
εἰκόνος ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ τοίχου, ὑπερήφανος καθαλάρης ἐφω-
τίσθη.. Ἐκφραστικὰ ἦσαν αἱ γραμμαὶ τοῦ ἀγίου καὶ τοῦ ἵππου
του. ‘Ο ἥρως, πλήγιτων τὸν δράκοντα μὲ τὸ ἀκόντιόν του, ὑπὸ τὰς
δολὰς τοῦ ἵππου του, ἦτο ὠραῖος, θαυμαστός, ἴσχυρός. ’Αλλὰ δὲν

είχεν δρθκλιμούς. Ἡ φανατικὴ λύττα τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος τοὺς ἔξωρυξε. Καταφανεῖς ἡταν οἱ μάχαιριὲς τῶν ἀλλοδόξων. Αἱ ἔδιαι μάχαιραι προγγουμένιν θὰ είχαν βυθισθῆ εἰς τὰς σάρκας ἐκκλησιαζομένων πιστῶν. Ἐκεὶ εἰς τὸ βάθος τῆς μικρᾶς Ἀγίας Τραπέζης, ὅπου σκύδει τώρα δ γηραιὸς παπᾶς, ἄλλος συνάδελφός του θὰ είχε προσφέρει ώς τελευταίαν θυσίαν τὸ αἷμά του . . .

Εἰς τὰ ταπεινὰ παλαιὰ αὐτὰ ἐκκλησιῶνικα ποτὶα μαρτύρια καὶ ποῖοι ἀγῶνες. Ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἀπέμεινε τίποτε ἐκεὶ εἰς τὴν ἐρημίαν σήμερα καὶ ή ἐστινή πρασινάδα τὰ περιβάλλει μὲνέχαμόγελα. Ἄλλὰ η ἐσωτερικὴ τῶν μελαγχολία εἶναι ἀπειρος. Ὁ ταπεινὸς χριστιανὸς ἐνώνει τὴν προσευχήν του μὲν τὴν τελευταίαν προσευχὴν μαρτύρων.

Μάρτιος 1920.

Δ'. ΒΙΟΥ ΖΩΩΝ.

Τὸ ἄστικα τῶν τεττέγων.

Σπυρο. Μελα.

Ἀπὸ τὴν φουντωτὴν καὶ σκονισμένην πιπεριὰν ὑψώθη τὸ καταμεσήμερον, εἰς τὴν λάδρον, ἔνα θριαμβευτικὸν τζιτζίρισμα, ἔνας πιδαξ ἴσοσχρόνων, στριμμένων ἥχων, μονοτόνων, ἐπιμόνων, ἐκνευριστικῶν, ώς νὰ είχεν αἴρηνης ἀποκτήσει φωνὴν η ζέστη κι' ἔφθανε μέχρι τοῦ ἀπιστεύτου θράσους νὰ κελαδῆσῃ.

— Σᾶς ἐγνωρίσαμε : Εἰσθε αὐτὸ τὸ βάσανον, δ τζιτζίκας. Ἄλλα σᾶς τὰ εἴπαμεν καὶ ἄλλοτε. Ἀν ἐτέρφατε τὸν Ἀνακρέοντα* δοτις η δὲν είχεν ἀκούσει βχαίλεις νὰ τραγουδοῦν η αὐτοί, τοὺς ὄποιους είχεν ἀκούσει, ἐτραγουδοῦσαν αἰσχρά, εἰς ήμας φέρετε ἀπλῶς πανοκέφαλον.

Ταῦτα είπον. Ὁ φίλος ὅμως ἔξηκολούθει τὸν δαιμονισμένον χαδᾶν του, εἰς τρόπον ὥστε μὲ ήνάγκασε, διὰ νὰ διασκεδάσω τὴν μεσημβρινὴν δυπνίαν μου, νὰ καταφύγω εἰς τὴν δρόσον τῶν σελιδῶν τοῦ Ἰωάννου Φάμπρ*, τοῦ ἀριστοτεχνικοῦ φυτιοδίφου, ἐντομολόγου καὶ τζιτζικολόγου εἰδίκου, διτις ἔχει τὴν δέστατην παρατήρησιν τοῦ Δάρδιν* καὶ τοῦ Δαμάρκ*, τὸ ೨φος τοῦ Ἀριστοτέλους* καὶ τὴν χάριν εἰδουλλιακοῦ ποιητοῦ.

‘Ο ἀνθρωπος αὐτός, τὸν ὄποιον νομίζει κανεὶς δτι περιέγραψε, χαρακτηριστικὸν πρὸς χαρακτηριστικόν, δ Ἰσύλιος Βέρν* εἰς

τὸν τύπον τοῦ σοφοῦ ἐντομοθήρα τοῦ γλαφυρωτάτου μυθιστορήματός του «Τὰ τέκνα τοῦ πλοιάρχου Γκράν», ἐβισσανίσθη πάρα πολὺ ἀπὸ τὰ τζιτζίκια. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸ σπίτι ποὺ ἔμενεν, εἰς τὴν Προβηγκίαν νομίζω, ὑπῆρχαν δύο πελώριοι πλάτανοι, οἱ ὅποιοι ἐγρηγίμευαν ώς ἔξεδραι διὰ τὰς δωδεκαώρους συναυλίας τῶν φαφλατάδων τούτων. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εὑρίσκε στιγμὴν ἡσυχίας. Ἡ ἐπιστημονικὴ περιέργεια, ἡ ὅποια ἦτο τὸ μέγα πάθος τῆς ζωῆς του, εύρηκεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐνόχλησιν ἐναν ἀκόμη λόγον ἐγρηγόρσεως. Μὲ τὴν ἀπόχην καὶ τὸν φακὸν εἰς τὸ χέρι ἐσπούδαξε τὴν ζωὴν των, δλους τοὺς μῆνας, κατὰ τοὺς ὅποιους τοῦ ἐτριδέλιζαν τὸν ἐγκέφαλον. Κι' ἔγινεν ὁ καλύτερος ἴστορικός των, ὁ βαθύτερος τῶν βιογράφων των, ὁ ἐμπνευσμένος ζωγράφος των καὶ τέλος ὁ θερμότερος ἀπολογητής των! Τόσον είναι διατεθειμένος κανεὶς νὰ συγχωρῇ, δταν δύναται νὰ ἔννοῃ!

Εἰς τὴν ἀπαράμιλλον μελέτην τοῦ Φάρμπρ, ἡ ὅποια δὲν ἔχει τὴν ὅμοιαν τῆς εἰς δλην τὴν ἐντομολογίαν, ποίημα ὅμου καὶ θαῦμα λεπτῆς παρατηρήσεως, μεθόδου, ἐπιμονῆς, ἐργασίας ἀληθῶς ἐπιστημονικῆς, τὸ ἄσμα τῶν τεττίγων ἀποτελεῖ κεφάλαιον χωριστόν, ὅπου μὲ τὸ συνηθισμένον χαμόγελό του, τὸ χαμόγελο ἔνδος σοφοῦ, δίδει τόπον καὶ εἰς τὸ προσωπικὸν παράπονόν του διὰ τὰς μεσημβρινάς του ἀγρυπνίας ὑπὸ τὸν καίσατα ἥλιον τῆς Προβηγκίας.

Ἐν πρώτοις ἔξιγει τὸν μηχανισμὸν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων των. Είναι μία κιτρινωπὴ μεμβράνη, διαστιζομένη ἀπὸ φαιδρού. Συστέλλεται καὶ διαστέλλεται εἰς μίαν μικρὰν κοιλότητα, δπως ἐκείνα τὰ παλαιὰ παιγνιδάκια τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, τὰ ὅποια ἔχουν μιὰ φλουδίτσα ἀτσάλι καὶ δταν τὴν πιέζετε μὲ τὸν ἀντίχειρα κάνει τρίκ-τράκ, τρίκ-τράκ. Μὲ αὐτὸ τὸ ἀπλοῦν μηχάνημα χαλάει τὸν κόσμον ὁ θορυβοποιὸς τοῦ θέρους.

Ἄλλα τὶ σημαίνει τὸ ἄσμά του; Ὁ Γάλλος ἐντομολόγος, μετὰ πολλὰς παρατηρήσεις, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸς ὁ ἀτελεύτητος ὄμνος τοῦ τζιτζίκα είναι μία ἐκδήλωσις χαρᾶς, τῆς μεγάλης χαρᾶς τῆς ζωῆς. Ὁ τζιτζίκας ἀγαπᾷ τὴν θερμότητα. Ὅταν δὲν δευτέρου δεκαπενθυμέρου τοῦ Ἰουνίου ἀρχίσῃ νὰ τοῦ καίγῃ τὴν ράχιν, δ ἐνθουσιασμός του είναι ἀπερίγραπτος. Καὶ ἀπολύει, εὐγνώμων πρὸς τὸν Πλάστην, τοὺς κρουνούς τῆς διαχύσεώς του, εἰς τὸ ἰσχυρὸν καὶ μονότονον τζιτζίρισμά του.

“Αν δὲν ἔννοῃ πόσον αὐτὸς ὁ τρόπος είναι βάρδαρος καὶ ἀκα-

λαίσθητος, δὲν πταίει διόλου δύστυχής. Διότι δὲ τζέτζικας είναι θεόκουφος. Τοῦτο είναι μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἀνακαλύψεων τοῦ Φάμπρ σχετικῶς μὲ τὸν ψάλτην τοῦ Θέρους. "Οἱ ἀξιολύπητος αὐτὸς μουσικὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν τραγικὴν θέσιν μὲ τὸν Μπετόβεν*" οὐδέποτε ἥκουσε καὶ οὐδέποτε θ' ἀκούσῃ τὰς συνθέσεις του! Εἰς τὴν ἀνακαλύψιν αὐτὴν ἔφθασεν δὲ Φάμπρ, δύηγγηθεὶς ἀπὸ τὸ γεγονός δὲ της τζέτζικας εὔκόλως συλλαμβάνεται ἐκ τῶν δημιουργῶν. Ὑμπορεῖτε νὰ περπατᾶτε δοσον θέλετε δυνατὰ. "Αγ δὲν λῷ τὸ χέρι σας, ἢν δὲν προσέξῃ τὴν σκιάν σας, τὸν πιάνετε μὲ τὴν μεγαλυτέραν εύκολίαν. 'Αλλ' δὲ σοφὸς ἐπιτοποίησε τελείως τὸ πρᾶγμα μ' ἔνα εύφυες πείραμα. "Τιπήρχον εἰς τὸ δημαρχεῖον δύο παλαιὰ κανόνια ἐμπροσθίγεμη. Τὰ ἐπήρε, μαζὶ μὲ ἄλλους ἔξι περιέργους, μάρτυρας τοῦ πειράματος, τὰ ἐγέμισεν εἰς βαθμὸν ἀπελπιστικὸν καὶ τὰ ἑτοποθετησε κάτω ἀπὸ τοὺς δύο πλατάνους, ἀκριβῶς τὸ μεσημέρι, διαν ἡ συναυλία τῶν τζέτζικων ἥτο εἰς τὸ καρύφωμά της. "Εστρεψε τὰ στόμια ἐλαφρώς πρὸς τὰ ἐπάνω.

— Ήρ ! . . .

Δύο φοβεραὶ ἐκπυρσοκροτήσεις ἐδόνησαν ἔδαφος καὶ ἀέρα, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Τίποτε! Οὕτε ἔνας τζέτζικας δὲν ἐκινήθη ἀπὸ τὴν θέσιν του. Καὶ τὰ κύμβαλά των—ἔτσι λέγεται ἡ μεμβράνη—έξηκολούθουν νὰ ἐργάζωνται, νὰ πληγματοῦν τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τοὺς διμαδικούς, τοὺς ἐπιμόνους, τοὺς ἐκνευριστικούς των ἥχους.

Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν οὕτε νὰ τὸν ἐκδικηθῶμεν, τὸν κλέπτην αὐτὸν τῆς ἡσυχίας μας· δὲν γιμποροῦμεν νὰ τοῦ φωνάξωμεν:

— "Α νὰ χαθῆς, κουφούλιακα!

Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀλπὶς νὰ τὸ ἀκούσῃ καὶ νὰ διαρρήξει. "Οπως δῆλοι οἱ κουφοί, φωνάζει μέχρι διαρρήξεως. Φοβεῖται ἀκριβῶς δὲν τὸν ἀκούσομεν ἀρκετά!

1920.

Αἱ σχέσεις τοῦ τέττεγος μὲ τὸν μύρονηκα.

Σπυρ. Μελᾶ.

Ποίος δὲν γνωρίζει τὸν μῦθον τοῦ τζέτζικα μὲ τὸ μυρμήγκι; "Τιποθέτω κανείς. Γενεαὶ ἀνθρώπων ἐπὶ αἰώνας τὸν ἐδιδάχθησαν, τὸν ἔμαθαν ἀπ' ἔξω, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Αἰσώπου ἔως τὰ τωρινά, ἀφοῦ οἱ μυθογράφοι διλογίαν τῶν λαῶν ἐφιλοτιμήθησαν ποίος νὰ τὸν

πρωτοπλέξη εἰς στίχους διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὸ περίφημον ἐπιμύθιόν του, τὸν ἔπαινον τῆς ἐργασίας.

“Αλλ’ ἐὰν ἐπροσέξετε, διὸ μῆθος αὐτός, διὸ ποῖος φαίνεται δημιουργημα πανάρχαιον τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἐπιθυμούντων ν’ ἀντιδράσωσι κατὰ τῆς φυσικῆς των ὀκνηρίας, εἰναι, διποτεῖς μᾶς παρεδόθη ἀπὸ αὐτούς, ὅλιγον ἀνήθικος καὶ ἀρκετὰ ἀντικοινωνικός, διότι τέλος πάντων, θέλων νὰ διδάξῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν, διδάσκει συγχρόνως τὴν σκληρότητα, τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὸν στεῖρον ἐγωισμόν.

Τοῦτο δημάρτιον εἰναι τὸ ὀλιγώτερον. Τὸ σπουδαῖον εἰναι ὅτι διὸ μῆθος ἀδικεῖ φοβερὰ τὸν δυστυχῆ τζίτζικαν. Αἱ σχέσεις τοῦ ἐντόμου αὐτοῦ πρὸς τὸ μυρμήγκι δὲν ἔχουν ἀπολύτως καμμίαν ἀναλογίαν μὲ διτοῦς, τις ἔπλασε ἡ λαϊκή φυντασία. Ο τζίτζικας οὔτε τεμπέλης εἰναι, οὔτε κατεδέχθη ποτὲ νὰ ζητιανέψῃ. Αὐτὰ δὲ εἰναι καθαρὰ συκοφαντία. Ο τζίτζικας εἰναι ἀπὸ τὰ πλέον ὑπερήφωνα πλάσματα. Πρὸς δὲ τὸ μυρμήγκι φέρεται μὲ τὴν περιφρόνησιν ἐνδεικτικοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἔσχατον τῶν λωποδυτῶν.

“Οτι διτζίτζικας ἐργάζεται διαρκῶς, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ θὰ γεννηθῇ μέχρι τῆς στιγμῆς, ποὺ θὰ ἐκπνεύσῃ, δὲν ὑπάρχει σήμερον ἡ παραμικρὰ ἀμφιθοίλια.” Οταν ἀπὸ τὸ στέλεχος τοῦ ἀσφοδέλου, δημάρτιον, η θήλεια καταθέτει τὰ ώά της, ἐκκολαφθῇ καὶ πέσῃ κάτω τὸ μικροσκοπικὸν σκουληκάκι, τὸ διποτον πρόκειται νὰ γίνῃ τζίτζικας, ἀρχίζει φοβερὸς ἀγών. Αὐτὸ τὸ ἀσύλληπτον ζωάριον εἰναι διόλκηρον γεωτρύπανον. Ἐκσκάπτει σήραγγα, βυθίζεται βραδέως καὶ μετὰ μόχθου εἰς τὴν γῆν, ἀναζητεῖ ρίζας φυτῶν διὰ τὴν τροφήν του καὶ αὐξάνει μὲ βάσανα καὶ περιπτετείας. Οταν πάλιν ἀνδρωθῇ καὶ ὡριμάσῃ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐνστίκτου τὸ εἰδόποιήσῃ, ἐκεὶ κάτω, εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη ποὺ εὑρίσκεται, ὅτι ἐπάνω ἔφθασε τὸ ρωμαλέον θέρος, μὲ τοὺς χρυσοὺς στάχυς, τὰ δρέπανα, τὸν ἰδρωτα τῶν γεωργῶν καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ ἥλιου, δι υποψήφιος τζίτζικας θὰ κατασκευάσῃ κατάμονος ἀλλην σήραγγα καθ’ δλους τοὺς κανόνας τῆς μιχανικῆς, θ’ ἀναρριχηθῇ μέχρι τῆς ἐπιφανείας, θὰ ἐκλέξῃ ἔνα γειτονικὸν θάμνον, θ’ ἀνεβῇ ἐπάνω, θὰ ἐκτεθῇ δλιγον εἰς τὸ φῶς καὶ τὸ θάλπος, θὰ τελειοποιηθῇ, θὰ χρωματισθῇ, θὰ λάθῃ τὸ δριστικόν του σχῆμα καὶ θὰ πετάξῃ χαρούμενος εἰς τὸν χυμώδη κορμὸν τοῦ αἰωνούσιου πλατάνου, τῆς ἐλιασῆς ἢ τῆς λεύκας.

‘Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α’ Γυμνασίου 9

Πλανᾶται οἰκτρῶς δ φανταζόμενος ὅτι ἔκει ἐπάνω ἡ ζωὴ του εἶναι εἰδύλλιον καὶ ὅτι ἄλλο δὲν κάνει παρὰ νὰ γυμνάζῃ τὴν φωνήν του καὶ νὰ δίδῃ συναυλίας. Ἐν πρώτοις διατρέχει φοβεροὺς κινδύνους. Ἐχει ἔνα ἐχθρὸν θανάσιμον, τὴν μεγάλη πράσινη ἀκρίδα. Αὗτῇ δρμῷ καὶ τοῦ κάνει ὅ,τι δ ἴσπανικὸς ταῦρος εἰς τὰ ἄλογα τῶν ταυρομάχων : τοῦ ξεσχίζει μὲ τὸ ρύγχος τὴν κοιλιὰ καὶ τὸν κατασπαράσσει. Ἀπέναντι τοισύτου ἐχθροῦ δύστυχῆς ἔπρεπε νὰ εἶναι πάνοπλος¹ καὶ δὲν ἔχει ἐπάνω του οὕτε στραβοσουγιά ! Ἡ φύσις, ἡ ὄποια τὸν ἐστέρησεν ἀκοῆς, τοῦ ἔδωσε, κατὰ τὸν νόμον τῶν ἀντισταθμισμάτων, δύο πελώρια ἐμβριθῆ μάτια δόκτωρος, διὰ νὰ βλέπῃ τὸν κίνδυνον κι' εὐκινησίαν μεγάλην διὰ νὰ φεύγῃ. Καὶ δσάκις ἡμπορεῖ, τὸ στρίθεις μὲ ταχύτητα ἵλιγγιαδη. Ἡ ἀκρίδα δημως ἀφίνει συνήθως ν' ἀρχίσῃ νὰ σουρουπώνῃ, παραφυλάει καὶ τοῦ ἐπιτίθεται αἰφνιδιαστικῶς. Τότε, δ φουκαρᾶς, ἀφοῦ ἀγωνιεῖθῇ ματαίως ὀλίγα λεπτά τὴν ἀπεγνωσμένην πάλην τῆς ὑπάρξεως, παραδίδει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν κοιλιὰν του.

Ἄλλας καὶ διὰ νὰ ζήσῃ δπλῶς χρειάζεται ἔργασία. Ὁ Ἀνακρέων δὲν εἶχεν ἀκριδεῖς πληροφορίας, δταν ἔγραφεν ὅτι τοῦ ἀρκοῦν διὰ νὰ ζήσῃ δλίγαια σταγόνες δρόσου. Μὲ τὴν δρόσον τοῦ ούρανοῦ δὲν τρέφεται, ώς γνωτόν, δ τζίτζικας, οὕτε καὶ κανὲν ἄλλο ζῷον. Ἐχει ἀνάγκην ἀπὸ τὸν χυμὸν τῶν κλάδων καὶ βλαστῶν τῶν δένδρων. Καὶ διὰ νὰ τὸν ἐπιτύχῃ, πρέπει βέδαια νὰ κοπιάσῃ. Ἄλλ' εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, δ τζίτζικας πλεονεκτεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του. Κατὰ τ' ἀπογεύματα τοῦ Ἰουλίου, δταν δ ἀπέραντος λαὸς τῶν ἐντόμων, ἔξηντλημένος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διψασμένος ἀπὸ τὴν ζέστην, ματαίως ζητεῖ μίαν βοήθειαν ἀπὸ τὰ μαραμένα λουλούδια, μόνον δ τζίτζικας εἶναι αὐτάρκης. Ἐχει ἐνώπιόν του τὸν χυμῶδη φλοιὸν τοῦ δένδρου. Ἐχει ἐπίσης κι' ἔνα ἐκμυζητήρα. Κατὰ τὰ διαλείμματα τοῦ τραχουδιοῦ του ἔργαζεται, ἀνοίγει μιὰ τρύπα, βάζει τὴν μικράν του προσθοσκίδα μέσα καὶ ἀρχίζει νὰ ροφᾷ ἥδονικῶς τὴν γρανίταν του.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἔκεινην καταφθάνει τὸ μυρμῆγκι. Ἀδιάντροπον, ἐνοχλητικόν, ἐπίμονον, λωποδυτικώτατον. Θέλει νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἔργασίας τοῦ ἄλλου. Θέλει νὰ πιῇ ἀπὸ τὴν τρυπίτσα ποὺ κατεσκεύασεν δ τζίτζικας. Καὶ ἀρχίζει νὰ τοῦ τραυῷ τὸ πόδι, νὰ τοῦ δαγκάνῃ τὸ πτερό, νὰ τοῦ γαργαλίζῃ τὴν κοιλιά, νὰ μὴ τὸν ἀφίνῃ ἔνα λεπτὸ εἰς ήσυχίαν. Ἐπὶ τέλους ἔρχεται μία στιγμή,

κατὰ τὴν δύοιαν ὁ τεῖταις ἐκνευρίζεται· κάνει εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μυρμηγκιοῦ ὅ, τι καὶ συμπόλιται τινες εἰς τοὺς ἀπεριφράκτους χώρους — τοῦτο εἶναι γεγονός. Τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς ἐσχάτης περιφρονήσεως οὐδέποτε παραλείπει ὁ τεῖταις· — ἀφίνει τὴν γρανίταν του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐνοχλητικοῦ σφετεριστοῦ καὶ πετῷ εἰς ἄλλο δένδρον.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια διὰ τὰς σχέσεις τῶν δύο τούτων ἐντόμων. Δὲν εἶναι περίεργον ὅτι ὀλόκληροι αἰῶνες καὶ ὀλόκληροι λαοὶ ἥθελησαν νὰ ἐμφανίσουν εἰς τὸν τεῖταια ὡς πρότυπον ἀρετῆς τὸν λωποδυτάκον τοῦ Ἰδρωτός του; Φεῦ! Τί νὰ γίνη! Δὲν εἶναι ὁ πρώτος ἀδικημένος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς προλόγηψεως... .

1920

6. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

Α) ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

• Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης.

K. Παπαρρηγοπούλου.

Ο Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης ἦσαν ἀνθρώποι νεώτεροι τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Ξενθίππου¹ νεώτεροι δηλαδὴ ὅχι τόσον καθ' ἡλικίαν, δσον νεώτεροι καρποὶ τοῦ δσημέραι προαγομένου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ πνεύματος.

Οὔτε θεοὺς καὶ ἥρωας εἰχον γενάρχας, δπως ὁ Μιλτιάδης, «ἀπ' Αἰακοῦ² τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς», καθ' Ἡρόδοτον³ οὔτε διὰ κηδεστίας εἰχον ταυτίσει τὴν τύχην αὐτῶν μετὰ τοῦ οὐδὲν ἦτον ἥρωικοῦ γένους τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, δπως ὁ Ξένθιππος. Ἀριστείδης ὁ Δυσιμάχου καὶ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους ἦσαν ἀμφότεροι μέσοι κατά τε τὸ γένος καὶ τὴν περιουσίαν πολιταῖ, ὥστε ἔξεπροσώπουν ἀκριβέστερον τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατά στασιν. Διὰ δὲ τοῦτο ἀμφότεροι δὲν ἐπεδίληθησαν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς οἱ πρῶτοι, εἰς τὴν πολιτείαν διὰ πλεονεκτημάτων ἀνεξαρτήτων τοῦ νέου ποτεύματος, διὰ τοῦ γένους, διὰ τοῦ πλούτου, διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον προέκυψαν ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς προσωπικῆς καὶ πολιτικῆς ἐνεργείας αὐτῶν.

Ἄλλ' οἱ χαρακτῆρες αὐτῶν οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων διέφερον.

Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο ἐκ τῶν σπανιωτάτων ἐκείνων ἀνθρώπων,

τοὺς ὄποιους ἡ φύσις αὐτὴ λαμβάνει τὸν κόπον νὰ γεννήσῃ ἑτοί-
μους εἰς τὸ νὰ μεγαλουργήσωσι' διότι οὐχὶ διὰ παιδείας τινὸς καὶ
πείρας ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ δι' ἐμφύτου συνέσεως διέκρινεν ἀμέσως
τάς τε παρούσας περιπλοκάς καὶ τάς μελλούσας δυστοκόλας, καὶ
ῆξευρε πάντοτε τί πρέπει νὰ γίνῃ εἰς ἑκάστην περίστασιν. « Ἡν
γάρ δὲ Θεμιστοκλῆς βεβαιώτατα δὴ φύσεως ἵσχυν δηλώσας, καὶ
διαφερόντως τι ἔξ αὐτὸ μᾶλλον ἐτέρου ἄξιος θαυμάσαι· οἰκείᾳ γὰρ
ξυνέσει καὶ οὕτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν οὔτε ἐπιμαθών, τῶν
τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν
μελλόντων ἐπὶ πλείστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής... καὶ
τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι,
κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο», λέγει δὲ
Θουκυδίδης ἐν τῇ ἀμιμήτῳ εἰκόνι, ἷν ἔγραψε τοῦ μεγάλου ἔκεινου
ἀνδρός. Ἡτο πρὸς τούτοις δὲ Θεμιστοκλῆς οὕτω παράφορος πρὸς
δόξαν, καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστής, ὥστε λέ-
γεται ὅτι τὸ ἐν Μαραθῶνι κατόρθωμα τοῦ Μιλτιάδου δὲν ἄφινεν
αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ, βέδαιον δὲ εἰναι, ὅτι ὅχι κύριον, ἀλλὰ μόνον
σκοπὸν τοῦ βίου ἔσχε πῶς νὰ δοξασθῇ καὶ νὰ μεγαλουργήσῃ, μη-
δενὸς πρὸς τοῦτο φειδόμενος τρόπου, εἴτε ἀγαθοῦ, εἴτε πονηροῦ.
Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐπιτηδειότατος ἀνεδείχθη εἰς δλα τὰ ποικίλα μηχα-
νῆματα, τὰ ὄποια εἰναι καταδεδικασμένος νὰ μεταχειρίζηται δὲ
δημόσιος ἀνθρωπος ἐν ταῖς κοινοῖσι λευτικαῖς πολιτείαις, ἦξεύρων
πῶς νὰ σχηματίσῃ, πῶς νὰ συντηρήσῃ, πῶς νὰ αὖξῃσῃ, πῶς νὰ
κυβερνήσῃ πολιτικὴν μερίδα, πῶς νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀντίπα-
λον, παρευρισκόμενος πάντοτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ δικα-
στήριον, γνωρίζων κατ' ὄνομα δλους σχεδὸν τοὺς πολίτας, ἔτοιμος
πάντοτε νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς φίλους του καὶ ἔτοιμος νὰ ἐπιδου-
λεύσῃ τοὺς ἔχθρούς.

Οἱ Ἀριστεῖδης οὕτε τὴν δέσμοναν, οὕτε τὴν ἐπίνοιαν, οὕτε τὴν
πρόνοιαν τοῦ Θεμιστοκλέους εἰχεν. Οἱ Ἀριστεῖδης ἦτο ἀνὴρ γεν-
ναῖος, ἔμπειρος, φιλόπατρις, δστις ἐπραττεν δ, τι ἐνόμιζεν ἑκά-
στοτε καθῆκον αὐτοῦ, καὶ ἀνεζήτει ποιὸν εἰναι τὸ καθῆκον τοῦτο,
δδηγούμενος ὑπὸ τῶν πιθανῶν ὑπολογισμῶν τῆς ἀνθρωπίνης συ-
νέσεως, οὐχὶ περιαυγαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκλάμψεων τοῦ ὑπερφυ-
οῦς πνεύματος, δι' δὲ διακρίνονται οἱ καλούμενοι μεγάλοι ἀνδρες ἐν
τῷ κόσμῳ τούτῳ. Οἱ συνετὸς ἀνὴρ βαδίζει ἐν τῷ μέσῳ τῶν περι-
πλοκῶν τοῦ πολιτικοῦ βίου, ως ἀνθρωπος πορευόμενος πεφυλα-

γιμένως ἐν νυκτὶ ζοφερῷ, δι' ὁδοῦ τὴν ὅποιαν ἡ σύδόλως ἡ ὀλίγον γνωρίζει. Τοιοῦτος ἦτο δὲ Ἀριστείδης. Ὁ μέγας ἀνὴρ βαδίζει διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἀδιστάκτως καὶ θαρρούντως, φωταγωγούμενος ὑπὸ ἀστέρος εἰς πάντα ἄλλον ἀρχανοῦς· τοιοῦτος ἦτο δὲ Θεμιστοκλῆς. Καὶ δὲν ἦτο μὲν ἄμοιρος φιλοδοξίας δὲ Ἀριστείδης, διότι ἀνευ φιλοδοξίας τινάς, οὐδὲν μέγα κατορθοῦται. Ἀλλ' ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ ἦτο ἄλλη ἡ ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους φιλοδοξία. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπεζήτει ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἀρχήν, ἵνα δι' αὐτῆς μεγαλουργήσῃ ἐπόθει τὴν ἀρχὴν καὶ δὲ Ἀριστείδης, καὶ ἐπιτραπεῖσαν, διεξῆγεν αὐτὴν φιλοτίμως· ἀλλὰ περιέμενε νὰ τῷ ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῆς οἰκείας τῶν συμπολιτῶν προαιρέσεως, μὴ ἀγωνιζόμενος ν' ἀρπάσῃ αὐτὴν, μηδὲ διαιρῶν τὴν πόλιν εἰς δύο στρατόπεδα καὶ προσπαθῶν νὰ νικήσῃ διὰ τοῦ ἑτέρου. Καθ' ὅλα λοιπὸν ταῦτα, δύναμιν φύσεως, δύναμιν φιλοδοξίας, δύναμιν ἐνεργείας, ἦτο δὲ Ἀριστείδης ὑποδεέστερος τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἀλλ' εἶχεν δὲ Ἀριστείδης ἀρετὴν τινα, ἡς ὅλως ἐστερεῖτο δὲ Θεμιστοκλῆς, καὶ ἡς ἔνεκα δὲ πρῶτος κατίσχυσεν ἐπὶ τέλους τοῦ τοσσοῦτον μεγαλοφυοῦς ἐκείνου ἀντιπάλου. Εἰπομεν δὲ δὲ Θεμιστοκλῆς οὐδενὸς ἐφείδετο τρόπου ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, μεταχειριζόμενος ἐπὶ τούτῳ ἀδιστάκτως καὶ βίᾳν καὶ ἀδικίαν. Τὸ δὲ δεινότερον, ὡφελεῖτο ἐκ τῆς ἔξουσίας ἣν ἔλαβεν, ἵνα δωροδοκηταὶ ἀναφανδόν. Τοῦ Ἀριστείδου ἐξεναντίας τὸ φιλοδικαῖον καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρος κατέστη παροιμιῶδες ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Πολλάκις διετέλεσεν ἀρχων· πολλάκις διαιτητῆς ἰδιωτικῶν δικῶν· ἐπὶ τέλους ἀνεδείχθη ναύαρχος καὶ πρῶτος αὐτὸς ἔταξε τοὺς φόρους τῶν συμμάχων, ὥστε μυρίας ἔσχεν. ἀφορμάς νὰ πλουτήσῃ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εὑρέθη ἀνθρωπος νὰ εἰπῇ δὲ δὲ Ἀριστείδης ἥδικησεν ἡ ἔδικασέ τινα, ἡ ἐμίανε τὰς χειρας σφετερισθεὶς χρήματα εἴτε δημόσια, εἴτε ἰδιωτικά. Ὁ σχεδὸν σύγχρονος αὐτοῦ Ἡρόδοτος, μνημονεύων τοῦ ἀνδρός, λέγει· «τὸν ἐγὼ νεόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἀριστεῖν ἀνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήναις καὶ δικαιότατον». Καὶ ἔτερος σύγχρονος αὐτοῦ, δὲ Ρόδιος ποιητὴς Τιμοκρέων, ἐπαινεῖ τὸν ἀγαθώτατον, τὸν λῆψτον Ἀριστείδην, καθαπτόμενος πικρότατα τοῦ Θεμιστοκλέους:

Ἀλλ' εἰ τύγε Πανσανίαν, ἡ καὶ τύγε Ξάνθιππον αἰνέεις
ἡ τύγε Λευτυχίδαν, ἐγὼ δέ τοι Ἀριστείδαν ἐπαινέω
ἀνδρα ιερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν

ἔλθεῖν ἔνα λῶστον, ἐπεὶ Θεμιστοκλῆς, ἥχθαρε Λατώ*,
ψεύσταν, ἄδικον, προδόταν, δις Τιμοκρέοντα
ξεῖνον ἔόντ' ἀργυρίοισι κυβαλικοῖσι* πεισθεὶς οὐ κατῆγεν
ἔς πατρίδας· Ἰάλυσον, λαβὼν δὲ
τοῦ ἀργύρου τάλαντον* ἔβα πλέων εἰς ὅλευθρον,
τοὺς μὲν κατάγων ἀδίκως, τοὺς δ' ἐκδιώκων, τοὺς δὲ καίνων,
ἀργυρίων ὑπόπλεως.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντα σύτε μοναδικά, σύτε σπάνια ἐν τῇ ἴστο-
ρᾳ τῆς ἀνθρωπότητος εἰναι. Παντοῦ καὶ πάντοτε κατὰ δυστυ-
χίαν, ἄνδρες κατὰ τἄλλα θαυμαστοῖ, δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀνθέξω-
σιν εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς δωροδοκίας· οἱ Σά-
λωνες καὶ οἱ Ἀριστεῖδαι ὑπῆρξαν ἀείποτε σπάνιοι ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ. Ἄλλ' δὲ τι θεωροῦμεν τὰ μάλιστα ἀξιομνημόνευτον καὶ
χαρακτηριστικόν, εἰναι ή κρίσις τὴν ὄποιαν ὁ δῆμος τῶν Ἀθη-
ναίων ἔξεφερεν ἐπὶ τέλους περὶ τῶν δύο ἐκείνων τοσούτῳ ἀντιθέ-
των χαρακτήρων. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔσωσε τὰς Ἀθήνας, ἔσωσε τὴν
Ἐλλάδα ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν εἰς τὴν Σαλαμίνα. Ὁ Ἀριστε-
ῖδης ἔξεπλήρωσε μὲν ἀείποτε τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἰχε
βεβαίως ἵσον τοῦ Θεμιστοκλέους δικαίωμα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην
τῆς πατρίδος. Καὶ δύμας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τέλους ἐσεδάσθησαν,
ἐτίμησαν καὶ ἡγάπησαν τὸν Ἀριστεῖδην ἀσυγκρίτῳ λόγῳ πλειό-
τερον τοῦ Θεμιστοκλέους· τοσούτῳ εὐγενής ἦτο ἡ φύσις τοῦ λαοῦ
ἐκείνου, τοσαύτην εὐλάβειαν ἦτανετο πρὸς τὴν χρηστότητα καὶ
τὴν ἀκεραιότητα, τοσαύτην ἀκαταμάχητον ἀποστροφὴν πρὸς τὴν
ἀδικίαν καὶ τὴν δωροδοκίαν. Ὡςαύτως ἐν τῇ παρελθούσῃ ἐκα-
τονταετηρίδι πολλοὶ ἥσαν, ὡς μὴ ὕφελλεν, ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ δωρο-
δοκούμενοι πολιτικοὶ ἄνδρες· ἀλλ' ἂμπει ἀνεφάνη δὲιμνηστος
Γουλιέλμος Πίττ* ὁ πρεσβύτερος καὶ ἀνεδείχθη χρημάτων χρείσ-
σων, σύτε τὸ ἀπὸ τοῦ γένους ἀξίωμα, σύτε δὲ ἀκαταμέτρητος
πλούτος, σύτε ή εὐγλωττία τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, σύτε ή πρὸς
τούτους βασιλική εὑνοία ἵσχυσαν νὰ ἀποτρέψωσι τὸν ἀγγλι-
κὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ νὰ προτιμήσῃ τῶν δωροδόκων ἐκείνων, τὸν
χρηστὸν ἄνδρα καὶ νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὸν εἰς τὰ ὅπατα τῶν λειτουρ-
γημάτων καὶ μέχρι λατρείας νὰ σεβασθῇ. Τοῦτο εἰναι τὸ χαρα-
κτηριστικὸν τῶν ἀληθῶς μεγάλων ἐθνῶν. Ὡς ἔξ ανθρώπων συγ-
κείμενα, δὲν εἰναι βεβαίως καὶ ταῦτα ἀμέτοχα ἀμαρτημάτων.

ἀλλ' ἔχουσιν ἔμφυτόν τινα ἀποστροφὴν πρὸς τὴν κακίαν καὶ
ἀκαταγώνιστον πρὸς τὴν ἀρετὴν εὐλάβειαν.

1885.

• Ο Φωκέων.

Σπ. Λάμπρου.

Ο Φωκίων, καίπερ ἐκ ταπεινοῦ καταγόμενος γένους, δὲν
ἔμεινεν ἀπαίδευτος, ἐκ δὲ τῆς μετὰ τοῦ Πλάτωνος ἀναστροφῆς
ἐκκριψθη διαλεκτικὴν εὐχέρειαν, ηὗτις ἡτο τὰ μέγιστα χρήσιμος
εἰς ἄνδρα οἰς αὐτός.

Αληθῶς δι Φωκίων ἔδιλεπε μετ' ἀλγους τοὺς τότε πράσσοντας
τὰ κοινὰ ως ἀπὸ κλήρου διανεμηθέντας ἐν ἔχυτοῖς τὸ στρατηγίον
καὶ τὸ βῆμα καὶ ςλλους μὲν ἀσχολουμένους μόνον περὶ τὴν ρητο-
ρικὴν καὶ τὴν λογογραφίαν, ἀλλους δὲ αὐξάνοντας ἔχυτος διὰ
τῆς στρατηγίας καὶ τοῦ πολέμου. Καταμερισμὸς τοιοῦτος περὶ τὸ
πολιτεύεσθαι ἀπήρεσκεν εἰς τὸν Φωκίωνα, ὅστις ἥθελε νὰ ἐπα-
νέλθῃ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους καὶ Ἀριστείδου καὶ Σό-
λωνος, διτε οἱ πολιτευόμενοι διέτριβον δμοῦ περὶ τὰ πολιτικὰ καὶ
τὰ πολεμικά, οὐδὲ κατεκερμάτιζον τὴν πολιτείαν. Περίεργον δὲ
εἶναι τοῦτο, διτις ἡτο ρήτωρ ἄμα καὶ στρατηγὸς ἵσα ἵσα ἐκείνος δ
ἄνηρ, ὅστις δημηγορῶν μὲν συνεδρύλευε πάντοτε τὴν εἰρήνην καὶ
τὴν ἡσυχίαν, ἐκστρατεύων δὲ ἡτο εἴπερ τις καὶ ἄλλος φιλόπατρις
καὶ γενναῖος.

Ο Φωκίων ἡτο νεανίας ἀκόμη, διτε συνεστράτευε μετὰ τοῦ
Χαδρίου, ὅστις ἡγάπα καὶ προηγεν αὐτόν, ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν
Νάξον ναυμαχίᾳ ἔδωκεν εἰς τὸν νεαρὸν συμπολεμιστὴν τὴν ἡγε-
μονίαν τοῦ εὐωνύμου κέρατος τοῦ στόλου, ἐν δὲ διακριθεὶς οὐ μι-
κρὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν περιφανῆ ἑκείνην νίκην τοῦ Χαδρίου.
Ἐν ταῖς στρατείαις πάντες ἔθαύμαζον τὴν καρτερίαν καὶ σκλη-
ραγωγίαν τοῦ στρατηγοῦ, ὅστις ἡτο ἀληθὲς τέχνον τοῦ λαοῦ, διὰ
τῆς ἰδίας ἀναδειχθὲν ἀξίας. Βλέποντες αὐτὸν βαδίζοντα ἀνυπόδη-
τον καὶ γυμνὸν πλὴν ἡ δταν τὸ φῦχος ἡτο ὑπερβάλλον, συνείθιζον
νὰ παῖδες λέγοντες, διτις ἡτο σύμβολον βαρέος χειμῶνος δ Φω-
κίων ἐνδεδυμένος. Ἐνῷ δὲ εἶχε γνωσθῆ ως ἀνήρ συμβιβαστικὸς
μέν, ἀλλὰ φύχραιμος καὶ πιστὸς ἐκτελεστῆς τοῦ καθήκοντος καὶ
τῶν διαταγῶν τῆς πόλεως, ἐν δισφ ἀκόμη αἱ Ἀθῆναι εἶχον ἡγεμο-
νίαν κατὰ θάλασσαν τὸ δνομά του ἡτο ἀγαπητὸν εἰς τοὺς σύμμα-
χους, οἵτινες ἡγάπων τὴν χρηστότητα αὐτοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Τοιαύτας ἔχων στρατιωτικὰς ἀρετὰς ὁ Φωκίων, προσείλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀπένειμαν ἑκουσίως εἰς αὐτὸν ἐν τεσσαράκοντα καὶ πέντε δλαις ἀρχαιρεσίαις τὴν στρατηγίαν, τιμῶντες διὰ τῆς Ισοβίου σύτως εἰπεῖν ἀνακηρύξεως τὴν ἐμπειρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ρώμην καὶ τὸ σύνολον ἔκεινο τῶν ἀρετῶν, ἐκ τῶν ὅποιων ὁ ἀγαθὸς πολίτης ἦξιώθη τῆς ἐπιζήλου προσωνυμίας τοῦ χρηστοῦ.

Ἄλλα καὶ ἐπὶ τοῦ βῆματος εἶχεν ὁ Φωκίων τὸν αὐτηρὸν καὶ φρόνιμον χαρακτῆρα, ἐφ' ὃ διεκρίνετο οὐ μόνον ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἴδιωτικῷ διφ. Οὐδέποτε τις τῶν Ἀθηναίων εἶδεν αὐτὸν οὔτε γελάσαντα οὔτε κλαύσαντα οὐδὲ ἔχοντα τὴν χειρα ἐκτὸς τῆς περιβολῆς, ὅτε ἥθελε τύχει ἐνδεδυμένος. Οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦτο ἐπίσης σκυθρωπός μὲν τὴν ὅψιν, δριμὺς δὲ καὶ τραχὺς ἐν τοῖς λόγοις, οὐδαμῶς σκοπῶν νὰ θωπεύῃ τὰ πλήθη ἔκεινα, ἀτινα ἔξελεγον αὐτὸν καθ' ἔκαστον ἔτος στρατηγόν. Ὁ λόγος αὐτοῦ ἦτο βραχὺς καὶ συνεπτυγμένος. Οὐδὲν ἐσκέπτετο ὁ Φωκίων μᾶλλον ἢ πῶς δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τι ἐκ τῶν λόγων, οὓς ἐμελλε νὰ ἐκφωνήσῃ ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλ' εἶχεν ὁ λόγος αὐτοῦ ἐν ἐλαχίστῃ λέξει νοῦν πλείστον, καὶ ἐνυπῆρχεν ἐν αὐτῷ τι τὸ προστακτικὸν καὶ αὐτηρὸν καὶ πικρόν. Ἡτο λόγος στρατιώτου, τοῦτο μόνον ἔχων τὸ ἀπόλεμον, διτι ὁ Φωκίων συνηγόρει πάντοτε ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Οὕτως ὡς ρήτωρ ἦτο ὁ Φωκίων διά τε τὴν ἀντίθεσιν τῶν ἴδεων καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ λόγου τὸ ἄκρως ἐναντίον τοῦ Δημοσθένους, διτις οὐδαμῶς κατεφρόνει αὐτοῦ ὡς τῶν ἄλλων ρητόρων, ἀλλὰ συνείθιζε νὰ ἐπονομάζῃ αὐτὸν κοπίδα τῶν λόγων του.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἀνήρ, διτις δλως ἀντιθέτως πρὸς τὸν Δημοσθένη ἐφρόνει διτι αἱ Ἀθηναὶ δὲν εἰχον τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως καὶ διτι ἡσαν ἀνίκανοι νὰ ἐπιχειρήσωσι πόλεμον μέγαν. Ἄλλ' ἦτο εἰρηνικὸς ἐκ πεποιθήσεως, καὶ πρέπει ἡ πολιτεία αὐτοῦ νὰ διακριθῇ ἀπὸ τὴν τοῦ Εύδρυλου* καὶ τῶν μισθίων ρητόρων, μεθ' ὧν συνετάσσετο ἐκ συμπτώσεως ἀπλῆς. Τοιοῦτος ὥν ὁ Φωκίων ἔθλαψε μὲν τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα ἥδη ἐπὶ Φιλίππου, μετὰ δὲ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἀποδεχόμενος τὴν ἀνάγκην σιωπηρᾶς ὑποταγῆς τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἥδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς δργανον τῆς ἔνης δυναστείας. Ἄλλα πάντα ταῦτα ἐπράξεν ἀπὸ γνώμης ἀγαθῆς καὶ ἐν εἰλικρινεὶ πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσιώσει.

Οὐδέποτε δ' ἐμόλυνεν αὐτὸν ὡς ἄλλους τῶν συγχρόνων τὸ μακεδονικὸν χρυσίον, δπερ ἀπεδίωκε μετὰ περιφρονήσεως σωρευόμενον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀρκούμενος εἰς τὴν λιτήν αὐτοῦ καὶ εὐτελῆ δίαιταν, ἥν συνεμερίζετο η̄ σώφρων αὐτοῦ καὶ ἀφελῆς γυνή. Καὶ ἡδύνατο καυχωμένη η̄ σύζυγός του νὰ εἴπῃ ποτὲ πρὸς τὴν ἔνην, τὴν ἐπιδεικνύουσαν εἰς αὐτὴν τὰ πλούσια λιθοκόλλητα κοσμήματά της, διὶ ἐκείνης κόσμος ἦτο ὁ Φωκίων, δην εἰκοστὴν τότε φοράν είχον ἐκλέξει στρατηγὸν οἱ Ἀθηναῖοι.

Οὐδ' ἐλησμόνησεν η̄ γενέτειρα τὸν χρηστὸν αὐτῆς πολίτην, ἀλλὰ καὶ μετὰ αἰῶνας ἔδεικνυον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς ξένους τὴν σωζομένην οἰκίαν τοῦ Φωκίωνος, κεκοσμημένην διὰ χαλκῶν λεπίδων*, τὰ δὲ ἀλλὰ λιτήν καὶ ἀφελήν, ὡς λιτὸς καὶ ἀφελῆς ὑπῆρξε πάντοτε δ̄ ισόδιος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων.v

1888.

Β' ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Παρατηρήσεις περὶ τῶν μηδεικῶν πολέμων.

K. Παπαρρηγοπούλου.

..Ἐνταῦθα ἀπολήγει η̄ διήγησις ήμῶν περὶ τῶν μεγάλων ἀγώνων, τοὺς δποίους ἡγωνίσθη τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐν τε τῇ κυρίως Ἐλλάδι καὶ ἐν Σικελίᾳ. Ἐκ τῶν πολέμων τούτων, δ μᾶλλον λόγου ἀξιος ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ τε ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς δλῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξε βεβαίως δ ἐν τῇ κυρίψ Ἐλλάδι διεξαχθεὶς· διότι ἀν δ ἑλληνισμὸς καταβάλλετο μὲν ἐν Σικελίᾳ, κατίσχε δὲ ἐν τῇ μητροπόλει, ἥθελον ἀποκοπῆ καὶ μαρτυρῆ κλάδοι: μόνον τινὲς τοῦ ἑλληνικοῦ δένδρου, ἀλλὰ δ περισωθεὶς κορμὸς ἥθελε παραγάγει ἀπαντὰς τοὺς περικαλλεῖς αὐτοῦ καρπούς· ἐνῷ ἀν ἔξεναντίας δ ἑλληνισμὸς κατίσχε μὲν ἐν Σικελίᾳ, κατεδάλλετο δὲ ἐν τῇ κυρίως Ἐλλάδι, ἥθελε κεραυνωθῆ καὶ νεκρωθῆ αὐτὸς αὐτοῦ δ κορμός. Τούτου ἔνεκκα εἰς τοὺς ἐνταῦθα γενομένους ἀγῶνας ἐπεστήσαμεν ἰδίως ἄχρι τοῦδε καὶ θέλομεν ἔτι ἐπιστήσει ἐπ' ὅλιγον τὸν νοῦν.

"Οταν ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἀναρίθμητον κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δύναμιν τὴν δποίαν δ Ξέρξης ἐπήγαγε κατὰ τῆς Ἐλλάδος· τὴν ἐνότητα τῆς θελήσεως η̄τις ἔκινε τὴν μεγάλην ταύτην

στρατιάν· τὴν ἐξαίρετον γενναιότητα ἢν ἔδειξαν οἱ ἀνδρες τοῦ στρατοῦ τούτου, καὶ μάλιστα ἕδιως οἱ Πέρσαι· τοὺς πολλοὺς "Ελλήνας τοὺς μετὰ τῶν πολεμίων συνταχθέντας καὶ ἐξ ὧν τινες εἶχον ἕδιων συμφέρον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκστρατείας" τοὺς πολλοὺς "Ελληνας, οἵτινες ἔμειναν ὅλως ἀμέτοχοι τοῦ ἀγώνος" τελευταῖον, τὴν ἐπανειλημμένην ἀλλόκοτον ἀδράνειαν καὶ διχόνοιαν τῶν ὅλιγων "Ελλήνων, ὅσοι συνωμολόγησαν τὴν περὶ τὸν Ἰσθμὸν συμμαχίαν ἵνα ἀντιταχθῶσιν εἰς τοὺς βαρβάρους, δικαιούμεθα τῇ ἀληθείᾳ νὰ θέσωμεν ἐνταῦθα αὐθις τὸ ζήτημα, πῶς ἐπὶ τέλους ἐνίκησαν οἱ "Ελληνες; καὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ συγκεφαλαιώσωμεν τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας τοῦ ἀποτελέσματος τούτου αἰτίας, δις ἐλάδομεν ἀφορμὴν νὰ ἀναφέρωμεν ἐκ διαλειμμάτων ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ λόγου ἡμῶν.

Πρωτίστη καὶ χριώτατη αἰτία τῆς ἥττης τῶν Περσῶν ἦτο ἡ εὐήθεια, ἡ δειλία καὶ καθόλου εἰπεῖν ἡ οἰκτρὰ ἀνικανότης τοῦ Ερέξου, ὅτις ἀπέδη τόσῳ μᾶλλον ὀλεθρίᾳ δσῳ ἡ θέλησις αὐτοῦ ἦτο παντοδύναμος· ἀν ἐπεχείρει τὸ ἔργον ἀνήρ οἰος δ Κύρος, δυσκόλως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἔκβασις αὐτοῦ ἦθελεν ἀποδῆ δμοία. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν ἔτει 479 ἡ ἐπιχείρησις ἐπετράπη εἰς τὸν Μαρδόνιον. Ἀλλὰ παρεκτὸς ὅτι καὶ δ Μαρδόνιος αὐτὸς ἔπραξεν, ως εἰδομεν, πολλὰ σφάλματα, εἰχε πρὸς τούτοις τὸ μειονέκτημα ὅτι δὲν ὑπεστηρίζετο πλέον ὑπὸ ναυτικῆς τινος δυνάμεως. Καὶ ἐνῷ ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ χυρίας αὐτῶν ἐκστρατείας, τῆς ἐν ἔτει 480 γενομένης, οἱ Πέρσαι εἶχον τὸ δυστύχημα νὰ ἀγωνταὶ ὑπὸ ἡγεμόνος ἀσθενεστάτου, οἱ "Ελληνες ἀνέδειξαν ἐξεναντίας τότε ἔνα τῶν μᾶλλον μεγαλεπηβόλων καὶ πολυμηχάνων ἀνδρῶν ἐξ δσων ἀναφέρει ἡ ἴστορία, δστις κατώρθωσε, κατὰ τὴν κρίσιμον τοῦ ἀγώνος στιγμήν, νὰ καταναγκάσῃ εἰς ἔνωσιν δλας τὰς διαφωνούσας θελήσεις καὶ νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὰς ὑπὸ τὴν ὑπεράτιην ἔσωτοῦ ἀρχήν.

"Αλλὰ πλὴν τῆς ἀθλίας τοῦ περσικοῦ στρατοῦ ἡγεμονίας, τοσαύτη ἦτο ἐν γένει ἡ ἥθικὴ αὐτοῦ ἀδυναμία, ὥστε, μετὰ τὸ ἐν Σχλαμίνι ἀτύχημα, ἀκεράίου ἔτι δηντος τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ, δλοι ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ ὑπεστηρίξωσι τὴν περὶ ὑποχωρήσεως διάθεσιν τοῦ Ερέξου, ἐν Πλαταιαῖς δὲ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ ἔφυγεν ἀμαχητί, ἀμακ ἐπεσεν δ Μαρδόνιος· ἐνῷ τοσαύτη ἦτο ἡ ἥθικὴ δύναμις τῶν "Ελλήνων, μάλιστα τῶν Ἀθηναίων, ὥστε καὶ μετά

τὴν ἐν Θερμοπύλαις συμφοράν, καὶ μετὰ τὴν ἐπανειλημμένην ἀλωσιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ μετὰ τὰς λαμπρὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου περὶ συμμαχίας, ἔδειξαν ἐθελοθυσίαν καὶ καρτερίαν, ἥτις καὶ μόνη ἦθελεν ἵσως ἀρκέσει ἵνα ὑπερισχύσωσιν ἐν τῷ ἀγώνι τούτῳ.

Ἐπὶ πᾶσιν δὲ δπλισμὸς καὶ δὲ τρόπος τοῦ πολεμεῖν τῶν Περσῶν, κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, μάλιστα δὲ κατὰ γῆν, ἵτο ἀσυγκρίτῳ ὑποδεέστερος τοῦ τῶν Ἑλλήνων, στίτινες πρωτεύωντα ἐνόργανοι διὰ τὴν ἕπλα τελειότερα, σύντονος ἀσκησίς, εὔρυθμος παράταξις καὶ κινησίς εἰναι πλεονεκτήματά, τὰ δποῖα δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ οὐδὲν ἡ μεγίστη ἀνδρεία.

Ἐνὶ λόγῳ, οἱ Ἑλληνες, καίτοι ἀπεστερημένοι κοινῆς τινος ἀρχῆς καὶ διευθύνσεως, καίτοι εὐάριθμοι μείναντες, ὑπερίσχυσαν διὰ τὴν ἦθικὴν αὐτῶν δύναμιν ἃς ἔνεκκ παρήγαγον ἡγεμόνα ἔξοχον, ἔθυσάσαν προθύμως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τὴν ἐστίαν αὐτῶν καὶ τὴν περιουσίαν καὶ διωργάνωσαν τὴν πρώτην τακτικὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, ἃς μνημονεύει ἡ ἴστορία· ἐνῷ οἱ Πέρσαι, ἐρειδόμενοι εἰς μόνην τὴν ὄλικήν, τὴν κτηγνώδη δύναμιν, ἐφάνησαν, ὅπως λέγει ὁ Ἡρόδοτος, «ἀνεπιστήμονες καὶ οὐκ δμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην» καὶ ἀμα βλέποντες τὴν ὄλικὴν ἐκείνην δύναμιν παθοῦσαν ἤτταν τινα, ὑπελάμβανον ἀμέσως ὡς βεβαῖαν τὴν δλην αὐτῶν ἀπώλειαν· καὶ οὐ μόνον δὲν ἔφερον εἰς μέσον ἀνδρας μεγαλοφυεῖς, ἀλλ’ οὐδὲν ὑπῆρχαν τούλαχιστον ἴκανοι νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν σύνεσιν τῶν συμβουλῶν, δσας ἔδωκαν αὐτοῖς οἱ παρ’ αὐτοῖς Ἑλληνες, δ Δημάρατος καὶ ἡ Ἀρτεμισία.

Ἄλλος ἵνα κατανοήσωμεν ἔτι εὐχρινέστερον καὶ σταθμίσωμεν ἔτι δικαιότερον τὰ μεγάλα γεγονότα περὶ ἣ διατρίβομεν, ἀνάγκη νὰ προσεπιφέρωμεν δύο τινά: πρῶτον, διὰ τὰ κυριώτατα τῶν προτερημάτων δι’ ὧν ὑπερίσχυσαν οἱ Ἑλληνες, τὴν μεγαλοφυΐαν, τὴν ἐθελοθυσίαν, τὴν καρτερίαν, τὰ ἀνέδειξαν ίδιως οἱ Ἀθηναῖοι, ὧν ἄνευ, ὡς δρθότατα παρετήρησεν δ Ἡρόδοτος, οἱ Ἑλληνες δὲν ἤθελον ίσως διαφύγει τὴν μηδικὴν κυριαρχίαν· δεύτερον, διὰ οἱ μηδικοὶ πόλεμοι, καίτοι λαδόντες οὖν ἔλαδον σωτήριον ἔκβασιν, δὲν ἤθελον ἀποδῆ τοσούτῳ λόγου ἀξιοῖς ὡς πρὸς τὴν δλην ἴστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲ περιποιήσει τηλικούτον ἀξιωμα εἰς τὸ ἐλληνικὸν δνομα, ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν, ἀντὶ νὰ ἔξαντλήσωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐν τῷ ἀγώνι τούτῳ, στομώσαντες ἔξεναντίας

αὐτὰς καὶ ἀναπτύξαντες, δὲν ἐπεχείρουν ἀμέσως ἔπειτα τὴν Ἰδρυ-
σιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου χράτους, τὸ ὅποιον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ
τὸ συνομα τῆς τῶν Ἀθηναίων ἡγεμονίας, καὶ ἐντὸς τοῦ ὅποιού
παρήχθησαν κυρίως τὰ πολιτικά, τὰ διανοητικά, τὰ τεχνικὰ ἀρι-
στουργήματα, ἐν οἷς ἀποκορυφοῦται ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικὸς πολι-
τισμός.

Δὲν ἀρχεῖ τῷόντι ἐν ἔθνος νὰ ἀνακτήσῃ ἢ νὰ διασώσῃ τὴν
ἐλευθερίαν, ἵνα φημισθῇ ἐν τῇ ἴστορίᾳ ὅσον οἱ προπάτορές ἡμῶν.
Πολλὰ καὶ ἄλλα ἔθνη ἡγωνίσθησαν περιφανῶς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρ-
τησίας αὐτῶν, διὰ τοῦτο διμως ἀπαντα δὲν ἡξιώθησαν τοιαύτης
τιμῆς. Μία λ. χ. μοίρα τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐλληνισμοῦ ἀνέκτησε τὴν
αὐτονομίαν διὰ κατορθωμάτων, ὡν πολλὰ ὑπῆρχαν ἐνάμιλλα τῶν
πρὸ μικροῦ ἴστοργθέντων· ἀλλ' ἐὰν ἡ αὐτονομία τοῦ νεωτέρου
ἐλληνισμοῦ περιορισθῇ εἰς τὴν ἄχρι τοῦδε ἀπελευθερωθεῖσαν μι-
κρὰν τῆς γῆς γωνίαν, ἐὰν δὲ ἐλληνισμὸς οὗτος δὲν συμπληρώσῃ
τὴν ἐντολήν, ἣν προσδοκᾷ παρ' αὐτοῦ ὁ κόσμος, ἐὰν δὲν ἀναλάβῃ
τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἀναμορφώσεως τῆς ἀνατολῆς, δ' ἀγὼν αὐτοῦ δὲν
θέλει βεβαίως τιμηθῆ ὅσον ὁ ἀρχαῖος, οὐδὲ ὅσον δ' ἀγὼν τῶν ὁμο-
σπόνδων πολιτειῶν τῆς Ἀρκτώχειας Ἀμερικῆς. Η νεωτέρα ‘Ελλάς,
ἐὰν δὲν συμπληρώσῃ τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἥρχισε πρὸ ἐξήκοντα
ἐτῶν, θέλει μᾶλλον ἐξομοιώθη πρὸς τὰς πολιτείας τῆς Νοτίου Ἀ-
μερικῆς, αἰτινες ἀπέδαλον μὲν τὴν ἴσπανικήν κυριαρχίαν, ἀλλ'
οὐδεμίαν, ἄχρι τοῦδε τούλαχιστον, ἐποιήσαντο γενναίαν τῆς
ἐλευθερίας χρήσιν.

‘Μποθέσατε λοιπὸν δτι τοιοῦτο τι συνέδαινε καὶ ἐν τῇ ἀρ-
χαίᾳ ‘Ελλάδι· ὑποθέσατε δτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐμιμοῦντο τοὺς κατὰ
τῶν Περσῶν ἔξαιρέτως ἀριστεύσαντας ἄλλους ‘Ελληνας, τοὺς
Σπαρτιάτας, τοὺς Αἰγινήτας, τοὺς Τεγεάτας, καὶ μετὰ τὴν κατα-
τρόπωσιν τῶν πολεμίων περιωρίζοντο εἰς τὰ μικρὰ συμφέροντα
καὶ πράγματα τῆς ἐνταῦθα ‘Ελλάδος· ὑποθέσατε ἐνὶ λόγῳ δτι οἱ
Ἀθηναῖοι δὲν ἐξώρμων ἐπὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς δλῆς ἐλληνι-
κῆς φυλῆς καὶ δὲν ἐδημιούργουν τὸ μέγα αὐτῶν χράτος· εἶναι
πρόσηλον δτι οἱ μηδικοὶ πόλεμοι δὲν ἥθελον τιμηθῆ ἐν τῇ ἴστο-
ρίᾳ ὅσον ἐτιμήθησαν. Διότι μὴ ἀπατώμεθα· οἱ μηδικοὶ πόλεμοι
δὲν ἐθυμάσθησαν καὶ δὲν ἐθρυλήθησαν τοσούτῳ εἰμὴ ὡς δόντες
ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔξαισίαν τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος ἐπίδοσιν, τὴν
ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν γενομένην.

Αλλ' ή ἐπίδοσις αὕτη ήτο ὅρά γε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς μικρᾶς Ἀττικῆς; Ἐνευ τῶν λαφύρων τοῦ Κιμωνος καὶ τῶν φόρων τῶν συμμαχίδων πόλεων, ἥθελον ὅρά γε ποτὲ ἐγερθῆ τὰ χριστοτεχνήματα τοῦ Φειδίου; Ἐνευ τῶν μεγάλων καὶ ποικίλων πολιτειῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων ὡν πρωτεύουσα ἐγένοντο αἱ Ἀθηναὶ, ἥθελε ποτὲ λάθει στάδιον ἀνάλογον ἐνεργείας ὁ διλύμπιος τοῦ Περικλέους νοῦς; Τὰ ἀκροθίνια* ταῦτα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἵνα εἰς ταῦτα μόνα περιορισθῶμεν, δὲν ήτο πιθανὸν νὰ παράχθωσιν ἀνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἡγεμονίας.

1885.

Γ'. ΟΜΑΔΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

*Ο τσολιᾶς.

Παύλου Νιοβάνα.

Τὸ συνθετικώτερον μνημεῖον, τὸ δποῖον θὰ ἡμπορεῦσε νὰ δνειρευθῇ ἡ Ἑλλὰς διὰ τὴν παλαιὰν καὶ διὰ τὴν νέαν της δόξαν, θὰ ήτο ἔνα μνημεῖον εἰς δόξαν τοῦ τσολιᾶ. Ἡ ἑλληνικὴ λεθεντιά, ἡ δυναμικὴ ἔκφρασις τῆς φυλῆς, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πλαστικὴν ἀθανασίαν. Ἡ φουστανέλλα ν' ἀναβῇ ἐπάνω εἰς τὸν στυλοβάτην, δ ταπεινὸς τσολιᾶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ Ἡλύσια* τῆς τέχνης. Καὶ θὰ ἔφθανεν ἵσως τὸ μνημεῖον αὐτό, αὐτὸ μόνον, νὰ ἀναπληρώσῃ χλίας ἄλλα.

Διότι δ τσολιᾶς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἔνας στρατιώτης ἐνδὺς δπλου. Εἰναι ή συνολικὴ ἐκπροσώπησις τοῦ νέου στρατιωτικοῦ καὶ τοῦ ἡρωικοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος. Εἰναι ή φουστανέλλα. Καὶ ή φουστανέλλα εἶναι ή συνθετικὴ ἔκφρασις δλων τῶν δπλων, δλων τῶν ἡρωισμῶν, δλων τῶν θυσιῶν ποὺ ἐδόξασαν καὶ ἐγιγάντωσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ νέα ἡρωικὴ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἔνα σύμβολον καὶ τὸ εὐρῆκεν. Εἰναι δ τσολιᾶ! Μέσα του ἐκλεισθῇ ή ιστορία, ή παράδοσις, δ θρύλος, τὸ ὄνειρον, ή φυλή! Τὸ πᾶν! "Οταν τὸ κράτος η γενναιός τις χορηγὸς θ' ἀποφασίσῃ τὴν ἕδρασιν τοῦ μνημείου τούτου καὶ εἴπῃ πρὸς τοὺς καλλιτέχνας μας: «Τψώσατέ μου, κύριοι, τὸν Εὔζωνον ἐπάνω εἰς τὸ ώραιότερον μνημεῖον ποὺ θὰ ἡμπορέσετε», θὰ εἰναι ὡσὰν νὰ τοὺς λέγῃ: «Τψώσατέ μου, κύριοι, εἰς τὴν αἰωνίαν δόξαν τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, τὴν νεότητά του, τὴν ἀνδρείαν του, τὴν δρμήν του, τὸ ἔργον

του!» Ή φουστανέλλα τὰ λέγει ὅλα, τὰ συγκεντρώνει ὅλα, τὰ κρύπτει ὅλα μέσα εἰς τὰς πτυχάς της.

Όταν ή Τέχνη ἥμπορει νὰ κλείσῃ τὰ πολλὰ εἰς τὸ ἔνα, μᾶς δίδει τὰ αἰώνια ἀριστουργήματά της. Μήπως αὐτὸ δὲν είναι τὸ μυστήριον τῆς κλασσικῆς ἀπλότητος, τὸ μυστήριον τοῦ λευκοῦ φωτός, ποὺ είναι ή σύνθεσις ὅλων τῶν χρωμάτων τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος; Καὶ ὁ εὖζωνος είναι σύμβολον κλασσικόν. Είναι ή ἐνσάρκωσις τῆς ἑλληνικῆς δρμῆς. Καὶ η ἑλληνικὴ δρμὴ είναι ή ἐνσάρκωσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἡρωισμοῦ, ή ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος τῆς θυσίας, τῆς περιφρονήσεως πρὸς τὸν θάνατον, τῆς δίψης τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῆς ἀποφάσεως διὰ τὴν κατάκτησίν του. Ό ταπεινὸς τσολιᾶς, ή ἀριενική αὐτὴ παρθένος τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, οταν ὠρμοῦσεν ἀελλόπους, ὑπὸ καταιγισμὸν πυρὸς καὶ σιδῆρου πρὸς τὰ ὄψη τοῦ Κιλκίς, τοῦ Μπέλες, τοῦ Σκρᾶ, δὲν ὠρμοῦσεν ἀπλῶς διὰ νὰ καταλάδῃ ἔνα ἀπόρθητον δχύρωμα. Ωρμοῦσε διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδανικοῦ. Είχε μέσα εἰς τὴν ψυχήν του τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα ἔφερε πρὸς τὸν δρόμον τῶν πεπρωμένων τῆς, καὶ ητο δὲν ιδιος ή Ἑλλάς καρφώνουσα τὴν σημαίαν τῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς πατρικῆς τῆς κληρονομίας.

Όταν ή Τέχνη, εἶπα πρὸ διλίγου, κατορθώνη νὰ κλείσῃ τὰ πολλὰ εἰς τὸ ἔνα, μᾶς δίδει τὰ αἰώνια ἀριστουργήματά της. Άλλ’ ή Φύσις κάμνει κάποτε τὸ ἔργον τῆς Τέχνης. Συνθέτει, συγκεντρώνει, ἐνσαρκώνει, ρυθμίζει, σκηνοθετεῖ. Δημιουργεῖ μόνη τῆς ἀπὸ τὰ πράγματα σύμβολα. Ιδοὺ ὁ τσολιᾶς! Ή Φύσις ἐπήρεν ἀνδρείαν, ὑπεργράνειαν, σεμνότητα, ἵπποτισμόν, ἐπήρε μίαν ἀκτίνα ἀπὸ τὴν ἀστραπήν, ἔνα μόριον ἀπὸ τὸν κεραυνόν, μίαν σταγόνα αἷματος ἀπὸ παρθενικὰ μάγουλα, τὰ ἐζύμωσεν, ἔφύσησεν ώς ψυχὴν μέσα εἰς τὸ θεῖον αὐτὸ ἀμάλγαμα ἔνα στίχον κλέφτικου τραγουδιοῦ καὶ ἔνα στεναγμὸν φλογέρας τοῦ βιουνοῦ, καὶ μᾶς ἔπλασεν ἔνα ἀνθρωπον. Τὸν ἔντυσεν ἔπειτα μέσα εἰς ἔνα λευκόν, φωτεινόν, δροσερὸν κῦμα καὶ μᾶς εἶπε: «Παραλάβετε τὸν τσολιᾶν!»

Τὸν παρελάδχμεν. Καὶ οταν ἐσήμανεν ή ὥρα τῶν πεπρωμένων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ίερὸν κώδωνα τῆς Φυλῆς, τοῦ εἴπαμεν: «Ἐμπρός!» Καὶ ὁ τσολιᾶς ὠρμητε. Καὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴν πεντὶ ὥρη μησε, δὲν ὑπῆρξε δι’ αὐτὸν ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον του. Βράχοι ἐμ-

πρός του; Τοὺς ἐκαθαλλίκευσε. Κρημνοί; Τοὺς ἐπήδησε. Στόματα κανονιών, ἔξερευγόμενα πῦρ καὶ θάνατον; Ἐκινήθη κατεπάνω τῶν μὲ τὰ στήθη ἀνοικτά. «Αέρα!..» Καὶ ὅσοι εἶδαν τὸ θαῦμα αὐτό, εἶπαν: «Ἡ Ἑλλάς! Ἰδού γέ τε Ελλάς τῶν θαυμάτων καὶ τῶν τροπαίων. Ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπέθανεν. Ἰδού την!» Καὶ γῆτον ὁ τσολιᾶς!

Τί ἄλλο ἀπ' αὐτὸν θὰ γῆμπορούσαμεν λοιπὸν νὰ στήσωμεν ὑψηλότερα τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐλληνικοῦ Πάσχα; Αὐτὸς κατέκτησεν ὅλα τὰ ὕψη. Τὸ ὕψος τοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου τοῦ τὸ δφείλομεν γῆμεις. Καὶ γέ Πεντέλη, ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἔχάριζε τὴν λευκήν τῆς σάρκη διὰ νὰ πλασθοῦν θεοί ἐπάνω εἰς τὴν γῆν αὐτήν, δὲν ἔχει αἰσθανθῆ παρόμοιον παλμὸν μὲ ἐκείνον ποὺ θὰ ταράξῃ τὰ σπλάχνα της, διαν αὔριον δὲ εὐλαβῆς λατόμος θὰ τῆς ζητήσῃ τὴν δόξαν τοῦ τσολιᾶ.

1920

Δ' ΤΥΠΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

• φιλόπονος.

Ἄνδρ. Δασκαράτου.

• φιλόπονος εύρίσκεται σύμερα εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, περισσότερο παρὰ εἰς τὴν ἀνωτέραν, ἐκείνην τῶν Κυρίων.

Τὸν βαραίνει γέ ἀκαμασιά, περισσότερο παρ' ὅτι γέ δουλειὰ βαραίνει τὸν ἀκαμάτη. Ἡ δκνηρία κάμνει ἀνυπόφερτη τῇ ζωῇ του. Ἀν εἰς τὸν τόπο του δὲν εύρισκει δουλειά, καὶ δουλειά ποὺ νὰ εὐχαριστῇ τὴν δραστηριότητά του καὶ τὴν κλίση του, φεύγει ἀπὸ τὸν τόπο γυρεύοντας πόρον ζωῆς καὶ πλοῦτον εἰς τὰ ξένα γέ προστρέχει στὰ ἐκπαιδευτήριά μας ζητώντας πνευματικὴν μόρφωσην.

Ἄν ξενιτευθῇ, τραυῷ σχεδὸν πάντοτε ἀνατολικά, στέρες Ἕγεμονίες, εἰς τὴν Ρωσία, στήνην Αἴγυπτο, κλπ. Ἀρχίζει εὐθὺς νὰ δουλεύῃ καὶ δὲν ἀργεῖ ν' ἀρχίσῃ νὰ στέλνῃ χρηματικὲς βοήθειες εἰς τὸ σπίτι του.

Τὸ ἐπιτήδευμά του προσδεύει, ἐπειδὴ ἐκείνος προσδεύει εἰς τὴν γνώρισην κι' ἐπιτήδειότητα τοῦ ἔργου του καὶ, δσο ἀπλώνεται γέ ἐπιχείρισή του, τόσο ἐκείνος διπλώνει τὴν ἐνεργητικότητά του.

Πλατυνόμενες οἱ ἐργασίες του, πολλαπλασιάζουνται οἱ ὡφέλειες του. Καὶ σὲ λίγους χρόνους εύρεσκεται κύριος πλούτου, δστις τὸν ἀναβιθάζει μεταξὺ τῶν προσώπων τῆς πρώτης κοινωνίκης τάξεως. Οἱ γνῶσες ἔπειτα καὶ ἡ ἴκανότητα ποὺ ἔλαβε στὴν ἀπόκτησην τοῦ πλούτου του, τὸν ἴκανώνουν ὥστε νὰ μήν κάνῃ κακήν παρρησίαν μεταξὺ τῶν νέων τούτων δμοτίμων του.

“Αν πάλε μείνη στὸν τόπο του, καὶ βάλῃ τὴ φιλοπόνια του στὰ γράμματα, τότε, κατεδασμένος εἰς τὴ χώρα, ἀν χωρικός, καταφεύγει εἰς εὔτελη φτωχικὰ δωμάτια. Ὑποχρεώνεται νὰ θρέψεται μὲ στενοχωρίαν· καὶ χάριν τῆς ἐπιδιωκομένης του προκαπῆς διάγει ἀσκητικὴν ὑπαρξην. Ἀλλ’ ἐνταυτῷ δίδεται εἰς τὴν σπουδὴν μὲ δλην τὴν σπαρτιατικὴν ἀπόφασην τοῦ ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰν τῆς προκοπῆς.

“Ὑποφέρνει συχνὰ ἡ ὄγεία του ἀπὸ τὴ σκληραγωγία καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους· μὰ τοῦτος είναι συνήθως ὁ καλύτερος μαθητὴς τῶν ἐκπαιδευτηρίων. Δὲν ἀργεῖ νὰ φανῇ ἀξιος προγυμναστῆς τῶν συμμαθητῶν του, καὶ μετέπειτα καὶ καθηγητῆς ἀξιος. Ἀλλὰ τότε τὸν εύρεσκουμε ἀναβιθασμένον καὶ τοῦτον εἰς τὴν πρώτην κοινωνικὴν τάξιν, μεταξὺ τῶν Κυρίων, καὶ θεωροῦμε τιμή μας νὰ ἔχωμε τὴ σχέση του.

Νέοι τέτοιοι φιλόπονοι, είναι οἱ ἀντίθετοι τῶν ὀκνηρῶν νέων. Καὶ ἐνῷ ὁ ὀκνηρός, ἀν υἱὸς Κυρίου, ἀφίνει ἀτιμασμένην τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν θέσιν. δποὺ τοῦ ἐκληροδότησεν δ. πατέρας του, δ φιλόπονος τῆς κατωτέρας τάξεως τὴν παίρνει καὶ τὴν τιμὴν, βανόμενος αὐτὸς ἀντιτα* ἐκείνου.

“Ἐτοι, τὰ παιδὶα τῶν χυδαίων, φαίνονται σήμερα προσορισμένα νὰ ἀντικαταστήσουν διὰ τῆς φιλοπονίας των, τοὺς ἀρχαίους εὐγενεῖς, μὲ νέαν πραγματικὴν εὐγένειαν ἐδικήν τους. Ἐπειδὴ δι φιλοπονία είναι τὸ πρώτιστο καὶ μέγα κεφάλαιον διὰ κάθε νέον. Είναι δὲ ἡ μόνη χορηγγήτρια τῶν ἀπάντων.

1886.

•Ο περέεργος.

‘Αγδ. Δασναράτου.

Μὲ περισσότερο δίκιο δ Μεταστάσιος* ἥθελε εἰπεῖ τὴν περιέργεια μητέρα τῆς μαθήσεως, καὶ ὅχι τὸν θαυμασμόν· ἀλλά, ἐννοεῖται, τὴν ἀξιότιμην περιέργειαν, τὴν θετομένην εἰς τὰ πράγματα μὲ σκοπὸν ἐντίμου ὠφελείας.

Είναι δημως καὶ ἡ ἐλάττωματικὴ περιέργεια. Τούτην ἦθελε τὴν εἰπεῖ κανεὶς παιδιάστικο ἐλάττωμα, ἃν κάποτε δὲν εἶχε καὶ σοδαρὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα.

Ο κυριεύσμενος ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, δὲν εἶναι κύριος τοῦ ἔαυτοῦ του, καὶ σπρώχνεται ἀπὸ ἀκαταμάχητην ὥθησην νὰ γνωρίσῃ τὰ μὴ ἐπιτρεπόμενα.

Τοῦ ἐμπιστεύεσαι μία δέσμη; ἔνα τι κλεισμένο καὶ σφραγισμένο; Ζουρλαίνεται νὰ μάθῃ τι εἶναι μέσα. Τὸ μαλάζει ἀπ' ἔξωθε, τὸ ψαχαλεύει μὲ τὰ δάχτυλά του, τὸ κοιτάζει, τὸ ξετάζει, προσπαθεῖ νὰ μχντέψῃ... καὶ δέσο τὸ ψαχαλεύει καὶ τὸ μαλάζει, τόσο γένεται διακαέστερος δ πόθος του διὰ νὰ ἰδῃ, νὰ γνωρίσῃ, νὰ μάθῃ τι τὸ περιεχόμενο. Είσαι δὲ πολὺ τυχερὸς ἃν ἡμπορέσῃ ν' ἀνθέξῃ στὴν ὥθησην τῆς ἐπιθυμίας του, καὶ νὰ μὴ σου τὸ ἀνοίξῃ.

Ἡλθε σήμερα ἔνας ξένος εἰς τὸ σπίτι του γειτόνου. «Ποιός νᾶν' ἔκεινος ὁ ξένος; Καὶ ποῦθεν ἔρχεται; Καὶ διατί ἐπῆγ' ἔκει; Καὶ τί νὰ θέλῃ; Ἀπὸ τὴν ὑπηρέτρια τους ἡμποροῦμε νὰ μάθωμε. Νὰ βάλωμε τὴ δική μας νὰν τὴν ξετάξῃ.»

Αν δ περίεργος εύροισκεται σὲ ξενοδοχεῖο, κοιτάζει ἀπὸ τὴν κλειδωνότρυπα νὰ ἰδῃ ποιὸς εἶναι στὴν κοντακιανὴ κάμαρα, καὶ τί κάνει· καὶ στέκει μὲ τ' αὐτὶὰ τεντωμένα ν' ἀκούσῃ τι λένε.

Θέλει νὰ ξέρῃ τι τρώει δ δεῖνα καὶ δ δεῖνα· καὶ τοὺς ἀκολουθεῖ στὴν ἀγορά, καὶ κοιτάζει νὰ ἰδῃ τι ψωνίζουνε· καὶ ἢν κάγουνε σύβαση, ἢ ἢν δίνουνε δέσο τοὺς γυρέψουνε· καὶ ἢν παίρνουν· ἀπὸ τὸ ἀκριδώτερο ἢ ἀπὸ τὸ φθηνότερο· ἢν τὸ πληρώνουνε μὲ τὰ έτοιμα, ἢ ἢν τὸ παίρνουν· ἐν πίστει... Σ' ὅλα τοῦτα προσέχει δ περίεργος, καὶ τὰ σημειώνει, καὶ βαστάει λογαριασμό.

Πηγαίνει πάντα ζητώντας νὰ μάθῃ τὲς δουλειὲς του καθενός· ἐνῷ αὐτὸς δὲν λέγει τὲς ἴδικές του.

Περιφέρεται καὶ ξετάζει τίνος μαγεριὸ καπνίζει, καὶ τίνος σχι· καὶ βαστάει λογαριασμὸ στὰ μαγεριὰ ποὺ καπνίζουνε, καὶ σ' ἔκεινα ποὺ δὲν καπνίζουνε.

Παρατηρεῖ τι φορεῖ δ καθένας· τι φορεῖ ἡ γυναικα του· τι φοροῦν τὰ παιδιά του. Τοῦ μετράει πόσα ξοδεύει, καὶ τὰ παραβάλλει μὲ τὰ ἔσοδά του· καὶ κρίνει, καὶ προλέγει τὸ τέλος του.

Ο μικροπρεπῆς τοῦτος περίεργος γένεται ἐνοχλητικὸς εἰς τοὺς

ἄλλους δισους γνωρίζουν τὸν χαρακτῆρα του, καὶ ἐπιτηροῦνται
ἀπὸ αὐτόν. Εἰναι δὲ ἡθικῶς ἔλεεινὸς καὶ ἀξιοκαταφρόνητος.

1886.

7. ΜΥΘΟΙ

Αδ. Κοραή.

1. Αἴγιδια καὶ πρόβατα.

Ανακατώθησαν μίαν τῶν ἡμερῶν αἴγιδια μὲ πρόβατα. Τῶν προβάτων δὲ βοσκός, ἀγανακτήσας, ὠνείδιζε τὸν αἴγιδοσκόν, ὃς αἴτιον τῆς συγχύσεως. «Μὴ ταράττεσαι, τὸν εἶπεν οὗτος» βλέπεις τὸν ἀπόχρημνον ἐκεῖνον λόφον τὸν καταντικρύ; «Ἄς τὰ πλησιάσωμεν ἐκεῖ, καὶ μόνα θέλουν χωρισθῆ ἐν ἀπὸ τᾶλλο». Μόλις ἐσίμωσαν τὸν λόφον, κι' ἔδραμαν μετὰ χαρᾶς εἰς τοὺς κρημνούς καὶ βράχους τὰ αἴγιδια, καὶ ἀφῆκαν εἰς τὴν πεδιάδα μόνα τὰ πρόβατα.

2. Τίγρεις καὶ λέων.

Εἰς τοῦ λέοντος τυράννου τὴν αὐλὴν εἶχε τὸ πρῶτον ἀξιωματικὸν τίγρις. «Ἄλλος μὲν λέων, δσάκις ἥσθανετο τροφῆς χρείαν, ἔθυσίαζεν ἐν ἀπὸ τὰ ζῷα, ἐπειτα ἔμενεν ἥσυχος, ἔως πάλιν νὰ πεινάσῃ» δὲ τίγρις, καὶ χωρὶς ἀνάγκης, κατεξέσχιζεν δὲ τι εὑρίσκεν ἐμπρός του. Τὰς καθημερινὰς ταύτας ἀδικίας βαρυνόμενα τὰ ζῷα, ἀπεφάσισαν νὰ προσκλαυθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸν λέοντα. «Ἄλλος δὲ τίγρις, μηδὲν κολασθῆ σκληρότατα ἀπὸ τὸν λέοντα» ἐπειτα, ἦ αὐτὸς εἰναι, ἦ ἄλλος γένης ἀντ' αὐτοῦ δεύτερος μετὰ τὸν τύραννον, ἐξ ἀνάγκης τοιαῦτα πρέπει νὰ εἰναι τὰ ἔργα του».

4. Χωρικὸς ταξιδιώτης.

Χωρικός τις, ἀκούσας δὲ οἱ ξενιτευόμενοι καὶ ἀργύρια κερδαίνουσι καὶ νοῦν ἀποκτῶσι περισσότερον παρὰ τοὺς ἄλλους, ἡθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ ταξιδεύσῃ. «Αφοῦ ἀπεχαιρέτισε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, ἐπροπάτησεν δληγη τὴν ἡμέραν, καὶ πρὸς τὸ βραδὺ ἀπάντησε πολλὰ μικρὸν ποτάμιον. «Ἄντι νὰ τὸ περάσῃ, ἐστάθη δληγη τὴν νύκτα καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν προσμένων νὰ ἀπορρεύσῃ. «Άλλα βλέπων δὲ τὸ ρεῦμα δὲν ἔπαινεν, ἐστράφη εἰς

τὴν κατοικίαν του· καὶ ἐρωτώμενος ἀπὸ τὴν γυναικά του: «Διατί τόσον ἐγρήγορα δύεσθε;» τὴν ἐδιηγήθη τοῦ ποταμοῦ τὸ ἐμπόδιον.
«Καὶ πῶς, τὸν εἰπεν ἐκεῖνη, δὲν καὶ δὲν καὶ δικαστικὴν γνωστούς ἀνθρώπους τοῦ χωρίου, τὸν περῶς καθ' ὑμέραν;
— Δὲν ἔξεύρω, ἀπεκρίθη δὲν χωρικός, πῶς κάμνουν ἐκεῖνοι δι' ἐμέ, εἰμι καὶ βέβαιος δτι δὲν εἰναι θέλημα Θεοῦ νὰ ταξιδεύσω».

1801.

8. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ

N. Γ. Πολίτου.

1. Σὰν τὸ λύκο καὶ τὴν ἀλποῦ μὲ τὸν καρπὸ καὶ τάχερα.

[Ἡ παροιμία λέγεται] ἐπὶ ιδιοτελῶν συνεταίρων, οἵτινες, προσποιούμενοι δτι προτείνουσιν ἵσην διανομήν, πᾶσαν καταβάλλουσι προσπάθειαν ἵνα ἔξαπατήσαντες τὸν συνέταιρον λάθισιν αὐτοὶ τὰ πλεῖστα. Ἀναφέρεται ἡ παροιμία εἰς τὸν ἔζης μῦθον: «Μιὰ φορὰ ἔνας λύκος καὶ μιὰ ἀλποῦ εἶχανε νὰ μοιράσουνε ἕνα ἄλιων, ποὺ τὸ εἶχανε λιχνίσει καὶ εἶχανε χωρισμένο τὸν καρπὸ καὶ τάχυρα. Τότε ἡ ἀλποῦ λέγει στὸ λύκο, ἔτοι φευδὰ καθὼς μιλάει: «Ἐλα, κῦλ Νικολό, ἦ νὰ πάλης ἐσὺ τάχελα κι' ἐγὼ τὸν καλπό, ἦ ἐγὼ τὸν καλπὸ κι' ἐσὺ τάχελα». Ἡ πρότασις δηλαδὴ τῆς ἀλεποῦς περιείχε κῶλα «ἄ μη ἀντικείμενα ἐμφαίνει τινὰ ἀντίθεσιν διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι», κατὰ τὸν δριμὸν τοῦ τεχνογράφου Δημητρίου*.

2. Τὸ γύφτο κάνουν βασιλιᾶ, καὶ κειδὸς γυρεύει ρείκια.

Ἐπὶ ἀγροίκων, οἵτινες, δσον καὶ ἀν όνυψωθῶν ὑπὸ τῆς τύχης, δὲν ἀποβάλλουσι τὴν ἔμφυτον χυδαιότητα, οὐδὲ λησμονοῦσι τὰς παλαιὰς ἔξεις. Ὁ μῦθος φέρεται ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς δτι ἔνα γύφτο μιὰ φορὰ ἥθελαν νὰ τὸν κάμουν βασιλιᾶ καὶ καθὼς τὸν πήγαναν στὸ παλάτι νὰ τοῦ βάλουν τὴν κορῶνα πέραταν ἀπό τοῦ δάσος, δποὺ ἤταν πολλὰ ρείκια· δὲ γύφτος θυμῆθη τὴν παλιά του τέχνη καὶ φώναξε: «Τί ώρατα ρείκια γιὰ κάρδουνο!» Σὰν τάχουσεν δμως αὐτὸ δ λαδὸς ποὺ τὸν συνώδευε, εἰδὲ πῶς γύφτος πάντα θὰ μείνῃ, καὶ τὸν ἔστειλαν στὴ δουλειά του.

*Ο γύφτος ἐθαύμασε τὰς ἐρείκας, διότι ἔξ αὐτῶν κατασκευά-

ζονται οι εις τὰς καμίνους τῶν χαλκέων χρησιμεύοντες ἀγθρακες.

Κατ' ἄλλας παραλλαγάς ἐπόθησε τὸ ἀμόνι του, ἢ ἡ γύφτισσα τὰ κόσκινά της, ἢ τὸν γύφτικον χορόν.

Καὶ δὲ τοῦ Θεοφράστου ἀγροτικος (Χαρακτῆρες, 4) περιγράφεται τοιοῦτος τις, οἷος «ἐπ' ἄλλῳ μὲν μηδενὶ μήτε θαυμάζειν μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς, διὰν δὲ ἵδη βοῦν ἢ σὸν ἢ τράγον, ἐστηκὼς θεωρεῖν».

1902.

9. ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΕΡΓΑ

Πρόποσις

εἰς τὸ ἐν Τεργέστῃ συμπόσειον τῶν Ἑλλήνων
ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκονταετηρέδοις
τῆς ἑλλην. ἐπαγαστάσεως.

Αλεξ. Σ. Βυζαντίου.

Ο αἰώνιον οῦτος, κύριοι, εἶναι διατάξια τῶν μεγάλων πολιτικῶν μεταβολῶν, τῶν μεγάλων ἀγώνων, τῶν μεγάλων ἔθνικῶν ἔξεγέρσεων. Άνα πᾶν σχεδὸν ἔτος βλέπομεν διαδραματιζόμενα ὑπ' ὅψιν ἡμῶν συμβάντα, ὃν ἐν καὶ μόνον ἥρκει ἄλλοτε, δηπως μνημονεύηται ἐξ αὐτοῦ αἰώνιος. Καὶ δημως δὲν νομίζω νὰ μὲ πλανᾷ ἡ ἔθνικὴ φιλαυτία ἐὰν εἴπω, ὅτι ἐν μέσῳ τοσούτων ἀγώνων τῆς αὐτῆς φύσεως, διέλληνικὸς ἀγών τοῦ 1821 διατηρεῖ πάντοτε θέσιν ἐξαιρετικὴν καὶ προνομιούχον· τοῦτο δέ, διότι εἰς οὐδένα ἄλλον τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων ὑπῆρξε τοσοῦτον δυσανάλογον πρὸς τὴν μικρότητα τῶν μέσων, διότι εἰς οὐδένα ἄλλον συνηγόρωθησαν τοσοῦτον ἐναρμονίως αἱ ἐνδοξότεραι παραδόσεις τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ αἱ ὑψηλότεραι ἐμπνεύσεις τῆς θρησκείας, τὸ «τὰν ἢ ἐπὶ τὰν» τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὸ «ἐν τούτῳ νίκα» τοῦ Κωνσταντίνου. Εἳν δὲν ὑπῆρχε τὸ κράμα τοῦτο τοῦ ἔθνικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πόθεν θὰ ἤντλουν οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ ἀκατάβλητον ἥθικὸν θάρρος, δηπερ ἀπηγγείτο, δηπως ἀναλάβωσι καὶ διεξαγάγωσι νικηφόρως ἀγῶνα, τοῦ ὅποιους ἡ ἴστορία τῶν νεωτέρων χρόνων δὲν ἀναφέρει ἄλλον ἀνισώτερον; Ο Δαβΐδ καταβάλλων τὸν Γολιάθ εἶναι παραβολὴ τετριμένη καὶ δημως ἢ μόνη ἀληθής, διάκις πρόκειται περὶ τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος. Εξ ἐνὸς μία πανίσχυρος αὐτοκρα-

τορία, ούχι ή Τουρκία ή σημερινή, ην ραπίζουσιν ἀτιμωρητὶ ἐπ’ ἀμφοτέρων τῶν παρειῶν καὶ τὰ μικρότερα τῆς Ἀνατολῆς ἔθνάρια, ἀλλ’ ή Τουρκία τοῦ «Μεγάλου Κυρίου», ώς ἀπεκάλουν τότε περιδεεῖς οἱ Εύρωπαῖς τὸν Σουλτάνον, ή Τουρκία, ης αἱ κτήσεις ἔξηπλοῦντο εἰς τρεῖς ἡπείρους καὶ τῆς ὁποίας τὰ σύνορα ἔκετελοντο ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν ἄχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ἄχρι τοῦ Δουνάβεως. Καὶ ἐνώπιον τοῦ κολοσσοῦ τούτου μία δράξ ἀσπλων γεωργῶν καὶ ναυτῶν ἀπολέμων, οὓς ἐκ περισσοῦ ἐπίεζον κατ’ ἀρχὰς διὰ τῆς ὀργῆς των πάντα τῆς Εὐρώπης τὰ ἀνακτοβούλια.

“Ημεῖς οἱ νεώτεροι βλέπομεν σήμερον ἐνταῦθα κυματίζουσαν Ἑλληνικὴν σημαίαν, κοσμοῦσαν τὴν αἴθουσαν ταύτην τὴν εἰκόνα “Ἐλληνος βασιλέως, προϊσταμένας τοῦ ἡμετέρου συμποσίου Ἑλληνικᾶς προξενικᾶς ἀρχᾶς, καὶ λέγομεν μεθ’ ὑπερηφανείας καὶ ἀγαλλιάσεως: «Εἴμεθα Ἐλληνες». Ἄλλ’ ἀνελογίσθημεν ποτὲ καὶ ποτὶ θαύματα ἡρωισμοῦ καὶ καρτερίας καὶ αὐταπαρνήσεως ἀπητοῦντο ὅπως ὑπάρχῃ σήμερον Βασίλειον Ἐλληνικὸν καὶ λεγώμεθα ἡμεῖς πολῖται ἔθνους ἐλευθέρου;

“Οπως πλασθῇ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο Κράτος, εἰς τὸ ὅποιον σύμπας δὲ Ἐλληνισμὸς ἐνεπιστεύθη τὰς ἐλπίδας του, ἔπρεπε νὰ διέλθωσιν οἱ πατέρες μας ἐπτὰ μακρὰ ἔτη ἐπὶ τῶν δρέων, ἐν μέσῳ ἀπιστεύτων κακουχιῶν καὶ κινδύνων, ἔπρεπε νὰ δοκιμάσωσιν αἱ μητέρες μας δῆλα τῆς πείνης τὰ βάσανα, ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς σωρὸν αἵμοσταγῶν ἐρειπίων ή ἀνθηρὸς Χίος, νὰ γίνωσιν ἐρημόνησος τὰ εὔανδρα Ψαρὰ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτανδρὸν τὸ Μεσολόγγιον ώς ζῶσα πρὸς τὸν Θεὸν ἴκεσία, ώς τελευταία ἐνώπιον τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης διαμαρτύρησις.

“Οστις θέλει νὰ εὕρῃ μεγαλουργήματα ἐφάμιλλα, πρέπει καὶ πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν ἴστορίαν γ’ ἀναδιψήσῃ καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος νὰ δανεισθῇ δρον συγκρίσεως. Ὁ Μιαούλης ἀποκλείων διὰ τῶν μικρῶν αὐτοῦ λέμβων εἰς τὸν Ἐλλήσποντον τὰ πλέοντα φρούρια τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὰ φοβερὰ πειρατικὰ σκάφη τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Ἀλγερίας, εἰναι, κατὰ τὸ φρόνημα τούλαχιστον, ἀξιος ἀπόγονος τοῦ μεγάλου ναυάρχου τῆς Σαλαμίνος, παρὰ τὸν τάφον τοῦ ἐποίου κείται ὁ τάφος του. Ὁ Ἱερὸς Δόχος τῆς Δακίας δὲν ἔχει μόνον τὸ ὄνομα κοινὸν μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Δόχου τῶν Θηβαίων· τὸ τρόπαιον τῶν Δερβενακίων

κατ' οὓδὲν ἐλαττοῦται τοῦ τροπαίου τοῦ Μαραθῶνος' οἱ δὲ 300
ἥρωες τοῦ Χανίου τῆς Γραβιᾶς διαφέρουσι τῶν 300 ήρώων τῶν
Θερμοπυλῶν μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐφόρουν ἀντὶ χλαμύδος φου-
στανέλλαν καὶ ὅτι δὲν ἔτυχον ἔτι Ἡροδότου.

Δρᾶμα ἀληθές, δρᾶμα ὑψηλὸν καὶ θαυμάσιον, τοῦ ὅποιου
πρώτη σκηνὴ ὑπῆρξε τὸ Δραγατσάνιον καὶ τελευταῖα τὸ Ναυαρί-
νον, εἰναι: ὅλη ἡ ἐπταετής ἐκείνη ἴστορία καὶ φωτοχυσία τοῦ
Θεάματος, ἡ φλόξ τῶν ἐχθρικῶν τρικρότων, ἀτινα ἐπυρπόλει ὁ δαυ-
λὸς τοῦ Κανάρη¹ καὶ θεαταὶ ἡ Εὐρώπη πᾶσα, συγκεκινημένη καὶ
ἔκθαμδος καὶ χειροκροτοῦσα.

Πεντήκοντα μόλις ἔτη μᾶς χωρίζουσιν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἐκεί-
νων² καὶ δύμας ἥδη οἱ ἄθλοι τῶν πατέρων φαίνονται εἰς ἡμᾶς τοὺς
ἐπιγόνους μυθώδεις σχεδὸν καὶ ἀπίστευτοι. Μόνον δοτις ηὗτοι
σε γά γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς ἀθλητάς, ἐννοεῖ ἐντελῶς τὸ
μυστήριον τῶν μεγαλουργημάτων ἐκείνων. Οὐχὶ ὀλίγα ἀτομα,
ἄλλ' ἡ γενεὰ ὅλη τοῦ ἀγῶνος, ἡ παραλαβοῦσα τὴν Ἑλλάδα δού-
λην καὶ κληροδοτήσασα αὐτὴν εἰς ἡμᾶς ἐλευθέραν καὶ βασιλευο-
μένην, τότε γενεὰ ἐκλεκτὴ καὶ ἀξία τῆς μεγάλης ἀποστολῆς, τῇ
ὅποιαν ὥρισεν εἰς αὐτὴν ἡ Πρόνοια. Μακάριοι ἄνδρες! ὡς είχον
τὰ σώματα εὔρωστα, είχον καὶ τὰ φρονήματα γενναῖα.

Πρὸς τὸ μεγαλεῖν τῆς ψυχῆς των μόνη ἥδύνατο νὰ συγ-
χριθῇ ἡ ἀρχαικὴ ἀπλότητης τῶν τρόπων των καὶ τῆς καρδίας των
ἡ ἀθψότητης. Δὲν είχον τὸν πατριωτισμὸν ἐπιδεικτικόν, οὐδὲ τὸν
ἥρωισμὸν κομπορρήμονα. Ἐνῷ πᾶσα ἡ Εὐρώπη ἐθεώρει αὐτούς
ἥρωας, αὐτοὶ ἐθεώρουν ἔκυτοὺς ἀπλοῦς ἐκτελεστὰς Ἱεροῦ πρὸς
τὴν πατρίδα καθήκοντος. Ἀπλοῦν καθῆκον ἐνόμιζεν ὅτι ἐξετέλει
ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος, δεχόμενος ἀγοργύστως μαρτυρικὸν θά-
νατον, ὁ Μιχαὴλ Σοῦτσος, παραιτῶν οἰκειοθελῶς τὸν ἡγεμονικὸν
τῆς Μολδαβίας θρόνον, ὁ Κουντουριώτης, δαπανῶν ἄχρι τοῦ τε-
λευταίου δόσοις τοὺς θησαυρούς του, ὁ ἐπικός ἡγεμὼν τῆς Μά-
νης, ὁ Πρίαμος τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, μανθάνων ἀδάκρυτος τὸν
θάνατον πεντήκοντα ἀλληλοδιαδόχως υἱῶν καὶ στενῶν συγγενῶν
του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. "Ολοι, δλοι ἀνεξαιρέτως, ἀπὸ
τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντη ἄχρι τοῦ ποιμένος Κριζιώτη³, ὡς μό-
νον σκοπὸν δλης αὐτῶν τῆς ζωῆς, ὡς μόνον ἐλατήριον τῶν πρά-
ξεών των είχον τὸ ἄγιον σύνθημα: «Πατρὶς καὶ Πίστις!». Κα-
ώς νὰ μὴ ἥρκει δτι ἐπετέλεσεν ἡ νεότης των, καὶ τὸ γῆράς των

αὐτὸν ἡτον ἀφιερωμένον εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνα.
‘Οσάκις ἔκτοτε ἡ νέα γενεὰ κατέβαλεν εὐγενεῖς, ἀλλ’ ἀποτυχού-
σας προσπαθείας, δπως συμπληρώσῃ τῶν πατέρων τὸ ἔργον, πάν-
τοτε εἰς τὰς πρώτας τάξεις ἡγωνίσθησαν οἱ ἀπόμαχοι τοῦ 1821,
δ Τζαβέλλας, δ Γρίβας, δ Χατζηπέτρος, δ Πετροπουλάκης.

Φεῦ ! Πάντες οὗτοι, ὃν ἀνέφερον τὰ δνόματα, δὲν ζῶσι σήμε-
ρον. ‘Ο θάνατος θερίζει καθ’ ἔκαστην ἐνδόξους ὑπάρχεις καὶ μετ’
δλίγα ἔτη ἡ γενεὰ τοῦ ἀγῶνος θὰ ζῇ μόνον ἐν τῇ ίστορίᾳ. ’Άλλ’
ὅσῳ σπανιώτερα είναι τὰ λείψανα λαμπρᾶς τινος ἐποχῆς, τόσῳ
μείζονος σεδασμοῦ είναι ἄξια. ‘Ημεῖς δὲ σήμερον, συναθροισθέν-
νες ἐνταῦθα, δπως πανηγυρίσωμεν τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα
ἀνεξαρτήτου ἑθνικοῦ βίου, δφείλομεν πρὸ παντὸς ἀλλου ν’ ἀπο-
νείμωμεν φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς μεγάλους τοῦ
μεγάλου ἔργου ἔργάτας. ’Ενῷ λοιπὸν ἀναμιμνησκόμεθα μετ’ εὐλα-
βείας τῶν ἀναριθμήτων ἥρώων καὶ μαρτύρων, δσοι κοιμῶνται σή-
μερον ἐν τῷ τάφῳ, ἀς προπτίωμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς ὑπὲρ τῶν δλί-
γων ἐπιζώντων ἀγωνιστῶν, δπουδήποτε τῆς γῆς καὶ ἡν είναι διε-
σκορπισμένοι.

25 Μαρτίου 1871.

ΜΕΡΟΣ Β'.
ΠΟΙΗΣΙΣ
1. ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Α'. ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΗ

'Αθανάσιος Διάκος*.

Ἄριστοτέλους Βαλαωρίτου.

ΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ
Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ

«'Ανέβα, Μῆτρε, * στοῦ βουνοῦ κατάκορφα τὴ ράχη.
Πάρε τὸ μάτι τάιτοῦ καὶ τάλαιφιοῦ τὸ πόδι
καὶ τὴν ἀγρύπνια τοῦ λαγοῦ, καὶ στῆσε καραοῦλι*.
Κι' ἂν δῆς χιλιάδες τὸν ἔχθρο, ἄλογο καὶ πεζοῦρα*,
5 μὲ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτ* πασᾶ, τὸν ὑπνο μὴ μοῦ κόψῃς·
στάσου, πολέμα μοναχός. Κι' ἂν δῆς μὲς στὸ φυσάτο*
νὰ πιλαλάῃ τάλογο τοῦ "Ομέρπασα" Βριόνη,
πέτα, φοβόλα*, κράξε με. . . Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου»·
"Αστραψε ἀπ' ἄγρια χαρὰ τὸ μέτωπο τοῦ κλέφτη,
10 'Εβρόντησαν τὰ χαῖμαλιά, ἀνέμισε ἡ φλοκάτη*,
ἔλαμψε δὲ Μῆτρος μιὰ στιγμὴ κ' ἐσβήτηκε σὰν ἄστρο.

"Ο Διάκος τὸν συντρόφεψε γιὰ λίγο μὲ τὸ μάτι
κι' ὑστερα πέφτει κατὰ γῆς γονατιστὸς στὴν πέτρα·
«'Αδέρφια, παλικάρια μου! 'Ελατε δλόγυρά μου
15 καὶ γονατίσετε μ' ἐμέ. 'Ο κόσμος στὴ χαρά του
εἰν' ἀνθοστόλιστη ἔκκλησιά, κι' ἐδῶ μᾶς παραστέκει
"Εκεῖνος, ποὺ τὴν ἔχτισε, γιὰ νὰ τὸν προσκυνοῦμε».

"Ητανε νύχτα. Τὰ βουνά, οἱ λαγκαδιές, τὰ δέντρα,
οἱ βρύσες, τ' ἀγριολούλουδα, δὲ οὐρανός, τ' ἀγέρι,

στέκουν βουβά ν' ὀχούσουνε τὴν προσευχὴν τοῦ Διάκου: 20

« Ὁταν ἡ μαύρ' ἡ μάνα μου, ἐμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα,
Πλάστη μου, μ' ἔγονάτιζε μὲ σταυρωτὰ τὰ χέρια
καὶ μᾶλλονες νὰ δεηθῶ γιὰ κειούς, ποὺ τὸ χειμῶνα
σὰ λύκοι ἔτρέχαν στὰ βουνά, μὲν χιόνια, μ' ἄγριοκαίρια
γιὰ νὰ μὴ ζοῦνε στὸ ζυγό, ἔνιωθα τὴν φωνή μου 25
νὰ ξεψυχάῃ στὰ χείλη μου, ἐσπάραζε ἡ καρδιά μου,
μοῦν ἐτρέμανε τὰ γόνατα, σὰν νάθελε ἡ ψυχή μου
νὰ φύγῃ μὲ τὴ δέηση ἀπὸ τὰ σωθικά μου.

“Υστερα πᾶλεγε κρυφὰ νὰ σου ζητῶ τὴν χάρη
νὰ μ' ἀξιώσῃς μιὰ φορὰ ἔνα σπαθὶ νὰ ζώσω 30
καὶ νὰ μὴν ἔρθῃ ὁ θάνατος νὰ μ' εύρῃ, νὰ μὲ πάρῃ
πρὸν πολεμῆσω ἐλεύθερος, γιὰ σὲ πρὸν τὸ ματώσω.
Πατέρα παντοδύναμε! Ἀκουσες τὴν εὐχήν μου·
μοῦν φύτεψες μέσ' στὴν καρδιὰν ἀγάπην, πίστην, ἐλπίδα,
ἔδωκες μιὰν ἀχτίδα σου, ἀθέρα στὸ σπαθὶ μου, 35
καὶ μοῦπες· τώρα πέθανε γιὰ μέ, γιὰ τὴν πατρίδα!

“Ετοιμος είμαι, Πλάστη μου! Λίγες στιγμὲς; ἀκόμα
καὶ σθηῶνται τ' ἀστρα σου γιὰ μέ. Γιὰ μὲ θὰ σκοτιδιάσῃ
τῷμορφο γλυκοχάραμα. Θὰ μοῦν κλειστῇ τὸ στόμα,
ποὺ ἐκελαδοῦσε στὰ βουνά, στὴν ρεματιά, στὴν βρύση, 40
θὰ μαραθοῦν τὰ πεῦκά μου. Αραχνιασμένην ἡ λύρα,
ποὺ μοῦταν ἀδερφοποιητὴ κι' ὅπου μὲ ἐμὲ στὴ φτέρη
ἀγκαλιασμένη ἐπλάγιαζε, τώρα θὰ μείνη στεῖρα
καὶ στ' ἄψυχο κουφάρι της θὰ νὰ βογγάλη τ' ἀγέρι.

“Ολα τ' ἀφίνω μὲ χαρά, χωρὶς ν' ἀναστενάξω. 45
Καὶ τόχω περηφάνεια μου, ποὺ ἐδιάλεξες ἐμένα
αὐτὴ τὴν ἔρμη τὴν πορια* μὲ τὸ κορμὶ νὰ φράξω.
Εὔχαριστῶ σε, Πλάστη μου! Δὲ θὰ χαθοῦν σπαρμένα
καὶ δὲ θὰ μείνουν ἀκαρπατ' ἄχαρα κόκκαλα μου.
Εὐλόγησέ τηνε τὴ γῆ, ὅπουν θὰ μ' ἀγκαλιάσῃ 50
καὶ στοίχειωσε κάθε κλωνὶ ἀπὸ τὰ χώματά μου
νὰ γένη ἀδιάβατο βουνὸ τὸ μνῆμα τοῦ Θανάση.

Θέ μου! Ξημέρωσέ τηνε τὴν αὐρινὴ τὴ μέρα!
Θὰ μᾶς θυμᾶτ' ἡ Ἀρβανιτιὰ καὶ θὰ τὴν τρώγ* ἡ ζήλεια.
Θὰ χλιμιτᾶνε τ' ἄλογα, θὰ καῖνε τὸν ἀγέρα 55
μὲ τάγρια τὰ χνότα τους γκέγκικα καριοφίλια*,
θὰ γένουν πάλε τὰ Θερμιά* λαίμαργη καταβόθρα. . .

Χιλιάδες ήρθαν θερισταὶ καὶ Χάρος ὁργοτόμος*,
μουγκρίζουν, φοβερέζουνε πῶς δὲ θὰ μείνῃ λόθρα*
60 σ' αὐτὴ τῇ δύστυχῃ τῇ γῆ, φωτιά, δρεπάνι, τρόμος..

Κι' ἔμεῖς θὰ πᾶμε μὲ χαρὰ σ' αὐτὸν τὸν καταρράκτη.
Ἐπάνωθέ μας θᾶσαι Σύ, καὶ τὰ πατήματά μας
θὰ νᾶχουνε γιὰ στήριγμα τῇ φοβερῇ τῇ στάχτῃ,
πόμεινε σπίδ' ἀκοίμητη βαθιὰ στὰ σωθικά μας.

65 Δυνάμωσέ μας, Πλάστη μον! Γιὰ ν' ἀκουστῇ στὴ Δύση
πῶς δὲν ἀπονεκρώθηκε καὶ πῶς θ' ἀνθοβολήσῃ
τώρα μὲ τὰ Μαγιάπριλα ἡ δουλωμένη χώρα.

Εὐλογημέν' ἡ ωρα!»

"Εσκυψ" διάκος ὁς τῇ γῆ, ἔσφιξε μὲ τὰ χείλη

70 κι' ἐφίλησε γλυκὰ γλυκὰ τὸ πατρικό του χῶμα.

"Ἐβραῖς μέσα του ἡ καρδιά, καὶ στὰ ματόκλαδά του
καθάριο, φωτοστόλιστο, ἔφυτρωσ" ἔνα δάκρυ..

Χαρὰ στὸ χόρτο πῦλαχε νὰ πιῇ σὲ τέτοια βρύση!

Πλαγιάζει διάκος! Τὰ νιάτα, τῇ θωριά του

75 τ' ἀστέρια βλέπουν μὲ χαρὰ καὶ κάπου κάπου ἀφίνουν
κρυφὰ τὸ θόλο τ' οὔρανοῦ γιὰ νὰ διαβοῦν σιμά του.
Μοσχοβολάει τριγύρω του καὶ τὸν σφιχταγκαλιάζει
στὸν κόρφο της ἡ ἄνοιξη, σὰν νᾶτανε παιδί της.
Χαρούμενα τὰ λούλουδα φιλοῦν τὸ μέτωπό του.

80 Χάνει μὲ μιᾶς τὴν ἀσχημὰ καὶ τὴν ταπεινοσύνη
δ ἔρμος δ ἀζώηρος*, ἡ ποταπὴ ἡ λαψάνα*,
γλυκαίνει τὸ χαμαιδροῦ*, στοῦ χαμαιλιοῦ* τῇ ρίζᾳ
ἀποκοιμιέται διάνατος καὶ τὸ περιπλοκάδι,
ποὺ πάντα κρύβεται δειλὸ καὶ τ' ἀπλεροῦ* κορμί του

85 ἀλλοῦ στηλώνει τὸ φτωχό, δυναμωμένο τώρα
τρελλό, περηφανεύεται καὶ θέλει νὰ κλαρώσῃ
στ' ἀντρειωμένο μέτωπο γιὰ ν' ἀκουστῇ πῶς ήταν
στὴ φοβερὴ παραμονὴ μιὰ τρίχ' ἀπ' τὰ μαλλιά του.
Πλαγιάζει διάκος! Τοῦ ὑπνου του οἶ ωρες

90 δοσο κι' ἀν φύγουν γρήγορα, μεσότοιχο θὰ γένουν
ν' ἀποστομώσουν τὸ θολό, τ' ἀγριωμένο κῦμα
τοῦ χρόνου ποὺ μᾶς ἔπνιξε. Μ' ἔκείνη τῇ θανίδα
πῦσταξ* ἀπὸ τὰ μάτια του θὰ ἔπλυνθῇ ἡ μαυράδα,
ποὺ ἔλέρωνε τῆς μοίρας μας τὸ νεκρικὸ δεφτέρι*.

95 'Ο Διάκος στὸ κρεβάτι του, ζωσμένος τῇ φλοκάτη,

σάν ἀιτός μέσ' στὴ φωλιά, διάκερο ἔνα Γένος
ἔκλωθ' ἐκείνη τὴ βραδιά. "Οταν προβάλ' ἡ μέρα,
θὰ νᾶβγουν τ' ἀιτόπουλα μὲ τροχισμένα νύχια
μὲ θεριεμένα τὰ φτερά ν' ἀρχίσουν τὸ κυνήγι....

Πλάστη μεγαλοδύναμε! ¹⁰⁰ Αξίωσέ μας δλους
ποὺν μᾶς σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆ, στὰ δουλωμένα πλάγια
νὰ κοιμηθοῦμε μιὰ νυχτιὰ τὸν ὑπνο τοῦ Θανάση.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ

ΔΙΑΚΟΣ, ΠΑΝΟΥΡΙΑΣ*, ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ*.

— Διάκε, χαρὰ στὸν ὑπνο σου!

— Καλῶς τὸ Δυοβουνιώτη;
καλή σου μέρα, Πανουριᾶ... Μὴ μὲ προπῆρ' ἡ ὥρα;
Ἐξέγασσα, ἐγελάστηκα, γλυκὰ κρυφομιλώντας,
ἀδέρφια, μὲ τὴ μάνα μου, ποῦρθε νὰ μ' εὔρῃ ἀπόψε.

— Θανάση, ἀν δὲ σοῦ ζήλεψα τὰ νιότα, τὴν ἀνδρειά σου, ⁵
τ' ἄρματα τ' ἀξετίμωτα⁺, τὸ μάτι, τὸ τραγούδι,
ζηλεύω αὐτὴ τὴν ξαστεριά, πᾶχει τὸ μέτωπό σου!

* Εστησε στὸ κατώφλι μας τὸ νεκροκρέββατό του
δ ἔ Χάρος καὶ μᾶς καρτερεῖ. Ξήπλεγες, τρομασμένες,
μανάδες ἀναρίθμητες μὲ κουφωμένα^{*} στήθια ¹⁰
φεύγονταν στὰ πλάγια νὰ κρυφτοῦν μὲ τὰ βυζασταρούδια.
Τὰ ὅρνια ἔμυριστήκανε τὸ σκοτωμὸ ποὺ θᾶρθη
καὶ γρούζουν ἀνυπόμονα τροχίζοντας τὰ νύχια,
καὶ σὺ κοιμᾶσαι σάν ἀρνί... Θανάση, σὲ ζηλεύω!...

— Δὲν ἔχω πέτρινη ψυχή. Τοῦ κόσμου τὴ λαχτάρα
μέσα στὴ φλέβα τῆς καρδιᾶς σὰ σίδερο λειωμένο
τὴ νιώθω π' ἀναδεύεται^{*} καὶ μὲ σαρακοτρώγει.

Συχώρεσε με, Πανουριᾶ. Πρώτη φορὰν ἀπόψε
ἀφ' ὅτου ζώνω τ' ἄρματα, μ' ἔξαφνισε τ' * Αστέρι*. ²⁰
Μὴ μᾶχετε βαρύγυνωμο. Ποιὸς ξέρει μὴν ἡ μοῖρα,
ἀδέρφια, μ' ἀποκοίμησε γιὰ νὰ μὲ συνηθίσῃ
στοῦ τάφου τὸ τρισκότιδο. Ἔγὼ κι' ὁ γέρο Χάρος
ἔψες λογαριαστήκαμε, καὶ στὸ κατάστιχό του

ἔνα μικρὸ κατεβατὸ μένει ἄγραφο γιὰ μένα.

- 25 Γνοιασιῆτ' ἔτεῖς τοὺς ζωντανούς, Ἐγὼ θὰ πολεμήσω γιὰ τὰ παλιά μας κόκκαλα. Στὴ φλόγα τοῦ πολέμου, σὰ μέσα σ' ἔνα θυμιατό, θὰ οἶξω τὸ κορμί μου νὰ γένω νεκρολίβανο στὸ φοβερὸ τρισάγιο.

— Μὴν τὰ ξεσυνερίζεσαι τοῦ Πανουριᾶ τὰ λόγια.

- 30 Θυμήσου, Διάκε, μοναχὰ πὼς ἀδειασεν ἡ φλέβα τοῦ δύστυχου τοῦ Γένους μας, καὶ μιὰ ρανίδα τώρα ἄν στάξῃ ἀπὸ τὸ αἷμά μας στὴ γῇ χωρὶς ἐλπίδα, ἀντὶ νᾶναι μνημόσυνο, μπορεῖ νᾶναι κατάρα. Ξέρω τί κρύβεις στὴν καρδιά, γνωρίζω τί θὰ κάμης.
- 35 — Ποιός μ' ἔμαρτυρησε σ' ἐσᾶς;

— Κανένας, μὴ θυμώνεις.

- Εἴδα κι' ἔγὼ τὴ μάνα σου ἀπόψε στῶνειρό μου καὶ μοῦπε νάρθω νὰ σ' εύρω καὶ νὰ σοῦ πῶ, Θανάση, ποὺ ἄν χαλαστοῦμε σήμερα, θὰ νὰ δειλιάσῃ δ κόσμος καὶ θὰ χονμήσῃ* ἡ Ἀρβανιτιά πυκνὴ σὰν τὴν ἀκρίδα,
- 40 καὶ τάλογο τοῦ Ὁμέρπασα ποιός θὰ ν' ἀποστομώσῃ;
- "Ο γυιός τοῦ Ἀνδρούτζου στὴ Γραβιά!...

Τί θέλεις, Δυοβουνιώτη;

- Νὰ πάγη τὸ Γοργοπόταμο, θολὸ κι' ἐντροπιασμένο νὰ πῆ στὴν ἄγρια θάλασσα, πὼς δὲν εύρεθηκ' ἔνας τὰ ξακουσμένα του νερὰ μὲ δυὸ ρανίδες αἷμα
- 45 σ' αὐτὸ τὸ πρῶτο βάφτισμα ν' ἄγιασῃ, νὰ μυρώσῃ ; κι' ἡ θάλασσα μονυγκρίζοντας νὰ τρέξῃ στ' ἀκρογιάλια, σὰ φοβερὸς διαλαλητής, κι' Ἀνατολὴ καὶ Δύση νὰ μάθον πὼς γιορτάζομε τὴ νεκρανάστασή μας ; . . .
- Νᾶναι δ Βριόνης στὰ Θερμιὰ καὶ νὰ μὴν εὔρῃ ἔμπρός του
- 50 δέκα κουφάρια* ξαπλωτὰ γιὰ νὰ σκοντάψῃ ἐπάνω ! Νὰ μὴ βαφῇ τὸ πέταλο στοῦ ἀλόγου του τὸ νύχι ! . . . Ἀδέρφια, τάποφάσισα· καὶ μοναχὸς ἄν μείνω, θ' ἀπλώσω δργυιά τὰ χέρια μου, τὰ πόδια θὰ οιζώσω, κι' ἀν δὲ μὲ ξεχωνιάσουνε* κι' ἀν δὲ μὲ κατακόψουν
- 55 δὲ θὰ μὲ διώξουν ἀπ' ἔκεī, δὲ θὰ μοῦ ἰδοῦν τὴ φτέρωνα. Καὶ σὺ τί λέγεις, Πανουριᾶ ;

— Μ' ἐθάμπωσε ἡ ἀχτίδα, π' ἀστράφτει ἀπὸ τὰ μάτια σου. Τριγύρω στὰ μαλλιά σου παίζει τὸ γλυκοχάραμα. Μοῦ φαίνεσαι μεγάλος,

ψηλὸς ὥσαν τὸν Ὀλυμπὸ καὶ στέκω καὶ προσμένω
ἔμπρός σου ἀκίνητος, βουβός, Διάκε, νὰ ἵδω τὸν ἥλιο, 60
πῶραν τὴν ὕδρα όπειρη ἀπ' τ' ἀντικέφαλό σου.

— Τί λόγος, γέρο Πανουριᾶ, τί φοβερὴ βλαστήμια
ξαγλίστρησθε ἀπ' τὰ κεῖλη σου! Αὐτὸς τὸ φῶς, ποὺ βλέπεις,
ἄς μη τὸ σκοτιδιάσωμε. . . Ἐσὺ στὴ Χαλκομάτα
σύρε νὰ οὕξῃς θέμελο. Στεῦλε τὸν Παπαντρία* 65

νὰ πάγη στοῦ Μουσταφάμπεη μὲ τὸν Κομνᾶ τὸν Τράκα.
Καὶ πρὸν ἀρχίσῃς δὲ πόλεμος, ψυμήσον, δὲ Ἡσαΐας*
νὰ βγῆ ψηλὰ στὸ ξέφαντο* κι' ἐκεῖθε νὰ κηρύξῃ
τὸ φοβερὸ τὸν ὄρκο μας, γιὰ νὰ γνωρίσῃς δὲ κόσμος
ὅτι τὸ φάσο τοῦ παπᾶ κι' ἡ μίτρα τοῦ δεσπότη 70
θὰ γένουν Χάρου φλάμπουρο* καὶ σκιάχτο καὶ σκοτάδι
καὶ κατασάρκι* μελανὸ στὴν Ἀγια Τράπεζα μας,
δοσο σ' αὐτὰ τὰ χώματα δαφνοστεφανωμένη
ἡ δουλωμένη ἔκκλησιὰ τὸ μέτωπο δὲ δείξῃ.

— Δὲν εἴμαι, Διάκε, Πανουριᾶς, ιᾶμαι γυναῖκα χήρα 75
καὶ νὰ μὲ πνίξῃ τὸ ψωμί*, ποὺ ἐφάγαμε στὰ πλάγια,
ἄν λησμονήσω σήμερα τὸ βάφτισμα, τὸν ὄρκο.

— Ἐσὺ τὸ Γοργοπόταμο θὰ πιάσῃς, Δυοβουνιώτη,
καὶ πολεμώντας τὸν ἔχθρο, λησμόνησε πὼς ἔχεις
κλεισμένο μὲς στὰ Γιάννινα τὸ Γεῶργο, τὸ παιδί σου. 80
Βλέπε τὸ ρέμα τοῦ νεροῦ, κάμε το ν' ἀρμυρίσῃ
μὲ δάκρυ τῆς Ἀρβανιτιᾶς. Στεῦλέ το ματωμένο
στὰ μακρινὰ τ' ἀδέρφια μας τὸν τρύγο σου νὰ φέρῃ
ὥσαν πρωτόλουρο* καρπό, μοἱζὶ μὲ τὸνομά σου.

'Ο Βακογιάννης* στὰ ριζά, καὶ πλεύρα στὸ γεφύρι 85
τῆς Ἀλαμάνας, Πανουριᾶ, θὰ στήσω τὸν Καλύβα.
Εἰς τὴ Δαμάστα* μένω ἐγώ, σᾶς τὸ ζητῶ γιὰ χάρη,
Κι' δταν ἀρχίσουνε. . . Σιωπή! . . . Μοῦ κάστηκε* πὼς εἶδα
σὰν ἔναν ἵσκιο νὰ διαβῆ. . . Ἐσ' εἴσαι, μῶρε Μῆτρε;

— Ἐγώμαι, καπετάνε μου. 90

— Πατεῖς βουβά τὴ νύχτα
καὶ δὲ σ' ἐγνώρισα μὲ μιᾶς. Μὲ δίκιο νυχτοπούλι
σὲ κράζουν οἱ συντρόφοι μας. Τί φέριεις, παλικάρι;

— Ἐκίνησε δὲ Ὁμέρουσας ἀπὸ τὸ Λιανοκλάδι.

— Πέτα, ροβόλα, Πανουριᾶ... Στ' ἀρματα, Δυοβουνιώτη...
Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέρφια μου! Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε 95

ἀπόψε πάλι νικηταί. Κι' ἀν δὲ μὲ μεταϊδῆτε,
δὲν θέλω νὰ μὲ κλάψετε. Θέλω σὰν πολεμᾶτε,
τὴν πρώτη σας τὴν τουφεκιά, τὸ πρῶτό σας τὸ βόλι
γιὰ μένα νὰ τὸ ωίχνετε, γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Διάκου.

- 100 Ἐφιληθήκανε καὶ οἱ τρεῖς. Τὰ χείλη τοῦ Θανάση
ἔλουλουνδίζανε χαρά, σπιθοβολοῦν τὰ μάτια.
Στὸ κρύο τάγέρι τοῦ βουνοῦ καπνίζει δ ἀνασατμός του,
λὲς ὅτι ἀπὸ τὸ στόμα του δρομοῦν καὶ ξεθυμαίνουν
σὰν ἀπὸ βράχου σχισματιὰ οἱ ἀκοίμητες οἱ φλόγες
105 δποὺ κρυφόβραζαν βαθιὰ στοῦ Γένους μας τὰ σπλάχνα.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Μνήμη τοῦ ἄγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου.

- Λαλοῦν οἱ πέρδικες γλυκὰ κι' δ ἥιος στὴ χαρά του
ἀπλώνει μιὰν ἀχτίδα του καὶ ψηλαφίζει δ κλέφτης
τὰ παρδαλὰ τὰ στήθια τους κι' αὐτὲς ἀναγαλλιάζουν.
Κατάκορφα στὸν οὐρανὸ πετιέται κι' δ πετρίτης*,
5 τάιτοῦ πρωτοπαλίκαρο, νὰ βάψῃ τὰ φτερούγια
μέσ' στὸν ἀθέρα τῆς αὐγῆς πρὶν ἔβγη στὴν παγάνα*.
Πλένουν τὰ φύλλα στὴ δροσιὰ χαρούμενα τάρείκη
καὶ στὸ ἔλαφρὸ τὸ φύσημα τοῦ ἄγέρα, ποὺ διαβαίνει,
συναπαντοῦσε φιλικὰ μὲ τὸν ἀνασασμό του
10 τὸ θροῦμπι, τὴν ἀλιφασκιά, τὸ σφελαχτό*, ἡ μυρτοῦλα.
Δακρύζουνε τ' ἀπάρθενα τὰ χιόνια στὸ λιοπύρι,
ἀκούοντ' οἱ νεροσυρμὲς ἀπὸ ἔγκρεμὸ σὲ βράχο
νὰ παραδέρνουνε γοργὰ καὶ λὲς μὲ τὴ γαργάρα
πάνακραζαν τὴν κλεφτουριὰ καὶ τὴν ἀποζητοῦσαν.
15 Ἐκυμάτιζαν τὰ σπαρτά, χαρὰ τοῦ ζευγολάτη,
καὶ κάπου κάπου ἀνάμεσα ξεπρόβαιν* ἔνα στάχυ
κι' ἔγερν' ἔδῶ, κι' ἔγερν' ἔκει τὸ τρυφερὸ κεφάλι
ώσαν νὰ παραμόνευε νὰ ἴδῃ κι' αὐτὸ τὸ Διάκο.
- Κι' ὁστόσο ἀνθρώπινη φωνὴ μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο
20 ποὺ φαίνεται διοζώντανος, καμμιὰ δὲν ἀγρικιέται.

οὔτε φλογέρα πιστικοῦ, οὔτε χαρᾶς τραγοῦδι
οὔτ' ἀγωγιάτη σάλαγος. Ἐφαίνετ' ὅλη ἡ φύσις
λουλούδι χώρις μυρωδιά, κόρη γλυκειά, πανώρια,
ὅπον ἐγεννήθηκε βουβὴ κι' ὅπον τὴν παραστέκει
ἡ μαυρισμένη ἡ μάνα τῆς νὰ ἰδῃ μὴν ἔχαράξῃ
μαζὶ μ' ἔνα χαμόγελο στὰ χείλη κι' ἡ λαλιά της.

25

Ἄστραφτουνε, λαμποβλοῦν τριγύρω στὴ Δημάστα
ἄλλοι στρωμένοι κατὰ γῆς, ἄλλοι τὸ διπλοπόδι,
περήφανοι, σιωπηλοί, τρακόσιοι ἀντρειωμένοι.

Ἐπάνωθέ τους κάτασπρο τὸ φλάμπουρο τοῦ Διάκου
ἀνέμιζε τρομαχτικό, καὶ στὸ ἔδιπλωμά του
λεβέντης ἀστραπόμορφος ἐπρόβαινε δ "Αι Γιώργης
μὲ τάγριό του τ'" ἄλογο κρατώντας καρφωμένο
τ' ἄσπλαχνο τὸ κοντάρι του στὸ διάπλατο λαρύγγι
τοῦ φοβεροῦ τοῦ δράκοντα, ποὺ δέρνεται στὸ χῶμα. 30
Ποιὸς ἐσυντύχαινε* κρυφὰ μὲ τοῦ σπαθιοῦ τὴν κόψη
κι' ἐπάνω τῆς ἐξέσερνε γοργὰ τὸ δάχτυλό του,
ποιὸς ἐπελέκει τεχνικὰ τὴ στουρναρόπετρά του
στὸ λύκο τοῦ καριοφιλοῦ, ποιὸς τρίβει τὰ παφῆλια*
συγνεφιασμένη* ἀπὸ νοτιὰ καὶ ποιὸς γιὰ νὰ ἔδωσῃ*
ἐθόλωνε μὲ τὸν ἄχνὸ τοῦ μαχαιριοῦ τὴ λάμψη. 40

Κανένας δὲν ἀνάσαινε. Σ' ἔνα κοντρὶ* μονάχος
κοιτάει δι Διάκος σιωπηλὸς κατὰ τὸ Λιανοκλάδι.

Ἐξυπνος κι' ὁνειρεύεται. Ἀπὸ τὸ ωιζοβιούνι
ἀνέβηκε κι' ἡ καταχνιά, ψιλὸς ἀφρός τοῦ ἀγέρα,
καὶ μιὰ στιγμὴ τὸν ἔκρυψε στὴ δροσερὴ ἀγκαλιά της.
λὲς δτὶ ἐκείνη τὴν αὐγὴ λησμονημένην ἄχνάρια*
ἔσμιέν ει σ' ἔνα σύγνεφο κι' ἥρθαν ἀπὸ τὸν Ἀδη
νὰ μοιραστοῦν τὸ σκοτωμό, νὰ ἰδοῦνε τὸ Θανάση.

45

Μέσος* στὰ τριφύλλια τὰ παχειὰ σιδέρικη* φοράδα,
μαρμάρα*, φίδι φτερωτό, δροσίζεται καὶ βόσκει
στρωμένη, ἐτοιμοπόλεμη. Τὴν εἶχε πάρει δι Διάκος
χρονιάρικη στὰ Γιάννινα κι' ἀπὸ τὸ ἀστέρι, πούχε
καταμεσῆς στὸ μέτωπο, τὴν ἔκραζεν Ἀ σ τέρει.

50

Ἐβραῖς* δι πόλεμος μακρὰ καὶ κούφια τὴ βοή του
τὴν ἔφερν* δι ἀντίλαλος σὰ μούγκρισμα πελάγουν.
Ολοι προσμένουνε βουβοί.. Κανένας πεζοδρόμος

55

στὸ ἔαγναντο* δὲ φαίνεται... Ὁ Μῆτρος, ποῦν' ὁ Μῆτρος;

- Γέρο Διαμάντη, δὲ μιλεῖς, δὲ μᾶς καλημερίζεις;
- 60 "Ολος ὁ κόσμος χαίρεται γιὰ τὴν ἀνάστασή μας
καὶ στολισμένος μᾶς θωρεῖ. Σὲ λίγο τὸ σπαθί σου,
ποὺ ἐσκούριασε στὴ θήκη του, θὰ πιῇ νὰ ἔδιψάσῃ,
καὶ σὺ τὸ ἔιπνηήρι μας, σὺ τοῦ βουνοῦ τ' ὀρνίθι*
ἔκλείδωσες τὰ χείλη σου; .. Τί σ' ἔπιασε, Διαμάντη;
- 65 — Σαράντα χρόνια πολεμῶ. Ἀπ' τὴν κορφὴ στὰ νύχια
μ' ἔγδαρε, μὲ ἔεφλουδίσε τὸ βόλι, τὸ λεπίδι...
Μ' ἔφαγε ἡ γύμνια κι' ἡ ἔρμια... Ἐβαψε τὰ παλιούρια*
ἡ ἔεσχισμένη φτέρνα μου ... Μ' ἔδειρε τὸ χαλάζι ...
"Εστρώσα τὸ κρεββάτι μου μέσ' στὴ μονιά* τοῦ λύκου... .
- 70 Κυνηγημένος σὰ θεριὸ τὴν νύχτα στὰ λαγκάδια
ἔβγαινα κι' ἔβοσκ* ἄρπαχτὰ τὰ κούφια βελανίδια
ποὺ ἐσέποντο στὰ χώματα, κι' ἔζοῦσα μ' ἀποφάγια,
π' ἀφίνυν τ' ἀγριογούρουνα... Κι' ὅταν τὸν Ἀλωνάρη
μούχαν πιασμένα τὰ νερὰ καὶ μ' ἔφρυγεν ἡ δίψα,
75 ἀκοῦστιέ το, μωρὲς παιδιά, ἔζυμωνα στὰ δόντια
κι' ἔχόρταινα βυζαίνοντας μιὰ φλοῦδ' ἀπὸ μολύβι.
καὶ δὲ θυμοῦμαι νάνιωσα ποτέ μου τὴ λαχτάρα,
δποὺ μὲ οφάζει σήμερα, καὶ σὰ μονομερίδα*
ἀπὸν* ἄρμὸ στὸν ἄλλονε, κρυφὰ· κρυφὰ χωνεύει
80 καὶ μοῦ ρουφάει τὴ δύναμη καὶ μὲ νεκρώνει, Λάμπρε.

- Γέροντα, τ' εἶναι πᾶπαθες!... Ἀνάθεμα τὴν ὕρα,
ποὺν ὁ Γούμενος τ' * "Αἱ Γιαννιοῦ ἀπὸ τὴν Ἀρτοτίνα
τὸ λαμπριάτικο τ' ἀρνὶ θυμήθηκε νὰ στείλῃ.
Καὶ τρὶς ἀνάθεμά τηνε τὴν ὕρα, ποὺν οἱ συντρόφοι
85 σοῦ ἔδειξανε τὴν πλάτη του!... Πέξ μας, τί γράφ* ἡ μοῖρα;

- *Ἐστρώθηκαν στὴ χλωρωσὰ τριγύρω στὸ Διαμάντη,
δ Λάμπρος κι' οἱ συντρόφοι του. Ἀπλωσε ὁ γέρος κλέφτης
κι' ἐπῆρε ἀπὸ τὴ ζώστρα του τὸ φορεό τὸ χτένι,
τὸ πέρασε διὸ τρεῖς φορὲς ἀπὸνα χέρι σ' ἄλλο,
90 μὲ φόβο τὸ ψηλάφησε, τὸ κοίταξε στὸν ἥλιο,
κι' ὑστερα, σαν νὰ εὐρέθηκε μὲ μιᾶς σὲ ἔνον κόσμο,
σὰν νὰ λησμόνησε μὲ μιᾶς σκοντομματα καὶ πάθη,
ἔνα πρὸς ἔνα ἐδιάβαζε τὰ μυστικὰ σημάδια
καὶ τα παιδιὰ ἀκουομαίνονται*. Τοὺς ἔδειξε μιὰ φλέβα

μέσον στὴν διχάλα^{*} κόκκινη... Δεξιά, ζερβιὰ μαυρίλες 95
 σὰν κυπαρίσσια νεκριά, κι' ἔδω κι' ἐκεῖ λειψάδες^{*}
 καὶ σκοτεινὰ κοιλώματα. Τοὺς ἔδειξε μιὰ σκλήθρα·
 κι' εἶπε πῶς ἡτανε κεντρί... Κι' δταν ὁ γέρο-μάντης
 ἔξανοιξε στὴν ἀγκωνή, μελαχρινὴ λουρίδα,
 ποὺ πρόβαινε σὰ σερπετό, τοῦ θόλωσαν τὰ μάτια, 100
 τοῦ πιάστηκε ἡ ἀναπνοή, τοῦ ἀχνίσανε τὰ χεῖλη,
 βαριά, βαριὰ ἀναστέναξε κι' ἐκόπηκε ἡ φωνή του...
 — Διαμάντη, τί σ' ἔξαφνισε; . . .

— 'Οχιὰ μὲ τὸν ὀσκόδο^{*} της.

'Αρχίζει πάλι' ὁ γέροντας τὸ πρῶτο διάβασμά του,
 καὶ μέσον απόνα σύγγεφο τοὺς ἔκραξε νὰ ἴδοινε 105
 δποὺ ξεφύτρωνε πουλὶ ποῦχε διπλὸ κεφάλι. . .
 πλατειὰ φτερούγια δλάνοιχτα. Στὴ μιὰ τὴν ἀπαλάμη
 βαστοῦσε δίστομο σπαθὶ καὶ μὲ τὴν ἄλλη σφίγγει
 στεφανωμένονε Σταυρό. 'Ολόγυρά του ἀχτίδες
 καὶ ἔημερώματα γλυκά, καὶ ξαστεριὰ καὶ λάμψη... 110

Τ' ἀπίστευτο τὸ θέαμα γυρτοί, συμπυκνωμένοι,
 ἔκοιταζαν ἀχόρταγα ὁ Λάμπρος κι' οἱ συντρόφοι.
 Κι' ἐνῷ μὲ χίλιες ἔξελεξε^{*} ἐπινίγανε τὸ μάντη
 ἀκούσανε ποὺ ἐφρύμαζε^{*} συχνὰ συχνὰ ἡ 'Αστέρω
 σὰν κάτι νάθελε νὰ πῆ κι' ἔχιύπας τὸ ποδάρι, 115
 κι' δλοι φωνάζουνε μιᾶς: — 'Ο Μῆτρος! . . . τὸ ξιφτέρι!^{*}
 — Στ' ἄρματ', ἀδέρφια, στ' ἄρματα! Κι' ἐπλάκωσε ὁ Βριόνης.
 — Καὶ σὺ πῶς εἶσαι, Μῆτρε, ἀχνός^{*};.. 'Απὸ τὴν τραχηλιά σου
 φένε τὰ αἷματα στὴ γῆ.. Ποῦ σ' ἔχουνε βαρέσει;
 — Μᾶγλειψε, Διάκε, ξώδειρμα τὸ βόλι ἔνα παγίδι 120
 κι' δ δρόμος τὴ λαβωματιὰ μοῦ ἔάναψε λιγάκι...
 Θανάση, μᾶς ἔχάλασαν... . .

— Πάψε. . . Γέρο Διαμάντη,

δός μου τὸ μήλι^{*} σου νὰ ἴδω ..Μὴν κρένης^{*}.. Ξεστηθώσου...
 Καλὰ σοῦ τὴν ἐφύτεψαν... 'Ο Χάρος ἀπὸ τρίχα...
 Σαντό... Φρυμένη^{*} πηγανιά^{*}... δ, τ' είναι. Τώρα πές μου. 125

— Θανάση, μᾶς ἔχάλασαν... Δὲν εἶχε σκάσει δ ἥλιος,
 ποὺ ἔχυθηκε δ Ὁμέροπασας... Χτυπάει τὸ Δυοβουνιώτη
 καὶ τόνε παίρνει στὸ φτερό^{*}... Δὲν ἔπαιξε λεπίδι..

— Θᾶχε τὸ νοῦ του στὸ παιδί.. Κι' ἡτανε τετραχόσοι!

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. 'Αναγγώσματα Α' Γυμνασίου 11

130 Εἰδες ἐκεῖ τὸν Κόκκαλη;

— 'Ἐθόλωσε τὸ φῶς μου.

Μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο κι' ἔδάκρυσσα... δὲν εἶδα...
'Ακούστηκ' ἔνα ρωσίμο* ἀπὸ τὴ Χαλκομάτα,
καὶ φίχνονται τοῦ Πανουριᾶ.. Πρώτη φωτιὰ κι' ἐσμίξαν.

135 'Εζήλεψα κι' ἔχούμησα*... Τὸ φάσο τοῦ Δεσπότη
ἀντάρα*, μαύρη θάλασσα... 'Εκεῖ κι' ὁ Παπαγιάννης..
'Ολόγυρά τους σκοτωμές.. 'Αθεμωνιά* κουφάρια...
Βόσκει* τοῦ Γούρα* τὸ σπαθί... ἀστροπελέκι, Χάρος...
Οἱ λαβωμένοι σφάζονται στὸ χῶμα μὲ τὸ δόντι...

140 Μᾶς ἔπνιξε ἡ 'Αρβανιτιά... Τἄλογο τοῦ Βριόνη
ἀνεμοστρόβιλος, δργή... Τὰ δυό του τὰ φυσθούνια
ξερνοῦν ἀντάρα καὶ καπνό.. πλακώνουν κι' ἄλλοι... κι' ἄλλοι...
λές κι' ἀναβρᾶνε ἀπὸ τὴ γῆ.. Δριμόχολο*, τρομάρα..
Μὲ κράζει ὁ γέρο Πανουριᾶς: «Τρέχα νὰ πῆς τοῦ Διάκου,
ποὺ ἀν εἴμαι ἀκόμα ζωντανός, δὲ φταίω γώ . τὸ βόλι.

145 Κι' ἔμοιγκριζε σὰ Δράκοντος .. Τὸν ἀσπαξε ὁ Μανίκας.
'Εκεῖνος ἀνδρειεύεται.. Τοῦ πέφτει κι' ὁ Καπλάνης..
Οἱ δυό τους τὸν ἐλύγισαν*. Φεύγουνε πολεμώντας...
Ριπίζω*... μ' ἐκυνήγησαν... ματώνομαι... μὲ χάνουν.

— Τὸν εἶδες τὸν Παπαντριᾶ*;

— Μὲ τὸν Κομνᾶ τὸν Τράκα
χρατοῦν τοῦ Μουσταφάμπεη.

150 — Καὶ τὸν Κιοσὲ Μεζμέτη;
— Τὸν εἶχα ἵδη ποὺ ἔμούδιασε. Τοῦ μύρισ* ὁ Καλύβας
στῆς 'Αλαμάνας τὰ νερά Τοῦ Βακογιάννη ὁ Ἰσκιος
είνε βιαρύς, θανατερός κι' ὅποιος περάσῃ ἐκεῖθε
σκοτάδι κι' ἀποκάρωμα*. Θὰ τόμασθε καὶ μένει
νάρθη μὲ τὸν 'Ομέροπασα.

155 — Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε...
Δὲν είν' ἀλήθεια, ἀδέρφια μου; 'Εψὲς στὴν προσευχή μας
τὸ τάξαμε στὸν Πλάστη μας. Στὴ ψέση του καθένας...
Νερὸ νὰ μὴ διψάστε... Κανείς σας δὲ θὰ φίξῃ
ποὺν δώσω ἔγω τὴν προσταγή Θέλω μιὰ τέτοια μέρα
160 νὰ μετρηθοῦν τὰ βόλια μου μὲ τόσους σκοτωμένους.
Μὴ σημαδεύετε ψηλά... Κι* ἄν πέσω, θυμηθῆτε
τ' ἄρματα, τὸ κεφάλι μου : Ας τάχη ὁ γυιὸς τ' 'Ανδρούτζου,
νὰ μὴ τὰ πάρῃ ἡ 'Αρβανιτιά... Σὲδὸν κόρφο κρεματέμενο
ὅποιος μοῦ ψάξῃ τὸ κορμί, θαύρῃ τὸ φυλαχτό μου...

Μοῦ τόχει φίξει στὸ λαιμὸν ἡ μάνα μου τὴν νύχτα 165
ποὺ ἐβγῆκα κλέφτης στὰ βουνά... Πάραντα νὰ τὸ πᾶτε
στὸ μοναστήρι τοῦ "Αἱ Γιαννιοῦ..." Θέλω τὸ δαχτυλίδι,
θέλω νὰ μείνη μαρτυριὰ στὸ χέρι τὸ δεξί μου,
νὰ μὲ γνωρίσῃ δὲ 'Ομέροπασας. Ἐκεῖ θαύμος γραμμένη
τὴν πίστη μας σ' ἔνα Σταυρό, τὸνειρο, τὴν ἐλπίδα 170
σ' ἔνα δικέφαλο πουλί... Τοῦτο δὲ Θεὸς θά γένη...
Σήμερον ἀρχίζει δὲ κάματος*. "Ηρθαν τὰ πρωτοβούχια,
θάμεθα μεῖς δὲ προοιμιά". "Αφαντος ζευγολάτης,
ποὺ δὲ δειλιάζει στὴ σπορά, κρατεῖ τὸ χερουλάτη".
Τάλετροι τρίζει στ' ὅργαμα... "Ηταν δὲ γῆ χερσάδα 175
καὶ τὸ γεννὶ θάμπη βαθιά... Τὸ γήμορο δικό μας...
Ψυχή, παιδιά μων, στάρματα! .. Τοῦτο δὲ Θεὸς θά γένη!
Νὰ μὴ σᾶς λείψῃ τὸ νερό. . Γέρο Διαμάντη, Μῆτρε,
σταθῆτε σεῖς ἐδῶ μ' ἐμέ... Στὴ θέση του καθένας !

"Εσκόρπισαν δλόγυρα. Ποιὸς πιάνει ἔνα θυμάρι 180
καὶ ποιὸς κρατεῖ μιὰ λοιδοριά*, τ' ἀφωρεσμένο δέντρο.
Τὰ καριοφύλια δείχνουνε μέσ' στὸ κλαριὰ τὸ στόμα
σὰν ἄγρυπνες δεντρογαλιές*. "Εδῶθ' ἐκεῖθ' ἀστράφτουν
ἄγρια μάτια φλογερά, ἀνάμεσα στὰ φύλλα,
λὲς κι' ἥταν θράκια* σκεπαστά. Πρώτη πνοὴ δὲ ἀνάψουν. 185

"Ενιωθε κι' ἀναγάλλιαξ* τὴν δύναμή του δὲ Διάκος.
Μένει μὲ μιᾶς ἀκίνητος. Ἐσταύρωσε τὰ χέρια
καὶ κατὰ τὴν 'Αγάθωνα* τὸ πρόσωπό του στρέφει.
Στὸ μέτωπο του τὸ πλιτύ, ποὺ τὸ φωτίζει δὲ ἥλιος,
ἐπέρεαστ' ἔνα σύγνεφο. Τὸ μάτι του κατάρα... 190
"Απὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἀνέβηκε δὲ πικράδα
στὰ δροσερὰ τὰ χείλη του καὶ τοῦ τὰ φαρμακεύει
σὰν νᾶχε πιῇ τὴν ἀλοή*. — "Αχ! Μῆτρε Κονιογάννη*,
στὸν "Άδη ποὺ θὰ κατεβῶ, ἀν μὲν εῦρη δὲ γέροντάς σου
καὶ μὲ ρωτήσῃ, τί θὰ πῶ; . Πῶς μὲν ἔνα ἀρματολίκι... 195
Εἴπε καὶ στέναξε βαριά... 'Εδιάβηκε δὲ μαυρίλα
κι' ἔρχεται πάλε δὲ ξαστεριά. Θολός, σιγνεφιασμένος
δὲ μένει τέτοιος οὐρανός, ὥρα πολλὴ δὲ μένει.

— Καπνοῦρα, Μῆτρε, καταχνιά... δὲ μᾶς χασομερᾶνε.
"Οὐδὲ περάσουν, ἐρημιά, μένει τὸ χῶμα στεῖρο 200
— "Ἐρχετ' ἐμπρός δὲ Λιαπουριά* μὲ τὸν 'Ομέρο Βοιόνη...

- Διαμάντη, κοίταξε καὶ σύ, σὰν καὶ νὰ σταματῆσαν.
- Χωρίστηκε ὁ Κιοσὲ πασᾶς... Χτυπάει τὴν Ἀλαμάνα.
"Αστραψ" ἡ πρώτη τουφεκιά... Χαρὰ στὸ καριοφίλι!
- 205 Νὰ μὴν πεθάνω ἔδω μὲ σᾶς, ἀν δὲν εἶν' τοῦ Καλύβα.
Τούχα γνωρίσει στ' "Αγραφα... Πούσαι, καημένε Δίπλα*",
νὰ ίδῃς ποὺ δὲν ἐβράχνιασεν ὁ λάρουγγάς του ἀκόμα!
"Εψησ", ἐμαύρισε καρδιές... Θὰ ἐδάγκασε κουφάρι...
Τὸ βόλι δὲν ἐδιάβηκε... Γονάτισ' ἔνας... πέφτει...
- 210 Καλὴ ἀρχή... ματώθηκαν... ἀνάφτει τὸ γεφύρι...
Πῶς πολεμοῦντε τὰ σκυλιά!... Διάκε ;... καπνός... δὲ βλέπω...
- Καλύτερα γιὰ σέναντε. Τοὺς βλέπω ἐγώ, Διαμάντη.
Στοῦ Βακογιάννη τὰ πλευρά, στὰ στήθια τοῦ Καλύβα
χτυπάει τὸ κῦμα καὶ σκορπᾷ. Τοὺς ἔζωσε ἡ πλημμύρα
215 καὶ δὲ σπαράζουν ἀπ' ἑκεῖ. Τρέχα νὰ πῆς τοῦ Λάμπρου
νὰ πάγ μ' ἔξήντα διαλεχτούς... Φτερά... κι' ἡ ὕδρα σφίγγει.
Μῆτρές μου! τὸ μιλλιόνι' μου... Μᾶς εἰδανε.. "Ο δερβίσης
στάθηκ" ἐμπρόδος καὶ ωνάζεται*. Κρατεῖ καὶ δυὸ κεφάλια!..
- Ἐδῶθε τοῦ Δεσπότη μας, ζερβιὰ τοῦ Παπαγιάννη.
- 220 — Δὲ μοῦπες πῶς τοὺς ἔκοψαν!.. Νάχωμε τὴν εὐχή τους..
Κοίταξε, Μῆτρε, τὸ σκυλί, γιὰ νὰ μᾶς φοβερίσῃ,
τώρα τὰ πέταξε στὴ γῆ καὶ τὰ ποδοκυλάει...
Τὰ πῆρε παραμάσχαλα.. 'Επρόβαλ' ἔνας ἄλλος...
"Ανέβηκε στὸ ψήλωμα.. Διαλαλητής... Τί θέλει;
— Θανάση Διάκε!.... Εἴσ' αὐτοῦ;...
- 225 — 'Εδῶμαι... Ποιός μὲ κράζει;
— 'Ο ἀφέντης δ 'Ομέροπασας...
— Στὴ γῆ δὲν ἔχω ἀφέντη.
Κι' ὅθε περάσῃ ὁ ἵσκιος μου, ὁρίζω ἐγώ.. Τὸ ξέρει.
- Δῶσε μας διάβα, κι' δ, τι πῆς, τιμές... καὶ βιό... καὶ χάρες..
— Πόλεμο θέλω.. πόλεμο.. Ποιός εἰσαι σὺ ποὺ κρένεις;
— Πιστεύω δ, τι πιστεύετε...
- 230 — 'Αφωρεσμένος νᾶσαι,
πόλχεις ψυχὴ στὴ γλῶσσά μας, σ' αὐτὸν τὸν Ἀγιο Τάφο
νὰ βλαστημήσῃς προδοσές... 'Αφωρεσμένος νᾶσαι!...
Κι' δ ἀντίλαλος ἔφτα φρορές ἀπὸ σπηλιές σὲ βράχους
ἀπὸ βουνά σὲ λαγκαδιές φαρμάκεψε τ' ἀγέρι
- 235 μ' ἑκεῖνον τὸν ἀφορεσμό. Τὰ χείλη τοῦ Ἡσαΐα
ἀραχνιασμένα* καὶ βουβά στὸν ὑπνο τους σπαράζουν
καὶ μουρμουρίζουντε βραχνά :— « 'Αφωρεσμένος νᾶναι !.»

“Εφτυσεν αἷμα κατὰ γῆς τοῦ Παπαγιάννη ἡ γλῶσσα
κι’ ἀνταποκρίθηκε κι’ αὐτή :— « Αμήν.. ἀφωρεσμένος ! »
Ἐχάθηκε διαλαλητής.. ἀνατριχίλα... τρόμος. 240

Μυρμήγκιαζε* ἡ Ἀρβανιτιά. Τἄλογο τοῦ Βριόνη
τοὺς διαχωρίζει ἐδῶ κι’ ἔκει καὶ τοὺς δαγκάει τὴν πλάτη.
Σαλάγα* τους, Ὁμέρπασα ! Σπρῶχνε, βοριᾶ, τὸ κῦμα
νὰ φάῃ τὴν πέτρα τοῦ γιαλοῦ. Θὰ ἔαφνιστῇς μιὰ μέρα
νὰ ἰδῆς τὴν νεκρούθαλασσα τὸ βράχο ν’ ἀγαπήσῃ. 245
Θ* ἀγκαλιαστοῦν τὰ δυὸ θεριὰ καὶ τότε ἀδερφωμένα
θὰ χλιμιτίσουν φοβερά, κι’ δ ἄνεμος θὰ πέσῃ.
Σαλάγα τους, Ὁμέρπασα ! Μάτωνε τὴν βουκέντρα
νὰ τρέχουν τὰ καμπτερά*. Θὰ νᾶρθη ἔκείν’ ἡ ὁρα
ποὺ ἀγριεμένα θὰ τὰ ἰδῆς. Θὰ ν’ ἀντιστηλωθοῦνε, 250
θὰ νὰ τινάξουν τὸ ζυγό, θὰ φύγουν μὲ τ’ ἀλέτρι
καὶ θάρθουνε μουγκρίζοντας στὸ πρῶτο βουκολειό* τους.
Σαλάγα τους !.. Σαλάγα τους !.. Τἄλογο πάντ’ ἀστράφτει
μέσα στὴ μαύρη συγγεφιά.. Ἐμπρόδε τὰ δυὸ κεφάλια.

‘Ακούστηκε σὰ μιὰ βροντή.. Στὰ σωθικὰ τοῦ Διάκου 255
κρυψά λέσ εἰχαν σωριαστῆ, φαρμακεμένοι πόνοι,
χίλιων χρονῶν ἐκδίκησες, στεῖρες εὐχές, ὅρφάνια,
τοῦ βρόχου τὸ λαχτάρισμα, τυραγνισμένη φτώχεια,
κατάρες, ψυχομάχημα, βάσανα, μοιρολόγια,
κι’ ἔξεσπασε μὲ μιὰ φωνὴ τὸ βογκητὸ τοῦ Γένους: 260
« Ἀδέρφια μου ! .. Φωτιά ! .. Φωτιά ! .. »

Τὸ βόλι τοῦ Θανάση
δὲ θέλει σάρκα ἀνθρωπινή. Γυρεύει ν’ ἀπαντήσῃ
τἄλογο πάνδρειεύεται. Θέλει νὰ πιῇ τὴν φλόγα
πόβραζε μέσ* στὴ φλέβα του καὶ στ* ἄγριο πέρασμά του
τοῦ χάραξε τὸ λάρυγγα, τοῦ θέρισε τὸ σφάχτη*, 265
τοῦ ρούψηξε τὴ λεβεντιά, τοῦ σβεῖ τὴν περηφάνεια
καὶ μεθυσμένο ἀπὸ χαρὰ φυσομανάει καὶ φεύγει.
Τὸ ἀτί ἀναστηλώθηκε, στερνὴ παλικαριά του,
τὰ λάγανά* του αἵματωσαν, λυγᾶνε οἵ κλείδωσές του
καὶ ορθολῆ* νεκρὸ στὴ γῆ. Ψυχομαχάει κι* ἀκόμα 270
κρατεῖ τ* αὐτιά του τεντωτά..

— Ὁμέρπασα Βριόνη,
σοῦ στέλνει χαιρετίσματα τοῦ Διάκου τὸ μιλλιόνι.

- Μῆτρε, τὰ μετωρίσματα^{*} παλικαριά δὲν εἶναι,
δπον εἰν[†] ὁ Χάρος βασιλιᾶς.. Διαμάντη!. τὸ δερβίση.
- 275 — Θανάση, ως τώρα τρεῖς φορὲς τὸν ἔβαλα στὸ μάτι
καὶ δὲ μοῦ δείχνει μέτωπο^{*}. Θὰ νὰ τὸν τρώγῃ τὸ αἷμα^{*}.
— Νά τος.. 'Εξεσκεπάστηκε.. Φωτιά!. Διαμάντη, φίξε!.
Βογκάει τ' ἀρμοῦι^{*} τὸ παλιό.. 'Ερρέκοξε^{*} ὁ δερβίσης,
ἀπλώθηκε τὰ πίστομα κι^{*} ἀκόμα μὲ τὰ νύχια
- 280 κρατεῖ σφιχτ^{*} ἀπὸ τὰ μαλλιά τὰ δυό του τὰ κεφάλια.
— Μῆτρε, μὴν ἐπαράδραμα;
— Μέσ^{*} στὴν φαφή, Διαμάντη,
τοῦ ἔηλωσες τὰ καύκαλα^{*}. Τάνοιξες τρίτο μάτι
γιὰ νὰ διαβαίνῃ θαρρετά, νὰ περβατῇ στὸν "Ἄδη".
— Μῆτρε, μ' ἀρέσει νὰ μ' ἀκοῦς.. κι^{*} ἐγὼ τὸ θάνατό του..
- 285 Λυσσομανάει ή 'Αρβανιτιά τριγύρω στὸ κουφάρι.
Βάφουν στὸ αἷμα τὰ σπαθιά.. Παραδαρμός, φοβέρες,
βουβάλια, ποὺ ἀγριέψανε.. Τρώγονται συνατοί τους..
Στέκουν καὶ ἔδιαλέγονται.. ἀδέρας.. ἔνας κι^{*} ἔνας.
Τὰ χρόνια τους πρωτομαγιές.. "Οτι καὶ ἔφυτρῶναν
- 290 τῆς νιότης τὰ τριαντάφυλλα. Λουλούδια, βλασταράκια,
τὰ κύλησε ή νεροποντὴ καὶ στὸν καταποτῆρα^{*}
τὰ παρασέρνει ὁ πόταμος. Παιδιά, τὰ πῆρος ή τύφλα
καὶ χύνονται μέσ^{*} στὴ φωτιά.. Τοῦ Διά[‡]ιου τὰ λιθάρια
μὲ τὰ λεπίδια πελεκοῦν νὰ τὰ ἔθεμελιώσουν.
- 295 'Αρπάζουν γιὰ ν' ἀνεβοῦν τὴν πέτρα μὲ τὰ νύχια
κι^{*} δτι φανοῦν τὰ δάχτυλα, τὸ σίδερο θερίζει.
Τρεῖς ὥρες ἀνδρειεύονται.. Πλακώνει κι^{*} ὁ Βριόνης
σὰ μαύρη βαρυχειμωνιά.. Χαλάζι τὸ μολύβι...
Σκάφτουν τὸ χῶμα τ'^{*} ἄλογα... Σίφουνας, συντελεία...
- 300 Χνότο^{*} μὲ χνότο πολεμοῦν. 'Αδερφωμένο βρέχει
τὸ αἷμα τὰρβανίτικο τὴ γῆ μὲ τὸ δικό μας...
"Έχουν τὴν ἴδια τὴ βαφή^{*}.. "Αν σμίγουν πεθαμένα,
πῶς δὲ θὰ σμίξουν ζωντανά ;...
- Διαμάντη, τί μὲ θέλεις ;
Πῶς ἄφισες τὸ σκοτωμὸ καὶ πῶς μὲ τὴν 'Αστέρο
μοῦ παίρνεις τὰ πατήματα ;...
- 305 — Θανάση,... μὲ γνωρίζεις...
δὲν παρακάλεσα ποτέ... Κι^{*} ἐμπρός σου... γονατίζω.
— Πές μου, τί θέλεις ;.. γρήγορα...
— Αὐτὸ τὸ ἔρμο χῶμα

ἄν εἰν' ἀλήθεια πάγαπᾶς, Θανάση... γλύτωσέ το...

— Σοῦ φαίνεται νὰ δείλιασα;

— Φύγε, Θανάση, φύγε.

— Μὴ φαρμακεύῃς, γέροντα, τὸ ψυχομάχημά μου. 310

— Δὲ βλέπεις πόσοι ἐμείναμε;;.. Στὸ χάνι ὁ Βακογιάννης
μὲ τὸν Καλύβια ἔκλειστηκαν...

— Κι' ἐγώ... χειρότερός τους;

— "Οχι, Θανάση, μένω ἐγώ, πᾶφαγα τὸ ψωμί μου
καὶ δὲ μ' ἀποζητάει κανείς.. Μένει μ' ἐμὲ κι' ὁ Μῆτρος,
ἐκεῖνος εἶναι νιώτερος.. Θὰ πάρῃ τὸνομά σου"
καὶ δὲ θὰ σ' ἐντροπιάσωμε... 315

— Πῶς εἶπες ;... τὸνομά μου ;...

Δὲ θὰ κοτήσῃ* ὁ θάνατος, Διαμάντη, νὰ τὸ πάρῃ,
καὶ σεῖς θὰ μοῦ τὸ κλέψειε;

— Θανάση, σκώρεσέ μας.

— 'Εσεῖς μ' ἐμὲ κι' ἐγώ μὲ σᾶς.. Συχωρεμένοι νᾶσθε.

Κι' ἐκεῖ ποὺ ὁ ἀνεμοστρόβιλος μουγκρίζει τοῦ πολέμου 320
πηδοῦν οἱ λιονταρόψυχοι καὶ κολυμποῦν μιὰν ὥρα
μεσ' στὴ φωτιά, μέσ' στὴ σφαγή.. Παράδερνε ή "Αστέρω...

— "Οσοι εἴστε ἀκόμα ζωντανοί, ἔλατε δλόγυρά μου...
φωνάζει ὁ Διάκος, κι' ἔρχονται.. Δὲ μένουν παρὰ δέκα...

— Ο ἥλιος στέκει γιὰ νὰ νὰ ίδῃ. Κάθε στιγμὴ ποὺ φεύγει 325
τοὺς ἔσφιγγε στενά στενά στὴν ἄγκαλιά του ὁ Χάρος.

Μέσα σὲ τέτοιο πέλαγο, βαθύ, μελανιασμένο,

"Ἐν' ἀκρογιάλι μακρυνό, τὸ μάτι τοῦ Θανάση

ξανοίγει, ποὺ τοὺς ἔκραζε : «Παιδιά, στὸ Μοναστήρι!?

Καὶ δρασκελίζουν πεταχτὰ τὴ σιδερένια φράξτη 330
πόλογυρά τους ἔπηξε.. Σεισμὸς τὸ πέρασμά τους.

1. Ό Δίπλας, ίδων ποτε τὸν Κατσαντώνην προκινδυνεύοντα, τοὺς δὲ
πολεμίους ἀθρόους ἐπιτεσόντας ἐπ' αὐτὸν ἄμα ἑξαγγεῖλαντα τὸ ίδιον ὄνομα,
καὶ ἔλπιζοντας νὰ τὸν ζωγρήσωσιν ή ἀποκτείνωσιν, εἰσορμήσας ἐκραύ-
γασε: «Μὴ τὸν πιστεύετε, ἐγώ εἰμαι ὁ Κατσαντώνης. "Αν σᾶς βαστᾶ, βα-
ρεῖτε μου» Τότε δὴ στρέψαντες οἱ ἔχθροι κατ' αὐτοῦ τὰ δηλα ἐθανάτωσαν
τὸν ἑκουσίως ξαντὸν προσενεγκόντα θῦμα ὑπὲρ τῆς φιλίας.—Σημ. τοῦ
ποιητοῦ.

2. Εννοεῖται ή μονὴ τῆς Δαμάστας ὅπου ὁ Διάκος πολεμῶν ἀπεσύρθη
καὶ ἐμεινει μέχρι τελευταίας στιγμῆς. Σημ. τοῦ ποιητοῦ.

Τὰ ὅρνια ἀναφερούγιασαν.. Τοὺς κυνηγοῦν.. προφτάνουν
καὶ πλημμυρίζουν τὴν αὐλή.. Ἡ ἐκκλησιὰ στὴ μέση
παραιτημένη, δλόκλειστη.. Ἰδρώνει ὁ τοῖχος αἷμα...
335 Τρίζουντε τὰ κονίσματα.. Τὰ βόλια, ποὺ ἀνεμίζουν,
ἔδερναν τὰ σήμαντρα καὶ τὰ βουβά γλωσσίδια
ξυπνοῦν, λαλοῦντε νεκρικά.. Λὲς κι ἐίχε νὰ περάσῃ
κανένα λείψαντο ἀπ' ἔκει...

—Θανάση!.. Παραδώσου..

*Ἐπέσαντε οἱ συντρόφοι σου.. δὲ σῶμεινε κανένας.
340 —Θὰ παραδώσω τὴν ψυχή, τ' ἄρματα δὲν τὰ δίνω.
*Ἀν δὲν τὸ ξέρης, μάθε το... Ποιός εἶσαι; .. τὴ φωνή σου...
—Θανάση, εἴμ' ὁ διαλαλητής...

—Προδότη, ἀφωρεσμένε!..

Μή μοῦ πατῆς τὰ μνήματα.. Ἀκόμα ζῆς ἐμπρός μου; ...
Καὶ τὴ στερνή του πιστολιὰ τὴ φύγνει ἀστροπελέκι
καὶ τοῦ βουβαίνει τὴν καρδιά...

345 Πέφτουντε τὰ κοράκια
νὰ τόνε φᾶνε ζωντανόν.. Στηλώνει στάγιο βῆμα
τὴν πλάτη ὁ Διάκος.. Καρτερεῖ.. δὲν τῶμεινε στὸ χέρι
παρὰ μιὰ σπιθαμὴ σπαθί.. Τὸν ἔχουν στὸ σημάδι..
Τὸ πρόσωπό του ἀνάσταση.. Ἐμπρός του ἀγκαλιασμένα
350 δύο λείψανα ξαπλωταριά.. 'Ο Μῆτρος κι' ὁ Διαμάντης..
Δὲν τὸν ἀφίνοντεν οὔτ' ἔκει.. Κανένας δὲ σιμώνει...
Τ' ἀνδρειωμένα κόκκαλα συντρίβουν τὰ μολύβια,
καὶ ὁ πύργος μένει πάντα δρτός.. τὸ μάτι του ἄλλος κόσμος..
Τὸν τουφεκίζουνε μὲ μιᾶς.. Τ' ἀδειάζουνε τὴ φλέβα
355 καὶ χίλιοι τὸν ἀρπάζουνε.. Δεμένο τὸ λιοντάρι
τῶχουν στὴ γῆ κιὶ τὸ πατοῦν.. Τοῦ στρίφουντε τὰ χέρια
πιστάγκωνα μὲ τὴν τριχιὰ*. Προβαίνουντε στὸν ὅμο
οἱ σχίζες * ἀπ' τὴν κλείδωση.. Αἷμα φονιά*.. μεδοῦλι...
Κι' ἐν φ τὸν ἐμαρτύρευναν, κρυφὰ κρυφὰ τὸ στόμα
360 ἀπλώνει ὁ Διάκος καὶ φιλεῖ τὸ Μῆτρο, τὸ Διαμάντη.

Χιλιάδες; τόνε σέργουντε. Ἐμπρός τους λαβωμένη
ἐμούγκριζε ἥ φροάδα του.. Τὴν ἀνακράζει ὁ Διάκος
κι' αὐτὴ μ' ἔνα χλιμίτισμα τὸν χαιρετάει καὶ πέφτει.
*Ἐστάθηκαν νὰ τόνε ἰδοῦν.. Τοὺς φαίνεται σὰν ψέμα.
365 Στὴν Ἀλαμάνα ὁ πόλεμος δὲν ἔπαψεν ἀκόμα.
Τὸ Χάνι τὸ τοιμόρροπο σ' ἔναν Κιοσὲ Μεχμέτη

δὲ θέλει νὰ παραδοθῇ. Ἀπὸ τὴν χαρά του ὁ Διάκος
νιώθει βαθιά στὰ σωθικὰ τὴν πρώτη δύναμή του,
ποὺ ἀναγεννήθηκε μὲ μιᾶς..

— Καλύβα!... Βακογιάννη!...

Δέκα χιλιάδες μὲ κρατοῦν... Σχωρᾶτε με, πεθαίνω. 370
Καὶ δὲν ἐπρόφτασε νὰ πῇ τὸν ὑστερό του λόγο
ποῦχανε βγῆ τὰ δυὸ θεριὰ καὶ τὰχε ἀρπάξει ἡ φλόγα¹.

Κρύβεται ὁ ἥλιος στὰ βουνά. Τὰ πλάγια σκοτιδιάζουν
καὶ μένουν ἔρμα τὰ Θεομίά..² Νεκρόλα.. βουβαμάρα.
Δὲ σειέται φύλλο στὰ κλαριά.. Κανένα νυχτοπούλι
μοιρολογάει τὸ σκοτωμὸ καὶ κάπου κάπου οἱ λύκοι
ποὺ ἀνάμεσό τους γρούζουνε ποιὸς νὰ πρωτοχορτάσῃ
μὲ τὰ πηχτὰ τὰ αἴματα.. Ἐδῶ κι' ἔκει κουφάρια
καὶ ροχαλιάσματα βαθειά..

375

Στάγέρι κρεμασμένα

ώσαν καντήλια τὸ οὐρανοῦ, ἀποβραδὶς δύο φῶτα 380
ἔφανηκαν στὴ σκοτεινιά.. Κανεὶς δὲν τάχε ἀνάψει..
Κι' ἔνας ποὺ ἐπέρασε ἀπεκεῖ, καλόγερος διαβάτης,
κι' εἶδε τὸ θῆμα κι' ἔδραμε, στὴ λάμψη δύο κεφάλια
ηὗρε ποὺ πλάγιαζαν γλυκὰ.. τῶν τοῦ Παπαγιάννη
καὶ τὰλλο τοῦ Δεσπότη του. Γονατιστὸς ἐμπρός τους 385
ἔμειν' ὁ γέρος κι' ἔκλαψε.. Τοὺς ἔρριξε τρισάγιο,
τὰ φύλησε στὸ μέτωπο καὶ μὲ τὸ δοκανίκι
ἔπκαψε λάκκο κι' ἔθοψε τὸ ἀχώριστα τὸ ἀδέρφια.
Βλογάει τὸ χῶμα τρεῖς φορές.. "Εκαμε τὸ σταυρό του
καὶ χάνεται στὴν ἐρημιά.. "Εσβήστηκαν τὰ φῶτα. 390

1. Ο Καλύβας καὶ ὁ Βακογιάννης ἀντέσχον σχεδὸν μόνοι κατὰ πολυ-
αριθμῶν ἔχθρῶν ὀχυρωμένοι ἐντὸς τοῦ μικροῦ ξενοδοχείου τῆς Αλαμά-
νας. Ἄλλ' ὅτε εἰδον τὸν ἀρχηγὸν αἰχμάλωτον, τότε ξιφήρεις πεσόντες κατὰ
τῶν πολεμίων ἐθανατώθησαν. Βλέπων αὐτοὺς μακρόθεν ὁ Διάκος καὶ ἐκ-
τιμῶν τὴν ἀπαραδειγμάτιστον γενναιότητα ἀνέκραξε: «Δέκα χιλιάδες μὲ
κρατοῦν», τούτεστι μὲ κωλύουσι νὰ δράμω εἰς βοήθειαν. Σημ. τοῦ ποιη-
τοῦ.

2. Μετὰ τὴν νίκην ὁ τουρκαλβανικὸς στρατὸς ἐπανῆλθεν εἰς Ζητοῦνι
φέρων ἐν θριάμβῳ τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων καὶ δέσμιον τὸν Διάκονον.
Τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις ἄσμασιν ίστορούμενα θεωροῦνται ἐπομένως ὡς συμ-
βάντα ἐν Λαμίᾳ. Σημ. τοῦ ποιητοῦ.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

Κοιμᾶται ἀκόμα ἡ Ἀρβανιτιά, χορτάτη, ἀποσταμένη,
μέσ' στὴν πυκνὴ τῇ χλωρωσά. Τόσες χιλιάδες κόσμος
κι' οὕτ' ἔνα δνειρό γλυκό, οὕτ' ἔνα καρδιοχέύπι!
Στοῦ ὑπνου τῆς τῇ συγνεφιά δὲν ἔλαμπαν ἐλπίδες,
5 δὲ φέγγει πόθος μαρχυνός. Στὰ μάτια τῆς μαυρίλα
καὶ στὴν καρδιά τῆς ἐρημιά. Τ' ἄνθρωπινα κοπάδια
ἄπ' τὸ βαρὺν τὸν κάματο βουβά, ἀποκαρωμένα*,
μέσ' στὰ λουλούδια τ' Απριλιοῦ μαυρολογοῦν, πλαγιάζουν,
σὰν νάτανε συντρίμματα, χορταριασμένες πέτρες
10 δόπον εἶχε πάρει δ χαλασμὸς ἀπὸ κανέναν πύργο
καὶ τάχει σπείρει ἔδῶ κι' ἔκει μὲ τοῦ σεισμοῦ τὸ χέρι.
"Ακόμα ἡ Πούλια είναι ψηλὰ καὶ τῆς αὐγῆς ἀκόμα
τὸρνίθι δὲν ἐλάλησε. Προτοῦ νὰ βασιλέψῃ
τὸ δρέπανο τοῦ φεγγαριοῦ σ' ἐνὸς βουνοῦ τῇ φάγῃ
15 ἐστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ πικραμμένο ρίχνει
τὴν ὑστερή του τὴν ματιὰ στὸ ἔψιλο τὸ Ζητοῦνι.
"Εμαύρισαν οἱ λαγκαδέες. Στὸ μελανό του κῦμα
τάγέρι πνίγει τὰ σπαρτά, τὰ δέντρα, τὰ λιβάδια,
γένονται θάλασσα οἱ στεριές, λὲς δτι αὐτὸ τὸ βράδυ
20 ἥρθε μὲ δυὸ μεσάνυχτα κι' ἀργεῖ νὰ ἔημερώσῃ.

Μέσ' στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ χιλιόχρονο ρουπάκι*
φοβέριζε τὸν οὐρανὸ μὲ τάγριομανητό* του.
Στοιχεὶο τῆς γῆς περήφανο, βουλήθηκε νὰ φτάσῃ
τὰ σύγνεφα μὲ τὰ κλαριά, τὸν Ἀδη μὲ τὴ ρίζα,
25 καὶ δὲν ἀνανοήθηκε ποὺ δ χαλαστῆς δ Χρόνος
τούχε φωλιάσει στὴν καρδιά καὶ τδσκαφτε λαγοῦμι
δουλεύοντας σιγὰ σιγὰ μὲ τὰ σκυλόδοντά του.
Εἰς τὸ βαρὺν τὸ ἵσκιο του περίχαρο λουλούδι
ποτὲ δὲν ἔξεφύτρωσε. Οὔτε τὸ χαμομήλι
30 οὕτε ἡ χολάτη* ἡ κυκλαμιά. Ὁλόγυρά του σπλόνοι*
καὶ δρακοντιὲς* φαρμακερές. Στὸ χῶμα κάπου κάπου
σπαρμένα ραχοκόκκαλα, ποὺ τάχει ἔεσαρκώσει
δ τραπεζίτης τοῦ σκυλιοῦ, τοῦ κόρακα τὸ νύχι,
ἔσεποντο χωρὶς ταφή. Κι' ἀνίσως πλανεμένος
35 κανεὶς ἔδιάβαινε ἀπ' ἔκει κι' ἔνιωθε τὰ σαράκια

νὰ πριονίζουν ἄγρυπτα τὰ κούφια κατακλείδια*,
κι' ὀλονυχτὶς νὰ τρίζουνε, ἔκανε τὸ σταυρό του
κι' οὕτε ποὺ γύριζε νὰ ἰδῇ τὸ φοβερὸ τὸ δέντρο.

Στὴ μαύρη τὴν κουφάλα του ἐμόνιαζε* ἔνας γύφτος*,
γέροντας, κακοτράχαλος*, βουβός, φωτωκαμένος*, 40
ἀνόσθρεμμα τῆς εὐλογιᾶς, τῆς λώβας στερνοπαίδι.

Τὸν ἔβοσκε βαθὺ χτικιό, τοῦ θέριζε τὰ σπλάχνα
ἔχθρα κρυφή, παντοτινή, γιὰ τάνθη, γιὰ τάστερια,
γιὰ τοῦ παιδιοῦ τὴν εύμορφιά, κι' ἔτρωγε μὲ τὸ μάτι
δ, τι τὸ χέρι τὸ σκληρὸ δὲν ἔφτανε νὰ φθείρῃ. 45

"Εκλωθε* τὴ σαπίλα του στρωμένος στὰ ξεσκλίδια*,
ποὺ τοῦφερνε πᾶσα φορὰ τὸ κλεψιμό, ἥ κρεμάλα.
Ἄχνοιστοί του σύνεροφοι σφυριά, τριχιές, ἀμόνι,
στουρνάρια γιὰ τὸ γδάρσιμο, παλιόκαρφα, ψαλίδες,
μιὰ νυχτερίδα, ἔνας σκορπιός, μιὰ κίσσα, μιὰ χελώνα. 50
Κανένας δὲν ἔγνωριζε στὴ Λιβαδειὰ πῶς ἦρθε.

Τὸν εἶχε ρίξει σύγνεφο ;.. Τὸν εἶχανε ξεράσει
τὰ χώματα τοῦ ρουπακιοῦ ;.. Κανένας δὲν τὸ ξέρει.
"Οταν τὴ νύχτα στὸν τροχὸ τὰ σύνεργα ἐπερνοῦσε
κι' ἀνάδευτε τὰ χέρια του κι' ἔτρεμε τὸ κεφάλι,
παρασαρκίδα* ἀφύσικη μέσ' στὴν κοιλιὰ τοῦ δέντρου,
ἔφανταζεν ἀπὸ μακρὰ διτὶ ἥτον θεριεμένο
χταπόδι στὴ θαλάμη του, ποὺ πρόσμενε κυνήγι
κι' ἀνήσυχο παράδερνε μὲ τοὺς ἀποκλαμούς του.

Σ* αὐτὸν τὸ λάκκο ἀπὸ βραδὺς θαμμένος εἰν' ὁ Διάκος. 60
Τάστροπελέκι τοῦ βουνοῦ σβήται σ' αὐτὸ τὸ μνῆμα.
Χαρούμενο στ' ἀρπάγια του τὸν ἔχει τὸ σφαλάγγι*
καὶ τοῦ βυζαίνει τὴν ψυχή. Ξερές παλαμονίδες*
τοῦ στρώνει μέσα στὴ σπηλιὰ καὶ τόνε ρίχνει ἐπάνω.
Μὲ δαγκανάρια*, μὲ σχοινὶ τὰ χέρια ξεκλειδώνει
καὶ τὰ φροτώνει σίδερα, τοῦ δένει τὰ πυδάρια,
χαλκᾶ τοῦ σφίγγει στὸ λαιμό. Τὰ στήθια του πλακώνει
μ' ἐν* ἀγκωνάρι κοφτερό. Τὰ σερπετὰ μαυλίζει*
καὶ τὰ τινάζει ἐπάνω του... "Υστερά, διπλοπόδι,
τὰ παραμόνειε δ φονιᾶς μήν ἀποκοιμηθοῦνε
κι' ἀφίσουν ἀτελείωτο τὸ νυχτοκάματο τους.

"Ακοίμητο, ἀγρυπνοῦσ*" ἔκει καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ μάτι.
Χιλιάδες ἥρθανε μὲ μιᾶς τριγύρω στὸ Θανάση

- ψυχὲς μεγαλοδύναμες ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο
75 μὲ τὰ παλιά τους βάσανα, μὲ τὴν παλικαριά τους,
καὶ τοῦ φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὸν περιδροσίζουν.
Στὴ σκοτεινή του φυλακή, γαλανοφορεμένες,
ἄπλωνουν τὰ φτερούγια τους κι' ἐπάνωθέ του ἀνοίγουν
βαθύν, ἀπέραντο οὐρανὸ καὶ τοῦ τὸν ἀστερώνουν
80 μ ἀθάνατες ἐνθύμησες, μοσχοβολίες τοῦ τάφου.
- Κατέβηκε ὁ Φιλόθεος* μὲ θυμιατὸ στὸ χέρι
καὶ λιβανίζει κι' εὐλογᾶ. Μαζί του κι' ὁ Δημήτρης
κρατῶντας στὸ δισάκκι του κρυμμένα τοῦ Δεσπότη
τ' ἀγαπημένα λείψανα, σὰ νὰ ζητοῦσε ναῦρη
85 λιγάκι χῶμα, ψυχικό, ἐλεύθερη μιὰν ἄκρη
γιὰ νὰ τὰ θάψῃ ὁ δύστυχος. Τοὺς συντροφεύει ὁ Κούρμας,
πλατύς, ψηλὸς σὰν ἔλατος κι' ὁ Πᾶνος Μεῦντάνης
μὲ τὸ Μικρὸ Χορμόπουλο καὶ μὲ τὸ Σπαθογιάννη.
Εἶδε τοῦ Βάλτου τὸ θεριό, τὸ Χοῖστο τὸ Μιλλιόνη*,
90 μὲ τὴ στερνή τους τὴν πληγή. Τὸ Γιάννη Μπουκουβάλα*
γυμνὸ βαστώντας τὸ σπαθὶ σὰ νάφτανε τρεχάτος
ψηλὸς ἀπὸ τὸ Κεράσοβο. Σιμά του ὁ Μητρομάρας.
Ἐφάνηκε ὑστερα ὁ Σταθᾶς*, θολός, ἀνταριασμένος*,
θαλασσοπούλι πόσταζεν ἀφροὺς ἀπ' τὴν Κασσάνδρα.
95 Ὁ Ζῆδρος* ὁ ἀνήμερος. Ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάρας*,
ποῦχε παράπονο κρυφὸ γιατ' ἡτον πεθαμένος
καὶ δὲν μποροῦσε μιὰ φορὰ νὰ μαρτυρήσῃ ἀκόμα
γιὰ τὸνειρό του τὸ γλυκό. Ὁ Βλαχαριάτας* Βέργος.
“Ο Λιάς” ἀπὸ τὴ Βίδαβη. Ἐπέρασε ὁ Λαμπέτης*
100 καὶ δείχνει τ' Ἀστραπόγιαννου τὴν κάρα ματωμένη
στὴν ἀγκαλιά του τὴν πιστή. Ἐκεῖ κι' ὁ Αμπελογιάννης*
μὲ τρεῖς θηλιές, ποὺ ἐσφίγγανε τὸν ἄγριο τὸ λαιμό του.
‘Ο Κωσταντάρας’ πόφερνε στὸν ὅμο τὸ παιδί του
Σφαμμένο μὲ τὰ χέρια του, μονάκριβή του κλήρα,
105 Γιατί, κακούργιο, ἐντρόπιαζε τάρματα, τὴ γενιά του.
‘Ο Λάζος’, ὁ Βρυκόλακας*, ὁ γέρο Κώστα Πάλλας*,
ὁ Καλιακούδας* ὁ Λουκᾶς, ὁ Χρόνης*, ὁ Γυφτάκης*,
τ’ Ἀνδρούτζου* τάσπρο φάντασμα, τρανὸ σὰν τὸ Βελοῦχι
μὲ τὸν ψυχοπατέρο του τὸ Βλάχο τὸ Θανάση*,
110 λιοντάρια, ποὺ δὲν ἀφιναν τὸν ‘Ἀδη σ’ ἡσυχία...
‘Ο Λιάκος’ ἀπ’ τὸν Ολυμπο. Ἐκεῖ κι' ὁ Κοντογιάννης*
ποὺ γύρευε συχώρεση νὰ πάρῃ γιὰ τὸ Μῆτσο.

‘Ο Κατσαντώνης*, πόδειχνε μὲ κρυφοπερηφάνεια
στὰ κόκκαλά του τὸ σφυρί... ‘Ο Δίπλας στὸ πλευρό του.

‘Ο Ἀλέξης* δὲ Καλόγερος, οἱ Κατσικογιανναῖοι*, 115
ἀχώριστοι στὸ σκοτωμό, στὸ μνῆμ’ ἀδερφωμένοι.

Τῆς Λάμιας δὲ σταυραῖτὸς πλακώνει δὲ Χρῆστος Γρίβας*.

Σὲ φλογισμένο σύγνεφο διαβαίνει θρονιασμένος

ἔμπροδς στὸ Διάκονο Σαμουήλ*, τῆς Κιάφας δὲ προφήτης.

Κρατεῖ στὴν ζώνη τὰ κλειδιά, ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ Κοῦγγι 120

ὅταν τὸν ἔφαγε ἡ φωτιά. Ἀχτίδες τὰ μαλλιά του,

τὰ γένεια σπίθες καὶ καπνός. Οἱ πέντε του συντρόφοι

στὸν ὅμρο τους τοὺς τοὺς βαστοῦν. Ἀνέμιζαν τριγύρω

στὸ φοβερὸν καλόγερο παιδιά βυζασταρούδια,

ἀγράμπελες, ποὺ ἐφύτευσαν στὸ βράχο τοῦ Ζαλόγγου* 125

καθένα τούχε ἡ μάνα του στὴν τραχηλιά της ρόδο.

Κι’ ἀνάμεσό τους φαίνεται δὲ γέρο πολεμάρχος

σὰν περατάρης γερανός, ποὺ σέρνει στὰ φτερούγια

τὰ χιλιδόνια τοῦ Μαρτιοῦ δαρμέν* ἀπ’ τὴν ἀντάρα.

Μ* ἀνέλπιστη παρηγοριὰ δὲ πεθαμένος κόσμος 130

τὸ πονεμένο τὸ κορμὶ φαντίζει τοῦ Θανάση,

κι’ ἐπίστεψεν ἀπὸ μακρὰ δὲ εἰδε τὸ λημέρι,

ποὺ τὴν ψυχή του ἐπρόσμενε. Ἐρρίζωσε ἡ καρδιά του

βαθύτερα στὰ σωθικά, τοῦ φώλιασε στὰ μάτια

γλυκειά τῆς μάνας του ἡ εὐχή. Σκοτίδιασε τὸ φῶς του 135

κι’ ἀποκαρώθηκε δὲ φτωχός. Τὰ σερπετὰ δειλιάζουν

στ’ ἀγῶγι τους καὶ φεύγουνε. Νεκρώνεται κι’ δὲ γύφτος.

‘Η φύσις δῆλη ἐσίγησε, λέει κι’ ἥθελε ν’ ἀφίσῃ

ἐλεύθερα νὰ κατεβοῦν τὰ δνείρατα τοῦ Διάκου.

Κι’ ἵδοὺ τοῦ κάστηκε* μὲ μιᾶς δὲ εἰδε τὴν κουφάλα 140

τοῦ δέντρου ν’ ἀναδεύεται τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα

νὰ πέσουν δλα καταγῆς, νὰ μεταμορφωθοῦνε,

νὰ γένουν σάρκες ζωντανές, καὶ τᾶψυχο τὸ ξύλο

νὰ λάβῃ ἀνθρώπινη μορφή. ‘Η φλοῦδα μοναχή της

χωρίζει, ἑδιπλώνεται, καὶ τότε μὲ τὸ χέρι,

τὸ σιωπηλὸ τὸ φάντασμα, ποὺ στέκει ἐπάνωθε του,

τὴν σήκωσε, τὴν ἔρριξε στὴν πλάτη του σὰ ράσο,

κι’ ἔμειν’ ἔμπρος του ἀκίνητο.. Τριγύρω στὸ λαιμό του

χαράκι κόκκινο βαθύ, σὰν νᾶθελε περάσει

έκεινθε ἡ κόψη τοῦ σπαθιοῦ...

- 150 — Χριστὸς ἀνέστη, Διάκε!
 — Παπᾶ, τί θέλεις ἀπὸ μέ.. Ποῦθ' ἔχεσαι;.. Ποιὸς εἰσαι;..
 — Ποιὸς εἴμαι, Διάκε;.. καὶ ωτᾶς;.. κοίταξε.. δ' Ἡσαΐας.
 "Ελα μαζί μου γρήγορα, μὴ μᾶς προλάβῃ μέρα.
 — Δεσπότη μου, μ' ἐδέσανε.. Τὰ σίδερά μου κόψε.

155 — Θανάση, μὴν εἰσ' ἄπιστος.. Δὲ σὲ κρατεῖ κανένας.

'Ανέβηκαν μισουρανῆς. Πετοῦν.. πετοῦν ἀκόμα..
 'Αφίνουν πίσω τους βουνὰ καὶ πέλαγα κι' ἀστέρια.
 Τρυγόνια διαβατάρικα, ποὺ πήγαιναν στὴ Δύση,
 τοὺς ἀπαντοῦν στὰ σύγνεφα καὶ τοὺς καλημερίζουν.

- 160 'Ο Διάκος τὰ χαιρέτησε, ταῦλόγησε δ' Δεσπότης
 καὶ τὰ ωτᾶ ποὺ θὰ σταθοῦν νὰ ξεκαλοκαιρέψουν,
 κι' ἔκειν' ἀπηλογήθηκαν : — Στὰ Σάλωνα, στὴν Γκιώνα,
 στὴ Λιάκουρα τὴ δροσερή, στῆς Γκούρας τ' ἀκροβούνια.
 — 'Αλλάξετε τὸ δρόμο σας, πουλιά μου εὐλογημένα,
 165 συρέτε ἀλλοῦ νὰ ζήσετε καὶ νὰ ζευγαρωθῆτε.
 'Εκεὶ ἔθιολωσαν τὰ νερά, εἶναι φωτιὰ τάγέρι,
 καὶ δὲ θαύμητε γιὰ φωλιὰ οὕτε κλωνὶ χορτάρι.

Οἱ δυὸ ψυχὲς πάντα πετοῦν.. Πετοῦν ὀλίγο ἀκόμα
 καὶ φτάνουν σ' ἕνα ψήλωμα...

— Θανάση, στάσου τώρα
 κι' δλόγυρά σου κοίταξε.

- 170 — Δεσπότη!.. Ποιά εἰν' ἔκείνη
 ἡ χώρα ποὺ μαυρολογῷ, χτισμένη σ' ἔφτὰ όρχες;..
 Μοῦ φαίνεται ἄγρια θάλασσα, καὶ τὸ ροχάλιασμά της
 τ' ἀκούω ποὺ φτάνει ὅς ἐδῶ...
 — Προσκύνησε τὸ θρόνο
 τοῦ πρώτου μας τοῦ Βασιλιᾶ, τὸ μνῆμα τοῦ στερνοῦ μας...
 175 Πῶς τρέμεις, Διάκε; Γιατί κλαῖς!.. Θανάση!.. εἶναι δική μας.
 — 'Ελεημοσύνη.. 'Ενα σπαθί.. Πρὸιν φέξῃ τήνε παίρνω..
 — Διάκε, δὲν ἥρθ' ἡ ὥρα μας. Θὰ βαφτιστοῦμε πρῶτα
 στὸ αἷμα, στὰ παθήματα, καὶ κοφτερὰ στουρνάρια*
 στὸ μετερίζι* τοῦ βουνοῦ τα γόνα μας θὰ τρίψουν.
 180 Θὰ πιοῦμε τὸν ἰδρῶτά μις. Θι μείνη μανύη κήρα
 ἡ γῆ μας ἡ ταλαίπωρη καὶ τὰ κοιλόρεφανά της
 θὰ μάθουν νὰ χορταίνουνε λαθύρια*, βρακανίδες*,
 καὶ τοῦ νεροῦ τὰ κάρδαμα, παρὰ νὰ τὰ σαρκώνῃ

τοῦ ξένου τάτιμο ψωμί, πόδει προϊζύμι πάντα φαρμάκια, καταφρόνεσες, περίγελα καὶ δάκρυ. 185
Τότε θάρθη περήφανο τὸ Γένος νὰ χτυπήσῃ τὴ θύρα τῆς Ἀγιᾶς; Σοφιᾶς μὲ τοῦ σπαθιοῦ τὴ φούχτα.
Τὰ σιδερένια μάνταλα στὴν προσταγὴ θὰ πέσουν, κι' ἔκει, ποὺ τώρ' ἀνάσκελα, μ' ὀλόρθα δαγκανάρια μὲ τὸ λαρύγγι διαπλατο, θρασομανάει καὶ χάσκει 190
τὸ μισοφέγγαρο χρυσό, σὰν νᾶθελε μὲ πεῖσμα,
ἄφ' οὐ μᾶς ἔφαγε τὴ γῆ, νὰ πιῇ τὸν οὐρανό μᾶς,
ὅ Σταυρωμένος θὰ σταθῇ.. Μὴν κλαῖς.. εἶναι δική μας.

— Κι' ἐμεῖς, πατέρα μου, οἱ φτωχοί, θάμεθα πεθαμένοι;
— Θὰ νὰ χτιστῇ μὲ κόκκαλα τὸ μακρυνό γεφύρι. 195
Μὴν εἰσαι, Διάκε, ἀχόρταγος. Κούταξ' ἔκει ποιὸς ἄλλος μὲ τὸ κορμὶ τὰ θέμελα θὰ νὰ στοιχείωσῃ τώρα.
Θανάση μου! Γονάτισε.. κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!

*Ἐγονατίσανε βουβοί. Κι' εὖθὺς στὴν ἔρημη χώρα
ἔβρεξε φῶς ἀπὸ ψηλὰ καὶ τήνε πλημμυρίζει. 200
Καὶ κόσμον εἴδανε πολύν, σιμὰ στὸ περιγάλι
νὰ μερμηγκιάζῃ ἀνήσυχος καὶ μέσ' ἀπόνα ξύλο,
δποὺ εἶχε ἀφάξει βιαστικά, τὸ Γέρο νὰ προβάλῃ μὲ τ' ἀπανωκαλύμμαυκο, μὲ τὸ φαβδὶ στὸ χέρι.
Τὰ βάσανά του, οἱ ἀγρυπνιές, τὰ χόρνια του, οἱ νηστεῖες, 205
τὸ φοβερὸ τὸ μυστικό, ποὺ ἐκράτει κλειδωμένο
βαθιὰ στὰ φυλλοκάρδια του, τὸν εἴχανε συντρίψει
κι' εἶναι τὸ πάτημά του ἀργό. Φινιάδες λυσσασμένοι
τὸν ἔσπρωχναν νὰ περπατῇ καὶ τὰ γεράματά του
περιγελούσανε σκληρά: — «Τὴ λαγουδιά» σου χτύπα... 210
'Εμπρός.. κι' οἱ λύκοι, πιστικέ, θὰ φᾶν τὰ πρόβατά σου». Τὸν ἔσυραν σὲ μιὰν ἀδεια.. Πέφτει στὴ γῆ. Σταυρώνει τὰ χέρια νὰ τὸν κόψουνε. — «'Εμπρός!.. ἐμπρός!.. Δεσπότη, δὲν ἔχεις σβέρκο γιὰ σπαθί... Ἄκεριος θὰ πεθάνῃς». Μουγκρίζει δ ἀνεμοστρόβιλος. Σφιγκτὰ τὸν ἀγκαλιάζουν 215
καὶ τόνε διώχνουν παρεμπρός: — «Μόχτα». Δεσπότη.. Μόχτα καὶ στὸ πατριαρχεῖο σου θαύρης νὰ ξαποστάσῃς». Κι' ἀνεμοδέρονει τάλαφρό, τὸ μαρούμενο φύλλο.
'Αφ' οὐ τὸν ἔφεραν ἔκει κι' ἀφ' οὐ τὸν παραδῶκαν, 220
ἔβουν βαθήκανε μὲ μιᾶς. "Ενας στὸν ἄλλο ἔπάνω λαχομανοῦν", ἀφοίζουνε... Στὴ μεσινὴ τὴ θύρα

- σὲ λίγο τρέζει τὸ σχοινί... Ἀλαλαγμός, κατάρες...
- Σπαράζει τάγιο λείψανο.. Τάχόρταγα τὰ δρνια
δλόγυρά του σφίγγονται... Τοῦ ἔσχισαν τὰ ράσα...
- 225 Ξεγύμνωσαν τὰ στήθια του κι' ἐφάνηκε στὸν ἥλιο
ἀπόκρυψη λαβωματιά... Πλευρώνουν τὴν κρεμάλα
γριές ἀρκουδογύφτισσες καὶ μὲ τὰ δοκανίκια
τοῦ δέρνουνε τὸ πρόσωπο.. Πλακῶσαν κι' οἵ Ἐβραῖοι
καὶ ἔκρεμάσαν τὸ νεκρό.. Ἀρπάζουν τὴν τριχιά του,
- 230 δαιμονισμένοι τρέχουνε.. Ὁπίσωθε ἀλυχτοῦσαν
χιλιάδες σκύλοι νηστικοί.. Ἐφτάσαν στάκρογιάλι..
Στοῦ Πατριάρχη τὸ λαιμὸ δένουν σφιχτὰ μιὰ πέτρα
καὶ μ' ἔνα ρυάσιμο βραχινό, ποὺ τάκουσαν οἵ τάφοι
καὶ τὰ παιδιὰ μέσ' στὴν κοιλιά, στὰ χέρια τόνε παίρουν
235 καὶ τὸν πετοῦν στὴ θάλασσα.. Νυχτώνει.. δ πεθαμένος
προβαίνει στὴν ἀστροφεγγιά.. Σιωπηλὰ τάγέρι
φυσῆ μέσ' στάσπρα του μαλλιά. Τὸ λείψανο ἀρμενίζει...
Τάκολουσθοῦν τὰ κύματα.. Ἡ νεκροσυνοδεία
σ' ἔνα καράβι σταματᾶ.. Τοῦ μάρτυρα τὰ πόδια
- 240 χτυποῦν τὴν πρύμη μιὰ φορὰ.. χτυποῦν πάλε τὴν πλώρη.
Ἐτρίξανε οἵ ξυλοδεσές.. Ευπνοῦν.. τὸν ἀνεβάζουν.
Ἐμπρός του γονατίζουνε.. Ο πρωτοσύγκελλός του
τόνε γνωρίζει.. τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπο, τὰ χέρια...
Σηκώνουνε τὸ σίδερο.. Μὲ τὰ πανιὰ ἀπλωμένα
- 245 σχίζει τὴν ἄβυσσο δ νεκρὸς στὸ ξυλοκρέββατό του.

— Θανάση μου, ἐνικήσαμε !.. Τὸ ψυχομάχημά του
μεταλαβὴ κι' ἀντίδωρο...

— Πατέρα, δὲ θὰ νᾶρθη

- γιὰ μᾶς, ποῦ προοιμίζομε, Δευτέρα Παρουσία
σ' αὐτὴ τὴν ἀκροπελαγιά ; Αὐτὸ τὸ ἔρμο χῶμα
250 δὲ θὰ τὸ ἰδοῦν ἐλεύθερο μιὰ μέρα οἵ πεθαμένοι ;
— Πίστευε, Διάκε, στοῦ Θεοῦ τὴν παντοδυναμία.
— Δεσπότι μου!... πνεματικέ!... Στοῦ δέντρου τὴν κουφάλα
ποὺν ἔημερώσῃ νὰ μὲ πᾶς.. Καὶ μὴ μὲ παραιτήσῃς...
— Θὰ σοῦνε πάντα στὸ πλευρὸ μ' ἐμὲ κι' δ Πατριάρχης.

- 255 'Απλώνουν πάλε τὰ φτερά. Συχνὰ συχνὰ δ Θανάσης
πετώντας ἔστρεψε νὰ ἰδῇ, στὴ νεκρωμένη χώρα
τὸ θόλο τῆς Ἀγιᾶς Σοφιᾶς, δποὺ φεγγοβιοῦσε
στὸ πρῶτο γλυκοχάραμα, δσο ποὺ λίγο λίγο

τὸν ἔχασε ἀπ' τὰ μάτια του.. Ἐλάλησε τὸρνίθι
καὶ τὸνειρό του ἐσβήστηκε.. Ξυπνᾶ καὶ βλέπει ἀκόμα 260
τὸ γύφτο, ποὺ ροχάλιαζε κι' ἐπάνωθέ του μαῦρα
τοῦ φοβεροῦ τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα, τὰ κλωνάρια.

ΑΣΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΟΜΕΡ ΒΡΙΟΝΗΣ*

«Οπ' ἀγαπᾶ—Συγναπαντῆ».

*Ο ὑπνος, ποῦναι τῆς ψυχῆς κρυφὸ περιβολάκι
μὲ χίλια μύρια βότανα γιὰ νὰ γιατρεύῃ πόνους,
εἶχε γλυκάνει τὴν καρδιὰ τοῦ Ὁμέροπασα Βριόνη
καὶ τοῦχε σβήσει τὴ χολή, τὴν ἄγρια τὴν ἀψάδα*
στ' ἀνδρειωμένα σωθικά. Καμμιὰ φορὰ στὸ νοῦ του 5
τὸ διάνεμα γοργὰ γοργὰ τοῦ ἀλόγου του ἐπερνοῦσε,
τᾶκουε ποὺ χλιμίτιζε.. στὸ φυσομανητό του
τάντιβοούσανε ταῦτιά, τοῦ ξάναφταν τὰ μάτια,
κι' ὕστερα πάλ' ἐπλάκωνε μὲ τὴ χαρὰ τῆς νίκης
κάθε πικρὸ συλλογισμό, κι' ἄφινε νὰ φωτίζουν
τὸ μέτωπό του τὸ τραχὺ παράδοξες ἐλπίδες,
ἀντραγαθήματα παλιά, χρυσοπλασμένα γνέφη,
μ' ἔνα χαμόγελο πικρὸ γιὰ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτη. 10

Τὰ περασμένα χρόνια του, τῶνα σιμ' ἀπὸ τᾶλλο,
μισοσβήσμένα, σκοτεινά, χωρὶς νὰ τὰ φωτίζῃ 15
τῆς νιότης τὸ ξημέρωμα, τὴ μνήμη του χτυποῦνε
μὲ τὸ νεκρὸ τους τὸν ἀφρό... Θυμήθηκε τὴν ὕρα
ποὺ θρονιασμένος βασιλιᾶς στοῦ ἀλόγου του τὴ ράχη,
μ' ἔνα, μὲ δυὸ πηδήματα, βοριᾶς, ἀνεμοζάλη,
πετάχτηκε στὴν Ἄραπιά. Τὰ σωθικά του τότε 20
δὲν τὰ φαρμάκευναν κρυφοὶ καὶ φλογισμένοι πόθοι,
οὔτε τοῦ κόσμου ψεύτικες ἀναλαμπὲς καὶ δόξες.
Τᾶρεσε νᾶχη μοναχὰ πρωτοπαλίκαρά του
μέσ' στὴν πλατειὰ τὴν ἐδημιὰ τὰ δυό του φτερονιστήρια,
τὸ δαμασκί του τὸ σπαθί, κι' ἔκει νὰ παρατρέχῃ 25
μὲ τοῦ Σιμούν* τὸ φύσημα ποιὸς νὰ πρωτοπεράσῃ.
“Υστερα τὸν ἐμάγεψε τ' Ἀλήπασα τᾶστέρι

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγγώσματα Α' Γυμνασίου 12

- στὸ νοῦ του ἐσπιθοβόλησαν τιμὲς καὶ μεγαλεῖα,
κι' ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο... Ἀιέβαινε τρεχᾶτος...
- 30 Εὔπρος του ὁ βράχιος τοῦ Σουλιοῦ, θεόξτιστος, δὲ σκύφτει
νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ διαβῇ. Γλιστρῷ... γυνίζει πίσω,
μὲ λίγο χιόνι στὰ μαλλιά, μὲ καταχνιά* στὴν ὅψη.
Περνοῦν οἱ μέρες σὰ νερό.. Ἀνέλπιστο λιοβόρι*
τὴ φλόγα τοῦ Τετελενλῆ τὴ σβεῖ, τὴ συνεπαίρνει.
- 35 Πόλεμος, πάντα πόλεμος.. Σεϊδηματα μέρα νύχτα...
Τότε γιὰ τὸν Ἀλήτασα. Τώρα... γιὰ ποιόνε τώρα ;...
*Η μοῖρα τὸν ἔγλυκαινε μὲ τάγκαλιάσματά της
καὶ φιλενάδα του πιστὴ ἔχιες στὴ Χαλκομάτα
τῶστρωσε δάφνες νὰ διαβῇ.. Ἄν ἔσφιγγε τὰ φρύδια,
40 στὸ θέλημά του ἡ Ἀυβανιτιά μὲ τρόμο ἐπροσκυνοῦσε.
Κρατεῖ στὰ χέρια του σφιχτὰ δεμένο τὸ λιοντάρι
ποὺ τούχε φράξει τὰ Θερμιά.. Γιατί, γιατί θὰ νὰναι
πάντοτε ἵσκιος κι' ὅχι φῶς ; . Μ' αὐτούς, ποὺ πολεμοῦσε,
γνωρίζει διτὶ τὸν ἔδεναν παλιὲς ἀδερφοσύνες.
- 45 Πῶς μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρό, μιὰ μόν' ἥταν ἡ ρίζα
καὶ χύλια τ' ἀντιρρίμματα*... Στὰ στήθια του ἀναβράζουν
σὰ στὸ κυβέρτι* οἱ μέλισσες πρὸιν ὁ γυνὸς* κινήσῃ,
ἀμέτρητα φαντάσματα· καὶ πότε ὁ λογισμός του,
ἀνήμερο ἀγριοπούλαρι, πετιέται, λειβιδεύει
- 50 καὶ βόσκει μέσ' στὰ ὀνείροπα, πότε τοῦ πιρασταίνει
τὴν ἀβύσσο, ποὺ ἐρρούψθησε τὸ βράχι πινέχε χίσει
μὲ στοιχειωμένα ωιζιμια* στὰ Γιίννινα ὁ Βιζύρης,
καὶ τότ' ἔνυχτωνε ἡ λαρὰ μὲ μιᾶς στὸ μέτωπό του,
ἔπικραιναν τὰ χειλῆ τοῦ, κι' ἀνατριχίλες κούνες
- 55 τοῦ ράγιζαν τὰ κόκκαλα καὶ τσλοβαν τὸ αἷμα.
Τεντώνει τὸ παράθυρο. Βλέπει π ἵσπρογαλιάζει
τὸ χάραμα στὸν οὐρανό, καὶ τάπτρα λίγο λίγο
νὰ κρύβωνται, νὰ φεύγουνε, κιθώς κατακαθίζουν
βαθιὰ στὰ φυλλοκάρδια του καὶ οβηῶνται τῆς ψυχῆς του
60 τὰ κούφια τάστραπόρφονται .. Ξινοίγει τὸ ρουπάκι..
χτυπᾷ τὰ χέρια τρεῖς φορές: — 'Οσμάν!.. 'Οσμάν!.. τὸ Διάκο!..
- Λεβέντη, ἡ περηφάνεια σου, τὸ φτεοωτό σου μάτι
σε λένι παιδί τη: Ρούμελης.. Σ' εἰσ' ὁ Θινάσης Διάκος;
— "Ολος... Μὲ ξέσει ἡ Ἀυβανιτιά, κι' οἱ πέτρες μὲ γνωρίζουν;
— Καὶ πῶς ἐτάστης ζωντανός ;
- 65 — Δέκα χιλιάδες κι' ἔνας.

“Ο Χάρος μ’ ἀπαρνήθηκε, καὶ τὸ στερονό μου βόλι,
ὅπιον τὸ φύλαγα γιὰ μέ, σᾶς τῦδωκα κι’ ἔκεῖνο.

— “Ἄν ἔπεφτα στὰ χέρια σου, τ’ ἥθες μὲ κάμει, Διάκε;

— Θὰ σοῦ φοροῦσα τᾶξματα, νὰ ματωθοῦμε πάλε.

— Μὴν ὀγχιεύεσαι μ’ ἐμέ. Ποὶν σ’ εῦρω στὴ Δαμάστα, 70
σ’ ἀπάντησα στὰ Γιάννινα. Στὸν ἵσκιο τοῦ Βιζύρη
δὲν ἐλημέριασες καὶ σύ;

— ’Ομέρπασα Βριόνη,

πνίγει τὸ δέντρο κι’ ὁ κισσός μὲ τάγκαλιάσματά του.

— Κι’ δταν τὸ δέντρο ἔραυθῆ καὶ γείρη τάντιστύλι,
Θανάση Διάκε, κι’ ὁ κισσός, τὸ ξέρεις, γονατίζει. 75

— ”Οχι, μὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους μου, δὲν πέφτει.

Τὴ γῆ, ποὺ τὸν ἀνάθρεψε, μὲ τὰ βλαστάρια ζώνει,
κι’ ὅπου ἀπαντήσῃ φιζιμιό κι’ ὅπου εῦρῃ χαραμάδα
γενειάζει* ἐκεὶ βαθιὰ βαθιά, κι’ ὑφαίνει τὸν πλοκό* του
ἀδιάβατη γερ·βολιά*, πυκνὴ κι’ αἰώνια φράχτη, 80
γιὰ κείνους, ποὺ συνήθισαν... νὰ παρασυνορίζουν*.

— Θανάση, θὰ λησμόνησες!... Ἐχτὲς τὴν Ἀλαμάνα
ἐγὼ δὲν ἄνοιξα ποριά;

— ’Ομέρπασα, φυλάξου

στὸ γύρισμά σου μὴν εὐρῆς ὅψη τὰ κόκκαλά μου
καὶ σ’ ἐμποδίσουν νὰ διαβῆς.

— Νὰ μὴ γυρίζω πίσω 85

τῦμαθυ πάντ* ἀπὸ παιδί, καὶ τὰ μαθηταρούδια
τ’ Ἀλήπασα δὲ σκιάζονται, Θανάση, βρυκολάκους.

Σὺ τὸ γνωρίζεις, πολεμῶ, γιατὶ τροφή, χαρά μου,
εἶν* ὁ καπνὸς τοῦ τουφεκιοῦ. Μὲ σᾶς δὲν ἔχω πάθος.

Μάργεσει μέσα στὴ φωτιὰ νὰ βλέπω τὸ σπαθί μου 90
νὰ φέγγη, νὰ σπιθ·βολῆ, νὰ μὴ θιλώνη ἐμπρός σας.
Ζηλεύω τὴν παλικαριά, δὲν τὴ φυθονῶ σὰν ἄλλους...

Κι’ δταν ἐγὼ στὰ Γιάννινα, ἐσέ, τὸ γυιὸ τ’ Ἀνδρούτζου,
τοῦ Καραϊσκού τὸ παιδί, τὸ Θόδωρο τὸ Γρίβα,

μὲ τᾶλογά σας ἐβλεπτα νὰ λάμπετε σὲὸν ἥλιο,
ν* ἀνεμοστροβιλίζετε, σᾶς ἐχαιρόμουν, Διάκε,

κι’ ἔλεγα μέστα μου κρυφά, ἔνας Θεὸς τὸ ξέρει,
νάμιουν ἐγὼ τὸ σύγνεφο καὶ σεῖς τάττροπελέκια...

Καλὸς καιρὸς διοῦτανε!.. Τώρα καὶ σᾶς κι’ ἐμένα
μᾶς ἀγραξε τὸ σύφλογο* καὶ ξεζευγαρωμένους 100

μᾶς δέρν' ή ἀνεμορριπή*. Θέλεις νὰ ζήσῃς, Διάκε ;...

— "Ενας μδρίζει τὴ ζωή, ὅ, τ' είπε θὰ νὰ γένη.

Πῶς μὲ ρωτᾷς, "Ομέρπασα ;.. Τὸ χέρι τὸ δεξὶ μου
τόχασα χτες μέσ" στὴ φωτιά. Μὲ τἄλλο ὄρφανεμένο
δὲ θὰ χορταίνω σκοτωμό.

105

— Μὲ φτάνει τὸ ζερβί σου.

"Αν εἶχες δυό, δὲ σ' ἥθελα... Ζύγωσε κι' ἄκουσέ με..

"Οταν μέσα στὰ Γιάννινα, Θανάση, δὲ Οἰκονόμος"
μὲ χιόνια, μὲ τρισκότιδο, στὸ σπίτι τοῦ Κροκίδα
κλεφτὰ σᾶς ἐσυμμάζωνε, κι' ἀγρυπνοι κάθε βράδυ

110

ἔδιαιλογίζεστε μαζὶ πῶς νὰ τὴν καταπιῆτε
τοῦ 'Αλήπασα τὴ δύναμη, τὰ μάτια τοῦ Ταχήρη^{*}
πιστὰ σᾶς παραμόνευναν κι' ἔφεγγαν στὸ πλευρό σας
ἀκοίμητα σὰν τὰ κεριά, ποὺ ἀνάφτετε τὴν ὥρα
διοὺ σᾶς ὥρκιζε δὲ παπᾶς στὸ τετραβάγγελό σας.

115

Μιὰ μέρα μ" ἔκραξε δὲ 'Αλῆς.. Τὰ φρύδια του μαχαίρια,
τὸ στόμα τάφος ἀνοιχτός.. Μοῦ λέγει : « 'Ομέρ Βριόνη,
ἀπόψε τὰ κεφάλια τους !.. » Καὶ βγάνει ἔνα δεφτέρι,
διοὺ εἶχε μέσ" στὸν κόρφο του. Μοῦ τοδώκε καὶ φεύγει.
Τάνοίγω κι' ἀνατρέχιασα.. Δὲν ἔλειπε κανένας..

120

'Αστράφανε τὰ μάτια μου, ή γλώσσά μου φαρμάκι..
Ἐγὼ φονιᾶς... Καὶ μ" ἀπιστιά.. 'Εγώ, Θανάσης Βάγιας^{*}!
Διαβάζω ἀκόμα.. Τί νὰ ἴδω ; Μὲ τὸν 'Αλέξη Νοῦτσο^{*}
διοὺ τὸν εἶχε σὰν παιδί, βλέπω τὸ Γεώργη Κίτσο^{*}...
"Ετρεξα στὴ Βασιλική^{*}... Πέφτει στὰ γόνατά του
καὶ τὸ λιοντάρι ἡμέρεψε...

125

Ἐέρεις γιατί σᾶς ἔσωσα ;... Πές μου, Θανάση Διάκε,

— Δὲ θέλω νὰ τὸ μάθω.

— Θυμήθηκα τὸν πάπτο μου, ποὺ στὰ γεράματά του
μοδίνε πάντα μιὰν εὐχή, ποτὲ νὰ μὴν ξεχάσω...
ὅτε εἶμαι... βασιλόπονλο...

— Μᾶς τούπε καὶ δὲ Κύρο Μάνθος^{*}.

130

— Κι' διει ἡ γενιά μου μιὰ φορὰ τῆς Μουζακιᾶς τὸ θρόνο..

— Χριστιανὴ κι' δρυθόδοξη κληρονομιὰ τὸν εἶχε...

— Θανάση, δὲ σ' ἔρωτησα. Μὴ μ" ἀντικόβης, πάψε...

• "Εχάθηκε δὲ 'Αλήπασας καὶ μὲ τὸ χαλασμό του
δι σπόρος, ποὺ ἔκοιμώτουνε κρυφά μέσ" στὴν καρδιά μου,

135

ἀνάδωκε κι' ἔγεννησε τ' ἀγκαθερὸ λουλούδι,

ποὺ μέρα νύχτα μὲ κεντᾶ... Εἶδες τὸ γυιὸ τ' Ἀνδρούτζου ;

— Θὰ τὸν εὐρῆς στὸ δρόμο σου.

— Θανάση, θὰ γνωρίζῃς

ὅτε εἴμεθα σὰν ἀδερφοί. Τὸ μυστικό, ποὺ σοῦπα,
μᾶς δένει τώρ' ἀπὸ καιρό... Σπαδί, φωτιά, τουφέκι
στοὺς ξένους, δποὺ ἐπάτησαν τὰ χώματά μας, Διάκε. 140
·Εμὲ μὲ φτάνει η Ἀρβανιτιά, καὶ τἄλλα, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
νὰ τὰ κρατήσετε ὅλα σεῖς, χῶμα*, κλαρὶ καὶ πέτρα.

— Κι' ἀφοῦ σ' ἐκάμανε πασᾶ, μὲ μιᾶς τὰ ὀνείρατά σου,
Βριόνη, τὰ λησμόνησες καὶ δοῦλος τοῦ Μεχμέτη
σκοτώνεις τοὺς συντρόφους σου...

— Διάκε, νερὸ* κι' ἀλάτι... 145

·Εσ' εἰσαι ἀκόμα ζωντανός, καὶ τὸν Κιοσὲ Βεζύρη
τὸν ἔχομε στὰ νύχια μας· μ' ἔνα σου λόγο σβήτει..
Δὲν ξέρω παρακάλεσες, δὲ διακονεύω σχώρια...

Στοχάσου... οἱ ώρες φεύγουνε.. καὶ πές μου, ναὶ η̄ ὅχι ;

— Ἐψὲς τὰ παλικάρια σου, Ὁμέρπασα Βριόνη, 150
τὸ δαχτυλίδι μ' ἄρπαξαν καὶ τὸ φορεῖς στὸ χέρι...
Πρὸιν ἀπαντήσω.. τὸ φιλεῖς ;

— Καὶ τί σημάδια φέρνει ;

— Ἐκεῖνα, ποῦχαν μιὰ φορά, Βριόνη, οἱ γέροντές σου:
ἔνα δικέφαλον ἀιτὸ μὲ τὰ φτερ' ἀπλωμένα
κι' ἐπάνωθέ του τὸ Σταυρό...

— Θανάση... ναὶ η̄ ὅχι ; 155

— Οχι !.. δὲ δίνω σ' ἀπιστον οὔτε μιὰ φοῦχτα χῶμα
ἀπὸ τὴ γῆ μου τὴ γλυκειά, οὔτε ἀπὸ τὰ νερά μου
δὲ δίνω μιὰ σταλαμάτιά.

— Τὸ κρῦμα στὸ λαιμό σου...

·Οσμάν !.. πῶς ήρθες;... τί θὰ πῆς;

— Ὁμέρπασα, δ Βεζύρης!

·Ακούστηκε* ἔξω ἀναβρασμός, φωνὲς; ξαγοριωμένες 160
κι' ἀλόγων ποδοβολή... Δειλιάζει, ἀνατριχιάζει
δ λύκος τῆς Ἀρβανιτιᾶς... τρέμε* η φωνή του.. ἀχνίζει.

— Θανάση, τὸ κεφάλι μου...

— Μὴ σκιάζεσαι. Μαζί μου

τὸ μυστικό σου θὰ ταφῇ.. τόχω βαθιὰ κρυμμένο.

— Καὶ σὺ τί θέλεις ἀπὸ μέ;.. Στὸν κόσμο κάτι δρίζω. 165

— Δός μου τὸ δαχτυλίδι μου.

— Στὰ χέρια σου, Θανάση,

ἀλυσωμένα, θὰ φανῇ καὶ θὰ μὲ μαρτυρήσῃ.

— Ἐδῶ.. στὸ στόμα.. γρήγορα.. φέρε το.. πίθωσέ* το..

Τοῦ τεῖδωκε δ Ὁμέρπασας. Στὴ φλογερὴ χαρά του
170 τάρποζει ἔκεινος, τὸ φιλεῖ, δὲν τὸ χορταίνει δ Διάκος.
Ἄκόμα τάνασπάζεται καί, κοινωνιά στερνή του,
τὸ καταπίνει λαίμαργα, λές κι^{*} ἥθελε νὰ δώσῃ
στὸ εἴδωλό του τὸ γλυκὸ τὰ σπλάχνα του κιβοῦρι*.

Πλακώνει ώς τόσο κι^{*} δ Κιοσές. Μαύρη, θολή πλημμύρα
175 τὸ πάτημά του ἀκολουθεῖ σὰν νάταν ἔνα κῆμα
πᾶσερνε φύκη στὸ γιαλό. Τάσπράδι τοῦ ματιοῦ του
ἔσταζεν αἷμα καὶ χολή...

— Ὁμέρπασα Βριόνη,

μὰ τῶνας εἶναι τοῦ Θεοῦ δ φοβερὸς προφήτης,
ἄν ἔλειπαν τὰ σίδερα σ^{*} αὐτὸ τάγριοπούλι,

180 θὰ πίστευα πῶς είσαι σὺ κατάδικος καὶ φταίστης...
τόσο σὲ βλέπω ἀνόρεχτον! Ἐχτὲς στὴ Χαλκομάτα
δὲ σοῦ πονοῦσεν ἡ καρδιὰ νὰ βλέπῃς τάλογό σου
κουφάρια νὰ ποδοπατῆ, στὸ αἷμα νὰ βαλιώνῃ,
καὶ τώρα σὰν κι^{*} ἐμούδιασες!

— Βεζύρη, οἵ *Αρβανίτες

ἐχθροὺς δεμένους δὲ χιυποῦν.

185 — Καὶ μάλιστα δταν λάχῃ
νάναι παλιοί των σύντροφοι.. Ἐμεῖς, Ἀνατολίτες,
σύγγεφα διαβατάρικα, δταν περονοῦμ^{*} ἐδῶθε,
Ὁμέρ Βριόνη, μάθε το, χαλάζι φορτωμένοι
κι^{*} ἀστροπελέκια φλογερά, δὲν ἔχομε στὸ νοῦ μας

190 παρὰ πῶς νὰ πλατύνωμε τὴν ἐρημιά, τὸ μνῆμα.
Οὔτε τὸ σπόρο μέσ^{*} στὴ γῆ, οὔτε κλαρὶ στὸ λόγγο,
οὔτε παιδὶ μέσ^{*} στὴν κοιλιὰ θ^{*} ἀφίσωμε νὰ ζήσῃ.
‘Ως τὰ θεμέλια δ χαλασμός. Γιὰ πεντακόσια χρόνια
σ^{*} αὐτὰ τὰ στειρολίθαρα, ποὺ δσο καὶ ἄν ἔχουν χῶμα
195 τάποχτησανε τρώγοντας ἀπὸ τὰ κόκκαλά μας,
μάτι ποτὲ δὲν ἔκλεισεν οὔτ^{*} ἔνας Μουσουλμάνος
χωρὶς νὰ ίδῃ στὸν ὑπνο του νὰ λάμψῃ ἔνα τουφέκι
ἢ νὰ σφυρίξῃ ἔνα σπαθί. Ἡρθε στὸ χτένι δ κόμπος.
Θὰ ξεχωνιάσω* αὐτὴ τὴ γῆ. Θὰ ίδω στὰ σωθικά της
200 ποιὸς δαίμονας ἐφώλιασε. Κι^{*} ἀλίμονο σ^{*} ἔκεινον,
ποὺ μ^{*} ἀντικόψῃ, Ὁμέρπασα, καὶ ποὺ τὸν εῦρω ἐμπρόδις μου..
Τί λές ἐσύ, Χαλήλμπεη*; κι^{*} δσοι πιστοί, τί λέτε;

— Βεζύοη, ἔχαθηκε ἡ Τουρκιά. Πενήντα παλιοκλέφτες μᾶς ἔζεμάτισαν. Ἀμάν! Θέρισε, σώριασέ τους σ' ἔνα δογό* καὶ κάψε τους. Πελέκα αὐτοὺς τοὺς λύκους. 205 Ξεσπέρομεψέ τους ἀπ' ἐδῶ, κι' ἡ στάχη τους, Βεζύρη, ἢς οιπισιῇ στὸν ἄνεμο νὰ μὴ ματαφυτρώσουν.

— "Οχι, δὲν χάνετ" ἡ Τουρκιά Νὰ πλαῖτε τὸ μεριμῆγκι, πῦταις ἡ μοῖρα τ' ὅργιστῃ, μὲ ψεύτικα φτερούγια βγαίνει στὸν κόσμο καὶ πειᾶ. ἡ στὸ νερὸ θὰ πέσῃ, 210 (δὲν εἰν' ἀλήθεια, "Ομέροπασα;) καὶ θὰ βρεθῇ πνιγμένο, ἡ θὰ τάρπαξῃ τὸ πουλί..."

Πούναι τὸ παλικάρι,
ποὺ χτές μ' ἀνδρειευότουνε; — Ἐδῶμαι, καὶ σ' ἀκούω.

— Ποιὸς εἰς* ἔγὼ δὲν τὸ ρωτῶ. Γιὰ μὲ τὰ ὄνόματά σας θὰ νὰ σιβηστοῦν δλα μὲ μᾶς, κι' εἶναι καιρὸς χαμένος 215 ἐμεῖς νὰ τὰ μαθαίνωμε. Θέλεις νὰ προσκυνήσῃς καὶ νὰ δεχτῆς τὴν πίστη μου;

— Κιοσέπασα, δὲ θέλω.

— Θὰ νὰ σὲ ψήσω ζωντανόν.

— Ἐμεῖς οἱ παλιοκλέφτες
ἔχομε σάρκα κάκοψη*.

— Χαλήλμπεη!... δικδός σου.

Α:ΣΜΑ ΕΚΤΟΝ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ

Ποτὲ τοῦ ἥλιου ἡ εὐμορφιά, ποτὲ τῆς γῆς ἡ νιότη κι' ἡ περηφάνεια τοῦ βουνοῦ, τοῦ δέντρου ἡ πρασινάδα κι' ἡ λευθεριά τοῦ ξιφεριοῦ*, ποτὲ τόση γλυκάδα, τόση κρυψὴ μοσχοβολιά δὲν ἔχυσαν τριγύρω στὸ Διάκο, ποὺ ψυχομαχᾶ. Τυφλὴ καὶ μανιωμένη 5 τὸν ἔκυλοῦσε ἡ Λιαπονοριά... Κεχρὶ παραδομένο στὰ δόντια τοῦ νερόμυλου, τριμδψυχα* ωιμένη μέσ* στὸ λαρούγγι ἑνὸς θεριοῦ, προσάναμμα, ἀποκλάδι*, χλωροκομένο φρύγανο, ποὺ τῷβοσκεν ἡ φλόγα, δλόγυρά του ἔκοιταζε, σὰν νᾶθελεν ἀκόμα 10 νὰ καταπιῇ μὲ μιὰ ματιά, νὰ κρύψῃ στὴν ψυχή του τὴν ἔρμη τὴν πατρίδα του κι' ἔκεī στὸν ἄλλον κόσμο νὰ τήνε πάρῃ συντροφιά... Ἐπέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του

φτωχή, κακογεράματη κι' ή δύστυχή του ή μάνα
15 μήν ερθη ὥρα γιὰ ψωμὶ τὸ χέρι τῆς ν' ἀπλώση,
καὶ μήν πεθάνῃ νηστική. Ἐπάγωσε ή καρδιά του
κι' ἔνα κελάδημα γλυκό, πλασμένο μ' ὅλα τ' ἄνθη,
ποὺ τρέφ' ὁ κῆπος τῆς ζωῆς, τοῦ φύτρωσε στὰ χεῖλη :
«Γιὰ ἵδες καιρὸ ποὺ ἐδιάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ
20 τώρα πάνθίζουν τὰ κλαριά, ποὺ βγάν' ή γῇ χορτάρι». Λεὶς κι' ἥθελε ποὶν ἀνεβῆ στοῦ Πλάστη του τὸν κόρφο,
τὴ φαγισμένη του καρδιὰ νὰ σχίσῃ, γιὰ νὰ φύγουν
τῆς νιότης του τάρῳματα, ποὺ δὲ χωροῦν στὸ μνῆμα.

Τὸν ἐπατοῦσαν τ' ἄλογα κι' ἄγρια μεθυσμένα
25 τόνε δαγκοῦν στὸ πρόσωπο. Τάγέρι, φορτωμένο
φοβέρες καὶ περίγελα καὶ φλογισμένα χνότα,
τριγύρω του ἐκουφόρραζε... Κανένα χιλιδόνι
δὲ φαίνεται στὸν οὐρανὸ νὰ τὸν παρηγορήσῃ...
‘Ο δρόμος ἀτελείωτος! Δεξιά, ζερβιά του τοῖχος
30 ἀνταριασμένοι* οἱ Γκέγκηδες*. Τοὺς ἀνακράζει ὁ Διάκος :
«Δὲν εἰν’ κανένας ἀπὸ σᾶς καθάριος Ἀρβανίτης
νὰ ἐντρέπεται τὴ γύμνια μου, τὴν καταφόνεσή μου,
νὰ μοῦ φυτέψῃ ψυχικὸ στὸ μέτωπο ἔνα βόλι;...»
Βουβοὶ δὲν ἔταράχτηκαν, τόνε θωροῦν μὲ τρόμο.

35 Ἐφούσκωνε ὁ κατακλυσμός... Στὸ διάβα του ἔνας χτύπος
ἀκούστηκε μικρὸς μικρός, σὰν νᾶθε ἔροσκάσει
τοῦ λύκου τάνασήκωμα, σὰν νᾶθε ἀπλώσει χέρι
στοῦ πιστολιοῦ τὸ σκάνδαλο.. Ἀνάμεσ' ἀπὸ τόσους
μήπως ἔξυπνησε κανείς, διόπου ἦταν παλικάρι;...
40 Ξαφνίστηκε ὁ Χαλιγλυμπεης...

— Σκυλί, ὅποιος κι' ἄλιν εἴσαι,
τὸν ἔχω λάβει χάρισμα.. εἶναι δικό μου ψῶνι...
Μάθε το... κάτου τάρῳματα..

Καὶ σὰν τὴ νυχτερίδα
κολλάει στοῦ Διάκου τὰ μαλλιά. Ξανάφτουνε οἱ φονιάδες.
‘Ἀψώνει* πάλ’ ὁ θόρυβος. Τρέχουν, πηδοῦνε, σκούζουν
45 κι' ἀποσταμένοι πλακωτοὶ στοῦ ρουπακιοῦ τὸν ἵσκιο
ἀράζουνε καὶ στέκονται.

‘Ακίνητος δ' γύφτος
τὸ φοβερὸ τὸ σύνεργο στὰ χέρια του ἔκρατοῦσε,
τοῦ Χάρου παραβλάσταρο*, τοῦ τάφου σημαδούρι*.

“Εμπρός του, πίσω του, βαθιά, διχαλωτοὶ δυὸς ψῆστες μπηγμένοι βρίσκονται στὴ γῆ. Ο πρῶτος στὸ κεφάλι, 50 δ δεύτερος στὴν ποδαριά. Σωρὸς χλωρὰ κλωνάρια καὶ θράκια, ποὺ ξεσπίθιζαν.. Τὸ δέντρο παραστάτης.

«Πλάστη μεγαλοδύναμε ! Χριστέ ! παράλαβέ με. Βρέξε στὴ φλόγα μου δροσιά καὶ κάμε αὐτὴ τὴ στάχτη ποὺ θὰ ν' ἀφίσῃ τὸ κορμὶ τοῦ δούλου σου, Πατέρα, 55 νὰ μὴ τὴν πάρῃ δ ἀνεμος καὶ νὰ μὴ μείνῃ στεῖρα». Εἶπε καὶ παραδόθηκε. Δεμένος στὸ δρομάρι¹, δ μάρτυρας σιγὰ σιγὰ παρακαλεῖ τὴ φλόγα μὲ τὸν καπνὸ τὴ σάρκα του, ποῦταν γυμνή, νὰ κρύψῃ.

Γυρίζει δ γύφτος τὸ σουβλί.. Τὸ χέρι του ἀνεμίδι*. 60 Κι' δταν ἐμένανε νεκρὰ καμμιὰ φορὰ ἀπὸ δεῖλια τ' ἀφωρεσμένα δάχτυλα καὶ τάφρυγεν ἡ πύρη, τότε ξυλίες καὶ σάλαγος, κεντήματα καὶ πέτρες. Φωνάζει κι' δ Χαλήμπετης...

— Παλιόγερε, ἀνδρειέψου!... 65
Μέριασε ἔκεινο τὸ δαυλί.. Γιὰ ἵδες, ἀνάθεμά το ! τί γλῶσσες δποὺ ἐπέταξε, καὶ πῶς τὸν ἔχει ζώσει !... Θὰ τὸν ρουφήξῃ γοήγορα.. Ταράξου !.. μέριασέ το !... Κι' δσο κι' ἀν ἐσπρωχνε δ φονιᾶς τὸ μυτικὸ τὸ ξύλο, τόσο δ καπνὸς τὸν ἔπνιγε, τόσο θεριένει ἡ φλόγα. Διώχνει τὸ γύφτο ἡ ἀναλαμπή, κι' δ κόσμος τρομασμένος 70 φεύγει τὸ σιόμα τοῦ στοιχειοῦ. Ἀνάφτουν τὰ δεμάτια ποῦσαν τριγύφω σωριαστά.. Τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα φωτοκαμένα φεύνουνε*. Κανένας δὲν ξανοίγει ποῦναι τοῦ Διάκου τὸ κορμὶ σ' αὐτὴ τὴν καταβόθρα.

Κατακαθίζουν οἱ φωτιές.. Τοέχουν σιμὰ μὲ φρέσο... 75
“Αφαντο τάγιο λείψανο !.. Σκαλίζουνε τὴ στάχτη μὴν εὔρουν ἔνα κόκκαλο, μὴ ἰδοῦν ἔνα σημάδι... Τίποτε !.. Δὲν πιστεύουνε.. Σκάφτουνε, ξεδιαλέγουν τὰ πεθαμένα κάρβουνα.. Τίποτε ! Χτύπα*, κέντα, μιὰ σπίθ' ἀστράφτει ἀπὸ τὴ γῆ.. Σηκώνουνε τὰ μάτια καὶ βλέπουν ἔνα φτερωτό, χρυσὸ δαχτυλιδάκι, ποὺ ἀνέβαινε στὸν οὐρανό.. Πότε, Θανάση, πότε ; θὰ νᾶρθῃ πάλε νὰ μᾶς βρῇ καὶ ποιός θὰ τὸ φορέσῃ τὸ φυλαγχό σου τ' ἀκριβό ;.. Πότε, Θανάση, πότε ;...

85 Ρυάζονται, φεύγουν τὰ θεριά. Κλεφτὰ κλεφτὰ κι' ὁ γύφτος
χωνεύει στὴν κουφάλα του. Κανεὶς δὲν ἀπομένει
παρ' οἱ ἀχτίδες τοῦ ἥλιοῦ, ποὺ ἀσπάζονται τὸ μνῆμα.

1867

Β.' ΜΙΚΡΑΙ ΕΠΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

•Ο ἄγγελος τοῦ Μαραθώνος.

Στεφάνου Δάφνη.

- 1 "Ἡ μάχη ποὺ ἔστρωσε τὴ γῆ μὲ τὰ ἐχθρικὰ κουφάρια
καὶ πούβαψε ὅλοπόρφυρη τὴ μαραθώνια γῆ.
ἢ μάχη ἀργὰ ἔειψύχησε· τριγύρῳ τὰ κοντάρια
καὶ τὰ σπαθιὰ ποὺ ἔσύντριψε κι' ἔστόμωσε ἡ σφαγή.
- 2 Πέρασε ἔκειθε ὁ Θριάμβος κι' ἐβρόντηξε κι' ἔστάθη
κι' οὐράνιο τόξο ἐπύργωσεν ἡ Δόξα ἀπ' ἀντικρύ,
κι' ἀπὸ τὸν κάμπο τὸν πλατὺ ὡς τ' οὐρανοῦ τὰ βάθη
ἢ Νίκη ἀνέβη κι' ἔλαμψε τριγύρῳ ἀστραφερή.
- 3 Μαίνονται γύρῳ ἀπ' τὴ χαρὰ τ' ἀσπιδοφόρα πλήθη
καὶ τὰ ἐπινίκια οἱ σάλπιγγες σημαιίνουνε ἡγηρά.
Κι' ὁ Μιλιτιάρης στοῦ στρατοῦ τὴ μέση τώρα ἐχύθη
καὶ κράζει πρὸς τὸν Ἐφηβο μὲ ἀκράτητη χαρά :
- 4 —Τρέξε! τοῦ λέει, καὶ πρόφτασε τὴ νίκη διαλαλώντας
στὴν πόλη ποὺ ἐπροστάτεψεν ἡ σώτειρα Ἀθηνᾶ.
Κι' ἐπῆρε ἔκεινος τὰ φτερά τοῦ ἀνέμου, δταν ὅρμώντας
τὰ φύλλα ρίχνει ἀδάμαστος τὰ χινοπωρινά.
- 5 Χτυπᾷ ἡ καρδιά του δλόθερμη, τὸ αἷμα στὶς φλέβες βράζει
καὶ ἡ πανοπλία στοὺς ὄμους του ἡ χάλκινη βροντᾶ·
κι' ἐνῷ δ ἴδρωτας ἀφθονος ἀπ' τὸ κορμί του στάζει,
πάντα ὡς γεράκι ἀκράτητος κι' ἀκούραστος πετᾶ.
- 6 Τὸ αἷμα ποὺ τοῦ λέρωσε τὰ γόνατα ἔκει πέρα
δταν τὸν Πέρσην ἔσφαξε στῆς μάχης τὴν δρμὴ
μὲ τὸν ἴδρωτα σμίγεται, καὶ μέσ' στὸ λάβρο ἀγέρα
ἡ κόμη του ἀνεμίζεται στὶς πλάτες του ἡ θερμή.

Λυγίστε κλῶνοι δπου περνῆ, χαρῆτε γύρω, ὥ κάμποι,
γιὰ τῆς Ἀθήνας τ' ὅμιορφο, ξανθόμαλλο παιδί,
ποὺ ἔχει στὸ μέτωπο ἔνα φῶς καὶ σὰν ἀστέρι λάμπει,
ποὺ ἀπὸ τὴ μάχη φέρνει σας τῆς δάφνης τὸ κλαδί.

Κι' ὥ Ἀθηναῖοι, ὁ ἄγγελος ὃταν σὲ λίγο φτάσῃ
(παρθένες, νέοι καὶ γέροντες, κι' ὥ πλῆθος, ὅλοι ἐσεῖς,)
στρῶστε χλωρὰ δαφνόφυλλα στὴ γῆ ποὺ θὰ περάσῃ
νὰ σᾶς εἰπῇ τὸ θρίαμβο τῆς μέρας τῆς χρυσῆς.

Καὶ τρέχει πάντα! Όλόγυρα πρασινισμένη ἡ φύση
ἀπλώνει μύρια τ' ἄνθια τῆς καὶ τοῦ χαμογελᾶ·
κι' ὁ Ἡλιος στέκεται ὁ χρυσός γιὰ νὰ τὸν χαιρετίσῃ
καὶ νέφη ροδοκόκκινα στὸν *Υμηττὸ κυλᾶ.

*

Καὶ στὴν Ἀθήνα ἔνας λαὸς μὲ τὴν καρδιὰ σφιγμένη
στὴν ἀγορὰ ἐσυνάχτηκε καὶ τρέμει του ἡ ψυχή·
καὶ στὴν Ἀκρόπολη ψηλὰ ἡ ἀγωνία ἀπλωμένη
λυγάει χιλιάδες γόνατα σὲ οὐράνια προσευχή..

Μὰ νά! Στοῦ δρόμου τὰ βαθιὰ σὰν ἵσκιος κάτι ἐφάνη
— οἱ νέοι τὰ μάτια ἐκάρφωσαν, οἱ γέροι ὅλο ωτοῦν —
κι' ὅλο ζυγώνει ὁρμητικὰ στὴν πόλη, κι' ὅλο φτάνει,
ποὺ λές καὶ κάποια ἀδρατα φτερὰ ὅτι τὸν χρατοῦν.

Καὶ φτάνει. Κι' ὡς περίγυρα ἀπ' τὸ λοὸς ἐκυκλώθη
«νικήσαμεν!» ἐφώναξε· «χαρήτε!» Κι' ὁ λαὸς
ἀλάλαξε, ἀχολόγησεν, ἐβρόντηξε κι' ἀπλώθη
ποὺ ἔβλεγες καὶ ἐσείστηκε στὰ ὑψη ὁ οὐρανός.

Κι' ἐκεῖνος στὴν ἀσπίδα του τὴν καταματωμένη
ἔγειρε τώρα ἀκίνητο τ' ὅλόμορφο κορμί,
καὶ τὴ ματιά του ἐκάρφωσε μακριάθε τὴ σβησμένη
στὸν ἥλιο ποὺ ἔβασίλευε πρὸς τὰ βουνὰ ἀντικρύ.

Κι' ἔτσι γλυκός, σὰν δραμα χρυσό κι' ὀνειροπλάνο
τὸν πῆρε ἀγάλια ὁ θάνατος μὲ τὰ πλατειὰ φτερά,
ἐνῶ τὰ λάβαρα ἀνοιχτὰ τρικύμιζαν ἀπάνω
κι' ἐνῶ τριγύρω οἱ σάλπιγγες χιυπούσανε ἦχηρά!

1907.

Καλλιπάτειρα*.

Δ. Μαβίλη.

«Αρχόντισσα Ροδίτισσα, πῶς μπῆκες ;
 Γυναικες διώχνει μιὰ συνήθεια ἀρχαία
 ἐδῶθε· — Ἐχω ἔνα ἀνίψι, τὸν Εὐκλέα,
 τρία ἀδέρφια, γυνό, πατέρα Ὀλυμπιονίκες.
 Νὰ μὲ ἀφήσετε πρόπει, Ἐλλανοδίκες,
 κι' ἔγὼ νὰ καμαρώσω μέσ' στὰ ὠραῖα
 κορμιά, ποὺ γιὰ τὸ ἀγούλι* τοῦ Ἡρακλέα
 παλαίβουν, θιαμαστὲς ψυχὲς ἀντρίκιες.
 Μὲ τές ἄλλες γυναικες δὲν είμαι δμοια·
 στὸν αἰῶνα τὸ σοὶ* μου θὰ φαντάζῃ
 μὲ τῆς ἀντρειᾶς τὰ ἀμάραντα προνόμια·
 μὲ μάλαμα γραμμένος τὸ δοξάζει
 σὲ ἀστραφτερὸ κατεβατὸ μαρμάρου
 ὅμοιος χρυσὸς τοῦ ἀθάνατου Πινδάρου».

1895.

Ο Θρέαμβος τοῦ Διεγόρα.

Στεφ. Δάφνη.

- 1 Μέσα στὸ στάδιο, τῆς χαρᾶς σαλεύει ἥ τρικυμία·
 τὰ πεντελήσια μάρμαρα σκεπάζει τα δ λαός.
 Κι' ἀπὸ τὸ φῶς τὸ ἀθάνατο ντυμένη ἥ Ὀλυμπία
 φαντάζει, ἀστράφτει δλόγυρα, καὶ δείχνεται ὡς ναός.
- 2 Νὰ τῆς Ἐλλάδος τὰ ξανθὰ καὶ ξακουστὰ βλαστάρια,
 ποὺ ἐπάλεψαν, ποὺ ἀκόντισαν, ποὺ ἐτρέξανε ! Καὶ νὰ
 τὰ μαῦρα καὶ τὰ χάλκινα κορμιά, ποὺ παλικάρια
 τὸν Πέρση πέρα ἐσπρώξανε στῆς Θράκης τὰ βουνά.
- 3 Οἱ πανοπλίες λάμπουνε στὸν ἥλιο καὶ τὰ τόξα
 ποὺ νικηφόρα ἐστήσανε τὰ τρόπαια ἔναν καιρό,
 ποὺ βροντερὰ ἀντηλάλαξαν τὰ σαλαμίνια δόξα
 καὶ ποὺ τὸν κάμπο ἐβάψανε τὸ Θέσπιο αἷματηρό!
- 4 Καὶ νὰ τὰ ὠραῖα γεράματα τὰ εἰρηνικὰ τριγύρα
 ποὺ μὲ τὰ κισσοστέφανα στὴν τίμια κεφαλὴ
 ἀν είναι τώρα γιὰ νὰ βγοῦν ἀπ' τῆς ζωῆς τὴν θύρα
 δμως τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο στὰ Ἡλύσια* τοὺς καλεῖ.

“Ολα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κι’ ἀμόλυντα καὶ ὠραιᾶ
κάτου ἀπ’ τὸ μάγον ἥλιο σου, ‘Ελλάς μου φωτεινή:
τ’ ἀγάλματα ποὺ δείχνονται πανέμορφα καὶ νέα,
τὰ λάβαρα ποὺ δὲ ἄνεμος μὲ ἀγάπη τὰ κινεῖ.

Τ’ ἄσπρα μαλλιά καὶ τὰ ἱερὰ καὶ οἱ πορφυρὲς χλαμύδες
καὶ οἱ σάλπιγγες ποὺ εἰν’ ἔτοιμες τὶς νίκες γιὰ νὰ εἰποῦν,
κι’ οἱ μεγαλόψυχες καρδιές, ποὺ οἱ μυστικὲς ἐλπίδες
μὲ ἄγιο μεθύσι ἐγέμισαν κι’ ἀδιάκοπα χτυποῦν.

Κι’ ἥρθε στὴ μέση δὲ κήρυκας κι’ ἐστάθηκε καὶ ὑψώνει
χρυσὸν ραβδί, κι’ διλόγυρα τὴν ἀγωνία θωρεῖς,
κι’ ἥρθε στὴ μέση δὲ κήρυκας καὶ κράζει: «Στεφανώνει
τοὺς νικητὰς μὲ κότινον ἥ ‘Ολυμπία πατρίς !

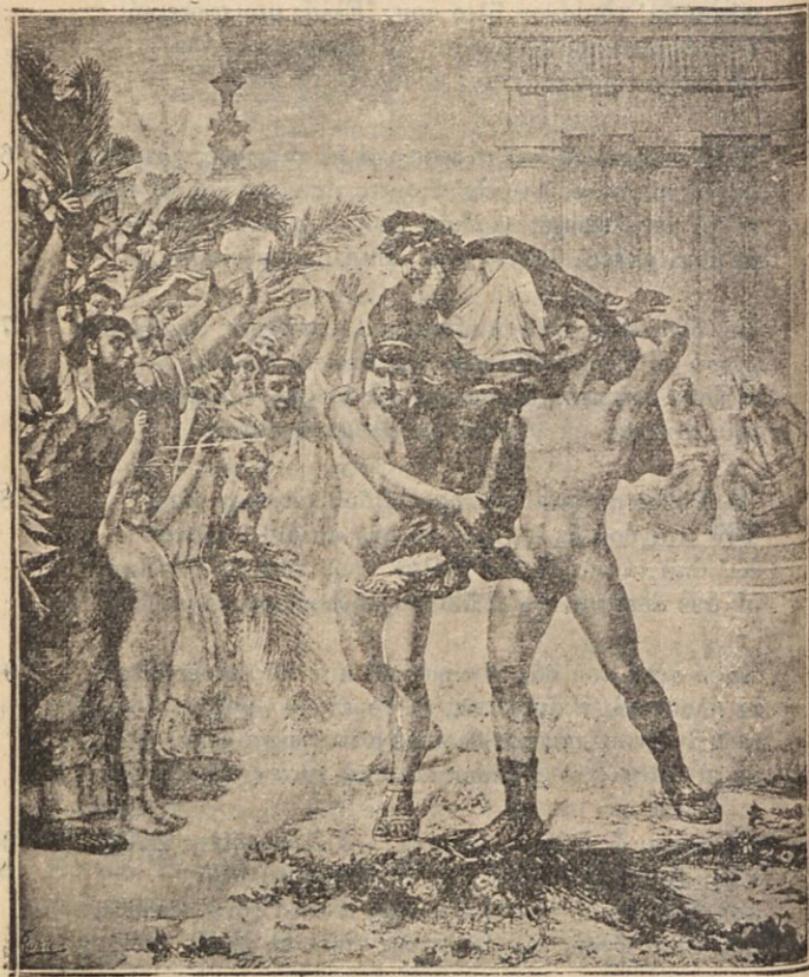
«Η Ρόδος παίρνει σήμερα τὶς δυὸ μεγάλες νίκες.
Τοῦ Διαγόρα ἀς ἔρθουντε τὰ δυὸ παιδιὰ μπροστά!»
Κι’ ἀπὸ τὰ πλήθη ἐπρόβαλαν πρὸς τοὺς Ἑλλανοδίκες
οἱ δυὸ ἀδελφοί. — “Ω δίδυμα λουλούδια, ταιριαστά !

Χαρά στὴν ποὺ σᾶς γέννησε καὶ ποὺ σᾶς μοσκοβόλα!
τὰ πλαστικά, τ’ ἀτσάλινα, τὰ δυνατὰ κορμιά,
ποὺ βγαίνουν σὰν ἡμίθεοι μὲ μάτια φωτοβόλα
μὲ τὰ πλατειά τους μέτωπα καὶ τὰ χυτὰ μαλλιά!...

«Χαίρετε, δὲ Ρόδιοι, χαίρετε !» δὲ Ἑλλανοδίκης κράζει.
«Τοῦ Διαγόρα εἰσαστε σεῖς τὰ φύτρα τὰ ἱερά,
ποὺ ἡ φήμη μὲ τὸ οὐράνιο φῶς πλατιὰ τονὲ σκεπάζει
ποὺ ἑφτὰ φορὲς τὴ χάρηκε τῆς νίκης τὴ χαρά.

“Ἄς τρικυμίσουν οἱ χαλκοί, κι’ ἀς ἀντηχοῦν τὰ σεῖτρα” 11
τὰ κύμβαλα ἀς ἡγήσουντε καὶ οἱ σάλπιγγες, ἐμπρός!»
Κι’ ἀνέβη, ἀνέβη δὲ ἀλαλαγμὸς ἀπάνω ἀπ’ τὴν κονίστρα
δποὺ δὲ λαὸς ἐβόησε περίγυρα ἦχηρός.

Κι’ ὅλοι κοιτάζανε δεξιὰ στοῦ γέρου τὴν κερκίδα. 12
Μὰ δὲ Διαγόρας ἔφθονα τὰ δάκρυα του κυλᾶ,
κι’ ἀμύλητος τὰ μάτια του σφουγγάει μὲ τὴ χλαμύδα
καὶ τοῦ κρατεῖ ἡ συγκίνηση δεμένη τὴ λαλιά.



13 Καὶ οἱ νικητές, μὲ τὰ χλωρὰ στεφάνια τώρα, πᾶνε
καὶ στοῦ πατέρα τὸ λευκὸ κεφάλι τὰ φοροῦν,
κι' ὅρμητικὰ τὸν ἄρπαξαν στοὺς ὕμους καὶ περνᾶνε
κι' ὁ θρίαμβος, ἀγέρωχα στὸ Σεάδιο προχωροῦν.

14 Γύρω τὰ πλήθη τὸ οἰρὸ μεθύσι φλέγει τώρα
καὶ σειοῦν τοὺς κλίδους καὶ σκορποῦν τ' ἀιθια μ' ἀγνὴ χαρά,
καὶ κράζουντε : «Ω, ἀπόθανε. ἀπόθανε, Διαγόρα!
Ποιά δόξα ἐσύ ὀραιότερη θά ἐπιθυμήσῃς πιά !»

Κι' ἔκεινος, δις ἐφιάσανε στὸ ἄγαλμα ἐμπρὸς τῆς Νίκης, 15
 τὸ ἄσπρο κεφάλι του ἔγειρε μὲ χαμογέλοιο ἀχνὸ^ν
 κι' εὐτυχισμένος τρεῖς φορὲς διέρθετο Ολυμπιονίκης
 τὰ μάτια του ἐπαράδωσε στὸ φῶς τὸ ἀληθινό.

Γύρω ἔξεσποῦσε διάθροισμός κι' ἀλάλαζαν τὰ σεῖστρα 16
 καὶ τὸν παιᾶνα οἱ σάλπιγγες χτυπούσανε ἥχηρό,
 καὶ τὸ ἄνθια πάντα ἐπέφτανε ἀπάνω στὴν κονίστρα
 καὶ τὸ ἄνθια πάντα ἐρραίνανε τὸ γέροντα νεκρό !

1907.

Ἡ παρὰ τὴν Κασσάνδραν γαυμαχέα (1807)

Δημῶδες.

Μαῦρο καράβι ἀρμένιζε στὰ μέρη τῆς Κασσάνδρας.
 εἰχε πανιά κατάμαυρα, καὶ τὸ οὐρανοῦ πιντιέρα.
 Ἐμπρὸς κορβέτα μ' ἀλικο* μπαϊράκι* τοῦ προβγαίνει.
 — Μάινα*, φωνάζει, τὰ πανιά, οἵτε τὶς γάμπιες* κάτω !
 — Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά, κι' οὐδὲ τὰ θίγινα κάτω. 5
 Μή μὲ θαρρεῖς νιόνιψη, νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω ;
 Ἐγώ εἴμαι διάννη,* τοῦ Σαυθᾶ, γαμπρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.
 Τράκο*, λεβέντες, δώσετε ! Ἀπίστους; μὴν ψηφάτε !
 Οἱ Τοῦρκοι βόλταν ἔχοιξαν, κι' ἐγύρισαν τὴν πλώρη.
 Πρῶτος δι Γιάννης πέταξε μὲ τὸ σπαθί στο χέρι. 10
 Στὰ μπούνια* τρέχουν : Ίματα, τὸ πέλασο κοκκινίζει,
 κι' Ἀλλάχ ! Ἀλλάχ ! οἱ ἄπιστοι κράζουν καὶ προσκυνοῦνε.

2. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΜΥΘΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Ἡ ἀρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρέτου.

Δημῶδες.

«Ως ἔτρωγα κι' ώς ἔπινα σὲ μαρμαρένια τάβλα*,
 δι μαῦρος μου χλιμέντρησε, ράγισε τὸ σπαθί μου.
 Κι' ἔμένα δι νοῦς μου τοῦ βαλε, πιντρεύονταν τὴν καλή μου !
 Μὲ κάποιον ἄλλον τὴ βλογοῦν κι' ἔκείνη δὲν τὸν θέλει,
 παντρευαρθρωνιάζουν την κι' ἔμένα μ' ἀστοχοῦνε*. 5

Περνῶ καὶ πάω στοὺς μαύροις μου, τοὺς ἑβδομηνταπέντε.
 «Μαῦροι μου ἀκριβοτάγιστοι καὶ μοσκαναθρευμένοι,
 ποιός εἰν' ἄψυ,* καὶ γλήγορος, νὰ τὸν καταβαλλικέψω,
 ν' ἀστράψῃ στὴν Ἀνατολὴ καὶ νὰ βρεθῇ στὴ Δύση ;»

- 10 Οἱ μαῦροι μου ὅσοι τάκουσαν, οὐλοὶ βουβοὶ ἀπομεῖναν,
κι' ὅσες φοράδες τάκουσαν ἔρριξαν τὰ πουλάρια.
Κι' ἔνας γρίβας¹, παλιόγριβας, σαρανταπληγιασμένος,
κεῖνος ἀπολογήθηκε, γυρίζει καὶ μοῦ λέει:
«Ἐγώ εἰμαι ἄψὺς καὶ γλήγορος νὰ πάγω ὅθε κι' ἂν εἶναι.
- 15 "Οπου εἶναι γάμος καὶ χαρὰ πᾶνε τὰ νιὰ μουλάρια
ὅπου εἶναι πόλεμος φρικτὸς παίρονουν ἐμὲ τὸ γέρο.
Ἐγώ εἰμαι γέρος κι' ἄχαρος², ταξίδια δὲ μοῦ πρέπουν.
μὰ γιὰ χατίρι τῆς κυρᾶς νὰ μακροταξιδέψω
ὅποὺ μ' ἀκριβοτάγιζε στὸ γῦρο τῆς ποδιᾶς τῆς
- 20 κι' ὅποὺ μ' ἀκριβοπότιζε στὴ χοῦφτα τοῦ χεριοῦ τῆς.
Μόν' δέσε τὸ κεφάλι σου μὲ δυό, μὲ τρία μαντίλια,
καὶ σφίξε τὴ μεσούλα σου μὲ δυό, μὲ τρία ζουνάρια
νὰ μὴ σὲ φάγῃ ἡ βουὴ καὶ ντραλιστῆς³ καὶ πέσης.
Καὶ μὴ σὲ πάρῃ κουρτεσιά⁴ καὶ βάλης φτερονιστῆρι,
25 καὶ θυμηθῶ τὴ νιότη μου καὶ κάμω σὰν πουλάρι
καὶ σπείρω τὰ μυαλούδια σου σ' ἐννιὰ μοδιῶ⁵ χωράφι».

Στρώνει γοργὰ τὸ μαῦρο του, γοργὰ καβαλλικεύει.
Δίνει βιτσιὰ⁶ τοῦ μαύρου του, καὶ πάει σαράντα μίλια,
καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαρανταπέντε.

- 30 Στὴ στράταν ὅποὺ πήγαινε τὸ Θιὸν ἐπαρακάλει :
«Θέ μου, νὰ βρῶ τὸν κύρη μου στ'⁷ ἀμπέλι νὰ κλαδεύῃ».
Σὰ χριστιανὸς ποὺ τὸλεγε, σὰν ἄγιος ἔξακονύστη,
κι' ἀπάντησε τὸν κύρη του ποὺ κλάδευε στ'⁸ ἀμπέλι.
«Καλῶς τὰ κάνεις, γέροντα· τὸ τίνος εἶν' τάμπελι;
- 35 —Τῆς ἔρημιᾶς, τῆς σκοτεινιᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ φευγάτου.
Σήμερα τῆς καλίτσας του τῆς θίνουν ἄλλον ἄντρα,
ἔψεις ἐπῆραν τὰ προικιὰ καὶ σήμερα τὴ νύφη.
—Παρακαλῶ σε, γέροντα, ἀλήθεια νὰ μὲ δώσῃς,
τάχα θὰ φτάσω στὴ χαρά, θὰ φτάσω καὶ στὸ γάμο;
- 40 —"Αν ἔχῃς μαῦρο γλήγορο, στὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις,
ἄν εἶν' ὀκνὸς ὁ μαῦρος σου, στὴν ἐκκλησιὰ τοὺς βρίσκεις».

Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του καὶ πάει σαράντα μίλια
καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαραπέντε.

- Στὴ στράταν ὅπου πήγαινε, τὸ Θιὸν ἐπαρακάλει :
45 «Θέ μου, νὰ βρῶ τὴ μάνα μου στὸν κῆπο νὰ ποτίζῃ!»
Σὰ χριστιανὸς ποὺ τὸλεγε, σὰν ἄγιος ἔξακονύστη·

καὶ βρῆκε τὴ μανούλα του πὸν πότιζε τὸν αῆπο.

«Ωρα καλή, γερόντισσα, καὶ τίνος εἰν' ὁ κῆπος;

— Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ φευγάτου,
ποὺ σήμερα ἡ γυναῖκα του θὰ πάρῃ νᾶλλον ἄντρα. 50
ἔψεις ἐπῆραν τὰ προικιὰ καὶ σήμερα τὴ νύφη.

— Πέξ μου, νὰ ζῆς, γερόντισσα, φτάνω κι' ἔγῳ στὸ γάμο;

— «Ἄν ἔχῃς μαῦρο ὅγλήγορο, στὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις·
κι' ἀν εἰν' ὁκνὸς ὁ μαῦρος σου, στὴν ἐκκλησιὰ τοὺς βρίσκεις».

Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του, στὴ χώρα κατεβαίνει. 55

'Εκεῖ σιμά, ἔκει κοντὰ στὸ σπίτι του νὰ φτάσῃ,
δι μαῦρος του χλιμίντρισε κι' ἡ κόρη ἀναστενάζει.

«Τί ἔχεις, κόρη, καὶ θλίβεσαι καὶ βαριαναστενάζεις;
Τὰ ροῦχα σου δὲν εἰν' καλά, ἡ τὰ φλωριά σου λίγα;

— Φωτιὰ νὰ κάψῃ τὰ ροῦχα σου καὶ λάβρα· τὰ φλωριά σου 60
τὶ δι μαῦρος πὸν χλιμίντρισε σὰν τοῦ καλοῦ μου μοιάζει.

— «Ἄν εἰν' ὁ πρῶτος ἄντρας σου νὰ βγῷ νὰ τὸν σκοτώσω.

— Δὲν εἰν' ὁ πρῶτος ἄντρας μου νὰ βγῆς νὰ τὸν σκοτώσῃς,
μόν' εἰν' ὁ πρῶτος μου ἀδερφός, μοῦ φέρνει τὰ προικιά μου.

— «Ἄν εἰν' ὁ πρῶτος σου ἀδερφός, ἔβγα νὰ τὸν κεράσῃς».

Χρυσὸ ποτήριν ἀρπαξε νὰ βγῆ νὰ τὸν κεράσῃ.

«Δεξιά μου στέκα, λιγερή, ζερβά μου πέρνα, κόρη».

Τὸ μαῦρο του χαμήλωσε κι' ἡ κόρη ἀπάνω εὑρέθη.

Βγάνει καὶ τὸ χρυσὸ σπαθὶ καὶ τὸ ἀργυρὸ μαχαῖρι·

δίνει τοῦ μαύρου του βιτσιὰ κι' ἐπῆρε χήλια μίλλια. 70

Μηδὲ τὸ μαῦρον εἶδανε, μηδὲ τὸν κορνιαχτό του.

«Οποὺ εἶχε μαῦρο γλήγορον εἶδε τὸν κορνιαχτό του,
κι' ὅποὺ εἶχε μαῦρο κι' εἰν' ὁκνός, μηδὲ τὸν κορνιαχτό του.

•Ο Χάρος καὶ οἱ ἀποθαμένοι.

Δημῶδες.

Γιατί εἰναι μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκωμένα;

Μὴν ἀνεμος τὰ πολεμῷ, μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;

Κι' οὐδ' ἀνεμος τὰ πολεμῷ, κι' οὐδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,
μόνο διαβαίνει δι Χάροντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους.

Σέρνει τοὺς νιοὺς ἀπὸ μπροστά, τοὺς γέροντας κατόπι, 5
τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα στὴ σέλλα ἀραδιασμένα.

•Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγγώσματα Α' Γυμνασίου 13

Παρακαλοῦν οἱ γέροντες, τ' ἀγόρια γονατίζουν :

— Χάρε μου, κόνεψ* εἰς χωριό, κόνεψ* εἰς κρύα βρύση,
νὰ πιοῦν οἱ γέροντες νερὸ κι' οἱ νιοὶ νὰ λιθαρίσουν
10 καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα νὰ μάσουνε λουλούδια.

— Κι' οῦδ' εἰς χωριό κονεύω γώ, κι' οῦδὲ σὲ κρύα βρύση·
ἔρχοντ' οἱ μάνες γιὰ νερό, γνωρίζουν τὰ παιδιά των,
γνωρίζονται τ' ἀντρόγενα καὶ χωρισμοὺς δὲν ἔχουν.

‘Ο Χάρος καὶ ὁ Λεβέντης.

Δημόδες.

Λεβέντης ἔρροιβόλαγε* ἀπὸ τὰ κορφοβούνια·
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
Εἶχε τὸ φέσι του στραβά καὶ τὰ μαλλιὰ κλωσμένα,
κι' ἔστριψε τὸ μουστάκι του καὶ ψιλοτραγουδοῦσε.

5 Κι' δ Χάρος τὸν ἀγνάντεψεν ἀπὸ ψηλὴ ραχούλα,
καρτέρι πάει καὶ τέβαλε σ' ἔνα στενὸ σοκάκι.
«Γειά σου, χαρά σου, Χάροντά. —Καλό στον τὸ Λεβέντη.
Λεβέντη μ', ποῦθεν ἔρχεσαι, λεβέντη μ', ποῦ πηγαίνεις;
—Ἀπὸ τὴ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω·
10 πάω νὰ πάρω τὸ ψωμὶ καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
—Λεβέντη μ', μ' ἔστευλε δ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
—Χωρὶς ἀνάγκη κι' ἀρρωστιὰ ψυχὴ δὲν παραδίνω.
Μόν' ἔβγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμαρένιο ἄλῶνι,
κι' ἂ μὲ νικήσης, Χάροντα, νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου,
15 κι' ἂ σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πήγαινε στὸ καλό σου.»

Πιαστῆκαν καὶ πιαλεύανε ἀπ' τὸ πουρὸν δῶς τὸ βράδυ.

Κι' ἔκει στὸ γύρισμα τοῦ ἥλιοῦ ποὺ τρέμ* νὰ βασιλέψῃ,
ἀκοῦν τὸ νιὸ ποὺ βρόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :
«Ἄσε με, Χάρε μ', ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω,
20 τὶ ἔχω τὰ πρόβατα ἄκουρα* καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι*,
τὶ ἔχω γυναῖκα παρανιὰ καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
τὶ ἔχω παιδὶ κι' εἶναι μικρὸ κι' ὅρφανια δὲν τοῦ μοιάζει.

—Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιέται,
καὶ τάρφανὸ πορεύεται*, κι' ἡ χήρα κυβερνιέται*.»

31 Δεκεμβρέου.

I. Πολέμη.

Απόψε στὸ παλάτι του ψυχομαχάει ὁ Χρόνος
τραχόσων τόσων ἡμερῶν γέφος ὀκνός, βαρύς:
τὸν συνταράζει σύσσωμο τοῦ χωρισμοῦ του ὁ πόνος
κι' ἄγκομαχῷ παλαιίβοντας καὶ βόγγει δλημερίς.

Στὸ πλάγι ἡ θυγατέρα του, ἡ Λήθη ἡ μαρμαρένια
τὸν παραστέκει ἀσάλευτη μὲ χείλη σφαλιστά.
δὲ δείχνει μέσ' στὰ μάτια τῆς οὕτε φρονίδα, οὕτε ἔννοια
κι' ἔτσι βουβὴ ξετύλιγο τὸ σάβανο βαστᾶ.

Παρέκει ἡ Μνήμη θαρρετὴ μὲ πέννα στὸνα χέρι
στρέφει, κοιτάζει ὀλόγυρα σὰν κάτι νὰ ζητῇ.
ἀναγελάει τὸ θάνατο καὶ κάνει του καρτέρι
καὶ γράφει, γράφει ἀκούραστα σὲ κάτασπρο χαρτί.

Κι' ἄλλοτε γράφοντας κουνεῖ μὲ πόνο τὸ κεφάλι
καὶ δείχνει θλίψη ἡ ὅψη τῆς καὶ πίκρα περισσή,
ἄλλοτε πάλι πρόσχαρη γελᾷ, κι' ἄλλοτε πάλι
σκορπίζεται στὰ μάτια τῆς λάμψη γλυκειά, χρυσῆ.

Πίσω ἀπ' τὴν θύρα βιαστικὸς ὁ Χάρος περιμένει
κι' ἄφωτα μάτια στρέφοντας ἀντίκρυ του θωρεῖ
ἔνα ρολόγι ἀκοίμητο ποὺ βροντερὰ σημαίνει
κι' ἀκούραστο καρδιοχιτυπᾶ κι' ἀγάλια προκωρεῖ.

Ξάφνω, τίκ-τάκ, μεσάνυχτα σημαίνουν. Μπαίνει ὁ Χάρος, 6
παίρνει τὸ Χρόνο ἀνάρπαστο μ' ἄγκαλιασμα γοργὸ·
κι' ἡ Μνήμη καμαρώνοντας στρέφει, τοῦ λέει μὲ θάρρος:
«τί μὲ κοιτᾶς; Στὴ θέση του θὰ μείνω τώρα ἔγω».

1911

3. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

• II Βαρκούλα.

Γιάννη Περγιαλίτη.

Ριγμένη στ' ἀκρογιάλι ἡ πλανεμένη
βαρκούλα, σὰν ἐρείπιο τοῦ χρόνου,
ἐκοίτετο ὡς τὰ χθὲς σκελεθρωμένη^{*}
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι^{*} πόνου.

- 2 'Ανέμοι στοὺς ἄρμοὺς τοὺς ἀνοιγμένους,
φυσώντας ἀπ' τὴν πλάρη ὁς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παίρνουν πόθους πεθαμένους·
περνοῦν, σὰν ὅρνια τρώγοντας ἀγρίμι.
- 3 Τὰ κύματα, ἀπαλὰ εἴτε μανιασμένα
φιλοῦνται τῇ βαρκούλᾳ ἢ τῇ χτυπᾶντε·
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καὶ στὸ βυθὸν τὸν ἄφαντο τὰ πᾶντα..
- 4 Μὰ τώρα οἱ ξυλοκόποι τῇ χαλνοῦντε·
ὅ γέρο ναύτης εἶπε στὰ παιδιά του:
τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνται
στὰ ξύλα ποὺ εἶχαν κλείσει τὴν καρδιά του.
- 5 Καὶ τώρα νεκροκρέββατο στὸ μνῆμα
μέσα ἡ βαρκούλα ἀγγώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νὰ ταξιδεύῃ αἰώνια, δίχως κῦμα,
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

1903.

•Ο λιποτάχτης.

I. Πολέμη.

- 1 "Ενας μονάχα ἐλιποτάχτησε·
πέταξε κάπου τὸ τουφέκι,
στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει,
τρέμει δπως θάττομε στὸν ἄνεμο
ποὺν σβήσῃ, ἢ λάμψη τοῦ κεριοῦ...
Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.
- 2 — Ποιός κρούει τῇ θύρᾳ ; — "Ανοιξε, μάνα μου,
δὲν εἶναι κλέφτης μήτε ξένος·
ὅ γυιός σου κρούει καταδιωγμένος.
ἄνοιξε, μάνα μου. Μ' ἐβράχνιασεν
δι τρόμος, μ' ἔπνιξε διδρόνες,
μ' ἔβαλε δι τάνατος ἐμπρός.
- 3 — 'Εμένα δ γυιός μου εἶναι στὸν πόλεμο·
νά το τὸ ξέστρωτο κρεββάτι·
τῇ θύρᾳ ἐλάθεψες, διαβάτη.
'Εμένα δ γυιός μου εἶναι στὸν πόλεμο
κι' ἵσως ποιὲ δὲ θά τὸν δῶ.
Δὲν εἶσαι σύ· φύγε ἀπ' ἐδῶ.

1913.

Γ'. ΜΥΘΟΙ

•Ο τραγουδιστής.

Ζαχ. Παπαντωνίου.

Ο μύθημας δ κύρος Ἀργύρης,
πούναι μεγάλος νοικοκύρης,
βαρέθηκε δλο νὰ μαζεύῃ...
Σήμερα θέλει νὰ γλεντήσῃ
καὶ τὰ λαλούμενα γυρεύει,
μὰ δχι τὸ γλέντι νὰ στοιχίσῃ.
Τοῦ ἀρέσει λίγο ἡ εὐθυμία
σὰν γίνεται μὲ οἰκονομία.

5

Λοιπὸν τὸν τζίτζικα προσμένει
νᾶρθη, δπως πάντα, στὴν ἐλιά του.
Λένε πώς ἔχει αὐτὸς κρυμμένη
μιὰ πίπιζα στὸ λάρυγγά του
καὶ παίζει πάντα στὸ λιοπύρι,
σὰ βιολιντζῆς σὲ πανηγύρι.

10

03

Καὶ νά ! στὸ δέντρο ἀνεβασμένος
δ τζίτζικας λαλεῖ καὶ παίζει,
κι' δ μύθημας εύτυχισμένος
στρώνει ἀποκάτου τὸ τραπέζι.

15

Τὸ γλέντι ἔσταθηκε μεγάλο·
χορεύει καὶ συρτὸ καὶ μπάλο.
Τὰ ἔντομα παραταγμένα
βλέπουν καὶ τᾶχουν χάμένα.
«Ἐχάλασε, σοῦ λένε, ἡ πλάση,
ἀφοῦ κι' δ μύθημας κι' αὐτός,
μέσ' στοὺς σφιχτοὺς δ πιὸ σφιχτός,
ἔβάλθηκε νὰ διασκεδάσῃ».

20

35

«Ωραῖα μοῦ παίζεις, Τζίτζικά μου!
Ἐγλέντησα μὲ τὴν καρδιά μου.
Δὲν ἔκαμες μιὰ νότα λάθος·
καὶ δύναμη ἔβαλες καὶ πάθος,
ἄς είσαι πάντα νηστικός.
Καλό είναι τώρα νὰ περάσῃς
νὰ φᾶς, νὰ πιῆς καὶ νὰ χορτάσῃς,

30

- σὰν πεινασμένος μουσικός.
35 Δυστυχισμένει ἀς ἔχης χάρη,
πάρε δυὸς τρία σπεριὰ σιτάρι.»
- «Κὺρο μύρμηγκα, σ' εὐχαριστῶ·
στὸ δέντρο εἶναι καλὰ νὰ μείνω
καὶ τὴ δροσούλα του νὰ πίνω·
40 βασιλικὰ μὲ τρέφει αὐτό.
Δὲν τρώω σιτάρι, μήτε στάχυ.
Τὰ φαγητὰ στὸ πανηγύρι
κι' ἡ χωριατιὰ τοῦ νοικοκύρη
βάρος μοῦ στέκουν στὸ στομάχι.
- 45 Σὲ πανηγύρια δὲ συχνάζω,
μὲ τὸ σκοπό μου διασκεδάζω.
Γιατί ξοδεύεις τὰ λεπτά σου;
δὲν ἔπαιζα τῆς ἀφεντιᾶς σου!
Εἴμαι ἀπ' τὸν ἥλιο μαγεμένος
- 50 στὸ πράσινο κλαράκι ἐδῶ,
κι' ἀπὸ ψηλὰ διωρισμένος
τὸν ἥλιο γιὰ νὰ τραγουδῶ.
Λοιπὸν τὸ κάλεσμά σου ἄς λείψῃ.
Τρῶγε, θησαύριζε αὐτοῦ κάτου.
- 55 Καθένας ἔχει τὴ δουλειά του,
ἔσν στὴν τρύπα, ἔγὼ στὰ ὑψη». 1920

2. ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Α' ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ

• Ο Τάκη-Πλούμας.

M. Μαλακάση.

- 1 Στὰ παιδικά μου χρόνια, δ πιὸ μεγάλος
ἔξαδερφός μου μ' ἔπαιρνε μαζὶ¹
στὰ πανηγύρια, ποὺ ἦτανε παρ' ἄλλος
πρῶτος στὴν δημορφιὰ καὶ στὴν δρμή.

- Τί ώραῖος! Τὸν θυμοῦμαι, ἀστροβολοῦσε
καβάλλα στὸ φαρὶ* του. Βυσσινιὰ
φέρμελη^{*} χρυσοκέντητη ἐφοροῦσε,
γκιορτάνια^{*} ἀπὸ βενέτικα φλωριά. 2
- Τοῦ Καπετάν. Πασᾶ φόρας τὴν πάλα
καὶ τὸ χαρμπί* τοῦ Μπότσαρη καὶ δυό,
στῆς σέλλας του δεξῖερβα τὴ σμπάλα*,
πιστόλια ἀπὸ τ' Ἀλῆ τὸ θησαυρό. 3
- Φουστανελλίτσα φόρας ζυγιασμένη*
καὶ κάλτσες καὶ τσαρούχια φουντωτά,
παραγγελιὰ ἀπ' τὰ Γιάννενα φερμένη,
γαντζούνια^{*} πρεβεζάνικα ἀσημιά. 4
- *Εισι σιαγμένος κι' ἔχοντας στὸν ὅμο
τὸ καριοφύλι, χαίτη καὶ λουριά
στὸ χέρι ἀνατρικύμιζε τὸ δρόμο
χυμώντας ἀπ' τὴν Πύλη τὴν πλατειά. 5
- Κι^{*} ἐγὼ λίγο ξοπίσω του, δὲ θάμπος,
στὸ γλήγορο ἀλογάκι μου κι' ἐγώ·
δυνόμουν νὰ τὸν φτάνω, κι^{*} ἥμουν σάμπως
νάχα φτερά, κορμάκι ἀερινό. 6
- Κι^{*} ως τρέχαμε, θυμᾶμαι, τὰ κλεισμένα
στὸ τουνεζί^{*} φεσάκι του σγουρά,
σκόρπια τριγύρα φέγγανε σὰν ἔνα
γνεφάκι ἀπ' ἀναμμένη ἀθημωνιά*. 7
- Κι^{*} ως πύρωνεν ἀκόμα στὴ φευγάλα,
λαμπαδισμένος κι^{*} δλος μέσ' στὸ φῶς
χρυσόχυτος, μοῦ ἐφάνταζε καβάλλα
σὰν τὸν Ἀι-Γεώργη, λίγο πιὸ μικρός. 8
- *Ω! Τὸ λεβέντη τοῦ Μεσολογγιοῦ μας!
Τὸν ἥλιο τῆς αὐγούλας μου ζωῆς!
Καὶ νὰ μετρῶ καὶ νᾶναι δὲ Τάκη Πλούμας
τριανταρία χρόνια μέσ^{*} στὴ γῆς ! 9



’Αγάθωνος γυνή.

(Εἰς τοὺς τάφους τοῦ Κεραμεικοῦ).

K. Παλαμᾶ.

Κι' ἀπ' τοῦ δευτέρου μνήματος τὸ μάρμαρο μιὰν ἄλλη φωνὴν ἀκούω γλυκά — γλυκά :

‘Εγώ εἰμι’ ἦ ἀγαπημένη γυναικα ἐγὼ τοῦ Ἀγάθωνα. ‘Απ’ τὴ στιγμὴ τὴν πρώτη ποὺ μ’ ἔφερε μέσ’ στ’ ἀγαθὰ τοῦ ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ του, 5 μέσα σ’ αὐτὰ μὲ θρόνιασε βασίλισσα, τὸ χέρι μὲ ἀγάπη μοῦ σφιχτόκλεισε στὸ χέρι του καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐγώ θὰ τρέχω ὀλημερίς, θὰ πολεμῶ, θὰ ἴδρωνω, 10 οἱ λάβρες* θὰ μὲ ψένουνε, θὰ μὲ χτυποῦν τὰ χιόνια· καὶ σὰ γυρνῶ στὴ θάλασσα καὶ στὴ στεριά ὅταν τρέχω, δ στρατιώτης εἰμ’ ἐγὼ κι’ ὁ δουλευτὴς κι’ ὁ ἄντρας.

Ἄλλος διαν θὰ θυμοῦμαι ἐσὲ κι' ἐσὲ στὸ νοῦ θὰ βάζω,
θὰ ξαλαφρώνω ἀπ' τὴ δουλειά, θὰ λύνωμαι ἀπ' τὴν ἔγνοια,
πάλι θὰ νιώθω δύναμη, θὰ ξαναπαίρων όρος,
καὶ τὸν ἄγῶνα ἀπόκοτα^{*} θὰ ξαναρχίζω πάντα.

Κι' διαν θὲ νάρχωμαι σ' ἐσὲ κι' διαν θὰ βρίσκω ἐσένα 15
κάτω ἀπ' τὴ σκέπη τοῦ σπιτιοῦ, θὰ τὰ ξεχάνω, πόνους,
κακίες, τοῦ κόσμου τὴ βοή, τῆς γῆς τὰ πλούτη καὶ δλα,
γιατὶ εἰς' ἐσὺ τὸ ταῖρι μου, κι' ἡ ἀληθινὴ γυναῖκα,
δέντρο ποὺ ἐπλάστη ἀπ' τοὺς θεοὺς ν' ἀνθῆ κρυφὰ στὸν ἵσκιο!..»

Ἐτοι μοῦ μῆλησε, σφιχτὰ τὸ χέρι μου κρατώντας. 20

Φύγαν τὰ χρόνια, πέρασαν τὰ πρῶτα μου τὰ νιᾶτα,
ὅμως τὰ πρῶτα λόγια του μὲ σίδερο καμένο
ἡ ἀγάπη μοῦ τὰ χάραξε μέσ' στὴν καρδιά, καὶ μένουν
τὰ πρῶτα λόγια ποὺ προτοῦ νὰ τὰ μιλήσῃ ἐκεῖνος
τὰ εἰπε ἡ γυναῖκεια μου ἡ ψυχὴ κρυφὰ στὸν ἑαυτό μου. 25

Σπίτι ζεστὸ καὶ δροσερὸ καὶ μ' ἀνθη στολισμένο
καὶ καταφύγιο τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς λιμάνι!
Μέσα σ' ἐσένανε ἔζησα κρυμμένη, ἀναπαμένη
καὶ κυβερνήτρα καὶ κυρά. Σὲ κάθε χώρισμά σου.
σὲ κάθε τοῦχο καὶ γωνιά, στὰ πλούσια σου στολίδια,
στὰ πλέον ἀπλᾶ σου πράγματα μοσχοβολάει κι' ἀστράφτει
ἡ προκοπὴ ἡ ἀτίμητη καὶ ἡ προκοπὴ ἡ γυναῖκεια
ποὺ καὶ στὴν ταπεινότερη δουλειάν εὐγένεια δίνει.
Μήτε ποὺ ζήλεψα ποτὲ τὸν κόσμο τὸ μεγάλο,
γιατὶ στὸ πλάι τοῦ ἄντρα μου τὸν κόσμον δλον είχα 35
κλεισμένο μέσ' στὸ σπίτι μου, κι' ὁ κόσμος δλος είχε,
είχε γιὰ μὲ δυὸ δόνματα: ἀγάπη καὶ φροντίδα.

Φροντίδα, ἀγάπη, προκοπή! Καλότυχη ἡ γυναῖκα
ποὺ τὴ ζωὴ παντοτινά τὴνε περνάει στὸ σπίτι,
κι' ἔχει τὸν ἄντρα ἵσκιο τῆς καὶ τὰ παιδιά τῆς δόξα· 40
κι' διαν στὸ δρόμο φαίνεται, χαρά στην τὴ γυναῖκα
ποὺ τὴ θωροῦν καὶ δὲ μιλεῖ κανεὶς γι' αὐτή, καὶ μόνο
καλοτυχίζουν δλοι τους τὸν ἄντρα ποὺ τὴν ἔχει.

Κι' διαν θὲ νάρθη ὁ θάνατος, καλότυχη ἡ γυναῖκα
ποὺ θαύρη, καθδὼς ηὔρα ἔγω, τὴν τύχη ποὺ τῆς πρέπει. 45
Γιατὶ μὲ πῆρε ὁ θάνατος ἀλύπτητα κι' ἐμένα.
Δὲ μ' ἔρριξε στὰ Τάρταρα*, δὲ μ' ἀφῆσε στὸν "Ἄδη.
Μακαρισμένη, ἀθάνατη μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα

στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια*, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης.

50 'Ο χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ἡ γῆ, περνοῦν λαοὶ καὶ κόσμοι
καὶ πέφτουν καὶ μαραίνονται σὰ φθινοπώδουν φύλλα·
κι' ἀσάλευτη κι' ἀμάραντη ἐγὼ ἔδω πέρα σφίγγω
στὸ χέρι μου λαχταριστὸ τὸ χέρι τοῦ ἀκριβοῦ μου.

*Ω χάρη, ὃ νίκη τῆς ζωῆς, ἀπάντεχη εὐτυχία

55 στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης!

1892

Χωρεσμός.

'Αλεξ. Πάλλη.

- 1 Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου καὶ τ' ἄσπρο τῆς τ' ἀχείλι
σὰ φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι ποὺ σπαράζει.
*Η ἀδερφούλα μου ἔχε γειὰ μοῦ λέει μὲ τὸ μαντίλι
μιὰ τὸ σαλεύει κι' ἔπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ βάζει.
- 2 Κι' ὁ ἀδερφός μου ὡς στὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου μὲ παγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰ χαροπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια·
μὰ νιώθω, διαν μ' ἀγκάλιασε, πῶς βράζει κι' ἀνασαίνει
πῶς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνουνται κομμάτια.

1893

Πρὸς τὸν κύριον Γεώργιον Δὲ Ρώση εὑρεσκόμενον εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Δ. Σολωμοῦ.

- 1 Τοῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθης,
δὲ θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο·
είμαι ὀμπρός του, καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.
- 2 Θὰ σκορπίσωμε τὸ Μάη
πάνου στ' ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀποκοιμήθη
εἰς τὸν ὑπνο τοῦ Χριστοῦ.
- 3 *Ἡταν ἥσυχος κι' ἀκίνητος
ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὁρα,
καθὼς φαινεται καὶ τώρα
ποὺ τὸν ἄφισε ἡ ψυχή.

Μόνον, μία στιγμή πρὸν φύγῃ
τὸ οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῇ.

4

Ἐδημοσιεύθη τὸ 1859.

Εἶς τὸν Διεογύσιον Σολωμὸν

ἐπὶ τῇ ἀποκαλύψει τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ποιητοῦ ἐν Ζακύνθῳ.

Γεωργίου Σουρῆ.

Τὰ μέρη τῶρα ἀντίκρυζε καὶ τὰ βουνά τὰ πέρα
ποὺ τοῦ πολέμου χαλασμὸς τὰ ρήματας μιὰ μέρα,
κι' ἀπ' τοῦ νησιοῦ σου τοὺς γιαλούς, τοὺς μόσχους καὶ τοὺς κρίνους
γρικοῦσες τὰ τουφέκια των, τάλαλητά, τοὺς ψρήνους,
καὶ τῶν σπαθιῶν τὸ σμίξιμο καὶ τῶν σφαγῶν οἱ βόγγοι
γενήκανε βροντόφωνοι καὶ λιγεροί σου φθόγγοι.

I

Κτυπᾷ στῶν μύρων τὸ νησὶ πανηγυριοῦ καμπάνα,
κι' ἐμπρὸς εἰς τὸν μαρμάρινο κι' ἀσάλευτό σου ψρόνο
καμαρωμένη κελαηδεῖ πολυπαθοῦσα Μάνα
τὰ μέτρα, ποὺ κελάθησαν τὸν ἄμετρο τῆς πόνο.

2

Ξανθούλες, Εὐρυκόμες^{*} σου, κόρες Φαρμακωμένες,
κι' ὅλες οἱ φοδοφύλητες τῶν στίχων σου παρθένες
σὰ Χερουβεὶμ τριγύρω σου πετοῦν καὶ τερετίζουν
ῆχους καὶ χρόνους τραγουδιῶν παλιούς, λησμονημένους,
καὶ σὲ κρυστάλλινες πηγὲς Νεράιδες καθρεφτίζουν
τοὺς ἵσκιους των τοὺς ἑλαφρούς, τοὺς λευκοφορεμένους.

3

Παλικαριᾶς ἀθάνατης πηδοῦν κορμοστασιές,
λάμπουν σπανιὰ δαμασκηνά, βροντοῦν ἀρματωσιές,
τῆς δοξαστῆς Τριπολιτσᾶς σὲ χαιρετοῦν οἱ λόγγοι,
κι' οἱ περιπατήτρες^{*} σάλπιγγες ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι
σάλπιγγες Φήμης γίνονται, καὶ πέρα καὶ σιμά σου
τρανὲς καὶ μεγαλόστομες σαλπίζουν τὸνομά σου.

4

Κι' ἡ Δόξα, ποὺ τὴν ἔβλεπες εἰς τῶν Ψαρῶν τὴν φάρη
μὲ στέφανα χορτάρινα νὰ περπατῇ μονάχη,
χαράζει μπρὸς στὸν τάφο σου τὰ φωτεινά της ἵχνη
καὶ λίγ' ἀπὸ τὰ χορτάρια της στὸ μάρμαρό σου φίχνει,
μὰ τὰ χορτάρια ποὺ σκορπᾷ κοιτώντας τὴν μορφή σου
γίνονται φόδ' ἀμάραντα τριγύρω στὴν κορφή σου. 1902.

5

Στὸ σπέτι μας.

Γ. Στρατήγη.

- 1 Σύ, τῆς καρδιᾶς κρυφὸ μαργαριτάρι,
καὶ τῆς ζωῆς σεμνὸ προσκυνητάρι
δποὺ ἔχτισεν δ ἄνθρωπος στὴ γῆ,
δταν σ' αὐτὴ τὴν ἔρμη ἥθελε πλάση,
ἀντὶ γιὰ τὴν Ἐδέμ, δποὺ εἶχε χάσει,
τὴ θεῖκὴ νὰ μαλακώσῃ δργῆ.
- 2 *Απαρτο κάστρο, ποὺ ποτὲ δὲ μπαίνει
καὶ πάντα ἀπὸ τὴ θύρα σου ἔξω μένει
ἔχθρα, κακία, προδοσία κρυφή·
ποὺ αἰώνια τῆς ἀγάπης τὴ λαμπάδα,
κρατεῖ ἀναμμένην ἀγρυπνη τριάδα,
πατέρας καὶ μητέρα κι' ἀδελφοί.
- 3 *Ω σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἀς είσαι εὐλογημένο,
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τ' ἀδέλφια μου νὰ φαίνη μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνη ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά !
- 4 Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω,
καὶ τὴ γλυκειὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω,
ἔσν καὶ τὴ Φιλία νὰ λαχταρῶ.
σὺ κρύβεις μέσ' στὸ λατρευτό σου χτίριο
τὸ φῶς καὶ τῆς Ἀγάπης τὸ μυστήριο,
ποὺ μὲ κερνῷ τῆς Λήθης τὸ νερό.
- 5 Πόσες φορὲς μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ βάθη,
σὰν ἔνιωσα τοῦ κόσμου τ' ἀγρια πάθη,
ποὺ οἱ τρικυμίες μᾶς φέρνουν τῆς ζωῆς,
σὰν ἔμπαινα μέσ' στὴν καλή σου θύρα
μ' ἐγιάτρευες ἀμέσως μὲ τὰ μύρα
μιᾶς τρισευλογημένης σου πνοῆς !
- 6 Πόσες φορὲς μέσ' στὴ θερμή σου ἀγκάλη,
ῦστερ' ἀπ' τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλη,
γαλήνη εὑρῆκα καὶ παρηγοριά,

γιατὶ στὸ στῆθος μέσα μὲ φωτίζεις
καὶ κάλλιο τὴν ψυχὴν μου ἐσὺ γνωρίζεις
ἀπὸ τῆς γῆς τ' ἀνθρώπινα θεριά !

Ἡ κάθε σου γωνιὰ κι' ἡ κάθε σου ἄκρη
ἀντιλαλεῖ τὸ γέλιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
χαρὰ τῶν τραγουδιῶν μου ἢ στεναγμό.
Στὶς κάμαρές σου μέσα καὶ στοὺς τοίχους,
θωρῶ ὅλα τὰ ὄνειρά μου καὶ τοὺς στίχους,
τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καημό.

Καὶ τ' ἀψυχά σου ἄκόμα μὲ γνωρίζουν,
κι' ἀγάπης λόγια γύρω ψιθυρίζουν,
τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σκαμνί·
χαμόγελο μοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα,
τὴν ἀγκαλιὰ μοῦ ἀνοίγει ἡ πολυθρόνα,
ποὺ κάθουνται οἱ γονεῖς μου οἱ σεμνοί.

Χαῖρε, ὡ, χαῖρε, σπίτι τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἀς εἴσαι εὐλογημένο,
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τ' ἀδέλφια μου νὰ φαίνῃ μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά !

1901.

2. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

‘Ο φελόπατρες.

‘Αγδρέου Κάλβου.

¹
Ω φιλιτάτη πατρίς,
Ω θαυμασία νῆσος,
Ζάκυνθε^ς σὺ μοῦ ἔδωκας
τὴν πνοήν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
τὰ χρυσᾶ δῶρα !

²
Καὶ σὺ τὸν ὑμνον δέξου·
ἔχθαίρουσιν οἱ ἀδάνατοι
τὴν ψυχήν, καὶ βροντάουσιν
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
τῶν ἀχαρίστων.

³
Ποτὲ δὲν σὲ ἐλησμόνησα,
ποτέ.—Καὶ ἡ τύχη μ' ἔρριψε
μακρὰ ἀπὸ σέ· μὲ εἰδε
τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος
εἰς ξένα ἔθνη.

⁴
‘Αλλὰ εὔτυχὴς ἢ δύστηνος,
ὅταν τὸ φῶς ἐπλούτει
τὰ βουνὰ καὶ τὰ κύματα,
σὲ ἐμπρόδος τῶν ὁφθαλμῶν μου
πάντοτες εἶχον.

5

Σύ, δταν τὰ οὐράνια
οόδα μὲ τὸ ἀμαυρότατον
πέπλον σκεπάζῃ ἡ νύκτα,
σὺ είσαι τῶν ὁνείρων μου
ἡ χαρὰ μόνη.

6

Τὰ βήματά του ἐφώτισε
ποτὲ εἰς τὴν Αὔσονίαν*,
γῆ μακαρία, δὲ ἥλιος·
κεῖ καθαρὸς δὲ ἀέρας
πάντα γελάει.

7

*Ἐκεῖ δὲ λαὸς ηὔτυχησεν·
ἐκεῖ οἱ παρνάσσαι* κόροι
χορεύουν, καὶ τὸ λύσιον*
φύλλον αὐτῶν τὴν λύραν
κεῖ στεφανώνει.

8

*Ἀγρια, μεγάλα τρέχουσι
τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης,
καὶ ρίπτονται καὶ σχίζονται
βίαια ἐπὶ τοὺς βράχους
ἀλβιτονείους*.

9

*Ἀδειάζει ἐπὶ τὰς ὅχθας
τοῦ κλεινοῦ Ταμησοῦ*,
καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν,
καὶ πλοῦτον ἀναρίθμητον
τὸ ἀμαλθεῖον*.

10

*Ἐκεῖ τὸ αἴόλιον φύσημα
μὲν ἔφερεν· οἱ ἀκτῖνες
μὲν ἔνθεψαν, μὲν ἔθεράπευσαν
τῆς ὑπεργλυκυτάτης
Ἐλευθερίας.

11

Καὶ τοὺς ναούς συν ἐθαύμασα
τῶν Κελτῶν* Ἱερὰ
πόλις· τοῦ λόγου ποία,
ποία εἰς ἐσὲ τοῦ πνεύματος
λείπει Ἀφροδίτη;

12

Χαῖρε Αὔσονία, χαῖρε
καὶ σὺ Ἀλβιών, χαιρέτωσαν
τὰ ἔνδοξα Παρίσια.
δραία καὶ μόνη ἡ Ζάκυνθος
μὲ κυριεύει.

13

Τῆς Ζακύνθου τὰ δάση,
καὶ τὰ βουνά σκιώδη,
ἥκουν ποτὲ σημαίνοντα
τὰ θεῖα τῆς Ἀρτέμιδος
ἀργυρᾶ τόξα.

14

Καὶ σήμερον τὰ δένδρα,
καὶ τὰς πηγὰς σεβάζονται
δροσερὰς οἱ ποιμένες·
αὐτοῦ πλανῶνται ἀκόμα
οἱ Νηροίδες.

15

Τὸ κῦμα Ἰόνιον πρῶτον
ἐφίλησε τὸ σῶμα·
πρῶτοι οἱ Ἰόνιοι ζέφυροι
ἔχαΐδευσαν τὸ στῆθος
τῆς Κυνθερίας*.

16

Κι' δταν τὸ ἑσπέριον ἀστρον
δὲ οὐρανὸς ἀνάπτη,
καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος
καὶ φωνῶν μουσικῶν
θαλάσσαι ἔύλα,

17

φιλεῖ τὸ Ἰδιον κῦμα,
οἱ αὐτοὶ χαϊδεύοντες ζέφυροι,
τὸ σῶμα καὶ τὸ στῆθος
τῶν λαμπρῶν ζακυνθίων,
ἄνθος παρθένων.

18

Μοσχοβολάει τὸ κλῖμα σου,
ὦ φιλτάτη πατρίς μου,
καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγος
ἀπὸ τὴν μυρωδίαν
τῶν χρυσῶν κίτρων.

19

Σταφυλοφόρους ρίζας
έλαφρά, καθαρά,
διαφανῆ τὰ σύγνεφα
ὅ βασιλεὺς σοῦ ἔχάρισε
τῶν ἀθανάτων.

20

* Ή λαμπτὰς ἡ αἰώνιος
σοῦ βρέχει τὴν ἡμέραν
τοὺς καρπούς· καὶ τὰ δάκρυα
γίνονται τῆς νυκτὸς
εἰς ἐσὲ κρίνοι.

Δὲν ἔμεινεν ἐὰν ἔπεσε
ποτὲ εἰς τὸ πρόσωπόν σου
ἡ χιών· δὲν ἔμάρανε
ποτὲ ὁ θερμὸς Κύων*

τὰ σμάραγδά σου.

22

Εἶσαι εὐτυχῆς· καὶ πλέον
σὲ λέγω εὐτυχεστέραν,
ὅτι σὺ δὲν ἔγνώρισας
ποτὲ τὴν σκληράν μάστιγα
ἔχθρῶν, τυράννων.

23

* Ας μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρά μου
εἰς ἔνην γῆν τὸν τάφον·
εἴναι γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν πατρίδα.

1824

Τὰ ἡφαέστεια*.

* Ανδρ. Κάλβου.

1

Χλωρά, μοσχοβιολοῦντα
νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους,
εὐτυχισμένα χώματα
ὅπου ἡ χαρὰ κι' ἡ εἰρήνη
πάντα ἐκατοίκουν,

Τὰ δάση, τὰ λαγκάδια σας,
ὅπου οἱ φωναὶ ἀντιβόουν
τῶν κυνηγῶν, σιωπῶσι·
σκύλοι ἐκεῖ τώρα ἀδέσποτοι
μόνον βαβύζουν*.

4

τί τὰ θαυμάσια ἐγίνηκαν
κοράσια σας δπ' είχαν
ψυχὴν σὰν φλόγα, κεῖλη
σὰν δροσισμένα ρόδα,
λαιμὸν σὰν γάλα;

5
Ἐλεύθερα, ἀχαλίνωτα
μέσα εἰς τὰ ἀμπέλια τρέχουν
τ' ἄλογα, καὶ εἰς τὴν ράχην τους
τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων
κάθεται μόνον.

3

Στὰ πλούσια περιβόλια σας
βασιλικὸς καὶ κρίνοι
καταίως ἀνθίζουν· ἔρημα,
οὔτ' ἔνα χέρι εὑρίσκεται
νὰ τὰ ποτίζῃ.

6

Εἰς τὸν αἰγιαλὸν
ἀπὸ τὰ οὐράνια σύγνεφα
ἀφόβως κατεβαίνουν
κραυγάζοντες οἱ γλάροι
καὶ τὰ γεράκια.

7

Βαθιὰ εἰς τὴν ἄμμον βλέπω
χαραγμένα πατήματα
ζώντων παιδιῶν καὶ ἀνθρώπων.
Οὐμως ποῦ εἶναι οἱ ἀνθρωποι,
ποῦ τὰ παιδία;

8

Φρικτόν, θλιβερὸν θέαμα
τριγύρω μου ἔξυνοίγω·
ποίων εἶναι τὰ σώματα
ποὺ πλέουσ' εἰς τὸ κῦμα;
ποίων τὰ κεφάλια;

9

Αὐγεριναὶ τοῦ ἥλιου
ἀκτῖνες, τί προβαίνετε;
τάχα ἀγαπάει νὰ βλέπῃ
ἔργα ληστῶν τὸ μάτι
τῶν οὐρανίων;

10

Δημιουργὲ τοῦ κόσμου,
πατέρα τῶν ἀθλίων
θνητῶν, ἀν σὺ τοῦ γένους μας
ὅλου ζητῆς τὸν θάνατον,
ἀν σὺ τὸ θέλης,

11

τὰ γόνατά μου ἐμπρός σου,
νά, πέφτουν· τὸ ὑπερήφανον
κεφάλι μου, ποὺ ἀντίκρου
τῶν βασιλέων ὑψώνετο,
τὴν γῆν ἔγγιζει.

12

Ίδοὺ εὐλαβεῖς οἱ "Ελληνες
σκύπτουσιν ὅλοι· πρόσταξε
κι' ἐπάνω μας ἀς πέσωσιν
οἱ φλόγες τῆς δργῆς σου,
ἀν σὺ τὸ θέλης.

13

Πλὴν πολυέλεος εἰσαι,
καὶ βοηθὸν σὲ κράζω...
Βλέπω, βλέπω εἰς τὴν θάλασσαν
πετώμενον τὸν στόλον
ἀγρίων βαρβάρων.

14

Κοίταξε πῶς ὁ ἥλιος
χρυσώνει τὰ πανιά των.
κοίταξε πῶς τὸ πέλαγος
ἀπὸ σπαθιῶν ἀκτῖνας
τρέμον ἀστράπτει.

15

Απὸ τὰς πρύμνας χύνεται
γεμίζων τὸν ἀέρα
κρότος μυρίων κυμβάλων,
καὶ μέσα ἀπὸ τὸν θόρυβον
ψάλματα ἔκβαίνουν:

16

«Στάζουσι τὰ μαχαίρια μας,
ἀπὸ τὸ αἷμα ἀκάθαρτον
τῶν Χριστιανῶν· πόλιν πήξῃ,
ἔλατε, ἔλατε εἰς νέον
αἷμα ἃς τὰ πλύνωμεν.

17

Ἐλατε νὰ ζεστάσωμεν
τὰ χέρια μας στὰ σπλάγχνα
ὅσων θυσίας προσφέρουσιν
εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ σέβονται
Αγίων εἰκόνας.

18

Ἐλατε, ἔλατε, ὁ κόπος
ἀν μᾶς καταδαμάσῃ,
ἐπὶ σωροὺς σφαγμένων
καθίζοντας, ἀνάπαισιν
θέλομεν εῦρει.

19

Τὰ ρόδα τῆς "Ελλάδος
εἰς τὸ αἷμα τῆς βαμμένα
θέλει φανοῦν τερπνότατον
δῶρον τῶν γυναικῶν μας
κι' ἔργον ἡρώων».

20

Σκληρά, δειλὰ ἀναθρέμματα
τῆς ποταπῆς "Ασίας,
ἔργον ἡρώων, ναί, βέβαια,
ποῖος τὸ ἀμφιβάλλει, ὑπάρχει
τὸ τρόπαιόν σας.

21

"Εργον ἡρώων, ἀν σφάξητε
ἀδύνατα παιδία·
ἔργον ἡρώων, ἀν πνίξητε
τὰς τρυφερὰς γυναικας
καὶ τὰ γερόντια.

22

"Ιδοὺ κι' ἄλλα νησία
τὴν λύσσαν σας προσμένουσι·
πόλεις ίδον καὶ ἀλίκτυπος
ξηρὰ κατοικημένη
ἀπ' ἔθνη ἄθων.
αἴρεται τὸν πόλεμον.

23

Διὰ σᾶς ἡρώων κοπάδια
δὲν φθάνει ἡ Χίος, ἡ Κύπρος·
τῶν Κυδωνιῶν δὲν φθάνουσι,
τῆς Κάσου καὶ τῆς Κρήτης
οἵ κατοικίαι.

24

"Αμετε, μὴ ἀφήσετε
ζῶντα κανένα· ἀπ' αἷμα
τὰ αἰγαῖα νερὸν βαμμένα
κύματ' ἀς ἔχουν γέμοντα
ἀπὸ σφαγάδια.

25

"Ω "Ελληνες, ὁ θεῖαι
ψυχαί, ποὺ εἰς τοὺς μεγάλους
κινδύνους φανερώνετε
ἀκάμαντον ἐνέργειαν
καὶ νψηλὴν φύσιν!

26

Πῶς ἀπὸ σᾶς καμμία
δὲν τρέχει τώρα; Πῶς
κεῖ μέσα εἰς τὰ πλεόμενα
δὲν φίγνεσθε καράβια
τῶν πολεμίων;

27

Πῶς, πῶς τῆς ταλαιπώρου
πατρίδος δὲν πασχίζετε
νὰ σώσητε τὸν στέφανον
ἀπὸ τὰ χέρια ἀνόσια
ληστῶν τοσούτων;

*Ἀλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου

28

Εἶναι πολλὰ τὰ πλήθη των
καὶ φοβερὰ εἰς τὴν ὅψιν,
ἄλλ' ἔνας "Ελλην δύναται
ἔνας ἄνδρας γενναῖος
νὰ τὰ σκορπίσῃ.

29

"Οποιος τὴν δάφνην θέλει
ἀθάνατον τῆς δόξης,
δποιος δάκρυα διὰ τ' ἔθνος του
ἔχει, διὰ δὲ τὴν μάχην
νοῦν καὶ καρδίαν.

30

"Ἄς ἔκβῃ αὐτὸς.—Νά, βλέπω,
ταχεῖαι, ως τ' ἀπλωμένα
πιερὰ τῶν γερανῶν,
ἔρχονται δύο κατάμαυροι
τρομεραὶ πρῶραι.

31

Παύει ως τόσον ὁ κρότος
τῶν μουσικῶν ὁργάνων·
τ' ἀγαρηνὰ τραγούδια
παύουν καὶ τὰ ὑπερήφανα
βλάσφημα μέτρα.

32

Μόνον ἀκούω τὸ φύσημα
τοῦ ἀνέμου δποὺ περνῶντας
εἰς τὰ κατάρτια ἀνάμεσα
καὶ εἰς τὰ σχοινία σχισμένος
βιαίως σφυρίζει.

33

Μόνον ἀκούω τὴν θάλασσαν
ποὺ ωσὰν μέγα ποτάμι
ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους
κτυπώντας μυρμυρίζει
γύρω εἰς τὰ σκάφη.

34

Νά, οἱ κραυγαὶ καὶ ὁ φόβος,
νά, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις
ἀπὸ παντοῦ σηκώνονται,
καὶ ἀπλώνουν πολυάριθμα
πανία νὰ φύγουν.

14

35

Στενόν, στενὸν τὸ πέλαγος
δ τρόμος κάμνει· πέφτει
ἔνα καράβι ἐπάνω
εἰς τ' ἄλλο καὶ συντρίβονται·
πνίγονται οἱ ναῦται.

36

“Ω! Πῶς ἀπὸ τὰ μάτια μου
ταχέως ἐχάθη ὁ στόλος·
πλέον δὲν ἔνοιγω τώρα
παρὰ καπνοὺς καὶ φλόγας
οὐρανομήκεις.

«Κανάρη!» Καὶ τὰ σπήλαια
τῆς γῆς ἐβόουν, «Κανάρη».
Καὶ τῶν αἰώνων τὰ ὅργανα
ἴσως θέλει ἀντιχήσουν
πάντα· «Κανάρη».

37

Ἐξω ἀπὸ τὴν θαλάσσιον
πυρκαϊὰν νικήτριαι
ἴδοὺ πάλιν ἔχβαίνουν
σωσμέναι οἱ δύο κατάμαυροι
θαυμάσιαι πρῷραι.

38

Πετάουν, ἀπομακρύνονται·
Στὸ διάστημα τοῦ ἀέρος
χωσμέναι γίνονται ἄφαντοι·—
διαβαίνουσαι ἐπαιάνιζον,
κι’ ἥκουεν ὁ κόσμος:

39

1826

Η δόξα τῆς Ἑλλάδος.

Λ. Μαβίλη.

1

Μόν’ οἱ Μαραθωνομάχοι
δὲν σ’ ἐδόξασαν, πατρίδα·
δὲν σ’ ἐδόξασαν μονάχοι
οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

2

Ἐβαστάξαν τὰ παιδιά σου,
παλικάρια διαλεμένα,
πάντα σὰν τὰ ἴδρυα⁺ τοῦ δάσουν,
σὰν τοὺς βράχους, ἔνα κι’ ἔνα.

3

Ομοι’ ἀκλόνιστοι κι’ ἀγνάντια
στῶν ὀχτρῶν τὴν ἄγρια φόρα
κι’ δμοια στέρεοι στὴ γιγάντια
καὶ κακὴ τῆς τύχης μπόρα.

4

Αλλ’ ἀκόμα πλιὸ μεγάλη
τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάνη
εἰς μίαν ἄλλην ἄγια πάλη
γιὰ ἔνα πλι’ δμορφο στεφάνι·

εἰς τὴν πάλη, ὅπου τὸ πνέμα
τοῦρανοῦ νικᾷ τὸν Ἀδη,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ ψέμα,
τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.

5

1888.

•Η ἐπιστροφή.

Ἄριστ. Προβελεγγίου.

Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετῶ, πατρίδα μου μικρή, 1
ποὺ σὲ γαλάζια θάλασσα κοιμᾶσαι δροσερή,
κι' οἵ ἄνεμοι σὲ νανουρίζουν.

Ποὺ κύμα ταξιδιάρικο αἰώνια σὲ κτυπᾷ
καὶ στὰ ψηλὰ περγιάλια σου ἀσημωμένο σπῆ
καὶ οἵ ἀφροί του σὲ φαντίζουν.

Ω, δέξου με στὶς ἥιυχες νὰ τρέξω λαγκαδιές,
νὰ πίνω τὸ γλυκό σου φῶς, νὰ πίνω μυρωδιές,
νὰ νιώθω γύρω τ' ἀγγελούδια,
ποὺ φθάνουν ἀπ' τὰ χρόνια μου ἔκεινα τὰ παλιά,
καὶ χρυσοφτέρουγα πετοῦν ἐδῶ στὴ σιγαλιά,
μὲ ἄγια, κρυφὰ τραγούδια.

Ασπρίζει μέσ' στὰ πράσινα τὸ σπίτι μας κλαδιά· 3
ἄχ, πῶς πηδῷ καὶ λαχταρῇ στὸ στῆθος ἡ καρδιά,
καὶ στρέφεται στὰ περασμένα!

Τί δνειρα κι ἐνθύμησες στὸ πνεῦμα μου ξυπνοῦν!
Ἐτσι στὸν κάμπο τὰ πουλιά σηκώνονται, γυρνοῦν
σὲ βῆμ' ἀνθρώπου ξαφνισμένα.

Ἐδῶ τὸ φῶς ἀντίκυρυστα τοῦ ἥλιου μιὰ φορά,
ἐδῶ τὴν πρώτην ἔνιωσα τῆς γῆς αὐτῆς χαρά,
τὸ πρῶτο δάκρυ ἔχω χύσει.

Ἐδῶ ἐπρωταγνάντεψι τ' ἀτέλειωτο νερὸ
κι' ἔιρεξα ἐδῶ κι' ἐπήδησα, παιδάκι ζωηρό,
μέσ' στὴ νησιώτικη τὴ φύση.

Νὰ κι ἡ κατοχρονίτικη μεγάλη μας μουριά,
ὅπου μικρὸ μ' ἔχόρεψε στὰ δυνατὰ κλαριά
κι' ἄπλωσε ἐπάνω μου τὸ σκιό της.

Αὖτη μοῦ γλυκοξύπνησε τὸ στῆθος τ' ἀπαλὸ
καὶ μ' ἔμαθε τὸ πρῶτο μου τραγούδι νὰ λαλῶ
μὲ τὸν κρυφὸ μουρμουρισμό της.

- 6 Χορταριασμένο στέκεται τὸ ἔρημο σκολειό·
ἔμαδησαν οἱ τοῦχοι του ἀπὸ τὸ γηρατεῖο.
Φωλιάζουν τώρα νυχτερίδες
ἐκεῖ ποὺ δίνανε ζωὴ παιδάκια τοῦ χωριοῦ
κι' ἐλάμπανε σμικτά—σμικτά, σὰν ἄνθη κηπαριοῦ,
τόσες μικρὲς καρὲς κ' ἐλπίδες.
- 7 'Ακόμ' ἀνθίζ' ἡ φοινικιὰ μπροστὰ στὴν ἐκκλησιὰ
δπου τὰ βάγια κόφταμε, λουσμένα στὴ δροσιά.
'Απάνω στὸ παλιό της δῶμα
τὰ χελιδόνια κτίζουνε, σὰν τότε, τὶς φωλιές,
καὶ βλέπω τὶς εἰκόνες της ἀκόμα τὶς παλιές,
ποῦ μ' ἀνθηρὸ φιλοῦσα στόμα.
- 8 Κι' ὁ γέρο μύλος στέκεται· τὸν βλέπω καὶ θαρρῶ,
πὼς νὰ γυρνῷ δὲν ἔπαιυσε ἀπ' τὸν παλιὸν καιρὸ
μὲ τὰ κατάλευκα ἑεφτέρια*.
'Ολόγυρα ἡ θάλασσα στὰ μάτια μου μπροστὰ
σὰ ζωγραφιὰ θεόρατη ἀνοίγει, ποὺ βαστᾶ
ἀπὸ τὸν βράχονς ὡς στ' ἀστέρια!
- 9 Καράβια μέσ' στὰ κύματα περνοῦν τὰ γαλανά.
Ω, τί λαχτάρα μ' ἀρπαζε γιὰ μέρη μακρυνά,
σὰν τᾶβλεπα, παιδάκι ἀκόμα!
Πάλι τὰ βλέπω· δνείρατα δὲν ἔχω στὴν καρδιά·
είδα τὸν γκόσμο καὶ ποθῶ σὲ μιά σου ἀμμουδιά
νὰ γύρω κουρασμένο σῶμα.
- 10 Σὲ χαιρετῶ μὲ δάκρυα, πατρίδα μου μικρή,
νεράιδα τ' ες 'Ασπρης Θάλασσας, νυφοῦλα δροσερὴ
καὶ Βοριοποῦλα χαιδεμένη.
'Απ' δσα σὺ μοῦ γέμισες τραγούδια τὴν ψυχή,
πάρ τὸ φτωχὸ τραγοῦδι μου ποὺ σήμερ' ἀντηχεῖ
ἀπὸ καρδιὰ συγκινημένη.

Γ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ
Χειρώνασμα.

Πέτρος Βασιλικοῦ.

¹

Ψημένη ἀπὸ τὰ κάματα
 κι' ἀπὸ τὰ λιοπύρια, τῷρα
 μέσ' στοῦ βοριᾶ τὴν ἄγκαλιὰ
 λουφάζει* γύρω ἡ χώρα.

²

Ἄραχνιασμένα* τὰ βουνά,
 μαραγκιασμένοι οἱ κάμποι
 πνίγονται μέσ' στὴν καταχνιά*
 καὶ στῆς χιονιᾶς τὰ θάμπη.

³
 Θολὸ τὸ κῦμα· σκυθρωπὸ
 τὸ περιγιάλι· κάτου
 σωρὸς τὰ φύλλα καὶ παντοῦ
 μιὰ κρύα πνοή θανάτου.

⁴

Κι' ἡ ορεατιὰ ἐκεῖ δλόγοργη
 ποὺ φεύγει στὰ λαγκάδια
 τοῦ κάκου μιὰ μὲ κλάματα*,
 τοῦ κάκου μιὰ μὲ χάδια

⁵

γιὰ ν' ἀναστήσῃ πολεμάει
 στὶς ὅχτες ποὺ διαβαίνει
 τὶς ἀροδάφνες σκέλεθρα*,
 τὴν καλαμιὰ φρυμένη*.

1898

Η σπορά.

Πέτρος Βασιλικοῦ.

¹

Ἐρμα τὰ δάση ἀπὸ φωλιές,
 πέρα ἔερα τ' ἀμπέλια·
 κι' ἀν τάπλερο* τραγούδι τους
 σκορποῦν φτωχὰ γαρδέλια,

²

γύρω στὸν κάματο* σκυφτὸς
 ποὺ σπέρνει διζευγολάτης,
 ἢ καλιακούδα στὸ βραχνὸ
 τὸ πνίγει ρέκασμά* της.

³
 Ψηλὰ χιονίζει στὰ βουνὰ
 καὶ γύρω ἡ πάχνη ἀπλώνει..
 Καὶ κάτου ἀπὸ τὸ σάβανο
 ποὺ κρύο τὴν περιζώνει

⁴

ἡ μάνα ἡ γῆς στὸν κόρφο τῆς
 κλώθει* βουβὴ τὸ στάρι
 τοῦ Μάη τὴν χρυσοθάλασσα
 τῶν κάμπων τὸ καμάρι.

1898.

Τὸ καλύβε.

Γ. Δροσίνη.

¹

Ἐκεῖ, ποὺ οἱ καστανιές χυτά,
 χλωρόφυλλα, λαμπαδωτά,
 κλωνάρια ξανεμίζουν,
 ποὺ ροδοδάφονται οἱ μηλιές
 κι' οἱ γαλανόφυλλες ἔλιες
 πολύκαρπες λυγίζουν,

²
 ποὺ ἀνθοῦν λευκὰ τριαντάφυλλα
 καὶ κλήματα ἀφροστάφυλλα
 τὶς κρεββατιές* ἵσκιώνουν,
 καὶ κυπαρίσσια ἀραδαριά
 παλεύοντας μὲ τὸ βοριᾶ
 ἀνίκητα ψηλώνουν,

3

συμμαζεμένο, ντροπαλό,
σάν καραβάκι στὸ γιαλό,
κατάλευκο καλύβι
μέσ' σ' δλοπράσινα κλαριά
τὴ ιχιονισμένη του θωριά
μιὰ δείχνει καὶ μιὰ κρύβει.

4

Μικρὰ τὰ καμαράκια του
καὶ τὰ παραθυράκια του,
κι' διο μικροπλασμένο.
Τόσο μικρό, δοσ ποὺ μπορεῖ
τὴν Εὐτυχία νὰ χωρῇ.
Τί κρῆμα ποὺ εἶναι ξένο !

1898.

1

Τοῦ μεσημεριοῦ ἡ ἀχνάδα*
κι' δ θερμὸς τῆς ἀντηλιᾶς
φίγουν σκέπη στὴ λαμπράδα
τῆς ζεστῆς ἀκρογιαλιᾶς.

3

Στὸ μυστήριο ἀδελφωμένα
βουνά, πέλαγα, οὐρανοί,
σμίγουν, κάνουν κόσμον ἔνα
καὶ μιὰ πλάση γαλανή.

2

Κι' ἡ ἀχνάδα αὐτὴ θαμπώνει,
καὶ τὸ μάτι δὲ χωρίζει
ποὺ ἡ θάλασσα τελειώνει,
ποὺ δ οὐρανὸς ἀρχίζει.

4

Κι' ἀν περνάθ βαρκούλα πέρα
καὶ τὴ θάλασσα λευκαίνει,
φαίνεται σάν περιστέρα
στὰ οὐράνια πλανεμένη.

1902.

Ἐσπερινός.

Γ. Δροσίνη.

Στὸ ρημαγμένο παρακλήσι
τῆς Ἀνοιξης τὸ θεῖο κοντύλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει.
μὲ τάγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ο ἥλιος, γέρνοντας στὴ Δύση,
μπροστὰ στοῦ Τεροῦ τὴν πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήσῃ
κι' ἀνάφτει ὑπέρλαμπρο καντήλι.

Σκορπάει γλυκειὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο οιζωμένη
— θυμίαμα ποὺ καίει ἡ Πίστις—.

Καὶ μιὰ χελιδονοφωλιὰ
ψηλὰ στὸ νάρθηκα χτισμένη
ψάλλει τὸ Δόξα ἐν Ὑψίστοις.

1902.

Τὸ ἡλεοθασέλειμα.

K. Κρυστάλλη.

Πίσω ἀπὸ μακρυνὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τὸ οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
πρᾶσινες, κόκκινες, ξανθές, δλόχρουσες, γαλάζες,
κινήτης ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίης*.

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβῆτη γλυκὸ ἀγεράκι 5
ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρουν τὸ ἀκρογιάλια.
Ἄναρια τὰ κλωνάρια τους κουνάει ὁ γέρο πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κινήτης ἀχολογάει καὶ τρίζει.
Ἡ βρύση ἡ χρεταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
καὶ μὲν ἀλαφὸ μουρμουριτὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει. 10
Θολώνει πέρα ἡ θάλασσα, τὰ οἰζοβούνια ἵσκιώνουν,
τὰ ζάλογκα* μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια* οἵ βράχοι
κινήτης οἵ κάμποι γύρω οἵ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Ἄπ' ὅξω, ἀπὸ τὰ δργώματα, γυρνοῦνε οἵ ζευγολάτες
ἥλιοκαμένοι, ξέκοποι*, βουβοί, ἀποκαρωμένοι*, 15
μὲ τοὺς ζυγοὺς, μὲ τὰ βαρειὰ τὸ ἀλέτρια φορτωμένοι
καὶ σαλαγοῦν* ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά* τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλᾶτα, τραχηλᾶτα,
«ὅω!», φωνάζοντας, «ὅω! Μελισσινέ!* Λαμπίρη!*»
κινήτης ἀργὰ τὰ βώδια περπατοῦν καὶ ποὺ μουγκρίζουν. 20

Γυρνοῦνε ἀπὸ τὰ ἔργα τους οἵ λυγερὲς, γυρνοῦνε
μὲ τὰ ζαλίκια* ὅχ* τὴ λογκιά*, μὲ τὰ σκουτιὰ* ὅχ τὸ πλύμα,
μὲ τὶς πλατειές των τὶς ποδιές σπογγίζοντας τὸν ἕδρο·
καὶ σ' ὅποιο δέντρο κινήτης ἀνάστροψιν, σ' ὅποιο κοντρὶ ἀκονυμπήσουν
εἰς τὸ μουρμούρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴ θωριὰ τοῦ βράχου 25
γλυκὸν γλυκὸ καὶ πρόσχαρο χαιρετισμὸ ξανοίγουν:
«Γειὰ καὶ χαρὰ στὸν κόσμο μας, τὸν ὅμορφό μας κόσμο!».

Σὰν τὸ ζαρκάδι ὁ νιὸς βοσκὸς ξετρέχει* τὴν κοπή* του
σουρίζει, σαλαγάει, «ஓ! ଓ!» καὶ τήνε ροβολάει*
ἀπὸ τὰ πλάγια στὸ μαντρί, στὴ στρούγκα* γιὰ ν* ἀρμέξῃ. 30
Ἄπὸ στεφάνι, ἀπὸ γκρεμόν, ἀπὸ φαϊδιὸ* καὶ λόγκον
καὶ τοῦ γιδάρη ἡ σαλαγὴ στριγκιά* στριγκιά γρικιέται
τὸ ἀνάποδο κοπάδι τους «τσάπ! τσάπ! ଓ! ଓ!» βαρώντας.
Κινήτης ἀχολογοῦν βελάσματα κινήτης ἀχολογοῦν κουδούνια.
Ἄπὸ μακριά, ὅχ τὸ βουκολειό*, ἀκούγεται φλογέρα. 35

κάπου βροντάει μιὰ ντουφεκιὰ ἥ κυνηγοῦ ἥ δραγάτη^{*}
καὶ κάπου κάπου δ ἀντίλαλος βραχνὸ τραγούδι φέρνει
τοῦ ἀλογηλάτη, τοῦ βαλμᾶ[†], δποὺ γυρνάει κι' ἔκεῖνος.

- Τοῦ κάμπου τ' ἄγρια τὰ πουλιὰ γυρνοῦν δχ τὶς βοσκές τους
40 καὶ μ[᾽]ἄμετρους κελαηδισμοὺς μέσ[·]στὰ δεντρὰ κουρνιάζουν[·].
Σκαλώνει ὁ γκιώνης[‡] στὸ κλαρὶ καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του.
Στὰ οέπια, στὰ χαλάσματα ἡ κουκούβαγια σκούζει.
Μέσα σὲ αὐλάκι, σὲ βαρκὸ^{*} λαλεῖ ἥ νεροχελώνα.
Τ[·] ἀηδόνι κρύβεται βαθιὰ στ' ἀγκαθερὰ τὰ βάτα
45 καὶ τὴν ἀγάπη τραγούδαει μὲ τὸ γλυκὸ σκοπό του.
Κι' ἡ νυχτερίδα ἡ μάγισσα, μὲ τὸ φτερούγισμά της
τὸ γλήγορο καὶ τὸ τρελλό, σχίζει τὰ σκότη ἐπάνου
καὶ μὲ τὰ ὀλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παῖζει.

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωή σας,
50 τὴν ἀπλοῦκή σας τὴ ζωή, πόχει περίσσιες χάρες.
Μὰ πλιὸ πολὺ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γνωισμό σας
δντας ἡ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει δ ἥλιος.

1898

• Ο τρύγος.

K. Κρυστάλλη.

- "Οταν ἀνθίζ[·] ἡ ἀγράμπελη κι' ἀπλώνει τὰ κλαδιά της
στὸ σχοῖνο, στὸ χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
στὰ οέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρεμὸ τοῦ βράχου,
κι' ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, τὴν πλάση πέρα ὡς πέρα
5 γιομόζει ἀπὸ μοσχοβολιὰ μὲ τὸν ἀνασασμό της,
πυκνὸ πυκνὸ κι' ὀλόμαυρο μελισσολόι πετιέται
μέσ[·] ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά[†], μέσ[·] ἀπὸ ἐρμιές καὶ κήπους,
καὶ τ' ἀνθὴ της βοσκολογῆ καὶ παίρνει τὸν ἀγνό^{*} τους,
καὶ διαλαλάει μ[᾽] ἔνα βυητὸ τὸν ἀναγαλλιασμό^{*} του.
10 "Ετσι οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπίτια
κι' εἰς κάμπους κι' εἰς βουνὰ σκορποῦν, κι' δπ' εἴναι ἀμπέλια
μὲ τὰ καλάθια τὰ πλεχτὰ καὶ μὲ τὰ βατοκόπια^{*} τρέχουν,
καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χαρές, δταν ἀρχίζει δ τρύγος.
"Αναταράζονται οἱ ἐρμιές, ἀχολογοῦν τ· ἀμπέλια,
15 λές κι' ἀπὸ κάθε πέτρα δρυθή, λές κι' ἀπὸ κάθε βάτον
δποὺ στὸ κόρτο σέρνεται, κόρης κορμὶ φυτρώνει.

* * *

Πράσινη ἀπλώνεται ἡ φυτειὰ κι' οἱ ράγες μεστωμένες,
μαῦρες καὶ κίτρινες, ἔανθιές, μαυρολογοῦν, γιαλίζουν
στὴν πρώτη ἀχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ἥλιου δπ' ἀνατέλλει,
σὰν μαῦρα μάτια, σὰν χοντρὰ κλωνιὰ μαργαριτάρια. 20
Οἱ βέργες οἱ καμαρωτὲς λαμποκοποῦν κι' ἐκεῖνες
κι' οἱ περογλιὲς* ξαπλώνονται στὰ δίπλατα* κρεββάτια*
καὶ στὴν πυκνή τους χλωρασιὰ καὶ στὸ βαθύ τους ἵσκιο
τὴν ἴδρωμένην ἀργατιὰ δροσίζουν, ἀνασπίνουν:
τὴν ἀργατιὰ ποὺ ὀλημερὶς δλο τρυγάει κι' ἀπλώνει, 25
τὴν ἀργατιὰ ποὺ λαχταρᾶ πότε νὰ πέσῃ δ ἥλιος,
πότε νὰ ἵσκιώσουν τὰ οιζά, νὰ δροσερέψῃ δ κάμπος.

Νάτος δ ἥλιος ποὺ ἔπεσε καὶ πάει νὰ βασιλέψῃ,
νάτα ποὺ ἵσκιῶσαν τὰ οιζά καὶ δροσερέψει δ κάμπος.

'Ο ἥλιος χάθη ὅλότελα καὶ τὰ βουνὰ σουρπώσαν*. 30
θόλωσαν τ' ἀνοιχτὰ νερὰ καὶ πάνου βγῆκαν τ' ἄστρα.
Διπλὰ ἀνασαίν* ἡ ἀργατιὰ κι' ἀπαρατέι τὸ ἔργο·
κι' ἐκεῖ ποὺ κληματόβεργες κι' ἀπὸ παλιούνια* φράχτες
καλύβι ὅλόρθι πλέκουνε, δεῖπνον ἀπλὸ κυκλώνουν,
καὶ τὸν ἀπλὸ τὸ δεῖπνο τους φωτάει θαμπὸ λυχνάρι. 35
"Υστερα εἰς κάθε μιὰ φυτειά, κάθε ὅχτο*, κάθε ἀμπέλι,
τρανὲς ἀνάβονται φωτιές μέσ' στ' ἀπλωτὸ σκοτάδι.
"Ολόνρα δλόνρ* ἀπ' τὲς φωτιές σταίνουν χορὸ οἱ κοπέλες·
στρώνονται χάμου οἱ γέροντες; κι' οἱ νιοί, κι' ἀπ' ὅλους ἔνας
τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ' ἔνα ἀπαλὸ τραγούνδι 40
κι' μ' ἔνα λάλημα γλυκὸ γλυκὸ τοῦ ταμπουρᾶ* του,
ώς ποὺ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν.

Καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορπᾶν οἱ δουλευτάδες.
Στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιὰ κι' ἀποσταμένοι γέρνουν·
κι' ἐκεῖ ποὺ σβήνονται οἱ φωτιές ἔρμες ἀνάρια ἀνάρια 45
τὸ νυχτοπούλι τ' ἄγρυπνο γλυκὰ τοὺς νανουρίζει,
ώς ποὺ νὰ σκάσῃ δ Αὔγερινός, ποὺ θὰ ξυπνήσουν πάλι,
πάλι στὸ ἔργο τους νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

"Μυνος τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

K. Παλαμᾶ.

- 1 'Αρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατον, ἄγνε πατέρα
τοῦ ὥραιον, τοῦ μεγάλου καὶ τἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι' ἄστραψ' ἐδῶ πέρα
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τὸ οὐρανοῦ.
- 2 Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλαιμα καὶ στὸ λιθάρι
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή,
καὶ μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
καὶ σιδερένιο πλάσε κι' ἄξιο τὸ κορμί.
- 3 Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου
σὰν ἔνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
καὶ τρέχει στὸ ναὸν ἐδῶ προσκυνητής σου
ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

1895

"Ἐνα κυπαρίσσει.

K. Παλαμᾶ.

- 'Αγνάντια* τὸ παράθυρο· στὸ βάθος
ὅ οὐρανός, δλο οὐρανός, καὶ τίποτ' ἄλλο·
κι' ἀνάμεσα, οὐρανόζωστον ὀλόκληρο,
ψηλόλιγνο ἔνα κυπαρίσσι· τίποτ' ἄλλο.
Καὶ ἦ ἔστερος ὅ οὐρανὸς ἦ μαῦρος εἶναι,
στὴ χαρὰ τοῦ γλαυκοῦ, στῆς τρικυμιᾶς τὸ σάλο,
δμοια καὶ πάντα ἀργοκυλάει τὸ κυπαρίσσι,
ἡσυχο, ὥραιο, ἀπελπισμένο. Τίποτ' ἄλλο. 1902

Ποιό εἴν· αὐτὸ τὸ Κοιμητήρες;

K. Παλαμᾶ.

- Καὶ ποιό εἰν· αὐτὸ τὸ κοιμητήρι
ποὺ πάντα πρασινίζει καὶ φεγγοβιολάει
καὶ ποὺ κανένα δὲν τὸ καίει λιοπύρι
καὶ ποὺ καμμιὰ νεροσυρμή δὲν τὸ χαλάει;
Καὶ ποιό εἰν· αὐτὸ τὸ κοιμητήρι,
καὶ ποιοί εἰν· αὐτοὶ οἱ γονατιστοὶ προσκυνητάδες Αἰῶνες
καὶ ποιό εἰν· αὐτὸ τὸ κοιμητήρι
ποὺ εἰν· οἱ νεκροί του· Απόλλωνες καὶ οἱ τάφοι Παρθενῶνες.

1902

Ανοιξη.

Δάμπρου Πορφύρα.

Ανοιξη! Μόλις ξέσπασε τοῦ φθινοπώρου ἡ μπόρα
κι' ἔγω τὸ καραβάκι σου νειρεύομαι ἀπὸ τώρα
ν' ἀράζῃ στὸ λιμάνι μας, μὲ τ' ἄρμενα* ἀνθισμένα,
πλάι στὰ καϊκάκια τὰ φτωχά, τὰ θαλασσοδαρμένα.

1

Νὰ φέρῃς κρόσσια ἀπὸ ἀφούνς στὸ κῦμα καὶ κορδέλλες²
γύρω στὰ βράχια τῶν φυκιῶν τὶς πράσινες ταντέλλες³
καὶ γιὰ τοὺς ὕσκιους, ποὺπε ρνοῦν ἢ μένουν στ' ἀκρογιάλι,
νὰ φέρῃς ἀπὸ τὴ Βενετιὰ τὸ πιὸ λαμπρὸ κρουστάλλι.

2

Στὰ δέντρα, ποὺ θρηνοῦν βραχνὰ στοῦ κάμπου τὴ μαυρίλα,³
νὰ φέρῃς γέλια δλόδροσα στὰ νιόφυτρά τους φύλλα.
Μέσα στὰ ρόδα τ' οὐδανοῦ τὸ φῶς τοῦ **Αποσπερίτη**.
Κι' ἐμένα μιὰ μικρὴ φωλιὰ χελιδονιῶν στὸ σπίτι.

1899.

Β' ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Αθηναϊκὸν Πάσχα.

Γεωργίου Σουρῆ.

Αναστάσεως ἡμέρα¹
ψάλλονταν ἄγγελοι λευκοί,
καὶ σφυρίζονταν στὸν ἀέρα
σφαῖρες ἀπὸ ἑδῶ κι' ἐκεῖ.

Αναστάσεως χαρὰ²
καὶ στὴν γῆν τῶν Αθηναίων
ρίχνονταν ἔνσφαιρα πυρὰ
οἵ γενναῖοι τῶν γενναίων.

Αναστάσεως ἡμέρα³
φῶς μεγάλης χαραυγῆς,
παίρνει κάποιον μία σφαῖρα
καὶ τὸν ρίχνει κατὰ γῆς.

Αναστάσεως ἡμέρα⁴
κι' ἔνας ἄλλος παραπέρα
δέχεται σὰν κελεποῦρι*
μία τράκα μέσ' στὴ μούρη.

- 5 Τοῦ θανάτου τὴν ἀπόχη
βλέπουν εὔσεβεῖς μὲ φρίκη
καὶ χαρὰ σ' ἐκεῖνον πόχει
καμωμένη διαθήκη.
- 6 Νέον Πάσχα, νέος θρῆνος
καὶ μακάριος ἐκεῖνος
ὅπου πρόφθασε νὰ δώσῃ
τῆς ἀγάπης τὰ φιλιά,
κι' ἔπειτα νὰ τὰ κορδώσῃ
μὲ τὴ νέα Πασχαλιά.
- 7 Ἀπὸ κρότους ἀγρίους βοῦζει
πᾶσα γῇ τῆς κλεινῆς πρωτευούσης
καὶ μπαροῦτι βρωμᾶς καὶ μυρίζει,
ποὺ φοβᾶσαι ν' ἀκούσῃς.
- 8 Κούφια πέφτουν τουφέκι' ἀπ' ἀνάρια
καὶ στοὺς δρόμους τὰ βόλια σφυρίζουν,
καὶ βροντοῦν τῆς φακῆς παλικάρια
ποὺ γιὰ βρόντους ἀφρίζουν.
- 9 Τρέχουν, τρέχουν ξιφήρεις σκοποὶ
κι' ὁ παπᾶς μειδιῶν εὐφροσύνως
τὸ «Χριστὸς» δὲν προφθάνει νὰ πῇ,
πέφτει κάτω κι' ἐκεῖνος..
- 10 Πάσχα θεῖον... Χαρὰ κι' εὐνομία..
Κάθε χόλος καὶ μῖσος ἐρρέτω.
Πεθαμένων ἀνοίγουν μνημεῖα
νὰ δεχθοῦν σκοτωμένους καὶ φέτο.

1903

Γ'. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σὲ τάχφο κόρης.

Ἀλεξ. Πάλλη.

Ἡσουν τῶν σπλάχνων μου ἡ χαρὰ
δχτὼ καὶ δέκα χρόνια.
μιὰ μόνη μ' ἔθλιψες φορά,
δμως μὲ θλίψη αἰώνια.

1907

3. ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

‘Ο ’Ορφεὺς ἐν τῷ “Ἀδη.”

(ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ποιήματος δ «’Ορφεύς»).

A. Παπαρρηγοπούλου.

Εἰσαγωγή : ‘Ο ’Ορφεύς, ἀπολέσας προώρως τὴν σύζυγόν του Εύρυδίκην, ἀποφασίζει, συντετριμμένος ὑπὸ τῆς δδύνης, νὰ κατέλθῃ διὰ τοῦ Ταινάρου εἰς τὸν “Ἀδην” καὶ ἀναζητήσῃ αὐτήν. (μέρος Α’—Γ’)

Μέρος Δ'

1

Ἄχανὲς καὶ ἔρημία
περιβάλλουν τὸν ’Ορφέα
καὶ ἀκούεται τραχεῖα
τοῦ Κερβέρου* ἡ κραυγή,
ἀντηχοῦσα φρικαλέα
ἐν τῇ φοβερῷ σιγῇ.

2

Βαίνει μόλις ἀναπνέων
καὶ μὲ τρίχας ὁρθωμένας·
οὐδαμοῦ φῶς βλέπει πλέον·
προχωρεῖ ψηλαφητί,
καὶ δὲ ποὺς αὐτοῦ πατεῖ
εἰς σκιάς διερχομένας..

3

Πέραν δὲ ἡ Ἀχερούσια*
πρὸ αὐτοῦ ἀπλοῦται λεία
καὶ δὲ Χάρων* τὰ πορθμεῖα
ὑποβλέπων ἀπαιτεῖ·
πλὴν τοῦ Χάρωνος κρατεῖ
ἡ τῆς λύρας ἀρμονία.

4

Καὶ ἡ κώπη μονοτόνως
ῦδατα νεκρὰ μερίζει·
θάνατος πλανᾶται μόνος
χάρους ἀνωθεν ὑγροῦ.
καὶ τὸ κῦμα ψιθυρίζει
διὰ τόνου θλιβεροῦ.

5

Τὸν ἀσφοδελὸν* λειμῶνα
ἥδη δὲ ’Ορφεὺς βαδίζει·
ἄν λευκὸν ὡς τὴν χιόνα
ἄνθος φύεται ἔκει,
ἄλλ’ οὐδεὶς ζῶν κατοικεῖ.
στήθη τῶν νεκρῶν στολίζει..

6

Τοῦ Ωρίωνος* θηρεύει
ἡ σκιά ἔκει πλησίον·
βέλη φέρει· ἐνεδρεύει
ὑπὸ δένδρα γηραιά,
καὶ ἐπίσης τὸ θηρίον
εἶναι, ὡς αὐτός, σκιά.

7

Καὶ ἀμύθητος γαλήνη,
ώς ή ἀπειλὴ ἀγρία,
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βαρύνει·
δένδρα, ζῷα καὶ πτηνά,
ὅλα εἴδωλα κενά,
ὅλα ἀμαυρὰ καὶ κρύα.

8

*Αταράχως διαρρέει
τὸ τῆς Λήθης ὕδωρ· στόνον
δὲν ἔκπεμπει καὶ δὲν κλαίει·
διαρρέει σκυθρωπὸν
καὶ δι * ἐλιγμῶν ἀφώνων,
·ώς ή λήθη σιωπῶν.

*Ω ! τὸ ὕδωρ τοῦτο πόσοι
ἔπεζήτησαν ματαίως,
πρὶν ἐδῶ νὰ καταβῶσι !
Πόσους μία του σταγῶν
πόνους φοβερῶν πληγῶν
θὰ ἔκοιμιζε ταχέως !

10

Λήθην δ Ὁρφεὺς δὲν θέλει·
ἀγαπᾷ καὶ ἐνθυμεῖται·
καὶ ἔκείνη ἀνατέλλει
ἐν τῷ βίῳ του φαιδρά,
καὶ ἀνάμνησις καλεῖται,
καὶ ὑπάρχει καὶ νεκρά.

11

Καθιστᾶ μᾶλλον γλυκεῖαν
τοῦ παρόντος ή ὁ δύνη
παρελθοῦσαν εὔτυχείαν·
ὅταν ή ψυχὴ πονῇ
μόνη τὴν ζωογονεῖ
ή ἀνάμνησις ἔκείνη..

Μέρος Ε'

1

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ σκότη,
δπου αἱ σκιαὶ πλανῶνται,
δπου ή χαρὰ ὑπνώτει,
ἀγρυπνεῖ ή συμφορά,
δπου δίκη αὐστηρὰ
κι * Ἔρινύες * συνναντῶνται.

Τοῦ Ταντάλου* ἐδῶ βλέπει
τὰς φρικώδεις τιμωρίας·
καὶ πικρὰ ἀκούει ἔπη,
καὶ ἀκούει φοβερὰν
τοῦ Σισύφου* τὴν ἀράν,
καὶ ἀκούει βλασφημίας.

2

*Ιστανται ἔκπεπληγμένοι
οἱ ἐν Ἀδῃ, τὸν Ὁρφέα
βλέποντες νὰ διαβαίνῃ·
ἀλλ' ἔκεινος προχωρεῖ·
ή ψυχὴ του ή γενναία
εἰς τὸν ἔρωτα θαρρεῖ.

4

*Ἐκεῖ πέραν δ *Ιξίων*
εἰς τροχὸν προσδεδεμένος
διὰ συστροφῶν μυρίων
βασανίζεται, θρηνεῖ·
καὶ ἡχεῖ τεταραγμένως
ή στοὰ ή σκοτεινή.

5

Καὶ ἵδου ἡ Περσεφόνη^{*}
ἐπὶ θρόνου ἐξ ὁστέων·
ἀπειρος πληθύς τὴν ζώνει
ὑπηκόων σκιωδῶν
ἐπαιτούντων τὴν σποδὸν
βίου παρελθόντος πλέον.

6

Τὸν Ὁρφέα ἀτενίζει
καὶ ἐγείρεται ὁργίλη:
πῶς τὸν Ἀδην μυκτηρίζει
καὶ ζῶν ἥλθεν εἰς αὐτόν;
Καὶ ἀμείλιχες ἦπείλει
τὸν ἀλάστορα^{*} θυητόν.

9

Τίς ἐκ τῆς ἀπελπισίας
μὴ εὔρισκων λέξιν μίαν
τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας
νὰ ἐκφράσῃ τὴν δεινήν,
μὲ ἀρμονικὴν φωνὴν
ἔψαλε τὴν δυστυχίαν;..

Μέρος ι'

1

«Δότε μοι τὴν Εὐρυδίκην.
Περσεφόνη, Περσεφόνη,
μὴ προφέρῃς καταδίκην·
τὴν ἡγάπησα πολὺ^{κι'}
καὶ ἡ ψυχή μου τὴν καλεῖ·
ἐκουράσθη πλέον μόνη.

2

Ἄνασσα, γνωρίζεις ποία
τὴν καρδίαν περιβάλλει
θυελλώδης ἔρημία,
ὅταν φύγῃ ἡ χαρά,
ὅταν ὄνειρα φαιδρὰ
πέσουν κατὰ γῆς αἰθάλη;

7

Τῆς Μεδούσης^{*} τὴν ἀγρίαν
κεφαλὴν ἐπικαλεῖται·
ἄλλα μὲ φωνὴν γλυκεῖαν
ὅς Ὁρφεὺς παρακαλεῖ,
καὶ σιγῇ ἡ ἀπειλή,
καὶ ὁ Ἀδης συγκινεῖται.

8

Ἀρμονία, ἀρμονία,
γλῶσσα πλήρης μυστηρίου,
ποία πάσχουσα καρδία
σ' ἥρπασεν ἐξ οὐρανῶν,
ώς τὴν φράσιν μαρτυρίου
κι' αἰσθημάτων ἀχανῶν;

3

Τόσαι νέαι, καὶ ἐκείνη[;]
ἐπρεπε νὰ τελευτήσῃ;
ἥρμοζε παστάς λιθίνη
εἰς τοσαύτην καλλονήν;
εἰς αὐγὴν ἔφεινήν
διατὶ νὰ ἀπανθήσῃ;

4

Τώρα τὸ οὐρανοῦ τὸ δῶμα
φαίνεται χωρὶς ἀστέρας·
εἶναι τὸ ἄνθη χωρὶς χρῶμα,
χωρὶς ἀρωμα, ώχρα,
καὶ προβαίνει φοβερὰ
ἡ γαλήνη τῆς ἐσπέρας.

5

Καὶ ἡ ἔρημος οἰκία
διεγείρουσα τὴν φρίκην...
καὶ ἡ πάλλουσα καρδία
ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγῆς·
ἡ ἥχὼ τῆς οἰμωγῆς...
Δότε μοι τὴν Εὐρυδίκην».

6

Ἐπαυσε· σιγὴ βαθεῖα
ἡκολούθησε τὸ ἄσμα·
ἡ γλυκεῖα ἀρμονία
τὰ ἐρέβη συγκινεῖ,
καὶ τῆς συμφορᾶς τὸ φάσμα
τὰς βασάνους λησμονεῖ.

7

Τότε, λέγουσι, βραχεῖα
εἰς τοὺς ταλαιπωρούμενους
ἀπεδόθη εὐτυχία·
καὶ προσῆλθον εὐμενεῖς
καὶ αὐταὶ αἱ Ἐρινῦς
μ' ὁφθαλμοὺς δεδακρυσμένους.

8

Προσηνής ἡ Περσεφόνη
μειδιᾶς πρὸς τὸν Ὀρφέα·
τὴν ὁδύνην συνεπόνει
τῆς καρδίας καὶ αὐτῆς,
καὶ ἀνάμνησις ἀρχαία
τοῦ καθήκοντος κρατεῖ.

1

Πόσον φαίνεται γλυκεῖα
εἰς τὸ ἱλαρόν του βλέμμα
ἡ φρικώδης ἔρημία,
ἥν ἐπέρα πολὺν ὠχρός·
καὶ μὲ παγωμένον αἷμα·
πόσον εἶναι ζωηρός!

9

«Λάβε, λέγει, λάβε πάλιν
τὴν πιστὴν φίλην ἔκεινην
εἰς τὴν ἔρημον ἀγκάλην·
ἴσταται ἔκεī μακράν
ἀπαθῆς πρὸς τὴν χαράν,
ἀπαθῆς πρὸς τὴν ὁδύνην.

10

‘Αλλ’ Ὁρφεῦ, σκιὰ ὡς εἶναι
διεγείρει φρίκην τώρα,
πᾶσ’ αἱ χάριτες ἔκειναι
ἔπεσαν τῆς γῆς βιορά.
Φεῦ! τοῦ Πλούτωνος ἡ χώρα
εἶναι χῶρα φοβερά.

11

Οταν εἰς τὴν γῆν πατήσῃ,
τότε θὰ τὴν ἀνακτήσῃς·
ἡ μορφὴ της θ’ ἀναζήσῃ
ὡς καὶ πάλαι εὐειδῆς·
ἐν τῷ Ἀδῃ μὴ τολμήσῃς,
πρὸς Στυγός*, νὰ τὴν ἰδῆς.

12

Υπαγε, Ὁρφεῦ, προχώρει·
σὲ ἀκολουθεῖ ἔκεινη·
εἶναι μόνον εἰς τὰ ὅρη
τοῦ Ταινάρου δρατή.
ἄλλως ἀνεπιστρεπτεί
ἐν τῷ Ἀδῃ θ’ ἀπομείνῃ».

Μέρος Ζ'

2

Ἐδρεψε μεγάλην νίκην·
ἥρασε τὴν εὐτυχίαν,
ἥρασε τὴν Εὐρυδίκην,
τὴν ζωήν του, τὴν χαράν.
Ποῦ τὸ πένθος; Ἰλαράν
ἔχει τώρα τὴν καρδίαν.

Δὲν τὴν βλέπει, τὴν μαντεύει·
ἄλλ' ἀρκεῖ εἶναι πλησίον·
ὅταν ἡ ψυχὴ λατρεύῃ,
εὐχερῶς εὐδαιμονεῖ·
ὑπὸ στοχασμῶν μυρίων
τῷ ἐπνίγη ἡ φωνή....

Περίληψις τῶν ἐπομένων : Καθ' ὅδὸν δ 'Ορφεὺς ἀπευθύνει διαφόρους ἑρωτήσεις πρὸς τὴν Εὔρυδίκην· ἄλλ' ἔκεινη κατὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῆς Περσεφόνης ἀκολουθεῖ μέν, δὲν ἀναγνωρίζει δμως αὐτόν, διότι εἰχε πίει ἐν τῷ "Ἄδη τὸ ὅδωρ τῆς Λήθης." Ο 'Ορφεὺς τότε ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του λησμονεῖ τὴν διαταγὴν τῆς Π., στρέφεται διὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὴν τὸ πρόσωπόν του, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οὕτω θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ· ἄλλ' ἀμέσως ἡ Εύρυδίκη γίνεται ἄφαντος. Συντετριμμένος τότε δ 'Ορφεὺς ἀνέρχεται μόνος πάλιν διὰ τοῦ Ταΐνάρου καὶ ἀπαρηγορήτως θρηγῶν ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον.

Εἰς τὴν Θάλασσαν τῆς Σαλαμίνος.
(ἀπόδπαδμα).

Ἀχιλλέως Παράσχου.

Πῶς γιγαντεύεται ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη !
Ἄνδρειεύεται, παίρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει.
Τές μέρες πούντρα τές δειλὲς ξεχνῶ σ' αὐτὸ τὰ μέρη,
καὶ ναύτης τοῦ Θεμιστοκλῆ, κρατῶ κουπὶ στὸ χέρι
καὶ τοὺς Περσιάνους πολεμῶ καὶ πνίγω στὴν ἀγκάλη,
σ' αὐτὰ τὰ ἴδια κύματα, σ' αὐτὸ τὸ περιγιάλι!

Kai βλέπω, βλέπω μὲ τὸ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς τὸ μάτι
ἀπὸ καράβια ἀμέτρητα τὴν θάλασσα γεμάτη. 2

Τόπο δὲν ἔχουν νὰ σταθοῦν· τὸ πέλαγο δὲν φθάνει.
Πάρθοι κι' Ἰνδοὶ τὸ πλημμυροῦν καὶ Μῆδοι καὶ Περσιάνοι.
Σαλεύουν δάσος κονταριῶν, χίλιες στολὲς φοροῦνε
καὶ χίλιες γλῶσσες βάρβαρες στὸν ἄντηχοῦνε.

Θαρρῶ πῶς τὴν ἔξακουστὴν ἔκεινη βλέπω μάχη. 3

Ποιός θρονιασμένος κάθεται στὸ τρίκορφο, στὴ ράχη ;

'Ο Σέρεξ ! Τὰ καράβια του περήφανος ξανοίγει..

Θὰ ἔχῃ ἔνα ἀπ' δλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγῃ ;

'Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. 'Αναγνώσματα Α' Γυμνασίου 15

Στὸ πλάγι του γραμματικοὶ σταυρὸ τὰ χέρια δένουν,
καὶ τὴ μεγάλη νίκη του νὰ γράψουν περιμένουν.

- 4 *Α ! Δὲν κοιτᾶ καὶ τὰ μικρὰ καράβια μας, γεμάτα
ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὰ παιδιά, ἀπὸ Ἀθήνας νιᾶτα !
Φουχτώνει δὲ Θεμιστοκλῆς στὸ χέρι τὸ τιμόνι,
καὶ σὰ σημαία τὴν πλατειὰ κλαμύδα του ξαπλώνει.
Καὶ νά, ἀρχίζει δὲ πόλεμος, ἀρχίζει ἡ ναυμαχία.
Χέρια μὲ χέρια πιάσθηκαν Σκλαβιὰ κι' Ἐλευθερία !
- 5 Χτύπα, περήφανη θεά, "Ελληνοπούλα, χτύπα !
Πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιᾶς τὸ μοῦρο στῆθος τρύπα !
"Ας καταλάβῃ μιὰ φορά, γιὰ πάντα δὲς καταλάβῃ,
πῶς τὰ παιδιά σου πολεμοῦν καὶ πῶς χιυποῦν οἱ σκλάβοι.
Διώξε, θεά, τὸ μόλυνσμα, δὲ κόσμος ν' ἀνασάνη,
κι' δποιον ἐλάβωσε ἡ σκλαβιὰ νὰ βρίσκῃ ἐδῶ βοτάνι !
- 6 *Ωσάν λιοντάρι ἡ θάλασσα σηκώθη καὶ βογγάει..
Σπάρτη κι' Ἀθήνα πολεμοῦν ἀντάμα πλάι-πλάι,
ἀστροπελένια δίδυμα σὲ σύννεφα θαμμένα,
κι' ἐμπρός τους ἡ Ἐλευθεριὰ καράβια πνίγει ξένα.
Θαρρεῖς θεριὰ πῶς πολεμοῦν κι' ἡ θάλασσα στενάζει,
σὰν ἀνυψώνει τὸ σπαθὶ καὶ σὰν τὸ κατεβόζει !
- 7 Τὸ μάτι τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ δρόμο της φωτίζει.
καὶ κάπου-κάπου ἡ θεὰ τὸ πρόσωπο γυρίζει
καὶ τὸν κοιτάει δλόχαρη.. Σὲ κάθε γύρισμά της
ἀκούω δυνατώτερα καὶ τὰ χιυπήματά της.
"Απ'" τὸ τιμόνι ἀτάραχος ἔκεινος τὴν κοιτάζει,
καὶ μὲ τὸ μάτι του θαρρεῖς τὴ νίκη πῶς προστάζει:
- 8 «*Ω "Ελληνόπουλα, ἐμπρός ! Λυτρῶστε τὴν πατρίδα,
— κράζει δὲ Αἰσχύλος* — σώσετε μὲ τὴν καλὴ λεπίδα
παιδιά, γυναικες, πατρικοὺς ναοὺς αὐτῇ τὴν ὄφα,
τοὺς τάφους τῶν πατέρων σας· ἀγῶν γιὰ δλα τώρα !»
Κι' ἀνάβει ἡ μάχη στὴ φωνή, σαρκώνεται ἡ ἐλπίδα.
τί κάνει δὲ ψάλτης, στὴν καρδιὰ σὰν ἔχῃ τὴν πατρίδα !
- 9 Σὰ ζυγαριὰ δὲ πόλεμος ἀνεβοκατεβαίνει.
δίγνωμη ἡ Νίκη δεξιὰ κι' ἀριστερὰ πηγαίνει.

Κουράστηκε κι' ἡ Λευτεριά, κουράστηκε κι' ὁ ξένος·
Μονάχα ἐσύ, Θεμιστοκλῆ, δὲν είσαι κουρασμένος!
Δυὸς τρεῖς φορές τὰ φρύδια του συννεφιαστὰ μαζώνει
καὶ σπάει μέσος στὰ δάχτυλα τὸ δυνατὸ τιμόνι.

Μαυρίζει γῆ καὶ οὐρανός· δὲν φαίνεται ἡ μέρα. 10
Μὰ τί ἀντάρα αἴκουγεται ἀπ' τὰ πελάγη πέρα;
Ποιά εἶναι ἔκείνη ἡ σκιὰ ποὺ σὰ βουνὸ μεγάλη
πατεῖ τὸ κῦμα κι' ἔρχεται μὲ τὴν ἀνεμοζάλη;
Γιὰ δές... ὅπισω ἀπ' αὐτὴν κι' ἄλλες σκιές δρμᾶνε,
μὲ κόπο τὰ μεγάλα της τὰ βήματα ἀκλουθᾶνε.

“Ο Αἴας* εἶναι! Κι’ ἔρχεται μὲ τὸ νεκρὸ στρατό του 11
ἀπ’ τῆς Τρωάδος τὰ νερά στὸ κῦμα τὸ δικό του.
Κατάρτι μέσ’ στὸ χέρι του φουχτώνει γιὰ κοντάρι,
κι’ ἔχει τὸν Τεῦκρο του μαζί, τὸ ἀγένειο παλικάρι.
“Α, τί μεγάλη ταραχὴ τὸ χτύπημά του κάνει,
πῶς τὰ κατάρτια τρίζουνε στὸ χέρι σὰν τὰ πιάνη!

Κι’ ἀνταμωμένα τὰ νεκρὰ καὶ ζωντανὰ λιοντάρια 12
κάνουν τὴν θάλασσα στεριά, πατοῦνε σὲ κουφάρια*.
Φεύγουν οἱ ξένοι, φεύγουνε μὲ τὰ πανιὰ σχισμένα.
Βλέπω καράβια σὰν βουνά στοὺς βράχους τσακισμένα
‘Ακούω τρόμου προσευχές, τραγούδια καὶ κατάρα
καὶ φροκαλίζει ἡ θάλασσα τοῦ Ξέρξη τὴν τιάρα!..

1874.

Δεξέλεως.

(εἰς τὸν τάφον τοῦ Κεραμεικοῦ).

K. Παλαμᾶ.

Κι’ ἀπὸ τὸ πρῶτο μάρμαρο κι’ ἀπὸ τὸ πρῶτο μνῆμα
ἀκούω φωνὴ ποὺ χύνεται κι’ ἀκούω φωνὴ ποὺ λέει :

“Εμὲ Δεξύλεο μέ λέν. ‘Εγώ είμαι τῆς Ἀθήνας
τὸ λατρεμένο τὸ παιδί, ταγένειο παλικάρι.

Μ’ ἀνάθρεψαν τὰ βροντερὰ τραγούδια τοῦ Τυρταίου 5
καὶ τάραξαν τὸν ὕπνο μου τὰ ὄνειρα τοῦ Αἰσχύλου*.
“Εξω στὸ δρόμο, στὴ δουλειά, στοῦ κάμπου τὸν ἀέρα
μοῦθρεψε δὲ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τάνοιξε σὰν ἄνθος·

καὶ στὸ Γυμνάσιον ὁ Θεός ὃποὺ βοηθάει τὰ νιᾶτα
10 μοῦ τοπλασεν ἀρμονικὰ σφιχτό, χυτὸ καὶ ὠραῖο.

Κι' ἔγὼ καβάλλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρώτους πρῶτος:
συντρόφεψα τὸ ίερὸ τῆς Ἀθηνᾶς καράβι*
κι' ἔλεγα : «Βάλε μου, Θεά, τρανὴ καρδιὰ στὰ στήθη,
δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μου καὶ δύναμη στὰ χέρια
15 νὰ πάω κι' ἔγὼ ν' ἀγωνιστῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμψω
στὸ πήδημα, στὸ πάλαιμα, στὸ δρόμο, στὸ λιθάρι».·
γιατὶ δὲν είναι πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παλικάρι
παρὰ καρδιὰ ἀπὸ σίδερο σὲ φτερωμένο σῶμα...
Κι' ἔγὼ ὀνειρεύτηκα κι' ἔγὼ τῆς δόξας τὴ λαχτάρα·
20 ἀρχοντας, εἴπα, νὰ ὑψωθῶ καὶ στρατηγὸς νὰ γίνω·
στὸ θέατρον ἄξιος ποιητὴς τὰ πλήθη γὰ μαγεύω·
κι' ἔγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκουστῶ βροντόφωνα στὴν Πνύκα,
ἀστροπελέκι στοὺς κακούς· καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους,
ἔκει ποὺ τρέχει ὁ Ἰλισσὸς γλυκὰ καὶ ποὺ ἔαπλώνει
25 δροσάτον ἵσκιο ὁ πλάτανος, κι' ἔγὼ νὰ ξεδιαλύνω
καὶ τὰ σκοτάδια τῆς ψυχῆς καὶ τὰ κρυφὰ τῆς πλάσης.

'Αλλ' ἔνας ἀγαθὸς Θεός, ὃποὺ ποτὲ τὰ μάτια
δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μου, καὶ πάντα μὲ φυλάγει,
αὐτὸς διώρισε γιὰ μὲ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη:
30 Γιὰ τὴν πατρίδα ν' ἄξιωθῶ νὰ πάω νὰ πολεμήσω !

Καὶ νά ! σαλπίζει ἡ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἥχο·
κι' ἡ Ἀθήνα μὲ τὰ ὀνείρατα τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἀθήνα
ζυπνάει γοργά, ἀντρειένται καθὼς ἡ Ἀθηνᾶ της,
γαλήνια κόρη καὶ μαζὶ Πρόμαχος θεριεμένη.
35 "Η Σπάρτη ἡ ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει, ἡ Σπάρτη !

Θυμήθηκα τὸν δρόκο* μου καὶ ἀρματωμένος τρέχω
σὲ κυματόπλαστο ἄλογο θεσπαλικὸ ποὺ ἔχει
χαρὰ τὸν πόλεμο καὶ σκάφτει, αὐτιάζεται, δὲ στέκει.
Στὸ χέρι μου ἀνυπόμονο κουνιέται τὸ κοντάρι,
40 θαρρῶ πῶς μέσα μου ἡ καρδιὰ βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρον,
θαρρῶ, είναι σὰν τοῦ Αἴαντα* Ψηλὸ τὸ ἀνάστημά μου,
θαρρῶ, τὸ δρόμο ἔνας θεός μοῦ δείκνει, καὶ κανένας,
ναὶ ! καὶ κανένας δὲ μπορεῖ νὰ κόψῃ τὴν ὅρμή μου.

Μὲ τὸν πολέμιο σμίξαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου.

- *Ηλιοκαμένος καὶ τραχὺς κι' ἀκράτητος Σπαρτιάτης 45
βοριᾶς χυμάει ἐπάνω μου πελώριος Σπαρτιάτης·
Τὰ χρόνια μου τὰ εἴκοσι πυρδώνονται καὶ βράζουν·
τῆς Σπάρτης ἄντρας εἰσ' ἐσύ, παιδί είμαι τῆς Ἀθήνας.
Βοηθᾶτε με, ἵσκιοι πατρικοὶ τῶν Μαραθωνομάχων!
Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ζερβί τὸ χαλινάρι, χύνω 50
σὰ φλόγα τἄλογο, πετῶ, σκύβω γοργά, τινάζω
τόλδομακρο κοντάρι μου, κατάστηθα τὸν βρίσκω.
Στὰ πόδια ἐμπρὸς τοῦ ἀλόγου μου κατρακυλάει καὶ πέφτει·
πέφτει, κι' ἔκει ποὺ τὸν πατῶ κρυφά τὸν καμαρώνω.
χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν δόμη, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλῃ, 55
πέφτει καὶ χάνεται καὶ σβεῖ καὶ φοβερίζει ἀκόμα.

Ἐμὲ Δεξὺλεο μὲ λέν, παιδί είμαι τῆς Ἀθήνας·
πολέμησα καὶ νίκησα κι' ἔγω γιὰ τὴν πατρίδα.
Σὲ λίγο δ' θάνατος δομάει κι' ἀλύπητα κι' ἔμένα
μὲ παίρνει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμο. 60

Δὲ μ' ἔροιξε στὰ Τάρταρα*, δὲ μ' ἀφησε στὸν Ἄδη·
μακαρισμένο, ἀθάνατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια*, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης.
Ο χρόνος φεύγει, ὁλλάζει ἡ γῆ, περνοῦν λαοὶ καὶ κόσμοι
καὶ πέφτουν καὶ μαραίνονται σὰ φυινοπώρου φύλλα. 65
Κι' ἔγω ἐδῶ πέρα ἀσάλευτος κι' ἀμάραντος προβάλλω
καὶ τῆς πατρίδος τὸν ἐγχρό δ στὰ πόδια μου τὸν ἔχω.
Ω χάρη, ὡ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουστη εὐτυχία!
Στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης!

1892

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

ΒΙΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

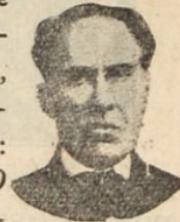
Βαλαωρέτης 'Αριστοτέλης. Έγεννήθη τὸ 1824 ἐν Δευκάδι, ἐκ παλαιᾶς ἀρματολικῆς οἰκογενείας. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρᾳ, εἰτα δὲ ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἀλλ' ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἡ κυρία ἀσχολία τῆς ζωῆς του. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀντεπροσώπευε τὴν πατρίδα του εἰς τὴν Ιόνιον καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἑλληνικὴν Βουλήν. Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του διηγήθεν εἰς τὴν ώραίαν παρὰ τὴν Δευκάδα νησῖδα Μαδουρήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Ἐκεῖ συνέγραψε τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων του, ἀναφερόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸν βίον τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν : *Στιχουργήματα* (1847), *Μνημόσυνα* (Κέρκυρα, 1857), ἡ *Κυρὰ Φροσύνη* (Κέρκυρα, 1859), *Ἀθανάσης Διάκος* καὶ *Ἀστραπόγιαννος* (1867) κ.ἄ. Ὁ *Βίος* καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ δλα ἔξεδόθησαν ἐπιμελείᾳ τοῦ υἱοῦ του, εἰς τρεῖς τόμους, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ (1908).

Βασιλειάδης Σπυρέων. Έγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1845. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ειργάσθη ἔπειτα ὡς δικηγόρος ἐν Ἀθήναις, ἐνῷ ἡσχολεῖτο ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τὸ 1874. Ἐργα του ἔξεδόθησαν τὰ ἔξης : Α' Ποιητικά : *Εἰκόνες* καὶ κύματα (λυρικὰ ποιήματα, 1866). Β' Πεζά : Δραματικὰ ἔργα : *Δουκᾶς Νοταρᾶς* (1868), οἱ *Καλλέργαι* (1869), *Ἄττικαι νύκτες* (τόμος Α', περιέχων πέντε δραματικὰ ἔργα : τὴν Γαλάτειαν, τὴν Σκύλλαν, τὴν Χίμαιραν, τὴν Σεμέλην καὶ τὴν

Σημείωσις. Ὅπου δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου, είναι αἱ *Ἀθῆναι*.

Αμάλθειαν, 1873). Μετά τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν καὶ ἄλλοι δύο τόμοι: Ἀττικῶν Νυκτῶν (1874), περιλαμβάνοντες διάφορα ἄλλα ἔργα του.

Βασιλεικὸς Πέτρος. Ψευδώνυμον τοῦ Κωνστ. Χατζόπουλου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀγρινίῳ τὸ 1870, ἀπέθανε δὲ τὸ 1921. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: Α') Συλλογὴς ποιημάτων: Τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς (1898), Τὰ ἔλεγετα καὶ τὰ εἰδύλλια (1899), Ἀπλοὶ τρόποι (1920), Βραδυνοὶ θρῦλοι (1921). Β') Πεζά: Διηγήματα: Στὸ σκοτάδι — Τάσω (1918), Ο πύργος τοῦ Ἀκροπόταμου (1919), Φθινόπωρον (1919). Μετέφρασεν ἐπίσης ἀριστοτεχνικῶς τὸν Φάσουστ καὶ τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις τοῦ Γκαΐτε καὶ ἄλλα δραματικὰ ἔργα.



Βυζάντιος Αλέξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ τὸ 1841. Ἀπὸ γεναρᾶς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ὁδημοσιογραφίαν, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἑκδίδων μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἀναστασίου ἐν Τεργέστῃ τὴν ἐφημερίδα Néaν Ἡμέραν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1898. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀρθρῶν αὐτοῦ καὶ τινὰ ποιήματα ἐδημοσιεύθησαν τὸ 1908 ὑπὸ τὸν τίτλον Ἔργα.



Δάφνης Στέφανος. Ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυδούλου Ζωϊστούλου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀργει τὸ 1882, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς καὶ ἐπειτα τμηματάρχης ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ. Ποιητὴς καὶ πεζογράφος, ἐδημοσίευσε σειρὰς ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους Φθινοπωρινὲς Ἄσπες (1902), Ρόδακες καὶ Ἀνθέμια (1904), Ἑλληνικὸν Ἀγῶνες (1907), δ' Ἀνθισμένος δρόμος (1911), τὸ Ἀνοιχτὸν Παράθυρο (1921), βραβευθὲν ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης εἰς περισσικὰ καὶ ἐφημερίδας λογοτεχνικὰς μελέτας, ών κυριώτεραι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν δημώδη ποίησιν. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων σπουδαιότερον είναι τὸ βραβευθὲν ἐπίσης Πατρικὸ σπίτι (1921).



Δροσένης Γεώργιος. Έγεννήθη τὸ 1859 ἐν Ἀθήναις ἐκ



γονέων Μεσολογγίτων. Διηγύθυνεν ἐπὶ τινα χρόνον τὸ περιοδικὸν ‘Εστία καὶ ἔπειτα τὴν διμώνυμον ἐφημερίδα, ὡς καὶ τὸ περιοδικὸν ‘Ἐθνικὴ Ἀγωγὴ. Διετέλεσε τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ἀπό τινος δὲ εἰναι: διευθυντής τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου χειροτεχνημάτων.’ Εργα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἑξῆς:

Α' Ποιητικά: ‘Ιστοί ἀράχνης (1880), Σταλακτῖται (1881), Εἰδύλλια (1885), ‘Ἀμάραντα (1891), Γαλήνη (1902), Φωτερὰ σκοτάδια (1914), Κλειστὰ βλέφαρα (1917), Θά βραδυάζῃ (1922), καὶ Πυρίνη Ρομφαία—‘Ἀλκυονίδες (1923). Β'. Πεζά: 1) Ἐντυπώσεις: ‘Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαὶ (1882), Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ (1883). 2) Διηγήματα καὶ μυθιστορήματα: Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις (1886, ὧν μεταξὺ καὶ ἡ ‘Ἀμαρυλλίς, ἐκδοθεῖσα χωριστὰ τὸ 1919), Τὸ βοτάνι τῆς ἄγαπης, (1901), Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως (1904), ‘Ἐλληνικὴ Χαλιμᾶ (παραμύθια, 1921), ‘Ἐρση (1922) καὶ 3) ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ὡφελίμων Βιβλίων Άλι μέλισσαι (1901), Τὸ ψάρευμα (1904), Οἱ τυφλοὶ (1906), ‘Ο κυνηγὸς (1907) κ.ἄ.

Κάλβιος Ἀνδρέας. Έγεννήθη ἐν Ζαχύνθῳ τὸ 1792. Νεώτατος μετέδη χάριν σπουδῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου μετῆλθεν ἐπὶ τινα ἔτη τὸν διδάσκαλον. Τὸ 1826 κατῆλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ διδάσκων, ἰδιωτικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μέχρι τοῦ 1859· τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1869. Πλὴν πολλῶν συγγραμμάτων του φιλολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, ἀτινα ἔμειναν κατα τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτα, συνέθεσεν εἰκοσιν ψῆφας, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον Λύρα (αἱ δέκα ἐν Γενεύῃ τὸ 1824, αἱ δὲλοι δέκα ἐν Παρισίοις τὸ 1826).

Καρδούνης Νικόλαος. Έγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ τὸ 1880. Έσπούδασεν ἐν Ρουμανίᾳ. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. ‘Ἐλαθε μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολεμικοὺς ἀγῶνας καὶ ἐδημοσιεύεται τὰς ἐξ αὐτῶν ἐντυπώσεις του εἰς ἐφημερίδας. Ἐκ τῶν ἔργων του εἰς ἰδιαίτερον τόμον ἔξεδόθη μέχρι τοῦδε ὁ Βουλγαρικὸς πόλεμος (1914).

Καρχαθέτσας Άνδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινά τῆς Ἡλείας. Ἐσπουδάσε τὴν Ἰατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ώς στρατιωτικὸς Ἰατρός. Ἀπέθανε τὸ 1922. Ἐκτὸς πολλῶν ἀρθρών, ἐντυπώσεων καὶ διηγημάτων δημοσιευθέντων εἰς ἐφημερίδας καὶ περισσεικά, ἐδημοσίευσεν εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἔξης ἔργα του, πάντα σχεδὸν διηγήματα: *Διηγήματα* (1892), *Η λυγερὴ* (1896), *Ο ζητιᾶνος* (1897), τὰ *Δόγια τῆς Πλάρης* (τόμος Α', 1899, τόμος Β' 1902. Ταῦτα ἔξεδόθησαν καὶ εἰς ᾧ ἐπιδιωρίθωμένην ἔκδοσιν, 1919), *Παλιὲς ἀγάπες* (1900), δ' *Αρχαιολόγος* (1904) κ. ἄ.



Κοραής Αδαμαντίος. Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὸ 1748. Ἐκπαιδευθεὶς ἐκεὶ τὰ ἔγκυκλια μαθήματα, ἐστάλη τὸ 1772 εἰς Ἀμστελόδαμον ώς ἀνταποκριτὴς τοῦ πατρός του, ἐμπόρου σηρικῶν ὑφασμάτων. Μετὰ ἔξαετῇ ἐκεὶ διατριβὴν ἀνεκλήθη εἰς Σμύρνην. Μὴ ὑποφέρων τὸν τουρκικὸν ζυγόν, κατώρθωσε μετὰ μυρίας δυσκολίας νὰ πείσῃ τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταβῇ ἐκ νέου εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς σπουδὴν τῆς Ἰατρικῆς. Οὕτω τὸ 1782 ἔφθασεν εἰς Μοριελὶς καὶ μετὰ λαμπρὰς ἐκεὶ σπουδὰς ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τὸ 1786. Ἀπὸ τοῦ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, διπού ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς ἔργασίας, ἐκδίδων ἵδια τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικὲς συγγραφεῖς, πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν δμοειθῶν του. Οὕτω ἔξεδωκε μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ μακρῶν προλεγομένων τὸν Ἰσοχράτην, τοὺς Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου, τὰ Γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, μέρος τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὁμήρου, τὰ Πολιτικὰ καὶ Ἡθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ πλειστα ἀλλα, ὡν μεταξὺ καὶ πλήρη συλλογὴν τῶν αἰσωπείων μύθων (1801), εἰς σὺς προσέθηκε καὶ 36 πρωτοτύπους ἴδικούς του. Ἀκαταπονήτως δ' ἐργαζόμενος ἀπέθανε τὸ 1833 ἐν Παρισίοις. Ὁ Κοραής διὰ τὴν πολύτιμον σειρὰν τῶν συγγραμμάτων του, (ἀτινα ἀποτελοῦσιν δλόκληρον βιβλιοθήκην) καὶ τὰ ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας κηρύγματά του, ἀτινα καὶ ἐν ἴδιαιτέροις φυλλαδίοις καὶ ἐν τοῖς προλόγοις τῶν βιβλίων αὐτοῦ ἀπηγθυνε πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀτινα ἔσχον μεγίστην ἐπιδρασιν



ἐπὶ τοῦ ὑποδισύλου ἔθνους, ἐγένετο εἰς ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας.

Κρυστάλλης Κώστας.



Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1868. Ἐνῷ ἦτο ἀκόμη μαθητής εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα *Σκιαὶ τοῦ Ἀδού* (1886), εἰς τὸ δόποιον ἐξύμνει τοὺς ἥρωάς της ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Καταδιωχθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατέφυγε εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεὶ ἐργαζόμενος ὡς ἐργάτης τυπογραφείου κατ’ ἀρχὰς καὶ ώς ἴδιωτικὸς ὑπάλληλος κατόπιν, ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους τὰ ἔξῆς ἔργα: Α' Παιητικά: *Ο καλόγηρος τῆς οἰλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου* (1889), τ' *Ἀγροτικά* (1891), *Ο Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ* καὶ τῆς στάνης (1893) καὶ Β' *Πεζός: Πεζογραφήματα* (1894). Αἱ στερήσεις ὅμως εἰχον ὑποσκάψει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ὑγείαν του, ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἀρτῃ τὸ 1894. Πλήρη τὰ *Ἐργα αὐτοῦ (Ποιήματα—Πεζά)* ἐξεδόθησαν εἰς δύο τόμους τὸ 1912, χωριστὰ δὲ κατόπιν καὶ ὅλα τὰ *Ποιήματα* (1916).

Αάμπρος Σπυρίδων.



Ἐγεννήθη τὸ 1851 ἐν Κερκύρᾳ ἐκ πατρὸς Ἡπειρώτου. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1890 ταχικὸς καθηγητὴς τῆς γενεκῆς ἴστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, πρωθυπουργὸς δὲ κατὰ τὸ 1916—17. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς ἴστορικὰς μελέτας, κυρίως δὲ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ διαφώτισιν τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων χρόνων τῆς Ἑλλάδος, πλειστα δσα ἐκδώσας μεσαιωνικά κείμενα καὶ πολλὰς δημοσιεύσας σχετικὰς μελέτας, ἰδίᾳ ἐν τῷ ὑπ’ αὐτοῦ συντασσομένῳ περιοδικῷ *Νέος Ἑλληνομνήμων* (14 τόμοι). Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ἔργων αὐτοῦ λογοτεχνικὰ ἐξεδόθησαν τὰ ἔξῆς: Α' *Ιστορικά: Ιστορία τῆς Ἑλλάδος* (εἰς 6 τόμους, 1886—1908) καὶ *Μεικταὶ σελίδες* (1905). Β' *Ρητορικά: Δόγοι καὶ ἀρρώστα* (1902), *Δόγοι καὶ ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ βιορρᾶ* (1909) καὶ τὰ *Ἐλευθέραια* (λόγοι εἰς τὴν 25ην Μαρτίου, 1911).

Λασκαράτος Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη ἐν Δηξουρίῳ τὸ 1811. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ νομικά. Ἐνῷ ἀκόμη ἐσπούδαζεν, ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του *Ἡ βιογραφία μου*. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἡσχολήθη ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, ἀλλὰ μετ' ὅλιγον ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν, καὶ διέπρεψεν ως σατιρικὸς ποιητής. Τὰ βέλη του ἔστρεψε καθ' ὅλων τῶν ἀτόπων, ὅσα παρετήρει γινόμενα πέριξ αὐτοῦ καὶ ἴδιᾳ ἐκαυτηρίασε τὰς προλήψεις τοῦ ὄχλου καὶ τὴν ἀμάθειαν τοῦ κλήρου· διὰ τοῦτο καὶ κατεδιώχθη πολλάκις καὶ τέλος ἀφωρίσθη ἐν τέλει ὅμως κατενογήθη ὑπὸ πάντων ἡ ἀδολος εἰλικρίνειά του καὶ ἡ ἐντιμότης του καὶ ἀπέθανεν ἐν τιμῇ τὸ 1901. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα είναι τὰ ἔξι· Α' Ποιητικά: *Τὰ μυστήρια τῆς Κεφαλλονιᾶς* (1856), *Στιχουργήματα* (1872). Β' Πεζά: 1) *Ἡθικοὶ χαρακτῆρες*: *Ίδον δ ἀνθρωπος* (1886). Πρό τινος ἔξεδόθησαν καὶ 2) οἱ *Στοχασμοί* του (1921).



Μαθέλης Λορέντσος. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1858. Ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ φιλολογίαν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τὸ 1896, εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 καὶ τοῦ 1912, δὲ καὶ ἐφονεύθη ἐν Ἡπείρῳ κατὰ τὴν 29ην Νοεμβρίου εἰς τὸν Δρίσκον, λοχαγὸς δὲν τοῦ σώματος τῶν Γαριβαλδηνῶν. Τὰ *Ἐργα* αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον ποιήματα) ἔξεδόθησαν ἐν *Ἀλεξανδρείᾳ* τὸ 1915.



Μαλακάσης Μελτεάδης. Ἐγεννήθη τὸ 1870 ἐν Μεζολογγίῳ. Ἐσπούδασε νομικά, ἀπὸ νεότητος δὲ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσε ποιήματα εἰς διάφορα περισδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Συλλογαὶ ποιημάτων του ἔξεδόθησαν αἱ ἔξι· *Συντρίμματα* (1899), *Ωρες* (1903), *Ἄσφοδελοι* (1917), *Πεπρωμένα* (1918), *Ο Μπαταριαῖς, δ Τάκη Πλούμας, Μπάνυρον* (1920). Δραματικὸν δὲ ποίημα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη *Ἡ κυρὰ τοῦ πύργου* (1901).



Μελᾶς Σπύρος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1883. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν ἐφημερίδων. Ἐγραψε παντὸς εἰδους λογοτεχνήματα, ἐκ τῶν δρόμων ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς χωριστοὺς τόμους: Α' Δράματα: 'Ο Γιδες τοῦ Ἰσκιου (1907), Τὸ κόκκινο πουνάμισο (1908), τὸ Χαλασμένο σπίτι (1909), Τὸ ἀσπρό καὶ τὸ μαῦρο (1914). Β' Ἐντυπώσεις (ἐπὶ τὸν βιλχανοτουρκικὸν πόλεμον) Πολεμικὰ σελίδες (1913). Γ'. Ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον Σφυρόγυματα (1922).

Μητσάκης Μεγαήλ. Ἐγεννήθη ἐν Μεγάροις τὸ 1868. Νεώτατος ἐπεόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἐδημοσίευσε πολλὰ ἀρθρά του, στοχασμοὺς καὶ ἐντυπώσεις, πραγματείας καὶ διηγήματα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1916, κατόπιν μακροτάτης ἀσθενείας. Ἐσχάτως ἔξεδόθησαν δύο τόμοι τῶν Φιλολογικῶν ἔργων του (1920 καὶ 1922).

Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Σκιάθῳ τὸ 1851. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν γρόνον καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις. Συνέγραψε δράματα ('Η καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Βάρδας Καλλέργης), διηγήματα καὶ πλήθος χρονογραφημάτων καὶ περιγγήσεων, ἀτινα ἐδημοσιεύθησαν εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Εἰς βιβλία ἔξεδόθησαν μέχρι τοῦδε τὰ διηγήματά του, Δημήτριος δ Πολιορκητὴς (1876) καὶ Διηγήματα (εἰς 5 τόμους, 1921-3).

Νικοβάνας Παύλος. Ψευδώνυμον τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη ἐν Μαρικανουπόλει τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν Ιατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς Ιατρὸς εἰς τὸ Πολεμικὸν Ναυτικόν. Πλήρην ψυχιατρικῶν τινῶν μελετῶν ἔγραψε καὶ διηγήματα, παραμύθια, ἐντυπώσεις ταξιδίων, χρονογραφήματα, δημοσιεύθέντα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, ἰδίως τὴν 'Εστίαν, ὅπου χρονογραφεῖ ἀπὸ πολλοῦ. Ἐκ τῶν εἰς ἴδιαιτέρους τόμους ἔκδοθέντων ἔρ-



γων του σπουδαιότερα είναι : Α' Ποιητικά : *Παγὰ λαλέουσα* (1907 καὶ 1921). Β' Πεζά : 1) Ἐντυπώσεις καὶ χρονογραφήματα : *Ἄπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν* (1898), *Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου* (1917) κα. 2) Διηγήματα : *Ἡ βιοκοπούλα μὲ τὰ μαργαριτάρια* (1914), *Τὸ συναξάρι τοῦ Παπᾶ-Παρθένη* (1915), *Τὸ πέρασμα τοῦ Θεοῦ* (1922) κ. ἄ. 3) Κριτικά μελέται : *Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης* (1917). 4) Γλωσσική μελέτη : *Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία* (1905). 5) Στοχασμοί : *Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου* (διάλογοι, 1916). Δραματικά δὲ ἔργα τὰ ἔξης : *Τὸ Χελιδόνι* (1908), *Μαρία Πενταγιώτισσα* ("Αλεξάνδρεια, 1909), *Ο ἀρχιτέκτων Μάρθας* (1921) κ. ἄ.

Ξενόπουλος Γρηγόρειος. Ἐγεννήθη τὸ 1867 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ γυμνάσιον Ζακύνθου καὶ ἐπειτα ἤκουσε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, συνεργασθεὶς εἰς πλεῖστα περισσικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ἐγράψε θεατρικὰ ἔργα, μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικάς καὶ αἰσθητικάς μελέτας, ἀρθρά καὶ χρονογραφήματα, ἐκ τῶν δποίων καὶ εἰς χωριστοὺς τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἔξης : Διηγήματα καὶ μυθιστορήματα : *Μητριαία* (1890), *Στρατιωτικὰ διηγήματα* (1892), *Διηγήματα*, (τρεῖς τόμοι, 1901, 1903, 1912), *Μαργαρίτα Στέφα* (1906), *Ο νακός δρόμος* (1913 καὶ 1922), *Στέλλα Βιολάντη* (1914), *Ο Κόκκινος Βράχος* (1915), *Πετρίες στὸν ἥλιο* (1918), *Ο πόλεμος* (1919), *Ἡ τιμὴ τοῦ ἀδελφοῦ* (1920), *Δάουρα* (1921), *Ἀφροδίτη* (1922) κ. ἄ. Κριτικά μελέται : *Οἱ Παράσχοι* (1917). Θεατρικὰ ἔργα : *Θέατρον*, τρεῖς τόμοι (1912, 1913, 1922) κ. ἄ. Ἀπὸ τὸ 1895 είναι ἀρχισυντάκτης τῆς *Διαπλάσεως* τῶν *Παΐδων*, τοὺς ἀναγνώστας τῆς δποίας τέρπει καθ' ἔδομάδα καὶ δōηγεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ δημοσιευμάτων του, μὲ τὰς *Ἀθηναϊκὰς* *Ἐπιστολάς* του, τὰς δποίας ὑπογράφει μὲ τὸ ψευδώνυμον *Φαίδων*. Ἐκ τῶν διὰ παιδία καταλήγων ἔργων του σημειωτέα τὸ *Παιδικὸν Θέατρον* (1896) καὶ τὸ μυθιστόρημα *ἡ Ἀδελφούλα μου*, δημοσιευθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ *Διαπλάσει* τὸ 1889, ἐκδοθὲν δὲ εἰς βιβλίον τὸ 1923.



Παλαιμάς Κωστής. Ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1859 ἐκ



γονέων Μεσολογγίτων. Νεώτατος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικά, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψε τὴν νομικὴν καὶ ἀφωτιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἀπὸ τοῦ 1897 εἶναι γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐκτὸς πολυαρίθμων δημοσιευμάτων τοῦ εἰς ἑφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐξεδόθησαν εἰς Ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἔξης ἔργα του : Α' Ποιητικά :

Τραγούδια τῆς πατρίδος μου (1886), *Ύμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν* (1889), *Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου* (1892), *Ιαυβοὶ καὶ ἀνάπαιστοι* (1897), δ *Τάφος* (ποιήματα ἐμπνευσθέντα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του, 1898), *Οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Ἡλιογέννητης* (1900), *Ἡ δσάλευτη ζωὴ* (1904), *Οἱ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου* (1907), *Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ* (1910), *Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Μοναξιά* (1912), *Οἱ ναημοὶ τῆς Διμονθάλασσας καὶ τὰ σατιρικὰ γυμνάσματα* (1912), *Οἱ βωμοὶ* (1915), *Τὰ παράναιρα* (1919), *Τὰ δεκατετράστιχα* (*Ἀλεξάνδρεια*, 1919). Β' Πεζά : 1) *Διηγήματα* : *Θάνατος παλικαριοῦ* (1901), *Διηγήματα* (1920). 2) *Κριτικαὶ μελέται* : *Τὸ ἔργον τοῦ Κρυστάλλη* (1894), *Γράμματα* (2 τόμοι, 1904 καὶ 1907), *Τὰ πρῶτα κριτικὰ* (1913), *Βιζυηνὸς καὶ Κρυστάλλης* (1917), *Ιούλιος Τυπάλδος* (1917) κ. ἄ. Δρᾶμα δὲ ἡ *Τρισεύγενη* (1903).

Πάλλης Άλεξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Πειραιεῖ τὸ 1851.



Ἐσπούδασεν ἐπὶ τινας μῆνας φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἐπειτα δὲ ἐτράπη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν οἰκον Ράλλη. Θιασώτης τῆς δημοτικῆς γλώσσης συνέγραψε *Τραγούδανια* γιὰ παιδιά (1889), μετέφρασε δὲ τὴν *Ιλιάδα* τοῦ *Ομήρου* (ἐκδοθεῖσαν ἐπανειλημμένως), τὸν *Κύκλωπα* τοῦ *Εὐριπίδου*, τὰ πρῶτα βι-

βλία τοῦ *Θουκυδίδου*, τὸν *Ἐμπορον τῆς Βενετίας τοῦ Σαίκσπηρ*. Τὰ πλειστα τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν εἰς ἔνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον *Κούφια Καρύδια* (*Αίδερπουλ*, 1915). Τελευταῖον ἐδημοσίευσε τόμον μὲ ἐντυπώσεις ταξιδιωτικάς, ὑπὸ τὸν τίτλον *Μπρουσός* (1922).

Παπαδεσμάντης Αλέξανδρος. Έγεννήθη το 1851
ἐν Σκιάθῳ, ἐκ πατρὸς Ιερέως. Ἐσπούδασεν
ἐπ' ὀλίγον φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον
Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ εἰργάσθη ἐπ' ὀλίγον ὡς
ἰδιωτικὸς διδάσκαλος καὶ βραδύτερον ὡς με-
ταφραστής εἰς ἐφημερίδας ἐκ τῆς γαλλικῆς
καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης, τὰς δόποις εἶχεν αὐ-
τοδιαχθῆ. Ἔζησεν ἐν πενίᾳ καὶ ἐγκαρτερή-
σει καθ' ὅλον τὸν βίον του, ἀπέθανε δὲ ἐν
Σκιάθῳ τὸ 1911. Ἐδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ
μυθιστορήματα (*Οἱ ἔμποροι τῶν ἐθνῶν, ἐκδοθέν χωριστὰ τὸ 1922, ἡ Γυφτοπούλα, 1912*) καὶ ὀλίγα ποιήματα, ἀλλὰ τὴν δό-
ξαν αὐτοῦ διεβίλει ἴδιας εἰς τὰ ἔξοχα διηγήματά του, ἐκ τῶν
δόποιων τὰ πλείστα περιγράφουσιν ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος
του, πάντα δὲ διαπνέονται ἀπὸ βαθυτάτην εὐλάβειαν πρὸς τὴν
δρθόδοξον πίστιν καὶ ἀπὸ ζωηροτάτην λατρείαν πρὸς τὴν ἑλλη-
νικὴν φύσιν. Ταῦτα μετά τὸν θάνατόν του ἔξεδόθησαν καὶ ἴδιαιτέ-
ρως εἰς ἔνδεκα τόμους (1911-1913).



Παπαδοπούλου Αλεξάνδρα. Έγεννήθη εἰς Χάσκιοι
τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1867. Ἐσπού-
δασεν εἰς τὸ ἐν Πέραν Παρθεναγωγεῖον τῆς
Παλλάδος καὶ διετέλεσεν ἔπειτα ἐπὶ πολλὰ
ἔτη διδασκαλίσσα. Ἀπέθανε τὸ 1906. Ἐδη-
μοσίευσεν εἰς περιοδικὰ διηγήματα, ποιή-
ματα καὶ χρονογραφήματα, εἰς ἴδιαιτέρους
δὲ τόμους τὰ ἔξης: *Δεσμὸς διηγημάτων*
(Κων/πολις, 1890) καὶ *Περιπέτειαι μιᾶς*
διδασκαλίσσης (Κων/πολις, 1891).



Παπαντωνέου Ζαχ. Έγεννήθη ἐν Καρπενησίῳ τὸ 1877.
Ἄπο νεότητος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογρα-
φίαν, είναι δὲ σύμμερον διευθυντῆς τῆς Ἐθνι-
κῆς Πινακοθήκης. Ἐγραψε διηγήματα, χρο-
νογραφήματα καὶ ποιήματα. Ἐκ τῶν ἔργων
του ἔξεδόθησαν εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἔξης:
Α' Ποιητικά: *Πολεμικὰ τραγούδια* (1897),
Τὰ χειρόνυμα (ποιήματα διὰ παιδία, 1920).
Β' Ηεζά: *Πεζοίρωμοι* (στοχασμοί, 1922).



Παπαρρηγόπουλος Δημήτριος. Έγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1843, υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ καὶ εἰργάσθη εἰτα ὡς δικηγόρος, ἐνῷ συγχρόνως ἡγούμενος καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1873. Ἐκ τῶν ἔργων του ἔξεδόθησαν τὰ ἔξι: Α' Ποιητικά: *Ποιήσεις* (1867), *Ορφεὺς καὶ Πυγμαλίων* (1869). Β' Πεζά: 1) *Χαρακτῆρες* (1870) 2) *Δραματικά* (κωμῳδίαι): *Συζύγους ἐκλογὴ* (1868) καὶ ἡ *Ἀγορά* (1871). Μετὰ θάνατον δὲ τὰ *Ἀνέκδοτα ἔργα αὐτοῦ* (ποικίλα, 1895).



Παπαρρηγόπουλος Κωνστ. Ἐγεννήθη τὸ 1815 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ο πατήρ αὐτοῦ Δημήτριος, μεγάλως ἴσχυων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐφονεύθη κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1821, μόλις δὲ διεσώθη ἡ μήτηρ του μετὰ τῶν τέκνων της εἰς Ὁδησσόν, δπου δὲ νεαρὸς Κωνσταντίνος ἔξεπαιδεύθη αὐτοκρατορικαῖς δαπάναις μετ' ἀλλων Ἑλληνοπαΐδων. Τὸ 1830 κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ δὲ 1851 διώρισθη καθηγητής τῆς ἑλλ. ἴστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, δπου καὶ ἔξηκολούθησε διδάσκων μέχρι τοῦ θανάτου του (1891). Συνέγραψε πολλὰ ἴστορικὰ ἔργα, τὸ σπουδαιότερον τῶν δπαίων είναι ἡ ἔκτασις (μετὰ τοῦ Ἐπιλόγου) *Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους* (1860—1875, ἐκδοθεῖσα εἰς δευτέραν συμπεπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1885—88 καὶ εἰτα εἰς ἄλλας δύο). Ἀξία λόγου είναι καὶ ἡ μονογραφία αὐτοῦ *Ο στρατάρχης Γεώργιος Καραϊσκάκης* (1889).



Παράσχος Ἀχιλλεύς. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίᾳ τὸ 1838, ἀπέθανε δὲ ἐν Ἀθήναις τὸ 1895. Απὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἔζησε δὲ ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ, θεωρούμενος ὡς δ κορυφαῖος ποιητής τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τρεῖς μὲν τόμοι: ἔξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ποιήματα* (1881—84), ἄλλοι δὲ δύο μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀνέκδοτα ποιήματα* (1904).



Πεζοπόρος Αναστάσιος. Ψευδώνυμον Αθηναίου δημοσιογράφου.

Περγιαλέτης Γεάννης. Ψευδώνυμον τοῦ ἐν Σπέτσαις διδασκάλου καὶ ποιητοῦ Ἰωάννου Γ. Γιαννούκου. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ποιήματα, ἵδιως παιδικά, εἰς περιοδικά, εἰς ἴδιαιτέρους δὲ τόμους μέχρι τοῦδε τὰ ἔξης: Μετάφρασιν τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου (1904), *Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς* (1906), *Τρελλὰ τραγούδια* (1908), *Τῆς ζωῆς καὶ τοῦ δυνέρον* (ἐπιγράμματα, 1915) καὶ *Παιδαγωγικοὺς μύθους* (1916).



Πολέμης Ιωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1862. Ἀπὸ ἑτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ εἶναι σήμερον γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Νεώτατος ἀφωτιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἔξης συλλογὰς ποιημάτων: *Ποιήματα* (1883), *Χειμώνανθοι* (1888), *Ἀλάβαστρα* (1900), *Κειμήλια* (1904), *Ἐξωτικά* (1905), *Τὸ παλιὸ διοικούμενον* (1909), *Σπασμένα μάρωμαρα* (1917), *Εἰρηνικά* (1918). Συνέθεσε δὲ καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ὅποιων ἔξεδόθησαν εἰς χωριστεὺς τόμους τὰ ἔξης: δ *Τραγουδιστής* (1893), *Ο βασιλιᾶς Ανήλιαγος* (1910), καὶ ἡ *Γυναῖκα* (1915). Μετέφρασε καὶ τὴν Ἡλέκτραν τοῦ Εὐριπίδου (1923).



Πολέτης Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Καλάμαις τὸ 1852. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1890 καθηγητὴς τῆς μυθολογίας καὶ ἑλλ. ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μέχρι τοῦ θανάτου του (1920). Ἡσχολήθη ἀπὸ νεαρᾶς ἥλικίας εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ διξασιῶν τοῦ ἑλλ. λαοῦ, καὶ ἐδημοσίευσε πλείστας λαογραφικὰς μελέτας εἰς περιοδικά, ἵδιως τὴν *Δαογραφίαν*, ὃγκῳ δὲ ἔργα περὶ τῶν *Παροιμιῶν* (τέσσαρες τόμοι, 1899 – 1902) καὶ τῶν *Παραδόσεων* (δύο τόμοι, 1904) τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε *Ἐκλογὰς* ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (1914) καὶ πολλὰ ἄλλα.



**Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Αναγνώσματα Α' Γυμνασίου* 16

Πορφύρας Λάζαρος. Ψευδώνυμον του ποιητού Δημ. Συψώμου. Έγεννήθη τὸ 1879 ἐν Χίῳ. Τινὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἔξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Σκιές* (1920).

Προβελέγγιος 'Αριστομένης. Έγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ



1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν, γῆσχολήθη δ' ἐπὶ τινα χρόνον καὶ εἰς τὴν πολιτικήν καὶ ἔγινε βουλευτής. Ἐνωρὶς διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα, ἐδημοσίευσε δὲ τὰ ἔξης ἔργα του: 1) Δράματα ποιητικά: 'Ο Ρήγας (1897), 'Η Κόρη τῆς Λήμνου (1901), *Νικηφόρος Φωκᾶς* (1907), *Φαίδρα* (1919) κ.ἄ. 2) Συλλογὰς ποιημάτων: *Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα* (1896),

καὶ *Ποιήματα* (1916). 3) Μεταφράσεις ἐκλεκτῶν ξένων ἔργων.

Ραγκαβῆς 'Αλέξανδρος. Έγεννήθη τὸ 1809 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημιῷ, βουλευτής, ὑπουργὸς καὶ πρεσβευτής, πολλαχῶς ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1892. Υπῆρχεν εἰς τῶν εύφυεστάτων καὶ πολυγραφωτάτων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ "Απαντα αὐτοῦ ἔξεδόθησαν εἰς 19 τόμους (1874—1892)." Ἐκ τούτων

οἱ μὲν τέσσαρες πρῶτοι περιέχουσι τὰ πρωτότυπα ποιητικά του ἔργα (ὁ 1ος ποιήματα λυρικά, ὁ 2ος ἐπικὰ καὶ δραματικά, ὁ 3ος καὶ 4ος δραματικά, ὃν μεταξὺ του *Κουτρούλη δύγμος*), ἄλλοι ἔξι μεταφράσεις ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ ξένων ἀριστουργημάτων (ὁ 5ος, 6ος, 7ος, 9ος, 12ος καὶ 19ος) ἄλλοι 3 τὰ πεζὰ αὐτοῦ διηγήματα (ὁ 8ος, 10ος καὶ 11ος) καὶ οἱ ὑπόλοιποι (13—18) τὰ ἀρχαιολογικὰ αὐτοῦ ἔργα.

Ροΐδης 'Εμμανουήλ. Έγεννήθη τὸ 1835 ἐν Σύρῳ. Ἐδρα-



σεν ὡς δημοσιογράφος, διετέλεσε δ' ἐπὶ πολλὰ ἔτη διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπέθανε τὸ 1904. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, δημοσιευθέντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, συνελέγησαν καὶ ἔξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἐπτά τόμους (1911—1914). Ἐκ τούτων οἱ δύο πρῶτοι περιέχουσι τὰ *Διηγήματα αὐτοῦ*, ὁ 3ος τὰς *Κριτικὰς*

μελέτας, δ' 4ος *Τὰ εἰδωλα* (γλωσσικὴν μελέτην, ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον τὸ 1893), δ' 5ος *Μελέτας* (φιλολογικάς, καλλιτεχνικάς, φιλοσοφικάς) δ' 6ος ὑπὸ τὸν τίτλον *Πάρεργα καὶ παραλειπόμενα ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις, θρησκευτικοῦ στορικᾶς μελέτας κ. ἄ., καὶ δ' 7ος ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ πνεῦμα τοῦ Ροΐδου ἀποστάσματα ἥρθρων του, στοχασμοὺς καὶ γνώμας καὶ πολιτικᾶς καὶ διπλωματικᾶς μελέτας αὐτοῦ.**

Σολωμός Διονύσειος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798. Ἐννέα ἔτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του, παρ' οὐ ἐκληρονόμησε σημαντικὴν περιουσίαν. Ἀπὸ τοῦ 1808—1818 διέμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ἐσπούδασε τὰ νομικά, κυρίως διμως ἡγχολεῖτο εἰς φιλολογικάς μελέτας καὶ τὴν ποίησιν. Ἐπανελθὼν διέμεινεν εἰς τὴν πατρίδα του μέχρι τοῦ 1828· κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔγραψε τὰ πρῶτα του ἑλληνικὰ ποίηματα: τὴν *Ξανθούλαν* (1820), τὸν *Ύμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν* (1823), *Ωδὴν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδ Μπάιρον* (1824), τὴν *Φαρμακωμένην* (1826), διάφορα σατιρικὰ κ. ἄ. Ἀπὸ τοῦ 1828 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν μουσικοῦδάσκαλον Νικ. Μάντζαρον, ὃ μετὰ τοῦ δποίου φιλία τὸν ἐδογήθησε πολὺ νὰ ἐμδαθύνῃ εἰς τὰς λεπτότητας τῆς μουσικῆς τέχνης. Κατέγινε δὲ ἔτι μᾶλλον εἰς μελέτας καλλιτεχνικάς καὶ φιλοσοφικάς καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς δημιουργίαν ἀνωτέρων ποιητικῶν ἔργων. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνέθεσε τὸν *Κρητικόν*, τὸν *Λάμπρον*, τοὺς *Ἐλευθέρους Πολιορκημένους* (μέγα ἐπικολυρικὸν ποίημα, ἐν τῷ δποίῳ ἔξυμνει τὸν ἡρωισμὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου), τὴν *Φαρμακωμένην* στὸν *Ἄδη*, τὸν *Πόρφυρα*, κ.ἄ. Ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1857. Κατὰ τὸν θάνατόν του ἤλπιζετο ὅτι θὰ εὑρίσκοντο δλα τὰ ποιήματά του (διότι ἐλάχιστα εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ δημοσιεύσει), ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον ἀποσπάσματα καὶ σχέδια ποιημάτων εὑρέθησαν, ἵσως διότι φθονερὰ χειρ ἔξηράντεν αὐτά. Τὰ περισωθέντα συνελέγησαν, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἔξεδόθησαν μετὰ κριτικῆς μελέτης περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ ὑπὸ τοῦ φίλου του *Ιακώνου Πολυλά* (Κέρκυρα, 1859).



Σουρῆς Γεώργιος. Έγεννήθη ἐν Σύρῳ τὸ 1853 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἐσπαύδασε φιλοσογίαν, ἀλλ' ἔπειτα ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν ποίησιν καὶ δὴ τὴν σατιρικήν. Ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1918 ἐξέδιδεν ἑβδομαδιαίαν ἔμμετρον ἐφημερίδα, τὸν *Ρωμιόν*. Τῶν *Ποιημάτων* του ἐξεδόθησαν ἔξι τόμοι (1882-1890), δῶν οἱ δύο τελευταῖοι ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ *Φασουλῆς* φιλόσοφος. Ἡσχολήθη καὶ μὲ τὸ θέατρον, γράψας εἰς στίχους τὴν κωμῳδίαν ἡ *Περιφέρεια* (1886) καὶ τὴν *Χειραφέτησιν*, μὴ ἐκδοθείσαν εἰσέτι. Μετέφρασε καὶ τὰς *Νεφέλας* τοῦ Ἀριστοφάνους (ἐκδοθείσας τὸ 1910).

Στρατήγης Γεώργιος. Έγεννήθη τὸ 1860 ἐν Σπέτσαις. Ἀπὸ νεότητος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς ἴδιαιτέρους τόμους τὰς ἑξῆς ποιητικὰς συλλογάς: *Ροδοδάφνη* (1880), *Ἐρως καὶ ψυχὴ* (1892), *Νέα ποιήματα* (1892), *Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ* (1901), *Ti λὲν τὰ κύματα* (1919) κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης καὶ ἵκανὰ ἔνα ἔργα.

Τσούντας Χρεστός. Έγεννήθη ἐν Στενημάχῳ τὸ 1857. Ἐσπαύδασε ἀρχαιολογίαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1883 διετέλεσεν ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1904 εἰναις καθηγητῆς τῆς ἴστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Πλὴν πολυαρθρίθμων μικροτέρων πραγματειῶν δημοσίευθεισῶν εἰς περιοδικά, μεγάλα ἀρχαιολογικά ἔργα ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: *Μυκῆναι καὶ μυκηναῖος πολιτισμὸς* (1893) καὶ *Αἱ ἀκροπόλεις τοῦ Διμινίου καὶ Σέσκλου* (1905). Ἐν δὲ τῇ Συλλογῇ τῶν *Ωφελίμων Βιβλίων* τὴν *Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν* (1900)-



ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Α

ἀβασταγὴ (ἡ) = τὸ δέμα.

Ἀγάθωνα (ἡ) = ἵδε Κοντογιάννης.

Ἀγιος Μάρκος = ὁ πολιοῦχος ἀγιος τῆς Βενετίας, ή δημοκρατία τῆς ὥποιας ἐκ τούτου ἐπωνομάζετο καὶ Δημοκρατία τοῦ Ἀγίου Μάρκου. Θαυμάσιος εἶναι ὁ παλαιότατος (τοῦ ι' αἰώνος) ναὸς τοῦ Ἀγίου ἐν Βενετίᾳ. Ο θυρεὸς τῆς Βενετίας ἀπεικόνιζε λέοντα κρατοῦντα διὰ τοῦ ποδὸς ἀνοικτὸν Εὐαγγέλιον.

Ἀγίου Ἰωάννου ἵπποται = τάγμα ἰδρυθὲν ἐν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἀλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων (1099), οὗτω κληθὲν ἀπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Οἱ Ἱ. ἵπποται ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ κατέλαθον τὸ 1309 τὴν Ρόδον, δπου ἐγκατέστησαν καὶ παρέμειναν μέχρι τοῦ 1523, δτε πολιορκήσας κατέλαβε τὴν νῆσον ὁ Ὁθωμανὸς Σουλτάνος Σουλεϋμάν, οἱ δὲ ἵπποται ἀπῆλθον εἰς Μάλταν.

ἀγνάντια = ἀπέναντι, ἀντικρύ.

ἀγρέλλι (τὸ) = ἡ ἀγριελαῖα, ὁ κότινος.

ἀγριομανιτὸ (τὸ) = ἡ ὄλομανία, ἡ ἀκατάσχετος αὐξησις τῶν φυτῶν, πολυκλαδιά.

ἀδειὰ (ἡ) = μικρὸν ἀπλωμα χώρου, μικρὸν ἀνοικτὸν μέρος.

ἀδειάζουνε τῇ φλέβᾳ = τοῦ καταφέρουν τραῦμα προξενῆσαν μεγάλην αἵμορραγίαν.

Ἀδελφόθεος = ὁ Ἰάκων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ· εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ Καθολικῇ Ἐπιστολὴ ὡς καὶ ἡ πρώτη συνταχθεῖσα χριστιανικὴ λειτουργία, λίαν μακροσκελής, ἐν χρήσει σήμερον παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις.

ἀδερφοποιιτὸς = δ θετὸς ἀδελφός, δ γενόμενος τοιοῦτος δι' ἴε-
ροτελεστίας.

ἀζώηρος (δ) = θάμνος δασώδης, δ ἀνάγυρος τῶν ἀρχαίων, ἔχων
δριμεῖαν ἀποφοράν, διαδιδομένην καὶ διὰ τῆς ἐλαφροτέρας
ἐπαφῆς (διὸ «μὴν ἔσπναις τὸν ἀζώηρο = μὴ κίνει τὸν ἀνά-
γυρον», παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπισπωμένων ἑαυτοῖς κακά).

ἀθεμωνιά καὶ ἀθημωνιά (ἡ) = ἡ θημωνιά, δ σωρὸς (χυρίως
σταχύων).

ἀθέρας (δ) = χυρίως ἡ ἀκίς τοῦ στάχυος τοῦ σίτου (δ ἀθήρ),
εἰτα δὲ τὸ ἀκρότατον, τὸ λεπτότατον, ἡ ἀκμὴ τοῦ ξίφους.

Ἀλακὸς = υἱὸς τοῦ Διὸς ἐκ τῆς νύμφης Αἰγίνης, βασιλεύετας ἐν
Αἰγίνῃ καὶ εἰτα διορισθεὶς δικαστὴς ἐν τῷ Ἀδη.

Ἀλας = υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμίνος Τελαμῶνος, ἔγγονος τοῦ
Ἀλακοῦ, δ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα ἀριστος τῶν κατὰ τῆς Τροίας
στρατευσάντων Ἑλλήνων. Ὅπο τοῦ Ὄμηρου ἀπεικονίζεται
τὴν μὲν ψυχὴν ἀδολος καὶ μεγάθυμος, τὸ δὲ σῶμα ὠραῖος
καὶ πελώριος, πάντοτε ἀριστεύων ἐν τῇ μάχῃ μετὰ τοῦ
ἀδελφοῦ Τεύκρου, διτις ἡτο τοξότης λαμπρός. Κατὰ τὴν
παράδοσιν οἱ Αλακίδαι (οἱ υἱοὶ τοῦ Αλακοῦ Πηλεὺς καὶ Τε-
λαμῶν καὶ οἱ ἔγγονοι Ἀχιλλεύς, Αλας καὶ Τεύκρος) ἐπεφά-
νησαν ἐξ Αἰγίνης εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐν
Σαλαμίνι ναυμαχίαν. Ο Αλας ἐτιμάτο μεγάλως ἐν Ἀθήναις
καὶ ἐπὶ Κλεισθένους περιελήφθη εἰς τοὺς ἐπωνύμους ἥρωας,
ὄνομασθείσης ἀπ' αὐτοῦ τῆς Αἰαντίδος φυλῆς.

αἴμα (τὸ) θὰ νὰ τὸν τρώγῃ = φράσις ἐμφαίνουσα κακόν τι
προσίσθημα καὶ ἐπικείμενον δυστύχημα.

αἴμασιά (ἡ) = φράκτης συνήθως ἐξ ἀκανθῶν καὶ κλάδων καὶ
χώματος, ἡ ἐκ τούχου ἡ λίθων.

αἰνέσεως θυσίαν προσφέρει διερεύνει=ψάλλει τὴν λειτουργίαν.

Αἰσχύλος=δ περίφημος τραγικὸς ποιητὴς (525—456 π.Χ.) Ἡγω-
νίσθη ἀνδρείότατα ἐν Μαραθώνι (ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη), πι-
θανώτατα δὲ καὶ ἐν Σαλαμίνι. Εἰς τὸ δρᾶμά του «Πέρσαι» εἰς
ἐκ τῶν παραστάντων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ Περσῶν διηγεῖται τὰ
κατ' αὐτὴν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ξέρξου καὶ λέγει διτις κατὰ
τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἥκούσθη βρον-
τόφωνος ἡ ἑξῆς παρακέλευσις: «Ὥ πατέρες Ἑλλήνων, ἵτε,
ἔλευθεροῦτε πατρίδα, ἔλευθεροῦτε δὲ πατέρας, γυναῖκας, θεῶν

τε πατρώων ἔδη, θήκας τε προγόνων· γῦν ὑπέρ πάντων ἀγών.

ἀκουσμαίνομαι = ἀκροῶμαι.

ἀκουσρος = ἀκούρευτος.

ἀκροθίνια (τὰ) = τὸ ἀνώτατον ἢ κάλλιστον μέρος σωροῦ τοῦ
νος (ἄκρος—θίς). ἐντεῦθεν τὸ ἐκλεκτὸν μέρος, δὲ ἀφρός.

ἀλάστωρ = δὲ ἐπισύρων καθ' ἐαυτοῦ τὴν θείαν ἐκδίκησιν, ἀθλιός.

*Ἀλβιών (ἡ) = ἐγχώριον ὄνομα τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

*Ἀλέξης Καλόγερος = μοναχὸς δστις γενόμενος εἶτα κλέφτης
ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτζον.

ἀλέστα = ἵταλ. λ. = ἔτοιμοι πρὸς ἐκκίνησιν.

ἀλικος = ἀνοικτὸς κόκκινος.

ἀλιφασμία (ἡ) = δὲ ἐλελίφασκες, ἢ φασκαμηλιά.

ἀλοὴ (ἡ) ἢ ἀλόη = φυτὸν ἐκ τῶν φύλλων τοῦ δποίου λαμβάνε-
ται πικρότατον φάρμακον, χρήσιμον δὲ καθαρτικόν.

ἀλπενστένε = πληθ. τῆς γερμ. λ. *Ἀλπενστέκ = ὑψηλὴ ράβδος
μὲ σιδηρᾶν αἰχμὴν εἰς τὸ ἄκρον, κατάληλος διὰ τὴν ἀνά-
βασιν εἰς τὰ δρη ("Ἀλπεις").

ἀμαλθεῖον = τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας, ἥτις ἦτο δὲ αἰξ, ἢ θη-
λάσσασα τὸν Δία. *Απὸ τοῦ κέρατος αὐτῆς ἔρρεε πᾶν δὲ,
ἥθελεν ἐπιθυμήσει δὲ κατέχων αὐτό· ἐγένετο ἐπομένως τοῦτο
τὸ σύμβολον τῆς ἐν παντὶ ἀφθονίας.

*Ἀμπελογιάννης = ἀρματολὸς ἐξ Ἀκαρνανίας, δστις συλληφθεὶς
κατεδικάσθη εἰς τὸν δὲ ἀγχόνης θάνατον. Διεῖ δμως διαρ-
ραγεὶς ἐκόπη δὲ περὶ τὸν λαιμὸν του βρόχος κατὰ τὸν ἀπαγ-
χονισμόν.

ἀναγαλλιασμὸς (δ) = ἡ ἀγαλλίασις.

ἀναγαλλιάζω = εὔχαριστοῦμαι, ἀγαλλιῶ.

ἀναδεύομαι = σαλεύω, ἀνακινοῦμαι.

*Ἀνακρέων = διάσημος ἀρχαῖος ποιητὴς ἐκ τῆς Ιωνικῆς νῆσου
Τέω (559—474 π.Χ.). Εἰς τι τῶν περισωθέντων ποιημάτων
τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτὸν λέγεται περὶ τοῦ τέττιγος διεῖ
οὗτος «δλίγην δρόσον πεπωκὼς βασιλεὺς δπως δεῖδει».

ἀναπεταδίκι = δχι δεμένην σφικτά, ἀλλ' ἀνεμιζομένην.

*Ἀνδροῦτζος = Ἀνδρέας Βερούσης, ἐκ τοῦ χωρίου Λιβανάτες
τῆς Ἀταλάντης, διαβόητος πατήρ τοῦ Ὁδυσσέως (1740—
1797).

ἀνεμίδι = ταχὺ δὲ ἀνεμος.

ἀνεμορροιπή (ἡ) = ὁρμὴ ἀνέμου παρασύρουσα πᾶν τὸ προστυχόν.

ἀντάρα (ἡ) = ὅμιχλη, τρικυμία, θόρυβος, ταραχή.

ἀνταριασμένος = ὅμιχλώδης, κατσουφιασμένος, συνωφρυωμένος.

ἡ ἀντένα = ὁ ἵστος, ἐφ' οὐ νψώνεται τὸ παντὶ τοῦ πλοίου.

ἀντιφρίμματα (τὰ) = οἱ περὶ τὴν ρίζαν τοῦ δένδρου φυόμενοι βλαστοί, αἱ παραφυάδες.

ἀντίτα = ἡ πρόθεσις ἀντί.

ἀξετίμωτος = ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἔκτιμηθῇ, πολυτιμότατος.

*Αονες (οἱ) = οἱ παλαιότατοι κάτοικοι τῆς Βοιωτίας.

ἀπάρθενος = ἀσπιλος, καθαρώτατος.

*Απατούρια (τὰ) = ἑορτὴ τελούμενη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν μῆνα Πυανεψιῶνα ('Οκτώβριον—Νοέμβριον) ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τιμὴν τοῦ Φρατρίου Διός καὶ τῆς Φρατρίας Ἀθηνᾶς. Κατὰ ταύτην μετὰ τὰς εἰς τοὺς θεοὺς θυσίας εἰσῆγοντο εἰς τὴν φρατρίαν ὑπὸ τῶν πατέρων ἡ κηδεμόνων αὐτῶν οἱ παῖδες, καὶ ὁ φρατρίαρχος (= ὁ ἀρχηγὸς τῆς φράτρας) ἐνέγραφεν αὐτοὺς εἰς τὰ γραμματεῖα. Ἐκάστη φυλή συνέκειτο ἐκ τριῶν φρατριῶν ἡ φρατρών, (ῶν ἑκάστη περιεῖχε 30 γένη) συνδεομένων μὲν ἴδιαιτέρας θρησκευτικὰς τελετάς.

ἀπηλιώτης = ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος.

ἀπλερος = ὁ μὴ πλήρης, ἀδύνατος, χωρὶς πτερά.

ἀποθαλασσιὰ (ἡ) = κίνησις τῆς θαλάσσης κατ' ἀντανάκλασιν.

ἀποκάρωμα (τὸ) = τὸ θάμβος, ἡ νάρκη. Ἡ σκιὰ δένδρων τινῶν (ώς π. χ. τῆς συκῆς, τῆς καρυδέας κ.ἄ.) θεωρεῖται ὑπνωτιστικὴ καὶ βλαβερὰ εἰς τὸν προσεγγίζοντα.

ἀποκαρωμένος = ναρκωμένος, κουρασμένος.

ἀποκλάδι (τὸ) = αἱ ἐκ τῶν ἀμπέλων κυρίως κλαδευόμεναι ράβδοι, δι' ὧν ἀνάπτει τις φλόγα.

ἀπόκοτα = μετὰ θάρρους, μετὰ τόλμης.

ἀπόκοτος = ὁ ἀνυπολογίστως τολμηρός.

*Αποσπερίτης (δ) = ὁ πλανήτης Ἄφροδίτη, ὅστις ἐμφανιζόμενος μὲν τὴν πρωίαν καλεῖται Αὔγερινός (ἀρχ. Ἔωσφόρος), τὴν ἐσπέραν δὲ Ἀποσπερίτης (ἀρχ. Ἔσπερος).

ἀπρόντο = λ. ἵταλικὴ = ἔτοιμος.

ἀραχνιασμένος = πλήρης ἀραχνῶν, εἰς ἀθλίαν κατάστασιν εὑρισκόμενος, ἀθλιος. Ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Βασιλικοῦ = ώστε κεκαλυμμένος δι' ἴστων ἀράχνης.

Αργέστης (δ) = δ ΒΔ ανεμος.

ἀργυρόεις = οὐ νή λευκότης λάμπει μακρόθεν (ἐκ τοῦ λευκοῦ ἀργιλλώδους ἐδάφους, η καὶ τῶν λευκῶν οἰκοδομῶν).

ἀρμοῦτι (τὸ) = τουφέκιον βαρύ, εἶδος τρομπονιοῦ.

Ἀριστοτέλης = δ περίφημος ἀρχαῖος φιλόσοφος ἐκ Σταγείρων (384–322 π.Χ.) δ ἐπιτυχῶς ἀσχόληθεις εἰς πάσας τὰς ἐπιστῆμας.

ἀρμενα (τὰ) = οἱ ίστοι, αἱ κεραῖαι, τὰ σχοινία τῶν ίστῶν ἐνὸς πλοίου.

Ἀρριδαῖος = υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ θεσσαλίδος γυναικός, ἀλλ' ἀμβλὺς τὸν νοῦν, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξανδροῦ ἀνεγνωρίσθη βασιλεὺς μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Ρωξάνης.

ἀ-σένιο = ίταλ. λ. = ἔτοιμοι.

ἀσίκης = γενναῖος, θαρραλέος.

Ἀστέροι (τὸ) = δ Αὐγερινός. Ιδε Ἀποσπερίτης.

ἀστοχῶ = λησμονῶ.

ἀσφοδελὸς λειμών ἐν τούτῳ, πλήρει ἀσφοδέλων, κατώκουν αἱ ψυχαὶ τῶν ἥρώων.

ἀτζαμῆς = ἀδέξιος, ἀπειρος (λ. τουρκική).

Ἀύσονία (ἡ) = ποιητικῶς ή Ἰταλία (Αὔσονες = λαὸς τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας, κατοικῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Τυρρηνικῆς Θαλάσσης).

ἄχαρος = χωρὶς χάριν, ἐμμισθφιὲ νή χωρὶς χαρίσματα.

Ἄχερονσίλα (ἡ) = η μυθικὴ λίμνη η περιβάλλουσα τὸν Ἀδην.

ἄχνάδα (ἡ) = η ἄχνη, τὸ ἀπό τινος σώματος ἐλαφρῶς ἀποσπώμενον καὶ ἀναδιδόμενον εἰς τὸν ἀέρα, ἔξατμισις.

ἄχνάρια (τὰ) = τὰ ἵχνη. Ἐνταῦθα ἀτμώδεις μορφαὶ θανόντων μαρτύρων καὶ ἥρώων, «εἴδωλα καμόντων», κατὰ τὸν Ὁμηρον.

ἄχνὸς (δ) (οὐγιαστικόν) = δ ἀτμός, η ἄχνη.

ἄχνὸς (ἐπίθ.) = λεπτός, ἐλαφρός, θαμβός, πελιδνός, ωχρός.

ἄψαδα (ἡ) = η δριμύτης τοῦ οίνου, η ὁξυθυμία, δ ἐρεθισμός.

ἄψυντος (ἐπίθ.) = δριμύς, σφοδρός, δρμητικός, δργίλος.

ἄψώνω = γίνομαι σφοδρός, δριμύς, αὐξάνω.

B

βαβύζω = ὑλακτῶ, γαυγίζω.

Βάγιας Θανάσης = Ελλην ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἀλῆ, διὰ τῆς προσδοτικῆς διαγωγῆς τοῦ ὁποίου κυριώτατα κατώρθωσε δ Ἀλῆς νὰ ἔξοντάσῃ τὸ χωρίον Γαρδίκι (1812).

Βανογιάννης = ίδε Καλύδας.

Βαλζάκ = διάσημος Γάλλος μυθιστοριογράφος (1799 – 1850).

βαλμᾶς (δ) = ὁ δόνηγῶν ἵππους ἡ νήμιόνους εἰς τὴν βοσκήν.

Βαπτόρια (τὰ) = συνοικία τῆς Ἐρμουπόλεως.

βαρκός (δ) = μέρος τεναγῶν μὲν ὑδροχαρῆ φυτά.

Βασίλειος = ὁ Μέγας ἦ Ἀγιος (329 – 379 μ.Χ.), δστις συνέθεσε καὶ τὴν γνωστὴν ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν.

βασιλικὴ (ἡ) = τύπος τῶν πρώτων χριστιανικῶν ναῶν· μεγάλῃ αἴθουσα ἐπιμήκης, χωριζομένη εἰς τρία διὰ δύο σειρῶν κιόνων· ἔμπροσθεν ἔχει πρόδομον, τὸν νάρθηκα, ὅπεισθεν δὲ ἀψίδα, δπου τὸ ιερόν. Ἡ στέγη εἶναι συνήθως ἀμφικλινής.

Βασιλικὴ = κόρη τοῦ Κίτου Κονταξῆ, ἐκ τῶν προυχόντων τῆς Πλεσσοσοβίτσας· ὁ Ἀλῆς τὴν ἀνήρπασε καὶ τὴν ἐνυμφεύθη.

Διὰ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἤσκει αὕτη ἐπὶ τοῦ συζύγου τῆς, πολλάκις ἔσωσε πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων.

Βάσκος Δὲ Γάμας = Πορτογάλλος θαλασσοπόρος (1469 – 1524) δστις ἀνεκάλυψε τὸ 1498 τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας δόδον διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς.

βατοκόπι (τὸ) = ξύλον μὲν ἐν μικρὸν δρέπανον εἰς τὴν ἄκρην, δι' οὖν ἀποκόπτουν τοὺς βάτους, ἢ τοὺς βότρους.

βαφὴ (ἡ) = τὸ χρῶμα.

βελανίδια (τὰ κούφια) = αἱ καταπίπτουσαι ἀπὸ τῆς δρυὸς βάλανοι εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφὴ τῶν ἀγριοχοίρων.

Βέρη Ιούλιος = διάσημος Γάλλος μυθιστοριογράφος ἐκ Νάντης (1828 – 1905). "Ἐγράψε πολυάριθμα μυθιστορήματα τερπνὰ καὶ διδακτικά συγχρόνως, καταλληλότατα ἰδίᾳ διὰ τοὺς νέους.

βιτσιὰ (ἡ) = ἡ διὰ λεπτοῦ μαστιγίου μαστίγωσις.

Βλαχάβας Θύμιος = ἱερεύς, ἀρματολὸς τῶν Χασίων, πολλάκις ἐπαναστατήσας καὶ πολεμήσας κατὰ ξηρὸν καὶ θάλασσαν. Ἐν τέλει συνελήφθη διὰ δόλου ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἀχθεὶς εἰς Ἰωάννινα ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον (1810).

Βλαχαρμάτας = ἀρματολὸς ἐκ Μαυρολιθαρίου, ἐπαναστατήσας καὶ φονευθεὶς περὶ τὸ 1760 ἐν Παρνασσῷ.

Βλαχοδανάσης = ὁ ψυχοπατέρας τοῦ Ἀνδρούτζου, ἀρματολὸς ἐκ Βουνιχώρας, ὁ καθοδηγήσας αὐτὸν εἰς τὸ πολεμικὸν στάδιον.

Βοναπάρτης Ναπολέων = δ ἀυτοκράτωρ τῶν Γάλλων (1769—1821). Συνήθης του στάσις ἦτο τὸ σταυρώνειν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς χειρας.

βόσκει τοῦ Γ. τὸ σπαθί = πυκνῶς διασπείρει τὸν θάνατον, ὡς τὰ βόσκοντα πρόβατα κατατρώγουσι τὴν χλόην.

βουνολειδ (τὸ) = ποίμνιον ἢ χειμάδιον βοῶν.

βρακανίδες (οἱ) = ἀγριολάχανον εὔτελές.

Βρυκόλακας = ἀρματολὸς ἢ Ἀγίας Εὐθυμίας ἐκ τῶν ἀνδρειότατων.

Γ

γάμπιες (οἱ) = οἱ δόλωνες, δηλ. τὰ ἴστια τὰ ὑπεράνω τοῦ μεγίστου τετραγώνου ἴστιου τοῦ μεγάλου ἴστοῦ.

γαντζούνια (τὰ) = αἱ πόρπαι· στολίδια ἐκ πορπῶν, ἀλύσεων κλπ. ἀτινα φέρουσι πρὸς στολισμὸν οἱ ἄνθρωποι.

γαριβαλδηνοί = οἱ στρατιώται· οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τοῦ Γαριβαλδη.

Γαριβαλδης Ἰωσῆφ = περίφημος Ἰταλὸς πατριώτης καὶ στρατηγὸς γεννηθεὶς τὸ 1807 ἐν Νικαίᾳ καὶ ἀποθανὼν τὸ 1882 ἐν Καπρέρᾳ. Ἐλαβε μέρος εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος του ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος, πολεμήσας ἀνδρειότατα πανταχοῦ.

γενειάξω = ἐπὶ φυτῶν, ὅταν βάλλωσι τὰς πρώτας τριχοειδεῖς ρίζας. Ἐπὶ τοῦ κισσοῦ ὅταν προσκολλᾶται μὲ τὰ ἐλαστικώτατα νεῦρα τὸ ἀναφυόμενα ἐκ τῶν γονάτων αὗτοῦ.

γεροβοιλιὰ (ἡ) = φραγμὸς ἐκ καλαμιῶν, δι' οὓς πολιορκοῦνται οἱ ἵχθύες ὅπου ἐνδιαιτῶνται. Μεταφορικῶς πᾶν περίκλεισμα ἀσφαλές, ἀνυπέρβλητον.

γήμορο (τὸ) = τὸ ἐκ τῆς καλλιεργείας προϊόν, ἢ ἐσοδεία, ἢ συκομιδή.

Γιάννης Σταθᾶς = περιώνυμος κλέφτης ἐκ Βάλτου. Ὁταν δὲ Ἄλῃ πασᾶς ἐδάμασε τοὺς ἀρματολοὺς τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Θεσσαλίας, οἱ μάχιμοι ἀνδρες τῶν χωρῶν τούτων κατέψυγον εἰς Σκιαθον, καὶ συνεκρότησαν ἐκεῖ καταδρομικὸν στόλον ἐξ 70 πλοιαρίων, δι' οὓς ἐπολέμουν τοὺς Τούρκους κατὰ θάλασσαν. Ἀρχηγὸς τοῦ στολίσκου προεχειρίσθη δὲ Σταθᾶς, ὅστις ἀνεπέτασεν, ἀντὶ τῆς πρότερον κυματιζούσης ἐπὶ τῶν πλοιῶν

έκεινων ρωσικής σημαίας, σημαίαν έλληνικήν, φέρουσαν
έπι κυανοῦ πεδίου λευκὸν σταυρόν. 'Ο στόλος οὗτος οὐ μόνον
ζημίας πολλάς ἐπέφερε εἰς τὰ δσμανικὰ παράλια καὶ
πλοῖα, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πολεμικὰ σκάφη ἐτόλμησεν
ἀντιπαραταχθῆ. Τὴν μνήμην μιᾶς τῶν ναυμαχιῶν τούτων
(1807) διέσωσε τὸ παρατιθέμενον ἄσμα.

Γκέγκηδες = ἀλβανικὴ φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὴν Β. Ἀλβανίαν.
γκέκικος = ἀνήκων εἰς Γκέγκηδες η Γκέγκηδες.

γκιορτάνι (τὸ) = τὸ περιδέραιον.

γκιώνης = εἶδος γλαυκός, νυκτικόραξ. 'Ο λαὸς δοξάζει ὅτι ἡτο
ἄνθρωπος, ὅστις δι' ἀσύμμαντον αἰτίαν ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν
του Γκιώνην, μεταμορφωθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πτηνὸν
ἀναζητεῖ διαρκῶς κράζων τὸν φονευθέντα.

γκρίφι (τὸ) = η προεξοχὴ βράχου, ώς ἀρπάγη.

γολεττὶ (τὸ) = γολέττα, ἐλαφρὸν δικάταρτον πλοίον, ἡμιολία
μικρᾶς χωρητικότητος.

γονὸς (δ) = η νέα γενεὰ τῶν μελισσῶν, η κατὰ τὸ ἔαρ ἀπολε-
πουσα τὴν κυψέλην καὶ μεταναστεύουσα ἀλλαχόσε. Μέγας
εἶναι ὁ βόμβος δ ἐπικρατῶν ἐν τῇ κυψέλῃ ὀλίγην ὥραν πρὶν
ἐξέλθῃ ὁ γονός.

Γοργὼ η Γοργὼν (η) ἐκαλεῖτο κυρίως η νεωτέρα ἀπὸ τρεῖς
τερατώδεις ἀδελφάς, η ἄλλως Μέδουσα, ης η δριοπλόκαμος
κεφαλὴ ἀπελίθωνε τοὺς βλέποντας. Ταύτην ἀποκόψας ὁ Περ-
σεὺς ἐδώρησε τῇ Ἀθηνᾷ, ητις προσήρμοσεν αὐτῇ ἐπὶ τῆς
ἀσπίδος της.

Γούρας η Γκούρας Ἰωάννης (1791-1826) περίφημος ἀγωνι-
στὴς τοῦ 21, διακριθεὶς ἐν Γρανιᾳ, Βασιλικοῖς καὶ εἰτα φρού-
ραχος τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Γραιολεβάντες = BA ἀνεμος.

γρίβας = ἀλογον φαρόν.

Γρίβας Χρῖστος = ἀρματολὸς Ἀκαρνανίας, λαθὼν μέρος εἰς τὴν
ἐπανάστασιν τοῦ 1769 καὶ πεσὼν τότε παρὰ τὸ Ἀγγελόκα-
στρον.

γρούζω = κρώζω.

Γυφτάκης = ἀνεψιὸς τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη. Ἐφονεύθη τὸ
1802.

Γύφτοι = οἱ Ἀθίγγανοι. Πολλάκις οὗτοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς

δουλείας ἔχρησίμευσαν εἰς τοὺς Τούρκους ώς πολυμήχανος ἐφευρεταὶ βασάνων, στρεβλωταὶ καὶ δήμιοι, μετ' Ἰδιαῖς οὔσης μάλιστα εὐχαριστήσεως καὶ ἀγαλλιάσεως ἐπιτελοῦντες τὸ ἔργον αὐτῶν τοῦτο.

▲

δαγκανάρι (τὸ) = ἡ τανάλια (ἡλάγρα).

Δαμάστα = Ἰδε Διάκος.

Δάρθιν Κάρολος = διάσημος Ἀγγλος φυσιοδίφης (1809-1885)

οὗ θεμελιώτης τῆς θεωρίας τῆς ἔξελιξεως. Κατέλιπε πλείστας μελέτας περὶ διαφόρων ζητημάτων τῆς φυσ. ιστορίας.

δεντρογαλιά (ἡ) = εἶδος ὄφεως εύκινήτου, οὐχὶ δηλητηριώδους.

δεφτέρι (τὸ) = κατάστιχον, βιβλίον (λ. τουρκική).

Δημήτριος δ' Ἀλεξανδρεὺς = σοφιστὴς τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων. Τούτου ἐσώθη βιβλίον «περὶ ἐρμηνείας», ἐνῷ γίνεται λόγος περὶ ρητορικῆς, σχημάτων, ὕφους, κτλ.

Διάκος = Ἐγεννήθη ἐν Ἀρτοτίνῃ τῆς Δωρίδος περὶ τὸ 1786—1792, ἐκ πατρὸς Νικολάου Γραμματικοῦ. Νεαρὸς εἰσήχθη παρὰ τῶν γονέων του εἰς τὴν παρὰ τὴν πατρίδα του μονήν τοῦ Ἅγίου Ἰωάννου, ὅπου καὶ ἔχειροτονήθη διάκονος. Μετ' ὀλίγον ἀπειλήθεις ὑπό τινος ἴσχυροῦ Τούρκου ἀπέβαλε τὸ ράσον καὶ ἐγένετο κλέφτης, μέλος τῆς συμμορίας τοῦ Σκαλτσᾶ, ὑπογραφόμενος ἔκτοτε ως Ἀθανάσης Διάκος. Βραδύτερον μετέβη εἰς Ἰωάννινα ὅπου ὑπηρέτησεν ἐν τῷ λόχῳ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Διορισθέντος τὸ 1816 τοῦ Ὁδυσσέως ἀρματολοῦ Λεβαδείας, παρηκολούθησεν αὐτὸν διάκος ως πρωτοπαλίκαρόν του. Τῷ 1818 ἐμυήθησαν ἀμφότεροι εἰς τὴν Φιλικήν Ἐταιρείαν. «Οτε δὲ βραδύτερον διάδρομος ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, διάκος ἀνηγορεύθη αὐτὸς διπλαρχηγὸς τῆς Λεβαδείας καὶ ως τοιοῦτος ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν τὴν 1 Ἀπριλίου 1821. Ἡ σημαία ἦν ἀνεπέτασε, ἥτοι λευκή, φέρουσα ἀφ' ἐνὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἅγ. Γεωργίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς λέξεις «Ἐλευθερία ἡ θάνατος». Ἡ δὲ πολεμική του σφραγὶς ἔφερε κεχαραγμένον τὸν Σταυρόν, κάτωθεν δὲ αὐτοῦ τὸν δικέφαλον ἀετὸν κεκοσμημένον διὰ τῶν γραμμάτων ΟΘΝΚ (= Θεὸς νικῆ). Κατὰ τὴν πρόλασιν τῶν Τούρκων διάκος είχε καταλάβει διὰ 400 περίπου μαχητῶν τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὴν ἀγουσταν εἰς

Θερμοπύλας δόδον ἀπέναντι τῆς γεφύρας ταύτης πρὸς τὰ Ποριά, ἐνθα καὶ ἡ μονὴ τῆς Δαμάστας. Ἐπελθόντων δμως τῶν ἔχθρῶν οἱ πλειστοι τῶν συντρόφων τοῦ Δ. (μαχομένου κατὰ τὰ Ποριά) ἐδειλίασαν καὶ ἔψυγον πλὴν δλιγίστων, ὃν ἀμφισσητοῦνται τὰ δνόματα. Ἐκ τούτων, μόνον τοῦ ἀδελφοῦ ἔχρινεν εὔλογον δ ποιητὴς νὰ διαμνημονεύσῃ τὸ δνομα. Ἐθεράπευσε δὲ τὰς ἀνάγκας τῆς ποιήσεως δι' ἑνὸς ἢ δύο πλαστῶν δνομάτων πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιλογιῶν.

Διάλογος = Γρηγόριος Α' πάπας Ρώμης (590 – 604 μ.Χ.) δ διαδώσας τὸν χριστιανισμὸν παρὰ τοῖς Ἀγγλοις. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ ἔργου του «Διάλογος περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων τῶν Ἰταλῶν πατέρων». Ἐκαμεν ἐπιτομὴν τῆς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου.

διαναστάει ἐννοεῖται ἡ βάρκα = ὑπάρχει μέρος πρὸς προσόρμισιν καὶ ἀποβίβασιν.

διάνεμα (τὸ) = σκιὰ φεύγουσα ταχέως, εἰκών.

Δίπλας = δ διαδόητος θεῖος καὶ συνέταιρος τοῦ Κατσαντώνη, σὺ τὸ ὅπλον κατεῖχε, φαίνεται, δ Καλύδας.

δίπλατος = εὐρύχωρος, πλατύς.

δίφορος = δ δις τοῦ ἔτους καρποφορῶν.

διχάλα (ἡ) = ξύλον, ὅπερ εἰς τὴν κορυφὴν εἶναι διηγημένον εἰς δύο. Ἐνταῦθα τὸ διτοῦν τῆς ὡμοπλάτης διὰ τὸ σχῆμα του.

δραγάτης (δ) = φύλαξ ἀγρῶν ἢ ἀμπέλων.

δρακοντιὰ (ἡ) = φυτὸν δηλητηριῶδες τὸ ἀρχαῖον δρακόντιον.

δριμόχολο (τὸ) = αἰφνίδιος δρμητικὸς ΒΑ ἀνεμος.

δρομάρι (τὸ) = πᾶν ἐπίμηκες ξύλον ἐν εἴδει λεπτῆς δοκοῦ.

Δυοβουνιώτης Ἰωάννης. Ἐγεννήθη τὸ 1757 εἰς τὸ χωρίον Δύο Βουνά τῆς Οἰτης. Ποιμήν κατ' ἄρχας ἐγένετο ἐπειτα κλέφτης καὶ τέλος ἡγάγκασε τὸν Ἀλῆν νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ἐπὶ μακρὸν ὡς ἀρματολὸν Σκλώνων. (Τοῦ ἐκράτει δμως ὡς δμηρον τὸν υἱόν τον Γεώργιον). Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Τούρκων ἀνέλαβε μετὰ 400 μαχητῶν (ἐν οἷς δ Λουκᾶς Κόκκαλης) τὴν φύλαξιν τῆς ἐπὶ τοῦ Γοργοποτάμου γεφύρας. Ἀλλὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἰδὸν τοὺς ὑπὸ τὸν Βριόνην ἐπερχομένους ὑπεχώρησεν ἀμαχητὶ εἰς τὴν θέσιν Δέμα, καὶ ἐκεῖθεν καταδιωχθὲν διεσκορπίσθη, αὐτὸς δὲ κατέψυγεν εἰς τὴν πατρίδα του. Διεκρίθη ἀργότερα εἰς τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν.

E

- Ξελικμητήριον (τὸ)** = τὸ λιχνιστήρι (ἐκλικμάω=λιχνίζω).
Ἐνοσίχθων = ὁ σείων τὴν γῆν. Ἐπίθ. τοῦ Ποσειδῶνος παρ³
 ‘Ομήρωφ.
- Ἐπηξε** = εἰχε πήξει, ἵτο δηλαδὴ συμπαγῆς καὶ ἀδιαπέραστος,
 τόσον πυκνὰ ἡσαν τὰ σπαθιὰ καὶ τουφέκια τῶν ἐχθρῶν.
- Ἐρινύες (αἱ)** = φοβεραὶ θεότητες φέρουσαι κόμην ἐξ ὅφεων,
 αἴτινες ἐν τῷ κόσμῳ κατεδίωκον τοὺς ἀδικοῦντας, εἰς δὲ τὸν
 Τάρταρον ἔβασαντες· αὐτούς.
- Ἐρμος** = ἔρημος, δυστυχής.
- Ἐρμοῦ δόδος** = ἡ ἐμπορικωτέρα δόδος τῶν Ἀθηνῶν, παρ³ ἣν εύ-
 ρίσκονται τὰ περισσότερα καταστήματα γυναικείων νεωτερι-
 σμῶν, ἀδαμαντοπωλεῖα, κτλ.
- Ἐρως** = κατὰ τὴν ἀρχ. μυθολογίαν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ
 κόσμου ὑπῆρχεν ἡ τοῦτον ἀποτελοῦσα ὅλη συγκεχυμένη,
 ἥμορφος, ἐν σκότει (=τὸ Χάος). Ταύτην διεμόρφωσεν ἀνα-
 φανεὶς ὁ πρώτος θεός, ὁ Ἐρως, διὰ τῆς ἐλκτικῆς αὐτοῦ
 δυνάμεως συνενώσας τὰ στοιχεῖα.
- Ἐϋβούλος** = Ἀθηναῖς ρήτωρ καὶ δημαγωγός, ὁ προκαλέσας τὸ
 φύγισμα δι' οὗ τὰ περισσεύματα τοῦ ταμείου διενέμοντο εἰς
 τὸν λαὸν ὡς θεωρικά. Πρεσβεύσας ποτὲ πρὸς τὸν Φίλιππον,
 ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς αὐτόν.
- Ἐνρυκόμη** = ἡρωΐς ἐνὸς τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ.

Z

- Ζαλίκη (τὸ)** = δεμάτιον ἔύλων καὶ ἐν γένει φόρτωμα τὸ δροῖον
 παίρνει τις εἰς τὴν ράχιν του.
- Ζάλογκο (τὸ)** = θέσις δασώδης, δρυμός.
- Ζάππειον** = μέγαρον ἐν Ἀθήναις ἕδρυθὲν ὑπὸ τῶν ἐξαδέλφων
 Ζάππα, εἰς τὸ δροῖον γίνονται διάφοροι ἐκθέσεις. Κατὰ τοὺς
 τελευταίους πολέμους ἐχρησιμοποιήθη πολλάκις καὶ ὡς νο-
 σοκομεῖον.
- Ζεμπέιλη (τὸ)** = πλεκτὸς σάκκος ἐκ ψιάθου, κρατούμενος ἐκ τῆς
 χειρός.
- Ζῆδρος Πάνος** = ἀρματολὸς τῆς Ἐλασσῶνος ἀκμάσας περὶ τὸ
 1700.

ξιγν-ξάγκη = τεθλασμένη γραμμή, σχηματίζουσα ἀλλεπαλλήλους γωνίας, ώς ἐν τῷ κεραυνῷ.

ξύγιι (τὸ) = τὸ ξύγισμα. Στὸ ξύγιι=ἔτοιμον πρὸς ξύγισιν καὶ πώλησιν.

ξυγιασμένη (φουστανέλλα) = προσηρμοσμένη τελείωτη, ὥστε νὰ μὴ ἔξεχῃ κάτωθεν καμμία «μάνα».

H

Ηλύσια πεδία (τὰ) = τόπος ἐν τῷ ἀρχαίῳ "Ἀδηῇ, ἐν φύσιέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων, δι Παράδεισος.

Ησαΐας = δ ἀπὸ τοῦ 1818 λόγιος ἐπίσκοπος Σαλώνων, εἰς τῶν θερμοτέρων ἀγωνιστῶν, πρωταγωνιστήσας εἰς τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάτεως καὶ ἡρωικῶς πεσὼν ἐν Χαλκομάτᾳ.

ἡφαιστεία (τὰ) = οὐτως ἀποκαλεῖ δι ποιητῆς τὰ πυρπολικά.

Θ

θαλάμια (τὰ) = ἐννοεῖ τῶν δικταπόδων, ἐπομένως τὰς ἐσοχὰς καὶ τρύπας τῶν βράχων.

θαλασσώνω = εἰσέρχομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

θερμιὰ (τὰ) = αἱ θερμοπύλαι.

θράκια (τὰ) = αἱ ἄνθρωποι.

θροῦμπι (τὸ) = ἡ θύμιρα, θάμνος εὐώδης.

I

ἰδρυνά (τὰ) = αἱ δρύες.

Ιησουῖται (οἱ) = Ισχυρὸν μοναχικὸν τάγμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, διπερ κατὰ τὴν ἐπαν. τοῦ 1848 ηύνοιει τοὺς Αὐστριακούς.

Ιξίων = βασιλεὺς ἐν Θεσσαλίᾳ: σύτος φιλοξενηθεὶς ἐν τῷ "Ολύμπῳ" διπὲρ ηγέρησε πρὸς τὴν "Ηραν" διὸ ἐδεσμεύθη ἐν τῷ "Ἀδηῇ εἰς τροχὸν αἰωνίως περιστρεφόμενον.

Ισνάφι (τὸ) = λ. τουρκ. = αἱ δομότεχνοι, ἡ συντεχνία.

Ισχάδες (αἱ) = σῦκα ἥλιασμένα, ἔηρά.

K

κάβος (δ) = τὸ ἀκρωτήριον.

Καικίας (δ) = δ. ΒΑ ἄνεμος (Γραιγολεθάντες).

καίνω = ἀποκτείνω, φονεύω (λ. ποιητική).

καιρὸν παίρνει δὲ ερεύς = κάμνει τὴν ὥρισμένην πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας προσευχὴν (ἀσπάζεται δηλ. τὴν χειρα τοῦ ἐπισκόπου, ἢν εἴναι παρών, ἢ προσκυνεῖ τὸν θρόνον καὶ προσεύχεται μυστικῶς πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης), μεθ' ὅ εἰσέρχεται εἰς τὸ ιερόν, περιβάλλεται τὰ ἄμφιά του καὶ ἀρχίζει τὴν λειτουργίαν.

κακοτράχαλος = κακοφτιασμένος, ραχιτικός.

κάκοψος = ἐπὶ σκληρῶν δισπρίων, ἀτινα δὲν βράζουν εὔκόλως.

Καλλιακούδας = τὸ πρωτοπαλίκαρον τοῦ Ἀνδρούτζου, ἐκ Λειδορικίου.

Καλλιπάτειρα = θυγάτηρ τοῦ εὐγενοῦς Ροδίου Διαγόρου, ὅστις πολλάκις ἐνέκησεν εἰς ἀγῶνας· εἰς δόξαν αὐτοῦ ἔγραψε τὸν Γον εἰς ὀλυμπιονίκας ἐπίνικον ὅμονον ὁ Πληνδάρος, ὅστις ἐλαξέύθη χρυσοῖς γράμμασιν ἐπὶ μαρμάρου καὶ ἀνέκειτο ἐν τῷ λαμπρῷ ναῷ τῆς Δινδίας Ἀθηνᾶς ἐν Λίνδῳ. Τοῦ Διαγόρου καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ ὁ Δαμάγητος, ὁ Ἀκουσίλαος καὶ ὁ Δωριεὺς ὑπῆρχαν ὀλυμπιονίκαι, ὡςαύτως δὲ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ ὁ υἱὸς Πεισίρροθος καὶ ὁ ἀνεψιός Εὐκλῆς. Τὰ τοῦ θανάτου τοῦ Δ. ἐκ τῆς εὐτυχίας διὰ τὴν νίκην καὶ τὴν υἱήν φιλοστοργίαν τῶν δύο πρεσβυτέρων του υἱῶν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας.

κάλμα (ἥ) = ἡ τελεία γαλήνη, καθρέφτης.

Καλόλιμνος = ἀκατοίκητος νησίς εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ κόλπου τῆς Κέου, ἐν τῇ Προποντίδι, ΒΔ. τῶν Μουδανιῶν (ἥ ἀρχαῖα Καλολίμενος).

Καλύβας Δημήτριος = ὁ πλαρχηγὸς τοῦ Διάκου. Οὗτος ἐτάχθη μετὰ τοῦ Βακογιάννη ἥ Μπακογιάννη εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας. "Οτε εἶδον φεύγοντας τοὺς συντρόφους των, ἐκλείσθησαν εἰς τὸ ἀντικρύ τῆς γεφύρας χάνι μετὰ δύο στρατιωτῶν καὶ ἐκεῖθεν ἐτουφέκιζον τοὺς ἐχθροὺς προσπαθοῦντες εἰς μάτην νὰ κωλύσωσι τὴν διάδασιν αὐτῶν.

καματερὸ (τὸ) = ὁ ἀροτριῶν βοῦς.

κάματος (δ) = τὸ δργωμα, ἢ ἐργασία τῶν ἀροτήρων βοῶν καὶ τοῦ ζευγηλάτου.

καμιζόλα (ἥ) = εἶδος εὐρέος ὑποκαμίσου ναυτικοῦ ὅπερ φορεῖται ἐπάνω ἀπὸ τὴν φανέλλαν, ὡς σακκάκι, χάριν εὐχερείας τῶν κινήσεων τῶν ναυτικῶν.

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου

17

καμιόνι (τὸ) = τὸ φορτηγὸν αὐτοκίνητον.

καντοῦνι (τὸ) = δρόμος στενός.

καράβι = ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, καθ' ἣν
ὅ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐπὶ^{τὸν} πλοίου συρομένου ἐπὶ τροχῶν.

καραμπινιέροι = οἱ Ἰταλοὶ χωροφύλακες.

καραούλι (τὸ) = 1) ἡ περίπολος, ὁ σκοπὸς 2) τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Καργκίν = χωρὸν πρὸς Ν. τοῦ Σαρίκισ.

καριοφίλι (τὸ) = πυροβόλον ὅπλον ἐμπροσθογεμὲς οὕτως ὀνομα-
σθὲν ὑπὸ τῶν ἐν Βενετίᾳ κατασκευαστῶν του *Carlo e figlio*.

Καρούσος = διάσημος Ἰταλὸς ὑψίφωνος, πρὸ δὲ λίγου ἀποθανών.

κασκαβάλι (τὸ) = εἶδος τυροῦ, κασέρι.

κάστηκε (μοῦ) = μοῦ ἐφάνη, ἥκασα· ἐξ ἀπροσώπου ἐκφράσεως
μοῦ κάζεται (= μοῦ φαίνεται).

καταβασία (ἡ) = σύνολον ὅμινων οὕτω κληθὲν διότι κατ' αὐτοὺς
οἱ πιστοὶ κατέβαινον ἀπὸ τὰ στασῖδια. «Ἡ τῶν Χριστουγέν-
νων ἀρχῆς εἰ : «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε..»

καταβόθρα (ἡ) = ὁ βόθρος, τὸ βάραθρον, ἡ ἄδυσσος.

κατακλείδια (τὰ) = (χρ. κατακλείδες) αἱ κλειδώσεις τῶν ὁστῶν,
αἱ τελευταῖον ἀνθιστάμεναι εἰς τὴν διάλυσιν.

καταποτῆρας (ὁ) = ἡ ἄδυσσος τῆς θαλάσσης.

κατασάρων (τὸ) = τὸ κατὰ τὴν ἐγκαινίασιν τῆς Ἁγίας Τραπέ-
ζης πρῶτον τιθέμενον ἐπ' αὐτῆς ὅφασμα.

καταχνιά (ἡ) = ἡ ὅμικλη. Μεταφ. ἡ σκυθρωπότης, ἡ ὀργή.

κατημέρι (τὸ) = πλακοῦς ἐκ φύλων καὶ βουτύρου.

Κατσαντώνης = ἐπιφανέστατος κλέφτης, δστις μετὰ τῶν ἀδελ-
φῶν του καὶ τοῦ θείου του Δίπλα ἐτρομοκράτησε τὸν Ἀλῆ-
πασᾶν ἐπὶ ἔτη ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Ἡπείρῳ. Προσδληθεὶς
ὅμως ὑπὸ εὐλογίας καὶ νοσηλεύσμενος ἐν τινὶ σπηλαίῳ ἐπρο-
σόθη καὶ μετὰ ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα συλληφθεὶς ἥχθη εἰς
Ἰωάννινα, ὅπου ἐθανατώθη μαρτυρικῶς, θραυσθέντων τῶν
ὁστῶν του ὑπὸ τοῦ δημίου.

Κατσινογιανναῖοι = ἀδελφοὶ Χριστοὶ καὶ Ἀπόστολος, ἀρματο-
λοὶ ἐν Ἀκαρνανίᾳ, δμοῦ πάντοτε πολεμήσαντες τούτους διὰ
προδοσίας ἐδολοφόνησε ταυτοχρόνως παλαιὸς φίλος των Ἀλ-
βανός, ἐξαγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ.

καύκαλα (τὰ) = τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ κρανίου.

κελεποῦρι (τὸ) = τὸ εὔρημα.

Κελτῶν πόλις = οἱ Παρίσιοι.

κέρδας κ.τ.λ. = ἐν τῷ ὅρθρῳ δὲ διάκονος εὐχεταὶ συχνάκις : "Ὑψω-
σον κέρας χριστανῶν ὥρθοδόξων (= τὴν ἀπέναντι τῶν ἐχ-
θρῶν παράταξιν τοῦ στρατεύματος τῶν χριστιανῶν)." Ἐν τῇ
καταβασίᾳ τῶν Χριστουγέννων λέγεται : «δὲ ἀνυψώσας τὸ κέ-
ρας ἡμῶν ἄγιος εἰ, Κύριε.».

Κέρβερος (δ) = μυθικὸς τρικέφαλος κύων φυλάττων ὀγρύπνως
τὴν ἔξοδον τοῦ "Ἄδου".

Κερπόγλου = χωρίον περὶ τὰ 80 χμ. ΝΔ. τῆς Ἀγκύρας, εἰς τὰς
παρυφὰς τῆς Δυυκανονικῆς Ἀλμυρᾶς Ἐρήμου.

κηρούκειον (τὸ) = ἡ ράδδος τοῦ κήρυκος, οἷαν παρίσταται εἰς τὰ
ἔργα τῆς τέχνης φέρων δὲ Ἐρμῆς, πολλάκις μετὰ δύο ὅφεων
πεπλεγμένων περὶ αὐτήν.

κιβοῦρι (τὸ) = τὸ φέρετρον, δ τάφος.

Κιοσὲ—Μεχμέτ = δὲ πὸ τοῦ Χουρσίτ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος
τῶν ἐκ Λαμίας ἐξορμησάντων Τούρκων.

Κίτσος Γεώργιος = ἀδελφὸς τῆς συζύγου τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ Βασι-
λικῆς, γενναιότατος, διπλαρχηγὸς τῆς Πλεσσοβίτσας.

κλαρώνω = κάμινω κλαδιά.

κλειδοπινάκιον (τὸ) = ξύλινον πινάκιον μὲ κάλυμμα (καπάκι)
κλείον στεγανῶς.

κλώθω = 1) κλωσσῶ, ἐπωάζω, περιθάλπω ὡς δὲ κλωσσα. 2)
στριφογυρίζω.

κονεύω = σταθμεύω.

Κοντογιάννης Ἰωάννης = ἐκ Βάλτου, ἀρματολὸς Ὑπάτης. Διέ-
πρεψεν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κερασόβου (1767), μετ' ὀλίγον δὲ
ἐπιπεπτών συνέτριψε τοὺς κατ' αὐτοῦ σταλέντας Τούρκους εἰς
Χώνια τοῦ Βάλτου.

Κοντογιάννης Μῆτσος = ἀπόγονος τοῦ προηγουμένου, κατεῖχε
τὸ καπετανᾶτον τῆς Ὑπάτης (Πατρατζικίου) κατὰ τὸ 21.
Κατ' ἀρχὰς ἐκώφευε καὶ ἡδράνει· δτε. δὲ δὲ διάκος, Πανου-
ριᾶς καὶ Δυοδουνιώτης ἐποιεὶσκησαν τὴν Ὑπάτην, ἵνα, κα-
ταλαμβάνοντες αὐτήν, ἐμποδίσωσιν ἐκεῖ τὴν προέλασιν τοῦ
Κιοσέ, δ. Κ. ἐκῶν ἄκων ἡναγκάσθη νὰ συναγωνισθῇ. Ἀλλ'
ἐχρονοτρίβησε καὶ ἔνεκα τούτου, ἐκστρατευσάντων ἐν τῷ με-
ταξὺ τῶν Τουρκαλβανῶν, οἱ ἄλλοι ἡναγκάσθησαν νὰ λύσωσι

τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ὑποχωρήσωσι νοτιώτερον. Τότε ὁ Κ.
κατέφυγε πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγάθωνας, ἀνα-
μένων ἐκεῖθεν τὰ συμδησόμενα.

κοντρὸν (τὸ) = κορμὸς δένδρου ἐν Ἡπείρῳ ἐν Δευκάδι μέγας
λίθος, βράχος, πέτρα κρημνώδης.

κοπὴ (ἡ) = τὸ κοπάδι, τὸ ποίμνιον.

κορυταχτὸς (δ) = ὁ κονιορτός.

Κορδέγιος = διάσημος Ἰταλὸς ζωγράφος (1494-1534).

κοτάω = τολμῶ.

κουζούνα (ἡ) = ἐπενδύτης χωρὶς μανίκια.

κουμπάνια (ἡ) = τὰ ἐφόδια.

κουρονιάζω = μαζεύομαι εἰς τὴν φωλεάν μου διὰ ν' ἀναπαυθῶ
(ἐπὶ ζῷων).

κουρτεσιὰ (ἡ) = ἡ φιλοτιμία, ἡ φιλότιμος ὄρμη.

κουτσαβάκης = ὁ κάμψων τὸν παλικαρᾶν.

κουφάρι (τὸ) = τὸ σῶμα, τὸ πτῶμα.

κουφωμένος = τρομαγμένος (ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔφυγεν ἢ καρδία,
τὸ θάρρος).

κρεββάτι (τὸ) καὶ **κρεββατιὰ** (ἡ) = τὸ ἐκ ἔύλων ἢ καλάμων
σταύρωμα, ἐφ' οὐ ἐπικάθηται ἢ κλημκταριά.

κρένω = ὅμιλω, λαλῶ.

Κριζιώτης ἢ **Κριεζώτης Νικόλαος** = Ἐγεννήθη τὸ 1785 ἐν
Καρυστίᾳ ἐκ γονέων ποιμένων, διετέλεσε δὲ καὶ αὐτὸς ἐπι-
στάτης ποιμνίου πλουσίου Τούρκου ἐν Μικρᾷ Ασίᾳ. Κατὰ
Μάιον τοῦ 1821 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ κατετά-
χθη ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης εἰς μικρόν τι σῶμα. Ἐδειξε δὲ
τοιαύτην ἀνδρείαν, αὐτοθυσίαν καὶ στρατηγικὸν πνεῦμα ἐν
τῷ πολέμῳ, ὥστε βαθμηδὸν προαγόμενος, ἐγένετο ὄπλαρχη-
γὸς τῶν Εὐδοέων, διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας. Μετὰ τὴν
ἀπελευθέρωσιν ἀνεγνωρίσθη ὡς συνταγματάρχης, ἀλλὰ μετ'
δλίγον στασιάσας κατὰ τοῦ Ὁθωνος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σμύρ-
νην ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1846.

κρινέ (τὸ) = ἡ κυψέλη.

κροαίνω = κτυπῶ διὰ τῶν ποδῶν, ἐπὶ ίππου (λ. ὅμηρική).

Κρόνιον δρός = λόφος κατάφυτος κλείων ἐξ Ἀγατολῶν τὴν κοι-
λάδα τῆς Ὁλυμπίας.

κυαμέτ = τουρκ. λ. = ἡ σφοδρὰ τρικυμία.

κυβαλικὸς ἢ κοβαλικὸς = διαβολικός, σατανικής προσελεύσεως
(ἐκ τοῦ κόδαλος = πνεῦμα κακοποιού).

κυβερνιέμαι = ἔχω τὰ πρὸς τὸ ζῆν (ἐν Χίψ ἔχω κυβέρνηση =
δύναμαι νὰ ζῆσω).

κυβέρτη (τὸ) = ἡ κυψέλη.

Κυθέρεια = ἐπώνυμον τῆς Ἀφροδίτης, ἥτις κατὰ τὸν μῦθον ἀ-
νέδυσεν ἐκ τῆς θαλάσσης παρὰ τὰ Κύθηρα.

Κυψελίδαι = οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κυψέλου, τυράννου τῆς Κορίνθου
(655—625 π. Χ.) Τοῦτον παῖδα ὅντα καὶ διωκόμενον ὑπὸ ἐχ-
θρικῆς οἰκογενείας ἔσωσεν ἡ μήτηρ, κρύψασα ἐντὸς κυψέλης
(=κιβωτίου). Ο δὲ υἱός του Περίανδρος εἰς ἀνάμνησιν τῆς
σωτηρίας τοῦ πατρὸς ἀνέθηκεν ἐν τῷ Ἡραίῳ λαμπράν κυ-
ψέλην ἐκ κέδρου, ἐφ' ἣς ὑπῆρχον λαμπρόταται παραστάσεις
(ζύψια = μικραὶ εἰκόνες), ἐξ αὐτῆς τῆς κέδρου καὶ ἐλέφαν-
τος καὶ χρυσοῦ. Ταύτην ἐκτενῶς περιγράφει ὁ Παυσανίας.

Κύων (Μέγας) = ἀστερισμός, οὗ δὲ λαμπρότατος (καὶ ἀλοκλή-
ρου τοῦ Στερεώματος) ἀστὴρ καλεῖται Σεβριος. Οὗτος ἀπὸ
24ης Ἱουλίου μέχρι 24ης Αὔγουστου ἀνατέλλει συγχρόνως
μετὰ τοῦ ἥλιου, ἔθεωρήθη δὲ διὰ αὐτὸς προξενεῖ τὸν φοβερὸν
καύσωνα τῆς ἐποχῆς ταύτης (=κυνικὰ καύματα).

Κωσταντάρας = ἀρματολὸς ἐκ Παρνασσίδος διάσημος. Οὗτος μα-
θὼν διὰ δὲ τρίτος υἱός του, (οἱ δύο του ἄλλοι εἰχον φονευθῆ
ἐν μάχαις) μαθητὴς ὢν εἶχεν ἐξοκείλει εἰς ἀτοπήματα, ἵδιο-
χείρως κατέσφαξεν αὐτόν, ἵνα μὴ καταισχύνῃ τὸ ἀρματολι-
κὸν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν προγόνων ὅνομα.

A

λάβρα (ἡ) = δυνατή, δρμητικὴ φωτιά, ἴσχυρὸς καύσων.

λάγανα (τὰ) = τὰ σῦλα τῶν ἵππων.

λαγουδιὰ (ἡ) καὶ ἡ λαγουδέρα = ἡ λαβὴ τοῦ οἴακος τοῦ πηδα-
λίου. Ἐνταῦθα = ἡ ράβδος. **Τὴ λ. χτύπα** = κτύπησε κάτω
μὲ δύναμιν τὴν ράβδον σου, δεῖξε τὴν συνήθη δύναμίν σου.
Τοῦ Πατριάρχου ἦτο γνωστὸς ὁ θεληματικὸς χαρακτήρ.

λάζος = ἀρματολὸς ἐξ Αἰκατερίνης, ἐσουθλίσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ
τοῦ Ἀλῆ Βελῆ τὸ 1818.

λαθύρια (τὰ) = σπριαὶ ἐκ τῶν εὐτελεστέρων.

λαμάρκη Ἰωάννης = Γάλλος φυσιοδίφης (1744—1829). Ἡσχο-

λήγθη μετ' ἔξαιρετικῆς ἐπιτυχίας εἰς τὰς φυσικάς ἐπιστήμας,
ἴδια δὲ τὴν φυτολογίαν καὶ ζωολογίαν.

Λαμπέτης = ἐκ Βουνιχώρας, πρωτοπαλίκαρον τοῦ ἀρματολοῦ
Δωρέδος Ἀστραπόγιαννου. Πληγωθεὶς θανασίμως δὲ Ἀ.
ἔξωρκισε τὸν Λαμπέτην νὰ κόψῃ τὴν κεφαλήν του καὶ
ἀπαλλάξῃ αὐτὴν σύτω ἀπὸ τῶν βρεών τῶν ἐχθρῶν. Ὑπα-
κούσας δὲ Δ. κατώρθωσε μετὰ πολλὰς περιπετείας νὰ θάψῃ
τὴν κεφαλήν εἰς ἀσφαλὲς μέρος.

Λαμπέρης = δὲ χρῶμα φωτιᾶς· σύνηθες ὄνομα βιῶν.

Λατώ (ἡ) = ἡ Λητώ, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεοῦ τοῦ φωτός,
ἐχθροῦ τοῦ Φεύδους.

λαχομανῶ = ἀσθμαίνω.

λαψάνα (ἡ) = θαμνῶδες εὔτελές φυτόν.

λειψάδα (ἡ) = κενὸν σχηματισθὲν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τεμαχίου
ἀπὸ στερεὸν σῶμα. Οἱ λειψάδες καὶ τὰ κοιλώματα ἐν τῷ
διστῷ δηλοῦσι τάφους ἀνεψημένους.

λήιον (τὸ) = δὲ ἀγρὸς πρὸ τοῦ θερισμοῦ, σπαρτὰ ἐν ἀκμῇ θε-
ρισμοῦ.

Λημνιαραῖος = δὲ ἐκ τῆς νήσου Λήμνου καταγόμενος.

Λιάνος Κουτάβας = ἀρματολὸς τοῦ Ὀλύμπου.

Λιαπονοριά (ἡ) = οἱ Λιάπηδες, φυλὴ εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀλβανίας.

Λιᾶς = Ἡλίας Βιδαβιώτης, ἀρματολὸς λαβῶν μέρος εἰς τὴν ἐπα-
νάστασιν τοῦ 1770.

λιοβόρι (τὸ) = ἀνεμος πνιγηρὸς καὶ καυστικὸς ἐκ ΒΑ.

λογκιά (ἡ) = φάραγξ σύνδενδρος, δάσος.

λόθρα (ἡ) = τὸ ἀποκοπτόμενα δξέα μέρη τῶν γλων, δταν πετα-
λώνουν τὰ ζῷα· πρᾶγμα ἀνευ τινὸς δξίας. «Οθεν «νὰ μὴ
μείνῃ λόθρα» = κατάρα ἐμφαίνουσα ἔξοντωσιν, καταστρο-
φὴν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν εὔτελεστέρων περιτριμμάτων
τοῦ οἴκου.

λοιδοριά (ἡ) = ἀειθαλῆς δρῦς· θεωρεῖται κατηραμένον δένδρον,
διότι ἐπ' αὐτοῦ ἐσταυρώθη δὲ Ἰησοῦς.

λουφάζω = σιωπῶ, ήσυχάζω, λωφάω.

λυγίζω = κάμπτω, παρασύρω.

λύσιον φύλλον = δὲ κλάδος τῆς ἀμπέλου. **Λύσιος** = ἐπίθετον
τοῦ Βάκχου.

Λύσιππος = διαπρεπὴς γλύπτης, ἀκμάσας περὶ τοὺς χρόνους

τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, δεστις ὑπ' αὐτοῦ μόνον γῆθελε ν'
ἀπεικονίζεται. Εἰργάζετο πρὸ πάντων τὸν χαλκόν. Ἐν Ρόδῳ
ὑπῆρχε ἐν τῷν ὠραιοτέρων ἔργων του, τὸ τέθριππον ἀγαλμα
τοῦ Ἡλίου.

M

μᾶ = μάνα, μητέρα.

μαδέρια (τὰ) = τὰ ξύλα, δι' ὧν ἐπενδύεται ἔξωτερικῶς τὸ ναυπη-
γούμενον πλοῖον.

μαϊνάρω τὰ πανιὰ = καταβιβάζω τὰ ίστια.

μαΐστρος = δ ΒΔ. ἀνεμος.

Μαΐτλανδ = Ἄγγλος ἀρμοστὴς τῶν Ιονίων νήσων ἀπὸ τοῦ 1814
— 1824.

Μάνθος = Ἰδε Οἰκονόμος.

μαντολᾶτο (τὸ) = γλύκυσμα μετ' ἀμυγδάλων ἢ φυστικίων καὶ
ζακχάρεως.

μαραγκιάζω = μαραΐνομαι, ἔηραΐνομαι.

μαργάνω = κρυώνω πολύ.

Μάρκος Πόλος = περίφημος Ἰταλὸς (ἐκ Βενετίας) περιηγητής
(1254-1323). Διέσχισε τὴν Ἀσίαν ὅλην διὰ τῆς Μογγολίας
καὶ ἐπέστρεψε διὰ Σουμάτρας. Ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις
του εἰς τὸ Βιβλίον τοῦ Μάρκου Πόλου.

μαρμάρα = στείρα ἥππος.

Μαρσάλα = παράλιος πόλις εἰς τὰ ΒΔ τῆς Σικελίας, περίφημος
διὰ τοὺς οἰνους της.

μάσκα (ἡ) = τὸ ὑπὲρ τὴν ισαλὸν γραμμὴν στρογγύλον μέρος τῆς
πρώρας τοῦ πλοίου τὸ ἐκατέρωθεν τῆς στείρας (= κορακιοῦ)
εύρισκόμενον. Διακρίνομεν δύο, δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν μάσκαν
ἢ παρειάν.

μαυλίζω = κράζω δι' ἴδιαιτέρου τινὸς φθόγγου τὰ κατοικίδια ζῷα.

Μέδουσα = Ἰδε Γοργώ.

μεδέων = ἐπίθ. δημηρικὸν τοῦ Διός = δ βασιλεύων, δ προστα-
τεύων.

Μελισσινὸς = δ ἔχων χρῶμα μέλιτος ἢ μελίσσης σύνηθες ἄνο-
μα βιοῦν.

Μενιέ Κωνσταντῖνος = διάσημος Βέλγος ζωγράφος καὶ γλύ-
πτης (1831-1905).

Μεταστάσιος Πέτρος — Ἀντώνιος = ποιητής Ἰταλός (1698-1782) γράψας τραγωδίας. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν, τὸν «Θεμιστοκλέα», λέγει ὅτι «δ θαυμασμὸς εἶναι κόρη τῆς ἀμαθείας καὶ μῆτηρ τῆς μαθήσεως».

μετερίζει (τὸ) = δχύρωμα, προκάλυμμα.

μέτωπο = οἱ καλοὶ σκοπευταὶ δὲν ἔστεργον νὰ ἐμβάλωσι τὴν σφαῖραν ἄλλοσε εἰ μὴ εἰς τὸ μέσον τοῦ μετώπου (καλούμενον σταυρὸς ἢ ἀστέρι) ἢ τὴν καρδίαν.

μετώρισμα (τὸ) = τὸ ἀστεῖον.

μῆλι (τὸ) = ἑργαλείον χειρουργικὸν πρὸς ἐξέτασιν πληγῶν, καθετήρ.

Μῆτρος = ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διάκου, ἐπονομαζόμενος Μασσαδέτας, διότι εἶχεν μίσθιον ὑπὸ τοῦ ἀτέκνου συζύγου τῆς θείας του Ἰωάννου Μασσαδέτα. Ἕγωνέσθη γενναιότατα εἰς τὴν Ἀλαμάναν ὅπου καὶ ἐφονεύθη· τὸ δὲ πτῶμα αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ τελευταῖον δχύρωμα τοῦ Διάκου.

Μιλλιόνης Χρῆστος = περίφημος ὀπλαρχηγὸς ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἀκμάσας περὶ τὸ 1750. Γνωστὸν εἶναι τὸ δημοτικὸν τραγοῦδι τὸ περιγράφον τὸν θάνατόν του.

μιλλιόνι (τὸ) = εἶδος μακροῦ τουφεκίου.

Μιχαὴλ Ἀγγελος Μπουνοναρόττης = διάσημος Ἰταλὸς ζωγράφος, γλύπτης, ἀρχιτέκτων καὶ ποιητής (1475-1564).

μοδιῶν ἐννιά κωράφι = χωράφιον ἐκτεταμένον, δπερ χρειάζεται διὰ νὰ σπαρῇ σπόρον ἐννέα μοδίων· μόδιος δὲ μέτρον σιτηρῶν.

μ' ντάρω = μουντάρω (ἰταλ. λ.) = προχωρῶ ἐμπρός.

μονιά (ἡ) = φωλεὰ τετραπόδων.

μονιάζω = κατοικῶ ἐν φωλεῷ, ἐπὶ θηρίων.

μονομερίδα (ἡ) = μικρὸς ὄφις θανατηφόρος.

μόχτα = προστακτικὴ (τοῦ ἀρχαίου μοχθῶ)= σπεῦδε, προχώρει.

μπαϊράνι (τὸ) = λ. τουρκική, ἡ σημαία.

μπαλόνι (τὸ) = σφαῖρα, ἀερόστατον (λ. γαλλική).

μπαρούμα (ἡ) = καλώδιον δι' οὗ δένουσι τὸ πλοιάριον ἐκ τῆς πρώρας πρὸς ρυμούλκησιν.

Μπετόβεν = διάσημος γερμανὸς συνθέτης ἐκ Βόνης (1770-1827). Διηλθε βίον πλήρη στερήσεων, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐπάθε κώφωσιν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ

παύση γ νὰ συνθέτῃ ἀριστούργήματα.

μπόμπιρας δ = μικρὸς τὸ ὄψις ἀνθρωπος, ἀνθρωπάριον, νάνος.

μπουκάρω = (ἐκ τοῦ ἵταλ. μπουκα = τὸ στόμιον τοῦ κόλπου)

ἐκ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου πνέει ἀνεμος πρὸς τὸν μυχὸν αὐτοῦ.

Μπουκούρβαλας = ἀρχηγὸς κλεφτῶν διάσημος, δι' ὅλου τοῦ βίου του πολεμῆσας κατὰ τῶν Τούρκων. Τὰ δημ. ἄσματα ἐξυμοῦσιν ἴδιᾳ τὴν ἐν Κερασόδω φ τὸ 1767 λαμπράν του νίκην.

Μετ' αὐτοῦ συνηγγωνίσθη πολλάκις καὶ δ ἐξ Εὐρυτανίας Μητρομάρας.

μπούνια (τὰ) = διπαία πλευρᾶς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, δι' ὃν ἔκρεουσι τὰ ὄδατα τοῦ καταστρώματος εἰς τὴν θάλασσαν.

μυρομηγκιάζω = περιπατῶ πολυάριθμος ὡς οἱ μύρμηχες.

N

νερὸν κι' ἀλάτι = φράσις, δι' ἣς ἐμφαίνεται ἡ ἐπανάληψις φιλίας διακοπείσης ἔνεκα σοδαροῦ τινος λόγου.

νιτσεράδα (ἡ) = ναυτικὸν κηρωτὸν ἀδιάδροχον.

Νοῦτσος = ἐκ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις προυχόντων, φίλος τοῦ Ἀλῆ. ντὶπ = λ. τουρκική, ἐντελῶς, διόλου.

ντραλίζομαι = ζαλίζομαι.

νυχτοπούλι (τὸ) = πτηνὸν νυκτόβιον. Ταῦτα, καίπερ μεγάλας ἔχοντα πτέρυγας, ἵπτανται ἀψοφητὶ ἐν τῷ σκότει.

Ξ

ξάγναντο (τὸ) = τὸ ὄψιλὸν καὶ καταφανὲς μέρος.

ξεδίνω = διασκεδάζω τὴν ἀνίαν μου, περνῶ τὴν ὥρα μου.

ξέκοπος = κουρασμένος.

ξέλεξες (οἱ) = ἔξελέγχεις, ἐρωτήσεις.

ξεσκλίδι (τὸ) = τὸ ἐσχισμένον τεμάχιον ὑφάσματος, σαρκὸς κλπ.

ξετρέχω = περιποιοῦμαι τινα μὲ στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον, προφυλάττω.

ξέφαντο (τὸ) = ὄψιλὸν καταφανὲς μέρος.

ξεφτέρι καὶ ξιφτέρι (τὸ) = 1) δ ἵέραξ. Τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶναι λίαν φιλάρετον κατὰ τὴν πτήσιν του μαλώνει μὲ τὸν ἀνεμον, παίζει μετ' αὐτοῦ, ἵσταται ἀλλοτε ἀκίνητον κατ' αὐτοῦ,

χαμαρώνει καὶ ἐν γένει χαίρεται τὸ πέταγμά του. 2) τὰ πα-
νιά τοῦ μύλου διὰ τὴν ταχύτητα τῆς στροφῆς.

ξεχωνιάζω = ξνασκάπτω βρθέως τὸ ἀκαλλιέργητον ἔδαφος.

ξουριάζω = ἀπωθῶ ἔξω τῶν δρίων τοῦ λιμένος, πρὸς τὸ πέλαγος.

ξυλάρμενος = μὲν ξύλα γιὰ ἄρμενα (= πανιά), ἀρχ μὲ τὰ πανιά
ἄρπαγμένα ἀπὸ τὸν ἀνεμόν.

Ο

Οἰκονόμος = ἔτε ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἡ καταστροφὴ¹
τοῦ Ἀλῆ, οἱ Φιλικοί, ὑπολογίζοντες νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ πε-
ρισπασμοῦ τούτου, ἔστειλαν εἰς Ἰωάννινα τὸν Χριστόδουλον
Οἰκονόμου, ἵνα κατηχήσῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μάνθον, διτις
ἔχαιρε μεγάλην ὑπόληψιν ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἡτο δὲ ἀπορρή-
των τοῦ Ἀλῆ, καθὼς καὶ ἄλλους. Οἱ μυσύμενοι συνήρχοντο
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ τοῦ Οἰκονόμου Ἀσημάκη Κρο-
κίδα.

Ομέροπασας Βριόνης = εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ ἔξομόσαντα κλάδον
τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων Βριόνων, οἵτινες ἐπὶ βυ-
ζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἤσαν δεσπόται τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ
Μουζακίας. Ἡτο γεννατίος καὶ ὑπερήφανος, ἡ δὲ συναίσθη-
σις τῆς καταγωγῆς του τὸν παρέσυρε πολλάκις εἰς τὰ φιλο-
δοξότατα τῶν ὁνείρων. Διὰ ν' ἀναδειχθῇ ταχύτερον προσέφε-
ρε νέος τὰς στρατιωτικάς του ὑπηρεσίας εἰς τὸν Μεχμέτ
Ἀλῆν τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τῷ δόποιῳ πολεμῶν ἀπέκτησε δό-
ξαν καὶ πλοῦτον. Ἐπειτα ἥλθεν εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ ἐταύ-
τισε τὴν τύχην του μὲ τὸν Ἀλῆν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ
ἐγίνετο ἡγεμὼν ἐν τῇ πατρόδι του. Συνδεθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις
μετὰ τῶν διασημοτέρων Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν καὶ μαθῶν
τὰς ἐνεργείας τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας συγωμολόγησε μὲ τὸν
Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον συμφωνίαν μυστικήν, δι' ἣς ὑπεχρεοῦν-
το νὰ ὑποστηρίξωσιν ἀλλήλους πρὸς ἔξέγερσιν τῆς Ἀλβανίας
καὶ τῆς Στερεάς, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἰδρύσωσι δύο αὐτόνομα
κράτη, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ὀμέρο, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα. Ἀργό-
τερα, μετὰ τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ Ἀλῆ, προσβλέπων τὴν κατα-
στροφὴν, ἐπῆγε μὲ τὸ μέρος τοῦ Σουλτάνου, διτις τὸν ἀνη-
γόρευσε Πασᾶν. Ἐν τούτοις πάντοτε διελογίζετο ἐν τῷ κρυ-
πτῷ πῶς νὰ γίνῃ περιφανῆς καὶ ἀνεξάρτητος. Ἐν τῇ ἐκ-

στρατεία ταύτη ήτο ύπό τάς διαταγάς του Κιοσέ.

δρυοτόμος = διευθύνων τοὺς θεριστὰς καὶ ἐν γένει ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς ἐργασίαις διπορευόμενος σκαπανεύς διχαράττων τὴν αὐλακα ἥ γραμμήν (= τὸν δργόν), γῆτις τίθεται ώς δριον εἰς τὰς γινομένας ἐργασίας.

δρνίθι (τὸ) = διάλεκτωρ.

δρκος οἱ νέοι ἐν Ἀθήναις διε εἰσήρχοντο εἰς τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας των ὥρκίζοντο τὸν δρκον τοῦ στρατιώτου ἔχοντα ώς ἑξῆς : «Οὐ καταισχυνῶ ὅπλα τὰ ιερά, οὐδὲ ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, διτφ ἀν στοιχήσω» ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ιερῶν καὶ δσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλειώ δὲ καὶ ἀρείω δσης ἀν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀει κρινόντων, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι καὶ οὕτινας ἀν ἄλλους τὸ πλήθος ἴδρυσηται διμοφρόνως· καὶ ἀν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἥ μὴ πειθηται οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Καὶ ιερὰ τὰ πάτρια τιμήσω. "Ιστορες τούτων" Ἀγλαυρος, Ἐνυάλιος, Ζεύς, Αὐξώ, Θαλλώ, Ἡγεμόνη».

Ορφανίδης Θεόδωρος = καθηγητὴς τῆς βιοτανικῆς καὶ ποιητῆς (1817—1886). "Η ύπόθεσις τοῦ σατιρικοῦ του ποιήματος «Τίρι-λίρι», ἐξελίσσεται ἐν Σύρῳ.

δσκρδος (δ) = τὸ κέντρον τοῦ σφηκὸς καὶ τῆς μελίσσης, λεγόμενον καὶ περὶ τῆς γλώσσης τοῦ δφεως. Σύμβολον ἔριδος καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

δτρηρδος = γοργός, εὐκίνητος, δραστήριος.

δχ = ἡ πρόθεσις ἀπό.

δχτος (δ) = δ ὄχθος, ဉψωμα γῆς ἥ φράκτου χρησιμεύοντος ώς δρίου ἀγρῶν.

II

παγάνα (ἥ) = ἐκδρομὴ πρὸς κυνηγεσίαν.

παιδοκόρος = δ ἐπιμεληθεὶς τοῦ παιδός, διότι εἰς τὸν Ἐρμῆν παρεδόθη ύπὸ τοῦ Διὸς δ Διόνυσος γεννηθεὶς, ἵνα κομίσῃ αὐτὸν εἰς τὰς Νύμφας.

παλαμονίδα (ἥ) = εἶδος σκληρᾶς ἀκάνθης.

παλιούρι (τὸ) = δ παλίουρος, θάμνος ἀκανθώδης.

Πάλλας Κώστας = ἀρματολὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 1730.

Πανουριᾶς Ξηροτύρης. Ἐγεννήθη τὸ 1759 εἰς Ντρέμισαν τῆς Παρνασσίδος. Ποιμὴν καὶ ἀρχάς ἐγένετο εἰτα κλέφτης καὶ κατὰ τὸ 1820 διωρίσθη ἀρματολὸς Παρνασσίδος. Κατέχων τὴν Χαλκομάταν μὲ 600 περίπου Ἀμφισσεῖς ὑπέστη φοβεράν, μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δυσθονιώτη, τὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἡρωικῶς πολλάκις προσεκινδύνευσε πρὸ τῶν ἔταίρων· τέλος δέ, ἀφοῦ εἶδε πεσόντας πολλούς, (ῶν μεταξὺ τὸν Σαλώνων Ἡσαῖαν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἱερομόναχον Παπαγιάννην, ὃν ἀπήγθησαν ἐν θριάμβῳ αἱ κεφαλαὶ) ἤναγκάσθη τέλος νὰ ὑποχωρήσῃ.

Παπαντριᾶς = δ Παπᾶ· Ἀνδρέας Κοκοβιστικανός, ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Πανουριᾶ, δστις μετὰ τοῦ Κομνᾶ Τράκα Ἀγοργιανίτου κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦ Μουσταφάμπεη.

παπαχαραλαμπίτης = ἀνήκων εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἅγ. Χαραλάμπους.

παραβλάσταρο (τὸ) = ἡ παραφυάς.

παραβολὴ (ἡ) = εἶδος καμπύλης γραμμῆς, γεννωμένης ἐκ τομῆς τοῦ κώνου.

παραμάσχαλα = ὑπὸ τὴν μασχάλην.

παραπέτον (τὸ) = στηθαῖον ἡ θωράκιον τοῦ πλοίου πέριξ τοῦ καταστρώματος διὰ νὰ μὴ πίπτωσιν οἱ ἐπιβάται εἰς τὴν θάλασσαν.

παρασαριίδα (ἡ) = ἡ ἀσυνήθης καὶ τερατώδης ἐξόγκωσις τοῦ φλοιοῦ τοῦ δένδρου.

παρασυνορίζω = εἰμαι στενὸς γείτων τινός, συνορεύω πλησίεστατα.

παραστιά (ἡ) = ἡ ἐστία, ἡ γωνιά, τὸ τζάκι.

παρηέτο (τὸ) = κολλητὸν δάπεδον συνηρμοσμένον ἐκ κανονικῶν τεμαχίων ἐκλεκτῶν ξύλων, καταλληλότατον διὰ χορόν.

Παρονάσσιαι κόραι = αἱ Μοῦσαι, ὡς κατοικοῦσαι εἰς τὸν Π.

Παυσανίας = δ περιηγητὴς καλούμενος, ἐκ Μαγνησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀκμάσας περὶ τὸ 150 μ.Χ. Συνέγραψε τὴν περισσωθεῖσαν «Περιήγησιν τῆς Ἑλλάδος», βιβλίον σπουδαιότατον διὰ τὰς ἐν αὐτῷ πληροφορίας περὶ τῶν τόπων, ἔργων τέχνης καὶ μύθων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

παφῆλια (τὰ) = αἱ ἐκ μετάλλου ζῶνται τῶν πυροβόλων.

πεζοῦρα (ἡ) = σι πεζοὶ στρατιώται.

πεντάχαλος = μὲ πέντε χηλὰς ἢ προεξοχάς.

περιπαῖχτρες σάλπιγγες = εἰς τι ἀπὸ τὰ περισωθέντα ἀποσπάσματα τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων εἰς ἐκ τῶν Ἐλλήνων πολεμάρχων σαλπίζει κράζων τοὺς ἄλλους εἰς συμβούλιον ἀλλὰ δὲν ἔχει δυνάμεις· τὸ σάλπισμα ἔξερχεται ἀδύνατον, χωρὶς πνοήν, σδησμένον. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο «γέλιο σφοδρὸς τὸ Τουρκικὸ στράτευμα συνεπαίρονε» κι ἔνας Αἰγύπτιος ἀρπάζων μίαν σάλπιγγα σαλπίζει ἀπ' ἀντιπέραν εἰς ἀπάντησιν διατόρως· καὶ

ἡ περιπαῖχτρα σάλπιγγα μεσουρανῆς πετιέται
βαρώντας γύρω δλόγυρα, δλόγυρα καὶ πέρα..

πλημμύρα ἥχοι τρικύμισαν τὸν ἔαστερον ἀέρα·

Τέλος μακρού σέργει λαλιά, σὰν τὸ πεσούμενο ἄστρο,
τρανὴ λαλιά, τρόμου λαλιά, φητὴ κατὰ τὸ κάστρο.

περογλιὰ (ἥ) = ἡ κληματαριά.

Περσεφόνη = ἡ θυγάτηρ τῆς Δῆμητρος, ἣν ἀρπάσας δ Πλούτων κατέστησε σύζυγόν του καὶ βισίλισσαν ἐν τῷ Ἀδη.

πετρίτης (δ) = εἶδος ἱέρακος ἐκ τῶν ἀγριωτέρων. Ἐκλέγει πρὸς κατασκοπεῖαν τὰς ὑψηλοτέρας πέτρας (δθεν καὶ τὸ ὄνομα) κι ἔκειθεν ἐπιτίθεται.

πηγανιά (ἥ) = τὸ φυτὸν ἀπήγανος, σὺ ἡ τέφρα ἢτο τὸ συνηθέστατον φάρμακον πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἰμορραγίας.

πῆχυς (δ) = δ ἀστερισμὸς τοῦ Ὡρίωνος.

πιθώνω = ἐπιθέτω τι μετὰ προσοχῆς.

Πῖος δ ἔνατος = (λατινιστὶ *ponus*) εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἵεραρχῶν τῆς Δυτικῆς Ἔκκλησίας, πάπας ἀπὸ τοῦ 1846—1878. Ἐν τῇ ἐπαναστάσει τοῦ 1848, ὃν καὶ ἡγεμῶν κοσμικός, δὲν ἦθέλησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον καὶ διέθεσε δυσμενῶς κατ' αὐτοῦ τοὺς ἐπαναστάτας.

πιστικὸς (δ) = δ βοσκός, δ ποιμενάρχης.

Πιττ Γουλιέλμος δ πρεσβύτερος (1708—1778), εἰς τῶν μεγαλύτερων Ἀγγλῶν πολιτικῶν, πολλάκις πρωθυπουργεύσας.

πλακωτοὶ = δ ἔνας ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον.

πλεύρα = παραπλεύρως, πλάι.

πλοιὸς (δ) = σύμπλεγμα ἐκ κλάδων πρὸς ἀνακοπὴν τῶν ὅδάτων,

ποριὰ (ἥ) = δ πόρος, ἡ διόδος.

πορεύομαι = περνῶ, ζῶ.

Πουρσάκ = παραπόταμος τοῦ Σχιγγαρίου ἐκ Δ. πρὸς Α., δ ἀρχαῖος Θύμβρις.

Πρεβεδοῦρος = ἐκ τοῦ Proveditore (προσθλεπτής) σῦτως ἐλέγοντο οἱ ὑπὸ τῆς Βενετίας στελλόμενοι διοικηταὶ τῶν κτήσεών της.

πρεκνάδες (αἱ) = τὰ στίγματα τοῦ δέρματος.

προσοιμιά (ἡ) = ἡ πρώτη κατὰ τὸν χειμῶνα σπορά.

προσοιμίζω = κάμνω ἔναρξιν τῆς σπορᾶς ἢ ἄλλου τινός.

πρωτόλουνθος = δ πρῶτος ὠριμάζων.

P

Ραδέσκης = περίφημος αὐστριακὸς στρατάρχης. Κατὰ τὸ 1848 ἡ Ἰταλία, διηγρημένη τόιε εἰς πολλὰ κρατίδια, ἐκ τῶν ὅποιων τινὰ κατελέγοντο ὑπὸ ξένων, ἐπεζήτησε τὴν ἑθνικήν ἐνότητα αὐτῆς, αἱ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας δὲ κατεχόμεναι Ἰταλικαὶ ἐπαρχίαι ἐπιχειτάγραν κατ' αὐτῆς. Ο Ραδέσκης τότε, ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ αὐστριακῶν στρατευμάτων, ἐνίκησε τοὺς Ἰταλοὺς ἐν Ναζάρρᾳ καὶ κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν. Ἡτο πρότυπον αὐστηρότητος.

ραιδίδο (τὸ) = κατωφέρεια ἀπότομος, φάραγξ ὑασώδης.

ρεῖα (=εὔκόλως) **ζώοντες θεοί** = ἐν ἀνέσει καὶ εὐμαρείᾳ ζῶντες. Φράσις τοῦ Ὀμήρου.

ρεκάζω = ἐκπέμπω φωνὴν ἀπότομον ἔνεκα σφοδροῦ αἰφνιδίου ἀλγους. Ρεκάζουν τὰ ζῷα ὅταν σφάζωνται.

ρέκασμα (τὸ) = ἡ φωνὴ τοῦ σφαζομένου ζῷου.

ρεύω = ἐπὶ τῶν φύλλων ἢ ἀνθέων, ὅταν πίπτουν.

ριζιμίδο (τὸ) = πέτρα ἐρριζωμένη καὶ ἀκίνητος.

ριπίζω = φεύγω ταχέως.

ροβολάω = 1) ἐλαύνω 2) τρέχω μεθ' ὅρμης, φέρομαι πρὸς τὰ κάτω, πίπτω.

ρογὸς (δ) = τὸ ἐκ σανίδων διαμέρισμα ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν ὃπου ἀποταμιεύεται ὁ σῖτος, καὶ αὐτὸς ὁ σωρὸς τοῦ σίτου.

ρονιά (ἡ) = ἡ ὑδροχόη, ὁ κρουνός ἐνταξθα=κρουνηδόν.

ρουμάνι (τὸ) = τὸ δάσος (λέξις τουρκική).

ρουπάκι (τὸ) = εἶδος δρυδὸς ἐκ τῶν ρωμαλεωτέρων, ὥραιοτέρων καὶ μακροθιωτέρων.

ρυάζομαι = ὠρύομαι.

ρυάσιμο (τὸ) = ἡ ὁρυγή.

ρυτὸν (τὸ) = δοχεῖον καταληγόν εἰς ὅξῳ στόμιον, δι’ οὓς ἔρρεεν δοίνος ἐν λεπτῇ ροῆ.

Σ

Σακελλάριος = τίτλος ἐκκλησιαστικὸς ἀπονεμόμενος εἰς οἱρεῖς χάριν τιμῆς.

σαλαγάω — ὁ = ἐλαύνω, ὁδηγῶ ζῷα.

σαλάδο (τὸ) = (λ. ἵταλική) = παστόν, γῆλατισμένον.

Σαμουὴλ = ὁ περίφημος διὰ τὴν ἐθελοθυσίαν του μοναχὸς κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Σουλιώτῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ Κοῦγγι ἔνθα ἦτο καὶ ἡ πυριτιδαποθήκη ἀντέστη ἐπὶ 40 ἡμέρας· βλέπων δικαίως δτι αἱ προσπάθειαι του ἀπέβαντον μάταιαι ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ μετὰ τῶν πέντε ἐναπομεινάντων συντρόφων του ὡς καὶ πλήθους πολεμίων ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα (1803).

Σαρλ-κιοϊ = χωρίον ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀγκυραν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, πλησίον τοῦ Σαγγαρίου.

σέγμα (τὰ) = τὰ πρὸς διαιμονὴν ἐν ὑπαίθρῳ χρήσιμα ἐνδύματα καὶ σκεπάσματα (λ. τουρκική).

σεῖστρα (τὰ) = μουσικὸν δργανον κυρίως τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Συνίστατο ἐκ μεταλλίνων ράβδων, αἵτινες ἔχουν σειόμεναις καὶ ἔχρησιμοποιεῖτο ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρὸς τιμὴν τῆς Ἱσιδός (=τῆς Δήμητρος τῶν Αἰγυπτίων) χορούς.

σημαδοῦροι (τὸ) = τὸ σημεῖον κυρίως τὰ ἐπιπλέοντα βυτία, δι’ ὧν σημειώνονται τὰ ἐπικείνδυνα εἰς πλοῦν μέρη.

Σιβρῇ Χισσάρ = ἡ ἀρχαία Ἰουστινιανούπολις, εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ θυλάκου τοῦ Σαγγαρίου, πρὸς Ν. τοῦ Καργκλίν. Κατὰ τὴν ἐξ Ἀγκύρας ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων στρατευμάτων, τημῆμα Τσέτηδων ἀπεπειράθη, εἰσδύον ἐκ Ν., ν’ ἀποκόψῃ τὰς ἐρχομένας ἐξ Α. μονάδας καὶ κατέλαβε ἐπὶ 24 ὥρας τὸ Σιβρῇ-Χισσάρ, διοι οὐπήρχε κέντρον ἐφοδιασμοῦ, νοσοκομεῖα, ὑγειονομικὸν διλικόν, κτλ. Πρὸ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ ἐκείνου οἱ ἡμέτεροι προσεπάθησαν νὰ σώσουν δ.τι ἦτο δυνατόν, τὰ ὑγειονομικὰ δὲ αὐτοκίνητα είχον σπεύσει πρὸς Β., πρὸς τὴν σιδηρ. γραμμήν. Ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ περὶ οὓς πρόκειται ἐνταῦθα, πάθον βλάβην, ἐγκατελείφθη καθ’ ὅδόν. Τὰ ἐξ Ἀγκύρας ἐλ-

- ληγοκά στρατεύματα ἀνακατέλαβον τὴν ἐπαύριον τὸ Σιδηρῆ.
Χισσάρ, δπερ ἐγκατέλειψαν μετ' ὀλίγον διευθυνόμενα πρὸς Δ. σιδέρικος = ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ ιδήρου. Τοῦτο παρὰ τοῖς ἵποις θεωρεῖται σημείον ἀλάνθαστον γενναιότητος.
- Σιμούν = ἄνεμος φλογερὸς ἐν Σχχάρᾳ, πνέων ἀπὸ N.
- Σίσυφος = πανουργότατος βασιλεὺς τῆς Κορίνθου· διὰ τὰς ἀνομίας του εἶχε καταδικασθῆν ἀναβιδάζη διαρκῶς ἐν τῷ Ἀδηνί, εἰς κορυφὴν ἕρους μέγαν λίθον, διτις μόλις ἔφθανεν ἔκει ἀπεκυλίετο.
- σκέλεθρο (τὸ) = ὁ σκελετός.
- σκελεθρωμένος = σκελετώδης.
- σκλήθρα (ἡ) = ἡ ἀκίς ξύλου. Ἐνταῦθα τοῦ δστοῦ.
- σκουτιά (τὰ) = τὰ ἐνδύματα.
- σκῦλα Βαθυλών τῆς βασιλίδος Σιών καὶ δορίκτητον δλβον ἐδέξατο· εἶναι ἡ ἀρχὴ τροπαρίου μιᾶς φύδης τῶν Χριστουγέννων (ἡ Βαθυλών ἐδέχθη τὰ λάφυρα κτλ. τῆς Ἱερουσαλήμ).
- σμπάλα (ἡ) = ἡ πλευρά.
- σόι (τὸ) = λ. τουρκική = τὸ γένος.
- σουρπώνω = μόλις ἀρχίζω νὰ σκοτεινιάζω.
- σπαράζω = ἐνταῦθα μετατοπίζομαι ἐλαφρῶς.
- σπλόνος (δ) = φυτόν, σῦν ἡ ρίζα δηλητηριώδης, ὁ φλόμος.
- Σταδίου δδὸς = ἡ ὠραιοτέρα δδὸς τῶν Ἀθηνῶν.
- Σταθᾶς Γιάννης = ἦδε Γιάννης Σταθᾶς.
- Σταθμὸς Στρατιᾶς = τὸ μέρος ἐνθα ἑκάστοτε ἑδρεύει προσωρινῶς ἡ Στρατιὰ (= ἡ Γενικὴ Διοίκησις τοῦ στρατοῦ) διεύθύνουσα τὰ πρὸ αὐτῆς στρατεύματα· ἔκει ἐγκαθιστᾶ ἀσύρματον κτλ.
- στοιβὴ (ἡ) = ἀκανθώδης θάμνος.
- στοιβιά (ἡ) = πληθ. οἱ στοιβιὲς = ἡ ἀρχαία στοιβή, δπερ ἦδε.
- στολίδες (αἱ) = αἱ πτυχαὶ, αἱ ρυτίδες.
- στουρνάρι (τὸ) = ὁ πυρίτης λίθος. Εἰτα δὲν καὶ αἰχμηρὸς λίθος.
- στραβόξυλα (τὰ) = τὰ ξύλα τὰ ἀποτελούντα τὸν σκελετὸν τοῦ ναυπηγουμένου πλοίου, τὰ ἄλλως λεγόμενα καὶ πατῶια.
- στρίβει = ἐνν. ὁ καιρὸς = ἀλλάσσει διεύθυνσιν.
- στριγκὸς = τραχὺς καὶ διάτορος.
- στρούγκα (ἡ) = ἡ μάνδρα.
- Στύξ (ἡ) = λίμνη ἐν τῷ Ἀδηνί, εἰς τὰ ὅδατα τῆς δποίας οἱ θεοί.

ώρκιζοντο δρον άμετάκλητον καὶ ἀπαράβατον.

σύνδεσμος = δ ἀξιωματικὸς η διπλίτης δ ἀπεσπασμένος ἐκ μέρους κατωτέρας στρατιωτικῆς μονάδος εἰς ἀνωτέραν, πρὸς μεταβίβασιν ἐμπιστευτικῶν διατάγῶν, κτ.λ.

συντυχαίνω = συνομιλῶ.

σύφλοιο (τὸ) = η δίνη η προερχομένη ἐκ τῆς συναντήσεως φλογῶν πρότερον κεχωρισμένων.

σφαλάγγι (τὸ) = εἰδος ιοβόλου ἀράχνης.

σφάντζικον (τὸ) = παλαιὰ ἀργυρᾶ δραχμῆ.

σφάχτης (δ) = (τὸ ἀρχαῖον σφαγὴ) τὸ μέρος τοῦ λαιμοῦ, ἐνθα τίθεται η μάχαιρα κατὰ τὴν σφαγῆν.

σφελαχτὸ (τὸ) = θάμνος ἀκνηθώδης· ἐκ τῶν πρώτων φυτῶν, ἀτινα ἀναγγέλλουσι τὸ ἔαρ, μὲν ώραια κίτρινα ἀνθη.

σχίζα (ἡ) = μικρὸν τεμάχιον ἔλου ἀποσχισθὲν ἀπὸ μείζονος διὰ κοπτεροῦ ὅργανου· μικρὸν τεμάχιον θραυσθέντος ὅστοῦ.

Σῶμα Στρατοῦ = ὅμας ἐκ τριῶν η καὶ πλειστέρων μεραρχιῶν.
Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀγκυραν προέλασιν τὴν Στρατιὰν ἀπετέλουν τρία Σώματα Στρατοῦ ἐξ 11 μεραρχιῶν.

T

τάβλα (ἡ) = η τράπεζα.

Ταὶν = διάσημος Γάλλος ιστορικός, φιλόσοφος καὶ κριτικός (1828-1893).

Ταμησὸς = δ ποταμὸς Τάμεσις.

ταμπουρᾶς (δ) = ὅργανον ἔγχορδον ὁμοιάζον πρὸς μανδολίνον.

Τάνταλος = δ πατήρ τοῦ Πέλοπος, βασιλεὺς ἐν Δυδίᾳ. Θελήσας νὰ ἐμπαίξῃ τοὺς θεούς, κατεδικάσθη ἐν τῷ "Αδη" εἰς πεῖναν καὶ δίψαν αἰωνίαν. Ἐμενεν ἐν λίμνῃ, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ μηλέα ἐδείκνυε εἰς αὐτὸν τοὺς καρπούς της· ἀλλ' δσάκις ἀπεπειρᾶτο νὰ δρέψῃ τινὰς ἐξ αὐτῶν, δ ἀνεμος ἀπεμάχυνε τοὺς κλῶνας· δσάκις δ' ἀπεπειρᾶτο νὰ πίῃ, τὰ ὅδατα ἀπεσύροντο.

Τάρταρος δ = μέρος τοῦ ἀρχαίου "Ἄδου ζοφερόν, περιβαλλόμενον μὲ τριπλοῦν τεῖχος, περὶ δ ἔρρεε βράζων δ πύρινος ποταμὸς Πυριφλεγέθων. Ἔν αὐτῷ ἐτιμωρούντο δσοι ὑπῆρξαν κακοὶ καὶ ἀδικοὶ ἐν τῇ ζωῇ.

Ταχὴρ Ἀμπάξης = πιστὸς ὑπηρέτης καὶ φίλος τοῦ Ἀλῆ, σύμβουλος καὶ ἐκτελεστὴς τῶν διατάγῶν του.

'Αλεξ. Γ. Σαρῆ.—Νεοελλην. Ἀγαγγώσματα Α' Γυμνασίου
Ψηφιοποιηθῆκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Κοινωνικής Πολιτικής

Τειρεσίας = περίφημος Θηβαῖος μάντις ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἰδῃ τὴν Ἀθηνᾶν ἐνῷ αὐτῇ ἐλούετο, ἢ θεὰ θυμωθεῖσα ἐτύφλωσεν αὐτόν· καμφθεῖσα δὲ ἀπὸ τὰς δεήσεις τῆς μητρός του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ χάρισμα τοῦ μαντεύειν.

Τιμοκρέων = λυρικὸς ποιητὴς ἐξ Ἰαλυσοῦ τῆς Ρόδου. Κατηγορηθεὶς ως μηδεῖςων ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του, εἰς μάτην δὲ δὲ Θεμιστοκλῆς, παρ' ὅ κατέψυγε, ἐπεζήτησε τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἐξορίας του. Διὰ τοῦτο δὲ Τ. θυμωθεὶς ἦρχισε μετ' ἀχαριστίας νὰ σκώπτῃ πικρῶς τὸν Θ. εἰς τὰ ποιήματά του. **τουνεξὶ** = ἐκ τῆς Τύνιδος, δπου κατεσκευάζοντο ὡραῖα κατακόκκινα φέσια σταθερωτάτου χρωματισμοῦ.

τράκο δώσετε = τραχάρετε, κάμπατε ἐμδολήν.

τριβελίζω = 1) διατρυπῶ 2) ἀνησυχῶ, στενοχωρῶ τινα πολύ.

τριμμόψιχα (ἡ) = τριμένη ψίχα ςρτου, ψίχουλο.

Τριτογένεια (ἡ) = ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς, ἀμφιβόλου σημασίας.

τριχιὰ (ἡ) = τὸ σχοινίον.

Τσέτηδες (οἱ) = οἱ ἄτακτοι Τούρκοι, κατὰ τὴν τῶν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν.

Φάληρον (τὸ) = ὡραῖον παράλιον προάστειον τῶν Ἀθηνῶν.

Φάμπρο Ἰωάννης Ἐρρήκος. = διάσημος Γάλλος ἐντομολόγος γεννηθεὶς ἐν Σαλιν Λεόν τὸ 1823, ἀποθανὼν τὸ 1915. Ἀφῆκε πολλὰ βιβλία μὲ θαυμασίας παρατηρήσεις περὶ τῶν ἐντόμων, ἐξ ὧν ἐξέχουσιν αἱ Ἐντομολογικὰ Ἀναμνήσεις του (10 τόμοι, 1879—99).

φαρὶ (τὸ) = δὲ ππος.

φελοῦνα (ἡ) = μικρὰ λέμβος ὑπηρετικὴ μεγάλης ἢ πλοίου.

φέρμελη (ἡ) = πολυτελές ἀνδρικὸν κολόσιον (=γελέκι) πεποικιλμένον διὰ χρυσοῦ ἢ μετάξης, ὅπερ φέρεται μετὰ τῆς φουστανέλλας.

Φιλόθεος = Ἡ Βενετία, βαρέως φέρουσα τὴν ἀπώλειαν τῆς Κρήτης (1669), ἐπεχείρησε ἐπὸ τοῦ 1684 διὰ τοῦ στρατηγοῦ Μοροζίνη τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεάς. Οἱ Ἑλληνες μετέσχον προθυμότατα τοῦ ἀγώνος τούτου κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ συνεστράτευσαν προθύμως μετὰ τοῦ Μοροζίνη, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων, οἱ ἀρματολοὶ Πάνος Μεϊντάνης καὶ Σπαθογιάννης τῆς Ἀκαρνα-

νίας, τὸ Μικρὸ Χορμόπουλο ἐξ Ἀγράφων, καὶ ὁ Κούρμας τῆς Παρνασσίδος, μεθ' ὧν συνέπραττον οἱ κατὰ τόπους ἐπίσκοποι. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Φιλόθεος Χαριτόπουλος, ἐπίσκοπος Σαλώνων, δεστις ἐπὶ κεφαλῆς ἐπαναστατῶν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου ἐξεδίωξε τοὺς ἐν Παρνασσίδι Τούρκους. Μετ' ὅλιγον ὅμως οἱ μὲν Τούρκοι ἐπῆλθον πολυάριθμοι, οἱ δὲ Ἐνετοὶ προέδωκαν τὸν ἀγῶνα περισσισθέντες εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ προαναφερθέντες ἀρματολοὶ ἐφονεύθησαν ἥρωικῶς μαχόμενοι ἐν διαφόροις μάχαις, ὡς καὶ ὁ Φιλόθεος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημητρίος κατώρθωσε μετὰ πολλὰς περιπετείας νὰ σωθῇ εἰς Ζάκυνθον, διοῦ καὶ ἀπέθανε. Ἐν τῇ περισσισηῇ διαθήκῃ του (γραφείσῃ τὸ 1708) ἐξορκίζει τὸν μικρότερον ἀδελφόν του «ἄν δώσῃ ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ καπιτάρη γάλην ἀλλὰ ἐλευθερωθῇ τὸ δυστυχισμένο Γένος μας ἀπὸ τὸν ἀνελεήμονα Ἀγαρηνόν, νὰ ξεθάψῃ τὰ κόκκαλά μου, καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ μου Φιλόθεου, ποὺ τὰ ἔχω κρυμμένα σὲ μιὰ σακκούλα στὴν σπηλιὰν ποὺ ἐγνωρίζει, καὶ νὰ τὰ θάψῃ μαζὶ καὶ κοντά στὰ κόκκαλα τῶν γονέων μας εἰς τὴν ἐκκλησιὰν τῆς πατρίδος μας...»

φλάμπουρο (τὸ) = ἡ σημαία (ἰδίᾳ τῶν κλεφτῶν).

φλάσκα (ἡ) = δοχεῖον οἴνου ἀπὸ οὐδροκολοκύνθην.

φλέβα (ἡ) ἐν τῷ δστῷ τῆς ὡμοπλάτης δηλοῖ κατὰ τοὺς μάντεις αἵματοχυσίαν.

φλοιάτη (ἡ) = μάλλινος ἐπενδύτης.

ὁ φλόκος = τὸ τριγωνικὸν πανίσιν τῆς πρώρας.

Φονταινεβλὼ = πόλις 60 χμ. ΝΑ τῶν Παρισίων, ἐν μέσῳ θαυμασίου δάσους, μὲ λαμπρότατα ἀνάκτορα.

φρύγω = καθουρδίζω, καίω.

φρύδι (τὸ) = μεταφ. ἡ ὀφρὺς λόφου ἢ ὅρους = ράχις ἀποληγγουσα εἰς δέειαν γωνίαν.

φρυμάξω = φυσῶ διὰ τῶν ρωθώνων.

φρυμένος = πεφρυγμένος, καμένος.

φτερὸ (στὸ) — τόνε παίρνει = τρέπει εἰς φυγὴν ἀνευ τινὸς ἀντιστάσεως.

φυσᾶτο (τὸ) = ὁ στρατός.

Φώσκολος Ούγος = ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1778· γεώτατος μετέδη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνθα διεκρίθη μεγάλως ὡς ποιητής.

Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν διὰ τὰς φιλελευθέρας
ἰδέας του κατέψυγεν εἰς Λονδίνον, ἐνθα καὶ ἀπέθανε τὸ 1827.
φωτοκαμένος = καμένος ἀπὸ τὴν φωτιά.

X

χαγιάτη (τὸ) = ὁ διάδρομος (λ. ταυρικ.)

χαδούλης, θηλ. χαδούλα = χαιδεμένος.

χαϊμαλή (τὸ) = περίαπτον, φυλακτόν. Ἐν Ἡπείρῳ οὕτως ἐλέγοντο τ' ἀργυρᾶς ἐγκόλπια, ἀτινα ἔφερον οἱ ἀρματολοί.

χαλεύω = ζητῶ.

Χαλήλμπεης = Τοῦρκος προύχων ἐκ Λαμίας· οὗτος παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Μεχμέτ ἐζήτησε παραδειγματικὸν τὸν θάνατον τοῦ Διάκου, διν παρέστησεν ὡς ἐπικινδυνωδέστατον.

χαμαΐδρυο (τὸ) = ἡ χαμαΐδρυς τῶν ἀρχαίων, θάμνος μὲ πικροτάτην γεῦσιν, ἐν χρήσει πρὸς θεραπείαν.

χαμαιλίδς (δ) = φυτὸν δηλητηριώδες, δι χαμαιλέων τῶν ἀρχαίων.

χαρμπί (τὸ) = 1) δέξια ράβδος ἢ δέξιο μαχαιρίδιον μὲ ἀργυρᾶν λαβὴν χρήσιμον δι' ἀκόνισμα μαχαιρίου καὶ διὰ τρύπημα.

2) Ἡ ράβδος τοῦ πιστολίου ἡ χρησιμεύουσα κατὰ τὴν γέμισιν αὐτοῦ.

Χάρων = ὁ πορθμεὺς διαπορθμεύων ἀντὶ δνοιοῦ διὰ τῆς Ἀχερούσιας λίμνης τὰς σκιάς τῶν θνητάνων.

χειρίσιος = ὁ ἔχων χειρίδας (=μανίκια).

χερουλάτης (δ) = ἡ λαβὴ τοῦ ἀρότρου, ἀλλως χερολάδα.

χνότο (τὸ) = ἡ ἐκπνοὴ τοῦ στόματος.

χολάτος = ἔχων χρῶμα χολῆς, βαθὺ πράσινον.

χουμάω = δρῦω, φέρομαι δρυμητικῶς.

Χριστοῦ δάκρυνον = εἰδος εὐώδους οἴνου σικελικοῦ.

Χρόνης = ἀρματολὸς ἐκ Δωρίδος, φονευθεὶς τὸ 1791.

Χροῦσσα (τὰ) = χωρίον ἐν Σύρῳ.

Χρυσόστομος Ἰωάννης = ὁ εἰς τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας, (347—407) πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Οὗτος ἔκαμεν ἐπιτομὴν τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

χτένιον ἐν Ἡπείρῳ = ἡ ὠμοπλάτη τοῦ ἀρνίου. Τὰ ἐπ' αὐτῆς σημεῖα, ἐάν δι ἀμνὸς ἐθυσιάσθη κατὰ τὸ Πάσχα ἢ τὴν ἑορτὴν

τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἐχρησίμευον (καὶ χρησιμέύοντι) εἰς τοὺς ἀρματολοὺς καὶ παιμένας πρὸς μαντείας.
Χτύπα, κέντα = μετ' ἐπιμόνους προσπαθείας καὶ ἀναζητήσεις.
Χῶμα, κλαρὶ καὶ πέτρα = ρῆτρα, δι' ἣς συνήθως ἐν τοῖς παλαιοῖς συμβολαίοις παρεχωρεῖτο ἡ ἀπόλυτος κυριότης κτήματός τινος.
Χωνεύω = διαχέομαι ἐσωτερικῶς καὶ ὑπούλως, ἀπορροφῶμαι
ιτιδόν, ἔξαφανίζομαι, χάνομαι.

¶

ψωμὶ (τὸ) ποὺ σοῦδωνα νὰ σὲ πνίξῃ = κατάρα ριπτομένη συνήθως κατὰ προδότου ἢ ἀγνώμονος.

Ω

Ωρίων = περίφημος κυνηγὸς τῆς μυθολογίας δστις ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος διότι παρηγνώχλησεν αὐτὴν ἐν τῷ κυνηγίῳ.
Κατὰ τὸν Ὁμηρον ἔξηχολοςύθησε νὰ κυνηγῇ καὶ ἐν τῷ Ἄδη.
Μετὰ τὸν θάνατόν του ἀπεστερίσθη ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ τοῦ κυνὸς αὐτοῦ.

Σημείωσις. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ «Ἀθανάσιο Διάκῳ» ἐρμηνευομένων ἐλήφθησαν ἐκ τῶν προλεγομένων καὶ τῶν πλουσίων σημειώσεων, μὲ τὰς ὁποίας συγάδευσε τὸ ἔπος του ὁ ποιητής.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α' ΠΕΖΟΣ ΔΟΓΟΣ

1. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Παπαδιαμάντη Α. Στὸ Χριστό, στὸ Κάστρο. σελὶς	3
Ροΐδου Εμμ. Ἰστορία ἐνὸς σκύλου	» 28

2. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

Α' ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΝ

ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ :

Βασιλειάδου Σπ. Ὁ Ορφέως καὶ αἱ Σειρῆνες	» 36
Ραγκαβῆ Αλεξ. Βιογραφία τοῦ Ἐρεχθείου .	» 38
Δάμπρου Σπυρ. Ἡ καταδίκη τῶν ἐν Ἀργυρούσαις στρατηγῶν	» 54
Παπαδοπούλου Αλεξ. Ὁ νῖδος τοῦ Ἀλεξάνδρου	» 56

Β' ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ :

Καρβούνη Νικ. Ἀρέλπιστος βενζίνα	» 59
Νιρβάνα Π. Ὁπως εἰς τὰ μυθιστορήματα .	» 63

Γ' ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ :

Πεζοπόδου Α. Συνάντησις στὸ βουνό	» 65
---	------

3. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑΙ.

ΒΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

Καρβούνη Ν. Εἰς τὸ ἄγγωστον	» 69
» » Δεξιά, καπετάγιε !	» 71
Μελᾶ Σπύρου. Τὸ δρᾶμα τοῦ μικρούλη	» 73

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.

Α' ΠΟΛΕΩΣ :

Ξενοπούλου Γρηγ. Ἡ Ζάκυνθος . . . σελὶς 76

Β' ΟΡΓΑΝΟΥ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ :

Νιρβάνα Παύλου. Τὸ ἔργον τῆς καρδίας . . . » 84

Γ' ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ :

Πολίτου Νικ. Ὁ Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους . » 86

Τσούντα Χρίστου. Άι στῆλαι τοῦ Δεξίλεω
καὶ τῆς Ἡγησοῦ » 91

» » Ἡ πομπὴ τῶν Παραθηραίων » 95

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ.

Α' ΦΥΣΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ :

Καρκαβίτσα Ἀνδρ. Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἥλιου ἀπὸ^{τῆς κορυφῆς τοῦ Κιοσάβου} » 100

Ξενοπούλου Γρηγ. Ὁ χορὸς τῶν ὁρῶν . . . » 103

Β' ΠΟΛΕΩΣ :

Καρβούνη Νικ. Πρὸ τῆς Ρόδου » 105

Γ' ΒΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

Μωραΐτίδου Ἀλεξ. Ἄλωνάρης » 109

Μητσάκη Μιχ. Οἱ ἐμπρησμοὶ τῶν δασῶν . » 116

Πεζοπόδου Ἀν. Εἰς τὰ ἔξωκκλησάκια τῆς
Ἀττικῆς » 123

Δ' ΒΙΟΥ ΖΩΩΝ :

Μελᾶ Σπύρου. Τὸ ἄσμα τῶν τεττίγων . . . » 126

» » Άι σχέσεις τοῦ τέττιγος μὲ
τὸν μύρμηκα » 128

6. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ.

Α' ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ :

Παπαδρηγοπούλου Κ. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ
δὲ Ἀριστείδης » 131

Λάμπρου Σπυρ. Ὁ Φωκίων » 135

Β' ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ :

Παπαρρηγοπούλου Κ. Παρατηρήσεις περὶ^{τῶν μηδικῶν πολέμων . σελὶς 137}

Γ' ΟΜΑΔΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

Νιρβάνα Παύλου. Ὁ τσολιᾶς > 141

Δ' ΤΥΠΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

Λασκαράτου Α. Ὁ φιλόπονος > 143
 » » Ὁ περίεργος > 144

7. ΜΥΘΟΙ.

Κοραῆ Άδαμ. Άλγίδια καὶ πρόβατα > 146

(Ἐπιμύθιον Κοραῆ: Ὄταν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς ἄνθρωπον, δίδε συνεχῶς ἀφορμὰς εἰς αὐτὸν νὰ φανερώνῃ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰς διαθέσεις.)

» » Τίγοις καὶ λέων > 146
 (Ἐ. Κ. Τῶν τυράννων οἱ ὑπηρέται γίνονται τυραννικώτεροι παρὰ τοὺς δεσπότας).

» » Χωρικὸς ταξιδιώτης > 146
 (Ἐ. Κ. Τὸν χωρικὸν τοῦτον ὅμοιά-ζουσιν ὅσοι ἀποδίδουν εἰς τὸν Θεὸν τὰς διὰ τὴν ἴδιαν αὐτῶν μωρίαν ἀπο-τυχίας).

8. ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ.

Πολίτου Νικ. Σὰν τὸ λύκο καὶ τὴν ἀλποῦ μὲ τὸν καρπὸ καὶ τάχεος . . . > 147
 » » Τὸ γύφτο κάρονν βασιλιᾶ, καὶ κειδὸς γυρεύει φείκια > 147

9. ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΕΡΓΑ.

Βυζαντίου Άλεξ. Πρόποσις ἐπὶ τῇ πεντηκοντατῇ ταετηρίδι τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως . . . > 148

**ΜΕΡΟΣ Β'
ΠΟΙΗΣΙΣ**

I. ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

A' ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΗ.

<i>Βαλαωρίτου Ἀριστ. Ἀθανάσιος</i>	Διάκος	152-186
<i>Ἄσμα Α'. Ἡ παραμονή.</i>	»	152
<i>Ἄσμα Β'. Οἱ τρεῖς</i>	»	155
<i>Ἄσμα Γ'. 23η Ἀπριλίου</i>	»	158
<i>Ἄσμα Δ'. Ἀποκάλυψις.</i>	»	170
<i>Ἄσμα Ε'. Ομέρος Βριόνης</i>	»	177
<i>Ἄσμα Ζ'. Τὸ δαχτυλίδι.</i>	»	183

B' ΜΙΚΡΑΙ ΕΠΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ :

<i>Δάφνη Στεφάνου. Ὁ ἔγγελος τοῦ Μαραθῶνος</i>	»	186
» » <i>Ο θρίαμβος τοῦ Διαγόρα</i>	»	188
<i>Μαβίλη Λ. Ἡ Καλλιπάτειρα</i>	»	188
<i>Δημῶδες. Ἡ παρὰ τὴν Κασσάνδραν ναυμαχία (1807)</i>	»	191

2. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΜΥΘΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ :

<i>Δημῶδες. Ἡ ἀρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Αἰρίτου</i>	»	191
» <i>Ο Χάρος καὶ οἱ ἀποθαμένοι</i>	»	193
» <i>Ο Χάρος καὶ δὲ Λεβέντης</i>	»	194
<i>Πολέμη Ι. 31 Δεκεμβρίου</i>	»	195

3. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ:

<i>Περγιαλίτη Γ. Ἡ βαρκούλα</i>	»	195
<i>Πολέμη Ι. Ο λιποτάχτης</i>	»	196

Γ' ΜΥΘΟΙ.

<i>Παπαντωνίου Ζ. Ὁ τραγουδιστὴς</i>	»	197
--	---	-----

2. ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Α' ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ :

<i>Μαλακάση Μ.</i>	<i>Ο Τάκη-Πλούμας</i>	σελίς	198
<i>Παλαμᾶς Κ.</i>	<i>Αγάθωνος γυνὴ</i>	»	200
<i>Πάλλη Άλεξ.</i>	<i>Χωρισμὸς</i>	»	202
<i>Σολωμοῦ Διον.</i>	<i>Πρὸς τὸν κ. Γεώργιον Δὲ Ρώσην</i>	»	202
<i>Σουρῆ Γεωργίου.</i>	<i>Ἐλέ τὸν Διον. Σολωμὸν</i>	»	203
<i>Στρατήγη Γ.</i>	<i>Στὸ σπίτι μας</i>	»	204

2. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ :

<i>Κάλβου Ανδρέου.</i>	<i>Ο φιλόπατροις</i>	»	205
»	»	<i>Tὰ ἡφαίστεια</i>	.	.	.	»	207
<i>Μαρβίλη Δ.</i>	<i>Ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος</i>	»	210
<i>Προβελεγγίου Άρ.</i>	<i>Ἡ ἐπιστροφὴ</i>	»	211

3. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ :

<i>Βασιλικοῦ Πέτρου.</i>	<i>Χειμώνιασμα</i>	»	213
»	»	<i>Ἡ σπορὰ</i>	.	.	.	»	213
<i>Δροσίνη Γ.</i>	<i>Τὸ καλύβι</i>	»	213
»	»	<i>Μεσημέρι</i>	.	.	.	»	214
»	»	<i>Ἐσπερινὸς</i>	.	.	.	»	214
<i>Κρυστάλλη Κ.</i>	<i>Τὸ ἥλιοβασίλεμα</i>	»	215
»	»	<i>Ο τρύγος</i>	.	.	.	»	216
<i>Παλαμᾶς Κ.</i>	<i>Ὑμνος τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων</i>	»	218
»	»	<i>Ἐρα κυπαρίσσι</i>	.	.	.	»	218
»	»	<i>Ποιὸ εἴν'</i> αὐτὸ τὸ κοιμητήριον;	.	.	.	»	218
<i>Πορφύρα Δ.</i>	<i>Ἄνοιξη</i>	»	219

Β' ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

<i>Σουρῆ Γεωργίου.</i>	<i>Ἀθηναϊκὸν πάσχα</i>	»	219
------------------------	------------------------	---	---	---	---	---	-----

Γ' ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

- Πάλλη Ἀλεξ. Σὲ τάφο κόρης σελὶς 220
-

3. ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

- Παπαρρηγοπούλου Δ. Ὁρφεὺς ἐν τῷ Ἀδῃ » 221
Παράσχου Ἀχιλλ. Εἰς τὴν θάλασσαν τῆς
Σαλαμῖνος » 225
Παλαμᾶ Κ. Λεξίλεως » 227
-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

- BIOI, ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ » 230
-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

- ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΔΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ » 245
-

- ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ » 279

- ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ » 285
-



ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης τῆς νήσου Σκιάθου	σελ. 8 - 9
Αναπαράστασις τοῦ Ἐρεχθίου	» 51
Ἡ πλατεῖα τοῦ ποιητοῦ ἐν Ζακύνθῳ	» 79
Οἱ Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους	» 88
Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐρμοῦ	» 90
Ἡ στήλη τοῦ Δεξιλεω ἐν τῷ Κεραμεικῷ	» 92
Ἡ στήλη τῆς Ἡγησοῦς	» 94
Εἰκόνες ἐκ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενώνος :	
Τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς	» 98
Τμῆμα τῆς βορείας πλευρᾶς	» 98
Ἐτερον τμῆμα τῆς βορείου πλευρᾶς	» 99
Κάτθανε, Διαγόρα	» 190
Ἡ στήλη τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀγάθωνος ἐν τῷ Κεραμεικῷ	» 200
Προσωπογραφίαι τῶν συγγραφέων :	
Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης	» 230
Βασιλεὺς ἀδῆς Σπυρίδων	» 230
Βασιλικὸς Πέτρος	» 231
Βυζάντιος Ἀλέξανδρος	» 231
Δάφνης Στέφανος	» 231
Δροσίνης Γεώργιος	» 232
Κυρκαβίτσας Ἀνδρέας	» 233
Κοραῆς Ἀδαμάντιος	» 233
Κρυστάλλης Κώστας	» 234
Λάμπρος Σπυρίδων	» 234
Λασκαράτος Ἀνδρέας	» 235
Μαβίλης Λορέντζος	» 235
Μαλακάσης Μιλτιάδης	» 235
Μελᾶς Σπύρος	» 236
Μωραΐτιδης Ἀλέξανδρος	» 236
Νικόδιμας Παῦλος	» 236

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ξενόπουλος Γρηγόριος	σελ.	237
Παλαμᾶς Κωστής	>	238
Πάλλης Ἀλέξανδρος	>	238
Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος	>	239
Παπαδοπούλου Ἀλεξάνθρα	>	239
Παπαντωνίου Ζαχαρίας	>	239
Παπαρρηγόπουλος Δημήτριος	>	240
Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντίνος	>	240
Παράσχος Ἀχιλλεὺς	>	240
Περγιαλίτης Γιάννης	>	241
Πολέμης Ἰωάννης	>	241
Πολίπης Νικόλαος	>	241
Προσβλέγγιος Ἀριστομένης	>	242
Ραγκαρδῆς Ἀλέξανδρος	>	242
Ροΐδης Ἐμμανουὴλ	>	242
Σελωμός Διονύσιος	>	243
Σουρῆς Γεώργιος	>	244

Αριθ. Πρωτ. 14931
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαΐου 1923.



ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς
τὸν κ. Ἀλέξανδρον Γ. Σαρῆν
καθηγητήν.

Γνωστὸν ποιοῦμεν ὑμῖν δι’ δι’ ἡμετέρας πράξεως τῇ 17ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 21ῃ τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ἑπτακοστῷ 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκριθή τὸ πρὸς κρίσιν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον «Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα» διὰ τὴν Α' τάξιν τῶν Γυμνασίων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσεως, εἰσακτέον εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα ἀπὸ τοῦ ἐρχομένου σχολικοῦ ἔτους 1923—1924.

Κατ’ ἐντολὴν τοῦ Υπουργοῦ
‘Ο τμηματάρχης
I. Γρυπάρης

Π. Ζαγανιάρης

Παρὰ τῷ ἴδειῳ ἐκδότῃ

Ἐγκεκριμένα ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδ. Συμβουλίου.

- Α. Γ. ΣΑΡΗ Νεοελλ. Ἀναγνώσματα διὰ τὴν Α' τάξιν τῶν Ἐλλ. Σχολείων.
> Νεοελλ. Ἀναγνώσματα διὰ τὴν Β' τάξιν τῶν Ἐλλ. Σχολείων.
> Νεοελλ. Ἀναγνώσματα διὰ τὴν Γ' τάξιν τῶν Ἐλλ. Σχολείων.